Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

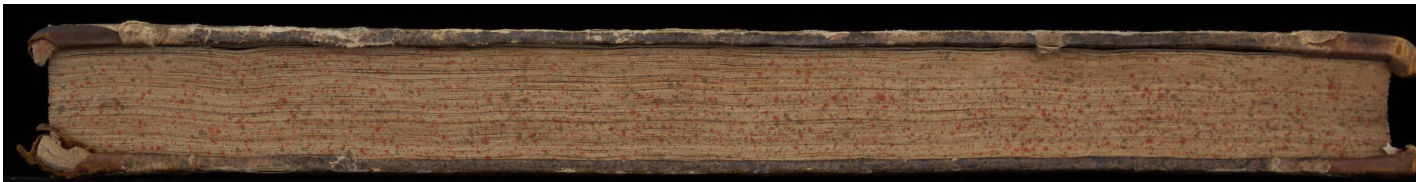
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

~~VI 18~~ 9
KW. 182
A9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

KW 182. A. 9

KW 182 A-9

Joannis Miltoni

OPERA

OMNIA LATINA.

VIZ.

I. Defenſio pro Populo Anglicano, contra Claudii Salmaſii Defenſionem Regiam.

II. Defenſio ſecunda pro Populo Anglicano, contra Alexandrum Morum Eccleſiaſten.

III. Defenſio pro ſe, cui adjungitur Joannis Philippi Reſponſio ad Apologiam Anonymi cujuſdam Tenebrionis pro Rege & Populo Anglicano Infantiſſimam.

IV. Literæ Senatus Anglicani, nec non Cromwelli, &c. nomine ac juſſu conſcriptæ.

V. Artis Logicæ Inſtitutio ad Petri Rami methodum concinnata.

VI. Epiſtolarum Familiarium liber unus, quibus acceſſerunt ejuſdem, jam olim in Collegio adoleſcentis, Proluſiones quædam oratoriæ.

Nunc primùm junctim edita.

AMSTELODAMI,
Anno M. DC. XC. VIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

KONINKL.
BIBLIOTHEEK
TE 'SHAGE.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

DEFENSIO
Pro Populo Anglicano,
Contra *Claudii Anonymi,* aliàs *Salmaſii,*
Defenſionem REGIAM.

PRÆFATIO.

TAmetſi vereor, ſi in defendendo Populo Anglicano tam ſim profuſus verborum, vacuus rerum, quàm eſt pleriſque viſus in defenſione regiâ Salmaſius, ne verboſiſſimi ſimul & ineptiſſimi defenſoris nomen meritus eſſe videar; tamen cùm in mediocri quavis materia tractandâ nemo ſibi adeò properandum eſſe exiſtimet, quin exordio ſaltem aliquo pro dignitate ſuſcepti à ſe operis uti ſoleat, id ego in re omnium ferè maxima dicenda ſi non omittam, neque nimis aſtringam, ſpero equidem, duas propemodùm res, quas magnopere vellem, aſſecuturum me eſſe; alteram, et cauſæ huic nobiliſſimæ, & ſeculorum omnium memoriâ digniſſimæ nulla ex parte, quantum in me eſt, deſim; alteram, ut reprehenſam in adverſario ſutilitatem & redundantiam, devitaſſe tamen ipſe nihilo minus judicer. Dicam enim res neque parvas neque vulgares; regem potentiſſimum, oppreſſis legibus, religione afflictâ, pro libidine regnantem, tandem à ſuo populo, qui ſervitutem longam ſervierat, bello victum; inde in cuſtodiam traditum; & cùm nullam omnino meliùs de ſe ſperandi materiam vel dictis vel factis præberet, à ſummo demùm regni Concilio capite damnatum; & pro ipſis Regiæ foribus ſecuri percuſſum. Dicam etiam, quod ad levandos magna ſuperſtitione hominum animos multum contulerit, quo jure, præſertim apud nos, judicatum hoc atque peractum ſit; meóſque cives fortiſſimos & integerrimos, déque univerſis orbis terrarum civibus ac populis egregiè meritos ab improbiſſimis maledicorum, ſive noſtratium, ſive exterorum calumniis, tum imprimis ab hujus inaniſſimi Sophiſtæ maledictis, qui pro duce & coryphæo cæterorum ſe gerit, facilè defendam. Quæ enim ullius regis alto ſolio ſedentis majeſtas unquam tanta eluxit, quanta tum Populi Anglicani effulgebat, cum excuſsâ illâ veteri ſuperſtitione, quæ diu invaluerat, ipſum regem, ſeu potiùs de rege hoſtem, qui ſolus mortalium impunitatem ſibi divino jure vendicabat, ſuis legibus irretitum judicio perfundere, & quo is quemcunque alium ſupplicio affeciſſet, eodem ſontem ipſum afficere non vereretur? At quid ego hæc tanquam populi facta prædico? quæ ipſa per ſe penè vocem edunt, & præſentem ubique teſtantur Deum. Qui, quoties ſuæ ſapientiſſimæ menti complacitum eſt, ſuperbos & effrænatos reges, ſupra humanum modum ſeſe attollentes, ſolet deturbare, & totâ ſæpe cum domo funditus evertit. Illius nos manifeſto numine ad ſalutem & libertatem propè amiſſam ſubitò erecti, illum ducem ſecuti, & impreſſa paſſim divina veſtigia venerantes, viam haud obſcuram, ſed illuſtrem, illius auſpiciis commonſtratam & patefactam ingreſſi ſumus. Hæc ego omnia dignè ſatis explicare, & quod omnes fortaſſe gentes legant atque ætates, monumentis tradere, ſi diligentiâ ſolùm meâ, cujuſmodicunque eſt, meis tantùm viribus ſperem me poſſe, fruſtra ſim. Quæ enim Oratio tam auguſta atque magnifica, quod tam excellens ingenium huic oneri ſubeundo par eſſe queat, ut cùm illuſtrium virorum aut civitatum res geſtas vix reperiatur tot ſeculis qui luculentè poſſit ſcribere, opinetur quiſquam hæc, non hominum, ſed omnipotentis planè Dei glorioſè & mirabiliter facta ullis ſe verbis aut ſtylo aſſequi poſſe? Quod quidem munus ut ſuſciperem, tametſi

ſummi in republica noſtrá viri ſuâ authoritate perſecerunt, mihíque hoc negotium datum eſſe voluerunt, ut quæ illi, Deo ductore, magnâ cum gloria geſſere, ea, quod certè proximum eſt, contra invidiam & obtrectationem, quas in res ferrum & apparatus belli nihil poteſt, alio genere armorum defenderem; quorum ego quidem judicium magno mihi ornamento eſſe exiſtimo, me ſcilicet eorum ſuffragiis eum eſſe præ cæteris, qui hanc patriæ meæ fortiſſimis liberatoribus haud pœnitendam operam navarem, quin & ipſe ab ineunte adoleſcentiâ iis eram ſtudiis incenſus, quæ me ad optima quæque ſi minùs facienda, at certè laudanda incitatum ferebant. His tamen diffiſus adminiculis ad divinam opem recurro: Deúmque opt. max. donorum omnium largitorem invoco, ut quàm proſperè quámque piè noſtri illi ad libertatem clariſſimi duces regios faſtus, & dominatum impotentem acie fregerunt, dein memorabili tandem ſupplicio extinxerunt, quámque facili negotio nuper unus de multis ipſum regem veluti ab inferis reſurgentem, ínque illo libro poſt mortem edito novis argutiis, & verborum lenociniis populo ſe venditantem redarguit atque ſummovit, tam ego feliciter támque verè declamatoris hujus exotici petulantiam & mendacia refellam atque diſcutiam. Qui alienigena cùm ſit, & quamvis id millies neget, Grammaticus, non eâ ſtipe contentus quam hoc nomine meretur, magnus ardelio eſſe maluit; non reipublicæ ſolùm immiſcere ſe auſus, ſed alienæ: cum neque modeſtiam, neque judicium, neque aliud quicquam afferat, quod oporteret ſanè tantum arbitrum, præter arrogantiam & Grammaticam. Et ſanè hæc quæ jam Latinè utcunque ſcripſit, ſi inter Anglos, & noſtro Sermone protuliſſet, vix eſſet, credo, qui de reſponſo laborandum eſſe judicaret; ſed partim trita, & reſutationibus jam crebris exploſa negligeret, partim tyrannica & fœda, viliſſimo quovis mancipio vix ferenda, quamvis alioqui regias ſecutus ipſe partes, averſaretur. Nunc cùm inter exteros, & noſtrarum rerum penitùs ignaros grandi paginâ turgeſcat, ſunt illi quidem qui res noſtras perperàm intelligunt, edocendi; hic ſuo more (quandoquidem tanta maledicendi aliis libidine fertur) ſuo inquam more ac modo erit tractandus. Quod ſiquis miretur fortè, cur ergò tam diu intactum & ovantem, noſtróque omnium ſilentio inflatum volitare paſſi ſimus, de aliis ſanè neſcio, de me audacter poſſum dicere, non mihi verba aut argumenta, quibus cauſam tuerer tam bonam, diu quærenda aut inveſtiganda fuiſſe, ſi otium & valetùdinem (quæ quidem ſcribendi laborem ferre poſſit) nactus eſſem. Quâ cum adhuc etiam tenui admodum utar, carptim hæc cogor, & interciſis penè ſingulis horis vix attingere, quæ continenti ſtylo atque ſtudio perſequi debuiſſem. Unde hoc ſi minùs dabitur, cives meos præſtantiſſimos, patriæ conſervatores digno laudum præconio celebrare, quorum immortalia facinora jam toto orbe claruerunt, defendere tamen, & ab hujus importuni literatoris inſolentiâ, & profeſſoriæ Linguæ intemperiis vindicare haud mihi difficile futurum ſpero. Peſſimè enim vel naturâ vel legibus comparatum foret ſi arguta ſervitus, libertas muta eſſet; & haberent tyranni qui pro ſe dicerent, non haberent qui tyrannos debellare poſſunt: Miſerum eſſet, ſi hæc ipſa ratio, quo utimur Dei munere, non multo plura ad homines conſervandos, liberandos, & quantum natura fert, inter ſe æquandos, quàm ad opprimendos & ſub unius imperio malè perdendos argumenta ſuppeditaret. Cauſam itaque pulcherrimam hac certâ fiduciâ læti aggrediamur; illinc fraudem, fallaciam, ignorantiam, atque barbariem; hinc lucem, veritatem, rationem, & ſeculorum omnium optimorum ſtudia, atque doctrinam nobiſcum ſtare.

Agè nunc jam, ſatis præfati, quoniam cum criticis res eſt, tam culti voluminis titulum imprimis videamus quid aït, *Defenſio Regia pro Carolo* I. *ad Carolum* II. Magnum ſanè præſtas, O quiſquis es! patrem defendis ad filium; mirum ni cauſam obtineas. Verùm ego te falſo aliàs ſub nomine, nunc ſub nullo latitantem, Salmaſi, ad alia voco ſubſellia, ad alios judices, ubi tu illud euge & ſophâs, quod in palæſtra tuâ literaria captare miſerè ſoles, fortaſſe non audies. Sed cur ad regem filium defenſio hæc regia? Non opus eſt tortore, confitentem habemus reum. *Sumptibus* inquit *Regiis*: O te venalem oratorem & ſumptuoſum! Siccine defenſionem pro Carolo Patre, tuâ ſententiâ, rege optimo, ad Carolum Filium Regem pauperrimum noluiſti niſi ſumptibus regiis? Sed veterator etiam haud irridiculus eſſe voluiſti, qui *regiam defenſionem* dixeris; non enim ampliùs tua quam vendidiſti, ſed legitimè jam *regia defenſio* eſt; centenis nimirum Jacobæis emta, ingenti pretio ab egentiſſimo Rege. Non enim ig-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

nota loquimur; novimus qui illos aureos domum attulit tuam, qui crumenam illam teſſellis vitreis variatam, novimus qui te avaras manus porrigentem vidit, in ſpeciem quidem ut Sacellanum Regis miſſum cum munere, re verâ ut ipſum munus amplectere; & unâ tantùm mercede acceptâ totum penè regis ærarium exinanires. Sed eccum ipſum, crepant fores, prodit hiſtrio in proſcenium.

Date operam & cum ſilentio animadvertite,
Ut pernoſcatis quid ſibi Eunuchus velit.

Nam quicquideſt, præter ſolitum cothurnatus incedit. *Horribilis nuper nuntius aures noſtras atroci vulnere, ſed magis mentes perculit, de parricidio apud Anglos in perſonâ regis ſacrilegorum hominum nefariâ conſpiratione admiſſo.* Profectò nuntius iſte horribilis aut gladium multo longiorem eo quem ſtrinxit Petrus habuerit oportet, aut aures iſtæ auritiſſimæ fuerint, quas tam longinquo vulnere perculerit: nam aures non ſtolidas ne offendiſſe quidem potuit. Ecqua enim vobis fit injuria, ecquis veſtrûm læditur, ſi nos hoſtes & perduelles noſtros, ſive plebeïos, ſive nobiles, ſive reges morte multamus? At iſta mitte, Salmaſi, quæ ad te nihil attinent: ego enim de te etiam *horribilem* habeo quem apportem *nuntium*; quíque omnium Grammaticorum & Criticorum aures, modò teretes habent & doctas, atrociori vulnere ſi non perculerit, mirabor; *de parricidio* apud Hollandos *in perſona* Ariſtarchi, *nefariâ* Salmaſii audaciâ *admiſſo*: te magnum ſcilicet Criticum *ſumptibus regiis* conductum, ut defenſionem Regiam ſcriberes, non ſolùm putidiſſimo exordio, præficarum funebribus nugis & næniis ſimillimo nullius, non fatui, mentem miſeratione permoviſſe, ſed primâ ſtatim clauſulâ riſum penè legentibus multiplici barbariſmo concitâſſe. Quid enim, quæſo, eſt *parricidium in perſona Regis admittere?* quid *in perſona Regis?* Quæ unquam latinitas ſic locuta eſt? niſi aliquem nobis forte Pſeudophilippum narras, qui perſonam Regis indutus, neſcio quid parricidii apud Anglos patraverit; quod verbum verius opinione tua ex ore tibi excidiſſe puto. Tyrannus enim, quaſi hiſtrionalis quidam Rex, larva tantùm & perſona Regis, non verus rex eſt. Cæterùm ob hujuſmodi noxas Gallicolatinas, quibus paſſim ſcates, non tam mihi, neque enim eſt otium, quàm ipſis tuis Grammatiſtis pœnas dabis; quibus ego te deridendum & vapulandum propino. Hoc multo atrocius; quod à ſummis magiſtratibus noſtris de rege ſtatutum eſt, id *ſacrilegorum hominum nefariâ conſpiratione* admiſſum aïs. Túne furcifer potentiſſimi nuper regni, nunc reipub. eo potentioris acta & conſulta ſic nominas? quorum de factis ne Rex quidem ullus ut quicquam gravius pronunciaret, aut ſcriptum ederet, adduci adhuc potuit. Meritò itaque ampliſſimi Ordines Hollandiæ, liberatorum olim patriæ vera progenies, defenſionem hanc tyrannicam, populorum omnium libertati peſtilentiſſimam edicto ſuo tenebris damnârunt; cujus & ipſum authorem omnis libera Civitas ſuis prohibere finibus, aut ejicere deberet: eáque præcipuè quæ tam ingratum támque tetrum reipub. hoſtem ſuo ſtipendio alit; cujus ille reipub. haud ſecùs atque noſtræ, fundamenta ipſa atque cauſas oppugnat; necnon utramque unâ & eâdem operâ labefactare & ſubruere conatur; præſtantiſſimóſque illic Libertatis Vindices noſtrorum ſub nomine maledictis proſcindit. Reputate jam vobiſcum Illuſtriſſimi Fœderatorum Ordines, & cum animis veſtris cogitate, quis hunc regiæ poteſtatis aſſertorem ad ſcribendum impulerit, quis nuper apud vos regiè ſe gerere incœperit, quæ conſilia, qui conatus, quæ turbæ denique per Hollandiam ſecutæ ſint, quæ nunc eſſent, quàm vobis parata ſervitus, novúſque dominus erat, atque illa veſtra tot annorum armis atque laboribus vindicata libertas, quàm propè extincta apud vos nunc foret, niſi opportuniſſimâ nuper temerarii juvenis morte reſpirâſſet. Sed pergit iſte noſter ampullari, & mirabiles tragœdias fingere, *Quoſcunque infandus hic* parricidialis nimirum barbariſmi Salmaſiani *rumor attigit, haud ſecùs ac ſi fulmine afflati eſſent, derepente his arrectaque horrore comæ & vox faucibus hæſit.* Quod nunc primitùs auditum diſcant Phyſici, comas fulmine arrectas. Verùm quis hoc neſcit, viles & imbelles animos, magni cujuſpiam facinoris vel rumore obſtupeſcere; quódque priùs fuerunt, tum ſe maximè ſtipites indicare. Alii *lacrymas non tenuerunt*, mulierculæ credo aulicæ, aut ſiqui his molliores; inter quos & ipſe Salmaſius novâ quâdam metamorphôſi Salmacis factus eſt; & fonte hoc ſuo lacrymarum fictitio, & nocte parato viriles animos emollire conatur. Moneo itaque, & cavere jubeo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

——— *infamis ne quem malè fortibus undis*
Salmacis enervet, — ne vir cùm venerit, exeat indè
Semivir, & tactis ſubitò molleſcat in undis.

Fortiùs verò inquit *animati* (nam fortes puto & animoſos ne nominare quidem niſi putidè poteſt) tantâ *indignationis flammâ exarſerunt, ut vix ſe caperent.* Furioſos illos non flocci facimus; verâ fortitudine ſuíque compote iſtos minaces pellere, & in fugam vertere conſuevimus. *Nemo certè non diras imprecatus eſt tanti ſceleris authoribus.* Vox tamen, ut tu modò aïebas, *fauſibus hæſit*; atque hæſiſſet utinam in hunc uſque diem, ſi de noſtris duntaxat perſugis hoc vis intelligi, quod nos etiam pro comperto habemus, nihil illis frequentius in ore eſſe, quàm diras & imprecationes omnibus bonis abominandas quidem, non tamen metuendas. De aliis credibile vix eſt, cum ſupplicii de rege ſumti fama illuc perveniſſet, repertum in libero præſertim populo fuiſſe ullum, tam ad ſervitutem natum, qui nos dicto læderet, aut factum noſtrum crimini daret; immo potius omnes bonos omnia bona dixiſſe; quinetiam Deo gratias egiſſe, qui exemplum juſtitiæ tam illuſtre & excelſum ediderit, quódque cæteris regibus tam ſalutari documento eſſe poſſit. Iſtos itaque *feros ac ferreos cædem*, neſcio cujus *miſerabilem, ac mirabilem* plorantes, cum ſuo tinnulo oratore, *poſt regium in orbe nomen natum notúmque*, frigidiſſimo, etiam atque etiam plorare jubemus. At quis interim è ludo ferè puer, aut è cœnobio quovis fraterculus caſum hunc regis non multo diſertiùs, immo Latiniùs hoc oratore regio declamitâſſet? Verùm ego ineptior ſim, ſi infantiam hujus & deliramenta hunc in modum toto volumine accuratè perſequar; quod tamen libens facerem (quoniam ſuperbiâ & faſtidio, ut ferunt, ſupra modum turget) ni mole tantùm libri inconcinnâ atque inconditâ ſe protegeret, & veluti miles ille Terentianus poſt principia lateret: callido ſanè conſilio, ut defeſſus ſingula notando etiam acerrimus quiſque, tædio priùs conficeretur, quàm omnia redargueret. Nunc ejus quoddam ſpecimen dare hac veluti proluſione duntaxat volui; & cordatis lectoribus à principio ſtatim deguſtandum hominem præbere, ut in hac paginæ unius promulſide experiamur quàm lautè nos & luculenter cæteris ferculis excepturus ſit; quantas ineptias atque infantias toto opere congeſſerit, qui tam denſas, ubi minimè decuit, in ipſa fronte collocavit. Exinde multa garrientem, & ſcombris concionantem facilè prætereo; ad noſtras autem res quod attinet, haud dubitamus quin ea, quæ authoritate Parlamenti ſcripta publicè & declarata ſunt, apud omnes bonos & prudentes exteros plus ponderis habitura ſint, quàm unius impudentiſſimi homuncionis calumniæ, & mendacia; qui ab exulibus noſtris, patriæ hoſtibus, prætio conductus, quolibet eorum dictante quibus operam ſuam locaverat, aut rumuſculum ſpargente, falſiſſima quæque corradere, & in chartam conjicere non dubitavit. Utque planè intelligant omnes quàm non illi religio ſit quidlibet ſcribere, verum an falſum, pium & impium, haud alius mihi teſtis adhibendus erit, quàm ipſe Salmaſius. Scribit is in *Apparatu contra primatum Papæ, maximas eſſe cauſas cur Eccleſia redire ab epiſcopatu debeat ad Apoſtolicam* Presbyterorum *inſtitutionem*; *longè majus ex epiſcopatu introductum in eccleſiam eſſe malum, quàm illa ſchiſmata quæ priùs metuebantur: Peſtem illam quæ ex eo eccleſias invaſit, totum eccleſiæ corpus miſerabili tyrannide peſſundediſſe; immo ipſos reges ac principes ſub jugum miſiſſe; Majorem in eccleſiam utilitatem redundaturam Hierarchiâ totâ extinctâ, quàm ſolo capite Papâ*, p. 169. *Poſſe epiſcopatum cum Papatu tolli cum ſummo bono eccleſiæ; ſublato epiſcopatu ruere ipſum Papatum, ſuper illo utpote fundatum*, p. 171. *Cur removeri debeat, in illis regnis quæ jam Papatui renunciârunt proprias habere cauſas. Cur ibi epiſcopatus retineatur ſe non videre; non integram videri reformationem quæ hac in parte imperfecta ſit; nihil afferri poſſe rationis aut cauſæ probabilis cur ſublato Papatu retineri debeat aut poſſit epiſcopatus*, p. 197. Hæc & multò plura cùm ante annos quatuor ſcripſerit, tantâ nunc vanitate & impudentiâ eſt, ut Parlamentum Angliæ graviter incuſare hoc loco audeat, quòd epiſcopatum *non ſolùm ſenatu ejiciendum, ſed etiam penitùs abjiciendum cenſuerint.* Quid? quòd ipſum etiam epiſcopatum ſuadet atque defendit, iiſdem uſus argumentis & rationibus, quas libro illo priore magno impetu confutaverat; *neceſſarios* nempe *fuiſſe epiſcopos, & omnino retinendos, ne mille peſtiferæ ſectæ & hæreſes in Anglia pullularent.* O vafrum & verſipellem! adeóne te etiam in ſacris non puduit deſultorem agere,

propè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

propè dixeram, eccleſiam prodere; cujus tu ideò ſanctiſſima inſtituta tanto ſtrepitu aſſeruiſſe videris, ut quoties tibi commodum eſſet, eo majore cum infamia ea ipſa ludificari atque ſubvertere poſſes. Neminem hoc latet, cum regni Ordines, Eccleſiæ noſtræ, ad exemplum cæterarum, reformandæ ſtudio flagrantes, epiſcopatum funditùs tollere ſtatuiſſent, primò regem interceſſiſſe, dein bellum nobis eâ potiſſimùm cauſâ intuliſſe; quòd ipſi tandem in perniciem vertit. I nunc & te defenſorem regium eſſe gloriare, qui ut regem gnaviter defendas, ſuſceptam à temetipſo eccleſiæ cauſam nunc palàm prodis atque oppugnas: cujus graviſſima quidem cenſurâ eſſes notandus. De forma autem reipub. noſtræ, quoniam tu Profeſſor triobolaris & extraneus remotis capſulis atque ſcriniis tuis nugarum refertiſſimis, quas meliùs in ordinem redigere poteras, in aliena repub. ſatagere & odioſus eſſe mavis, ſic breviter tibi, vel cuivis potiùs te prudentiori reſpondeo; eam formam eſſe quam noſtra tempora atque diſſidia ferunt; non qualis optanda eſſet, ſed qualem obſtinata improborum civium diſcordia eſſe patitur. Quæ autem Reſpub. factionibus laborat, atque armis ſe tuetur, ſi ſanæ & integræ tantùm partis rationem habet, cæteros ſive plebeios ſive optimates præterit aut excludit, ſatis profectò æqua eſt; quamvìs regem & proceres, ſuis ipſa malis edocta, ampliùs nolit. *Concilium* autem illud *ſupremum* quòd inſectaris, atque etiam *Concilii Præſidem*, næ tu ridiculus es; Concilium enim illud, quod ſomnias, non eſt ſupremum, ſed Parlamenti authoritate ad certum duntaxat tempus conſtitutum, quadraginta virorum ex ſuo ferè numero, quorum quilibet cæterorum ſuffragiis præſes eſſe poteſt. Semper autem hoc uſitatiſſimum fuit, ut Parlamentum, qui noſter Senatus eſt, delectos ex ſuorum numero pauciores, quoties viſum erat, conſtituerit: iis unum in locum ubivis conveniendi, & veluti minoris cujuſdam habendi Senatûs poteſtas delata eſt. Iiſdem res ſæpe graviſſimæ, quo celeriùs & majori cum ſilentio tranſigerentur, commiſſæ atque creditæ; Claſſis, exercitus, ærarii cura aut procuratio, quævis denique pacis aut belli munia. Hoc ſive concilium nominetur, ſive quid aliud, verbo fortè novum, re antiquum eſt; & ſine quo nulla omninò Reſpub. rectè adminiſtrari poteſt. De regis autem ſupplicio, & rerum apud nos converſione mitte vociferari, mitte virus illud tuum acerbitatis evomere; donec iſta *quâ lege*, *quo jure*, *quo judicio* facta ſint, te licèt repugnante, ſingulis capitibus oſtendam, & pedem conferam. Si tamen inſtas *quo jure*, *quâ lege*, eâ, inquam, lege quam Deus ipſe & natura ſanxit, ut omnia quæ Reipub. ſalutaria eſſent, legitima & juſta haberentur. Sic olim ſapientes tuî ſimilibus reſponderunt. *Leges per tot annos ratas refixiſſe* nos criminaris; bonáſne an malas non dicis, nec ſi diceres audiendus eſſes, nam noſtræ leges Ole quid ad te? Utinam plures refixiſſent tum leges tum leguleios; rectiùs ſanè & rei Chriſtianæ & populo conſuluiſſent. Frendes quòd *hæc, Manii, terræ filii, vix domi nobiles, vix ſuis noti licere ſibi crediderint*. Meminiſſes quæ te non ſolùm libri ſacri, ſed etiam Lyricus doceat.

—— Valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus
Obſcura promens ——

Sic etiam habeto; eorum quos tu vix nobiles eſſe aïs, alios nulli veſtrarum partium vel generis nobilitate cedere; alios ex ſe natos per induſtriam atque virtutem ad veram nobilitatem iter affectare, & cum nobiliſſimis quibuſque poſſe conferri; ſe autem malle *filios terræ* dici, modò ſuæ, & domi ſtrenuè facere, quam ſine terrâ & lare fumos vendendo, quod tu facis, homo nihili & ſtramineus eques, in aliena terra dominorum nutu & ſtipendio famem tolerare: ab iſta, mihi crede, peregrinatione ad agnatos potiùs & gentiles deducendus, niſi hoc unum ſaperes, quòd frivolas quaſdam prælectiones & nugamenta ſcis tantâ mercede apud exteros effutire. Reprehendis quòd magiſtratus noſtri *colluviem omnium Sectarum recipiant*; quid ni recipiant? quos eccleſiæ eſt è cœtu fidelium ejicere, non magiſtratuum è civitate pellere; ſiquidem in leges civiles non peccant. Primò homines ut tutò ac liberè ſine vi atque injuriis vitam agerent, convenere in civitatem; ut ſanctè & religioſè, in Eccleſiam; illa leges, hæc diſciplinam habet ſuam, planè diverſam: Hinc toto orbe Chriſtiano per tot annos bellum ex bello feritur, quòd Magiſtratus & Eccleſia inter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ter ſe officia confundunt. Quapropter & Papiſticam minimè toleramus; ne-
que enim eam tam eſſe religionem intelligimus, quàm obtentu religionis tyran-
nidem pontificiam civilis potentiæ ſpoliis ornatam, quæ contra ipſum Chriſti
inſtitutum ad ſe rapuit. *Independentes*, quales à te ſolo finguntur, nulli apud
nos unquam viſi; præter eos duntaxat qui cùm claſſes & ſynodos ſupra Ec-
cleſiam quamque ſingularem eſſe non agnoſcant, eas omnes velut Hierarchiæ
particulas quaſdam, aut certè truncum ipſum, eradicandas eſſe tecum ſenti-
unt. Hinc nomen Independentium apud Vulgus obtinuit. Quod reſtat video
te id agere, ut regum omnium & Monarcharum non invidiam ſolùm, ſed
etiam bellum atrociſſimum in nos concites. Olim Rex Mithridates, quamvìs
cauſâ diſſimili, omnes reges in Romanos concitabat, eadem propè calumniatus;
Romanis conſilium eſſe, omnia regna ſubvertere, iis nulla humana neque divina
obſtare, à principio nihil niſi partum armis habuiſſe, latrones, regnorum max-
imè hoſtes. Hæc Mithridates regi Arſaci: Te verò in iſta tua exedra infan-
tiſſimè rhetoricantem quæ fiducia provexit, ut ad bellum hortando, & licèt
nolis videri, *claſſicum canendo*, ullum vel inter pueros regem commovere te
poſſe animum induceres, iſto præſertim ore tam exili & rancidulo, ut ne
mures quidem Homericos, te buccinatore, bellum unquam ranunculis illaturos
fuiſſe credam? Tantum abeſt ut metuam quid tu belli nobis aut periculi, ho-
mo ignaviſſime, apud exteros reges iſtâ tua rabidâ & inſulſâ ſimul facundiâ
conflare poſſis: qui ad illos, acſi *regum capita* quaſi *pilas habeamus*, *de coronis
quaſi trocho ludamus*, *ſceptra imperialia non plures faciamus quàm bacula morionum
capitata*, luſoriè ſanè nos defers. At tu interea, ſtultiſſimum caput, morionis
ipſe baculo digniſſimus es, qui reges ac principes tam puerilibus argumentis
ad bellum ſuaderi putes. Omnes deinde populos inclamas, dicto audientes
tuo, ſat ſcio, minimè futuros. Hibernorum etiam conſceleratam illam ac
barbaram colluviem regiis partibus in auxilium vocas. Quod unicum indicio
eſſe poteſt quàm ſceleſtus ſis & væcors, quàm omnes penè mortales impietate,
audaciâ, & furore ſuperes, qui devotæ gentis fidem atque opem implorare
non dubitas, cujus ab impiâ ſocietate tot civium innocentiſſimorum ſanguine
perfuſâ etiam rex ipſe aut abhorruit ſemper, aut abhorrere ſe ſimulavit. Et
quam ille perfidiam, quam ille crudelitatem occultare, quantum potuit, atque
ab ſe longè amovere ſummo ſtudio contendit, eam tu, bipedum nequiſſime,
quo minùs ultrò atque palam ſuſcipias, neque Deum neque homines vereris.
Agedum; Hibernis igitur fautoribus ac ſociis ad defenſionem regis jam te ac-
cinge. Caves imprimis quod cauto mehercule opus erat, nequis te Tullio for-
taſſe aut Demoſtheni omnem eloquentiæ laudem præreptum ire ſuſpicaretur;
& prædicis, *oratorio more non tibi agendum videri*. Næ tu haud ſtultè ſapis;
id quod non potes, non videtur tibi eſſe agendum; oratoriè autem ut tu age-
res quis, qui te ſatis novit, unquam exſpectavit? qui nihil elaboratè, nihil
diſtinctè, nihil quod ſapiat, in lucem emittere aut ſoles aut potes; ſed veluti
Criſpinus alter, aut Tzetzes ille græculus, modò ut multum ſcribas, quàm
rectè non laboras; neque ſi labores, valeas. *Agetur*, inquis, *hæc cauſa toto
orbe audiente, & quaſi ad judicandum ſedente*. Id adeò nobis pergratum eſt, ut
adverſarium non cerebroſum & imperitum, qualis tu es, ſed cordatum & in-
telligentem dari jam nobis optemus. Perorans planè tragicus es, immo Ajax
ipſe Lorarius: *Horum ego injuſtitiam, impietatem, perfidiam, crudelitatem, procla-
mabo cœlo & terræ, ipſóſque authores convictos poſteris tradam, reóſque peragam.* O
Floſculos! Túne igitur ſine ſale, ſine genio proclamator & rabula, bonis au-
thoribus divexandis tantùm aut tranſcribendis natus, quicquam de tuo quod
vivat producere te putas poſſe? quem unà cum ſcriptis tuis futiliſſimis abre-
ptum ætas, mihi crede, proxima oblivioni mandabit. Niſi ſi defenſio hæc
regia ſuo fortaſſe reſponſo aliquid debitura eſt, ſi neglecta jam pridem & conſo-
pita, in manus iterum ſumatur. Idque ego ab Illuſtriſſimis Hollandiæ Ordini-
bus peterem, ut eam è fiſco protinus dimiſſam, neque enim Theſaurus eſt,
pervagari, quò velit, ſinant. Si enim quâ vanitate, inſcitiâ, falſitate referta
ſit, planum omnibus fecero, quò latiùs excurrit, eo arctiùs, meâ quidem ſen-
tentiâ, ſupprimitur. Jam nos quemadmodum *reos peragat*, videamus.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

CAP. I.

QUoniam tibi vano homini & ventoſo multum hinc forſitan ſuperbiæ, Salmaſi, multum ſpiritûs acceſſit, magnæ ſcilicet Britanniæ regem fidei defenſorem eſſe, te verò regis, ego quidem & illum regi titulum, & hunc tibi jure pari ac merito concedam: Cum ſanè rex fidem, tu regem ſic defenderis, ut cauſam uterque ſuam evertiſſe potiùs videatur. Quod cum paſſim infrà, tum hoc primo capite oſtendam. Dixeras tu quidem præfationis paginâ duodecimâ, *Ornari pigmentis rhetoricis tam bonam & juſtam cauſam non debere: Nam ſimpliciter rem, ut geſta eſt, narrare, regem defendere eſt.* Quando igitur toto hoc capite in quo narrationem illam ſimplicem futuram pollicitus eras, neque rem ſimpliciter, ut geſta eſt, narras, neque non pigmentis, quantum in eo genere conſequi potes rhetoricis ornas, profectò vel tuo judicio ſi ſtandum eſſet, cauſa regia neque bona neque juſta erit. Quanquam hoc cave tibi ſumas quod dat nemo, poſſe te quicquam rhetoricè narrare; qui neque oratoris, neque hiſtorici, immò ne cauſſidici quidem partes narrando ſuſtinere potes; ſed quaſi circulator quiſpiam, arte circumforaneâ, magnam de te in procemio, velut in poſterum diem, exſpectationem concitabas; non tam ut rem promiſſam tum demùm narrares, quàm ut pigmenta illa miſera, & ampullas fuco refertas lectoribus quàm plurimis divenderes. Nam *de facto dicturus tot novitatum monſtris te circundari ac terreri ſentis, ut quid primum exequaris, quid deinde, quid poſtremò, neſcias.* Hoccine eſt ſimpliciter narrare? Dicam quod res eſt, tot tuorum ipſe mendaciorum monſtris, primùm terreri te ſentis, deinde tot nugis, tot ineptiis leviſſimum illud caput non *circundari* ſolùm, ſed circumagi, *ut quid primum, quid deinde, quid poſtremò* dicendum ullo tempore ſit, non modò nunc *neſcias*, ſed nunquam antea non neſciveris. *Inter difficultates quæ occurrunt ad exprimendam tam incredibilis flagitii immanitatem hoc unum facile dictu ſuppetit, quod iterum iterúmque repeti debet*, nempe *ſolem ipſum atrocius factum nunquam adſpexiſſe alterum.* Multa ſol aſpexit, bone magiſter, quæ Bernardus non vidit. Solem autem iterum atque iterum repetas licebit, id tu quidem prudenter feceris, quod non noſtra flagitia, ſed defenſionis tuæ frigus vehementiſſimè poſtulabit. *Regum*, inquis, *origo cum ſole novo cœpit.* Dii te, Damaſippe, deæque ſolſtitio donent, quo te calfacias, qui ne pedem ſine *ſole*; nequis fortaſſe te umbraticum doctorem eſſe dicat. At hercle etiam in tenebris es, qui jus patrium à regio non diſtinguis: Et cùm reges Patriæ Patres nominaveris, eâ ſtatim metaphorâ perſuaſiſſe credis, ut quicquid de patre non negaverim, id continuò de rege verum eſſe concedam. Pater & rex diverſiſſima ſunt. Pater nos genuit; at non rex nos, ſed nos regem creavimus. Patrem natura dedit populo, regem ipſe populus dedit ſibi; non ergò propter regem populus, ſed propter populum rex eſt; ferimus patrem, moroſum etiam & durum, ferimus & regem; ſed ne patrem quidem ferimus tyrannum. Pater ſi filium interficit, capite pœnas dabit: Cur non item rex eâdem juſtiſſimâ lege tenebitur, ſi populum, id eſt filios ſuos, perdiderit, præſertim cum pater, ut ne pater ſit, efficere non poſſit, rex facilè poſſit, ut neque pater ſit neque rex. Quod ſi *de facti qualitate*, quod ais, *indè* eſtimandum eſt, tibi dico, peregrine, & rebus noſtris alieniſſime, teſtis oculatus & indigena tibi dico; nos regem neque *bonum*, neque *juſtum*, neque *clementem*, neque *religioſum*, neque *pium*, neque *pacificum*, ſed hoſtem prope decennalem; nec parentem patriæ, ſed vaſtatorem *de medio ſuſtuliſſe. Solet hoc fieri*, fateris, inficias enim ire non audes, *ſed non à reformatis, regi reformato.* Siquidem reformatus is dici poteſt, qui ſcriptis ad Papam literis, Sanctiſſimum appellaverat Patrem, qui Papiſtis æquior ſemper quàm Orthodoxis fuit. Talis cùm fuerit, ne ſuæ quidem familiæ primus à reformatis eſt *de medio* ſublatus. Quid? ejus avia Maria nonne à reformatis exuto regno ſolum vertere coacta eſt, ſupplicio demùm capitis affecta, ne Scotis quidem reformatis ægrè ferentibus? Immo ſi operam contuliſſe dicam, haud mentiar. In tantâ autem regum *reformatorum* paucitate, nihil hujuſmodi accidiſſe, ut eorum aliquis morte plecteretur, non eſt quod miremur. Licere autem regem nequam, ſive tyrannum regno pellere, vel ſupplicio quovis, prout meritus erit, punire (etiam ſummorum ſententiâ Theologorum, qui ipſi reformandæ eccleſiæ authores fuere) aude tu modò negare. Concedis quàm plurimos reges non ſiccâ morte periiſſe,

periiſſe, hunc *gladio*, illum *veneno*, alium ſqualore *carceris*, aut *laqueo*. Omnium tamen hoc tibi miſerrimum videtur, & monſtri quiddam ſimile, regem in judicium adduci, *cauſam capitis dicere coactum, condemnatum, ſecuri percuſſum*. Dic mihi, homo inſipientiſſime, annon humanius, annon æquius, annon ad leges omnium civitatum accomodatius eſt, cujuſcunque criminis reum in judicio ſiſtere, ſuî defendendi copiam facere, lege condemnatum ad mortem haud immeritam ducere,ità ut damnato vel pœnitendi, vel ſe colligendi ſpatium detur, quàm ſtatim ut prehenſus eſt, indictâ cauſa pecudis in modum mactare? Quotuſquiſque eſt reorum qui ſi optio detur, non illo potiùs quàm hoc modo puniri ſe maluerit? Quæ ratio igitur animadvertendi in civem moderatior eſt habita, cur non eadem in regem quoque moderatior, & vel ipſi regi acceptior fuiſſe exiſtimanda eſt? Tu ſecretò, & ſine arbitris extinctum regem malebas, vel ut exempli tam boni ſalubritate omnis memoria careret, vel ut facti tam præclari conſcientia defugiſſe lucem, aut leges atque ipſam juſtitiam minimè ſibi amicam habuiſſe videretur. Exaggeras deinde rem, quòd neque per tumultum aut factionem optimatium, aut rebellium furorem, ſive militum ſive populi; non odio, non metu, non ſtudio dominandi, non cæco animi impetu, ſed conſilio & ratione meditatum diu facinus peregerint. O meritò quidem te ex juriſconſulto Grammaticum! qui ab accidentibus cauſæ, ut loquuntur, quæ per ſe nihil valent, vituperationes inſtituis, cum nondum docueris illud facinus in vitio an in laude ponendum ſit? Jam vide quàm in te facilè incurram. Si pulchrum & decorum fuit, eò magis laudandi quod nullis affectibus occupati, ſolius honeſtatis causâ fecerint; ſi arduum & grave, quòd non cæco impetu, ſed conſilio & ratione. Quanquam ego hæc divino potiùs inſtinctu geſta eſſe crediderim; quoties memoriâ repeto; quàm inopinato animorum ardore, quanto conſenſu totius exercitus, cui magna pars populi ſe adjunxerat, ab omnibus penè regni provinciis unâ voce regem ipſum ſuorum omnium malorum authorem ad ſupplicium depoſcebat. Quicquid erat, ſive magiſtratum ſive populum ſpectes, nulli unquam excelſiore animo, &, quod etiam adverſarii fatentur, ſedatiore, tam egregium facinus & vel heroïcis ætatibus dignum aggreſſi ſunt: Quo non leges tantùm & judicia, dehinc mortalibus ex æquo reſtituta, ſed ipſam juſtitiam nobilitarunt, ſéque ipsâ illuſtriorem dehinc, ſéque ipsâ majorem poſt hoc inſigne judicium reddidere. Jam tertiam prope hujus capitis paginam exantlavimus, nec tamen illa ſimplex narratio, quam promiſit, uſquam apparet. Queritur nos docere, *quoties rex moleſtè & odiosè regnat, impunè poſſe regno exui*: *Ab hac*, inquit, *doctrina inducti, ſi mille rebus meliorem regem habuiſſent, non ei vitam conſervâſſent.* Spectate hominis acumen; nam iſtuc aveo ex te ſcire, quo pacto hoc ſequitur, niſi tu nobis conceſſeris, noſtro rege mille rebus meliorem moleſtè & odiosè regnare; unde in eum deductus es locum, ut hunc quem defendis, iis regibus qui moleſtè & odiosè regnant mille rebus deteriorem facias; id eſt tyrannorum omnium fortaſſe immaniſſimum. Macti eſtote reges tam ſtrenuo defenſore. Nunc narrare incipit. *Torſerunt eum variis crucibus.* Dic quibus. *De carcere in carcerem traduxerunt.* Nec injuriâ, quippe ex tyranno hoſtem bello captum. *Cuſtodiis ſæpè mutatis*: Ne ipſæ mutarent fidem. *Libertatis interdum ſpe oſtensâ, interdum & reſtitutionis per pactionem.* Vide quàm non antea meditatum nobis fuerit, quàm non *tempora & modos* diu captavimus regis abdicandi. Quas res ab eo tum propemodùm victore multo antè poſtulavimus, quæ niſi concederentur, nulla libertas, nulla ſalus populo ſperanda erat, eaſdem à captivo ſuppliciter, haud ſemel, immò ter & amplius petivimus; toties repulſam accepimus. Cum nulla de rege ſpes reliqua eſſet, fit Parlamenti conſultum illud nobile, nequa deinceps ad regem poſtulata mitterentur; non ex quo is tyrannus eſſe, ſed ex quo inſanabilis eſſe cœpit. Poſtea tamen quidam ex Senatorum numero nova ſibi conſilia capientes, & idoneum tempus nacti, conditiones iterum regi ferendas decernunt; pari ſanè ſcelere atq; dementiâ ac Romanus olim Senatus, reclamante Marco Tullio & cum eo bonis omnibus, legatos decrevit ad Antonium: pari etiam eventu, niſi Deo immortali viſum aliter fuiſſet, illos in ſervitutem tradere, nos in libertatem vindicare. Nam cùm rex nihilo plus quàm antea conceſſiſſet, quod ad firmam pacem & compoſitionem reverâ ſpectaret, illi tamen ſatisfactum ſibi à Rege eſſe ſtatuunt. Pars itaque ſanior, cùm ſe rémque publicam prodi videret, fidem fortiſſimi, & ſemper reipub. fidiſſimi exercitûs implorat. In quo mihi quidem hoc ſolum occurrit quod nolim dicere, noſtras legiones rectiora ſenſiſſe quàm patres conſcriptos: Et ſalutem reipub. armis attuliſſe, quam illi ſuis ſuffragiis propè

damna-

damnaverant. Multa deinde flebiliter narrat, verùm tam inſcitè, ut luctum emendicare, non commovere videatur. Dolet, quód *eo modo, quo nullus unquam, rex ſupplicium capitis paſſus ſit:* Cùm ſæpius affirmaverit, nullum unquam regem ſupplicium capitis omnino eſſe paſſum. Túne, fatue, modum cum modo conferre ſoles, ubi factum cum facto quod conferas non habes? *Supplicium,* inquit, *capitis paſſus eſt, ut latro, ut ſicarius, nt parricida, ut proditor, ut tyrannus.* Hoccine eſt regem defendere, an ſententiam de rege ferre, eâ ſanè quæ à nobis lata eſt, multò ſeveriorem? Quis te tam ſubitò pellexit ut nobiſcum pronuntiares? Queritur *perſonatos carnifices regi caput amputâſſe.* Quid hoc homine facias? queſtus eſt ſuprà *de parricidio in perſona regis admiſſo,* nunc in perſona carnificis admiſſum queritur. Quid reliqua percurram, partim falſiſſima, partim frivola *de pugnis & calcibus* militum gregariorum, & licentiâ *ſpectandi cadaveris quatuor ſolidis taxatâ,* quæ frigidiſſimi literatoris inſcitiam & puſillitatem animi clamitant; legentem certè neminem pilo triſtiorem reddere poſſunt: Satius mehercule fuiſſet Carolo filio, quemvis ex eo balatronum grege conduxiſſe, qui ad coronam in triviis elegidia cantant, quàm oratorem hunc, luctificabilem dicam, an perridiculum deplorando patris infortunio adhibuiſſe; tam inſipidum & inſulſum, ut ne ex lacrymis quidem ejus mica ſalis exiguiſſima poſſit exprimi. Narrare jam deſiit; & quid deinde agat, dictu ſanè difficile eſt; adeò lutulentus & enormis fluit; nunc fremit, nunc oſcitat, nullum quidlibet garriendi modum ſibi ſtatuit, vel decies eadem repetendi, quæ ne ſemel quidem dicta non ſordeſcerent. Et certè neſcio, an blateronis cujuſpiam extemporales quælibet nugæ, quas ille uno pede ſtans verſiculis fortè effuderit, non digniores multo ſint quæ chartâ illinantur; adeò indigniſſimas eſſe reor quibus ſeriò reſpondeatur. Prætereo quòd regem *religionis protectorem* laudat, qui eccleſiæ bellum intulit, ut epiſcopos religionis hoſtes & tyrannos in eccleſia retineret. *Puritatem autem religionis* quî potuit is conſervare, ab impuriſſimis epiſcoporum traditionibus & cæremoniis ipſe ſub jugum miſſus? *Sectarum* verò, quibus tu *ſacrilegos ſuos cœtus tenendi licentiam* aïs *dari,* quam ipſa Hollandia non dat, errores velim enumeres: Interim nemo te magis ſacrilegus, qui perpetuò maledicendi peſſimam omnium licentiam tibi ſumis. *Non poterant gravius rempubl. lædere quàm ejus dominum tollendo.* Diſce verna, diſce maſtigia, niſi dominum tollis, tollis rempublicam: Privata res eſt, non publica quæ dominum habet. *At paſtores facinus eorum abominantes cum ſumma injuſtitiâ perſequuntur.* Paſtores illos nequis fortè neſciat quales ſint, breviter dicam; iidem ſunt qui regi reſiſtendum armis eſſe, & verbo & ſcriptis docuerunt; qui omnes tanquam Merozum indeſinenter execrari non deſtiterunt, quotquot huic bello aut arma, aut pecuniam, aut vires non ſuppeditâſſent; quod illi non contra regem, ſed contra tyrannum Saule quovis aut Achabo, immo Nerone ipſo Neroniorem ſuſceptum eſſe in concionibus ſacris vaticinabantur. Sublatis epiſcopis & ſacerdotibus quos Plurialiſtarum & non reſidentium nomine inſectari vehementiſſimè ſolebant, in eorum ampliſſima ſacerdotia, hic bina, ille trina, quàm ocyſſimè irruebant: Unde ſuos greges quàm turpiter negligant paſtores iſti meritò egregii nemo non videt. Nullus pudor, nulla numinis reverentia dementes cupiditate & furiatos cohibere potuit, donec peſſimo eccleſiæ publico eâdem ipſi infamiâ flagrarent, quam paulò antè ſacerdotibus inuſſerant. Nunc quòd avaritia eorum nondum ſatiata eſt, quòd, inquies ambitione animus turbas concire, pacem odiſſe conſuevit, in Magiſtratus qui nunc ſunt, id quod priùs in regem fecerant, ſeditiosè concionari non deſinunt; regem ſcilicet pium crudeliter ſublatum; quem modò ipſi diris omnibus devotum, omni authoritate regiâ ſpoliandum, & bello ſacro perſequendum, in manus Parlamento, quaſi divinitùs, tradiderant; ſectas ſcilicet non exſtirpari, quod certè à magiſtratibus poſtulare perabſurdum eſt, qui avaritiam & ambitionem, quæ duæ in eccleſia hæreſes pernicioſiſſimæ ſunt, ex ipſorum ordine paſtorum ac tribu, nullo adhuc modo aut ratione exſtirpare valuerunt. Quas illi ſectas apud nos inſectantur, obſcuras eſſe ſcio, quas ipſi ſequuntur, famoſas, & eccleſiæ Dei longè periculoſiores; quarum principes Simon ille Magus & Diotrephes fuere. Hos tamen, nequiſſimi cùm ſint, adeò non perſequimur, ut factioſis, & res novas quotidie molientibus nimiùm indulgeamus. Offendit jam te Gallum & errabundum, quod Angli *ſuis moloſſis,* quæ tua canina facundia eſt, *ferociores,* nullam *legitimi ſucceſſoris & hæredis* regni, nullam *natu minimi,* nullam *reginæ Bohemiæ* rationem habuerint. Tute reſpondebis tibi, non ego. *Ubi reipub. forma mutatur ex monarchicâ in aliam, non datur ſucceſſio inter differentis regiminis curatores.*

 Apparat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Apparat. de primatu. *Minima*, inquis, *regni unius pars* hæc omnia *per tria regna* effecit: & digni quidem, ſi hoc verum eſſet, quibus in cæteros imperium ſit, viris in fœminas. *Iſti ſunt qui regimen regni antiquum in alium qui à pluribus tyrannis teneatur, mutare præſumpſerunt*; rectè quidem illi & feliciter, quos tu reprehendere non potes, quin ſimul fœdiſſimè barbarus & ſolœcus ſis, non moribus ſolùm, ſed ſyntaxi etiam, grammaticorum opprobrium. *Angli maculam hanc nunquam deleverint*. Immò tu, licèt omnium literatorum litura ipſe ſis, & verè macula, Anglorum tamen famam & ſempiternam gloriam nunquam valueris commaculare. Qui tantâ animi magnitudine, quantâ omni memoriâ vix audita eſt, non hoſtes tantùm armatos, ſed hoſtiles intùs, id eſt ſuperſtitioſas vulgi opiniones eluctati atque ſupergreſſi, Liberatorum cognomen poſthac per omnes gentes in commune ſibi pepererunt: populariter id auſi, quod apud alias nationes heroïcæ tantùm virtutis eſſe exiſtimatur. *Reformati & antiqui chriſtiani* quid hac in parte fecerint, aut facturi eſſent, tum reſpondebimus, cùm de jure tecum ſuo loco agetur; ne tuo vitio laboremus, qui gerrones omnes & Battos loquacitate vincis. Quæris quid ſis in noſtra cauſâ *Jeſuitis* reſponſurus. Tuas res age transfuga, pudeat te facinorum tuorum, quando eccleſiam tuî pudet; qui primatum Papæ, & epiſcopos tam jactanter modò & ferociter adortus, nunc epiſcoporum aſſecla factus es. Fateris *aliquos reformatorum*, quos non nominas (ego tamen nominabo, quoniam tu eos *Jeſuitis longè pejores eſſe* aïs, Lutherum nempe, Zuinglium, Calvinum, Bucerum, Paræum cum aliis multis) docuiſſe, *amovendum eſſe* tyrannum: *Quis autem ſit tyrannus ad judicium ſapientium & doctorum ſe retuliſſe? Iſti vero qui? an ſapientes, an docti, an virtute nobiles, an nobilitate illuſtres.* Liceat, quæſo, populo, qui ſervitutis jugum in cervicibus grave ſentit, tam ſapienti eſſe, tam docto, támque nobili, ut ſciat quid tyranno ſuo faciendum ſit, etiamſi neque exteros, neque grammaticos ſciſcitatum mittat. Tyrannum autem fuiſſe hunc non Angliæ ſolùm & Scotiæ Parlamenta cùm verbis tum factis diſertiſſimis declaraverunt, ſed totus ferè utriuſque regni populus aſſentitus eſt; donec epiſcoporum technis & fraudibus in duas poſtea factiones diſceſſit. Quid ſi Deus, quemadmodum eos qui lucis evangelicæ participes fiant, ità eos qui decreta ejus in reges hujus mundi potentiſſimos exequantur, non multos ſapientes aut doctos, non multos potentes, non multos nobiles eſſe voluit? Ut per eos qui non ſunt aboleret eos qui ſunt; ut ne glorietur caro coram eo. Tu quis es qui oblatras? An doctus? Qui ſpicilegia, qui lexica & gloſſaria ad ſenectutem uſque triviſſe potiùs videris, quàm authores bonos cum judicio aut fructu perlegiſſe? Unde nîl præter codices, & varias lectiones, & luxatum & mendoſum, crepas; doctrinæ ſolicioris ne guttulam quidem hauſiſſe te oſtendis. An tu ſapiens? Qui de minutiis minutiſſimis rixari & mendicorum bella gerere ſoles, qui nunc aſtronomis, nunc medicis in ſua arte credendis imperitus ipſe & rudis convitia dicis; qui, ſiquis tibi voculæ unius aut literulæ in exemplari quovis abs te reſtitutæ gloriolam præripere conaretur, igni & aquâ, ſi poſſes, illi interdiceres? Et tamen ſtomacharis, & tamen ringeris, quòd omnes te Grammaticum appellant. Hamondum nuper regis hujus Sacellanum imprimis dilectiſſimum in libro quodam nugatorio nebulonem palàm appellas, quòd is te grammaticum appellaviſſet: Idem, credo, eſſes ipſi regi convitium facturus, & defenſionem hanc totam retractaturus, ſi Sacellani ſui de te judicium approbâſſe audiviſſes. Jam vide quàm te Anglorum unus, quos tu *fanaticos*, *indoctos*, *obſcuros*, *improbos* vocitare audes, contemnam & ludibrio habeam (nam nationem ipſam Anglicanam de te quicquam publicè cogitare curculiunculo, indigniſſimum eſſet) qui ſurſùm, deorsùm, quoquoverſùm verſatus & volutatus, nihil niſi grammaticus es: Immo ac ſi deo cuilibet votum ipſo Mida ſtultius nuncupâſſes, quicquid attrectas, niſi cùm ſolœciſmos facis, Grammatica eſt. Quiſquis igitur *de fæce illa plebis*, quam tu exagitas (illos enim verè optimates noſtros, quorum ſapientiam, virtutem, & nobilitatem facta inclyta ſatis teſtantur, non ſic dehoneſtabo, ut te illis, aut tibi illos componere velim) quiſquis, inquam, de fæce illa plebis hoc tantummodò ſibi perſuaſerit, non eſſe ſe regibus natum, ſed deo & patriæ, multò ſanè te doctior, multò ſapientior, multo probior, & ad omnem vitam utilior exiſtimandus erit. Nam doctus ille ſine literis, tu literatus ſine doctrina; qui tot linguas calles, tot volumina percurris, tot ſcribis, & tamen pecus es.

CAP. II.

QUod argumentum pro ſe *indubitatum* eſſe, ſuperiore capite perorans dixerat Salmaſius, *rem ità ſe habere ut creditur, cùm omnes unanimiter idem de eâ ſentiant*; quod tamen is *de facto* falſiſſimè affirmabat, id ego nunc, de jure regio diſceptaturus, potero in ipſum veriſſimè affirmare. Cùm enim regem definiat, *cujus ſuprema eſt in regno poteſtas, nulli alii niſi deo obnoxia, cui quod libet licet, qui legibus ſolutus eſt*, ſiquidem id definiri dicendum eſt, quod infinitum in terris ponitur, evincam ego contrà, non meìs tantùm, ſed vel ipſius teſtimoniis, & rationibus, nullam gentem aut populum, qui quidem ullo numero ſit, nam omnem penetrare barbariem neceſſe non eſt; nullam, inquam, gentem iſtiuſmodi jura aut poteſtatem regi conceſſiſſe, *ut legibus ſolutus eſſet, ut quod libet liceret, ut omnes judicaret, à nemine judicaretur*; nec verò ullum cujuſcunque gentis tam ſervili ingenio exſtitiſſe puto, præter unum Salmaſium, qui tyrannorum immania quæque flagitia regum jura eſſe aſſeverârit. Eorum plerique apud nos, qui regi maximè favebant, ab hac tam turpi ſententiâ ſemper abhorruere, quinetiam ipſe, nondum pretio corruptus, his de rebus longè aliter ſenſiſſe aliis jampridem ſcriptis facilè deprehenditur. Adeò ut hæc non ab homine libero in libera civitate, nedum in Repub. nobiliſſimâ, & Batavorum Academiâ celeberrimâ, ſed in ergaſtulo quovis aut cataſtâ, tam ſervili vernilitate ſcripta eſſe videantur. Etenim, ſi quicquid regi libet, id jure regio licitum erit, quod teterrimus ille Antoninus Caracalla ab Juliâ novercâ per inceſtum edoctus non ſtatim auſus eſt credere, nemo profectò eſt aut unquam ſuit, qui tyrannus dici debeat. Cùm enim divina omnia atque humana jura violavit, nihilo tamen minùs rex, jure regio inſons erit. Quid enim peccavit homo æquiſſimus? Jure ſuo uſus eſt in ſuos. Nihil rex tam horrendum, tam crudele, támque furioſum committere in ſuos poteſt, quod præter jus regium fieri quiſpiam poſſit queri aut expoſtulare. Hoc *tu jus regium à jure gentium, vel potiùs naturali originem habere* ſtatuis, bellua? Quid enim hominem te dicam, qui in omne hominum genus, adeò iniquus & inhumanus es? quíque omnem gentem humanam deo ſimillimam ſic deprimere atque projicere conaris, ut quos nunc ſuperſtitio, nunc ſcelus aut ignavia quorundam, aut denique perfidia tam feros atque immites dominos gentibus impoſuit, eos à natura matre mitiſſimâ comparatos atque impoſitos eſſe doceas? Quâ tu nefariâ doctrinâ multo jam ferociores factos, non ſolùm ad proterendos omnes mortales, & poſthac miſeriorem in modum conculcandos immittis, ſed jure naturali, jure regio, ipſis etiam populi legibus in populum armare, quo nihil ſimul ſtultius & ſceleratius eſſe poteſt, contendis. Dignus profectò qui contra atque olim Dionyſius ex grammatico tyrannus ipſe ſis; non quo tibi in alium quemvis detur illa regia licentia malè faciendi, ſed illa altera malè pereundi: Quâ ſolâ, ut incluſus ille Capreis Tiberius, à temetipſo perditus quotidie te ſentias perire. Verùm jus illud regium paulò accuratiùs quale ſit conſideremus. *Sic Oriens totus*, inquis, *judicavit ſic Occidens.* Non reponam tibi quod Ariſtoteles & Marcus Cicero, authores, ſi qui alii, cordatiſſimi, ille in Politicis, hic in oratione de Provinciis ſcripſit, Gentes Aſiaticas facilè ſervitutem pati, Judæos autem & Syros ſervituti natos fuiſſe. Fateor paucos ferè libertatem velle, aut eâ poſſe uti, ſolos nempe ſapientes, & magnanimos; pars longè maxima juſtos dominos mavult, ſed tamen juſtos; injuſtos & intolerabiles ferendi neque Deus unquam univerſo generi humano tam infenſus fuit,neque ullus unquam populus tam ab omni ſpe & conſilio derelictus,ut neceſſitatem hanc atque legem omnium duriſſimam in ſe atque in ſuos liberos ultro ſtatueret. Profers imprimis *verba regis in Eccleſiaſte ſapientiâ clari.* Nos itaque ad legem Dei provocamus, de rege poſteriùs videbimus; cujus exinde ſententiam rectiùs intelligemus. Audiatur ipſe Deus, Deut. 17. *Cùm ingreſſus fueris in terram, quam Jehova Deus dat tibi, & dices ſtatuam ſuper me Regem ſicut omnes gentes quæ ſunt circa me:* Quod ego omnes velim etiam atque etiam animadvertant, teſte hìc ipſo Deo, penes populos omnes ac nationes arbitrium ſemper fuiſſe, vel eâ, quæ placeret, formâ reipub. utendi, vel hanc in aliam mutandi: De Hebræis disertè hoc dicit Deus, de reliquis haud abnuit: deinde formam reipub. monarchiâ perfectiorem, ut ſunt res humanæ, ſuíque populi magis ex uſu deo viſam eſſe: Cum hanc ipſe formam inſtituerit; monarchiam non niſi ſerò petenti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

bus, idque ægrè concederet. Sin regem planè vellent, ut oſtenderet Deus id ſe liberum Populo reliquiſſe, ab uno an à pluribus reſpub. adminiſtraretur, modò juſtè, regi etiam futuro leges conſtituit, quibus cautum erat, ut *ne multiplicet ſibi equos, ne uxores, ne divitias*; ut intelligeret nihil ſibi in alios licere, qui nihil de ſe ſtatuere extra legem potuit. Juſſus itaque eſt *omnia legis illius præcepta*, etiam ſuâ manu perſcribere; perſcripta *obſervare*; *ne efferatur animus ejus præ fratribus ſuis*. Ex quo perſpicuum eſt, regem æquè ac populum iſtis legibus aſtrictum fuiſſe. In hanc ferme ſententiam ſcripſit Joſephus, legum ſuæ gentis interpres idoneus, in ſuâ repub. verſatiſſimus, mille aliis tenebrionibus Rabbinis anteponendus. Antiquat. lib. 4. Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον, &c. *Optimum eſt*, inquit, *optimatum regimen*; *nec vos alium reipub. ſtatum requiratis*; *ſatis enim eſt Deum habere præſidem. Attamen ſi tanta vos regis cupido ceperit, plus legibus & Deo tribuat is quàm ſuæ ſapientiæ*; *probibeatur autem, ſi potentior fieri ſtudet, quam rebus veſtris expedit*. Hæc & plura Joſephus in iſtum Deuteronomii locum. Alter Philo Judæus, gravis author, Joſephi coætaneus, legis Moſaïcæ ſtudioſiſſimus, in quam univerſam diffuſâ commentatione ſcripſit, cum in libro de creatione Principis hoc caput legis interpretatur, non alio pacto regem legibus ſolvit, atque hoſtis quilibet ſolutus legibus dici poſſit, τοὺς ἐπὶ λύμῃ καὶ ζημίᾳ τῶν ὑπηκόων, &c. *qui*, inquit, *ad perniciem & detrimentum populi magnam ſibi acquirunt potentiam, non reges ſed hoſtes appellandi ſunt*; *ea facientes, quæ hoſtes nullâ pace reconciliandi faciunt*; *nam qui per ſpeciem gubernandi faciunt injuriam, apertis hoſtibus pejores ſunt*; *hos enim facile eſt propulſare, illorum autem malitia haud facile detegitur*. Detecti igitur quid obſtat quo minùs hoſtium loco habendi ſint? Sic libro ſecundo Allegoriarum Legis, *rex & tyrannus contraria ſunt*; & deinde *rex non imperat tantùm, ſed paret*. Vera ſunt iſta, dicet aliquis; regem oportet quidem leges, ut qui maximè, obſervare; verùm ſi ſecùs fecerit, quâ lege puniendus? eâdem, inquam, lege quâ cæteri; exceptiones enim nullas reperio. Sed nec de Sacerdotibus, ſed nec de infimis quidem magiſtratibus puniendis lex ulla ſcribitur; qui omnes, cùm de iis puniendis nulla lex ſcripta ſit, pari certè jure & ratione poſſent impunitatem ſcelerum omnium ſibi vendicare; quam tamen neque eorum quiſquam vendicavit, neque ullum iis arbitror idcirco eſſe daturum. Hactenus ex ipſa Dei lege didicimus regem legibus obtemperare debuiſſe; nec ſe præ cæteris efferre, qui etiam fratres ejus ſunt. Nunc an quid aliud Eccleſiaſtes moneat videamus. Cap. 8. ver. 1, &c. *Mandatum regis obſerva*; *vel propter juramentum Dei, ne perturbatè à facie ejus abito, ne perſiſtito in re malâ, nam quicquid volet faciet. Ubi verbum regis, ibi dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Satis conſtat Eccleſiaſten hoc in loco non ſynedrio magno, non ſenatui, ſed privato cuique præcepta dare. Jubet mandata ſua obſervare, vel propter juramentum Dei; at quis jurat regi, niſi rex viciſſim in leges divinas atque patrias juratus ſit? Sic Reubenitæ & Gaditæ obedientiam ſuam Jehoſuæ pollicentur, Joſ. 1. *Ut dicto audientes Moſi fuimus, ità erimus tibi, modò ut Deus tecum ſit, quemadmodum fuit cum Moſe*. Conditionem vides expreſſam; Alioquin ipſum audi Eccleſiaſten, cap. 9. *Verba ſapientum ſubmiſſa potiùs audienda eſſe, quam clamorem dominantis inter ſtolidos*. Quid porrò monet? *Ne perſiſtito in re malâ, nam quicquid volet faciet*, in malos nimirum faciet authoritate legum armatus, nam leniter aut ſeverè agere, prout volet, poteſt. Nihil hìc tyrannicum ſonat, nihil quod vir bonus extimeſcat. *Ubi verbum regis ibi dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Et tamen legimus qui regi dixerit non ſolùm quid feciſti, ſed etiam ſtultè feciſti, 1 Sam. 13. At Samuel extraordinarius. Tuum tibi regero, licèt infrà dictum pag. 49. *quid*, inquis, *extraordinarium in Saule & Davide?* itidem ego, quid, inquam, in Samuele? Propheta fuit: ſunt & illi hodie, qui ejus exemplo faciunt; ex voluntate enim Dei vel *expreſſâ* vel *tacitâ* agunt: quod etiam ipſe infrà concedis, pag. 50. Prudenter igitur Eccleſiaſtes hoc in loco monet privatos, ne cum rege contendant: nam etiam cum divite, cum potenti quovis, ut plurimùm, damnoſa contentio eſt. Quid ergò? an optimates, an omnes reliqui magiſtratus, an populus univerſus quoties delirare libet regi, ne hiſcere quidem audebunt? an ſtolido, impio, furenti, bonis omnibus perniciem machinanti non obſtabunt, non obviam ibunt, ne divina omnia atque humana pervertere occupet, ne rapinis, ne incendiis, ne cædibus per omnes regni fines graſſetur ita *legibus ſolutus, ut quod libet liceat?* O de Cappadocis eques cataſtis! quem omnis libera natio (ſi unquam poſt hoc in natione libera pedem ponere audebis) aut in ultimas

terras

terras veluti portentum exportandum ejicere, aut ſervitutis candidatum dedere in piſtrinum debebit, eâ lege atque omine, ut ſi te inde exemerit, ipſa ſub aliquo tyranno, eóque ſtultiſſimo, pro te molat. Quid enim poterit dici, aut ab aliis dictum peti tam truculentum, aut ridiculum, quod in te non cadat? Perge modò: *Iſraëlitæ regem à Deo petentes eodem jure ſe ab eo gubernari velle dixerunt, quo omnes aliæ nationes, quæ hoc regimine uterentur. At Orientis reges ſummo jure, & poteſtate non circumſcriptâ regnabant, teſte Virgilio.*

> —— *Regem non ſic Ægyptus & ingens*
> *Lydia, nec populi Parthorum, & Medus Hydaſpes*
> *Obſervant.* ——

Primùm quid noſtrâ refert qualem ſibi regem Iſraëlitæ voluerint, præſertim Deo irato, non ſolùm quòd regem vellent ad exemplum gentium, & non ſuæ legis, ſed planè quòd vellent regem? Deinde regem injuſtum, aut legibus ſolutum petiviſſe credibile non eſt, qui Samuëlis filios legibus obſtrictos ferre non potuerunt, & ab eorum tantùm avaritia ad regem confugerunt. Poſtremò quod ex Virgilio recitas, non probat reges Orientis *abſolutâ poteſtate* regnâſſe; Apes enim illæ Virgilianæ, quæ vel Ægyptiis & Medis obſervantiores regum ſunt, teſte tamen eodem Poëta —— *Magnis agitant ſub legibus ævum.* —— Non ergò ſub regibus omni lege ſolutis. At vide quàm tibi minimè velim malè; cum plerique te nebulonem eſſe judicent, oſtendam te perſonam tantùm nebulonis mutuam ſumpſiſſe. In Apparatu ad primatum Papæ doctores quoſdam Tridentinos exemplo Apium uſos aïs, ut monarchiam Papæ probarent: ab his tu pari malitiâ hoc mutuum cepiſti. Quod illis itaque reſpondiſti cùm probus eſſes, jam factus nebulo tute reſpondebis tibi, tuáque tibi manu perſonam nebulonis detrahes. *Apium reſpub. eſt; atque ità Phyſici appellant: Regem habent, ſed innocuum; ductor eſt potiùs quàm tyrannus, non verberat, non vellicat, non necat apes ſubditas.* Minimè igitur mirum, ſi ità obſervant. Iſtas mehercule apes mala ave tibi tactio erat; Tridentinæ enim licèt ſint, fucum te eſſe indicant. Ariſtoteles autem, rerum politicarum ſcriptor diligentiſſimus, monarchiæ genus Aſiaticæ, quod & barbaricum vocat, κατὰ νόμον, id eſt, ſecundùm legem fuiſſe affirmat. Pol. 3. immo cum monarchiæ quinque ſpecies enumeret, quatuor ſecundùm legem, & ſuffragante populo fuiſſe ſcribit, tyrannicas autem, quòd iis tanta poteſtas, volente licèt populo, data erat; regnùm verò Laconicum maximè regnum videri, quòd non omnia penès regem erant. Quinta, quam is παμβασιλείαν vocat, & ad quam ſolam id refert quod tu regum omnium jus eſſe ſcribis, ut ad libitum regnent, ubinam gentium, aut quo tempore unquam obtinuerit non dicit: nec aliam ob cauſſam feciſſe mentionem ejus videtur, quàm ut abſurdam, injuſtam, & maximè tyrannicam eſſe demonſtraret. Samuelem aïs, cùm eos ab eligendo rege deterreret, *jus illis regium* expoſuiſſe. Unde hauſtum, à lege Dei? at illa lex jus regium, ut vidimus, longe aliud exhibuit: an ab ipſo Deo per Samuelem loquente? at improbavit, vituperavit, vitio dedit: non igitur jus regium divinitùs datum, ſed morem regnandi praviſſimum, ſuperbiâ regum & dominandi libidine arreptum expoſuit propheta; nec quid debebant reges, ſed quid volebant facere; rationem enim regis populo indicavit, ſicut antea rationem ſacerdotum Eliadarum eodem verbo (quod tu p. 33. Hebraïco etiam ſolœciſmo משפת vocas) ſuprà indicaverat. C. 2. *ratio ſacerdotum iſtorum cum populo hæc erat, v.* 13. impia videlicet, odioſa, & tyrannica: ratio itaque illa nequaquam jus erat ſed injuria. Sic etiam patres antiqui hunc locum expoſuerunt; unus mihi erit multorum inſtar, Sulpitius Severus, Hieronymi æqualis, eíque charus, & Auguſtini judicio vir doctrinâ & ſapientiâ pollens. Is in hiſtoria ſacra Samuelem aït dominationem regiam, & ſuperba imperia populo exponere. Sanè jus regium non eſt dominatio & ſuperbia; ſed jus atque imperium regium, teſte Salluſtio, conſervandæ libertatis atque augendæ reipub. cauſſâ datum, in ſuperbiam dominationémque ſe convertit. Idem Theologi omnes Orthodoxi, idem juriſconſulti, idem rabbini plerique, ut ex Sichardo didiciſſe potuiſti, de explicatione hujus loci ſentiunt; ne Rabbinorum enim quiſquam jus regis abſolutum iſto loco tractari dixit. Ipſe infrà cap. 5. pag. 106. *non Alexandrinum Clementem ſolùm, ſed omnes hìc* quereris *errare*, te unum ex omnibus rem acu tetigiſſe: Jam verò cujus vel impudentiæ eſt vel ſocordiæ, con-

tra omnes, præſertim orthodoxos, mores regum ab ipſo Deo damnatiſſimos
in jus regium convertere; & honeſtâ juris præſcriptione defendere: cum jus
tamen illud in rapinis, injuriis, violentiis, contumeliis ſæpiùs conſiſtere fatea-
ris. An quiſquam ſic *ſui juris* unquam fuit, ut rapere, agere, proſternere, per-
miſcere omnia ſibi liceret? an Latini, quod affirmas, hæc *ſuo jure ab aliquo
fieri unquam dixerunt?* Dixerat apud Salluſtium C. Memmius tribunus Plebis,
in ſuperbiam & impunita flagitia nobilitatis invectus, *impune quælibet facere, id
eſt, regem eſſe*; Arriſit hoc tibi, & ſtatim in lucro ponis, nequicquam ſanè, ſi
paulùm evigilaveris. An jus hic regium aſſeruit? annon plebis ignaviam po-
tiùs increpuit, quæ nobiles impunè dominari ſineret, eóſque mores regios jam
rurſus pateretur, quos jure ſuo majores illorum cum rege ipſo finibus expu-
lerant. Marcum Tullium ſaltem conſuluiſſes; is te & Salluſtium, & Samu-
elem etiam rectiùs interpretari docuiſſet. Qui pro C. Rabirio *nemo*, inquit,
noſtrûm ignorat conſuetudinem regiam; *regum ſunt hæc imperia, animadverte & dicto
pare*; aliáque hujuſmodi ex Poëtis ibidem recitat, quæ non jus, ſed *conſuetudi-
nem regiam* vocat, eáque legere & ſpectare nos aït debere, non *ut delectemur
ſolùm, ſed ut cavere etiam & effugere diſcamus.* Vides quàm te malè multave-
rit Salluſtius, quem tyrannis inimiciſſimum, juris tyrannici patronum attuliſſe
te putabas. Nutare, mihi crede, & ſuum ſibi occaſum accelerare jus regium
videtur, dum ruentis in modum tenuiſſima quæque ſic arripit, ſéque ſuſti-
nere iis teſtibus atque exemplis conatur, quæ tardiùs fortaſſe alioqui ruiturum
vehementiùs proturbant. *Summum*, inquis, *jus ſumma injuria eſt, id in regibus
maximè locum habet qui cùm ſummo jure utuntur, ea faciunt in quibus Samuel dicit
jus regis eſſe poſitum.* Miſerum jus; quod tu jam ad extrema perductus, niſi
per ſummam injuriam defendere ulteriùs non potes! Summum jus id dicitur,
cùm quis formulas legum ſectatur, ſingulis penè literis immoratur, æquita-
tem non ſervat; aut ſcriptum jus callidè nimis & malitioſè interpretatur, ex
quo illud proverbium Cicero ortum eſſe aït. Cùm autem jus omne de fonte
juſtitiæ manare certum ſit, impius ſis neceſſe eſt, qui *regem injuſtum eſſe, ini-
quum, violentum, raptorem eſſe, & quales eſſe ſolebant* qui peſſimi erant, jus regis
eſſe dicis, ídque *prophetam populo inſinuâſſe.* Quod enim jus ſummum aut re-
miſſum, ſcriptum aut non ſcriptum ad maleficia perpetranda eſſe poteſt? Id
ne tibi de aliis concedere, de rege pernegare in mentem veniat, habeo quem
tibi opponam, & puto regem, qui iſtiuſmodi jus regium & ſibi & Deo in-
viſum eſſe profitetur: Pſal. 94. *an conſociaretur tibi ſolium ærumnarum, formantis
moleſtiam per ſtatutum.* Noli igitur Deo hanc atrociſſimam injuriam facere,
quaſi is regum pravitates & nefaria facinora jus eſſe regium doceret, qui etiam
hoc nomine ſocietatem cum improbis regibus ſe deteſtari docet, quòd mo-
leſtiam & ærumnas omnes populo juris regii titulo creare ſoleant. Noli Pro-
phetam Dei falſò inſimulare; quem, tu dum juris regii iſto loco doctorem
habere putas, non verum nobis affers Samuelem; ſed, ut venefica illa, inanem
umbram evocas; quamvis & illum ab inferis Samuelem non adeò mendacem
fuiſſe credam, quin illud quod tu jus regium vocas, impotentiam potiùs tyran-
nicam dicturus fuiſſet. Jus datum ſceleri legimus, túque *licentiæ jure conceſſa
reges minùs bonos uti conſueviſſe* aïs. At jus hoc ad perniciem humani generis
abs te introductum non eſſe à Deo datum probavimus; reſtat ut ſit à Diabolo;
quod infrà clariùs liquebit. *Hæc*, inquis, *licentia dat poſſe, ſi velis*; & autho-
rem hujus juris habere Ciceronem præ te fers. Nunquam ægrè facio ut teſti-
monia tua recitem, tuis enim ipſe teſtibus conficere te ſoles. Audi igitur
verba Ciceronis in quartâ Philipp. *Quæ cauſa juſtior eſt belli gerendi, quàm ſer-
vitutis depulſio? in qua etiamſi non ſit moleſtus dominus, tamen eſt miſerrimum poſſe
ſi velit*, poſſe vi ſcilicet; nam de jure ſi loqueretur, repugnantia diceret, & ex
juſta belli cauſa injuſtam faceret. Non eſt igitur jus regium quod tu deſcribis,
ſed injuria, ſed vis, & violentia regum. Tranſis ab regia licentiâ ad privatam:
licet privato mentiri, licet ingrato eſſe. Licet & regibus; quid inde efficis? lice-
bit ergò regibus impunè rapere, occidere, ſtuprare? Quid intereſt ad injuriæ
gravitatem rex an latro, an aliunde hoſtis populum occidat, diripiat, in ſervi-
tutem agat? eodem certè jure, & hunc & illum humanæ ſocietatis inimicum,
& peſtem propulſare, atque ulciſci debemus; immo regem eò juſtius quòd
is tot beneficiis & honoribus noſtris auctus commiſſam ſibi ſub juramento pub-
licam ſalutem prodat. Concedis poſtremò *leges dari à Moſe, ſecundùm quas rex
ille quandoque eligendus imperare debebat, quamvis diverſas ab illo jure quod Samuel
propoſuit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

propoſuit. Quod cum aſſertione tua dupliciter pugnat; cùm enim regem legibus omnino ſolutum poſueris, nunc obſtrictum dicis: dein jus juri contrarium ponis Moſis & Samuëlis, quod eſt abſurdum. At *ſervi*, inquit Propheta, *vos eritis regi.* Ut ſervos fuiſſe non abnuerim, non jure tamen regio ſervi fuerunt, ſed regum fortaſſe plurimorum uſurpatione & injuſtitiâ. Illam enim petitionem obſtinatam non jure regio, ſed ſuo merito in pænam illis ceſſuram Propheta præmonuit. At verò ſi regi legibus ſolutò quicquid libet licuerit, profectò rex longè plus quàm dominus erit, populus infra omnium ſervorum infimos plus quàm infimus. Servus enim vel alienigena legem Dei vindicem injurioſum in dominum habebat; populus univerſus, libera nimirum gens, vindicem in terris neminem, nullam legem habebit, quò læſus, afflictus & ſpoliatus confugiat: à ſervitute regum Ægyptiorum ideo liberatus, ut uni ex fratribus ſuis duriore ſi libeat ſervitute opprimendus traderetur. Quod cum neque divinæ legi nec rationi conſentaneum ſit, dubium nemini eſſe poteſt, quin Propheta mores enarraverit, non jus regum; neque mores prorſus regum omnium, ſed plurimorum. Deſcendis ad rabbinos, duoſque adducis eâdem, quâ priùs, infelicitate: nam caput illud de rege in quo R. Joſes jus regium aiebat contineri, Deuteronomii eſſe, non Samuëlis manifeſtum eſt. Samuëlis enim ad terrorem duntaxat populo injiciendum pertinere rectiſſimè quidem & contra te dixit R. Judas. Pernicioſum enim eſt id jus nominari atque doceri quod injuſtitia planè eſt, niſi abuſivè forſitan jus nominetur. Quo etiam pertinet verſus 18. *Et exclamabitis die illa propter regem veſtrum, ſed non exaudiet vos Jehovah*; obſtinatos nimirum iſta pœna manebat, qui regem nolente Deo dari ſibi voluerunt. Quanquam iſta verba non prohibent, quo minus & vota & quidvis aliud tentare potuerint. Si enim clamare ad Deum contra regem populo licebat, licebat procul dubio omnem etiam aliam inire rationem honeſtam ſeſe a tyrannide expediendi. Quis enim quovis malo cum premitur, ſic ad Deum clamat ut cætera omnia quæ officii ſunt ſui negligat, ad otioſas tantùm preces devolutus? Verum utcunque ſit, quid hoc ad jus regium, quid ad jus noſtrum? qui regem nec invito Deo unquam petivimus, nec ipſo dante accepimus, ſed jure gentium uſi, nec jubente Deo nec vetante, noſtris legibus conſtituimus. Quæ cùm ità ſe habeant, non video quamobrem nobis laudi atque virtuti tribuendum non ſit, regem abjeciſſe; quandoquidem Iſraëlitis crimini eſt datum regem petîſſe. Quod etiam res ipſa comprobavit; nos enim qui regem, cùm haberemus, deprecati ſumus, tandem exauditos Deus liberavit; illos, qui cùm non haberent, à Deo efflagitabant, ſervire juſſit; donec Babylone redeuntes ad priſtinum reipub. ſtatum reverſi ſunt. Ludum Talmudicum deinde aperis; quin & hoc ſiniſtro augurio tentatum. Dum enim regem non judicari cupis oſtendere, oſtendis ex Codice Sanhedrim *regem nec judicari nec judicare*; quod cum petitione iſtius populi pugnat, qui ideo regem petebant, ut judicaret: id fruſtrà reſarcire ſtudes; intelligi nempe id de regibus Poſt-babylonicis debere. At ecce tibi Maimonides, qui *hanc inter reges Iſraëlitas & Judæos differentiam ponit: Davidis enim poſteros judicare & judicari*; Iſraëliticis neutrum concedit. Occurris tibi, tecum enim litigas, aut cum Rabbinis tuis; meam rem agis. Hoc *primis in regibus locum non habuiſſe*, quia dictum eſt v. 17. *vos eritis ei ſervi*: conſuetudine ſcilicet, non jure; aut ſi jure, pœnas petendi regis, quamvìs non ſub hoc fortè vel ſub illo, at ſub pleriſque luebant, quod nos non attingit. Tibi verò adverſario opus non eſt, adeò ſemper tibi adverſaris. Narras enim pro me, ut primò Ariſtobulus, pòſt Jannæus cognomento Alexander, jus illud regium, non à ſynedrio juris cuſtode, & interprete acceperint, ſed paulatim ſibi aſſumpſerint, & ſenatu renitente uſurpaverint: quorum in gratiam bella illa fabula de primoribus ſynedrii *à Gabriele exanimatis* adinventa eſt, júſque hoc magnificum, quo niti maximè videris, *regem* ſcilicet *non judicari*, ex illa fabula pluſquam anili, utpote rabbinicâ, conflatum eſſe fateris. Reges autem Hebræorum *judicari poſſe, atque etiam ad verbera damnari* fuſè docet Sichardus ex libris Rabbinicis, cui tu hæc omnia debes, & tamen obſtrepere non erubeſcis. Quin immo legimus ipſum Saulem cum filio Jonathane ſortis judicium atque etiam capitale ſubiiſſe, ſuóque ipſum edicto paruiſſe. Uzzias quoque à ſacerdotibus templo deturbatus, lepræ judicio, tanquam unus è populo, ſe ſubmiſit, réxque eſſe deſiit. Quid ſi templo excedere, quid ſi magiſtratu abire, & ſeorſim habitare noluiſſet, jus illud regium legibus ſolutum ſibi aſſeruiſſet, an paſſuros fuiſſe cenſes Judæos, & ſacerdotes templum contaminari, leges violari,

populum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

populum univerſum contagione periclitari ? In leproſum ergò regem vigebunt leges, in tyrannum nihil poterunt ? Ecquis tam demens, aut ſtultus eſt, ut exiſtimet, cùm rex morboſus nè populum contagione lædat, cautum atque proviſum legibus ſit, ſi rex impius, iniquus, crudelis populum diripiat, excruciet, occidat, rempub. funditùs evertat, nullum his malis longè gravioribus remedium legibus repertum eſſe ? Verùm *exemplum ullius regis afferri non poteſt, qui judicium capitis ſubierit in jus vocatus.* Ad illud Sichardus haud abſurdè reſpondet, perinde eſſe, ac ſi quis ad hunc modum diſſereret. Cæſar nunquam citatus eſt coram Electore ; ergò ſi Palatinus diem Cæſari dixerit, non tenetur Cæſar in judicio reſpondere. Cùm tamen doceat Bulla aurea Carolum quartum ſe & ſucceſſores ſuos huic cognitioni ſubjeciſſe. Quid in corrupto populi ſtatu regibus adeò indultum fuiſſe miramur, ubi tot privati aut opibus ſuis aut gratiâ impunitatem vel graviſſimorum ſcelerum aſſequuntur ? Illud autem ἀνυπεύθυνον, id eſt, *à nemine pendere, nulli mortalium rationem reddere,* quod tu regiæ Majeſtatis maximè proprium eſſe ais, Ariſtoteles Polit. 4. c. 10. maximè tyrannicum, & in libera natione minimè ferendum eſſe affirmat. Tu vero Antonium tyrannum immaniſſimum, Romanæ reipub. everſorem, idoneum ſanè authorem producis, non eſſe juſtum repoſci à Rege factorum ſuorum rationem ; & tamen Herodem cædis reum ad cauſam dicendam in Parthos proficiſcens accerſivit ad ſe Antonius : & animadverſurus etiam in regem fuiſſe creditur, niſi rex eum auro corrupiſſet. Ita ab eodem fonte profluxit regiæ poteſtatis Antoniana aſſertio, & tua *regia defenſio.* At non ſine ratione, inquis, *nam reges ab alio non habent quod regnant, ſed ſoli deo acceptum referunt.* Dic ſodes quinam ? Nam iſtiuſmodi reges exſtitiſſe unquam, nego. Primus enim Saul, niſi populus refragante etiam deo regem voluiſſet, nunquam rex fuiſſet ; & quamvis rex renuntiatus eſſet Miſpæ, vixit tamen penè privatus, armentum patris ſecutus, donec Gilgale rex à populo ſecundùm creatus eſt. Quid David ? quamvis unctus à Deo, nonne iterum unctus eſt ab Judæis Chebrone, deinde ab omnibus Hebræis, pacto tamen prius fœdere ? 2 Sam. 5. 1 Chron. 11. fœdus autem obligat reges, & intra certos fines continet. Sedit Salomon, inquis, *ſuper ſolium Domini & cunctis placuit,* 1 Paralip. 29. ergo & placuiſſe populo aliquid erat. Conſtituit Jehoiadas regem Joaſum, fœdus tamen eodem tempore pepigit inter regem & populum. 2 Reg. 11. Hos reges, necnon & reliquos Davidis poſteros & à deo & à populo conſtitutos fateor ; cæteros omnes, ubicunque gentium, à populo tantùm conſtitutos eſſe affirmo ; tu oſtende conſtitutos eſſe à deo ; niſi eâ ſolum ratione quâ omnia cùm maxima tùm minima à deo fieri & conſtitui dicuntur. Solium itaque Davidis peculiari quodam jure ſolium Jehovæ dicitur ; ſolium aliorum regum non alio, atque cætera omnia, Jehovæ ſunt. Quod tu ex eodem capite didiciſſe potuiſti, v. 11, 12. *tua ſunt omnia in cælo & in terra, tuum eſt, Jehova, regnum ; Divitiæ & gloria à facie tua ſunt, vis & potentia,* &c. Diciturque hoc toties, non ut intumeſcant reges, ſed ut moneantur, quamvis deos ſe eſſe putent, deum tamen ſupra ſe eſſe, cui debent omnia. Unde illa Eſſenorum & Poetarum doctrina, reges *non ſine deo, & ab Jove eſſe* facile intelligitur ; omnes enim homines à deo itidem ſumus, deique genus. Jus igitur hoc univerſum dei, non tollit jus populi ; quo minús omnes cæteri reges, non à deo nominati, regnum ſuum ſoli populo acceptum referant ; cui propterea rationem reddere tenentur. Quod, quanquam Vulgus aſſentari regibus ſolet, ipſi tamen reges ſive boni, ut Homericus ille Sarpedon, ſive mali, ut illi apud Lyricum tyranni, agnoſcunt.

Γλαῦκε τίη δὴ νῶι τετιμήμεθα μάλιστα, &c.

Glauce cur nos maximo honore afficimur
In Lycia, omnes autem nos tanquam deos intuentur.

Ipſe ſibi reſpondet ; quia virtute cæteris prælucemus : Quare fortiter pugnemus, inquit, ne Lycii nobis ignaviam objiciant : Quâ voce & honores regios à populo acceptos, & bellicæ adminiſtrationis rationem populo reddendam eſſe innuit. Mali autem reges, ut metum populo incutiant, deum imperii regii authorem palàm prædicant : Tacitis autem votis nullum numen præter Fortunam venerantur. Juxta illud Horatii :

Te Dacus aſper, te profugi Scythæ,
Regúmque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni;
Injurioſo ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma ceſſantes, ad arma
Concitet, imperiúmque frangat.

Si ergò reges hodie per deum regnant, etiam populi per deum in libertatem ſe vindicant, quandoquidem omnia à deo & per deum fiunt. Utrumque etiam æquè teſtatur Scriptura, & reges per eum regnare, & per eum ſolio dejici; cùm tamen id utrumque longè ſæpius à populo fieri perſpiciamus, quàm à deo. Jus itaque populi pariter ac regis, quicquid eſt, à deo eſt. Populus ubicunque ſine deo manifeſto regem creavit, poteſt eodem jure ſuo regem rejicere. Tyrannum ſanè tollere quàm conſtituere divinius eſt; plúſque dei cernitur in populo quoties injuſtum abdicat regem, quàm in rege qui innocentem opprimit populum. Immo reges noxios deo authore judicat populus: Hoc enim ipſo honore dilectos ſuos decoravit deus, Pſal. 149. ut Chriſtum regem ſuum laudibus celebrantes gentium reges, quales ſub evangelio ſunt omnes tyranni, *vinculis coërcerent, ínque eos jus ſcriptum exercerent*, qui jure omni ſcripto atque legibus ſolutos ſe eſſe gloriantur. Ne quis tam ſtolidè, ne quis tam impiè credat tanti eſſe apud deum reges, ferè mortalium ignaviſſimos, ut eorum nutu orbis terrarum totus pendeat & gubernetur; eorum ut gratiâ, præque illis, divinum, ut ita dicam, hominum genus eodem quo bruta & viliſſima quæque animalia loco atque numero habendum ſit. Agè nunc, ne nihil enim agas, M. Aurelium, quaſi tyrannis faventem, in medium profers; at ſatius tibi fuit Marcum Aurelium non attigiſſe. Ille an deum de principibus ſolum judicare dixerit neſcio. Xiphilinus certè quem citas de αὐταρχία loquitur; περὶ αὐταρχίας ὁ θεὸς μόνος κρίνειν δύναται. Ἀυταρχίαν autem monarchiæ ſynonymum illic eſſe non aſſentior; eóque minùs quo ſæpius præcedentia lego; nam quî cohæreat, aut quid ſibi velit aliena illa ſententia ſubito inſititia, qui legerit miretur; præſertim cùm Marcus Aurelius Imperatorum optimus, non aliter cum populo egerit, ut Capitolinus tradit, quàm eſt actum ſub civitate liberâ; jus autem populi quin ſupremum tunc fuerit nemo dubitat. Idem Thraſeam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum tyrannicidas omnes, aut iſtam gloriam æmulantes coluiſſe, ſibíque reipublicæ formam propoſuiſſe in qua æquis legibus, paríque jure omnia adminiſtrarentur, in primo libro de vita ſua profitetur: In quarto, non ſe, ſed legem, dominum eſſe. Agnovit etiam omnia Senatûs populíque eſſe: Nos, inquit, adeò nihil proprium habemus, ut in veſtris ædibus habitemus. Hæc Xiphilinus. Tantum abfuit ut quicquam jure regio ſibi arrogaret. Moriens, filium ſuum regnaturum eâ lege Romanis commendavit, ſi dignus eſſet: Jus itaque illud regnandi abſolutum atque fictitium, tanquam à deo per manus traditum, illam denique αὐταρχίαν, præ ſe non tulit. *Plena* tamen *omnia Græcorum & Latinorum monumenta eſſe* aïs: At nuſquam viſa; *plena Judæorum*, & tamen addis *Judæos in pleriſque regiæ poteſtati minùs æquos fuiſſe*: Immò Græcos & Latinos multo minùs Tyrannis equos & reperiſti & reperies; multo minùs Judæos, ſi liber ille Samuelis in quo is 1 Sam. 10. jus regni deſcripſerat, exſtaret; quem librum Doctores Hebræorum à regibus diſcerptum aut combuſtum eſſe tradiderunt, quo impuniùs tyrannidem in ſuos exercerent. Circumſpice jam numquid captare poſſis: Occurrit tibi rex David poſtremò torquendus, Pſal. 17. *à facie tuâ judicium meum prodeat*: Ergo, inquit Barnachmoni, *nullus judicat regem niſi deus*. Et tamen ſimilius veri videtur, Davidem hæc ſcripſiſſe, cùm à Saule vexatus, ne Jonathanis quidem judicium, quamvìs jam tum unctus à deo, detrectabat; *ſi eſt in me iniquitas, tu me affice morte*, inquit, 1 Sam. 20. deinde ut quivis alius ab hominibus falsò accuſatus, ad judicium dei provocat; id ſequentia declarant, *tui oculi vident quæ recta ſunt, cùm exploraveris cor meum*, &c. Quid hoc ad judicium regium, aut forenſe? Sanè jus regium illi maximè labefactant atque deſtruunt, qui fundamentis tam fallacibus niti, atque exædificari produnt. En tritum illud tandem, & aulicorum noſtratium argumentum palmarium. *Tibi ſoli peccavi*, Pſal. 51. 6. quaſi verò rex David in mœrore & lacrymis pœnitentiam agens, ſordidatus & ſqualidus in terra jacens, miſericordiam à deo ſuppliciter petens, quicquam de jure

regio cogitaverit hæc loquutus; cùm ſe vix jure mancipii dignum eſſe arbitraretur. An omnem dei populum, fratres ſuos uſque adeò præ ſe contempſit, ut cædibus, adulteriis, rapinis peccare in eos non ſe poſſe cenſeret? Abſit à rege tam ſancto tanta ſuperbia, támque fœda ignoratio vel ſui vel proximi. *Tibi* igitur *ſoli peccavi* procul dubio intelligendum eſt, tibi præcipuè. Utcunque ſit, profectò verba pſallentis, & ſententiæ affectibus plenæ haudquaquam ſunt ad jus explicandum accommodatæ, aut eò trahendæ. At *non eſt in jus vocatus, nec coram ſynedrio cauſam capitis dixit.* Eſto; quî enim potuit id reſciri, quod adeò ſine arbitris, & ſecretò peractum fuit, ut per aliquot fortaſſe annos (cujuſmodi aulæ arcana ſunt) vix unus aut alter conſcius fuiſſe videatur? 2 Sam. 12. *Tu hoc clàm feciſti.* Deinde quid ſi in privatis etiam puniendis ceſſaret ſynedrium? An quis inde puniendos non eſſe argumentabitur? Sed ratio obſcura non eſt; ipſe ſe condemnaverat, v. 5. *Reus capitis vir ille qui fecit hoc*; cui ſtatim ſubjicit propheta, *tu vir ille es*; prophetæ etiam judicio capitis reus. Veruntamen deus pro ſuo jure atque in Davidem eximiâ clementiâ, & peccato abſolvit regem, & ipſa mortis ſententiâ, quam is in ſemetipſum pronuntiaverat, v. 13. *Non es moriturus.* Nunc in advocatum neſcio quem ſanguinarium debaccharis, & in eo totus es ut perorationem ejus refellas: De qua ipſe viderit; ego quod propoſitum mihi eſt, id ago ut quàm pauciſſimis abſolvam. Quædam tamen præterire non poſſum; primum; inſignes repugnantias tuas: Qui p. 30. hæc habes; *Iſraëlitæ non deprecantur injuſtum regem, violentum, raptorem, & quales eſſe ſolerent qui peſſimi.* At p. 42. Advocatum vellicas quòd Iſraëlitas tyrannum petîſſe arguerat. *An de fumo* inquis *in flammam ire præcipites maluerunt, id eſt ſævitiam peſſimorum tyrannorum experiri potiùs quàm judices malos pati quibus jam aſſueverant.* Illic Hebræos maluiſſe aïs tyrannos quàm judices, hìc judices maluiſſe quàm tyrannos; & *nihil minùs quàm tyrannum voluiſſe.* De tuo igitur reſpondebit tibi Advocatus, juxta enim te omnis rex jure regio tyrannus eſt. Quod ſequitur bene habet, *authoritatem in populo maximam tunc fuiſſe, quòd judices repudiârunt, regem optârunt.* Memineris, cùm hoc ego à te repoſcam. Negas *deum iratum Iſraëlitis regem tanquam tyrannum aut pœnam attribuiſſe, ſed ut rem ſalutarem & bonam.* Quod tamen facilè refellitur. Cur enim exclamarent propter regem illum quem elegerant, niſi quòd res mala erat imperium regium; non quidem per ſe, ſed quòd plerunque, ſicut Propheta hic monet, in ſuperbiam & dominationem ſe convertit? Si adhuc non ſatisfacio, agnoſce jam tua, ſyngrapham agnoſce tuam & erubeſce. Apparat. ad primatum, *Iratus deus regem illis dedit offenſus eorum peccatis, quòd deum habere regem renuiſſent. Ita Eccleſia quaſi in pœnam ejus delicti, quòd à puro dei cultu deſciverat, in unius mortalis monarchæ pluſquam regium dominatum data eſt.* Tua igitur ſimilitudo ſi ſibi conſtat, aut dedit deus regem Iſraëlitis in pœnam, & tanquam rem malam, aut dedit Papam eccleſiæ in bonum & tanquam rem bonam. Quid hoc homine levius, quid inſanius? Quis huic in re minimâ fidem habeat, qui tantis in rebus quid aſſerat, & mox neget, nihil penſi habet? Affirmas p. 29. *regem legibus ſolutum eſſe apud omnes Gentes, ſic Oriens judicavit, ſic Occidens.* At p. 43. *omnes reges Orientis κατὰ νόμον, & legitimos fuiſſe; immò Ægypti reges in maximis minimiſque rebus legibus obſtrictos,* cùm initio capitis hoc te probaturum pollicitus ſis, omnes reges *ſolutos legibus* eſſe, *leges dare, non accipere.* Equidem non iraſcor tibi; aut enim inſanis, aut ſtas à nobis. Hoc certè oppugnare eſt, non defendere, hoc regem eſt ludos facere. Sin minùs, Catullianum profectò illud in te aptiſſimè quadrat, ſed inverſum; nam quantò quis unquam optimus poëta fuit, tantò tu peſſimus omnium patronus. Certè niſi ſtupor ille quo Advocatum eſſe *demerſum* aïs, te potiùs obcæcavit, jam tute *obbrutuiſſe* te ſenties. Nunc *omnibus quoque gentium regibus leges datas fuiſſe* fateris; *non tamen ut iis tenerentur, judiciorum metu & pœnæ capitis.* Quod nequedum ex ſcripturâ, neque ex ullo authore fide digno oſtendiſti. Tu igitur paucis accipe: leges civiles iis dare qui legibus non tenentur, ſtultum & ridiculum eſt; omnes alios punire, uni duntaxat omnium ſcelerum impunitatem dare, cùm lex neminem excipiat, iniquiſſimum eſt. Quæ duo in ſapientes legum latores minimè cadunt, multò minùs in deum. Ut omnes autem videant te nullo modo ex Hebræorum ſcriptis id probare, quod probandum hoc capite ſuſceperas, eſſe ex magiſtris tuâ ſponte confiteris, *qui negant alium ſuis majoribus regem agnoſcendum fuiſſe præter Deum, datum autem in pœnam fuiſſe.* Quorum ego in ſententiam pedibus eo. Non decet enim, neque dignum eſt regem eſſe, niſi qui cæteris omnibus longè antecellit; ubi multi ſunt æquales, ut ſunt in omni civitate plurimi, imperium ex æquo atque per vices dandum eſſe

arbitror:

arbitror: æquali, aut plerunque deteriori, ac ſæpiſſime ſtulto ſervire omnes, quis non indigniſſimum putet? Nec *ad commendationem regalis imperii* plus *facit*, quòd Chriſtus à regibus originem duxit, quàm facit ad peſſimorum regum commendationem, Chriſtum eos habuiſſe nepotem. *Rex eſt Meſſias:* agnoſcimus, gaudemus, & quàm citiſſimè veniat oramus; dignus enim eſt, nec ei quiſquam ſimilis aut ſecundus; interim regia gubernatio commiſſa indignis & immerentibus, ut plerumque fieri ſolet, plus mali quàm boni attuliſſe humano generi rectè exiſtimatur. Nec continuò ſequitur omnes reges tyrannos eſſe. Verùm ita eſto: do tibi hoc, nè me nimis tenacem putes; utere tu jam dato. *Hæc duo ſequuntur*, inquis, *Deus ipſe rex fuerit tyrannorum dicendus, & quidem tyrannus ipſe maximus.* Horum alterum ſi non ſequitur, ſequitur profectò illud quod toto libro tuo ſemper ferè ſequitur, te non ſcripturæ ſolùm, ſed tibimet perpetuò contradicere, ut qui proxima periodo ſuprà dixeras, *unum Deum regem eſſe omnium rerum, quas & ipſe creavit.* Creavit autem & tyrannos & Dæmonas; eorum itaque rex vel tuâ ipſius ſententiâ. In alterum deſpuimus, & blaſphemum illud tibi os obturatum volumus, qui Deum affirmes tyrannum eſſe maximum, ſi tyrannorum, quod ipſe ſæpius dicis, Rex & Dominus dicatur. Sed nec rem regiam multò plus adjuvas, dum oſtendis, Moſen etiam cum *ſumma poteſtate regem fuiſſe.* Nam fuerit ſanè, vel quivis alius, dummodò is ſit qui res noſtras, quemadmodum Moſes, *ad Deum referre* poſſit. Exod. 18. 19. Verùm neque Moſi, quamquam is Dei quaſi ſodalis fuit, licuit in Dei populo quicquid libuit facere. Quid enim ille? *Venit ad me hic populus*, inquit, *ad conſulendum Deum*; non ergo ad mandata Moſis accipienda. Tum ſuſcipit Jethro, *eſto tu pro hoc populo erga deum, & commonefacias eos de legibus dei.* Et Moſes, Deut. 4. 5. *docui vos ſtatuta & judicia, quemadmodum præcepit mihi Deus.* Unde *fidelis* dicitur *in totâ domo dei.* Num. 12. Rex itaque Jehova tum populi fuit; Moſes veluti interpres tantùm Jehovæ regis. Impium igitur & ſacrilegium te eſſe oportet, qui ſummam hanc poteſtatem à Deo ad hominem injuſſus auſis transferre, quam ipſe Moſes non ſummam ſed vicariam tantùm & intermediam ſub præſenti numine obtinuit. Accedit etiam cumulus ad improbitatem tuam, quòd Moſen hic ſummâ poteſtate regem fuiſſe dicas; cùm in apparatu ad primatum, p. 230. *Eum in commune cum LXX ſenioribus populum rexiſſe, & primum populi non dominum fuiſſe* dixeris. Si igitur rex fuit, ut erat certè, & regum optimus, ídque ſicut ipſe aïs, cum *poteſtate planè ſummâ & regia*, nec tamen dominus, neque ſolus populum regebat, vel te authore, neceſſariò ſequitur reges, quamvis ſummâ poteſtate præditos, jure tamen regio atque ſummo, non eſſe dominos, neque ſolos populum regere debere; quantò minùs ad libitum ſuum? Jam verò quâ impudentiâ Dei mandatum ementiris, *de rege ſtatim atque ingreſſi eſſent terram ſanctam ſibi conſtituendo.* Deut. 17. ſupprimis enim veteratoriè quod præcedit, *ſi dixeris, ſtatuam ſuper me regem*; túque memento quid à te jam repoſcam; cùm dixeris p. 42. *liberrimâ tunc poteſtate populus erat præditus.* Nunc iterum fanaticus an profanus eſſe velis, ipſe videris. *Deus*, inquis, *cùm tanto ante determinaverit regium regimen inſtituendum tanquam optimum populi illius regendi ſtatum, quomodo hæc conciliabuntur? Propheta repugnavit, Deus ſic egit cum propheta, ut quaſi nollet.* Videt ſe illaqueatum, videt ſe impeditum: Jam attendite quanta cum malitiâ adverſùs prophetam, impierate adverſùs Deum, expedire ſe quærat: *cogitandum in his eſt*, inquit, *Samuelem eſſe cujus filii populum tunc judicabant, eos populus repudiabat ob corrupta judicia; Samuel igitur noluit filios ſuos à populo rejici; Deus ut gratificaretur prophetæ ſuo, innuit non valdè ſibi placere, quod populus deſideraret.* Dic uno verbo improbe, quod per ambages dicis; Samuel populo fucum fecit, Samueli Deus. Non advocatus ergò, ſed tu *ceritus* ille & *lymphaticus* es, qui modò ut regem honores, nîl Deum revereris. Iſne tibi Samuel videtur, qui ſaluti aut charitati patriæ filiorum avaritiam & ambitionem præpoſuerit, qui populo recta & ſalutaria petenti, tam callido conſilio, támque vafro illuſerit, falſo pro veris docuerit? Iſne tibi Deus, qui in re tam turpi cuivis gratificaretur, aut cum populo ſimulatè ageret? Aut ergò jus regium non erat quod Propheta populo expoſuit, aut jus illud, teſte Deo & prophetâ, malum, moleſtum, violentum, inutile, ſumptuoſum reipub. erat; aut denique, quod nefas eſt dicere, & Deus & Propheta populo verba dare voluerunt. Paſſim enim teſtatur Deus valdè ſibi diſplicuiſſe quòd regem petiſſent. Ver. 7. *Non te ſed me ſpreverunt, ne regnem ſuper ipſos, ſecundùm illa facta quibus dereliquerunt me & co-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

luerunt deos alienos: acſi ſpecies quædam idololatriæ videretur regem petere, qui adorari ſe, & honores propè divinos tribui ſibi poſtulat. Sanè qui ſupra omnes leges terrenum ſibi dominum imponit, propè eſt ut ſibi Deum ſtatuat alienum; Deum utique haud ſæpe rationabilem, ſed profligatâ ſæpiùs ratione brutum, & belluinum. Sic 1 Sam. 10. 19. *Vos ſpreviſtis Deum veſtrum qui ipſe ſervat vos ab omnibus malis, & anguſtiis veſtris, cùm dixiſtis ei, regem præpones nobis.* & cap. 12. 12. Vos regem petîſtis, *cùm Jehova ſit rex veſter.* & ver. 17. *Videte malum veſtrum magnum eſſe coram Jehova petendo vobis regem.* Et conemptim Hoſea de rege, 13. 10, 11. *Ubi rex tuus, ubinam eſt? ſervet te jam in civitatibus tuis. Ubi vindices tui? quoniam dixiſti, da mihi regem & proceres: dedi tibi regem in ira mea.* Hinc Gideon ille Heros rege major, *Non dominabor in vos, neque filius meus in vos dominabitur, ſed dominabitur in vos Jehova*, Jud. 8. planè ac ſi ſimul docuiſſet, non hominis eſſe dominari in homines, ſed ſolius Dei. Hinc Hebræorum rempublicam, in qua Deus principatum ſolus tenuit, θεοκρατίαν vocat Joſephus contra Apionem Grammaticum Ægyptium & maledicum tui ſimilem. Populus denique reſipiſcens apud Iſaiam 26. 13. calamitoſum hoc ſibi fuiſſe queritur, quòd alios præter Deum Dominos habuerat. Indicio ſunt hæc omnia regem irato Deo Iſraëlitis fuiſſe datum. In hiſtoria tyranni Abimelechi quis eſt cui non riſum moveas? de quo dicitur, cum is partim ſaxo à muliere, partim armigeri gladio interfectus fuerit, *reddidit Deus malum Abimelechi.* *Hæc*, inquis, *hiſtoria potentiſſimè adſtruit Deum ſolum regum judicem eſſe & vindicem*: immo tyrannorum, nebulonum, nothorum, ſi hoc valebit: quicunque per fas aut nefas tyrannidem occupaverit, is jus regium ſtatim in populum adeptus erit, pœnas effugit, confeſtim arma magiſtratui de manibus fluent, muſſare deinceps populus non audebit. Verúm quid ſi magnus aliquis latro hoc modo in bello periiſſet, an Deus ergo ſolus latronum vindex? Quid ſi carnificis manu lege damnatus, an ideo minùs illi Deus malum reddidiſſet? Ne judices quidem eorum unquam legiſti lege poſtulatos; tamen *in optimatum ſtatu vel principem, ſi quid committat, poſſe ac debere judicari*, ultrò fateris *pag.* 47. cur non item tyrannus in regno? quia Deus reddidit malum Abimelechi. Ac reddidit quoque mulier illa, reddidit etiam armiger, in quos ille ambos jus regium habere præ ſe tulit. Quid ſi reddidiſſet magiſtratus, annon is idcircò Dei gladium gerit, ut malum malis reddat? Ab hoc *potentiſſimo* de morte Abimelechi argumento ad verborum contumelias more ſuo ſe convertit; nil niſi *cœnum* & *lutum* ore fundit; cum eorum quæ promiſit ſe probaturum, nihil vel ex ſacris libris, vel ex rabbinicis probaverit. Nam neque regem legibus ſolutum eſſe, nec cur puniri, ſi delinquat ſolus mortalium non debeat, quicquam oſtendit. Immo ſuis ipſe teſtibus ſe induit, & ſententiam ſuæ contrariam eſſe veriorem ſuomet ipſe opere demonſtrat. Cúmque argumentis parùm proficiat, criminationibus atrociſſimis omnium in nos odium excitare conatur, quaſi rege optimo & innocentiſſimo crudeliter ſublato. *An Solomon*, inquit, *melior rex Carolo primo fuit?* Sunt, ut verum fatear, qui patrem ejus Jacobum cum Solomone comparare non dubitârunt, & natalibus quidem anteferre. Solomon Davidis filius; is primò Saulis muſicus erat; Jacobus Darlii comitis filius, qui Davidem muſicum, reginæ uxoris thalamos nocte ingreſſum, cum oſtio peſſulum obdidiſſe deprehendit, haud multò pòſt interfecit, ut narrat Buchananus. Natalibus ergo illuſtrior Jacobus, & ſecundus Solomon ſæpe dictus, quamvis Davidis muſici filius an fuerit, dubium ſit. At Carolum conferre cum Solomone quî tibi in mentem venire potuerit non video. Quem enim tu Carolum tot laudibus tollis, ejus pervicaciam, avaritiam, crudelitatem, & ſævum in omnes pios atque bonos dominatum, ejus bella, incendia, rapinas, & miſerorum civium cædes innumeras, dum hæc ſcribo, Carolus ipſe filius in illa publicæ pœnitentiæ ſedeculâ apud Scotos coram populo confitetur atque deplorat: immò tuum illud regium jus ejurat. Verùm ſi parallelis tantopere delectaris, Carolum cum Solomone conferamus. Solomon à meritiſſimo *fratris* ſupplicio *regnum auſpicatus eſt*: Carolus à patris funere; non dico à nece, quamvis indicia veneni omnia in corpore patris mortui conſpecta ſint; iſta enim ſuſpicio in Bucchingamio conſtitit; quem tamen Carolus, & regis interfectorem & ſui patris, non ſolùm in comitiis omni culpa exemit, ſed ne omninò res ea Senatus cognitioni ſubjiceretur, comitia diſſolvit. Solomon *graviſſimis tributis populum preſſit*: at ille in templum Dei, & ædificia publica impendit, Carolus in luxum. Solomon à plurimis uxoribus ad Idolorum cultum pellectus eſt, hic ab unâ. Pellectus in fraudem Solomon,

pellexiſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

pellexiſſe alios non legitur; hic alios, non ſolum uberrimis corruptæ Eccleſiæ præmiis pellexit, ſed etiam edictis & canonibus eccleſiaſticis coëgit, ut inviſa reformatis omnibus altaria ſtatuerent, & pictos in pariete crucifixos altaribus imminentes adorarent. At non eſt ideo *Solomon à populo capitis damnatus.* Nec inde, inquam, ſequitur damnari à populo non debuiſſe; multa enim incidere potuerunt, cur id tum expedire populo non videretur. Populus certè quid ſui juris eſſet haud multo pòſt & verbis & factis patefecit: cùm Solomonis filium decem tribus expulerunt; & niſi maturè ſe in fugam conjeciſſet, etiam lapidibus regem tantummodò minacem obruituros fuiſſe credibile eſt,

CAP. III.

CUm ſatis jam diſputatum atque concluſum ſit, reges Moſaicos ex præſcripto Dei omnibus obſtrictos legibus pariter cum populo fuiſſe, nullas legum exceptiones perſcriptas inveniri, ut reges *quod vellent impunè poſſent*, aut ut *à populo puniri ne poſſint*, *Deum* proinde *vindictam de his tribunali ſuo reſervaſſe* falſiſſimum eſſe, ſine authore, ſine ratione dictum; videamus an id ſuadeat Evangelium, quod diſſuaſit lex, non imperavit: videamus an Evangelium, divinum illud libertatis præconium, nos in ſervitutem addicat regibus & tyrannis, quorum ab impotenti imperio etiam ſervitutis cujuſdam magiſtra lex vetus populum Dei liberavit. Primum argumentum ducis à perſonâ Chriſti, quem quis neſcit non privati ſolùm, ſed etiam ſervi perſonam ideo ſumpſiſſe, ut nos liberi eſſemus. Neque hoc de interna tantùm libertate intelligendum eſt, non de civili; quàm enim aliena ſunt iſta quæ Maria, mater Chriſti, ejus in adventu cecinit, *ſuperbos diſſipavit cogitatione cordis ipſorum, detraxit dynaſtas è thronis, humiles evexit*, ſi adventus ejus tyrannos potius in ſolio ſtabiliret Chriſtianos omnes eorum ſæviſſimo imperio ſubjiceret. Ipſe ſub tyrannis naſcendo, ſerviendo, patiendo, omnem honeſtam libertatem nobis acquiſivit: ut poſſe ſervitutem, ſi neceſſe eſt, æquo animo pati, ſic poſſe ad libertatem honeſtè aſpirare non abſtulit Chriſtus, ſed majorem in modum dedit. Hinc Paulus, 1 Cor. 7. non de evangelica ſolùm, ſed de civili libertate ſic ſtatuit. *Servus vocatus es? ne ſit tibi curæ; ſin autem potes liber fieri, potiùs utere; pretio empti eſtis, ne eſtote ſervi hominum.* Fruſtra igitur ab exemplo Chriſti ad ſervitutem nos hortaris, qui ſuæ ſervitutis pretio libertatem nobis etiam civilem confirmavit. Et formam quidem ſervi noſtrâ vice ſuſcepit, animum vero liberatoris nunquam non retinuit: unde jus regium quid ſit, longè aliter docuiſſe oſtendam, atque tu doces; qui non regii, ſed tyrannici juris, idque in republicâ novus profeſſor, ſi qua gens tyrannum ſive hæreditarium, ſive adventitium, ſive fortuitum ſortita erit, eam non ſolùm neceſſitate, ſed etiam religione ſervam eſſe ſtatuis. Tuis autem, ut ſoleo, in te utar teſtimoniis. Interrogavit Petrum Chriſtus, cùm ab eo coactores quidam Galilæi didrachma exigebant, Mat. 17. à quibus acciperent reges terræ tributa ſive cenſum, à filiis ſuis, an ab alienis? reſpondet ei Petrus, ab alienis. Ergo, inquit Chriſtus, *liberi ſunt filii; ſed ne offendamus illos, da iis pro me & pro te.* Variè hic locus interpretes exercet, cuinam perſolverentur hæc didrachma, alii ſacerdotibus in ſanctuarium, alii Cæſari: ego quidem Herodi perſoluta, interverſo Sanctuarii reditu, ſentio fuiſſe. Varia enim ab Herode & filiis ejus exacta tributa, ab Agrippa tandem remiſſa narrat Joſephus. Hoc autem tributum per ſe exiguum, multis aliis adjunctum, grave erat: gravia autem fuerint oportet de quibus hic Chriſtus loquitur, alioqui, in republica etiam, pauperes capite cenſi fuerunt. Hinc itaque Chriſtus Herodis injuſtitiam arguendi, cujus ſub ditione erat, occaſionem cepit. Qui, cum cæteri reges terræ (ſiquidem patriæ parentes dici ſe cupiant) non filiis, id eſt civibus ſuis, ſed alienis, bello nempe ſubactis, graviora tributa imperare ſoleant, hic contra non alienos, ſed filios opprimeret. Utcunque ſit, ſive filios hîc, cives regum proprios, ſive filios Dei, id eſt fideles & in univerſum chriſtianos intelligi concedas, ut intelligit Auguſtinus, certiſſimum eſt, ſi filius fuit Petrus, & proinde liber, nos etiam authore Chriſto liberos eſſe; vel ut cives, vel ut chriſtianos: non eſſe ergo juris regii à filiis & liberis tributa graviora exigere. Teſtatur enim Chriſtus perſolviſſe ſe, non quod deberet,

ſed

ſed ne illos offendendo qui exigebant, negotium ſibi privatus exhiberet : Cum officium ac munus longiſſimè diverſum in illo vitæ ſuæ curriculo explendum ſibi eſſet. Dum igitur negat Chriſtus jus regium eſſe, graviora vectigalia liberis imponere, certè ſpoliare, diripere, occidere, excruciare proprios cives, & præſertim Chriſtianos, jus eſſe regium multo evidentiùs negat. Hunc in modum de jure regio cum & aliàs diſputaſſe videatur, venire in ſuſpicionem quibuſdam cœpit, non ſe tyrannorum licentiam pro jure regio habere. Non enim de nihilo erat quòd Phariſæi interrogatione hujuſmodi animum ejus tentarent, quòd de jure regio percontaturi, eum neminem curare, non reſpicere perſonam hominum dixerint; neque de nihilo, quòd is propoſita ſibi iſtiuſmodi quæſtione iraſceretur, Mat. 22. An te quiſpiam ſi inſidiosè aggredi, ſi loquentem captare vellet, ſi elicere ex te quod fraudi futurum tibi ſit, de jure regio ſub rege interrogaret? An tu cuipiam de iſtoc interroganti iraſcerere? Non opinor. Vel hinc ergo perſpicias, non id eum de jure regio ſenſiſſe quod regibus gratum erat. Idem ex reſponſo ejus apertiſſimè colligitur, quo ille percontatores amandare à ſe potiùs quàm docere videtur. Poſcit numiſma censûs; *cujus*, inquit, *imago iſta eſt? Cæſaris. Reddite ergo Cæſari quæ ſunt Cæſaris, quæ dei ſunt deo.* Immo quæ populi ſunt populo reddenda eſſe quis neſcit? Reddite omnibus quod debetis, inquit Paulus, Rom. 13. non ergo Cæſari omnia. Libertas noſtra non Cæſaris, verùm ab ipſo Deo natale nobis donum eſt; eam Cæſari cuivis reddere, quam ab eo non accepimus, turpiſſimum eſſet, & humana origine indigniſſimum. Si enim os hominis, & vultum aſpiciens interrogaret quiſquam, cujus iſta imago eſſet, annon facile quivis reſponderet dei eſſe? Cum igitur dei ſimus, id eſt verè liberi, ob eámque cauſam ſoli deo reddendi, profectò Cæſari nos, id eſt homini, & præſertim injuſto, improbo, tyranno in ſervitutem tradere, ſine piaculo, & quidem maximo ſacrilegio non poſſumus. Interim quæ Cæſaris ſint, quæ dei, in medio relinquit. Quòd ſi idem erat hoc numiſma quod didrachmum illud deo pendi ſolitum, ut certè poſtea ſub Veſpaſiano fuit, tum ſanè controverſiam non minuit Chriſtus, ſed implicavit: Cum impoſſibile ſit deo & Cæſari idem ſimul reddere. At enim oſtendit quæ Cæſaris eſſent; numiſma nempe illud Cæſaris imagine ſignatum. Quid igitur inde lucraris præter denarium vel Cæſari vel tibi? Aut enim Cæſari Chriſtus præter denarium illud nihil dedit, cætera omnia nobis aſſeruit, aut ſi quicquid pecuniæ Cæſaris nomine inſcriptum eſſet, id Cæſari dedit, contrarius jam ſibi, noſtra ferè omnia Cæſari dabit, qui duo modò didrachma regibus non ſe ex debito perſolvere, & ſuo & Petri nomine profeſſus eſt. Ratio denique infirma eſt qua niteris; non enim principis effigiem habet moneta ut principis eſſe, ſed ut probam ſe eſſe moneat; útque ſe principis nomine inſignitam ne quis audeat adulterare. Sin autem ad jus regium inſcriptio tantum valeret, reges profectò noſtras omnium facultates, uti eſſent ſuæ, ſola nominis inſcriptione ſtatim perficerent; aut ſi noſtra omnia jam ſua ſunt, quod tuum dogma eſt, non idcirco Cæſari numiſma illud reddendum erat, quia Cæſaris nomen aut imaginem prætulit, ſed quia Cæſaris jam antea jure erat, nulla licet imagine ſignatum. Ex quo manifeſtum eſt, Chriſtum hoc in loco non tam nos officii noſtri erga reges aut Cæſares ita perplexè atque ambiguè admonere voluiſſe, quàm Phariſæos hypocritas improbitatis & malitiæ arguere. Quid? Rursùs cum ei nuntiarent Phariſæi, Herodem ejus vitæ inſidias parare, an humile aut demiſſum ab eo reſponſum tyranno reddendum tulerunt? Immo *ite*, inquit, *& dicite vulpi illi*; innuens reges non jure regio ſed vulpino civibus ſuis inſidiari. Atqui *ſub tyranno ſupplicium mortis ſubire ſuſtinuit.* Enimverò quî potuit niſi ſub tyranno? *Supplicium ſub tyranno paſſus eſt*; ergo ad injuſtiſſima quævis juris regii teſtis & aſſertor: Egregius tu quidem officiorum ratiocinator es. Verùm Chriſtus quamvis noſtri liberandi, non ſub jugum mittendi causâ ſervum ſe fecerit, tamen ad hunc modum ſe geſſit; nec juri quicquam regio præter æquum & bonum conceſſit. Nunc ad præcepta ejus hac de re aliquando veniamus. Zebedæi filios maximam in regno Chriſti, quod mox in terris futurum ſomniabant, dignitatem affectantes, ſic Chriſtus corripuit, ut omnes ſimul Chriſtianos commonefaceret quale jus magiſtratûs & imperii civilis apud eos conſtitui voluerit. *Scitis*, inquit, *principes gentium in eas dominari, & magnates authoritatem exercere in eas, verùm non ita erit inter vos. Sed quicunque volet inter vos magnus fieri, eſto veſter miniſter; & quicunque volet inter vos primus eſſe, eſto veſter ſervus.* Hæc tu niſi mente captus tecum facere crediſſes? híſne te argumentis vincere, ut reges noſtros rerum dominos exiſtimemus? Tales

in

in bello hoſtes nobis contingant, qui in caſtra hoſtium (quanquam & armatos vincere ſat ſcimus) uti tu ſoles, cæci atque inermes tanquam in ſuos incidant: Ita ſemper quod tibi maximè adverſatur, id demens veluti firmiſſimum cauſæ tuæ ſubſidium comparare conſueviſti. Petebant Iſraëlitæ regem, *ut habebant omnes iſtæ gentes:* Diſſuaſit deus multis verbis, quæ Chriſtus hic ſummatim complexus eſt, *ſcitis principes gentium in eas dominari:* Petentibus tamen iis dedit regem Deus, quamvis iratus: Chriſtus, ne peteret omnino Chriſtianus populus, more gentium dominaturum, adhibitâ cautione antevertit; *inter vos non ita erit.* Quid hoc clariùs dici potuit? Non erit inter vos iſta regum ſuperba dominatio, tametſi ſpecioſo titulo Euergetæ & benefici vocentur; ſed qui magnus inter vos fieri vult, quis autem principe major, *eſto veſter miniſter:* Et qui primus ſive *princeps* (Luc. 22.) *eſto veſter ſervus.* Non erravit itaque Advocatus ille quem inſectaris, ſed authorem habuit Chriſtum, ſi regem Chriſtianum populi miniſtrum eſſe dixit, uti eſt certè omnis bonus magiſtratus. Rex autem inter Chriſtianos aut omninò non erit, aut erit ſervus omnium; ſi planè vult eſſe dominus, eſſe ſimul Chriſtianus non poteſt. Quin & Moſes, legis quodammodo ſervilis inſtitutor, non populo ſuperbè dominabatur, ſed onus ipſe populi ferebat; ferebat in ſinu Populum, ut nutricius lactentem. Num. 11. nutritius autem ſervus eſt. Plato non dominos ſed ſervatores & adjutores populi appellandos eſſe magiſtratus docuit; Populum non ſervos, ſed altores magiſtratuum, ut qui alimenta & ſtipendia magiſtratibus etiam regibus præbeant. Eoſdem Ariſtoteles cuſtodes & miniſtros legum vocat, Plato & miniſtros & ſervos. Miniſtros dei Apoſtolus quidem appellat, quod tamen nequaquam obſtat quò minùs ſint & legum & populi; tam leges enim quàm magiſtratus propter populum ſunt. Et tamen hanc tu *Fanaticorum Angliæ Moloſſorum opinionem* eſſe clamitas. Moloſſos eſſe Anglos certè non putarem, niſi quòd tu illos, hybrida, latratu tàm degeneri oblatras; Lupi, ſi diis placet, Sancti Dominus: Lupus nimirum ſanctus queritur Moloſſos eſſe fanaticos. Germanus olim, cujus ille Lupus Trecaſſinus collega fuit, inceſto apud nos regi Vortigerno authoritate ſuâ regnum abrogavit. Sanctus itaque Lupus talem te Lupi non ſancti, ſed famelici, cujuſpiam & latrunculi dominum, illo apud Martialem viperarum domino viliorem, aſpernatur: qui & latrantem ipſe domi, ut ferunt, Lyciſcam habes, quæ tibi miſerè dominatur; cujus partim impulſu etiam ſcripſiſſe hæc diceris; unde mirum non eſt velle te regiam dominationem aliis obtrudere, qui fœmineum ipſe domi dominatum ferre tam ſerviliter aſſueviſti. Sis itaque Lupi Dominus, ſit Lupa tuî domina, ſis Lupus ipſe, ſis Lycanthropus, moloſſis mehercule Anglicanis ludibrium debes. Verùm lupos venari nunc non eſt otium; ſylvis itaque egreſſi, in viam regiam redeamus. Qui contra omnem in eccleſia primatum nuper ſcripſiſti, nunc *Petrum Apoſtolicæ coronæ principem appellas.* Quis tibi authoritate tam fluxâ homunculo fidem habeat? Quid Petrus? *Subjecti eſtote omni humanæ ordinationi propter dominum, ſive regi ut ſupereminenti, ſive præſidibus, ut qui per eum mittantur, ad ultionem quidem facinoroſorum, laudem verò benefacientium; quoniam ita eſt voluntas dei.* Scripſit hæc Petrus non ſolùm privatis, ſed etiam advenis per minorem ferè Aſiam diſperſis, atque diſpalatis; qui in iis ubi degebant locis nullius juris præterquam hoſpitalis capaces erant. An tu incolas, liberos, nobiles, indigenarum conventus, comitia, parlamenta idem in ſua patria, quod ſparſos & peregrinos in aliena decere putas? An idem privatos decere in ſua, quod ſenatores & magiſtratus, ſine quibus ne reges quidem eſſe poſſunt? Fac tamen indigenas fuiſſe, fac non privatos, ſed Senatum ipſum Romanum, cui hæc ſcripta ſunt. Quid inde aſſequeris? Cùm nullum præceptum cui ratio aliqua adjuncta eſt, quenquam ultra illam præcepti rationem obligare aut ſoleat aut poſſit. *Eſtote ſub jecti*, ὑποτάγητε, id eſt, ſi vim verbi ſpectes, ſubordinati, ſeu legitimè ſubjecti, ἡ γὰρ τάξις νόμος, inquit Ariſtoteles, lex eſt ordo. *Subjecti eſtote propter dominum.* Quamobrem? Quia cùm rex, tum præſes conſtituitur à deo ad ultionem facinoroſorum, laudem benefacientium. *Quoniam ita voluntas eſt dei.* Videlicet ut talibus obſequamur, quales hic deſcribuntur; de aliis nullum hic verbum. Vides quam optimè hujus præcepti conſtet ratio; addit. v. 16. *ut liberi*, non ergo ut mancipia. Quid ſi verſâ vice ad crucem & perniciem bonorum, ad impunitatem & laudem & præmia facinoroſorum regnent? An in perpetuum ſubjecti erimus non privati ſolùm, ſed primores, ſed magiſtratus omnes, ipſe denique Senatus? Annon humana ordinatio dicitur? Cur ergò poteſtas humana, ad conſtituendum quod hominibus bonum & ſalubre eſt, valebit ad tollendum quod iiſdem malum & exitioſum

eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

eſt, non valebit? Atqui rex ille cui ſubjecti eſſe jubentur, erat Romæ eâ tempeſtate Nero tyrannus; ergo tyrannis etiam ſubjecti eſſe debemus. At inquam, & dubium hoc eſt, Nero an Claudius tunc temporis rerum potiretur, & illi qui ſubjecti eſſe jubentur, advenæ, diſperſi, privati, non conſules, non prætores, non Senatus Romanus erant. Nunc Paulum adeamus (quoniam tu quod nobis de regibus licere non vis, id tibi de Apoſtolis licere autumas, ut principatum Petro modò des, modò eripias) Paulus hæc ad Romanos, c. 13. *Omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecta eſto, non eſt enim poteſtas niſi à deo, quæ autem ſunt poteſtates à deo ſunt ordinatæ:* Romanis hæc ſcribit, non, ut Petrus, advenis, diſperſis, ſed privatis tamen potiſſimùm & plebeiis; ita etiam ſcribit, ut totam reipub. adminiſtrandæ rationem, originem, finem luculentiſſimè doceat. Quo magis obedientiæ quoque noſtræ vera ac diſtincta ratio, ab omni ſervitute diſjuncta eluceret. *Omnis anima*, hoc eſt quiſque homo *ſubjectus eſto*. Quid ſibi Apoſtolus proponat hoc capite ſatis explanavit Chryſoſtomus, ποιεῖ τοῦτο δεικνὺς, &c. *facit hoc*, inquit, *ut oſtendat Chriſtum leges ſuas non ad hoc induxiſſe ut communem politiam everteret, ſed ut in melius ſtatueret.* Non ergo ut Neronem, aut tyrannum quemvis alium ſupra omnem legem & pœnam conſtituendo, crudeliſſimum unius imperium in omnes mortales conſtabiliret. *Utque ſimul doceret ſuperflua & inutilia bella non eſſe ſuſcipienda*, non ergo bella damnat contra tyrannum, hoſtem patriæ inteſtinum, atque adeo periculoſiſſimum ſuſcepta. *Pervulgatus tunc erat hominum ſermo traducens apoſtolos tanquam ſeditioſos, & novatores quaſi omnia ad evertendum leges communes & facerent & dicerent; his nunc ora obſtruit.* Non ergo tyrannorum defenſiones conſcripſerunt apoſtoli, quod tu facis, ſed ea fecerunt, ea docuerunt, quæ ſuſpecta omnibus tyrannis defenſione apud illos potiùs, & interpretatione quadam egebant. Propoſitum Apoſtolo quid fuerit ex Chryſoſtomo vidimus; nunc verba ſcrutemur. *Omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecta eſto*, quæ tamen iſtæ ſint non ſtatuit: Non enim jura atque inſtituta omnium nationum abolere, unius libidini omnia permittere in animo erat. Certè optimus quiſque imperator authoritatem legum & Senatûs authoritate ſuâ longè ſuperiorem ſemper agnovit. Idem apud omnes nationes non barbaras jus ſemper ſanctiſſimum fuit. Unde Pindarus apud Herodotum, νόμον πάντων βασιλέα, legem omnium regem eſſe dixit; Orpheus in hymnis non mortalium ſolum, ſed immortalium etiam regem appellat.

Ἀθανάτων καλέω καὶ θνητῶν ἁγνὸν ἄνακτα
Οὐράνιον νόμον. ———

Reddit rationem. Αὐτὸς γὰρ μοῦνος ζώων οἴηκα κρατύνει. *Lex enim ſola viventium gubernaculum tenet.* Plato in legibus τὸ κρατοῦν ἐν τῇ πόλει, id quod in civitate plurimum debet poſſe, legem eſſe aït. In epiſtolis eam maximè rempub. laudat, ubi lex, & domina & rex hominum, non homines tyranni legum ſunt. Eadem Ariſtotelis ſententia in Politicis, eadem Ciceronis in legibus, ita leges præeſſe magiſtratibus, ut magiſtratus præſunt populo. Cùm itaque ſapientiſſimorum virorum judicio, prudentiſſimarum civitatum inſtitutis lex ſemper poteſtas ſumma atque ſuprema habita ſit, nec evangelii doctrina cum ratione aut cum jure gentium pugnet, is utique poteſtatibus ſupereminentibus veriſſimè ſubjectus erit, qui legibus & magiſtratibus juxta leges Rempub. gubernantibus ex animo paret. Non ergo ſolùm populo ſubjectionem hanc, ſed regibus etiam præcipit; qui ſupra leges nequaquam ſunt. *Non eſt enim poteſtas niſi à deo*; id eſt nulla reipub. forma, nulla homines regendi legitima ratio. Antiquiſſimæ etiam leges ad authorem deum olim referebantur; eſt enim lex, ut Cicero in Philip. 12. nihil aliud niſi recta & à numine deorum tracta ratio, imperans honeſta, prohibens contraria. A deo igitur eſt magiſtratuum inſtitutio, ut eorum adminiſtratione gens humana ſub legibus viveret: hanc autem vel illam adminiſtrationis formam, hos vel illos magiſtratus eligendi optio procul dubio penes liberas hominum nationes ſemper fuit. Hinc Petrus & regem & præſides ἀνθρωπίνην κτίσιν, humanam creationem vocat; & Hoſea, c. 8. *Conſtituunt reges, at non ex me; præficiunt principes quos non agnoſco.* In iſtâ enim ſolâ Hebræorum repub. ubi deum variis modis conſulere poterant, de regis nominatione ad deum referri ex lege oportebat: Cæteræ gentes mandatum á deo nullùm iſtiuſmodi accepimus. Aliquando aut ipſa regiminis forma, ſi vitioſa ſit, aut illi qui poteſtatem obtinent, & ab hominibus, & à diabolo ſunt. Luc. 4. *Tibi dabo poteſtatem hanc omnem, nam*

mihi

mihi tradita eſt, & cui volo do illam. Hinc princeps hujus mundi dicitur, & Apocalyp. 13. dedit Beſtiæ Draco potentiam ſuam, & thronum ſuum, & poteſtatem magnam. Propterea neceſſe eſt hîc intelligi non poteſtates quaſcunque, ſed legitimas, prout etiam infra deſcribuntur; neceſſe eſt intelligi poteſtates ipſas, non ſemper eos qui imperium obtinent. Hinc dilucidè Chryſoſtomus, *Quid aïs?* inquit, *omnis ergo princeps à Deo conſtitutus eſt? non dico: non enim de quovis principe, ſed de ipſa re loquitur Apoſtolus; non dicit, non eſt princeps niſi à Deo, ſed non eſt poteſtas.* Hæc Chryſoſtomus. *Quæ autem poteſtates ſunt, à Deo ſunt ordinatæ.* Legitimas ergo vult hîc intelligi Apoſtolus; malum enim & vitium, cùm ataxía ſit, non eſt ut poſſit ordinari, & eſſe ſimul vitioſum. Hoc enim duo ſimul contraria ponit, taxin & ataxían. *Quæ autem ſunt*, ita interpretaris ac ſi diceretur, *quæ nunc ſunt*; quo faciliùs probare poſſis etiam Neroni, qui ut opinaris, tunc *imperavit*, Romanos obtemperare debuiſſe; noſtrâ ſanè bonâ veniâ: quàm enim voles de Anglicanâ repub. male ſentias, in eâ tamen Anglos acquieſcere debere, quoniam *nunc eſt*, & *à Deo ordinatur*, ut Neronis olim imperium, neceſſe habebis concedere. Neque enim Nero minùs quàm Tiberius *artibus matris imperium nihil ad ſe pertinens* occupaverat, ne legitimè partum fuiſſe reſpondeas. Quo ſceleratior & doctrinæ retractator ipſe tuæ, Romanos poteſtati quæ tunc fuit ſubjectos eſſe vis, Anglos poteſtati quæ nunc eſt, ſubjectos eſſe non vis. Verùm nullæ in hoc orbe terrarum res duæ magis è regione adverſæ ſibi ſunt, quàm tu nequiſſimus nequiſſimo ſemper ferè adverſus es tibi. Quid autem facies miſer? acumine hoc tuo regem adoleſcentem planè perdidiſti; ab ipſa enim tua ſententiâ extorquebo ut fatearis, hanc poteſtatem in Anglia, quæ nunc eſt, à Deo ordinatam eſſe; atque omnes proinde Anglos intra ejuſdem reipublicæ fines eidem poteſtati ſubjectos eſſe debere. Attendite igitur Critici, & manus abſtinete, Salmaſii nova hæc emendatio eſt, in epiſtola ad Romanos; non quæ ſunt poteſtates, *ſed quæ nunc exiſtunt* reddi debere adinvenit; ut Neroni tyranno tunc ſcilicet imperanti ſubjectos eſſe omnes oportuiſſe demonſtraret. At, ô bone, ληκύθιον ἀπώλεσας: ut regem modò, ita nunc interpretamentum hoc tam bellum perdidiſti. Quam tu epiſtolam ſub Nerone ſcriptam eſſe aïs, ſub Claudio ſcripta eſt principe ſimplici, & non malo: hoc viri docti certiſſimis argumentis compertum habent; quinquennium etiam Neronis laudatiſſimum fuit, unde argumentum hoc toties inculcatum, quod multis in ore eſt, multis impoſuit, tyranno parendum eſſe, eo quòd Paulus hortatus eſt Romanos ut Neroni eſſent ſubjecti, callidum indocti cujuſpiam commentum eſſe reperitur. *Qui obſiſtit poteſtati*, ſcilicet legitimæ, *Dei ordinationi obſiſtit.* Aſtringit etiam reges præceptum hoc, qui legibus & Senatui obſiſtunt. At verò qui poteſtati vitioſæ, aut poteſtatis non vitioſæ corruptori & everſori obſiſtit, an is Dei ordinationi obſiſtit? ſanus, credo, non dixeris. Tollit omnem dubitationem ſequens verſiculus, de legitima tantùm poteſtate Apoſtolum hic loqui. Definiendo enim explicat, nequis errare, & opiniones hinc ſtolidas occupari poſſit, qui ſint magiſtratus poteſtatis hujus miniſtri, & quam ob cauſam ſubjectos eſſe nos hortetur; *Magiſtratus non ſunt timori bonis operibus, ſed malis, boni à poteſtate hac laudem adipiſcentur; Magiſtratus miniſter eſt Dei noſtro bono datus; non fruſtra gladium gerit, vindex ad iram ei qui malum facit.* Quis negat, quis recuſat, niſi improbus, quin hujuſmodi poteſtati aut poteſtatis adminiſtro libens ſe ſubjiciat? non ſolùm ad vitandam *iram* & offenſionem, aut pœnæ metu, ſed etiam *propter conſcientiam.* Sine magiſtratibus enim, & civili gubernatione, nulla reſpublica, nulla ſocietas humana, nulla vita eſſe poteſt. Quæ autem poteſtas, qui magiſtratus contraria his facit, neque illa neque hic à Deo propriè ordinatus eſt. Unde neque tali vel poteſtati, vel magiſtratui ſubjectio debetur aut præcipitur, neque nos prudenter obſiſtere prohibemur: non enim poteſtati, non magiſtratui obſiſtemus, qui hic optimè depingitur, ſed prædoni, ſed tyranno, ſed hoſti; qui ſi magiſtratus tamen dicendus erit, eò duntaxat quòd habet poteſtatem, quòd ad pœnam noſtram ordinari à Deo videri poteſt, etiam Diabolus hoc modo magiſtratus erit. Sanè unius rei una vera definitio eſt: ſi ergò Paulus hîc magiſtratum definit, quod quidem accuratè facit, eadem definitione, iiſdem verbis tyrannum, rem maximè contrariam, definire non potuit. Unde quem ipſe magiſtratum definivit atque deſcripſit, ei duntaxat ſubjectos nos eſſe voluiſſe, non ejus contrario tyranno certiſſime colligitur. *Propter hoc tributa ſolvitis*; rationem adjungit ad præceptum; unde Chryſoſtomus, *Cur*, inquit, *vectigalia*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

regi damus? Annon tanquam nobis proſpicienti, curæ ac tuitionis mercedem ſolventes? atqui nihil illi ſolviſſemus, niſi ab initio utilem nobis talem eſſe præfecturam cognoviſſemus. Quapropter illud repetam quod ſupra dixi; quandoquidem ſubjectio hæc non ſimpliciter, ſed cum adjunctâ ratione à nobis requiritur, illa profectò ratio quæ adjungitur, ſubjectionis noſtræ vera norma erit: Cum iſta ratione non ſubjecti, rebelles; ſine iſta ratione ſubjecti, ſervi erimus & ſocordes. *At Angli*, inquis, *nihil minùs quàm liberi, quia mali, quia flagitioſi.* Nolo ego Gallorum vitia commemorare, quamvis ſub regibus ſint; neque Anglorum nimis excuſare; dico tamen illa eſſe flagitia, quæ ſub regibus tanquam in Ægypto didicerunt; neque dum in deſerto, licet Dei ſub imperio, dediſcere ſtatim potuerunt. Spes eſt tamen de pleriſque bona, ut ne ſanctiſſimos hic optimóſque viros & veritatis ſtudioſiſſimos collaudare incipiam; quorum apud nos non minorem credo eſſe numerum, quàm ubi tu maximum eſſe exiſtimas. At *jugum Anglis durum imponitur.* Quid ſi illis, qui jugum cæteris civibus imponere ſtudebant? Quid ſi ſuo deinde merito ſubactis? nam cæteri puto non moleſtè ferunt, exhauſto civilibus bellis ærario, ſumptibus propriis ſuam ſe tolerare libertatem. Relabitur jam ad Rabbinos nugivendos. Regem legibus aſtrictum eſſe negat, ex iis tamen probat *læſæ majeſtatis reum eſſe poſſe, ſi jus ſuum patiatur imminui:* aſtrictus itaque & non aſtrictus, reus & non reus rex erit: adeò frequenter enim ſolet repugnare ſibi, ut ipſa Repugnantia huic homini germana atque gemella eſſe videatur. Atqui Deus, inquis, multa regna Nebuchadnezzari in ſervitutem dedit. Fateor at certum tempus dediſſe, Jer. 27. 7. Anglos in ſervitutem Carolo Stuarto ad ſemihorulam dediſſe oſtende; permiſiſſe non negaverim, dediſſe nunquam audivi. Aut ſi Deus in ſervitutem dat populum, quoties tyrannus plus populo poteſt, cur non idem liberare dicendus erit, quoties plus poteſt populus tyranno? An is Deo tyrannidem ſuam, nos Deo libertatem noſtram acceptam non feremus? Non eſt malum in civitate quod Deus non immittat, *Amos* 3. famem, peſtilentiam, ſeditionem, hoſtem; ecquodnam horum civitas ab ſe non totis viribus amolietur? faciet profectò, ſi poſſit, quamvis ab ipſo Deo immiſſa hæc eſſe ſciat; niſi è cœlo ipſe ſecùs juſſerit. Cur non tyrannos pariter amovebit, ſi plus polleat; an ejus unius impotentiam ad commune malum eſſe magis à Deo credemus, quàm potentiam totius civitatis ad commune bonum? Abſit à civitatibus, abſit ab omni cœtu hominum ingeniorum doctrinæ tam ſtupidæ, támque peſtiferæ labes, quæ vitam omnem civilem funditus delet, gentem humanam univerſam propter unum atque alterum tyrannum, ad quadrupedum propè conditionem detrudit: cum illi ſupra omnem legem excelſi par in utrunque genus & pecudum & hominum jus atque imperium obtinebunt. Mitto jam ſtulta illa dilemmata, in quibus ut te jactes, neſcio quem fingis, *poteſtatem illam ſupereminentem de populo velle intelligere*; tametſi affirmare non dubito omnem magiſtratus authoritatem à populo proficiſci. Hinc Cicero pro Flacco, *Illi noſtri ſapientiſſimi, & ſanctiſſimi majores, quæ ſciſceret plebs, quæ populus juberet, juberi vetaríque voluerunt.* Hinc Lucius Craſſus Orator eximius, & Senatûs eo tempore princeps, cujus tum cauſam agebat ad populum. *Nolite*, inquit, *ſinere nos cuiquam ſervire niſi vobis univerſis, quibus & poſſumus & debemus.* Quamvis enim Senatus Populum regeret, populus tamen illam moderandi & regendi ſui poteſtatem ſenatui tradiderat. Unde majeſtatem, populo Romano frequentiùs quàm regibus olim attributam legimus. Idem Marcus Tullius pro Plancio. *Eſt enim conditio liberorum populorum, præcipuéque hujus principis populi & omnium gentium domini, poſſe ſuffragiis vel dare vel detrahere quod velit cuique, noſtrum eſt ferre modicè populi voluntates: honores ſi magni non putemus, non ſervire populo; ſin eos expetamus, non defatigari ſupplicando.* Egóne ut regem populi ſervum dicere metuam, cùm Senatus Romanus tot regum dominus ſervum ſe populi profeſſus ſit? Vera ſunt hæc, inquies, in populari ſtatu; nondum enim lex regia poteſtatem populi in Auguſtum, & ſucceſſores ejus tranſtulerat. Hem tibi ergò Tiberium illum quem tu *tyrannum plus vice ſimplici* fuiſſe aïs, ut revera fuit, is tamen dominus, etiam poſt legem illam regiam, appellatus à quodam, ut tradit Suetonius, denunciavit ne ſe ampliùs contumeliæ cauſâ nominaret. Audíſne? tyrannus iſte dominus dici contumeliæ ſibi duxit. Idem in Senatu, *Dixi & nunc, & ſæpe aliâs, patres Conſcripti, bonum & ſalutarem principem, quem vos tanta & tam libera poteſtate inſtruxiſtis, Senatui ſervire debere, & univerſis civibus ſæpe, & plerunque etiam ſingulis; neque id dixiſſe me pœnitet; & bonos & æquos & faventes vos ha-*

bui

bui Dominos, & adhuc habeo. Nec ſimulata hæc ab eo ſi dixeris, ut erat ſimulandi callidiſſimus, quicquam proficies; quis enim id videri ſe cupit, quod eſſe non debet? Hinc ille mos non Neroni ſolùm, quod ſcribit Tacitus, ſed cæteris etiam imperatoribus fuit, populum in Circo adorandi. De quo Claudianus, VI. *Conſ. Honorii.*

O quantum populo ſecreti numinis addit
Imperii præſens ſpecies, quantámque rependit
Majeſtas alterna vicem, cum regia Circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus,
Conſenſúque cavæ ſublatus in æthera vallis
Plebis adoratæ reboat fragor.——————

Qua adoratione quid aliud Imperatores Romani, niſi univerſam plebem, etiam poſt legem regiam, ſuos eſſe dominos fatebantur? Atque illud eſt quod initio ſtatim ſuſpicatus ſum, te gloſſariis pervolutandis, & tricis quibuſdam laborioſis magnificé divulgandis operam potiùs dediſſe, quàm bonis authoribus attentè & ſtudioſè perlegendis; qui veterum ſcriptorum ſapientia ne leviter quidem imbutus, rem præſtantiſſimorum opinionibus Philoſophorum, & prudentiſſimorum in republica principum dictis celebratiſſimam, novam eſſe prorſus & *Enthuſiaſtarum* tantummodò *deliriis* ſomniatam cenſes. I nunc, Martinum illum ſutorem, & Guilielmum Pellionem quos adeò deſpicis, ignorantiæ collegas & myſtagogos tibi ſume: quanquam erudire te poterunt illi, & illos tibi gryphos diſſolvere ſtolidiſſimos, *An in Democratia ſerviat Populus, cùm ſerviat rex in Monarchia; utrùm totus an pars ejus.* Ita illi, cum tibi Oedipi vice fuerint, tu illis Sphinx in malam rem præceps abeas licebit; alioqui fatuitatum tuarum & ænigmatum finem nullum fore video. Rogas, *Cum reges Apoſtolus nominat, an de populo eos intelligemus.* Pro regibus quidem orandum eſſe Paulus docet, 1 *Tim.* 2. 2. at prius pro populo orandum eſſe docuerat, *v.* 1. Sunt tamen & de regibus, & de populo nonnulli pro quibus orare etiam vetamur. Pro quo non orem, eúmne ex lege non puniam? quid vetat? Atqui *cum hæc ſcriberet Paulus, imperabant vel peſſimi*; hoc etiam falſum eſt, ſcriptam enim ſub Claudio & hanc Epiſtolam fuiſſe certiſſimis argumentis evincit Ludovicus Capellus. De Nerone cum mentionem facit Paulus non regem, ſed *Leonem*, id eſt belluam immanem vocat, cujus ex ore ereptum ſe gaudet, 2 *Tim.* 4. Pro regibus itaque, non pro belluis, *orandum, ut vitam tranquillam & quietam tranſigamus, cum pietate* tamen *omni & honeſtate.* Vides non tam regum hìc quàm tranquillitatis, pietatis, honeſtatis etiam rationem eſſe habendam. Quis autem populus non ſe ſuóſque liberos tuendo (contra tyrannum an contra hoſtem nihil intereſt) vitam *ſollicitam, inquietam*, bellicoſam, honeſtam agere, quàm ſub hoſte vel tyranno, non ſolùm æquè ſollicitam & inquietam, ſed turpem etiam, ſervilem & inhoneſtam? Teipſum teſtem adhibebo, non quod tanti ſis, ſed ut perſpiciant omnes quàm ſis duplex, & fraudulentus, & mancipium regis mercenarium. *Quis*, inquis, *non perferre mallet in repub. Ariſtocratica ex optimatum æmulatione diſſenſiones oriri ſolitas, quàm ex uno monarcha, tyrannico more imperare conſueto, certam miſeriam ac perniciem? Populus Romanus prætulit ſtatum illum Reipub. quantumlibet diſcordiis agitatæ jugo Cæſarum intolerabili. Populus qui vitandæ ſeditionis cauſa monarchicum ſtatum præoptavit, ubi expertus eſt levius eſſe malum quod vitare voluit, ad priora ſæpe redire expetit.* Hæc & plura tua verba ſunt in illa de Epiſcopis diſſertatione, ſub Walonis Meſſalini adſcititio nomine editâ, p. 412. contra Petavium Loiolitam, cum ipſe magis Loiolita ſis, & eo de grege peſſimus. Quid hac de re Scriptura ſacra ſtatuerit, & vidimus & omni diligentia inveſtigâſſe non pœnitet: unde quid ſenſerint Patres antiqui per tot ingentia volumina exquirere pretium fortaſſe operæ non erit. Si quid enim afferunt, quod Scriptura non exhibuit, eorum authoritatem, quantacunque ſit, meritò repudiamus. Quod autem ex Irenæo profers, *reges Dei juſſu conſtitui aptos his qui in illo tempore ab iis reguntur*, cum Scripturâ pugnat evidentiſſimè. Cum enim judices ad regendum populum ſuum aptiores regibus eſſe palàm ſignificâſſet Deus, id tamen totum voluntati atque arbitrio populi permiſit, ut aptiorem ſibi ſub optimatibus formam reipub. deteriore ſub regibus, ſi vellent, permutarent. Legimus etiam ſæpe regem malum bono populo datum, & contra, regem bonum populo malo. Virorum itaque ſapientiſſimorum eſt perſpicere quid populo aptiſſimum & utiliſſimum ſit: conſtat enim neque omni populo, neque eidem ſemper eundem reipub. ſtatum convenire, ſed

vel hunc vel illum, prout civium virtus & induſtria nunc augeſcit, nunc minuitur. Qui tamen poteſtatem adimit populo eligendi ſibi quam velit reipub. formam, adimit profectò id in quo civilis libertas tota fere conſiſtit. Citas deinde Juſtinum Martyrem Antoninis imperatorum optimis obſequium deferentem; quis non iis tam egregiis & moderatis non detuliſſet? *At quantò, inquis, nos hodie pejores Chriſtiani? Tulerunt illi principem diverſæ religionis.* Privati ſcilicet, & viribus longè inferiores. *Nunc ſanè pontificii regem non ferrent reformatum*, nec *reformati Pontificium.* Facis tu quidem prudenter, ut oſtendas te nec pontificium eſſe, nec reformatum; facis etiam liberaliter; ultrò enim largiris quod nunc non petivimus, omnes hodie Chriſtianos in hoc planè conſentire, quod tu ſolus inſigni audaciâ atque ſcelere oppugnas, Patrum etiam quos laudas diſſimillimus; illi enim pro Chriſtianis ad profanos reges defenſiones conſcribebant, tu pro rege pontificio atque deterrimo contra Chriſtianos & Reformatos. Multa deinde ex Athenagora, multa ex Tertulliano futiliter depromis, quæ ab ipſis Apoſtolis multò clariùs & explanatiùs dicta jam ſunt. Tertullianus autem longiſſimè à te diſſentit, qui regem vis eſſe dominum: Quod tu aut neſciviſti, aut nequiter diſſimulâſti. Is enim Chriſtianus ad Imperatorem Ethnicum in Apologetico auſus eſt ſcribere non oportere imperatorem appellari Dominum. *Auguſtus*, inquit, *imperii formator ne dominum quidem dici ſe volebat, hoc enim Dei eſt Cognomen: Dicam planè imperatorem dominum, ſed quando non cogor ut dominum dei vice dicam: Cæterùm liber ſum illi, Dominus meus deus unus eſt, &c.* Et ibidem *qui pater patriæ eſt, quomodo dominus eſt?* Gratulare nunc tibi de Tertulliano, quem ſanè præſtabat miſſum feciſſe. *At parricidas appellat qui Domitianum interfecerunt.* Rectè appellat; uxoris enim & famulorum inſidiis, à Parthenio, & Stephano interceptarum pecuniarum reo eſt interfectus. Quod ſi Senatus Populúſque Romanus hoſtem judicatum, ut Neronem priùs judicabant, & ad ſupplicium quærebant, more majorum puniviſſent, eos parricidas appellaturum fuiſſe cenſes? Immo ſi appellâſſet, dignus ipſe ſupplicio fuiſſet; uti tu furcâ jam dignus es. Origeni reſponſum idem quadrabit quod Irenæo. Athanaſius reges terræ ad humana tribunalia vocare nefarium eſſe dicit. Quis hoc dixit Athanaſio? Verbum enim dei nullum hic audio. Credam itaq; ego imperatoribus potiùs & regibus de ſe falſum hoc eſſe fatentibus, quàm Athanaſio. Adfers deinde Ambroſium ex proconſule & catechumeno epiſcopum, verba illa Davidis, *tibi ſoli peccavi*, imperitè, ne dicam aſſentatoriè interpretantem. Volebat is omnes alios imperatori ſubjectos eſſe, ut imperatorem ipſe ſubjiceret ſibi. Quàm enim ſuperbè & faſtu plùs quàm pontificio Theodoſium imperatorem Mediolani tractaverit, cædis Theſſalonicenſis reum ipſe judicaverit, ingreſſu eccleſiæ prohibuerit, quàm ſe deinde novitium & rudem evangelicæ doctrinæ oſtenderit, omnibus notum eſt. Imperatorem ad pedes ejus provolutum excedere ſalutatorio juſſit; ſacris tandem reſtitutum,& poſtquam obtuliſſet, altari adſtantem his vocibus extra cancellos exegit: *O imperator, interiora loca tantùm ſacerdotibus ſunt attributa, quæ cæteris contingere non licet.* Doctórne hic Evangelii, an Judaïcorum pontifex rituum fuit? Hic tamen (quæ omnium ferè eccleſiaſticorum artes ſunt) imperatorem cæteris dominum impoſuit, ut imperatoris ipſe dominus eſſet. His itaque verbis Theodoſium tanquam ſibi ſubjectum repulit; *Coæqualium hominum es imperator & conſervorum; unus enim omnium dominus rex & Creator.* Bellè profectò; quam veritatem calliditas & aſſentatio epiſcoporum obſcuravit, eam iracundia unius, & ut molliùs dicam, zelus ineruditus protulit in lucem. Ambroſii imperitiæ tuam ſubjungis ignorantiam aut hæreſin, qui diſertè negas *ſub veteri fœdere remiſſionem peccatorum per ſanguinem Chriſti locum tunc habuiſſe, cum David deo confitebatur ei ſoli ſe peccaviſſe.* p. 68. Orthodoxi, non niſi per ſanguinem agni mactati ab initio mundi, peccata unquam remiſſa fuiſſe credunt; te novum hæreticum cujuſnam diſcipulus ſis neſcio; certè ſummi Theologi diſcipulus ille quem exagitas, à vero non aberravit, cum dixit potuiſſe quemvis è populo pari jure cum Davide deum his verbis inclamâſſe, *tibi ſoli peccavi.* Auguſtinum deinde oſtentas, Clericos Hipponenſes neſcio quos producis; nam Auguſtini quæ ſunt abs te allata nobis non obſunt. Quidni enim fateamur cùm propheta Danïele, deum tempora mutare, regna dare, & regna auferre, per homines tamen. Si regnum deus ſolus Carolo dedit, idem Carolo abſtulit, optimatibus & Populo dedit. Si eâ de causâ præſtandam Carolo obedientiam fuiſſe dicis, eandem nunc magiſtratibus noſtris præſtandam eſſe dicas neceſſe eſt. Nam deum & noſtris etiam magiſtratibus eandem dediſſe poteſtatem quam dat malis regibus *ad caſtiganda populi peccata* ipſe

conce-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

concedis ; noſtros itaque à deo pariter conſtitutos removere à magiſtratu nemo
vel tuo judicio niſi deus poteſt. Atque ita, uti ſoles, tuum tibi ipſe mucronem
in temet vertis, tuus tibi ipſe ſicarius es ; neque injuriâ, cum eò improbitatis &
impudentiæ proceſſeris, eò ſtuporis & inſaniæ, ut quos digito violandos non eſſe
tot argumentis probas, eoſdem omnium ſuorum bello perſequendos eſſe idem
affirmes. Iſmaëlem Godoliæ Præfecti interfectorem ab Hieronymo parricidam
eſſe nominatum aïs, & meritò ; præſidem enim Judææ, virum bonum, ſine ulla
cauſa interemit. Idem Hieronymus in Eccleſiaſten, præceptum illud Solomonis
Os regis obſerva, cum præcepto Pauli concordare dixit ; & laudandus quidem,
quod locum iſtum cæteris ſui temporis moderatiùs expoſuit. *Ad inferiora tempora*
poſt Auguſtinum non deſcendes, ut doctorum ſententiam exquiras. Ut omnes tamen
intelligant faciliùs mentiri te poſſe quàm tacere, ſi quos adhuc haberes tuæ ſen-
tentiæ fautores, poſt unam ſtatim periodum non temperas tibi quò minùs ad
Hiſpalenſem Iſidorum, Gregorium Turonenſem, Ottonem Friſingenſem etiam
in mediam barbariem deſcendas. Quorum authoritas quàm nullius apud nos
pretii ſit ſi modò ſciviſſes, non huc eorum obſcurum teſtimonium per mendaci-
um adduxiſſes. Vultis ſcire cur ad hæc tempora deſcendere non audet, cur ab-
dit ſe, cur ſubitò evaneſcit ? Dicam : Quot ſunt Eccleſiæ reformatæ præſtan-
tiſſimi doctores, tot videt acerrimos ſibi adverſarios fore. Faciat modò pericu-
lum, ſentiet quàm facilè reluctantem, omnes in unum vires conferentem, Lu-
theris, Zuingliis, Calvinis, Buceris, Martyribus, Paræis in aciem eductis fun-
dam atque obruam. Leidenſes etiam tuos tibi opponam, quorum Academia,
quorum reſpub. florentiſſima, libertatis olim domicilium, iſti denique literarum
humaniorum fontes atque rivi, ſervilem illam æruginem tuam & innatam bar-
bariem eluere non potuerunt. Qui cum Theologum Orthodoxum habeas ne-
minem tibi faventem, quem tuo commodo nominare poſſis, omnium præſidio
reformatorum nudatus confugere ad Sorbonam non erubeſcis : Quod tu Colle-
gium doctrinæ pontificiæ addictiſſimum nullius apud Orthodoxos authoritatis
eſſe non ignoras. Sorbonæ igitur abſorbendum tam ſceleratum tyrannidis pro-
pugnatorem tradimus ; tam vile mancipium, noſtrum eſſe nolumus ; qui *popu-*
lum univerſum regi ignaviſſimo parem eſſe negat. Fruſtra id in papam deonerare atque
transferre contendis, quod omnes liberæ nationes, omnis religio, omnes Ortho-
doxi ſibi ſumunt, in ſe ſuſcipiunt. Papa quidem cum epiſcopis ſuis, dum tenuis,
& nullarum virium erat tuæ hujus fœdiſſimæ doctrinæ author primus extitit : Iis
demùm artibus magnas opes, magnamque potentiam paulatim adeptus, tyran-
norum ipſe maximus evaſit. Quos tamen omnes ſibi firmiſſimè devinxit, cum
populis, quorum animos jamdiu ſuperſtitione oppreſſos tenuerat, ſuaderet, non
poſſe regibus quamlibet peſſimis, niſi ſe fidelitatis ſacramentum ſolvente, impe-
rium abrogari. Verùm tu ſcriptores Orthodoxos devitas, & quæ communis
& notiſſima ipſorum ſententia eſt, eam à Papa introductam eſſe cauſatus, veri-
tatem in invidiam rapere conaris. Quod niſi aſtutè faceres, appareret te neque
Papanum eſſe neque reformatum, ſed neſcio quem ſemibarbarum Edomæum
Herodianum, qui tyrannum quemque immaniſſimum tanquam Meſſiam cœlo
demiſſum colas atque adores. *Demonſtrâſſe te* hoc dicis *ex doctrina patrum primo-*
rum quatuor ſæculorum, quæ ſola Evangelica & Chriſtiana cenſeri debet. Periit huic
homini pudor ; quàm multa ſunt ab illis dicta atque ſcripta, quæ Chriſtus &
Apoſtoli neque docuerunt neque approbârunt ? Quàm multa in quibus refor-
mati omnes à patribus diſſentiunt ? Quid autem ex patribus demonſtraviſti ?
Reges etiam malos à deo conſtitui. Fac eſſe conſtitutos, ut omnia etiam mala quo-
dammodo à deo conſtituuntur : *Eos proinde deum ſolum habere judicem, ſupra leges*
eſſe, nullâ lege ſcriptâ, non ſcriptâ, naturali, neque divinâ poſſe reos fieri à ſubditis,
neque apud ſubditos ſuos. Quare ? Certè nulla lex vetat, nulla reges excipit : Ra-
tio, & jus, & fas omne animadverti in omnes qui peccant indiſcriminatim jubet.
Neque tu legem ullam ſcriptam, non ſcriptam, naturalem aut divinam protuliſti
quæ vetaret. Cur ergò non in reges quoque animadvertendum ? *Quia ſunt eti-*
am mali à Deo conſtituti. Nebulonem te magis an bardum & caudicem eſſe di-
cam ? Nequiſſimus ſis oportet qui doctrinam pernicioſiſſimam in vulgus diſſemi-
nare audeas, ſtupidiſſimus qui ratione tam ſtolidâ maximè nitaris. Dixit deus,
Iſaiæ 54. *Ego creavi interfectorem ad perdendum* ; ergo interfector ſupra leges eſt ;
excute hæc, & pervolve quantum voles, parem utrobique conſequentiam inve-
nies. Nam & Papa etiam eodem modo quo tyrannus à deo eſt conſtitutus, &
eccleſiæ in pœnam datus, quod ſupra ex ſcriptis etiam tuis oſtendimus ; tamen

quia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

quia in faſtigium poteſtatis non ferendum tyrannidi non abſimilis primatum ſuum evexit, cùm eum, tum epiſcopos meliori jure tollendos eſſe affirmas quàm fuere conſtituti. Wal. Meſ. p. 412. Papam & Epiſcopos quamvis ab irato deo conſtitutos ex eccleſiâ tollendos eſſe ais, quia ſunt tyranni; tyrannos ex repub. tollendos eſſe negas quia ſunt ab irato deo conſtituti. Ineptè prorſus & abſurdè: Cum enim Papa ipſam conſcientiam, quæ ſola regnum ejus eſt, invito quoquam lædere non poſſit, eum qui revera tyrannus eſſe non poteſt, quaſi tyrannum graviſſimum tollendum eſſe clamas; tyrannum autem verum qui vitam & facultates noſtras omnes in poteſtate ſua habet, & ſine quo papa in eccleſiâ tyrannus eſſe nequit, eum in repub. omnino ferendum eſſe contendis. Hæc tua ſibi invicem collata tam imperitum te támque puerilem ſive falſi ſive veri argutatorem produnt, ut levitas tua, inſcitia, temeritas, incogitantia neminem poſthac latere queat. At ratio ſubeſt altera, *rerum vices inverſæ viderentur*, quippe in melius; actum enim eſſet de rebus humanis, ſi quæ res peſſimo loco ſunt, in eodem ſemper ſtarent: in melius inquam; authoritas enim regia ad populum rediret, ab cujus voluntate atque ſuffragiis profecta primò, atque in unum ex ſuo numero derivata erat: poteſtas ab eo qui injuriam intulit, ad eum qui injuriam eſt paſſus æquiſſimâ lege tranſiret; cùm tertius nemo inter homines idoneus eſſe poſſit, alienigenam enim judicare quis ferret? Omnes æquè homines legibus tenerentur, quo nihil juſtius eſſe poteſt: Deus mortalis nemo eſſet; quem qui inter homines conſtituit, non minùs in rempub. ſceleſtus eſt, quàm in Eccleſiam. Tuis iterum in te armis utar. *Maximam hæreſin eſſe* ais, *quâ creditur unum hominem in loco Chriſti ſedere: Duæ hæ notæ Antichriſtum ſignant, infallibilitas in ſpiritualibus, & omnipotentia in temporalibus*, Apparat. ad Primat. pag. 171. An Reges infallibiles? Cur ergo omnipotentes? Aut ſi hoc ſunt, cur minùs exitiales rebus civilibus quàm Papa ſpiritualibus? An verò deus res civiles prorſus non curat? Si non curat, certè nos curare non prohibet; ſi curat, eandem in republicâ reformationem atque in Eccleſia vult fieri; præſertim ſi infallibilitatem & omnipotentiam attributam homini eaſdem malorum omnium utrinque cauſas eſſe exploratum ſit. Non enim in negotiis civilibus eam patientiam præcepit, ut ſæviſſimum quemlibet tyrannum reſpublica ferret, Eccleſia non ferret; immò contrarium potiùs præcepit: Et Eccleſiæ quidem nulla arma præter patientiam, innocentiam, preces, & diſciplinam evangelicam reliquit; reipublicæ & magiſtratibus ſimul omnibus non patientiam, ſed leges & gladium, injuriarum & violentiæ vindicem, in manus tradidit. Unde hujus hominis perverſum & præpoſterum ingenium aut mirari ſubit aut ridere; qui in Eccleſiâ, Helvidius eſt & Thraſeas & planè tyrannicida; in republicâ, commune omnium tyrannorum mancipium & ſatelles. Cujus ſententia ſi locum habeat, non nos ſolùm rebellavimus, qui regem, ſed reformati etiam omnes qui Papam dominum invitis regibus rejecerunt. Jam diu autem eſt quòd ſuis ipſe telis conciſus jacet. Sic enim homo eſt, modò manus adverſarii ne deſit, ipſe in ſe tela abundè ſuppeditat: Nec quiſquam ad refutandum ſe, aut irridendum commodiores anſas miniſtrat. Deſeſſus etiam cædendo citiùs quis abſcedat, quàm hic terga præbendo?

CAP. IV.

MAgnam à regibus iniiſſe te gratiam, omnes principes & terrarum dominos demeruiſſe defenſione hac regiâ te fortè putas, Salmaſi, cùm illi, ſi bona ſua, rémque ſuam ex veritate potiùs quàm ex adulationibus tuis vellent æſtimare, neminem te pejus odiſſe, neminem à ſe longiùs abigere atque arcere debeant. Dum enim regiam poteſtatem ſupra leges in immenſum extollis, admones eâdem operâ omnes ferè populos ſervitutis ſuæ nec opinatæ; eóque vehementiùs impellis ut veternum illum, quo ſe eſſe liberos inaniter ſomniabant, repentè excutiant; moniti abs te quod non putabant, ſervos ſe eſſe regum. Eóque minùs tolerandum ſibi eſſe regium imperium exiſtimabunt, quò magis tu iis perſuaſum reddideris tam infinitam poteſtatem non ſuâ patientiâ creviſſe, ſed ab initio talem atque tantam ipſo jure regio natam fuiſſe. Ita te tuámque hanc defenſionem, ſive populo perſuaſeris, ſive non perſuaſeris, omnibus poſthac regibùs funeſtam, exitialem, & execrabilem fore neceſſe erit. Si enim populo perſuaſeris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ſuaſeris, jus regium omnipotens eſſe, regnum amplius non feret; ſi non perſuaſeris, non feret reges, dominationem tam injuſtam pro jure uſurpantes. Me ſi audiant, quibus integrum hoc eſt, ſéque circumſcribi legibus patiantur, pro incerto, imbecillo, violento imperio quod nunc habent, curarum atque formidinum pleno, firmiſſimum, pacatiſſimum ac diuturnum ſibi conſervabunt. Conſilium hoc ſibi, ſuíſque regnis adeò ſalutiferum ſi propter authorem contempſerint, ſciant non tam eſſe meum, quàm regis olim ſapientiſſimi. Lycurgus enim Spartanorum rex, antiquâ regum ſtirpe oriundus, cùm propinquos videret ſuos Argis & Meſſenæ rerum potitos, regnum quemque ſuum in tyrannidem convertiſſe, ſibíque pariter ſuíſque civitatibus exitio fuiſſe, ut patriæ ſimul ſaluti conſuleret, & dignitatem in familia ſua regiam quàm diutiſſimè conſervaret, conſortem imperii ſenatum, & Ephororum poteſtatem in ipſum regem quaſi cenſoriam, firmamentum regno ſuo induxit. Quo facto regnum ſuis nepotibus firmiſſimum in multa ſecula tranſmiſit. Sive, ut alii volunt, Theopompi, qui centum ampliùs annis poſt Lycurgum Lacedæmone regnabat, ea moderatio fuit, ut popularem Ephororum poteſtatem ſuperiorem quàm ſuam conſtitueret, eóque facto gloriatus eſt, ſtabiliviſſe ſe regnum, multoque majus ac diuturnius filiis reliquiſſe; exemplum profectò haud ignobile hodierni reges ad imitandum habuerint,eundem etiam conſilii tutiſſimi authorem egregium. Majorem enim legibus dominum ut perferrent homines hominem omnes unum,nulla lex unquam ſanxit; ne potuit quidem ſancire. Quæ enim lex leges omnes evertit, ipſa lex eſſe non poteſt. Cùm itaque everſorem te, & parricidam legum omnium rejiciant ab ſe leges, exemplis redintegrare certamen, hoc capite, conaris. Faciamus itaque periculum in exemplis: Sæpe enim, quod leges tacent, & tacendo tantùm innuunt, id exempla evidentiùs docent. Ab Judæis auſpicabimur voluntatis divinæ conſultiſſimis; *poſtea ad Chriſtianos* tecum *deſcendemus.* Initium autem altiùs petitum ab eo tempore faciemus, quo Iſraëlitæ regibus quocunque modo ſubjecti, jugum illud ſervile cervicibus dejecerunt. Rex Moabitarum Eglon Iſraëlitas bello ſubegerat; ſedem imperii inter ipſos Hierichunte poſuerat: Numinis contemptor non erat, factâ enim dei mentione, è ſolio ſurrexit: Servierant Iſraëlitæ Egloni annos duodeviginti; non ut hoſti, ſed ut ſuo regi munus miſerant. Hunc tamen dum publicè munerantur ut regem ſuum, interficiunt per inſidias ut hoſtem. Verùm Ehudes qui interfecit, dei monitu id feciſſe creditur. Quid factum hujuſmodi commendare magis potuit? Ad honeſta enim quæque & laudabilia hortari ſolet Deus, non ad injuſta, infida, truculenta. Expreſſum autem dei mandatum habuiſſe nuſquam legimus,*clamârunt filii Iſraëlis ad Jehovam*; clamavimus & nos: Excitavit iis Jehova ſervatorem; excitavit & nobis. Ille ex vicino domeſticus, ex hoſte rex factus erat; noſter ex rege hoſtis; non ergò rex erat; nam neque civis ullo modo eſſe poteſt, qui reipublicæ eſt hoſtis; neque conſul habebatur Antonius, neque Nero imperator, ex quo uterque hoſtis à Senatu eſt judicatus. Quod Cicero quartâ Philippicâ de Antonio clariſſimè docet: *Si Conſul Antonius, Brutus hoſtis; ſi conſervator Reipublicæ Brutus, hoſtis Antonius. Quis illum conſulem niſi latrones putant?* Pari ego jure, quis tyrannum, inquam, regem niſi hoſtes patriæ putant? Fuerit itaque Eglon externus, fuerit Noſter domeſticus nécne, quandoquidem uterque hoſtis, & tyrannus, parùm refert. Si illum Ehudes jure trucidavit, nos noſtrum ſupplicio jure affecimus. Quin & heros ille Sampſon, incuſantibus etiam popularibus ſuis (Jud. 15.) *An neſciebas Philiſthæos dominium habere in nos?* Suis tamen dominis bellum ſolus intulit, neque unum ſed multos ſimul patriæ ſuæ tyrannos, ſive dei, ſive propriæ virtutis inſtinctu occidit; conceptis priùs ad deum precibus ut auxilio ſibi eſſet. Non impium ergò ſed pium Sampſoni viſum eſt, dominos, patriæ tyrannos occidere; cum tamen pars major civium ſervitutem non detrectaret. At David, rex & propheta, noluit Saulem interimere *unctum dei.* Non quicquid noluit David, continuò nos obligat ut nolimus; noluit David privatus; id ſtatim nolle ſynedrium, Parlamentum, totum populum neceſſe erit? Noluit inimicum dolo occidere, nolet ergò Magiſtratus noxium lege punire? Noluit regem occidere, timebit ergò Senatus tyrannum plectere? Religio erat illi unctum dei interficere, an ergò religio erit populo unctum ſuum capitis damnare? Præſertim qui unctionem illam vel ſacram vel civilem totus cruore civium delibutus tam longâ hoſtilitate aboleverat? Equidem reges, vel quos deus per prophetas unxit, vel quos ad certum opus, ſicuti olim Cyrum, nominatim deſtinavit, Iſa. 44. unctos domini agnoſco; cæteros vel populi, vel militum, vel fa-

ctionis

ctionis tantummodò ſuæ unctos eſſe arbitror. Verùm ut concedam tibi omnes reges eſſe unctos Domini; eſſe tamen idcirco ſupra leges, non eſſe ob ſcelera quæcunque puniendos, nunquam evinces. Quid enim? & ſibi & privatis quibuſdam interdixit David, ne extenderent manus ſuas in unctum domini. At regibus interdixit ipſe Dominus, Pſal. 105. ne attingerent unctos ſuos, id eſt populum ſuum. Unctionem ſui populi prætulit unctioni, ſiqua erat, regum. An ergò fideles punire, ſi quid contra leges commiſerint, non licebit? Unctum domini ſacerdotem Abiatharem prope erat ut rex Solomon morte multaret; neque illi, quòd unctus domini eſſet, pepercit, ſed quòd patris fuerat amicus. Si ergò ſummum ſacerdotem, ſummum eundem in pleriſque magiſtratum, unctio illa domini & ſacra & civilis eximere ſupplicio non potuit, cur unctio tantùm civilis tyrannum eximeret? At *Saul quoque tyrannus erat, & morte dignus*; eſto: non inde enim ſequetur, dignum, aut idoneum fuiſſe Davidem qui ſine populi authoritate, aut magiſtratuum juſſu Saulem regem quocunque in loco interficeret. Itáne verò Saul tyrannus erat? Utinam diceres; quinimmo dicis; cùm tamen ſuprà dixeris, *cap. 2. pag. 32. Tyrannum non fuiſſe, ſed bonum & electum.* Ecquid cauſæ eſt nunc cur in foro quadruplator aut falſarius quiſpiam ſtigmate notetur, tu eâdem careas ignominiæ notâ? cùm meliori profectò fide ſycophantari ſoleant illi, quàm tu ſcribere, & res vel maximi momenti tractare. Saul igitur, ſi id ex uſu eſt tuo, bonus erat rex, ſin id minùs tibi expedit, repentè non rex bonus, ſed tyrannus erit; quod certè mirum non eſt; dum enim potentiæ tyrannicæ tam impudenter lenocinaris, quid aliud facis quàm ex bonis regibus tyrannos omnes. At verò David quamvis regem ſocerum multis de cauſis, quæ ad nos nihil attinent, interimere nollet, ſui tamen tuendi cauſâ copias comparare, Saulis urbes vel occupare vel inſidere non dubitavit; & Cheilam oppidum contra Saulem etiam præſidio tenuiſſet, niſi oppidanos erga ſe malè animatos cognoviſſet. Quid ſi Saul urbe obſeſſâ, ſcalis muro admotis, primus aſcendere voluiſſet, an cenſes Davidem arma protinus abjecturum, ſuos omnes uncto hoſti proditurum fuiſſe? non exiſtimo. Quidni enim feciſſet quod nos fecimus, qui rationum ſuarum neceſſitate coactus, Philiſthæis patriæ hoſtibus operam prolixè ſuam pollicitus, id fecit contra Saulem quod nos in noſtrum tyrannum credo nunquam feciſſemus. Pudet me, & jam diu pertæſum eſt mendaciorum tuorum; *Inimicis potiùs parcendum quàm amicis*, Anglorum eſſe dogma fingis; *ſéque regi ſuo parcere non debuiſſe, quia amicus erat.* Quis unquam hoc priùs audivit, quàm à te confictum eſſet, hominum mendaciſſime? Verùm ignoſcimus: deerat nempe huic capiti præſtantiſſimum illud & tritiſſimum orationis tuæ pigmentum, jam quintò, & ante finem libri decies ex loculis tuis & myrotheciis expromendum, *moloſſis ſuis ferociores.* Non tam Angli ſuis moloſſis ferociores ſunt, quàm tu cane quovis rabido jejunior, qui ad illam, quam toties evomuiſti, cramben duris ilibus identidem redire ſuſtines. *David* denique *Amalechitam* interfici juſſit, Saulis, ut ſimulavit ipſe, interfectorem; nulla hic neque facti neque perſonarum ſimilitudo. Quòd niſi David ad Philiſthæos defeciſſe, & pars eorum exercitûs fuiſſe viſus, eò diligentiùs omnem à ſe ſuſpicionem maturandæ regi necis amovere ſtuduit, non erat, meo quidem judicio, cur virum illum tam malè exciperet, qui moribundum jam regem & ægrè morientem opportuno vulnere ſe confeciſſe nunciavit. Quod idem factum in Domitiano, qui Epaphroditum ſimiliter capite damnavit, eò quòd Neronem in adipiſcenda morte adjuviſſet, ab omnibus reprehenditur. Novâ deinde audaciâ quem tyrannum modò dixeras, & *malo ſpiritu agitatum*, hunc non jam ſatis habes unctum Domini, ſed *Chriſtum Domini* vocare; adeò tibi vile Chriſti nomen videtur, ut illo tam ſancto nomine vel Dæmoniacum tyrannum impertire non metuas. Venio nunc ad exemplum illud, in quo qui jus populi jure regis antiquius eſſe non videt, cæcus ſit oportet. Mortuo Solomone populus de conſtituendo ejus filio Sechemi comitia habebat; profectus eſt eò Roboamus candidatus, ne regnum tanquam hæreditatem adire, ne populum liberum tanquam paternos boves poſſidere videretur; proponit populus conditiones regni futuri; ad deliberandum rex triduum ſibi dari poſtulat; conſulit ſeniores; nihil illi de jure regio, ſed ut populum obſequio & pollicitationibus conciliet ſibi ſuadet, penès quem erat, vel illum creare regem vel præterire. Conſulit deinde æquales ſuos, ſecum à pueris educatos; illi Salmaſiano quodam œſtro perciti, nil præter jus regium intonare, ſcuticas & ſcorpiones ut minitetur hortari. Horum ex conſilio

ſilio reſpondit Roboamus populo. Videns itaque totus Iſraël regem *non auſcul-*
tâſſe ſibi, ſuam protinus libertatem & populare jus liberis palàm vocibus teſtatur.
Quæ nobis portio cum Davide? ad tentoria tua Iſraël; jam ipſe videris de domo tuâ
David. Miſſum deinde à rege Adoramum lapidibus obruerunt; exemplum
fortaſſe aliquod etiam in regem edituri, niſi maxima celeritate ſe in fugam con-
tuliſſet. Parat ingentem exercitum, quo in ſuam ditionem Iſraëlitas redigeret:
prohibet Deus; *ne aſcendite*, inquit, *ne pugnate contra fratres veſtros, filios Iſraë-*
lis, nam à me facta eſt res iſta. Adverte jam animum; populus antea regem vo-
lebat, diſplicuit id Deo; eorum tamen juri noluit intercedere: nunc Populus
Roboamum non vult regem, id Deus non ſolùm penès populum eſſe ſinit, ſed
regem eo nomine bella moventem vetat ac reprimit: nec ideo rebelles, ſed ni-
hilo minùs fratres eos qui deſciverant appellandos eſſe docet. Collige te nunc
jam; ſunt omnes, inquis, reges à Deo, ergo populus vel tyrannis reſiſtere non
debet. Viciſſim ego, ſunt, inquam, populi conventus, comitia, ſtudia, ſuffragia,
plebiſcita pariter à Deo, teſte hîc ipſo; ergò & rex itidem reſiſtere non debet po-
pulo, authore etiam eodem Deo. Quàm enim certum eſt, eſſe hodie reges à Deo,
quámque hoc valet ad imperandam populo obedientiam, tam eſt certum eſſe à
Deo etiam hodie libera populi concilia, tamq; hoc valet vel ad cogendos in ordi-
nem reges, vel ad rejiciendos; neque magis propterea bellum populo inferre debe-
bunt, quàm debuit Roboamus. Quæris cur ergò non defecerint Iſraëlitæ à Solo-
mone? Quis præter te tam ſtulta interrogaret, cum defeciſſe conſtat impunè à
tyranno? In vitia quædam lapſus eſt Solomon; non idcirco ſtatim tyrannus: ſua
vitia magnis virtutibus, magnis de repub. meritis compenſabat: fac tyrannum
fuiſſe; ſæpe eſt ut populus nolit tyrannum tollere, ſæpe eſt ut non poſſit: ſatis
eſt ſuſtuliſſe cum potuerit. At *factum Jeroboami ſemper improbatum fuit & Apoſta-*
ſia ejus deteſtata, ſucceſſores ejus pro rebellibus ſemper habiti. Apoſtaſiam ejus non
à Roboamo, ſed à vero cultu Dei reprehenſam ſæpiùs lego; & ſucceſſores qui-
dem ejus ſæpe reprobos, rebelles nuſquam dictos memini. *Si quid fiat*, inquis,
juri & legibus contrarium, ex eo jus fieri non poteſt. Quid quæſo tum fiet juri
regio? Sic tuus ipſe perpetuò refutator es. *Quotidie*, inquis, *adulteria, homici-*
dia, furta impunè committuntur. An neſcis nunc te tibi reſpondere quærenti cur
toties tyrannis impunè fuerit? *Rebelles fuerunt iſti reges, prophetæ tamen populum*
ab eorum ſubjectione non abducebant. Cur ergò, ſceleſte, & pſeudopropheta, po-
pulum Anglicanum à ſuis magiſtratibus, tuo ſint licèt judicio rebelles, abducere
conaris? *Allegat*, inquis, *Anglicani latrocinii factio, ſe ad id ſcelus, quod tam nefa-*
riè ſuſcepit, neſcio quâ voce cœlitùs miſſâ impulſos fuiſſe. Primùm deliràſſe te cùm
hæc ſcriberes planè video, neque mentis neque latinitatis compotem ſatis fuiſſe:
deinde Anglos hoc unquam allegâſſe, de innumeris mendaciis & figmentis tuis
eſt unum. Sed pergo exemplis tecum agere; *Libna* Urbs validiſſima ab Jora-
mo rege defecit, quia dereliquerat Deum; defecit ergò rex, non urbs illa, ne-
que defectione iſta notatur; ſed ſi adjectam rationem ſpectes, approbari potiùs
videtur. *In exemplum trahi non debent hujuſmodi defectiones.* Cur ergò tantâ
vaniloquentiâ pollicitus es, exemplis te nobiſcum toto hoc capite decertatu-
rum, cum exempla ipſe nulla præter meras negationes, quarum nulla vis
eſt ad probandum, afferre poſſis: nos quæ certa & ſolida attulimus, negas
in exemplum trahi debere? Quis te hoc modo diſputantem non explodat? Pro-
vocâſti nos exemplis; exempla protulimus; quid tu ad hæc? tergiverſaris,
& diverticula quæris; progredior itaque. Jehu regem à Propheta juſſus occi-
dit, etiam Achaziam ſuum regem legitimum occidendum curavit. Si noluiſſet
Deus tyrannum interimi à cive, ſi impium hoc, ſi mali exempli fuiſſet, cur
juſſit fieri? ſi juſſit, certè licitum, laudabile, præclarum fuit. Non tamen ty-
rannum perimi, quia Deus juſſit, idcirco bonum erat & licitum, ſed quia bo-
num & licitum erat, idcirco Deus juſſit. Jam ſeptem annos regnantem Atha-
liam Jehoiada ſacerdos regno pellere & trucidare non eſt veritus. *At regnum*,
inquis, *non ſibi debitum ſumpſerat.* Annon Tiberius multò poſtea *imperium ad ſe*
nihil pertinens? illi tamen, & id genus tyrannis aliis, ex doctrina Chriſti obedi-
endum eſſe ſuprà affirmabas: ridiculum planè eſſet, ſi poteſtatem regiam non
ritè adeptum interficere liceret, peſſimè gerentem non liceret. At per leges
regnare non potuit utpote fœmina, *conſtitues autem ſuper te regem*, non reginam.
Hoc ſi ſic abibit, conſtitues, inquam, ſuper te regem, non tyrannum. Pares
ergo jam ſumus. Amaziam regem ignavum & idololatram non conjurati qui-
dam, ſed principes & populus, quod veriſimilius eſt, morte affecerunt: nam
fugientem Hieroſolymis, & adjutum à nemine, Lachiſum uſque perſecuti ſunt.

Hoc conſilium iniiſſe dicuntur *ex quo is Deum* deſeruerat, neque ullam ab Azaria filio de morte patris quæſtionem habitam fuiſſe legimus. Multùm rurſus nugaris ex Rabbinis, ut regem Judaïcum ſupra ſynedrium conſtituas; ipſa regis verba Zedechiæ non attendis. Jer. 38. *Non is eſt rex qui poſſit contra vos quicquam.* Sic principes alloquitur; faſſus ſe planè ſuo ſenatu inferiorem; *Fortaſſe*, inquis, *nihil negare illis auſus metu ſeditionis.* At tuum illud *fortaſſe* quanti quæſo eſt, cujus aſſeveratio firmiſſima non eſt pili? quid enim te levius, quid inconſtantius, quid inſtabilius? quoties te varium & verſicolorem, quoties tibimet diſcordem, diſſidentem à temetipſo, & diſcrepantem offendimus? Rurſus comparationes inſtituis Caroli cum bonis Judææ regibus. Davidem imprimis quaſi contemnendum aliquem nominas; *Sume tibi Davidem*, inquis, *adulterii ſimul & homicidii reum; nihil tale in Carolo. Solomon ejus filius qui ſapiens audiit vulgo.* Quis non indignetur maximorum & ſanctiſſimorum virorum nomina ab impuriſſimo nebulone & vappâ hunc in modum jactari? Túne Carolum cum Davide, regem & prophetam religioſiſſimum cum ſuperſtitioſo & Chriſtianæ doctrinæ vix initiato, ſapientiſſimum cum ſtolido, fortiſſimum cum imbelli, juſtiſſimum cum iniquiſſimo conferre ſuſtinuiſti? Caſtimoniam tu ejus & continentiam laudes, quem cum Duce Bucchingamio flagitiis omnibus coopertum novimus? Secretiora ejus & receſſus perſcrutari quid attinet, qui in Theatro medias mulieres petulantur amplecti, & ſuaviari, qui virginum & matronarum papillas, ne dicam cætera, pertractare in propatulo conſueverat? Te porrò moneo Pſeudoplutarche, ut iſtiuſmodi parallelis ineptiſſimis dehinc ſuperſedeas, ne ego, quæ tacerem alioqui libens de Carolo, neceſſe habeam enuntiare. Contra tyrannos quid tentatum à Populo aut peractum fuerit, & quo jure, per ea tempora quibus ipſe Deus Hebræorum rempub. ſuo nutu ac verbo quaſi præſens regebat, hactenus liquet. Quæ ſequuntur ætates non nos ſua authoritate ducunt, ſed ad majorum ſuorum normam & rationem omnia dirigentes, imitatione ſua noſtram tantummodò confirmant. Cum itaque Deus poſt captivitatem Babylonicam nullum iis de repub. mandatum dediſſet novum, quamvis regia ſoboles extincta non eſſet, ad antiquam & Moſaicam reipub. formam reverterunt. Antiocho Syriæ regi, cui erant vectigales, ejuſque præſidibus, quòd is vetita imperaret, per Maccabæos pontifices reſtiterunt; ſeque armis in libertatem vindicarunt; digniſſimo deinde cuique principatum dederunt: donec Hyrcanus Simonis Judæ Maccabæi fratris filius, expilato Davidis ſepulcro, militem externum alere, & regiam quandam poteſtatem adjicere ſacerdotio cœpit; unde filius ejus Ariſtobulus diadema ſibi primus impoſuit. Nihil in eum populus quamvis tyrannum movit aut molitus eſt; neque mirum, annum tantummodò regnantem. Ipſe etiam morbo graviſſimo correptus, & ſuorum facinorum pœnitentia ductus mortem ſibi optare non deſtitit, donec inter ea vota expiravit. Ejus frater Alexander proximus regnabat. *Contra hunc* aïs *neminem inſurrexiſſe*, tyrannus cum eſſet. O te ſecurè mendacem! ſi periiſſet Joſephus, reſtaret tantum *Joſippus* tuus, ex quo phariſæorum quædam nullius uſus apophthegmata depromis. Res itaque ſic ſe habet; Alexander, cùm & domi & militiæ rempub. malè adminiſtraret, quamvis magna Piſidarum & Cilicum manu conductitia ſe tutaretur, populum tamen cohibere non potuit, quin ipſum etiam ſacrificantem, utpote indignum eo munere, thyrſis palmeis & citreis penè obrueret; exinde per ſexennium gentis ferè totius gravi bello petitus eſt; in quo Judæorum multa millia cùm occidiſſet, & pacis tandem cupidus interrogaret eos quid vellent à ſe fieri, reſponderunt uno ore omnes, ut moreretur; vix etiam mortuo ſe veniam daturos. Hanc hiſtoriam tibi incommodiſſimam, quoquo modo avertere ut poſſes, fraudi tuæ turpiſſimæ phariſaïcas quaſdam ſententiolas obtendiſti; cùm exemplum hoc aut omnino prætermiſiſſe, aut rem, ſicuti geſta erat, fideliter narraſſe debuiſſes, niſi veterator & lucifugus mendaciis longè plùs quàm cauſæ confideres. Quinetiam Phariſæi illi octingenti, quos in Crucem tolli juſſit, ex eorum numero erant, qui contra ipſum arma ceperant: quíque omnes cùm cæteris unâ voce teſtati ſunt, ſe regem morte affecturos fuiſſe, ſi bello victus in ſuam poteſtatem veniſſet. Poſt maritum Alexandrum Alexandra regnum capeſſit; ut olim Athalia, non legitimè, nam regnare fœminam leges non ſinebant, quod ipſe modò faſſus es, ſed partim vi, extraneorum enim exercitum ducebat; partim gratiâ, nam Phariſæos, qui apud vulgus plurimum poterant, ſibi conciliaverat hac lege, ut nomen imperii penès illam, imperium ipſum penès illos foret. Haud aliter atque apud nos nuper Scoti Presbyteri nomen Regis Carolo conceſſerunt, eâ mercede ut regnum ſibi reſervare poſſent. Poſt

Alex-

Alexandræ obitum Hyrcanus & Ariſtobulus ejus filii de regno contendunt; hic viribus & induſtriâ potior fratrem natu majorem regno pellit. Pompeio deinde in Syriam à Mithridatico bello divertente, Judæi nactos ſe jam æquiſſimum libertatis ſuæ arbitrum Pompeium rati, legationem pro ſe mittunt; fratribus utriſque regibus renunciant; ad ſervitutem ſe ab iis adductos queruntur; Pompeius Ariſtobulum regno privavit; Hyrcano pontificatum reliquit & principatum more patrio legitimum; exinde Pontifex & Ethnarcha dictus eſt. Iterum ſub Archelao Herodis filio Judæi, miſſis ad Auguſtum Cæſarem quinquaginta legatis, & Herodem mortuum & Archelaum graviter accuſârunt; regnum huic pro ſua virili parte abrogârunt, Cæſarem orant ut Populum Judaïcum ſine regibus eſſe permitteret. Quorum Cæſar precibus aliquantum permotus, non regem eum, ſed Ethnarcam duntaxat conſtituit. Ejus anno decimo rurſus eum Populus per legatos ad Cæſarem tyrannidis accuſat; quibus Cæſar benignè auditis Romam accerſitum, & judicio damnatum Viennam in exilium miſit. Jam mihi velim reſpondeas; qui ſuos reges accuſatos, qui damnatos, qui punitos volebant, annon ipſi, ſi poteſtas facta, ſi optio data ſibi eſſet, annon ipſi, inquam, judicio damnâſſent, ipſi ſupplicio affeciſſent? Jam in Romanos præſides avarè & crudeliter provinciam adminiſtrantes, populum & primores etiam ſæpiùs arma ſumpſiſſe non negas; cauſas more tuo ſtultiſſimas affingis, *nondum jugo erant aſſueti*; ſub Alexandro ſcilicet, Herode, ejúſque filiis. At C. Cæſari, & Petronio *bellum inferre* noluerunt. Prudenter illi quidem, non poterant. Vis ipſorum audire verba, πολεμεῖν μὲν ὀ βȣλόμενοι διὰ τὸ μηδ᾽ ἂν δύναϑαι. Quod ipſi fatentur imbecillitatis eſſe ſuæ, hoc tu hypocrita ad religionem refers: Magno dein molimine prorſus nihil agis, dum ex patribus probas, quod & antea tamen pari oſcitatione feceras, pro regibus orandum eſſe. Nam pro bonis quis negat? pro malis quoad ſpes eſt; pro latronibus etiam & pro hoſtibus; non ut agros depopulentur, aut nos occiſione occidant, ſed ut reſipiſcant. Oramus pro utriſque; illos tamen legibus, hos armis vindicare quis vetat? *Liturgias Ægyptiacas* nîl moror; ſacerdos autem ille qui orabat, uti aïs, ut *Commodus patri ſuccederet*, meo quidem judicio non orabat, ſed Romano imperio peſſima imprecatus eſt. *Fidem*, aïs, *fregiſſe nos, de authoritate & majeſtate regis conſervanda ſolenni conventione non ſemel interpoſita.* Expecto te fuſiùs iſta de re infrà, illic te rurſus conveniam. Redis ad patrum commentationes, de quibus hoc ſummatim accipe; Quicquid illi dixerint, neque ex libris ſacris aut ratione aliqua ſatis idonea confirmaverint perinde mihi erit, ac ſi quis alius è vulgo dixiſſet. Primum adſers Tertullianum, ſcriptorem haud orthodoxum, multis erroribus notarum, ut ſi tecum ſentiret, pro nihilo tamen hoc eſſet. Quid autem ille? damnat tumultus, damnat rebelliones; damnamus & nos, neque hinc ſtatim de jure omni populorum, de privilegiis, & Senatuſconſultis, de poteſtate magiſtratuum omnium cæterorum præterquam unius regis, præjudicatum eſſe volumus: loquuntur iſti de ſeditionibus temere conflatis, & multitudinis inſaniâ, non de magiſtratibus, non de Senatu, aut Parlamento ad legitima arma populum contra tyrannos convocante. Unde Ambroſius quem citas, *Non repugnare, flere, gemere, hæc ſunt munimenta Sacerdotis, & quis eſt qui poteſt vel unus vel inter paucos dicere Imperatori, Lex tua mihi non probatur? non permittitur hoc dicere Sacerdotibus, permittetur Laïcis?* Vides jam planè de quibus hic loquatur, de Sacerdotibus, de Laïcis privatis, non de Magiſtratibus: vides quàm infirma tamen & præpoſtera ratione uſus, diſſenſioni inter Laïcos & Sacerdotes, de legibus etiam civilibus, poſtmodùm futuræ facem prætulit. Sed quoniam primorum Chriſtianorum exemplis urgeri nos maximè, & redargui putas, quòd illi omnibus modis vexati *bellum in Cæſares non moverent*, oſtendam primò non potuiſſe, deinde quoties poterant moviſſe, poſtremò etiamſi, cum poſſent, non moviſſent, non eſſe tamen cæteroqui dignos quorum ex vitâ & moribus, tantis in rebus, exempla ſumamus. Primùm ignorare hoc nemo poteſt, ex quo Romana reſpublica nulla fuit, omnes imperii vires rerúmque ſummam ad unum Cæſarem rediiſſe; omnes legiones ſub uno Cæſare ſtipendia meruiſſe: adeò ut Senatus ad unum omnis, totus ordo Equeſter, plebs univerſa, ſi novis rebus ſtuduiſſet, poterant ſe quidem internecioni objeciſſe, ad libertatem tamen recuperandam nihil prorſus effeciſſent; nam imperatorem ſi forte ſuſtuliſſent, imperium tamen manſiſſet. Jam verò Chriſtiani, innumeri licet, at ſparſi, inermes, plebeii & plerunque infimi, quid potuerunt? quantam eorum multitudinem una legio in officio

facile continuiſſet? Quod magni ſæpe duces cum interitu ſuo & veteranorum exercituum deletione incaſſum tentarunt, iſti è plebecula fere homuli poſſe ſe ad exitum perducere ſperarent? cum annis à Chriſto nato prope trecentis, ante Conſtantinum plus minus viginti, imperante Diocletiano, ſola Thebæa legio Chriſtiana eſſet; eóque ipſo nomine à reliquo exercitu in Gallia ad Octodurum oppidum cæſa eſt. *Cum Caſſio, cum Albino, cum Nigro* non conjurârunt: ídne illis gratiæ vult apponi Tertullianus, quòd ſanguinem pro infidelibus non profuderunt? Conſtat igitur Chriſtianos ab imperatorum imperio liberare ſe non potuiſſe: cum aliis conjurare non Chriſtianis nequaquam ſibi expediviſſe, quamdiu imperatores Ethnici regnabant. Bellum autem tyrannis poſtea intuliſſe Chriſtianos aut armis ſe defendiſſe, aut tyrannorum facta nefaria ſæpe ultos eſſe nunc oſtendam. Primus omnium Conſtantinus jam Chriſtianus conſortem imperii Licinium Orientalibus Chriſtianis gravem bello ſuſtulit; quo facto illud ſimul declaravit, poſſe a magiſtratu in magiſtratum animadverti; cùm is Licinium pari jure ſecum regnantem ſubditorum ejus cauſâ ſupplicio affecerit, nec Deo ſoli pœnam reliquerit: poterat enim Licinius Conſtantinum, ſi Conſtantinus populum ſibi attributum iis modis oppreſſiſſet, eodem ſupplicio affeciſſe. Poſtquam igitur à Deo ad homines redacta res eſt, quod Licinio Conſtantinus erat, cur non idem Carolo Senatus? Conſtantinum enim milites, Senatum jura conſtituerunt regibus parem, immo ſuperiorem. Conſtantio imperatori Ariano Byzantini, quoad poterant, armis reſtiterunt; miſſum cum militibus Hermogenem, ad pellendum eccleſiâ Paulum orthodoxum epiſcopum, facto impetu repulerunt, & incenſis ædibus, quo ſe receperat, ſemiuſtum & laniatum interfecerunt. Conſtans fratri Conſtantio bellum minatur, ni Paulo & Athanaſio epiſcopis ſedes ſuas reſtituat; vidéſne ut iſtos ſanctiſſimos patres, de epiſcopatu cùm agitur, bellum fraternum in regem ſuum concitare non puduit? Haud multò pòſt Chriſtiani milites, qui tunc temporis quos volebant imperatores creabant, Conſtantem Conſtantini filium diſſolutè & ſuperbè regnantem interfecerunt, tranſlato ad Magnentium imperio. Quid? qui Julianum nondum apoſtatam, ſed pium & ſtrenuum, invito Conſtantio imperatore ſuo imperatorem ſalutârunt, annon ex illis Chriſtianis fuerunt, quos tu exemplo nobis proponis? Quod factum Conſtantius cum ſuis literis ad populum recitatis acriter prohiberet, clamarunt omnes, feciſſe ſe ut Provincialis, & miles, & reipublicæ authoritas decreverat. Iidem bellum Conſtantio indixerunt, & quantum in ſe erat, imperio ac vita ſpoliarunt. Quid Antiocheni, homines apprimè Chriſtiani? orarunt credo pro Juliano jam Apoſtatâ, quem palàm adire, & convitiis proſcindere ſolebant, cujus barbam illudentes promiſſam, funes ex ea conficere jubebant. Cujus morte audita, ſupplicationes, epulas, & lætitiam publicè indixerunt, ejus pro vita & incolumitate preces fudiſſe cenſes? Quid? quòd eundem etiam à Chriſtiano commilitone interfectum eſſe ferunt. Sozomenus certè ſcriptor eccleſiaſticus non negat; immo, ſiquis ita feciſſet, laudat. οὐ γὰρ ἀπεικὸς τινα τῶν τότε στρατευομένων, &c. *Non eſt mirum*, inquit, *aliquem ex militibus hoc ſecum cogitaſſe; non Græcos ſolum, ſed omnes homines ad hanc uſque ætatem tyrannicidas laudare ſolitos eſſe, qui pro omnium libertate mortem oppetere non dubitant; nec temere quis hunc militem reprehendat, dei & religionis cauſâ tam ſtrenuum?* Hæc Sozomenus ejuſdem ætatis ſcriptor, vir bonus & ſanctus; ex quo quid reliqui eâ tempeſtate viri boni hac de re ſenſerint, facilè perſpicimus. Ipſe Ambroſius ab imperatore Valentiniano minore juſſus urbe Mediolano excedere, parere noluit, ſed circumſeptus armato populo ſe atque baſilicam ſuam contra regios præfectos armis defendit; & ſummæ poteſtati reſiſtere, contra quam docuit ipſe, eſt auſus. Conſtantinopoli haud ſemel propter exilium Chryſoſtomi contra Arcadium imperatorem ſeditio maxima commota eſt. In tyrannos igitur quid antiqui Chriſtiani fecerint, non milites ſolùm, ſed populus, ſed ipſi patres, vel reſiſtendo, vel gerendo bellum, vel concitando, uſque ad Auguſtini tempora, quoniam tibi ulteriùs progredi non libet, breviter expoſui. Valentinianum enim Placidiæ filium interfectum à Maximo patricio, ob ſtuprum uxori ejus illatum, taceo: Avitum etiam imperatorem dimiſſis militibus ſuis luxuriâ diffluentem à Senatu Romano confeſtim exutum imperio non memoro; quia annos aliquot poſt Auguſtini obitum iſta acciderunt. Verùm dono tibi hoc omne, tu nihil horum expoſuiſſe me finge, paruerint per omnia ſuis regibus veteres Chriſtiani, quicquam contra tyrannos ne fecerint, aut feciſſe voluerint, non eſſe tamen eos quorum authoritate niti debeamus, aut à quibus ex-

empla

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

empla petere ſalutariter poſſimus, quod ſupereſt, nunc docebo. Jam diu antè
Conſtantinum populus chriſtianus multum de primæva illa ſanctimonia & ſin-
ceritate cùm doctrinæ tum morum deperdiderat. Poſtquam immenſis opibus
ditata ab eo eccleſia, honores, dominatum, & potentiam civilem adamare cœpit,
ſtatim omnia in præceps ruere. Primò luxus & ſegnities, errorum deinde om-
nium & vitiorum caterva, veluti ſolutis aliunde carceribus, in eccleſiam immi-
gravit; hinc invidentia, odium, diſcordia paſſim redundabat; tandem haud
mitius inter ſe chariſſimo religionis vinculo fratres quàm hoſtes acerrimi diſſide-
bant; nullus pudor, nulla officii ratio reſtabat; milites, & copiarum præfecti,
quoties ipſis viſum erat, nunc imperatores novos creabant, nunc bonos pariter
ac malos necabant. Quid Vetranniones & Maximos, quid Eugenios à mili-
tibus ad imperium ſubito evectos, quid Gratianum optimum principem, quid
Valentinianum minorem non peſſimum, occiſos ab iis commemorem? Militum
hæc quidem facinora & caſtrenſium, ſed tamen Chriſtianorum illius ætatis, quam
tu maximè evangelicam & imitandam eſſe aïs. Jam ergò de eccleſiaſticis pauca
accipe: paſtores & Epiſcopi, & nonnunquam illi, quos admiramur, patres, ſui
quiſque gregis ductores, de epiſcopatu non ſecus quàm de tyrannide certabant:
nunc per urbem, nunc in ipſa eccleſia, ad ipſum altare ſacerdotes, & Laïci
promiſcuè digladiabantur; cædes faciebant, ſtrages utrinque magnas nonnun-
quam ediderunt. Damaſi & Urſicini, qui cum Ambroſio floruerunt, potes
meminiſſe. Longum eſſet Byzantinos, Antiochenos, & Alexandrinos illos tu-
multus, ſub Cyrillo præſertim, quem tu laudas obedientiæ prædicatorem, duce
ac patre; occiſo pæne à monachis, in ullo urbico prælio, Oreſte Theodoſii
præfecto. Jam tua quis vel impudentia vel ſupinitate non obſtupeſcat? *Uſque
ad Auguſtinum*, inquis, *& infra ejus ætatem, nulla cujuſquam privati aut præfecti,
aut plurium conjuratorum extat in hiſtoriis mentio, qui regem ſuum necaverint, aut
contra eum armis pugnarint*: nominavi ego ex hiſtoriis notiſſimis & privatos, &
proceres, qui non malos tantùm, ſed, vel optimos reges ſuâ manu trucidave-
rint; totos chriſtianorum exercitus, multos cum iis epiſcopos, qui contra
ſuos imperatores pugnaverint. Adfers patres, obedientiam erga regem, multis
verbis aut ſuadentes aut oſtentantes; adfero ego partim eoſdem, partim alios
patres haud paucioribus factis obedientiam, etiam licitis in rebus, detrectantes,
armis ſe contra imperatorem defendentes, alios præſidibus ejus vim & vulnera
inferentes, alios, epiſcopatûs competitores, civilibus præliis inter ſe dimicantes;
ſcilicet de epiſcopatu chriſtianos cum chriſtianis, cives cum civibus confligere fas
erat, de libertate, de liberis & conjugibus, de vita, cum tyranno, nefas. Quem
non pœniteat hujuſmodi patrum? Auguſtinum inducis *de poteſtate domini in ſervos,
& regis in ſubditos* idem pronunciantem; reſpondeo, iſta ſi dicat Auguſtinus,
ea dicere quæ neque Chriſtus neque ejus Apoſtoli unquam dixerunt; cum eo-
rum tamen ſolâ authoritate rem alioqui apertiſſimè falſam commendare videa-
tur. Quæ ſuperſunt hujus capitis tres vel quatuor paginæ, aut mera eſſe men-
dacia, aut oſcitationes identidem repetitas, ex iis quæ à nobis reſponſa jam ſunt,
per ſe quiſque deprehendet. Nam ad Papam quod attinet, in quem multa
gratìs peroras, facilè te patior ad ravim uſque declamitare. Quod tamen ad
captandos rerum imperitos tam prolixè adſtruis, *regibus ſive juſtis ſive tyrannis
ſubjectum fuiſſe omnem chriſtianum, donec poteſtas papæ regali major agnoſci cœpta eſt,
& ſubjectos ſacramento fidelitatis liberavit*, id eſſe falſiſſimum plurimis exemplis
& uſque ad Auguſtinum, & infra ejus ætatem prolatis demonſtravimus. Sed ne-
que illud quod poſtremò dicis, *Zachariam pontificem Gallos juramento fidelitatis
abſolviſſe*, multò verius eſſe videtur. Negat Franciſcus Hotomanus, & Gallus,
& juriſconſultus, & vir doctiſſimus in Francogallia ſua, *cap.* 13. abdicatum au-
thoritate Papæ Chilpericum, aut regnum Pipino delatum; ſed in magno gentis
concilio pro ſua priſtina authoritate tranſactum fuiſſe id omne negotium, ex
annalibus Francorum vetuſtiſſimis probat. Solvi deinde illo ſacramento Gallos
omnino opus fuiſſe, negant ipſa Gallorum monumenta, negat ipſe papa Za-
charias. Monumentis enim Francorum traditur, teſte non ſolùm Hotomano,
ſed Girardo hiſtoriarum illius gentis notiſſimo ſcriptore, veteres Francos ut
eligendi, ſic abdicandi, ſi videretur, ſuos reges jus ſibi omne antiquitus reſer-
vaſſe; neque aliud ſacramentum regibus, quos creabant, dicere conſueviſſe,
quàm ſe illis hoc pacto fidem & officium præſtituros, ſi viciſſim illi quod eodem
tempore jurati etiam ſpondent, præſtiterint. Si ergò Reges rempublicam ſibi
commiſſam malè gerendo, fidem jusjurandi fregerint priores, nîl opus eſt Papâ,
ipſi

ipſi ſua perfidia populum ſacramento ſolverunt. Papa denique Zacharias, quam tu authoritatem ſibi aïs arrogâſſe, eam in epiſtolâ illâ ad Francos ab te citatâ ipſe ſibi derogavit, populo attribuit. *Nam ſi princeps populo, cujus beneficio regnum poſſidet, obnoxius eſt, ſi plebs regem conſtituit, & deſtituere poteſt*, quæ ipſius verba ſunt Papæ, veriſimile non eſt voluiſſe Francos de antiquo jure ſuo, ullo poſtmodùm jurejurando, præjudicium facere; aut unquam ita ſeſe obſtrinxiſſe, quin ſemper ſibi liceret quod majoribus ſuis licuit, reges bonos quidem colere, malos amovere; nec eam præſtare fidem tyrannis, quam bonis regibus ſeſe dare arbitrati ſunt. Tali obſtrictum juramento populum, vel tyrannus ex rege factus, vel ignaviâ corruptus, ſuo ipſe perjurio ſolvit, ſolvit ipſa juſtitia, ſolvit naturæ lex ipſa: Unde pontifex quod ſolveret, etiam ipſius pontificis judicio nihil prorſus erat.

CAP. V.

QUanquam in ea ſum opinione, Salmaſi, ſempérque fui, legem dei cum lege naturæ optimè conſentire, adeóque, ſi ſatis oſtendi quid divina lege ſit de regibus ſtatutum, quid à populo dei factum & Judaïco & Chriſtiano, oſtendiſſe me eodem tempore eadémque operâ quid legi naturali maximè conſentaneum ſit; tamen quia *confutari nos lege naturæ validiſſimè nunc poſſe* arbitraris, quod ſupervacuum eſſe modò exiſtimabam, id nunc ultrò neceſſarium fatebor; ut contra te hoc capite planum faciam, nihil congruentius naturæ etiam legibus eſſe, quàm tyrannos plecti. Id niſi evincam, non recuſo quin dei quoque legibus puniri non poſſe, è veſtigio tibi concedam. Non eſt conſilium de natura jam, déque origine civilis vitæ longam orationem contexere; iſtud enim argumentum viri diſertiſſimi cùm Græci tum Latini copioſè pertractarunt; ipſe & brevitati, quantum licet, ſtudeo, & huic rei do operam ut non tam ego, qui labori huic parſiſſem libens, ſed tute redarguas, téque ſubvertas. Ab eo igitur quod ipſe ponis, incipiam, & diſputationis hujus futuræ fundamenta jaciam. *Lex*, inquis, *naturæ eſt ratio omnium hominum mentibus inſita, bonum reſpiciens univerſorum populorum, quatenus homines inter ſe ſocietate gaudent. Bonum illud commune non poteſt procurare, niſi etiam, ut ſunt quos regi neceſſe eſt, diſponat quoque qui regere debeant.* Ne ſcilicet ut quiſque fortior eſt, debiliorem opprimat; atque ita quos mutua ſalus ac defenſio unum in locum congregaverat, vis atque injuria diſtrahat, & ad vitam agreſtem redire cogat. Eſtne hoc quod volebas, etſi verboſiús? *Et ipſorum* itaque *numero qui in unum convenere, deligi* aïs *oportuiſſe quoſdam ſapientia aut fortitudine cæteris præſtantes, qui vel vi vel perſuadendo malè morigeros in officio continerent, ſæpe unum id præſtare potuiſſe, cujus excellens ſit virtus & prudentia; interdum plures, qui mutuis conſiliis id faciant. Cæterùm cum unus omnia providere & adminiſtrare non poſſit, neceſſe eſt ut conſilia cum pluribus participet, & in ſocietatem regiminis alios admittat. Ita ſive ad unum revocetur imperium, ſive ad univerſum redeat populum, quia nec omnes ſimul rempub. gubernare poſſunt, nec unus omnia, ideo revera penes plures ſemper regimen conſiſtit.* Et infra. *Ipſa antem regendi ratio ſive per plures, ſive per pauciores, ſive per unum diſpenſetur, æquè naturalis eſt, cum ex naturæ ejuſdem principiis deſcendat, quæ non patitur ita unius ſingularitatem gubernare, ut non alios ſocios imperandi habeat.* Hæc cum ex Ariſtotelis tertio Politicorum decerpſiſſe potueram, malui abs te decerpta tranſcribere, quæ tu Ariſtoteli, ut ignem Jovi Prometheus, ad everſionem monarcharum, & perniciem ipſius tuam ſurripuiſti. Jam enim prolatam à temetipſo naturæ legem excute quantum voles; nullum juri regio, prout tu jus illud explicas, in natura locum, nullum ejus veſtigium prorſus invenies. *Lex*, inquis, *naturæ cum diſponeret qui regere alios deberent, univerſorum populorum bonum reſpexit.* Non igitur unius, non monarchæ. Eſt itaque rex propter populum: Populus ergò rege potior & ſuperior; ſuperior cum ſit & potior populus, nullum jus regis exiſtere poteſt, quo populum is affligat, aut in ſervitute habeat, inferior ſuperiorem. Jus malè faciendi cum ſit regi nullum, manet jus populi naturâ ſupremum; ut quo jure homines conſilia & vires mutuæ defenſionis gratia, ante reges creatos, primò conſociavere, quo jure ad communem omnium ſalutem, pacem, libertatem conſervandam unum vel plures cæteris præfecerunt, eodem jure quos propter virtutem & prudentiam cæteris præpoſuerant, poſſent eoſdem

aut

aut quoſcunque alios rempub. malè gerentes, propter ignaviam, ſtultitiam, im-
probitatem, perfidiam vel coercere vel abdicare : Cum natura non unius vel
paucorum imperium, ſed univerſorum ſalutem reſpexerit ſemper & reſpiciat.
Jam verò populus quoſnam delegit ? *Sapientiâ* inquis *aut fortitudine cæteris præſtan-
tes*, nempe qui natura maximè regno idonei viſi ſunt, *cujus excellens virtus, &
prudentia præſtare id* muneris *potuit*. Jus igitur ſucceſſionis naturâ nullum, nullus
naturâ rex, niſi qui ſapientiâ & fortitudine cæteris omnibus præcellit. Cæteri
vel vi, vel factione contra naturam reges ſunt, cum ſervi potiùs eſſe deberent.
Dat enim natura ſapientiſſimo cuique in minùs ſapientes imperium, non viro
malo in bonos, non ſtolido in ſapientes : His igitur imperium qui abrogant,
omnino convenienter naturæ faciunt. Cui fini ſapientiſſimum quemque natura
conſtituat regem ex temetipſo audi ; ut vel naturæ vel legibus *malè morigeros in
officio contineat*. Continere autem in officio potéſtne is alios, officium qui negli-
git, aut neſcit, aut pervertit ipſe ſuum ? Cedò jam quodvis naturæ præceptum
quo jubeamur inſtituta naturæ ſapientiſſima in rebuſpublicis & civilibus non ob-
ſervare, non curare, pro nihilo habere, cum ipſa in rebus naturalibus & inanima-
tis ne ſuo fine fruſtretur, ſæpiſſimè res magnas atque miras efficere ſoleat. Oſtende
ullam vel naturæ vel naturalis juſtitiæ regulam, quâ oporteat reos minores puniri,
reges & malorum omnium principes impunitos eſſe, immò inter maxima flagitia
coli, adorari, & deo proximos haberi. Concedis *ipſam regendi rationem, ſive per
plures, ſive per pauciores, ſive per unum diſpenſetur, æquè naturalem eſſe*. Non eſt
ergò rex vel optimatibus vel populi magiſtratibus naturâ ſanctior, quos cùm
puniri poſſe ac debere, ſi peccant, ſuprà ſis largitus, idem de regibus, eidem fini
ac bono conſtitutis fateare neceſſe eſt. *Non* enim *patitur natura*, inquis, *ita uni-
us ſingularitatem gubernare, ut non alios ſocios imperandi habeat*. Minimè ergò pati-
tur monarcham, minimè unum ita imperare, ut cæteros omnes ſui unius imperii
ſervos habeat. Socios autem imperandi qui tribuis regi, *penès quos ſemper regimen
conſiſtat*, das eidem collegas, & æquales ; addis qui punire, addis qui abdicare
poſſint. Ita, uti ſemper facis, dum poteſtatem regiam, non jam exauges, ſed
tantummodò naturâ conſtituis, aboles : Adeò ut nihil putem inauſpicatius acci-
dere regibus potuiſſe, quàm te defenſorem. O infelicem ac miſerum, quæ te
mentis caligo in hanc impulit fraudem, ut latentem antehac diu, & quaſi perſo-
natam improbitatem atque inſcitiam tuam nunc tanto conatu inſciens nudares
ipſe, & omnibus patefaceres : Tuoquemet opprobrio operam ipſe tuam locares,
tuo ipſe ludibrio tam gnaviter inſervires ? Quæ te ira numinis quáſve pœnas
luentem, in lucem & ora hominum evocavit, ut tanto apparatu cauſam teterri-
mam impudentiſſimè ſimul & ſtolidiſſimè defenderes, atque ita defendendo in-
vitus, perque inſcitiam proderes ? Quis te pejùs perditum vellet, quis miſerio-
rem, cui jam ſola imprudentia, ſola vecordia ſaluti eſſe poteſt ne ſis miſerrimus,
ſi tyrannos quorum cauſam ſuſcepiſti, imperita ac ſtulta defenſione tanto magis
inviſos ac deteſtabiles omnibus, contra quam ſperabas, reddideris, quanto iis
majorem malefaciendi & impunè dominandi licentiam de induſtriâ attribueris ;
eoque plures eorundem hoſtes inconſultò excitaveris ? Sed redeo ad tua tecum
diſſidia. Cum tantum in te ſcelus admiſeris, ut tyrannidem naturâ fundare ſtu-
deas, præ cæteris gubernandi rationibus monarchiam primò laudandam tibi eſſe
vidiſti ; id, uti ſoles, incœptare ſine repugnantia nequis. Cum enim modò
dixeras, *ipſam regendi rationem ſive per plures ſive per pauciores ſive per unum æque na-
turalem eſſe*, ſtatim *eam quæ per unum exercetur ex his tribus magis naturalem eſſe* aïs,
immò qui etiam recens dixeras, *non patitur natura unius ſingularitatem gubernantis*.
Jam tyrannorum necem objice cui voles, qui & monarchas omnes, & monar-
chiam ipſam tua fatuitate jugulâſti. Verùm quæ ſit melior adminiſtrandi rem-
pub. ratio, per unum an per plures, non eſt nunc diſſerendi locus. Et monar-
chiam quidem multi celebres viri laudarunt, ſi tamen is qui ſolus regnat, vir om-
nium optimus, & regno digniſſimus ſit ; id niſi contingat, nihil monarchia pro-
cliviùs in eam tyrannidem, quæ peſſima eſt, labitur. Jam quòd ad unius *exem-
plar dei expreſſam eſſe* dicis, quis potentiam divinæ ſimilem in terris obtinere dig-
nus eſt, niſi qui cæterorum omnium longè præſtantiſſimus, etiam bonitate ac
ſapientia eſt deo ſimillimus ; is autem ſolus, meâ quidem ſententiâ, expectatus
ille dei filius eſt. Quòd regnum in familiam rurſus contrudis, ut patrifamilias
regem aſſimiles, pater certè ſuæ familiæ regnum meretur, quam omnem vel ge-
neravit, vel alit : In rege nihil eſt hujuſmodi, ſed planè contrà ſunt omnia.
Animalia deinde nobis gregalia, imprimis *aves*, & in iis *apes*, ſiquidem te Phy-

ſiologo

ſiologo aves iſtæ ſunt, imitandas proponis. *Apes regem habent.* Tridentinæ ſcilicet, annon meminiſti? Cæterarum te teſte *reſpub. eſt.* Verùm tu deſine de apibus fatuari, muſarum ſunt, oderunt te ſcarabæum, & ut vides, redarguunt. *Coturnices ſub Ortygometra.* Iſtos onocrotalis tuis tende laqueos; nos tam ſtolido aucupio non capimur. Atqui jam tua res agitur, non noſtra, *Gallus gallinaceus,* inquis, *tam maribus quàm fœminis imperitat.* Qui pote hoc fieri? Cum tu ipſe Gallus, &, ut ferunt, vel nimiùm gallinaceus, non tuæ gallinæ, ſed illa tibi imperitet, & in te regnum exerceat: Si gallinaceus ergò plurium fœminarum rex eſt, tu gallinæ mancipium tuæ, non gallinaceum te, ſed ſtercorarium quendam eſſe Gallum oportet. Pro libris certè nemo te majora edit ſterquilinia, & gallicinio tuo ſtercoreo omnes obtundis; hoc unicum galli gallinacei habes. Jam ego multa hordei grana daturum me tibi promitto, ſi totum hoc vertendo ſterquilinium tuum, vel unam mihi gemmam oſtenderis. Sed quid ego tibi hordeum? qui non hordeum, ut Æſopicus ille, ſimplex & frugi gallus, ſed aurum, ut Plautinus ille nequam, ſcalpturiendo quæſiſti; quamvis exitu adhuc diſpari; tu enim centum Jacobæos aureos inde reperiſti, cum Euclionis fuſte potiùs, quo miſellus ille Plautinus, obtruncari dignior ſis. Sed pergendum eſt. *Eadem utilitatis & incolumitatis omnium ratio naturalis poſtulat, ut qui ſemel ad gubernandum conſtitutus eſt, conſervetur.* Quis negat, quatenus ejus conſervatio cum incolumitate omnium conſiſtit? Ad perniciem autem omnium conſervari unum, quis non videt alieniſſimum à natura eſſe? At *malum etiam regem conſervari, immo peſſimum* omnino vis, *eò quod non tantum mali civitati procurat malè gubernando, quantum creatur cladium ex ſeditionibus quæ ad eum tollendum ſuſcitantur.* Quid hoc ad jus regum naturale? An, ſi natura me monet, ut latronibus diripiendum me permittam, ut captum me totis facultatibus redimam potiùs, quàm ut dimicare de vitâ cogar, latronum tu inde jus naturale conſtitues? Suadet natura populo, ut tyrannorum violentiæ nonnunquam cedat, cedat temporibus; tu iſtâ populi neceſſitate ac patientiâ jus etiam naturale tyrannorum fundabis? Quod illa jus populo ſui conſervandi cauſâ dedit, tu illam tyranno perdendi populi cauſâ jus idem dediſſe affirmabis? Docet natura ex duobus malis, eligendum eſſe minus; & quandiu neceſſe eſt, tolerandum; an tu hinc tyranno, utpote minori fortaſſe interdum malo, jus impunè malefaciendi exoriri naturale ſtatues? Recordare ſaltem ea quæ jampridem ipſe de Epiſcopis contra Loiolitam ſcripſiſti, à me ſuprà tertio capite recitata, his planè contraria; Illic *ſeditiones, diſſentiones, diſcordias optimatium & populi, longè levius eſſe malum affirmas, quàm ſub uno monarcha tyranno certam miſeriam ac perniciem.* Et vera tu quidem affirmabas; nondum enim inſaniebas, nondum Carolinis Jacobæis delinitus & deauratus in morbum regium incideras. Dicerem fortaſſe, niſi is eſſes qui es, pudeat te tandem prævaricationis tuæ turpiſſimæ; tibi verò dirumpi facilius eſt quàm erubeſcere, qui ut rem faceres, pudorem jam diu amiſiſti. Annon ipſe memineras Romanos florentiſſimam & glorioſiſſimam Rempub. poſt exactos reges habuiſſe? Potuit fieri ut Batavorum oblivíſcerere? Quorum reſpub. Hiſpaniarum rege pulſo poſt bella diutina, feliciter tamen geſta, libertatem fortiter & glorioſè conſequuta eſt, téque grammaticaſtrum Equitem ſtipendio alit ſuo, non ut juventus Batavica te prævaricatore & ſophiſtâ tam nihil ſapere diſcat, ut ad ſervitutem Hiſpanicam redire mallet, quàm paternæ libertatis ac gloriæ hæres eſſe; iſtam doctrinæ peſtem ad Riphæos ultimos, & glacialem oceanum, quo te in malam rem abire par eſt, tecum auferas licebit: Exemplo denique ſunt Angli, qui Carolum tyrannum bello captum, & inſanabilem obtruncârunt. At *inſulam beatam ſub regibus, & luxu affluentem diſcordiis deformârunt.* Immo luxu penè perditam quo tolerantior ſervitutis eſſet, extinctis deinde legibus, & mancipatâ religione, ſervientem liberârunt. En autem Epicteti cum Simplicio editorem, ſtoïcum graviſſimùm, cui *luxu affluens inſula* beata eſſe videtur! Ex porticu Zenonis nunquam tale, ſat ſcio, documentum prodiit. Quid refert? An te doctore quicquid libet regibus licebit, tibi ipſi non licebit Lupi domino ex Lupanari tuo, tanquam ex novo quodam lyceo quamcunque libet emittere philoſophiam? Sed reſume nunc quam ſuſcepiſti perſonam. *Nunquam ſub ullo rege tantum cruoris hauſtum eſt, tot familiæ deſolatæ:* Hoc totum Carolo imputandum eſt, non Anglis; qui exercitum Hibernicorum priùs in nos paraverat, omnes Hibernos conjurare contra Anglos ſuo ipſe diplomate juſſerat; per illos ducena circiter millia Anglorum una in provinciâ Ultoniâ occiderat; de reliquis nihil dico: Binos exercitus in exitium Parlamenti Anglicani urbiſque Londini ſollicitaverat; multa alia hoſtiliter

ter fecerat, priuſquam à populo aut magiſtratibus tuendæ Reipub. cauſâ vel unus
miles conſcriptus eſſet. Quæ doctrina, quæ lex, quæ unquam religio ſic homi-
nes inſtituit, ut otio conſulendum, ut pecuniæ, ut ſanguini, ut vitæ potiùs par-
cendum eſſe ducerent, quàm hoſti obviam eundum? Nam externo an inteſtino,
quid intereſt? Cum interitus reipub. ſive ab hoc, ſive ab illo funeſtus æquè, &
acerbus impendeat. Vidit totus Iſrael non poſſe ſe ſine multo ſanguine levitæ
uxorem ſtupro enectam ulciſci; an igitur quieſcendum ſibi eſſe duxit, an bello
civili quamvis truculentiſſimo ſuperſedendum, an unam igitur mulierculam mori
inultam eſt paſſus? Certè ſi natura nos docet quamvis peſſimi regis dominatum
potiùs pati, quàm in recuperanda libertate, plurimorum civium ſalutem in diſ-
crimen adducere, doceret eadem non regem ſolùm perferre, quem tamen ſolum
perferendum eſſe contendis, ſed optimatium, ſed paucorum quoque potentiam;
latronum etiam nonnunquam & ſervorum rebellantium multitudinem. Non
Fulvius aut Rupilius bellum ſervile poſt cæſos exercitus prætorios, non Craſſus
in Spartacum poſt deleta conſularium caſtra, non Pompeius ad piraticum bellum
exiiſſet. Romani vel ſervis, vel piratis, ne tot civium ſanguis effunderetur, hor-
tante ſcilicet naturâ, ſuccubuiſſent. *Hunc* itaque *ſenſum*, aut hujuſmodi ullum
gentibus impreſſiſſe naturam nuſquam oſtendis: Et tamen non deſinis malè ominari,
& vindictam divinam, quam in te augurem tuique ſimiles avertat Deus, nobis
denuntiare; qui nomine tantum regem, re hoſtem acerbiſſimum debito ſupplicio
ulti ſumus; & innumerabilem bonorum civium cædem authoris pœna expiavi-
mus. Nunc magis naturalem eſſe monarchiam ex eo probari aïs, quod *plures
nationes & nunc & olim regium ſtatum receperint, quàm optimatem & popularem.* Re-
ſpondeo primùm neque deo neque naturâ ſuadente id factum eſſe; deus niſi in-
vitus, populum ſuum ſub regio imperio eſſe noluit; natura quid ſuadeat & recta
ratio, non ex pluribus, ſed ex prudentiſſimis nationibus optimè perſpicitur. Græ-
ci, Romani, Itali, Carthaginienſes, multique alii ſuopte ingenio vel optimatium
vel populi imperium regio prætulerunt; atque hæ quidem nationes cæterarum
omnium inſtar ſunt. Hinc Sulpitius Severus, *regium nomen cunctis ferè liberis gen-
tibus ſemper inviſum* fuiſſe tradit. Verùm iſta non jam huc pertinent, nec quæ
ſequuntur multa, inani futilitate à te ſæpiùs repetita: Ad illud feſtino, ut quod
rationibus firmavi, id exemplis nunc oſtendam, eſſe vel maximè ſecundùm na-
turam, tyrannos quoquo modo puniri; id omnes gentes, magiſtra ipſa natura,
ſæpiùs feciſſe; ex quo impudentia tua prædicanda, & turpiſſima mentiendi li-
centia omnibus innoteſcere dehinc poterit. Primos omnium inducis Ægyptios;
& certè quis te per omnia Ægyptizare non videat? *Apud hos* inquis *nuſquam men-
tio extat ullius regis à populo per ſeditiones occiſi, nullum bellum illatum, aut quicquam
factum à populo quo è ſolio dejiceretur.* Quid ergo Oſiris rex Ægyptiorum fortaſſe
primus? Annon à fratre Typhone, & viginti quinque aliis conjuratis interemptus
eſt? Quos & magna pars populi ſecuta magnum cum Iſide & Oro, regis con-
juge, & filio prælium commiſit? Prætereo Seſoſtrin à fratre per inſidias penè
oppreſſum; Chemmin etiam & Cephrenem, quibus populus meritò infenſus,
quos vivos non poterat, mortuos ſe diſcerpturum minatus eſt. Qui reges opti-
mos obtruncare ſunt auſi, eóſne putas naturæ lumine, aut religione aliquâ reten-
tos, à peſſimis regibus manus abſtinuiſſe? Qui reges mortuos, & tum demùm
innocuos, ſepulcro erituros ſe minitabantur, ubi etiam pauperculi cujuſque cor-
pus inviolatum eſſe ſolet, vivóſne illi & nocentiſſimos propter naturæ legem pu-
nire, ſi modò viribus valerent, vererentur? Affirmares hæc, ſcio, quamlibet
abſurda; at enim ego ne affirmare audeas elinguem te reddam. Scito igitur mul-
tis ante Cephrenem ſeculis regnâſſe apud Ægyptios Ammoſin, & tyrannum,
ut qui maximè, fuiſſe; eum Ægyptii æquo animo pertulerunt. Lætaris; hoc
enim eſt quod vis. At reliqua audi vir optime & veraciſſime, Diodori enim
verba ſunt quæ recito, μέχρι μέν τινος ἐκαρτέρουν οὐ δυνάμενοι, &c. tolerabant ali-
quandiu oppreſſi, quia reſiſtere potentioribus nullo modo poterant. Quampri-
mùm verò Actiſanes Æthiopum rex bellum gerere cum eo cœpit, nacti occa-
ſionem plerique defecerunt, eóque facilè ſubacto, Ægyptus regno Æthiopum
acceſſit. Vides hìc Ægyptios, quamprimùm poterant, arma contra tyrannum
tuliſſe, copias cum externo rege conjunxiſſe, ut regem ſuum ejúſque poſteros
regno privarent, bonum & moderatum regem, qualis erat Actiſanes, maluiſſe
externum, quàm tyrannum domeſticum. Iidem Ægyptii conſenſu omnium
maximo Aprien tyrannum ſuum, conductitiis copiis præſidentem, duce Amaſi
prælio victum ſtrangularunt; Amaſi viro nobili regnum dederunt. Hoc etiam

adverte; Amaſis captum regem ad tempus in ipſa regia honeſtè aſſervabat: in-
cuſante demùm populo, injuſtè eum facere qui ſuum & ipſorum hoſtem ale-
ret, tradidit populo regem; qui eum prædicto ſupplicio affecit. Hæc Hero-
dotus & Diodorus. Quid amplius tibi quæris? Ecquem tyrannum cenſes non
maluiſſe vitam ſecuri quàm laqueo finire? Poſtea ſub Perſarum imperium *re-*
dacti Ægyptii *fideles*, inquis, *exſtitere*, quod falſiſſimum eſt; in fide enim Per-
ſarum nunquam permanſere, ſed, quarto poſt anno quàm ſubacti à Cambyſe
fuerant, rebellarunt. Domiti deinde à Xerxe, haud multò pòſt ab ejus filio
Artaxerxe defecerunt, regem Inarum quendam ſibi adſciverunt. Quo occiſo
iterum fidem mutant, & conſtituto rege Tacho Artaxerxi Mnemoni bellum in-
dicunt. Sed neque ſuo regi fideliores, ablatum patri regnum filio Nectanebo
tradunt: donec tandem ab Artaxerxe Ocho in ditionem Perſarum rediguntur.
Sub Macedonum etiam imperio, quantum in ſe erat, tyrannos coercendos eſſe
factis indicarunt; ſtatuas & imagines Ptolemæi Phyſconis dejecerunt, ipſum
mercenario exercitu præpollentem interficere nequiverunt. Alexander ejus
filius ob cædem matris concurſu populi in exilium agitur: filium item ejus
Alexandrum inſolentiùs dominantem Alexandrinus populus vi abreptum ex
regia in gymnaſio publico interfecit: Ptolemæum denique Auleten ob multa
flagitia regno expulit. Hæc tam nota cùm non poſſit neſcire vir doctus, non
debuerit qui hæc docere profiteatur, qui fidem tantis in rebus haberi ſibi po-
ſtulet, quis non pudendum & indigniſſimum eſſe dicat, hunc, vel tam rudem
& indoctum tanta cum infamia bonarum literarum pro doctiſſimo circumfer-
re ſe tumidum, & ſtipendia regum & civitatum ambire, vel tam impro-
bum & mendacem, non inſigni aliquâ ignominiâ notatum, ex omnium
communitate & conſortio tum doctorum tum bonorum exterminari? Poſt-
quam Ægyptum luſtravimus, ad Æthiopes jam proximos viſamus. Re-
gem à Deo electum, ut credunt, quaſi Deum quendam adorant: quoties tamen
eum Sacerdotes damnant, ipſe mortem ſibi conſciſcit. Sic enim, Diodoro
teſte, omnes alios maleficos puniunt; non ipſi morte afficiunt, ſed ipſos reos
lictore miſſo mori jubent. Ad Aſſyrios deinde & Medos & Perſas regum ob-
ſervantiſſimos accedis: *jus illic regium ſumma cum licentia quidlibet faciendi con-*
junctum fuiſſe contra omnium Hiſtoricorum fidem affirmas. Narrat imprimis
Daniel ut regem Nebuchadnezzarem plus nimio ſuperbientem homines a ſe
depulerint, & ad beſtias ablegaverint. Jus eorum non regium, ſed Medorum
& Perſarum id eſt populi jus appellatur; quod cùm irrevocabile eſſet, reges
etiam obligavit. Darius itaque Medus eripere manibus ſatraparum Danielem,
quanquam id maximè agebat, non potuit. *Populi*, inquis, *nefas eſſe tum crede-*
bant regem repudiare quòd illo jure abuteretur. Inter ipſa tamen hæc verba adeò
miſerè obtorpes, ut dum iſtorum populorum obedientiam & modeſtiam laudas,
ereptum Sardanapalo regnum ab Arbace tuâ ſponte commemores. Eripuit au-
tem is non ſolus, ſed partim à Sacerdotibus juris peritiſſimis, partim à populo
adjutus, atque hoc præſertim nomine eripuit, quòd is jure regio, non ad cru-
delitatem, ſed ad luxuriam tantummodò & mollitiem abuteretur. Percurre
Herodotum, Cteſiam, Diodorum, intelliges omninò contrà eſſe quàm dicis,
à Subditis ut plurimùm ea regna deſtructa fuiſſe, non ab externis: Aſſyrios reges à
Medis, Medos à Perſis, utriſque tum *Subditis*, ſublatos fuiſſe. *Cyrum* ipſe *re-*
bellâſſe, & arreptas tyrannides in diverſis imperii locis fateris. Hoccine eſt jus regi-
um apud Medos & Perſas, & obſervantiam eorum in reges, quod inſtituiſti,
aſſerere? Quæ te Anticyra tam delirum ſanare poteſt? *Perſarum reges quali jure*
regnârint ex Herodoto, inquis, *liquet. Cambyſes*, cùm ſororem in matrimonio ha-
bere cuperet, judices regios conſulit, delectos *ex populo viros*, legum interpretes,
ad quos omnia referri ſolebant. Quid illi? negant ſe invenire legem quæ jubeat
fratrem ſecum in matrimonium ſororem jungere; aliam tamen inveniſſe, quà
liceat Perſarum regi facere quæ libeat. Primùm ſi rex omnia pro ſuo jure po-
terat, quid alio legum interprete quàm ipſo rege opus erat? ſupervacanei iſti
judices ubivis potiùs quàm in regia manſiſſent. Deinde ſi Regi Perſarum
quidvis licuit, incredibile eſt id adeò neſciviſſe Cambyſem dominationis cupi-
diſſimum, ut quid licitum eſſet, judices illos percontaretur. Quid ergo? vel
gratificari volentes *regi*, ut fateris ipſe, vel à tyranno ſibi metuentes, ut aït He-
rodotus, facilem quandam ſe reperiſſe legem ſimulant, palpum regi obtruden-
tes: quod in judicibus & legum peritis hac etiam ætate novum non eſt. At
verò *Artabanus Perſa dixit ad Themiſtoclem, nullam legem apud Perſas eſſe meliorem*
illâ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

illâ quâ ſancitum fuerat, regem eſſe honorandum & adorandum. Præclarum tu qui-
dem legem de adoratione regum introducis etiam à patribus antiquis damna-
tam ; præclarum etiam legis commendatorem Artabanum, qui ipſe haud multo
poſtea ſua manu Xerxem regem ſuum trucidavit. Probos regum defenſores
regicidas nobis adſers : ſuſpicor te regibus inſidias quaſdam moliri. Claudia-
num citas poëtam, Perſarum obedientiæ teſtem. At ego te ad res eorum geſtas
& annales revoco, defectionibus Perſarum, Medorum, Bactrianorum, Baby-
loniorum, etiam cædibus regum refertiſſimos. Proximus tibi author eſt Ota-
nes Perſa, ipſa etiam Smerdis interfector ſui regis, qui cum odio poteſtatis re-
giæ, injurias & facinora regum exponat, violationes legum, cædes indemnato-
rum, ſtupra, adulteria, hoc tu jus regium vis appellari, & Samuelis iterum
calumniandi in mentem tibi venit. De Homero qui reges eſſe ab Jove cecinit,
ſupra reſpondi : Philippo regi jus regium interpretanti tam credam quàm Ca-
rolo. Ex Diotogenis deinde Pythagoréi fragmento quædam producis, at quali
is de rege dicat taces. Accipe igitur quo ille uſus eſt exordio ; ad quod re-
ferri quæ ſequuntur cuncta debent. βασιλεὺς κ' εἴη ὁ δικαιότατος, &c. *Rex*
ille fuerit, qui juſtiſſimus eſt, juſtiſſimus autem, qui maximè legitimus, nam ſine
juſtitia nullus *rex eſſe poterit, neque juſtitia ſine lege.* Hæc cum jure tuo regio
è regione pugnant. Eadem abs te recitatus Ecphantas philoſophatur. δεῖ
δὲ καὶ τὸ εἰς αὐτὰν καθαρὰ κα, &c. *oportet qui regnum ſuſcipit puriſſimum & luci-*
diſſimum naturâ eſſe : & infra ὁ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων, &c. *ille qui imperat ſecundùm*
virtutem, nominatur rex, & eſt. Quem tu igitur regem vocas, Pythagoreorum
judicio rex non eſt. Jam tu viciſſim Platonem audi in Epiſtola octava ἀρχὴ
γιγνέσθω ὑπεύθυνος βασιλική, &c. *Sit regia poteſtas reddendæ rationi obnoxia ; le-*
ges dominentur & aliis civibus & ipſis etiam regibus, ſi quid præter leges fecerint.
Addo Ariſtotelem, Polit. 3. ἐν μὲν τοῖς ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον ἐστὶν, &c.
inter ſimiles & æquales neque utile eſt neque juſtum, eſſe unum omnium dominum, neque
ubi leges non ſunt, neque ut ipſe lex ſit, neque ubi ſunt leges ; neque bonum bonorum,
neque non bonum non bonorum dominum eſſe. Et lib. quinto, *Quem populus non vult,*
ſtatim is non rex, ſed tyrannus eſt, c. 10. Hem tibi etiam Xenophontem in Hie-
rone ἀντὶ τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις αὐτοῖς, &c. *tantum abeſt ut tyrannorum necem civi-*
tates ulciſcantur, ut magnis honoribus afficiant eum, qui tyrannum interfecerit, imagi-
nes etiam tyrannicidarum in templis ſtatuunt. Teſtem occulatum adjiciam Marcum
Tullium pro Milone. *Græci homines deorum honores tribuunt iis viris qui tyrannos*
necaverunt : quæ ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græciæ, quas res divinas tali-
bus inſtutas viris, quos cantus, quæ carmina ? prope ad immortalitatem, & religionem,
& memoriam conſecrantur. Polybius denique author graviſſimus, Hiſtoriarum
ſexto, τότε δὲ ταῖς ἐπιθυμίαις ἑπόμενοι, &c. *cum principes,* inquit, *cupiditatibus*
obſequi cœperunt, tum de regno facta eſt tyrannis, & conſpiratio in caput dominantium
inibatur ; cujus quidem authores erant non deterrimi civium, ſed generoſiſſimi quique
& maximi animi. Longè plura cùm mihi ſuppeterent, hæc pauca delibavi :
obruor enim copiâ. A philoſophis ad Poëtas jam provocas, eò te libentiſſimè
ſequimur. *Poteſtatem nullis legibus, nullis judiciis obnoxiam in Græcia reges obtinu-*
iſſe vel unus, inquis, *Æſchylus poteſt docere ; qui in tragœdia, Supplices, Regem*
Argivorum ἄκριτον πρύτανιν *vocat, non judicabilem rectorem.* Verùm tu ſcito, præ-
cipitem enim te & nullius judicii eſſe, quocunque te vertis, eò magis perſpi-
cio, ſcito, inquam, non quid Poëta, ſed quis apud Poëtam quídque dicat, ſpe-
ctandum eſſe : variæ enim perſonæ inducuntur, nunc bonæ, nunc malæ, nunc
ſapientes, nunc ſimplices, non ſemper quid Poëtæ videatur, ſed quid cuique
maximè conveniat loquentes. Danai filiæ quinquaginta ex Ægypto profugæ
ad Argivorum regem ſupplices pervenerant ; orant utì ſe contra vim Ægypti-
orum claſſe inſequentium defendat ; reſpondet rex non poſſe ſe, niſi rem pri-
ùs cum populo communicet.

Ἐγὼ δ' ἂν οὐ κραίνοιμ' ὑπόσχεσιν πάρος
Ἀστῶν δὲ πᾶσι τοῖσδε κοινώσας πέρι.

Mulieres peregrinæ & ſupplices incerta populi ſuffragia veritæ, regem denuò
blandiùs compellant.

Σὺ τοι πόλις, σὺ δὲ τὸ δήμιον,
Πρύτανις ἄκριτος ὤν.

Tu inſtar urbis es & populi, Prætor injudicatus.

Rurſus rex. Εἶπον δὲ καὶ πρὶν, οὐκ ἄνευ δήμου τάδε
Πράξαιμ' ἂν οὐδέπερ κρατῶν ——

Dixi antea, non ſine populo hæc faciam,
Ne ſi poſſem quidem.

De re itaque tota ad populum refert,

Ἐγὼ δὲ λαοὺς συγκαλῶν ἐγχωρίους
Πείσω τὸ κοινόν.

Populus itaque decernit opem Danai filiabus ferendam; unde illa ſenis Danai lætantis:

Θαρσεῖτε παῖδες, εὖ τὰ τῶν ἐγχωρίων
Δήμου δέδονται παντελῆ ψηφίσματα.

Bono eſtote animo filiæ, benè decreverunt
Indigenarum, in conventu populari, perfectiſſima ſuffragia.

Hæc niſi protuliſſem, quàm temere ſtatuiſſet ſciolus iſte de jure regio apud Græcos ex ore mulierum, & peregrinarum, & ſupplicum; cùm & ipſe rex, & ipſa res geſta longè aliud nos doceat. Idem etiam docet Euripidis Oreſtes, qui, mortuo patre, Argivorum ipſe rex, ob cædem matris à populo in judicium vocatus, ipſe cauſam dixit, & ſuffragiis populi capite damnatus eſt. Athenis regiam poteſtatem legibus obnoxiam fuiſſe teſtatur idem Euripides etiam in Supplicibus, ubi hæc Theſeus Athenarum Rex ——

οὐ γὰρ ἄρχεται
Ενὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει ——

non regitur
Ab uno viro, ſed eſt libera hæc civitas,
Populus autem regnat ——

Sic ejus filius Demophoon Rex item Athenienſium apud eundem Poëtam in Heraclidis.

Οὐ γὰρ τυραννίδ' ὥστε βαρβάρων ἔχω,
Ἀλλ' ἢν δίκαια δρῶ, δίκαια πείσομαι.

Non enim iis tyrannicè tanquam barbaris impero,
Sed ſi facio juſta quæ ſunt, juſta mihi rependuntur.

Non aliud thebis jus regium antiquitùs fuiſſe teſtatur Sophocles in Oedipo tyranno, unde & Tireſias & Creon Oedipo ferociter reſponſant, ille,

οὐ γάρ τι σοὶ ζῶ δοῦλος

Non ſervus tibi ſum.

Hic, Κἀμοὶ πόλεως μέτεστι τῆς δ' οὐ σοὶ μόνω.

Eſt & mihi jus in hac civitate non tibi ſolùm.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Et Æmon Creonti in Antigone.

πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρὸς ἔσθ' ἑνός.

Non eſt civitas, quæ unius eſt viri.

Jam verò Lacedemoniorum reges in judicium ſæpe adductos, & interdum
morte multatos nemo ignorat. Atque hæc quidem antiquum in Græcia jus
regium quale fuerit ſatis declarant. Ad Romanos veniamus. Tu ad illud im-
primis recurris non Salluſtianum, ſed C. Memmii apud Salluſtium, *impune quid-*
vis facere : cui ſuprà reſponſum eſt. Salluſtius ipſe diſertis verbis author eſt,
Romanos imperium legitimum, nomen imperii regium habuiſſe; quod cum *ſe in domi-*
nationem convertit, ut nôſti, expulerunt. Sic M. Tullius in Piſonem, ego Con-
ſulem eſſe putem, qui Senatum eſſe in repub. non putavit? & ſine eo conſilio
conſulem numerem, ſine quo Romæ ne reges quidem eſſe potuerunt? Audin'
regem Romæ ſine Senatu nihil fuiſſe? *At Romulus, ut libitum Romanis imperita-*
verat, ut aït Tacitus. Nondum enim fundata legibus, colluvies potiùs convena-
rum quam reſpub. erat: omnes olim mortales ſine legibus vivebant, cum reſ-
publicæ nondum eſſent. Poſt Romulum autem, authore Livio, etſi regem
omnes volebant, libertatis dulcedine nondum expertâ : *Populo tamen ſumma*
poteſtas permiſſa eſt, ut non plus darent juris quam detinerent; *jus illud* à Cæſaribus
vi ademptum fuiſſe idem aït. Servius Tullius dolo primùm quaſi Tarquinii
Priſci vicarius regnabat; poſtea verò ad populum ipſe retulit, *vellent juberéntne*
ſe regnare; tandem ut aït Tacitus, *ſanctor legum fuit queis etiam reges obtempera-*
rent. Feciſſetne hancce ſibi & poſteris injuriam, ſi ſupra leges priùs fuiſſe jus
regium ſenſiſſet? Ultimus illorum regum Tarquinius ſuperbus *morem de omni-*
bus Senatum conſulendi primus ſolvit; ob hæc & alia flagitia populus L. Tarquinio
Regi imperium abrogavit; exulémque eſſe cum conjuge ac liberis juſſit. Hæc
fere ex Livio & Cicerone; quibus alios juris regii apud Romanos haud tu in-
terpretes attuleris meliores. Ad dictaturam quod attinet, temporaria tantùm
fuit, nunquam adhibita niſi difficillimis reipub. temporibus, & intra ſex menſes
deponenda. Jus autem imperatorum quod vocas, non jus illud, ſed vis planè
erat; imperium nullo jure præterquàm armis partum. At *Tacitus*, inquis, *qui*
ſub imperio unius floruit, ita ſcripſit: *Principi ſummum rerum arbitrium dii dederunt,*
ſubditis obſequii gloria relicta eſt. Nec dicis quo loco; tibi conſcius nimirum
inſigniter lectoribus impoſuiſſe; quod mihi quidem ſtatim ſuboluit, quamvis
locum illum non ſtatim reperi. Non enim Taciti hæc verba ſunt, ſcriptoris
boni, & tyrannis adverſiſſimi, ſed apud Tacitum M. Terentii cujuſdam equitis
Romani, qui capitis reus, inter alia quæ metu mortis ab eo dicta ſunt, ſic Ti-
berium adulatur, annalium ſexto: *Tibi ſummum rerum judicium dii dederunt, nobis*
obſequii gloria relicta eſt. Hanc tu quaſi Taciti ſententiam profers, qui ſententias
tibi commodas non ex piſtrina ſolùm aut tonſtrina, ſed ex ipſa carnificinâ obla-
tas non reſpueres: ita omnia vel oſtentationis cauſâ, vel imbecillitatis conſci-
entiâ undecunque corradis. Tacitum ipſum ſi legere maluiſſes, quàm alicubi
decerptum negligentiùs tranſcribere, docuiſſet te is, jus illud imperatorum unde
ortum ſit. *Poſt Actiacam victoriam, verſo civitatis ſtatu, nihil uſquam priſci aut*
integri moris; *omnes exutâ æqualitate juſſa principis aſpectare*; docuiſſet idem anna-
lium tertio, unde tuum omne jus regium; *Poſtquam exui æqualitas, & pro mo-*
deſtia ac pudore ambitio & vis incedebat, provenere dominationes, multoſque apud popu-
los æternùm manſere. Idem ex Dione poteras didiciſſe, ſi innata levitas & incon-
ſtantia tua quicquam te altiùs percipere pateretur. Narrat enim is l. 53. abs
te citato, ut partim armis, partim dolo & ſimulatione Octaviani Cæſaris ef-
fectum ſit, ut imperatores legibus ſoluti eſſent; dum enim pro concione polli-
cetur ſe principatu abiturum, legibus & imperiis etiam aliorum obtemperatu-
rum, per cauſam belli in provinciis ſuis gerendi, retentis apud ſe ſemper legio-
nibus, dum ſimulatè renuit imperium, ſenſim invaſit. Non eſt hoc legibus rite
ſolutum eſſe, ſed legum vincula, quod gladiator ille Spartacus potuit, vi ſol-
vere; nomen deinde principis aut imperatoris & αὐτοκράτορος ſibi arrogare,
quaſi Deus aut naturæ lex omnes & homines & leges illi ſubjeciſſet. Vis altiùs
paulo juris Cæſarei originem cognoſcere? Marcus Antonius, juſſu Cæſaris, qui
armis in rempublicam nefariè ſumptis tum plurimum poterat, Conſul factus,
cùm Lupercalia Romæ celebrarentur, ex compoſito, ut videbatur, diadema
capiti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

capiti Cæſaris cum gemitu & plangore populi impoſuit: Aſcribi deinde juſſit in faſtis ad Lupercalia, C. Cæſari Antonium Conſulem, juſſu populi, regnum detuliſſe. Quâ de re Cicero in ſecunda Philippica; *Ideóne L. Tarquinius exactus, Spurius Caſſius, Sp. Melius, M. Manlius necati, ut multis poſt ſeculis à M. Antonio, quod fas non eſt, rex Romæ conſtitueretur?* Tu verò omni malo cruciatu atque infamia ſempiternâ etiam ipſo Antonio dignior es; Quanquam tu hinc noli ſuperbire, non enim te hominem deſpicatiſſimum, ullâ re aliâ quàm ſcelere cum Antonio conferendum putem, qui in hiſce tuis Lupercalibus nefandis non uni tantùm, ſed omnibus tyrannis diadema cunctis legibus ſolutum, nullâ ſolvendum imponere ſtuduiſti. Certè ſi ipſorum Cæſarum oraculo credendum eſt, ſic enim appellant Chriſtiani imperatores Theodoſius & Valens edictum ſuum, cod. l. 1. tit. 14. de authoritate juris, imperatorum pendet authoritas. Majeſtas ergo regnantis, vel ipſorum Cæſarum ſive judicio ſive oraculo, ſubmittenda legibus eſt, de quibus pendet. Hinc adultâ jam poteſtate imperatoriâ ad Trajanum Plinius in Panegyrico; *diverſa ſunt naturâ, dominatio, & principatus. Trajanus regnum ipſum arcet ac ſummovet, ſedémque obtinet principis, ne ſit domino locus.* Et infra, *omnia quæ de aliis principibus à me dicta ſunt, eò pertinent ut oſtendam, quàm longa conſuetudine corruptos, depravatóſque mores principatus parens noſter reformet, & corrigat.* Quod depravatos principatûs mores Plinius, id téne pudet jus regium perpetuò vocitare? Verum hactenùs de jure regio apud Romanos breviter. Quid illi in tyrannos ſuos, ſive reges, ſive Imperatores fecerint, vulgo notum eſt. Tarquinium expulerunt. Sed *quomodo,* inquis, *expulerunt, an in jus vocarunt? Nequaquam; Portas venienti clauſerunt.* Ridiculum caput, quid ni clauderent advolanti cum parte copiarum? quid refert exulare juſſus fuerit an mori, modò pœnas dediſſe conſtat? Ca. Cæſarem tyrannum excellentiſſimi ejus ætatis viri in Senatu interfecerunt; id factum M. Tullius & ipſe vir optimus, & pater patriæ publicè dictus, miris laudibus, cum alibi paſſim, tum in ſecunda Philippica celebravit. Pauca recitabo. *Omnes boni quantum in ipſis fuit, Cæſarem occiderunt; aliis conſilium, aliis animus, aliis occaſio defuit, voluntas nemini.* Et infrà. *Quæ enim res unquam, proh ſancte Jupiter! non modò in hac urbe, ſed in omnibus terris eſt geſta major, quæ glorioſior, quæ commendatior hominum memoriæ ſempiternæ? In hujus me conſilii ſocietatem, tanquam in equum Trojanum, includi cum principibus non recuſo.* Illud Senecæ tragici & ad Græcos referri poteſt, & ad Romanos:

——Victima haud ulla amplior
Poteſt, magiſque opima mactari Jovi
Quam rex iniquus ——

Nam ſi ad Herculem ſpectes, cujus hæc ſententia inducitur, quid ſenſerint illa ætate Græcorum ſummi viri oſtendit: Si ad poetam, qui ſub Nerone floruit (& ſenſum fere ſuum poetæ perſonis optimis affingere ſolent) ſignificabat, & quid ipſe, & quid omnes viri boni, ætate etiam Neronis, faciendum tyranno cenſuerint; quámque pium, quámque diis gratum eſſe duxerint tyrannicidium. Sic optimi quique Romanorum, quantum in ſe erat, Domitianum occiderunt. Palàm hoc profitetur Plinius ſecundus in illo ad Trajanum imperatorem Panegyrico. *Juvabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus, inſtare ferro, ſævire ſecuribus, ut ſi ſingulos ictus ſanguis dolórque ſequeretur: Nemo tam temperans gaudii, quin inſtar ultionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, poſtremò truces horrendaſque imagines abjectas excoctaſque flammis.* Et deinde, *non ſatis amant bonos principes, qui malos ſatis non oderint.* Tum inter flagitia Domitiani ponit, quòd is Epaphroditum Neronis utcunque interfectorem trucidaverit. *An excidit dolori noſtro modò vindicatus Nero, permitteret credo famam vitamque ejus carpi, qui mortem ulciſcebatur?* Planè quaſi ſceleri proximum eſſe judicaret, non interfeciſſe Neronem, ſcelus graviſſimum vindicâſſe interfectum. Ex his manifeſtum eſt, Romanorum præſtantiſſimos quoſque viros non ſolum tyrannos quoquo modo, quoties poterant, occidiſſe, ſed factum illud, ut Græci olim, in maxima laude poſuiſſe: Vivum enim tyrannum quoties judicare non poterant viribus inferiores, mortuum tamen & judicabant, & lege Valeriâ damnabant. Valerius enim Publicola Junii Bruti collega cum videret non poſſe ſtipatos ſuis militibus tyrannos ad judicium perduci, legem tulit qua indemnatum quovis modo occidere liceret; deinde facti rationem reddere. Hinc C. Caligulam, quem Caſſius ferro, omnes votis interfecerunt, Valerius Aſiaticus, vir conſularis cum non adeſſet, ad milites tamen ob

necem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

necem ejus tumultuantes exclamat, *utinam ego interfeciſſem*; Senatus eodem tem-
pore abolendam Cæſarum memoriam, ac diruenda templa cenſuit; tantum ab-
fuit ut Caſſio iraſceretur; Claudium à militibus imperatorem mox ſalutatum
vetant per tribunum plebis principatum capeſſere; vis autem militum vicit. Ne-
ronem Senatus hoſtem judicavit, &, ut puniretur more majorum, quærebat;
id genus pœnæ erat, ut nudi cervix insereretur furcæ, corpus virgis ad necem
cæderetur. Vide quanto mitiùs & moderatiùs Angli cum tyranno egerint ſuo,
qui multorum judicio plus ipſo Nerone ſanguinis fundendi author fuerat. Sic
Domitianum mortuum Senatus damnavit; quod potuit, imagines ejus coràm
detrahi, & ſolo affligi juſſit. Commodus à ſuis interfectus, non vindicatus à
Senatu aut Populo, ſed hoſtis judicatus eſt, qui etiam cadaver ejus ad ſupplicium
quærebant. Ea de re Senatuſconſultum extat apud Lampridium; *Hoſti patriæ*
honores detrahantur, Parricida trahatur, in ſpoliario lanietur, hoſtis deorum, carnifex
Senatus unco trahatur, &c. Iidem Didium Julianum imperatorem frequentiſſimo
Senatu capitis damnarunt; & miſſo Tribuno, occidi in Palatio juſſerunt. Idem
Maximino imperium abrogarunt, hoſtémque judicarunt. Juvat ipſum Senatuſ-
conſultum ex Capitolino recitare. *Conſul retulit; Patres Conſcripti, de Maximinis*
quid placet? Reſponſum eſt, *hoſtes, hoſtes, qui eos occiderit præmium merebitur.* Vis
ſcire populus Romanus & provinciæ Maximino imperatori an Senatui paruerint?
Audi eundem Capitolinum. *Literas mittit Senatus* ad omnes provincias, ut com-
muni ſaluti, libertatíque ſubveniant; quæ auditæ ſunt ab omnibus. Ubique
amici, adminiſtratores, duces, tribuni, milites Maximini interfecti ſunt: Pau-
cæ civitates fidem hoſti publico ſervaverunt. Eadem tradit Herodianus. Quid
pluta de Romanis? Jam apud finitimas nationes quale jus regum illâ ætate fuerit
videamus. Apud Gallos rex eorum Ambiorix *ſua ejuſmodi eſſe imperia* fatetur, *ut*
non minus haberet in ſe juris multitudo, quàm ipſe in multitudinem. Judicabatur ergo
non minùs quam judicabat. Rex item Vercingetorix proditionis inſimulatus eſt
à ſuis; tradit hæc Cæſar bellum Gallicum ſcribens. Nec *Germanorum regibus*
infinita aut libera poteſtas erat, *de minoribus rebus principes conſultant, de majoribus om-*
nes. Rex aut princeps auditur authoritate ſuadendi magis quàm jubendi poteſtate; ſi
diſplicuit ſententia, fremitu aſpernantur. Hæc Tacitus. Tu vero quod inauditum
prorſus eſſe modò exclamabas, nunc ſæpius factum concedis, *quinquaginta* nimi-
rum *Scotorum reges aut expulſos aut incarceratos, aut necatos, quoſdam etiam in publico*
capitali ſupplicio affectos. Quod in ipſa Britanniâ factitatum eſt, cur tu, tyran-
norum veſpillo, infandum, inauditum eſſe tanta ejulatione vociferaris? Pergis
Judæorum & Chriſtianorum erga tyrannos ſuos religionem extollere, & menda-
cia ex mendaciis ſerere, quæ jam toties refutavimus. Modò Aſſyriorum & Per-
ſarum obedientiam latè prædicabas, nunc eorum rebelliones enumeras; & quos
nunquam rebellaſſe paulò ante dixeras, nunc cur iidem toties rebellaverint mul-
tas cauſas affers. Ad narrationem deinde ſumpti de rege ſupplicii tandiu inter-
miſſam revertis, ut, ſi tunc forte ſatis ſedulò ineptus & ridiculus non eras, nunc
eſſes. *Per aulæ ſuæ membra ductum* narras. Quid per aulæ membra intelligas ſcire
geſtio. Romanorum calamitates ex regno in rempub. verſo recenſes, in quo te
tibimet turpiſſimè mentiri ſuprà oſtendimus. Qui ad Loiolitam, *ſeditiones tan-*
tùm ſub optimatibus & populo, certam ſub tyranno perniciem eſſe demonſtrabas, nunc,
hominum vaniſſime & corruptiſſime, *ob reges olim ejectos ſeditionum illa mala tanquam*
ſupplicia illos hauſiſſe audes dicere? Scilicet quia centum Jacobæis donavit te po-
ſtea rex Carolus, idcirco reges expulſos luent Romani. At malè ceſſit Julii
Cæſaris interfectoribus. Sanè ſi cui unquam tyranno, huic parcitum vellem;
quamvis enim regnum in repub. violentiùs invadebat, erat tamen regno fortaſſe
digniſſimus: Nec ideo quenquam magis putem interfecti Cæſaris pœnas pepen-
diſſe, quàm deleti Catilinæ Caium Antonium Ciceronis collegam: Quo poſtea
de aliis criminibus damnato, ut inquit Cicero pro Flacco, *ſepulchrum Catilinæ*
floribus ornatum eſt. Fautores enim Catilinæ tunc exultabant, *juſta Catilinæ tum*
facta eſſe dictitabant, ad invidiam cæteris conflandam, qui Catilinam ſuſtulerant.
Hæ ſunt improborum artes, quibus viros præſtantiſſimos à ſupplicio tyranno-
rum, & puniendis etiam ſæpè facinoroſiſſimis deterreant. Dicerem ego contrà,
quod facile eſſet, quoties bene ceſſit, & proſperè tyrannorum interfectoribus,
ſi quid certi de eventu rerum colligere quis poſſet. Objectas, quòd *regem hære-*
ditarium Angli non illo affecerint ſupplicio, quo tyranni ſolent mactari, ſed eo quo latrones
& proditionis rei. Primùm hæreditas ad maleficiorum impunitatem quid confe-
rat neſcio: Conferre quicquam ut credat ſapiens fieri vix poteſt. Quod tu de-
inde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

inde ad *immanitatem* referſ, in eo lenitas potiùs Anglorum, & moderatio prædicanda erat; qui, cum tyrannum eſſe, omnes in patriam impietates, latrocinia, proditiones, perduelliones in ſe complectatur, ſatis habebant ſupplicium haud gravius de tyranno ſumere, quàm de ſimplici latrone quovis, aut proditore vulgari ſumere ſolebant. Speras *exorituros eſſe aliquos Harmodios & Thraſybulos, qui, noſtrorum cæde, tyranni manibus parentent.* At tu citius animum deſpondebis, & vitam te dignam, omnibus bonis execrandus, antè ſuſpendio finieris, quàm Harmodios Harmodiorum ſanguine litantes tyranno videas. Tibi enim illud accidere veriſimillimum eſt, déque te tam ſcelerato quis augurari rectiùs poſſit: Alterum eſt impoſſibile. Tyrannorum triginta mentionem facis qui ſub Gallieno rebellarunt. Quid ſi tyrannus tyrannum oppugnat, an omnes ergo qui oppugnant tyrannum, aut tollunt, tyranni erunt ipſi? Haud tu id perſuaſeris, mancipium equeſtre; neque is qui author tibi eſt, Trebellius Pollio, hiſtoricorum propè ignobiliſſimus. *Si qui hoſtes*, inquis, *à Senatu judicati ſunt, factio id fecit, non jus.* Nobis in memoriam revocas quid fecit Imperatores; factio nempe, & vis, & ut planiùs dicam, furor Antonii, non jus fecit, ut contra Senatum populúmque Romanum ipſi priùs rebellarent. *Dedit*, inquis, *pœnas Galba qui contra Neronem inſurrexit.* Dic etiam quas pœnas dedit Veſpaſianus, qui contra Vitellium. *Tantum*, inquis, *abfuit Carolus à Nerone, quantum iſti laniones Anglicani à Senatoribus illius temporis Romanis.* Trifurcifer, à quo laudari vituperium eſt, vituperari laus magna: Paucis modò periodis interpoſitis hac ipſa de re ſcribens, *Senatum ſub imperatoribus togatorum mancipiorum conſeſſum fuiſſe* aïebas, nunc eundem *Senatum* aïs *conſeſſum regum fuiſſe*: Hoc ſi ita eſt, quid obſtat quin reges, te authore, togata mancipia ſint? Beatos hoc laudatore reges! Quo inter homines nihil nequius, inter quadrupedes nihil amentius: Niſi ſi hoc illi peculiare dicam eſſe, quòd nemo literatiùs rudit. Senatum Angliæ Neroni vis eſſe ſimiliorem quàm Senatui Romano: Cogit me cacoëthes hoc tuum ineptiſſimas conglutinandi ſimilitudines, ut corrigam te; & quàm ſimilis Neroni fuerit Carolus, oſtendam. *Nero*, inquis, *matrem ſuam* ferro *necavit*, Carolus & patrem & regem veneno; nam, ut alia omittam indicia, qui Ducem veneficii reum legibus eripuit, fieri non potuit quin ipſe reus quoque fuerit. Nero multa millia Chriſtianorum occidit, Carolus multo plura. Non defuerunt, teſte Suetonio, qui Neronem mortuum laudarent, qui deſiderarent, qui per longum tempus, *vernis æſtiviſque floribus tumulum ejus ornarent*, ejus inimicis omnia mala ominarentur: Non deſunt qui Carolum eâdem inſaniâ deſiderent, & ſummis laudibus extollant, quorum tu, patibularis eques, chorum ducis. *Milites Angli moloſſis ſuis ferociores, novum & inauditum tribunal inſtituerunt.* En acutiſſimum Salmaſii ſive ſymbolum ſive adagium, jam ſexies inculcatum, *Moloſſis ſuis ferociores*; adeſte rhetores, vóſque ludimagiſtri, delibate, ſi ſapitis, floſculum hunc elegantiſſimum, qui tam Salmaſio in deliciis eſt; codicillis veſtris & capſulis mandate copioſiſſimi hominis pigmentum, ne intereat. Adeóne etiam verba tua conſumpſit rabies, ut cuculi in modum eadem identidem occinere cogaris? Quid hoc monſtri eſſe dicam? Rabies, ut fabulantur, vertit Hecubam in canem, te Sancti Lupi dominum vertit in cuculum. Jam novas exordiris repugnantias: Supra *p.* 113. affirmaveras *Principem legibus ſolutum eſſe, non cogentibus* ſolùm, ſed *dirigentibus, nullas eſſe omninò quibus teneatur*; nunc dicturum te aïs *infrà de regum differentia quatenus poteſtate alii minore alii majore in regnando fuerunt.* Vis probare, *reges non potuiſſe judicari, nec damnari à ſubjectis ſuis argumento*, ut ipſe aïs, *firmiſſimo*, revera ſtolidiſſimo; *nihil*, inquis, *aliud inter judices & reges diſcrimen fuit: Atqui Judæi judicum tædio odióque adducti reges poſtulabant.* An quia judices illos magiſtratum malè gerentes judicare & damnare poterant, ideóne putas tædio odióque eorum adductos poſtulâſſe reges quos jura omnia violantes punire, aut in ordinem cogere non poterant? Quis, excepto te uno, tam fatuè ratiocinari ſolet? Aliud igitur quiddam erat cur regem peterent, quàm ut haberent dominum legibus ſuperiorem; de quo nunc divinare nihil attinet: Quicquid erat, haud prudenti conſilio factum & Deus & Propheta ejus teſtatus eſt. Iterum Rabbinis tuis, ex quibus probâſſe te ſuprà aſſerebas regem Judæorum non judicari, nunc litem acerrimam intendis, quòd regem & judicari & verberari poſſe tradiderint: Quod idem planè eſt acſi faterere ementitum te tunc eſſe, quod ex Rabbinis probâſſe dixeras. Eo demùm deſcendis ut de numero equilium Solomonis, quot *is equorum præſepia habuerit*, oblitus regiæ defenſionis, controverſias putidulas concites. Tandem ab agaſone ad equitem redis aretalogum & tautologum, vel potiùs ad id monſtri

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

quod priùs eras, cuculum rabioſum. Quereris enim *poſtremis* hiſce *ſeculis diſciplinæ vigorem laxatum, regulam corruptam*; quòd uni ſcilicet tyranno cunctis legibus ſoluto diſciplinam omnem laxare, mores omnium corrumpere impunè non liceat. Hanc doctrinam *Bruniſtas inter reformatos* introduxiſſe aïs. Ita Lutherus, Calvinus, Zuinglius, Bucerus, & Orthodoxorum quotquot celeberrimi Theologi fuere, tuo judicio Bruniſtæ ſunt. Quo æquiore animo tua maledicta perferunt Angli, cùm in Eccleſiæ doctores præſtantiſſimos, totámque adeò Eccleſiam reformatam, iiſdem propè contumeliis debacchari te audiant.

CAP. VI.

POſt legem Dei & naturæ agitatam abs te fruſtrà, & peſſimè tractatam, unde nihil præter ignorantiæ ſimul & improbitatis ignominiam retuliſti, quid deindè, in hac cauſa regiâ, præter nugas agere poſſis, non video. Cùm autem omnibus & bonis & doctis viris, huic etiam cauſæ nobiliſſimæ abunde me ſatiſfeciſſe ſperem, etiamſi hoc loco finem reſpondendi facerem, tamen ne interea videar aliis varietatem potiùs & acumen tuum, quàm immodicam loquacitatem defugiſſe, quo voles uſque progrediar: Eâ tamen brevitate, ut facilè appareat, me iis omnibus perfunctum, ſi minùs quæ dignitas, at ſaltem quæ neceſſitas cauſæ requirebat, nunc hominum quorumvis expectationi, vel etiam curioſitati morem gerere. *Hinc alius*, inquis, *& major argumentorum mihi ſurget ordo.* An major eo argumentorum ordine quem lex Dei & Naturæ ſuppeditabat? Fer opem, Lucina, parturit Mons Salmaſius; non de nihilo nupſit uxori; fœtum aliquem ingentem exſpectate mortales. *Si is qui rex eſt ac dicitur, poſtulari poſſet apud aliam poteſtatem, eam omnino regia majorem eſſe oporteret, quæ autem major ſtatuetur, hanc vere regiam dici & eſſe neceſſe eſſet. Sic enim definienda poteſtas regia: Quæ ſumma eſt in repub. & ſingularis, & ſupra quam nulla alia agnoſcitur.* O murem verè montanum, & ridiculum! Succurrite grammatici grammatico laboranti; actum eſt non de lege Dei aut naturæ, ſed de gloſſario. Quid ſi ſic reſponderem tibi? Cedant nomina rebus, non eſt noſtrûm nomini cavere, qui rem ſuſtulimus; curent & alii quibus cordi ſunt reges; nos noſtrâ utimur libertate: Reſponſum ſanè haud iniquum auferres. Verùm ut me per omnia ex æquo & bono tecum agere intelligas, non ex mea ſolùm, ſed ex optimorum olim & prudentiſſimorum virorum ſententiâ reſpondebo, qui & nomen & poteſtatem regiam cum poteſtate legum & populi majore, poſſe optimè conſiſtere judicârunt. Lycurgus imprimis, vir ſapientiâ clariſſimus, cùm vellet maximè poteſtati regiæ conſulere, ut author eſt Plato, nullam aliam ejus conſervandæ rationem invenire potuit, quàm ut Senatûs & Ephororum, id eſt, populi poteſtatem regiâ majorem in ſuâ patriâ conſtitueret. Idem ſenſit Theſeus Euripidéus, qui cum Athenarum rex eſſet, populó tamen Athenienſi in libertatem cum magna ſua gloria vindicato, & poteſtatem popularem extulit ſupra regiam, & regnum nihilo ſecius in illa civitate ſuis poſteris reliquit. Unde Euripides in Supplicibus ita loquentem inducit.

Δῆμον κατέστησ' αὐτὸν εἰς μοναρχίαν
ἐλευθερώσας τήνδ' ἰσόψηφον πόλιν.

Populum conſtitui ipſum in Monarchiam,
Liberans hanc Urbem æquale jus ſuffragii habentem.

Et rurſus ad præconem Thebanum.

Πρῶτον μὲν ἤρξω τοῦ λόγου ψευδῶς ξένε
ζητῶν τύραννον ἐνθάδ' οὐ γὰρ ἄρχεται
ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει.

Primùm incœpiſti orationem falsò hoſpes,
Quærens tyrannum hic, non enim regitur
Ab uno viro, ſed eſt libera hac civitas,
Populus autem regnat——————

Hæc ille; cùm tamen rex in illa civitate & eſſet & dictus eſſet. Teſtis eſt etiam divinus Plato in epiſtola octava, *Induxit Lycurgus Senatum & Ephororum poteſtatem*, τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς σωτήριον, *poteſtati regiæ maximè ſalutarem, quæ hac ratione per tot ſecula magna cum laude conſervata eſt; poſtquam lex domina, rex facta eſt hominum.* Lex autem rex eſſe non poteſt, niſi ſit qui in regem quoque, ſi uſus venerit, lege poſſit agere. Sic temperatam poteſtatem regiam Sicilienſibus commendat, ἐλευθερία γιγνέσθω μετὰ βασιλικῆς ἀρχῆς, &c. *ſit libertas cum regia poteſtate; ſit regia poteſtas* ὑπεύθυνος *reddendæ rationi obnoxia; dominetur lex etiam regibus ſiquid præter legem fecerint.* Ariſtoteles denique politicorum Tertio, *In repub. Spartanorum videtur*, inquit, *regnum eſſe maximè, eorum regnorum quæ ſunt ſecundum legem:* Omnes autem regni ſpecies ſecundùm legem fuiſſe aït, præter unam quam vocat παμβασιλείαν, neque talem uſquam extitiſſe meminit. Tale itaque regnum maximè omnium propriè & dici & eſſe regnum ſenſit Ariſtoteles, quale apud Spartanos fuit; talem proinde regem non minùs propriè & dici & eſſe regem, ubi tamen populus ſupra regem erat, negare non potuit. Cùm tot tantíque authores & nomen & rem regiam ſuâ fide ſalvam regi præſtiterint, etiam ubi populus penes ſe ſummam poteſtatem, tametſi exercere non ſolet, tamen, quoties opus eſt, obtinet, noli tam anguſto animo ſummæ rerum Grammaticalium, hoc eſt vocabulorum, ſic timere, ut potiùs quàm gloſſarii tui ratio turbetur, aut detrimenti quid capiat, prodere libertatem omnium, & rempub. velis. Scito etiam dehinc, nomina rebus ſervire, non res nominibus; ita plus ſapies, nec *in infinitum*, quod metuis, *ibis*. *Fruſtra ergo Seneca tria illa genera ſtatuum ita deſcribit.* Fruſtretur Seneca, nos liberi ſimus; & niſi fallor, non ii ſumus quos Flores Senecæ in ſervitutem reducant. Seneca autem, ſi ſummam in uno poteſtatem eſſe dicit, *populi* tamen *eam* dicit *eſſe*, commiſſam videlicet regi ad ſalutem omnium, non ad perniciem; nec mancipio, ſed uſu duntaxat à populo datam. *Non jam ergo per deum reges regnant, ſed per populum.* Quaſi verò deus non ita regat populum, ut cui deus vult, regnum tradat populus; cum in ipſis inſtitutionibus Imperator Juſtinianus palàm agnoſcat, exinde Cæſares regnaſſe, ex quo *lege regiâ populus iis & in eos omne imperium ſuum, & poteſtatem conceſſit.* Sed quouſque iſta recoquemus? Quæ jam toties refutavimus. Rurſùs, quod ingenium tuum importunum & agreſte, mores odioſiſſimos indicat, in noſtra repub. quæ ad te nihil pertinet, alienigena & peregrinus curioſum te infers. Accede igitur, ut te tanto ardelione dignum eſt, cum inſigni ſolœciſmo. *Quicquid*, inquis, *illi perditi homines dicunt, ad populum decipiendum pertinent.* O ſcelerate! hoccine erat, quòd diminutus capite Grammaticus in noſtram rempub. te ingerere cupiebas, ut ſolœciſmis nos tuis & barbariſmis oppleres? Verùm tu dic populum quo modo decepimus? *Forma regiminis quam introduxere non popularis eſt, ſed militaris.* Iſta ſcilicet grex ille perfugarum mercedulâ conductum juſſi te ſcribere: Non tibi igitur, qui ea blatis, quorum nihil intelligis, ſed iis qui te pretio conduxerunt reſpondebitur. Quis *ordinem procerum è Parlamento ejecit? An Populus?* Immo populus; eoque facto ſervitutis jugum à cervicibus ſuis haud ferendum dejecit. Ipſi milites, à quibus hoc factum dicis, non exteri, ſed cives, & magna pars populi fuere; idque cætero fere conſentiente populo & cupiente, nec ſine Parlamenti etiam authoritate fecerunt. *An populus*, inquis, *plebeium ordinem domus inferioris mutilavit, alios fugando*, &c. Populus inquam; quod enim Senatûs pars potior, id eſt ſanior, fecit, in quo vera populi poteſtas reſidebat, quid ni id populum feciſſe dicam? Quid ſi ſervire, quid ſi vænum rempub. dare, in Senatu plures maluerint, annon id impedire, & libertatem retinere, ſi in manu eſt ſuâ, paucioribus licebit? *At duces hoc fecerunt cum militibus ſuis.* Habenda igitur gratia eſt ducibus, quòd operarios & tabernarios Londinenſes (qui paulo antè, veluti fæx illa Clodiana, ipſam curiam obſederant) ferocientes repulerint, reipub. non defuerint. Tunc idcirco jus Parlamenti primarium ac proprium, ut libertati imprimis populi ſive pace ſive bello proſpiciat, *militarem dominationem* appellabis? Verùm hoc à perduellibus dici, qui tibi iſta dictarunt, non eſt mirum; ſic enim perditiſſima olim Antoniorum factio Senatum Romanum contra hoſtes

patriæ

patriæ ad ſaga euntem, *Caſtra Pompeii* appellare ſolebat. Jam verò fortiſſimo noſtri exercitus ductori Cromuello, quòd is amicorum læto agmine ſtipatus, non ſine favore populi ſecundo, votis etiam bonorum omnium proſequentibus in bellum Hibernicum Deo gratiſſimum proficiſceretur, invidiſſe tuos gaudeo; auditis enim poſtea tot ejus victoriis, jam arbitror eos livore contabuiſſe. Multa prætereo quæ de Romanis militibus prolixè nugaris: quod ſequitur à veritate remotiſſimum eſſe quis non videt? *Populi*, inquis, *poteſtas eſſe deſinit ubi regis eſſe incipit.* Quo tandem jure? cum ſatis conſtet, omnes fere ubique gentium reges ſub certis conditionibus traditum ſibi regnum à populo accipere: quibus ſi rex non ſteterit, cur illa poteſtas, quæ fiduciaria tantùm fuit, ad populum redire non debeat, tam à rege quàm a conſule, vel ab alio quovis magiſtratu, tu velim doceas: nam quòd *ſalutem reipub. id* aïs *poſtulare*, ineptias dicis, cum ſalutis ratio eadem omninò ſit, ſive à rege, ſive ab optimatibus, ſive à triumviris imperio ſibi tradito perperàm utentibus *poteſtas illa ad populum revertatur*, poſſe autem à magiſtratibus quibuſcunque præterquam à rege ſolo ad populum reverti ipſe concedis. Sanè ſi neque regi, neque ullis magiſtratibus imperium in ſe populus mentis compos dederit, niſi tantummodò communis omnium ſalutis causâ, nihil poteſt obſtare quo minùs ob cauſas planè contrarias ne interitus omnium ſequatur, haud ſecus regi quàm aliis magiſtratibus, quod dedit imperium adimere poſſit: quid quòd uni etiam faciliùs quàm pluribus ademerit? & poteſtatem in ſe pluſquam fiduciariam cuiquam mortalium tradere ſummæ eſſet inſaniæ: neque credibile eſt ullum ab orbe terrarum condito populum, qui quidem ſuæ ſpontis eſſet, adeò miſerè deſipuiſſe, ut vel omnem prorſus poteſtatem ab ſe alienaret, aut ſuis magiſtratibus concreditam ſine cauſis graviſſimis ad ſe revocaret. Quod ſi diſcordiæ, ſi bella inteſtina inde oriantur, regium certè jus nullum inde oritur illius poteſtatis per vim retinendæ quam populus ſuam ſibi vendicat. Ex quo efficitur, quod ad prudentiam populi, non ad jus regis referendum eſt, quodque nos non negamus, *rectorem non facilè mutandum eſſe:* nunquam ergo aut nulla prorſus de cauſa, nullo modo ſequitur: neque tu adhuc quicquam allegaſti, neque jus ullum regis expromſiſti, quo minùs liceat conſentienti populo, regem haud idoneum regno privare; ſiquidem id, quod etiam in Gallia tua ſæpiùs factum eſt, ſine tumultu ac civili bello fieri poſſit. Cum itaque ſalus populi ſuprema lex ſit, non ſalus tyranni, ac proinde populo in tyrannum, non tyranno in populum prodeſſe debeat, tu, qui tam ſanctam legem, tam auguſtam tuis præſtigiis pervertere es auſus, qui legem inter homines ſupremam, & populo maximè ſalutarem ad tyrannorum duntaxat impunitatem valere voluiſti, tu inquam ſcito, quandoquidem Angli *Enthuſiaſtæ*, & *Enthei*, & *vates* toties tibi ſumus, me vate ſcito, Deum tibi atque homines tanti piaculi ultores imminere: quanquam univerſum genus humanum ſubjicere tyrannis, id eſt, quantum in te fuit, ad beſtias damnare, hoc ipſum ſcelus tam immane ſua partim in te ultio eſt, ſuis de furiis quocunque fugis terrarum atque oberras, vel citiùs vel ſeriùs inſequetur; & pejore etiam eâ, quam nunc inſanis, inſania agitabit. Venio nunc ad alterum argumentum tuum, prioris haud diſſimile; ſi populo reſumere liceret poteſtatem ſuam, *nihil tum eſſet diſcriminis inter popularem & regalem ſtatum, niſi quòd in hoc ſinguli rectores conſtituuntur, in illo plures*, quid ſi nihil aliud intereſſet, nunquid inde reſpub. detrimenti caperet? Ecce autem aliæ differentiæ à temet ipſo allatæ, *temporis* nimirum *& ſucceſſionis; cum populares magiſtratus annui fere ſint*, reges, niſi quid committant, perpetui; & in eadem plerunque familia. Differant ergo inter ſe aut non differant, de iſtis enim minutiis nihil laboro, in hoc certè conveniunt, quod utrobique populus quoties id intereſt reipub. poteſt quam alteri poteſtatem ſalutis publicæ cauſâ tradiderat, eam ad ſe rurſus nec injuriâ eandem ob cauſam revocare. *At lege regia Romæ ſic appellata, de quâ in Inſtitutis, populus Romanus principi & in eum omne imperium ſuum, & poteſtatem conceſſit.* Nempe vi Cæſarum coactus, qui honeſto legis titulo ſuam tantummodo violentiam ſanxerunt; de quo ſupra, id quod ipſi juriſconſulti in hunc locum non diſſimulant. Quod igitur legitimè, & volente populo conceſſum non eſt, id revocabile quin ſit non dubitamus. Veruntamen rationi maximè conſentaneum eſt, populum Romanum non aliam poteſtatem tranſtuliſſe in principem, atque priùs conceſſerat ſuis magiſtratibus; id eſt imperium legitimum & revocabile, non tyrannicum & abſurdum; quocirca & conſularem, & tribunitiam poteſtatem Cæſares recepere; dictatoriam nemo poſt Julium; populum in Circo adorare etiam ſolebant,

ut

ut ex Tacito & Claudiano ſupra meminimus. Verùm ut *multi olim privati ſe in ſervitutem alteri vendiderunt, ſic poteſt populus univerſus.* O equitem ergaſtularium & mangonem, patriæ etiam tuæ æternum opprobrium! quem ſervitutis tam fœdum procuratorem ac lenonem publicum etiam ſervitia infima cujuſvis cataſtæ abhorrere atque conſpuere deberent! Sanè ſi populus hunc in modum ſe regibus mancipaſſet, poſſent & reges eundem populum alteri cuivis domino mancipare, aut pretio addicere; & tamen conſtat regem ne patrimonium quidem coronæ poſſe alienare. Qui igitur coronæ, quod aïunt, & patrimonii regii uſumfructum ſolùm à populo conceſſum habet, is populi ipſius manceps erit? Non ſi pertuſis auribus utriſque perforatus eques, non ſi gypſatis pedibus curſitares, tam eſſes omnium ſervorum viliſſimus, quam nunc es, hujus tam pudendæ author ſententiæ. Perge pœnas tuorum ſcelerum invitus, quod nunc facis, de temetipſo ſumere. Multa poſtremò de jure belli balbutis, quæ hic locum non habent; nam neque Carolus nos bello vicit, & majores ejus, etſi maximè viciſſent, iſti tamen juri ſæpius renunciaverant; nec verò tam unquam victi fuimus, ut nos in eorum nomen, illi in noſtras leges non viciſſim jurarent; quas cum Carolus inſigniter violaſſet, vel olim victorem, vel nunc regem perjurum priùs ab ipſo laceſſiti armis debellavimus: ex tua autem ſententia *quod armis quæritur, tranſit in ejus dominium qui acquiſivit.* Sis itaque deinceps hac in parte quàm voles verboſus, ſis quod in Solino dudùm fuiſti, exercitator Plinianus, blateronum omnium verboſiſſimus, quicquid exinde argutaris, quicquid turbas, quicquid rabbinicaris, quicquid rauces ad finem uſque hujus capitis, id totum non jam pro rege devicto, ſed pro nobis divinâ ope victoribus contra regem deſudare te ſcias.

CAP. VII.

PRopter duo incommoda ſanè maxima, & pro tuo pondere graviſſima, poteſtatem populi eſſe regia majorem proximo capite negaſti: quippe, ſi concederes, quærendum regi aliud nomen eſſet, tranſlato in populum regis vocabulo; & partitiones quædam politicæ conturbarentur: quorum alterum vocabularii diſpendium foret, alterum, tuorum crux politicorum. Ad ea ſic à nobis reſponſum eſt, ut primum ſalutis & libertatis noſtræ, deinde etiam nomenclaturæ tuæ & politices habita nonnulla ratio eſſet. Nunc *aliis rationibus evincendum eſſe* aïs, *regem à ſibi ſubjectis judicari non poſſe, quarum hac erit maximè potens & valida, quòd rex parem in ſuo regno non habeat.* Quid aïs? non habet rex in ſuo regno parem? quid ergo illi regis Franciæ duodecim vetuſtiſſimi Pares; an fabulæ ſunt & nugæ? an fruſtra & ad ludibrium ſic nominati? Cave iſtam viris Galliæ Principibus contumeliam dixeris. Quòd niſi revera ſint regis pares, ut nominantur, vide ne in Franciæ regno potiùs quàm in noſtra repub. quod unicum tuâ intereſt, gloſſario illudatur. Age verò, fac planum, non eſſe regi in regno ſuo parem. *Quia,* inquis, *populus Romanus poſt reges exactos, duos conſtituit Conſules, non unum; ut ſi unus peccaret, coerceri à collega poſſet.* Vix fingi quicquam potuit ineptius: cur igitur unus duntaxat Conſulum faſces apud ſe habuit, non uterque, ſi ad alterutrum coercendum alter datus erat? quid ſi etiam uterque contra rempub. conjuraſſet, an meliore loco res fuiſſet, quàm ſi collegam alteri nullum dediſſent? Conſtat autem & ambos Conſules & Magiſtratus omnes obtemperare Senatui ſemper debuiſſe, quoties id è repub. eſſe, patribus & plebi viſum eſt. Illuſtri exemplo eſſe poterunt Decemviri; qui cùm poteſtate conſulari, & ſumma præditi eſſent, eos tamen omnes ſimul, etiam renitentes, patrum authoritas in ordinem coëgit; Conſules etiam nonnullos, antequam magiſtratum depoſuerant, hoſtes judicatos & contra eos ſumpta arma eſſe legimus: hoſtilia enim facientem, eſſe conſulem nemo putabat. Sic bellum contra Antonium Conſulem Senatus authoritate eſt geſtum: in quo victus pœnas capitis dediſſet, niſi Octavianus Cæſar regnum affectans evertendæ reipub. conſilium cum eo iniiſſet. Jam quòd *hoc primum eſſe* aïs *Majeſtatis regalis, ut imperium penes unicum ſit,* haud minùs lubricum eſt, & à te quidem ipſo ſtatim refellitur: *Judices, enim Hebræorum & ſinguli, & toto vitæ ſpatio imperium obtinebant; Scriptura quoque reges eos vocat; & tamen à Synedrio magno judicabantur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

dicabantur. Ita fit, dum dixiſſe omnia vis videri, ut nihil fere niſi pugnantia
loquaris. Quæro deinde qualem tu formam regiminis eſſe dicas, cùm Roma-
num imperium duo ſimul treſve imperatores habuerunt; an imperatores tibi,
id eſt reges, an optimates, an triumviri videntur fuiſſe? An vero dices Ro-
manum imperium ſub Antonino & Vero, ſub Diocleſiano & Maximiano, ſub
Conſtantino & Licinio, non unum imperium fuiſſe? Jam iſta tua *ſtatuum tria*
genera tuiſmet ipſius argutiis periclitantur, ſi reges iſti non fuere: ſi fuere, non
eſt ergo proprium imperii regii, ut penes unicum ſit. *Alter*, inquis, *horum ſi*
delinquat, poteſt alter de eo referre ad populum vel ad ſenatum, ut accuſetur & con-
demnetur. Annon ergo judicat vel populus vel Senatus ad quos alter illi refert?
Si quid igitur ipſe tribuis tibi, collegâ opus non erat ad judicandum collegam.
Heu te defenſorem, niſi execrabilis potius eſſes, planè miſerandum! undiqua-
que ictibus adeò opportunum, ut ſi forte per luſum deſtinare quis vellet, quo-
vis te loco punctim ferire, vix eſſe credo ubi temerè poſſit aberrare. *Ridiculum*
eſſe ſtatuis, *regem in ſe judices dare velle à quibus capite damnaretur.* Atqui ego
non ridiculum, ſed optimum tibi oppono imperatorem Traianum; qui præ-
fectum prætorio Saburanum, cum ei inſigne poteſtatis, uti mos erat, pugionem
daret, crebrò ſic monuit. *Accipe hunc gladium pro me, ſi rectè agam; ſin aliter,*
in me magis, quòd moderatorem omnium vel errare minùs fas ſit. Hæc Dion &
Aurelius Victor. Vides ut judicem in ſe ſtatuerit imperator egregius quamvis
non parem. Hoc idem Tiberius per ſimulationem & vaniloquentiam fortaſſe
dixiſſet; Traianum autem virum optimum & ſanctiſſimum non id ex animo
dixiſſe quod verum, quod jus & fas eſſe ſentiebat, ſceleſtus penè ſit qui arbi-
tretur. Quanto juſtiùs ergo Senatui, cum viribus ſuperior potuerit non parere,
planè ex officii ratione paruit; & jure ſuperiorem eſt faſſus. De quo Plinius
in Panegyrico. *Senatus ut ſuſciperes quartum Conſulatum & rogavit & juſſit; im-*
perii hoc verbum non adulationis eſſe, obſequio tuo crede: & paulo pòſt, *hæc nempe*
intentio tua ut libertatem revoces ac reducas. Quod Traianus de ſe, idem Senatus
de Traiano ſenſit, ſuámque authoritatem revera eſſe ſupremam; nam qui im-
peratorem jubere potuit, potuit eundem & judicare. Sic Marcus Aurelius im-
perator, cum præfectus Syriæ Caſſius regnum ei eripere conaretur, obtulit ſe
in judicium vel Senatui vel Populo Romano; paratus regno cedere ſiquidem
iis ita videretur. Jam verò quis rectiùs aut meliùs de jure regio exiſtimare &
ſtatuere queat, quàm ex ore ipſo regum optimorum? Profectò jure naturali rex
quiſque bonus vel ſenatum vel populum habet ſibi ſemper & parem & ſuperio-
rem: Tyrannus autem cum naturâ infimus omnium ſit, nemo non illi par atque
ſuperior exiſtimandus eſt, quicunque viribus plus valet. Quemadmodum enim
à vi olim ad leges duce naturâ deventum eſt, ita, ubi leges pro nihilo habentur,
neceſſariò, eadem etiam duce, ad vim eſt redeundum. *Hoc ſentire*, inquit Ci-
cero pro Seſtio, *prudentiæ eſt; facere, fortitudinis; & ſentire verò & facere, per-*
fectæ cumulatæque virtutis. Maneat hoc igitur in natura, nullis paraſitorum arti-
bus concutiendum, rege ſive bono, ſive malo, vel ſenatum vel populum eſſe
ſuperiorem. Quod & ipſe confiteris, cum poteſtatem regiam à populo in re-
gem tranſiiſſe dicis. Quam enim regi poteſtatem dedit, eam natura, ac virtute
quadam, vel ut ita dicam virtualiter, etiam cum alteri dederit, tamen in ſe
habet. Quæ enim cauſæ naturales iſto modo per eminentiam quandam quid-
vis efficiunt, plus ſemper ſuæ retinent virtutis quàm impertiunt; nec impertien-
do ſe exhauriunt. Vides, quo propius ad naturam accedimus, eò evidentiùs
poteſtatem populi ſupra regiam eminere. Illud etiam conſtat, populum, modò
id ei liberum ſit, poteſtatem regi ſuam ſimpliciter & mancipio nunquam dare,
neque naturâ poſſe dare; ſed tantùm ſalutis & libertatis publicæ cauſâ, quam
cum rex procurare deſtiterit, intelligitur populum nihil dediſſe; quia certo fini
tantummodò dedit, monente ipſa naturâ; quem finem ſi neque natura neque
populus aſſequitur, non erit magis ratum quod dedit, quàm pactum quodvis
aut fœdus irritum. His rationibus firmiſſimè probatur ſuperiorem rege eſſe
populum; unde argumentum hoc tuum *maximè potens & validum, non poſſe regem*
judicari quia parem in ſuo regno non habet, nec ſuperiorem, diluitur. Id enim aſſu-
mis quod nullo modo concedimus. *In populari ſtatu*, inquis, *Magiſtratus à po-*
pulo poſitus ab eodem ob crimen plecti poteſt; in ſtatu Ariſtocratico optimates, ab iis quos
habent collegas, ſed pro monſtro eſt, ut rex in regno ſuo cogatur cauſam capitis dicere.
Quid nunc aliud concludis quàm miſerrimos eſſe omnium & ſtultiſſimos, qui re-
gem ſibi conſtituunt? Sed quamobrem, quæſo, non poterit populus tam regem

punire

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

punire reum, quàm popularem magiſtratum, aut optimates? An putas omnes populos qui ſub regibus vivunt, amore ſervitutis uſque eò deperiiſſe, ut, liberi cum eſſent, ſervire maluerint, ſéque omnes, ſéque totos in unius dominium viri ſæpe mali, ſæpe ſtulti ita tradere, ut contra dominum, ſi ſors ferat, immaniſſimum nullum in legibus, nullum in natura ipſa præſidium ſalutis, aut perfugium ſibi reliquerint? cur ergo regibus primò regnum ineuntibus conditiones ferunt, cur leges etiam dant regnandi, an ut ſperni ſe eò magis atque irrideri paterentur? adeóne populum univerſum ſe abjicere, ſe deſerere, ſibi deeſſe, ſpem omnem in uno homine, eóque fere vaniſſimo, collocare? cur item jurant reges nihil ſe contra legem facturos? ut diſcant nempe miſeri mortales ſuo maximo malo, ſolis licere regibus impunè pejerare. Id quod hæc tua nefanda conſectaria demonſtrant. *Si rex qui eligitur, aliqua vel cum ſacramento promiſerit, quæ niſi promiſiſſet, fortaſſe nec ſumptus eſſet, ſi ſtare nolit conventis, à populo judicari non poteſt. Immò ſi ſubditis ſuis juraverit in electione, ſe ſecundum leges regni juſtitiam adminiſtraturum, & niſi id faciat, eos ſacramento fidelitatis fore ſolutos, & facto ipſo abiturum eſſe poteſtate, à Deo non ab hominibus pœna in fallentem expoſcenda eſt.* Deſcripſi hæc, non ob elegantiam, ſunt enim incultiſſima, nec quod ampliùs refutationis indigeant, etenim ipſa ſe refutant, ſe explodunt, ſe damnant apertiſſimâ falſitate ſua, atque turpitudine; ſed eò feci, ut ob merita tua egregia commendarem te regibus: qui inter officia aulæ tam multa aliquem dignitatis locum, aut munus idoneum tibi proſpiciant: cum enim alii ſint à rationibus, alii à poculis, alii à voluptatibus, tu iis commodiſſimè ſanè eris à perjuriis; tu regiæ non elegantiæ, nam inſcitus nimiùm es, ſed perfidiæ ſummus arbiter eris. Verùm ut ſummam in te ſtultitiam ſummâ improbitate conjunctam eſſe omnes fateantur, expendamus paulo accuratiùs præclara illa, quæ proximè affirmaſti: *Rex*, inquis, *etſi ſubditis juraverit in electione, ſe ſecundum leges regnaturum*, & ni faciat, *eos ſacramento fidelitatis ſolutos fore, & ſe facto ipſo abiturum poteſtate*, abdicari tamen aut puniri ab iis non poterit. Quî minus quæſo rex quàm popularis magiſtratus? quia in eo regimine populus non omnem transfundit poteſtatem ſuam ad magiſtratum. An hic igitur in regem? cui regnum in ſe non diutius tradunt, quàm id benè geſſerit. Tam itaque rex juratus in leges, reus abjici aut puniri poterit, quàm popularis magiſtratus. Nam argumento illo Pancratico omnis in regem tranſlatæ poteſtatis, amplius uti non potes, quod tuis ipſe machinis imprudens arietaſti. Cognoſcite nunc *aliam potentiſſimam & invictam ejus rationem cur ſubditi regem* judicare nequeant, *quia legibus ſolutus eſt, quia leges ſolus rex omnes fert*; quæ cum falſiſſima eſſe jam toties probaverim, hæc etiam invicta tua ratio cum priore ad nihilum recidit. Cæterùm rex ob delicta quævis privata, utpote ſtuprum, adulterium, & ſimilia, ſi raro plectitur, non tam juſtitia quam æquitate id fit, ne plus turbarum ex morte regis, & rerum mutatione populo eveniat, quàm boni ex uno atque altero vindicato. Ex quo verò omnibus gravis & intolerandus eſſe incipit, tum quidem, quoquo poſſunt modo, judicatum vel injudicatum omnes nationes tyrannum occidere fas eſſe ſemper credidere. Unde Marcus Tullius in ſecunda Philippica de Cæſaris interfectoribus. *Hi primi cum gladiis non in regnum appetentem, ſed in regnantem impetum fecerunt: quod cum ipſum factum per ſe præclarum atque divinum eſt, tum eſt poſitum ad imitandum.* Quàm hujus tu diſſimilis! *Homicidium, adulterium, injuria, non hæc crimina regia ſunt, ſed privata.* Euge paraſite, lenones jam omnes & propudia aulica hac voce demeruiſti; O quàm lepidè ſimul & paraſitaris, & eadem operâ lenocinaris! *Rex adulter bene poteſt regnare, & homicida, ideoque vita privari non debet, quia cum vita regno quoque exueretur; at nunquam hoc fuit probatum legibus divinis aut humanis, ut duplex vindicta de uno crimine ſumeretur.* Os impurum & infame! eadem ratione nec populares magiſtratus, nec optimates, ne duplici pœnâ afficerentur, ne judex quidam, aut ſenator flagitioſus pœnas capite ullas perſolvere debebit; cum vita enim & ipſi ſuo magiſtratu privarentur. Ut poteſtatem, ſic majeſtatem etiam populo adimere & in regem conferre ſtudes; vicariam ſi vis & tranſlatitiam, primariam certè non potes, uti nec poteſtatem. *Crimen*, inquis, *majeſtatis non poteſt committere rex adverſus populum ſuum; poteſt autem populus adverſus regem.* Et tamen rex propter populum duntaxat rex eſt, non populus propter regem. Populus igitur univerſus aut pars major plus ſemper rege debet poſſe: negas, & calculos ponis, *plus poteſt quam ſinguli, bini, terni, deni, centeni, milleni, decies milleni.* Eſto. *Plus quam dimidia pars populi.* Non repugno. *Quid ſi alterius dimidiæ pars altera accedat, annon adhuc plus poterit?*

poterit? Minimé. Progredere; quid aufers abacum, peritiſſime Logiſta, an pro-
greſſionem Arithmeticam non calles? Vertit rationes, & *annon rex cum optimatibus*
plus poteſtatis habeat, quærit; iterum nego, Vertumne, ſi pro optimatibus proceres
intelligas; quoniam accidere poteſt, ut nemo inter eos optimatis nomine ſit dig-
nus: fit etiam ſæpiùs, ut multo plures de plebe ſint, qui virtute & ſapientiâ proceres
antecellant; quibus cum pars populi major vel potior accedit, eos univerſi po-
puli inſtar eſſe haud verear dicere. *At ſi plus quam univerſi non poteſt, ergo rex*
erit tantum ſingulorum, non omnium univerſim ſumptorum, rectè; niſi ipſi voluerint.
Rationes jam ſubducito; comperies te imperitè ſupputando ſortem perdidiſſe.
Dicunt Angli penes populum jus majeſtatis ex origine & natura reſidere, hoc verò eſt om-
nium ſtatuum everſionem inducere. Etiamne Ariſtocratiæ, & Democratiæ? Cre-
dibile ſanè narras: Quid ſi etiam Gynæcocratiæ, ſub quo ſtatu ferunt te domi
propemodùm vapulare, annon bearent te Angli, O perpuſilli homo animi? Sed
hoc fruſtra ſperaveris; æquiſſimè enim eſt comparatum, ut qui tyrannidem foris
imponere omnibus cupias, ipſe domi tuæ ſervitutem ſervias turpiſſimam, & mi-
nimè virilem. *Doceamus te oportet*, inquis, *quid nomine populi intelligi velimus.*
Permulta ſunt, quæ te doceri potiùs oporteret; nam quæ te propiùs attin-
gunt, videris ea penitùs neſcire, & præter literulas nihil unquam didiciſſe,
ne percipere quidem potuiſſe. Hoc tamen ſcire te putas, nos populi nomi-
ne plebem ſolùm intelligere quòd *optimatum conſeſſum abrogavimus.* At illud eſt
ipſum quod demonſtrat nos populi vocabulo omnes ordinis cujuſcunque cives
comprehendere; qui unam tantummodo populi curiam ſupremam ſtabilivimus,
in qua etiam proceres, ut pars populi, non pro ſeſe quidem ſolis, ut antea, ſed
pro iis municipiis, à quibus electi fuerint, ſuffragio ferendi legitimum jus habent.
Inveheris deinde in plebem, *cæcam* eam & *brutam, regendi artem non habere, nil*
plebe ventoſius, vanius, levius, mobilius. Conveniunt in te optimè hæc omnia; &
de infima quidem plebe ſunt etiam vera, de media non item; quo ex numero
prudentiſſimi fere ſunt viri, & rerum peritiſſimi: cæteros hinc luxus & opulen-
tia inde egeſtas & inopia à virtute, & civilis prudentiæ ſtudio plerunque avertit.
Plures nunc eſſe *modos* aſſeris *regum conſtituendorum qui nihil populo debent hoc nomine*,
& imprimis ille *qui regnum habent hæreditarium.* At verò ſervæ ſint iſtæ nationes
oportet; & ad ſervitutem natæ, quæ talem agnoſcant dominum, cui ſe ſine aſ-
ſenſu ſuo hæreditate obveniſſe credant: pro civibus certè, aut ingenuis & li-
beris haberi non poſſunt; nec rempub. habere ullam cenſendæ; quinimmò in-
ter facultates & poſſeſſiones quaſi heri ſui, & herilis filii numerandæ ſunt: nam
quod ad jus dominii, quid diſtent à ſervitiis & pecoribus non video. Secun-
dò, *qui armis ſibi regnum fecit, populum*, inquis, *non poteſt authorem agnoſcere imperii*
prolati vel uſurpati. At nobis non de victore, ſed de ſubacto rege ſermo nunc
eſt; quid victor poſſit, aliâs diſputabimus, tu hoc age. Quod autem regi jus
patrisfamilias antiquum toties attribuis, ut inde *abſolutæ poteſtatis in regibus exem-*
plum petas, diſſimillimum id eſſe jam ſæpiùs oſtendi: Ariſtoteles etiam ille quem
crepas vel initio politicorum, ſi legiſſes, idem te docuiſſet: ubi aït malè eos
judicare, qui inter patremfamilias & regem parùm intereſſe exiſtimant; *regnum*
enim à familia, non numero ſolùm, ſed ſpecie differre. Poſtquam enim pagi in oppi-
da & urbes crevere, evanuit paulatim jus illud regale familiæ, & agnoſci deſi-
tum eſt. Hinc ſcribit Diodorus l. 1. regna antiquitùs dari non regum filiis, ſed
iis quorum maxima in populum beneficia extiterunt. Et Juſtinus, *Principio re-*
rum, gentium, nationúmque imperium penes reges erat; quos ad faſtigium hujus maje-
ſtatis, non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio provehebat. Unde per-
ſpicuum eſt, in ipſo gentium principio, imperium paternum & hæreditarium
virtuti, & populari ſtatim juri ceſſiſſe. Quæ origo imperii regii & ratio &
cauſa maximè naturalis eſt. Ob eam enim ipſam cauſam primò homines in
unum convenere, non ut unus omnes inſultaret, ſed ut quocunque alterum
lædente, ne lex deeſſet, neve judex inter homines, quo læſus aut defenda-
tur aut ſaltem vindicetur. Diſperſos olim homines & diſpalatos diſertus ali-
quis, & ſapiens ad vitam civilem traduxit; tu *hoc maximè conſilio*, inquis, *ut in*
congregatos imperium haberet. Nimbrotum fortaſſe intelligis, qui tyrannorum
primus fuiſſe dicitur: vel hæc tua ſolius malitia eſt, quæ in illos olim mag-
nos & excelſi animi viros cadere non potuit, tuum ſolius commentum, à ne-
mine, quod ſciam, ante te traditum; cum utilitatem & ſalutem generis huma-
ni, non ſua commoda, ſuúmque dominatum reſpexiſſe illos primos urbium
conditores, antiquorum omnium monumentis proditum ſit. Unum præterire

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

non poſſum, quo tu veluti emblemate quodam exornare credo cætera hujus capitis voluiſti: ſi *conſulem*, inquis, *in judicium venire oportuiſſet, priuſquam magiſtratu abiſſet, dictator ad hoc creandus fuiſſet*, cum initio dixeris, *ideo collegam ei fuiſſe datum.* Sic tua ſemper inter ſe congruunt, & quid de quaque re dicas, quidve ſcribas, quàm nullius momenti ſit, paginis fere ſingulis declarant. *Sub antiquis regibus Angloſaxonicis plebem*, aïs, *ad comitia regni nunquam vocari ſolitam eſſe.* Si quis noſtrorum hoc affirmaſſet, poſſem eum haud multo negotio erroris arguere; tua iſta peregrina affirmatione res noſtras hallucinante minùs moveor. Et de communi regum jure quæ habuiſti hæc ferè ſunt. Reliqua multa, nam & ſæpiſſimè devius eſſe ſoles, prætermitto, vel quæ fundamento nituntur nullo, vel quæ extra cauſam poſita ſunt: non enim id operam do, ut tibi par eſſe loquacitate videar.

CAP. VIII.

SI de communi regum jure, Salmaſi, quæ ſentires, ea ſine contumelia cujuſquam protuliſſes, quamvis in hac rerum apud Anglos mutatione, tamen, cum libertate ſcribendi uterere tuâ, neque erat cur quiſquam Anglorum tibi ſuccenſeret, neque in aſſerenda, quam tueris, ſententia minus effeciſſes. Nam ſi hoc & Moſis & Chriſti præceptum eſt *omnes regibus ſuis tam bonis quam malis ſubjici, ſive Hiſpanos, ſive Gallos, ſive Italos, ſive Germanos, ſive Anglos, ſive Scotos*, quod ſupra (p. 127.) affirmabas, quid attinebat te exterum & ignotum jura noſtra balbutire, eaque velle nobis è cathedra quaſi ſchedulas tuas, & miſcellanea prælegere, quæ utcunque legibus divinis debere cedere multis antea verbis docueras? Nunc ſatis conſtat non tam tuopte ingenio ad cauſam regiam adjeciſſe te animum, quàm partim pretio, pro ejus, qui te conduxit, copia, maximo, partim ſpe præmii cujuſdam majoris conductum fuiſſe, ut Anglos vicinorum nemini moleſtos, rerum tantummodò ſuarum arbitros libello infami lacerares. Hoc niſi eſſet, quenquámne tanta credibile eſt impudentia eſſe aut inſania, ut longinquus & extraneus immergere ſe gratis in res noſtras, ad partes etiam ſe adjungere non dubitaret? Nam quid tua malùm refert quid rerum Angli inter ſe gerant? Quid tibi vis Ole, quid tibi quæris? nihílne domi habes quod ad te pertinet? Utinam eadem haberes quæ habuit ille notiſſimus in epigrammate Olus; & fortaſſe habes; dignus profectò es. An uxor tua ſtimulatrix illa, quæ ut in gratiam exulis Caroli hæc ſcriberes etiam currentem incitaſſe fertur, ampliores forte in Anglia profeſſiones, & honoraria neſcio quæ, redeunte Carolo, ominata tibi eſt? At ſcitote fœmina Virque, non eſſe locum in Anglia neque lupo neque lupi Domino. Unde mirum non eſt te toties in moloſſos noſtros tantum rabiem effudiſſe. Quin redis ad illuſtres illos in Gallia titulos tuos, & imprimis ad famelicum illum Lupi dominatum, deinde ad conſiſtorium illud regis Chriſtianiſſimi ſacrum; nimis longo intervallo conſiliarius peregrè abes à patriâ. Verùm illa, quod planè video, neq; te deſiderat neque conſilia tua; ne cum redires quidam paucis ab hinc annis, & culinam Cardinalitiam olfacere & ſectari cœpiſſes: ſapit mehercule, ſapit, teque oberrare ſemivirum Gallum cum uxore viro, & refertiſſimis inaniarum ſcriniis facile ſinit; donec ſtipem ſive equiti grammatiſtæ, ſive illuſtri Hippocritico ſatis largam alicubi gentium inveneris; ſi cui fert animus regi vel civitati, doctorem erraticum & venalem mercede maximâ liceri. Sed eccum tibi licitatorem; vendibilis necne ſis, & quanti, jam ſtatim videbimus. *Pertendunt*, inquis, *Parricidæ, regni Anglicani ſtatum mixtum eſſe, non merè regium.* Pertendit idem ſub Edvardo 6. Smithus noſter, juriſconſultus idem bonus, & politicus, quem fuiſſe parricidam non dices, ejus libri ferè initio, quem de repub. Anglicana ſcripſit; neque id de noſtrâ ſolùm, ſed de omni penè repub. idque ex Ariſtotelis ſententia verum eſſe affirmat; neque aliter ullam rempub. ſtare poſſe. At enim quaſi piaculum eſſe crederes quicquam dicere ſine repugnantiis, ad priores illas & jam tritiſſimas fœdè revolveris. *Nullam gentem* aïs *eſſe nec fuiſſe unquam quæ regis appellatione non intellexerit eam poteſtatem quæ ſolo deo minor eſt, quæque ſolum Deum judicem haberet*; & tamen paulo poſt fateris, *nomen regis datum vel olim fuiſſe ejuſmodi poteſtatibus & magiſtratibus qui plenum & liberum jus non haberent, ſed à populi nutu dependens*, ut *ſuffetes Carthaginienſium*,

thaginienſium, judices Hebræorum, reges Lacedæmoniorum, & poſtremo *Arragonenſium*. Satiſne bellè tibi conſtas? Tum quinque monarchiæ ſpecies ex Ariſtotele recenſes, quarum una tantùm jus illud obtinuit quod tu regibus commune omnibus eſſe dicis. De qua haud ſemel jam dictum eſt, nullum ejus exemplum vel ab Ariſtotele allatum, vel uſquam extitiſſe: quatuor reliquas, & legitimas, & legibus fuiſſe minores dilucidè oſtendit. Primum horum erat regnum Laconicum, & maximè quidem ejus ſententiâ regnum, eorum quatuor quæ legitima erant. Secundum erat barbaricum, hoc ſolo diuturnum quia legitimum, & volente populo: nolente autem, omnis rex continuò non erit rex ſed tyrannus, ſi invito populo regnum retinuerit, eodem teſte Ariſtotele, lib. 5. Idem de tertia regum ſpecie dicendum eſt, quos ille Æſymnetas vocat, electos à populo, & ad certum plerunque tempus, certaſque cauſas, quales ferè apud Romanos fuere Dictatores. Quarta ſpecies eorum eſt, qui Heroicis temporibus regnabant, quibus ob egregia merita regnum ultro à populo delatum erat, ſed legitimum tamen; neque verò hi niſi volente populo regnum tenebant, nec aliâ re magis differre has quatuor regni ſpecies à tyrannide ait, quàm quòd illic volente, hic invito populo regnetur. Quinta denique regni ſpecies, quæ παμβασιλεία dicitur, & eſt cum ſumma poteſtate, quale tu jus regum omnium eſſe vis, à philoſopho planè damnatur, ut neque utile, neque juſtum, neque naturale, niſi ſit ut populus ferre poſſit iſtiuſmodi regnum, iiſque deferat qui virtute aliis omnibus longè prælucent. Hæc tertio politicorum, cuivis obvia ſunt. Verùm tu, credo, ut vel ſemel ingenioſus & floridus eſſe viderere, *has quinque monarchiæ ſpecies quinque zonis* mundi aſſimilare geſtiebas; *Inter duo extrema potentiæ regalis tres aliæ ſpecies interpoſitæ magis temperatæ videntur, ut inter zonas torridam & frigidam, quæ mediæ jacent.* Feſtivum caput! quam pulchras nobis ſimilitudines ſemper concinnas! Tu igitur, quò regnum *abſolutæ poteſtatis* ipſe damnas, ad zonam frigidam hinc ocyùs amolire; quæ poſt adventum illic tuum plus duplo frigebit: nos interim à te novo Archimede ſphæram illam, quam deſcribis, mirabilem expectamus, in qua duæ ſint extremæ zonæ, una torrida, altera frigida, tres mediæ temperatæ. *Reges*, inquis, *Lacedæmoniorum in vincula conjici fas erat, morte multari fas non erat.* Quare? an quia damnatum capite Agidem lictoris & peregrini milites rei novitate perculſi, regem ducere ad mortem non eſſe fas exiſtimabant? Et populus quidem Spartanus ejus mortem ægrè tulit, non quòd rex capitali ſupplicio affectus fuerit, ſed quòd bonus, & popularis, factione divitum judicio illo circumventus eſſet. Sic itaque Plutarchus, *primus rex Agis ab ephoris eſt morte multatus*; quibus verbis non quid fas, ſed quid factum ſit, tantummodò narrat. Nam qui regem in jus ducere, vel etiam in vincula poſſunt, illos non poſſe eundem ſupplicio ultimo afficere, puerile eſt credere. Accingeris jam tandem ad jus regum Anglicorum. *Rex*, inquis, *in Anglia unus ſemper fuit.* Hoc eo dicis, quia modò dixeras, *rex non eſt niſi unus ſit & unicus.* Quod ſi ita eſt, aliquot ſanè quos credebam Angliæ reges fuiſſe, non erant: nam ut multos omittam Saxonicorum, qui conſortes imperii vel filios vel fratres habuere, conſtat Henricum 2. è ſtirpe Normanica cum filio regnaſſe. *Oſtendant*, inquis, *aliquod regnum ſub unius imperio cui non poteſtas abſoluta adjuncta fuerit, in quibuſdam tamen magis remiſſa, in aliis magis intenta.* Oſtende tu poteſtatem abſolutam remiſſam, aſine; annon abſoluta eſt ſumma? Quomodo ergò ſumma & remiſſa ſimul erit? quoſcunque fateberis reges cum remiſſa poteſtate eſſe eos non eſſe cum abſoluta facilè vincam; inferiores proinde eſſe populo naturâ libero, qui & ſuus ipſe legiſlator eſt, & poteſtatem regiam vel intendere, vel remittere poteſt. Britannia, an tota olim regibus paruerit, incertum: Veriſimilius eſt, prout tempora ferebant, nunc hanc nunc illam reipub. formam adhibuiſſe. Hinc Tacitus, *Britanni olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & ſtudiis trahuntur.* Deſerti à Romanis, XL circiter annos ſine regibus fuere: *regnum* itaque *perpetuum*, quod affirmas, antiquitùs non fuit; fuiſſe autem hæreditarium præciſè nego; quod & regum ſeries, & mos creandi eorum demonſtrat: diſertis enim verbis petuntur populi ſuffragia. Poſtquam enim rex conſuetum juramentum dedit, accedens archiepiſcopus ad quatuor partes exſtructi ſuggeſti toties rogat populum univerſum his verbis, *conſentire vultis de habendo ipſum regem?* planè ac ſi Romano more dixiſſet, vultis, jubetis hunc regnare? quod opus non foret, ſi regnum jure eſſet hæreditarium; verùm apud reges uſurpatio pro jure ſæpiſſimè obtinet. Tu Caroli bello toties victi jus regium jure belli fundare adniteris: Guilielmus ſcilicet cognomento *conquæſtor* nos

 ſubju-

ſubjugavit. At ſciunt qui in noſtra hiſtoria peregrini non ſunt, Anglorum opes uno illo prælio Haſtingenſi non adeò attritas fuiſſe, quin bellum facile inſtaurare potuiſſent. Sed regem accipere, quàm victorem & tyrannum pati malebant. Dant itaque jusjurandum Guilielmo, ſe fidem ei ſervaturos: dat pariter Guilielmus juramentum illis, admotus altari, ſe omnia, quæ par eſt bonum regem, iis eſſe viciſſim præſtiturum. Cum falleret fidem, & rurſus Angli arma caperent, diffiſus ipſe ſuis viribus juravit denuò, tactis Evangeliis, antiquas ſe leges Angliæ obſervaturum. Si poſtea igitur Anglos miſerè afflixit, non id jure belli, ſed jure perjurii fecit. Certum eſt præterea jam multis ab hinc ſeculis victos & victores in unam gentem coaluiſſe; ut jus illud belli, ſi quod unquam fuit, antiquari jam diu neceſſe ſit. Ipſius verba morientis quæ ex libro Cadomenſi fide digniſſimo deſcripta reddimus, omnem dubitationem tollunt. *Neminem*, inquit, *Anglici regni conſtituo hæredem.* Qua voce jus illud belli, ſimúlq; illud hæreditarium, cum ipſo mortuo Guilielmo conclamatum atque ſepultum eſt. Video nunc aliquam te in aula dignitatem, quod prædixi fore, eſſe adeptum, ſummus nimirum aulicæ aſtutiæ quæſtor regius & procurator es factus. Unde hoc quod ſequitur videris ex officio ſcribere, Vir magnifice. *Siquis prædeceſſorum regum factionibus procerum, vel ſeditionibus plebis coactus, aliquid de ſuo jure remiſerit, id non poteſt ſucceſſori obeſſe, quin id iterum ſibi vindicet.* Rectè mones: itaque ſi quo tempore majores noſtri aliquid de jure ſuo per ignaviam amiſere, an id oberit nobis, eorum poſteris? Pro ſe illi quidem ſervitutem ſpondere, ſi vellent, pro nobis certè non poterant; quibus idem ſemper jus erit noſmet liberandi, quod illis erat in ſervitutem ſe cuilibet tradendi. Miraris *quid faciat*, ut *rex Britanniæ hodie debeat haberi pro magiſtratu tantùm regni, qui autem alia regna in Chriſtianitate obtinent, plenâ & liberâ poteſtate polleant.* De Scotia remitto te ad Buchananum, de Gallia etiam tua, ubi hoſpes eſſe videris, ad Francogalliam Hotomani, & Girardum Franciæ Hiſtoricum, de cæteris ad alios, quorum nulli quod ſciam Independentes erant: ex quibus de jure regio longè alia poteras didiciſſe, quàm quæ doces. Cùm jure belli tyrannidem regibus Angliæ aſſerere nequiveris, facis jam periculum in jure paraſitico. Edicunt reges ſe regnare *Dei gratiâ*: quid ſi Deos ſe eſſe edixiſſent? te credo flaminem facilè erant habituri: Sic Pontifex Cantuarienſis *Dei providentiâ* archiepiſcopari præ ſe tulit. Túne iſta fatuitate Papam non vis eſſe regem in Eccleſia, ut regem conſtituere pluſquam Papam in repub. poſſis? At in regni ſtatutis appellatur *rex Dominus noſter.* Mirus tu quidem ſtatutorum noſtrorum nomenclator repentè evaſiſti; neſcis tamen multos dici dominos qui non ſunt; neſcis quàm iniquum ſit ex titulis honorariis, ne dicam adulatoriis, de jure & veritate rerum ſtatuere. Eodem refer quod *Parlamentum regis* dicitur: nam & frænum regis vocatur; adeóque non magis rex Parlamenti eſt dominus, quàm equus eſt ſui dominus fræni. At *cur non regis Parlamentum, cum ab eo convocetur?* Dicam tibi, quia convocatur etiam ſenatus à Conſule, neque propterea dominus illius concilii erat. Quod itaque rex Parlamentum convocat, id facit pro officio ſuo ac munere quod à populo accepit, ut etiam quos convocat, eos de arduis regni negotiis conſuleret, non de ſuis: aut ſiqua dici ſua poſſunt, de iis poſtremo ſemper loco agi ſolitum erat; ad arbitrium etiam Parlamenti, non ſuum. Nec verò ignorant, quorum id intereſt ſcire, Parlamentum ſive vocatum, ſive non vocatum, bis intra vertentem annum antiquitùs ex lege potuiſſe convenire. At *regis etiam leges nuncupantur.* Sunt iſtæ quidem ad regem phaleræ; rex autem Angliæ legem ferre per ſe poteſt nullam; neque enim ad leges ferendas, ſed ad cuſtodiendas à populo latas conſtitutus erat. Túque hic fateris *congregari* idcirco *Parlamentum ut leges conderet.* Quapropter & lex Terræ vocatur, & lex populi: Unde Ethelſtanus rex in præfatione legum, ubi omnes alloquitur, *vobis*, inquit, *lege veſtrâ* omnia largitus ſum: & in formula juramenti quo reges Angliæ antequam crearentur obſtringere ſe ſolebant, ſic populus à rege ſtipulatur. *Concedis juſtas leges quas vulgus elegerit?* reſpondet rex, *concedo.* Erras etiam tota Anglia, *qui regem quo tempore Parlamentum non habetur, plenè planéque totum regni ſtatum regio jure gubernare* aïs. Nam neque de bello, neque de pace quod magni ſit momenti, quicquam decernere, ne in jure quidem dicundo curiarum decretis intercedere poteſt. Jurant itaque judices nihil ſe in judiciis exercendis niſi ex lege facturos, etiamſi rex ipſe dicto, aut mandato, vel etiam literis proprio annulo obſignatis aliter imperaret. Hinc ſæpius in noſtro jure rex *infans* dicitur; nec ſua jura aut dig-

nitates,

nitates, niſi pueri aut pupilli in modum, poſſidere. Spec. Juſt. c. 4. ſect. 22. hinc etiam illud apud nos crebrò dici ſolitum, *rex non poteſt facere injuriam*: Quod tu hoc modo ſceleratè interpretaris, *non eſt injuria quam facit rex, quia in eo non punitur*. Admirabilem hominis impudentiam & improbitatem vel hoc ſolo interpretamento quis non perſpiciat? *Capitis eſt imperare*, inquis, *non membrorum, rex Parlamenti caput eſt*. Siccine nugarere, ſi cor tibi ſaperet? erras iterum (ſed quis finis errorum eſt tuorum) in quo regis conſiliarios à Parlamenti ordinibus non diſtinguis; nam neque illos quidem omnes, horum verò nullos reliquis non probatos eligere debebat rex; in plebeium autem ordinem ut quenquam eligeret, id ſibi ne ſumebat quidem unquam. Quibus id muneris populus delegabat, per municipia ſinguli ſuffragiis omnium eligebantur; notiſſima loquor, eóque brevior ſum. *Falſum* autem *eſſe* aïs, *quod ſanctæ Independentiæ cultores aſſerunt, Parlamentum à populo fuiſſe inſtitutum*. Video jam quid ſit cur papatum tanto impetu evertere contendas: alium ipſe papatum in alvo, quod aïunt, geſtas: quid enim aliud uxor uxoris, lupus ex lupa gravidus, niſi aut portentum, aut papatum aliquem novum parturire te oportebat? Certè Papa germanus quaſi jam eſſes, ſanctos & ſanctas pro arbitrio facis; reges etiam omni peccato abſolvis, &, quaſi ſtrato jam hoſte, ejus exuviis opimum te ornas. Verùm quia papa nondum per te planè cecidit, dum libri illius tui *de Primatu*, ſecunda & tertia, & fortaſſe quarta & quinta pars prodierit, qui multos mortales tædio prius enecabit, quàm tu papam eo libro ſubegeris, ſit ſatis interea, quæſo, ad Antipapatum ſaltem aliquem poſſe aſcendere; eſt altera, quam tu, præter illam Independentiam abs te irriſam, ſanctorum in numerum ſerió retuliſti, Tyrannis regia: ſanctæ ergo Tyrannidis regiæ tu Pontifex eris Maximus; & nequid deſit tibi ad Papales titulos, *Servus etiam ſervorum* eris, non Dei, ſed aulæ; quoniam illa Chenaani maledictio adhæſiſſe tibi ad præcordia videtur. *Beſtiam* appellas *populum*. Quid interim es ipſe? Non enim ſacrum illud conſiſtorium, neque ſanctus ille Lupus te dominum ſuum aut populo exemerit aut vulgo; neque effecerit, quin, ſicuti es, teterrima ipſe beſtia ſis. Certè libri ſacri prophetici magnorum regum monarchiam & dominationem immanis Beſtiæ nomine ac ſpecie adumbrare ſolent. *Sub regibus ante Guilielmum*, inquis, *nulla Parlamenti mentio exſtat*. De vocabulo Gallicano altercari non libet: res ſemper fuit: & Saxonicis temporibus *Concilium Sapientum* vocari ſolitum concedis. Sapientes autem tam ſunt plebis, quàm procerum ex numero. At *in ſtatuto Mertonenſi, vigeſimo Hen. 3. comitum & baronum tantùm ſit mentio*. Ita te ſemper nomina decipiunt, qui tantùm in nominibus ætatem omnem contriviſti; nobis enim ſatis conſtat, & quinqueportuum curatores, & decuriones urbicos, nonnunquam & mercatores illo ſeculo baronum nomine appellatos fuiſſe, neque dubium omnino eſt, quin Parlamenti quoſque Senatores quantumvis plebeios, ætas illa jure multò potiore barones nuncupaverit: nam & anno ejuſdem regis 52 tam nobiles, quàm plebeios fuiſſe convocatos, Marlbrigii ſtatutum, ſicut & reliqua fere ſtatuta omnia diſertis verbis teſtantur: quos etiam plebeios, comitatuum magnates Edouardus tertius in præfatione Statuti Stapli, quam perdoctè pro me recitas, vocavit; eos nimirum *qui de ſingulis civitatibus pro toto comitatu venerant*; qui quidem plebeium ordinem conſtituebant, neque erant proceres, aut eſſe poterant: Tradit etiam liber ſtatutis illis vetuſtior, qui inſcribitur, *Modus habendi Parlamenta*, licere regi cum plebe ſola Parlamentum habere, legeſque ferre, quamvis Comites & Epiſcopi non adſint; non itidem licere regi cum comitibus & epiſcopis, ſi plebs non aderit. Hujus rei ratio quoque adjicitur; quia cum nondum Comites aut epiſcopi conſtituti eſſent, reges cum populo tamen Parlamenta, & Concilia peragebant: deinde comites pro ſe tantum veniunt; plebeii pro ſuo quiſque municipio. Ex quo iſte ordo univerſi populi nomine adeſſe intelligitur; eoque nomine & potiorem, & nobiliorem ordine patricio, omnique ex parte anteponendum eſſe. Sed *judicandi poteſtas*, inquis, *penes domum plebeiam nunquam fuit*. Neque penes regem Angliæ fuit unquam: illud tamen memineris, principio omnem poteſtatem a populo fluxiſſe, & etiamnum proficiſci. Quod & Marcus Tullius de lege agraria pulcherrimè oſtendit. *Cum omnes poteſtates, imperia, curationes ab univerſo populo proficiſci convenit, tum eas profectò maximè, quæ conſtituuntur ad populi fructum aliquem, & commodum; in quo & univerſi deligant quem populo maximè conſulturum putent, & unuſquiſque ſtudio & ſuffragio ſuo viam ſibi ad beneficium impetrandum munire poſſit*. Vides Parlamentorum veram originem, illis Saxonicis archivis longè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

gè vetuſtiorem. Dum in hac luce veritatis & ſapientiæ verſari licebit, fruſtra nobis obſcuriorum ætatum tenebras offundere conaris. Quod non eò dici à me quiſquam exiſtimet, quaſi ego de authoritate & prudentiâ majorum noſtrorum detrahi quicquam velim; qui in legibus bonis ferendis plus ſanè præſtiterunt, quàm vel illa ſecula, vel illorum ingenium & cultus tuliſſe videatur: & quamvis leges rarò non bonas irrogarent, ignorantiæ tamen, & imbecillitatis humanæ ſibi conſcii, hoc veluti fundamentum legum omnium poſteris tradi voluerunt, quod & noſtri Juriſperiti omnes agnoſcunt, ut ſi qua lex aut conſuetudo legi divinæ aut naturali, aut rationi denique repugnaret, ea ne pro lege ſancitâ habeatur. Unde tu, etiamſi edictum fortaſſe aliquod aut ſtatutum in jure noſtro, quo regi tyrannica poteſtas attribuatur, invenire poſſes, id, cùm & divinæ voluntati, & naturæ, & rationi contrarium ſit, intelligito, ex generali & primariâ iſta lege noſtra quam attuli, reſcindi apud nos, & ratum non eſſe; verùm tu jus nullum tale regium apud nos invenies. Cum enim judicandi poteſtas primitùs in ipſo populo fuiſſe conſtet, Anglos autem eam ab ſe in regem nullâ lege regia unquam transtuliſſe, neminem enim judicare aut ſolet aut poteſt rex Angliæ, niſi per leges proviſas jam & approbatas: Fleta l. 1. c. 17. ſequitur eandem adhuc integram atque totam in populo ſitam eſſe; nam parium domui aut nunquam traditam, aut recuperari jure poſſe non negabis. At, *regis eſt*, inquis, *de vico municipium*, de eo *civitatem facere*, *ergo illos creat qui conſtituunt domum inferiorem.* At inquam, oppida & municipia regibus antiquiora ſunt; etiam in agris populus eſt populus. Jam Angliciſmis tuis magnopere delectamur; **County Court, The Turn, Hundreda**; mira nempe docilitate centenos Jacobæos tuos Anglicè numerare didiciſti.

> *Quis expedivit* Salmaſio ſuam Hundredam,
> Picámque *docuit noſtra verba conari?*
> *Magiſter artis venter*, & Jacobæi
> Centum, exulantis viſcera marſupii regis.
> *Quòd ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,*
> Ipſe Antichriſti qui modò primatum Papæ
> Minatus uno eſt diſſipare ſufflatu,
> *Cantabit* ultrò Cardinalitium *melos.*

Longam deinde de comitibus & Baronibus diſſertationem ſubtexis; ut oſtendas regem eſſe eorum omnium creatorem, quod facilè concedimus, eóque nomine regibus plerunque ſerviebant; ideóque ne gentis liberæ deinceps judices eſſent rectè providimus. *Poteſtatem convocandi parlamentum quoties libet, & quando vult diſſolvendi ex omni temporis memoria penes regem eſſe* affirmas. Tibíne igitur balatroni mercenario & peregrino, perfugarum dictata exſcribenti, an diſertis legum noſtrarum verbis fides habenda ſit, infra videbimus. *At*, inquis, *reges Angliæ parlamento majus imperium habuiſſe alio argumento probatur, eoque invincibili; regis poteſtas perpetua eſt & ordinaria, quæ per ſe ſine Parlamento regnum adminiſtrat, Parlamenti extraordinaria eſt authoritas, & ad certas tantum res, nec ſine rege quicquam validi ſtatuere idonea.* Ubinam dicamus vim magnam latere hujus argumenti? an in *ordinaria & perpetuâ?* Atqui minores multi magiſtratus habent poteſtatem ordinariam & perpetuam, quos Irenarchas vocamus; an ſummam ergo habent? ſuprà etiam dixi poteſtatem regi idcirco traditam à populo fuiſſe, ut videret authoritate ſibi commiſſâ ne quid contra legem fiat; utque leges cuſtodiret noſtras, non ut nobis imponeret ſuas; regis proinde poteſtatem niſi in regni curiis & per eas, eſſe nullam: immo populi potius ordinaria eſt omnis, qui per duodecim viros de omnibus judicat. Atq; hinc eſt quod interrogatus in curiâ reus, *Cui te permittis judicandum*; reſpondet ſemper ex more atque lege, *Deo & populo*, non deo & regi, aut regis vicario. Parlamenti autem authoritas quæ re & veritate, ſumma populi poteſtas in illum ſenatum collata eſt, ſi extraordinaria eſt dicenda, id tantum propter ejus eminentiam dicitur; alioqui, ut notum eſt, ipſi ordines appellantur, non extra ordinem ergo; & ſi non actu, quod aiunt virtute tamen perpetuum habent in omnes curias & poteſtates ordinarias jus atque authoritatem; idque ſine rege. Offendunt nunc limatulas, opinor, aures tuas noſtrorum barbaræ locutiones: cujus ego ſi vacaret, aut operæ pretium eſſe, tot barbariſmos hoc uno libro notare poſſem, quot ſi pro merito lueres, profectò omnes puerorum ferulas in te frangi oporteret, nec tot aureos tibi dari, quot illi quon-

dam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

dam peſſimo poetæ; colaphos longè plures. *Prodigium eſſe* aïs, *omnibus portentis*
opinionum monſtroſius, quod fanatici perſonam regis à poteſtate ejus ſejungant. Equidem
dicta ſingulorum non præſtitero: perſonam autem ſi pro homine vis dici, ſepa-
rari à poteſtate ejus nec abſurdè poſſe Chryſoſtomus haud fanaticus docere te po-
tuit; qui præceptum Apoſtoli de poteſtatibus ita explanat, ut poteſtatem ibi &
rem, non hominem intelligi aſſerat. Quidni dicam regem, qui contra leges
quid facit, id agere ut privatum vel tyrannum, non ut regem legitima poteſtate
præditum? Tu ſi uno in homine poſſe plures eſſe perſonas, eaſque ab ipſo ho-
mine, ſenſu & cogitatione ſeparabiles non intelligis, & ſenſus communis & lati-
nitatis planè expers es. Sed hoc eò dicis, ut reges peccato omni abſolvas, ut-
que erepto Papæ primatu indutum te eſſe exiſtimemus: *Rex*, inquis, *non poſſe pec-*
care intelligitur, quia peccatum ejus pœna non conſequitur. Quiſquis ergo non punitur,
non peccat; non furtum ſed pœna fecit furem; Salmaſius Grammaticus non
facit ſolœciſmos, quia manum ferulæ ſubduxit: poſt everſum à te Papam ſint
iſti ſanè Pontificatûs tui canones, vel certè indulgentiæ tuæ, ſive ſanctæ Tyran-
nidis, ſive ſanctæ Servitutis Pontifex dici mavis. Congeſta extremo capite
maledicta tua in *Anglicanæ reipub. & Eccleſiæ ſtatum* prætereo: hoc enim habent
tui ſimiles, homo contemptiſſime; ut quidque plurimâ dignum eſt laude, id ſo-
lent per calumniam maximè vituperare. Sed de jure regio apud nos, ſeu potius
de jure populi in regem nequid temere affirmaſſe videar, proferre ex ipſis monu-
mentis non gravabor, quamvis pauca quidem de multis, ea tamen quibus liquidò
ſatis conſtabit, Anglos ex lege & inſtituto, & more etiam majorum ſuorum, re-
gem nuper judicaviſſe. Poſt Romanorum ex inſula diſceſſum ſui juris Britanni
circiter annos 40. ſine regibus fuere; quos primos crearunt, eorum nonnullos,
ſupplicio affecere. Britannos eo nomine Gildas, contrà quàm tu facis reprehen-
dit, non quòd regis necavere, ſed quòd injudicatos, vel ut ejus verbis utar, *non*
pro veri examinatione. Vortigernus ob inceſtas cum filia nuptias, teſte Nennio
hiſtoricorum noſtrorum poſt Gildam antiquiſſimo, damnatur *à beato Germano, &*
omni concilio Britonum, ejuſque filio Guorthemiro regnum traditur. Haud multo
hæc poſt Auguſtini obitum geſta ſunt: unde vanitas tua facile redarguitur, qui
ſupra aſſeruiſti, primum omnium Papam, & nominatim Zachariam docuiſſe, ju-
dicari reges poſſe. Circa annum Chriſti 600. Morcantius, qui tunc temporis
in Cambria regnabat, propter cædem patrui ab Oudoceo Landaviæ Epiſcopo in
exilium damnatur; quamquam is exilii ſententiam latifundiis quibuſdam eccle-
ſiæ donatis redemit. Ad Saxones jam veniamus; quorum jura cum reperiantur
facta prætermittam. Saxones Germanis oriundos memineris; qui nec infinitam
aut liberam poteſtatem regibus dedere, & de rebus majoribus conſultare omnes
ſolebant; ex quibus intelligere eſt, Parlamentum, ſi ſolum nomen excipias,
etiam apud Saxonum majores ſumma authoritate viguiſſe. Et ab iis quidem Con-
cilium Sapientum paſſim nominatur; ipſis Ethelberti temporibus, quem *decreta*
judiciorum juxta exempla Romanorum cum Concilio Sapientum conſtituiſſe memorat Be-
da; ſic Edwinus Northanhymbrorum, Inas occidentalium Saxonum rex, *habito*
cum ſapientibus & ſenioribus concilio, novas leges promulgavit; alias Aluredus edi-
dit *ex concilio*, item *prudentiſſimorum*; *atque iis*, inquit, *omnibus placuit edici earum*
obſervationes. His atque aliis multis hujuſmodi locis luce clarius eſt, delectos
etiam ex plebe conciliis maximis interfuiſſe; niſi ſiquis Proceres ſolos ſapientes
eſſe arbitratur. Extat etiam apud nos perantiquus legum liber cui titulus *Specu-*
lum Juſticiariorum, in quo traditur primos Saxones, poſt Britanniam ſubactam,
cum reges crearent, ab iis jusjurandum exigere conſueviſſe, ſe, ut quemvis alium
è populo, legibus ac judiciis ſubjectos fore. cap. 1. ſect. 2. ibidem aït jus eſſe &
æquum ut rex ſuos in Parlamento habeat pares qui de injuriis quas vel rex vel
regina fecerit, cognoſcerent; regnante Aluredo ſancitum legibus fuiſſe, ut ſingu-
lis annis Parlamentum bis Londini, vel eo ſæpius, ſi opus eſſet, haberetur.
Quæ lex cùm peſſimo juris neglectu in deſuetudinem abiiſſet duabus ſub Edovardo
3. ſanctionibus renovata eſt. In alio etiam antiquo manuſcripto, qui Modus
Parlamenti inſcribitur, hæc legimus; ſi rex Parlamentum prius dimiſerit, quàm
ea omnia tranſigantur quorum cauſa concilium indictum erat, perjurii reus
erit; & juramentum illud quod regnum initurus dederat, violaſſe cenſebi-
tur. Quomodo enim, quod juratus eſt, juſtas leges concedit, quas populus
elegerit, ſi earum eligendi facultatem petenti populo non dat vel rariùs Par-
lamentum convocando, vel citiùs dimittendo quàm res populi ferunt? Jus au-
tem illud jurandum, quo rex Angliæ ſe obligat, noſtri juriſperiti pro ſanctiſ-
ſimâ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ſimâ lege ſemper habuere. Quod autem maximis reipub. periculis remedium inveniri poteſt (qui ſolas convocandi Parlamenti finis erat) ſi conventus ille magnus, & auguſtiſſimus ad regis libitum ſtultiſſimi ſæpe & pervicaciſſimi diſſolvetur? Poſſe à Parlamento abeſſe, proculdubiò minus eſt, quàm Parlamentum diſſolvere: at rex per leges noſtras illo Modorum libro traditis abeſſe à Parlamento niſi planè ægrotaret, neq; potuit, neq; debuit: & ne tum quidem niſi inſpecto ejus corpore à duodecim regni paribus, qui de adverſa regis valetudine teſtimonium perhibere in ſenatu poſſent: ſoléntne ſervi cum domino ſic agere? Contrà verò plebeius ordo ſine quo Parlamentum haberi non poteſt, etiam à rege convocatus potuit non adeſſe, & ſeceſſione factâ, de repub. malè geſtâ cum rege expoſtulare: quod & prædictus liber teſtatur. Verùm quod caput eſt, inter leges Edovardi regis vulgò Confeſſoris, una eſt eximia, quæ de regis officio tractat; cui rex officio ſi deſit, *nomen regis in eo non conſtabit.* Hoc quid eſſet, ne non ſatis intelligeretur, Chilperici Francorum regis exemplum ſubnectit, cui idcircò regnum à Populo abrogatum erat. Puniri autem malum regem ex legis hujus ſententia oportere, ſignificabat ille S. Edovardi gladius cui nomen Curtana erat, quem in regum creatione & pompâ geſtare Comes Palatii ſolebat; *inſignum,* inquit noſter Matthæus Paris, *quòd & regem, ſi oberret, habeat de jure poteſtatem cohibendi:* gladio autem nemo fere niſi capite punitur. Hanc legem, cum aliis boni illius Edovardi, Guilielmus ipſe conquæſtor anno regni quarto ratam habuit: & frequentiſſimo Anglorum Concilio prope Verulamium religioſiſſimè juratus confirmavit: quo facto non ſolùm jus omne belli, ſi quod in nos habuit, ipſe extinxit, ſed etiam hujus legis judicio atque ſententiæ ſe ſubjecit. Ejus etiam filius Henricus cùm in omnes Edovardi leges, tùm in hanc quoque juravit; atque iis duntaxat conditionibus, vivente adhuc fratre Roberto natu majore, in regem eſt electus. Jurarunt eadem omnes deinceps reges, antequam inſignia regni acciperent. Hinc celebris ille & antiquus noſter juriſconſultus Bractonus, l. 1. c. 8. *Non eſt rex ubi dominatur voluntas & non lex.* Et l. 3. c. 9. *rex eſt dum benè regit, tyrannus dum populum ſibi creditum violenta opprimit dominatione.* Et ibidem, *exercere debet rex poteſtatem juris, ut vicarius & miniſter dei: poteſtas autem injuriæ diaboli eſt, non dei: cum declinat ad injuriam rex, diaboli miniſter eſt.* Eadem ferme habet vetuſtus alter juriſconſultus, libri illius author qui Fleta inſcribitur, memor nempe uterque & legis illius Edvardinæ, verè quidem regiæ, & regulæ illius in jure noſtro primariæ à me ſupra dictæ, quâ nihil dei legibus & rationi contrarium haberi pro lege poteſt; uti nec tyrannus pro rege, nec miniſter diaboli pro miniſtro dei. Cum itaque lex maximè ratio recta ſit, ſiquidem regi, ſiquidem dei miniſtro obediendum eſt, eâdem prorſùs & ratione & lege, tyranno diaboli miniſtro erit reſiſtendum. Et quoniam de nomine ſæpius quam de re ambigitur, tradunt iidem, regem Angliæ, etiamſi nomen regis nondum perdiderit judicari tamen, ut quilibet è vulgo, & poſſe & debere. Bracton. l. 1. c. 8. Fleta. l. 1. c. 17. *non debet eſſe rege major quiſquam in exhibitione juris; minimus autem eſſe debet in judicio ſuſcipiendo, ſi peccat,* alii legunt *ſi petat.* Judicari igitur cum debeat rex noſter, ſive tyranni ſub nomine, ſive regis, quos habeat item judices legitimos dictu difficile non debet eſſe. Eoſdem conſulere authores haud pejus erit. Bracton. l. 2. c. 16. Fleta. l. 1. c. 17. *In populo regendo rex habet ſuperiores, legem, per quam factus eſt rex, & curiam ſuam, videlicet comites & Barones: comites dicuntur quaſi ſocii regis, & qui habet ſocium, habet magiſtrum; & ideo ſi rex fuerit ſine fræno, id eſt ſine lege, debent ei frænum ponere.* Baronum autem nomine plebeium ordinem comprehendi ſupra oſtendimus; quin & Pares etiam Parlamenti eoſdem fuiſſe dictos, libri legum noſtrarum antiqui paſſim tradunt: & imprimis liber ille cui titulus, Parlamenti modus; *Eligentur,* inquit, *de omnibus regni paribus* 15. quorum erunt *quinque milites, quinque cives* id eſt urbium delegati, *quinque municipes; & duo milites pro comitatu majorem vocem habent in concedendo & contradicendo quam major comes Angliæ;* & meritò quidem, illi enim pro tota aliqua provincia, aut municipio ſuffragia ferunt, iſti pro ſe quiſque duntaxat. Comites autem illos *Codicillares,* quos vocas, & *reſcriptitios,* cum feudales jam nulli ſint, ad judicandum regem à quo creabantur minimè omnium idoneos eſſe, quis non videt? Cum itaque jus noſtrum ſit, ut eſt in illo ſpeculo antiquo, regem habere pares, qui in Parlamento cognoſcant & judicent, *ſi quid rex in aliquem populi ſui peccaverit,* ſi notiſſimum ſit licere apud nos cuivis è populo in minoribus quibuſque curiis injuriarum actionem regi intendere, quanto juſtius eſt, quantoque magis neceſſarium, ſi rex in univerſos peccaverit, ut habeat qui eum non refrænare ſolùm & coercere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

cere, ſed judicare & punire poſſint. Peſſimè enim & ridiculè inſtitutam eſſe
eam neceſſe eſt rempub. in qua de minimis regum injuriis etiam privato cuivis
cautum ſit, de maximis nihil in commune proviſum, nihil de ſalute omnium,
quo minùs liceat ei univerſos ſine lege perdere, qui ne unum quidem lædere per
legem poterat. Comites autem eſſe regis judices, cum oſtenſum ſit neque de-
cere neque expedire, ſequitur judicium illud totum ad plebeium ordinem, qui
& pares regni, & Barones, & populi totius poteſtate ſibi delegatâ præditi ſunt,
jure optimo pertinere. Cum enim (ut in noſtro jure ſcriptum eſt, quod ſupra
attuli) plebs ſola cum rege ſine Comitibus aut Epiſcopis Parlamentum conſtituat,
quia rex cum ſola Plebe, etiam ante Comites aut epiſcopos natos, parlamenta
peragere ſolebat, eâdem prorſus ratione plebs ſola ſupremam & ſine rege, &
regem ipſum judicandi poteſtatem habebit, quòd etiam ante ullum regem crea-
tum, ipſa univerſi populi nomine Concilia & Parlamenta peragere, judicare,
ferre leges, ipſa reges creare ſolita erat; non ut populo dominarentur, ſed ut
rem populi adminiſtrarent. Quem ſi rex contrà injuriis afficere, & ſervitute
opprimere conatus fuerit, ex ipſa legis noſtræ ſententiâ nomen regis in eo non
conſtat, rex non eſt; quòd ſi rex non ſit, quid eſt quod ei pares amplius quæ-
ramus? Tyrannum enim jam re ipſa ab omnibus bonis judicatum nulli non
ſatis pares atque idonei ſunt, qui ſupplicio mactandum eſſe pro tribunali judi-
cent. Hæc cum ita ſint, tot teſtimoniis, tot legibus prolatis, abundè hoc de-
mùm, quod erat propoſitum, eviciſſe arbitror, cum judicare regem penes ple-
bem jure optimo ſit, cúmq; plebs regem de repub. déque eccleſia, ſine ſpe ulla ſani-
tatis, peſſimè meritum ſupplicio ultimo affecerit, rectè atque ordine, éxque re-
pub. ſuáque fide, dignitate, legibus denique patriis feciſſe. Neque poſſum hîc
non gratulari mihi de majoribus noſtris, qui non minore prudentia ac libertate,
quàm Romani olim, aut Græcorum præſtantiſſimi, hanc rempub. inſtituerunt;
neque poterunt illi, ſiquid noſtrarum rerum ſentiunt, non ſibi etiam gratulari de
poſteris ſuis; qui tam ſapienter inſtitutam, tanta libertate fundatam ab impo-
tenti regis dominatione, cum redacti penè in ſervitutem eſſent, tam fortiter,
támque prudenter vindicarunt.

CAP. IX.

SAtis jam arbitror palàm eſſe, regem Angliæ etiam Anglorum legibus judicari
poſſe; ſuos habere judices legitimos; quod erat probandum. Quid tu por-
ro? (Nam quæ tua repetis, ad ea non repetam mea) *ex rebus nunc ipſis propter*
quas comitia indici ſolent, proclive, inquis, *eſt oſtendere regem eſſe ſupra Parlamentum.*
Sit ſanè proclive quantum voles, in quo præcipitem te dari jam ſtatim ſenties.
Parlamentum, inquis, *congregari ſolet ad majoris momenti negotia in quibus regni ſalus*
& populi verſatur. Si rex Parlamentum convocat ad procurandas res populi, non
ſuas, neque id niſi aſſenſu eorum atque arbitrio quos convocat, quid aliud eſt,
obſecro, niſi miniſter populi & procurator? Cum, ſine ſuffragiis eorum quos
populus mittit, ne tantillum quidem, neque de aliis, neque de ſeipſo decernere
poſſit. Quod etiam argumento eſt, officium eſſe regis, toties Parlamentum
convocare, quoties populus id petit: Quandoquidem & res populi, non regis,
iis comitiis tractantur, idque populi arbitrio. Quamvis enim regis quoque aſſen-
ſus honoris cauſa peti ſoleret, quem in rebus minoris momenti ad privatorum
duntaxat commoda ſpectantibus poterat non præbere, poterat pro illa formula
dicere, *rex deliberabit*, de iis tamen, quæ ad ſalutem omnium communem & li-
bertatem pertinebant, prorſùs abnuere nullo modo poterat; cum id & contra
juramentum regium eſſet, quo veluti lege firmiſſima tenebatur, & contra præ-
cipuum magnæ Chartæ articulum, c. 29. *Non negabimus, non differemus cuiquam*
jus aut juſtitiam. Non negabit rex juſtitiam, negabit ergò juſtas leges? Non
cuiquam, an ergò omnibus? Ne in Curiâ quidem ullâ minori, an ergò in Se-
natu ſupremo? An verò rex ullus tantùm ſibi arrogabit, ut quid juſtum ſit,
quid utile, ſe unum univerſo populo ſcire meliùs exiſtimet? Cum *ad hoc creatus*
& electus ſit, ut juſtitiam faciat univerſis, Bracton, l. 3. c. 9. per eas nimirum leges
quas vulgus elegerit. Unde illud in archivis noſtris, 7 H. 4. Rot. Parl. Num. 59.
Non eſt ulla regis prærogativa, qua ex juſtitia & æquitate quicquam derogat. Et reges
olim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

olim acta Parlamenti confirmare recuſantes, Chartam videlicet magnam & hujuſmodi alia, majores noſtri ſæpenumerò armis coëgere; neque propterea minùs valere illas leges, aut minùs legitimas eſſe juriſperiti noſtri ſtatuunt: Quandoquidem aſſenſum rex iis decretis coactus præbuit, quibus jure atque ſponte aſſentiri debebat. Tu dum contendis aliarum etiam gentium reges in poteſtate vel Synedrii vel Senatus, vel Concilii ſui æquè fuiſſe, non nos in ſervitutem aſſeris, ſed eas in libertatem: In quo idem facere pergis quod ab initio feciſti, quodque faciunt pragmaticorum ſtultiſſimi, ut incauti ſeipſos in lite ſæpiùs contraveniant. At nos ſcilicet fatemur *regem, ubicunque abſit, in Parlamento tamen cenſeri præſentem vi poteſtatis: Ergò quodcunque illic agitur à rege ipſo actum intelligi.* Tum quaſi bolum aliquem nactus eſſes aut mercedulam, illorum recordatione Caroleorum delinitus, *accipimus*, inquis, *quod dant:* Accipe igitur, quo dignus es, magnum malum; non enim damus, quod ſperabas, inde ſequi *curiam illam non alia potiri poteſtate quàm à rege delegata.* Si enim dicitur, poteſtas regis, quæcunque ea ſit, à Parlamento abeſſe non poteſt, an ſuprema continuò dicitur? Annon potiùs transferri in Parlamentum poteſtas regia videtur, útque minor majore contineri? Sanè ſi Parlamentum poteſt, nolente & invito rege, acta ejus & privilegia quibuſvis data revocare atque reſcindere, ſi ipſius regis prærogativas, prout videtur, circumſcribere, ſi proventus ejus annuos & impenſas aulæ, ſi famulitium ipſum, ſi totam denique rem domeſticam regis moderari, ſi vel intimos ejus conſiliarios atque amicos amovere, vel etiam è ſinu abripere ad ſupplicium poteſt, ſi cuivis denique de plebe à rege ad Parlamentum quacunque de re provocatio eſt lege data, non itidem à Parlamento ad regem, quæ omnia & poſſe fieri, & fuiſſe ſæpiùs facta, cum monumenta publica, tum legum noſtrarum conſultiſſimi teſtantur, neminem eſſe arbitror, modò mens ei ſana ſit, qui Parlamentum ſupra regem eſſe non fateatur. Nam in interregno etiam Parlamentum viget; & quod hiſtoriis noſtris teſtatiſſimum eſt, nulla hæreditatis ratione habita, ſæpe, quem ſibi viſum eſt, ſuffragiis liberrimis regem creavit. Ut ſummatim dicam quod res eſt, Parlamentum eſt ſupremum gentis Concilium, ad hoc ipſum à Populo planè libero conſtitutum, & poteſtate plenâ inſtructum, ut de ſummis rebus in commune conſulat; rex ideo erat creatus, ut de conſilio & ſententiâ illorum Ordinum conſulta omnia exequenda curaret. Quod cum Parlamentum ipſum edicto nuper ſuo publicè declararet, neque enim pro æquitate ſua recuſabat vel externis gentibus actionum ſuarum rationem ultrò ac ſponte reddere, ecce tibi è gurguſtio nullius homo authoritatis, aut fidei, aut rei, Burgundus iſte Verna, qui ſummum Angliæ Senatum, jus patrium atque ſuum ſcripto aſſerentem, *deteſtandæ & horribilis impoſturæ* inſimulat. Patriam mehercule tuam pudebit, verbero, ſe tantæ impudentiæ homuncionem genuiſſe. Sed habes fortaſſe quæ ſalutariter monitos nos velis; agedum, auſcultamus. *Quas*, inquis, *leges ſancire poteſt Parlamentum, in quo nec præſulum ordo comparet?* Túne ergo, furioſe, præſules ex Eccleſia extirpatum ibas, ut in Parlamenta induceres? O hominem impium, & Satanæ tradendum, quem neque Eccleſia non ejicere hypocritam & atheum, neque ulla reſpub. recipere communem libertatis peſtem atque labem deberet; qui etiam quod nequit ex Evangelio, id ex Ariſtotele & Halicarnaſſæo, deinde ex ſtatutis Papiſticis praviſſimorum temporum probare adnititur, regem Angliæ caput eſſe Anglicanæ Eccleſiæ, ut Epiſcopos compranſores ſuos & neceſſarios nuper factos, quos ipſe Deus exturbavit, novos iterum prædones & tyrannos, pro virili ſua parte, ſanctæ Dei Eccleſiæ imponat; quorum univerſum ordinem tanquam religioni Chriſtianæ pernicioſiſſimum, eradicandum eſſe ſtirpitùs, editis antea libris clamoſè contenderat. Quis unquam Apoſtata, non dico à ſua, quæ nulla certa eſt, ſed à Chriſtiana doctrina, quam ipſe aſſeruerat, defectione tam fœdâ atque nefariâ deſcivit? *Epiſcopis de medio ſublatis, qui ſub rege, & ex ejus arbitrio de cauſis eccleſiæ cognoſcebant,* quæris *ad quos redibit ea cognitio.* O perditiſſime, verere tandem vel conſcientiam tuam; memineris dum licet, niſi ſi hoc ſerò nimis te moneo, memineris quàm non impunè tibi erit, quàm inexpiabile demùm ſit, ſanctum Dei Spiritum ſic illudere. Subſiſte aliquando, & pone aliquem furori modum, ne te accenſa ira numinis repentè corripiat; qui Chriſti gregem, unctóſque Dei minimè tangendos; iis hoſtibus & ſæviſſimis tyrannis obterendos iterum & perſultandos tradere cupis, à quibus elata modò & mirifica Dei manus eos liberavit: Túque ipſe, neſcio eorúmne ad fructum ullum, an ad perniciem & obdurationem tuam, liberandos eſſe docuiſti. Quod ſi jus nullum dominandi in Eccleſiam eſt Epiſcopis, certè multo minùs eſt regibus; quicquid

hominum

hominum ſtatuta edicunt. Sciunt enim qui labris aliquanto pluſquàm primori-
bus Evangelium guſtarunt, Eccleſiæ gubernationem divinam eſſe totam ac ſpi-
ritualem, non civilem. *In ſecularibus* autem, quòd aïs *ſupremam juriſdictionem ha-*
buiſſe regem Angliæ, id falſum eſſe jura noſtra ubertim declarant. Curias omnes
ubi judicia exercentur, non rex, ſed Parlamenti authoritas vel conſtituit, vel
tollit ; in quibus tamen minimo cuivis è plebe licebat regem in jus vocare ; neque
raró judices contra regem pronuntiare ſolebant : id ſi rex vel interdicto, vel
mandato, vel ſcriptis literis impedire conaretur, ex juramento & lege non pare-
bant judices, ſed ejuſmodi mandata rejiciebant, & pro nihilo habebant. Non
poterat rex quenquam in vincula conjicere, aut ullius bona in publicum addicere ;
poterat neminem ſupplicio punire, niſi in aliquam curiam priùs citatum, ubi non
rex, ſed conſueti judices ſententias tulere ; idque ſæpe, ut ſupra dixi, contra
regem. Hinc noſter Bractonus, l. 3. c. 9. *Regia poteſtas juris eſt, non injuriæ ;*
& nihil aliud poteſt rex, niſi id ſolùm quod de jure poteſt. Aliud tibi ſuggerunt Cau-
ſidici tui, qui nuper ſolum verterunt ; ex ſtatutis nempe quibuſdam haud anti-
quis ſub Edvardo Quarto, Henrico Septimo, Edvardo Sexto promulgatis : Ne-
que viderunt, quamcunque regi poteſtatem ſtatuta illa concedunt, eam à Parla-
mento conceſſam eſſe omnem & quaſi precariam ; quam & eadem authoritas po-
terat revocare. Cur ſic paſſus es naſuto tibi imponi, ut quo maximè argumento
regis poteſtatem ex decretis Parlamenti pendere demonſtratur, eo abſolutam
eſſe & ſupremam probare te crederes ? Nam & monumenta noſtra ſanctiora te-
ſtantur, reges noſtros non hæreditati, non armis, non ſucceſſioni ; ſed populo
ſuam omnem poteſtatem debere. Talis poteſtas regia Henrico quarto, talis ante
eum Richardo Secundo à plebeio ordine conceſſa legitur ; Rot. Parlament.
1 Hen. 4. Num. 108. haud ſecùs atque rex aliquis præſidibus ſuis præfecturas
& provincias edicto & diplomate ſolet concedere. Id nempe literis publicis
conſignari disertè juſſit Communium Domus, *conceſſiſſe ſe regi Richardo, ut tali bona*
libertate frueretur, *qualem ante eum reges Angliæ habuere* ; quâ cum rex ille *contra*
fidem Sacramenti ſui ad everſionem legum abuteretur, ab iiſdem orbatus regno
eſt. Iidem etiam, quod & eadem rotula teſtatur, in Parlamento edicunt, ſe
prudentiâ & moderatione Henrici Quarti confiſos, *velle ac jubere ut in eadem*
magna libertate regia ſit quam ejus progenitores obtinuere. Illa autem niſi fiduciaria
planè fuiſſet, quemadmodum hæc fuit, neceſſe eſt profectò & Parlamenti illius
ordines, qui concederent quod ſuum non erat, ineptos ac vanos, & reges illos
qui, quod ſuum jam erat, conceſſum ab aliis vellent accipere, & ſibi & poſteris
injurios nimis fuiſſe : Quorum utrumvis credibile non eſt. *Tertia pars*, inquis,
regiæ poteſtatis verſatur circa militiam ; hanc partem reges Angliæ ſine pari & æmulo tra-
ctarunt. Neque hoc verius quàm cætera quæ perfugarum fide ſcripſiſti. Primùm
enim pacis & belli arbitrium penes magnum regni ſenatum ſemper fuiſſe, & hi-
ſtoriæ paſſim noſtræ, & exterorum quotquot res noſtras paulo accuratiùs atti-
gere teſtantur. Sancti etiam Edvardi leges, in quas jurare noſtri reges teneban-
tur, certiſſimam fidem faciunt, capite de Heretochiis, *fuiſſe quaſdam poteſtates per*
provincias & ſingulos comitatus regni conſtitutas, qui Heretoches vocabantur, latinè du-
ctores exercitus, qui provincialibus copiis præerant, non *ad honorem coronæ* ſolùm,
ſed *ad utilitatem regni.* Iſti vero eligebantur *per commune concilium, & per ſingulos*
comitatus in pleno conventu populari, ſicut & vicecomites eligi debent. Ex quò facilè
perſpicitur, & copias regni & copiarum ductores in poteſtate populi, non regis
& antiquitùs fuiſſe, & eſſe oportere : illámque legem æquiſſimam noſtro in
regno haud minus valuiſſe, quàm olim in populari Romanorum ſtatu valebat.
De qua & M. Tullium audire non ab re fuerit. Philipp. 10. *Omnes legiones, om-*
nes copiæ quæ ubique ſunt, Populi R. ſunt. Neque enim legiones quæ Antonium Conſulem
reliquerunt, Antonii potius quàm reipub. fuiſſe dicuntur. Sancti, autem Edovardi le-
gem illam, cum aliis illius legibus Guilielmus ille conquæſtor dictus, populo ſic
volente ac jubente, juratus confirmavit ; ſed & hanc inſuper adjecit, c. 56. *Om-*
nes civitates, burgos, caſtella, ſingulis noctibus ita cuſtodiri, prout vicecomes, & Alder-
manni, cæterique præpoſiti per commune concilium ad utilitatem regni meliùs providebunt ;
& lege 62. *Ideo caſtella, burgi, civitates ædificatæ ſunt ad tuitionem gentium & popu-*
lorum regni, idcirco & obſervari debent cum omni libertate, integritate, & ratione.
Quid ergo ? Cuſtodientur arces & oppida in pace contra fures & maleficos non
niſi per commune Concilium ejuſdem loci, non cuſtodientur in maximo belli
metu contra hoſtes ſive externos ſive inteſtinos per commune concilium totius
gentis ? Sanè illud niſi concedatur, neque *libertas*, neque *integritas*, nec *ratio* de-

nique in iis cuſtodiendis ulla eſſe poterit; neque earum rerum quicquam aſſequemur, quarum causâ ſundari primùm urbes & arces lex ipſa dicit. Majores certè noſtri quidvis potiùs regi quàm ſua arma & oppidorum præſidia tradere ſolebant; idem eſſe rati acſi libertatem ipſi ſuam ferocitati regum & impotentiæ proditum irent. Cujus rei exempla in hiſtoriis noſtris uberrima cum ſint, & jam notiſſima, inſerere huic loco ſupervacaneum eſſet. At *protectionem rex debet ſubditis, quomodo eos protegere poterit, niſi arma viroſque habeat in ſua poteſtate?* At, inquam, habebat hæc omnia ad utilitatem regni, ut dictum eſt, non ad civium interitum & regni diſperditionem: Quod & Henrici Tertii temporibus, prudenter Leonardus quidam vir doctus in Epiſcoporum conventu reſpondit Ruſtando Papæ nuntio & regis procuratori: *Omnes Eccleſiæ ſunt Domini Papæ, ut omnia principis eſſe dicimus, ad tuitionem, non ad fruitionem vel proprietatem,* quod aïunt; ad defenſionem, *non ad diſperſionem:* Eadem & prædictæ legis Edovardi ſententia erat; quid eſt hoc aliud niſi poteſtate fiduciaria, non abſoluta? Qualem cum imperator bellicus fere habeat, id eſt delegatam, non planè propriam, non eò ſegniùs populum, à quo eligitur, ſive domi ſive militiæ defendere ſolet. Fruſtra autem Parlamenta, & impari ſane congreſſu de legibus Sancti Edovardi & libertate olim cum regibus contendiſſent, ſi penes regem ſolum arma eſſe oportere exiſtimaſſent; nam & leges quamlibet iniquas ipſe dare ſi voluiſſet, fruſtra ſe *charta* quantumvis *magna* contra ferrum defendiſſent. *At quid proderit,* inquis, *Parlamento militiæ magiſterium habere, cum ne teruncium quidem ad eam ſuſtinendam queat, nolente rege, de populo cogere.* Ne ſit ea tibi cura: Primùm enim hoc falsò ponis, Parlamenti ordines *non poſſe ſine rege tributa populo imponere,* à quo & ipſi miſſi ſunt, & cujus cauſam ſuſcipiunt. Deinde non poteſt te fugere tam ſedulum de alienis rebus percontatorem, ſua ſponte populum, vaſis aureis atque argenteis conflatis, magnam vim pecuniæ in hoc bellum contra regem impendiſſe. Ampliſſimos exinde regum noſtrorum annuos reditus recenſes: Nil niſi *millies quingenties quadragies* crepas; *ex patrimonio regis maximas largitiones* fieri ſolitas ab iis *regibus qui liberalitatis laudibus emicuerunt,* avidus audieras: Hac te illecebrâ veluti Bileamum illum infamem proditores patriæ ad ſuam cauſam perduxere; ut Dei populo maledicere, & divinis judiciis obſtrepere auderes. Stulte; quid tandem regi injuſto ac violento tam immenſæ opes profuere? Quid etiam tibi? Ad quem nihil prorſus eorum, quæ ſpe ingenti devoraveras, perveniſſe audio, præter unam illam crumenulam vitreis globulis vermiculatam, & centenis aureolis conſertam. Cape iſtam, Balaame, quam adamaſti, iniquitatis mercedem, ac fruere. Pergis enim deſipere; *Erectio ſtandardi,* id eſt *vexilli ad regem ſolum pertinet.* Quapropter? Quia

——Belli ſignum Laurenti Turnus ab arce
Extulit.

Tune verò neſcis, Grammatice, hoc idem cujuſvis imperatoris bellici munus eſſe? At *aït Ariſtoteles, neceſſe eſt regi præſidium adſiſtere, quo leges tueri poſſit; ergo oportet regem plus armis poſſe quàm populum univerſum.* Tales hic homo conſequentias torquere ſolet, quales Ocnus funes apud inferos; quæ nulli ſunt uſui, niſi ut comedantur ab aſinis: Aliud enim eſt præſidium à populo datum, aliud armorum omnium poteſtas, quam Ariſtoteles hoc ipſo, quem protuliſti, loco à regibus abjudicat. Oportet, inquit, habeat rex tantam circa ſe manum armatorum, *quanta ſingulis vel compluribus fortior ſit, populo vero minor;* εἶναι δὲ τοσαύτην ἰσχὺν ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλειόνων κρείττω, τοῦ δὲ πλήθους ἥττω, Polit. l. 3. c. 11. Alioqui ſanè, ſub ſpecie tuendi, poſſit ſtatim & populum & leges ſibi ſubjicere. Hoc autem rex & tyrannus intereſt; rex à ſenatu & populo volente, ac libente, quod ſatis eſt præſidii circa ſe habet contra hoſtes, & ſeditioſos: Tyrannus invito ſenatu ac populo, vel hoſtium, vel perditorum civium præſidium ſibi quàm maximum comparare ſtudet, contra ſenatum ipſum & populum. Conceſſit itaque Parlamentum regi, ut alia omnia, ſic *ſtandardi erectionem*; non ut infeſta patriæ ſigna inferret, ſed ut populum contra eos defenderet, quos Parlamentum hoſtes judicat; ſi ſecus feciſſet, ipſe hoſtis judicandus erat; cum juxta ipſam Sancti Edovardi, vel quod ſanctius eſt, ipſam naturæ legem, nomen regis perdiderit. Unde in prædictâ Philippicâ, *amittit is omne exercitûs & imperii jus, qui eo imperio & exercitu rempub. oppugnat.* Neque licebat regi *feudales* illos *equites* ad *bellum* evocare, quod Parlamenti authoritas non decreviſſet; id quod ex ſtatutis

pluribus

pluribus manifeſtum eſt. Idem de vectigalibus & cenſu navali cenſendum ;
quem imperare civibus ſine ſenatuſconſulto rex non potuit : atque ita graviſſimi
legum noſtrarum interpretes annis abhinc plus minus duodecim, tum cum adhuc
firmiſſimum erat regium imperium, publicè ſtatuerunt. Sic diu ante eos For-
teſcutius Henrici Sexti cancellarius juris noſtri conſultiſſimus ; rex Angliæ, in-
quit, neque leges mutare poteſt, neque tributa, nolente populo, imponere, ſed
nec probaverit quiſquam ullis teſtimoniis antiquorum *regni Angliæ ſtatum mere*
eſſe *regalem. Habet rex*, inquit Bractonus, *juriſdictionem ſuper omnes.* Id eſt in
curiâ ; ubi regis quidem nomine, noſtris autem legibus jus redditur. *Omnis ſub*
rege eſt ; id eſt, ſinguli : atque ita ſe explicat ipſe Bractonus locis à me ſupra
citatis. Ad ea quæ reſtant, ubi eundem volvis lapidem, in quo vales ipſum,
credo, Siſyphum delaſſare, ex ſupra dictis abunde reſpondetur. De cætero, ſi
quando Parlamenta ſuum regibus bonis obſequium ampliſſimis verbis citra aſſen-
tationem & ſervitutem detulere, id quaſi eodem modo tyrannis delatum eſſet,
intelligi, aut populo fraudi eſſe non debet ; neque enim juſto obſequio libertas
imminuitur. Quod autem ex Edvardo Coco & aliis citas, *Angliæ regnum ab-*
ſolutum eſt imperium, id eſt, ſi ad ullum regem externum, aut Cæſarem reſpici-
as ; vel, ut Cambdenus aït, *quia in imperii clientela non eſt* : alioqui adjicit uter-
que imperium hoc conſiſtere non *ex rege* ſolo, ſed *ex corpore politico.* Unde
Forteſcutius, de laud. legum Angl. c. 9. *rex*, inquit, *Angliæ* populum gu-
bernat *non mera poteſtate regia, ſed politica* ; *populus enim iis legibus gubernatur*
quas ipſe fert. Externos hoc etiam ſcriptores non latebat. Hinc Philippus Co-
minæus author graviſſimus commentariorum quinto ; *inter omnia orbis terræ reg-*
na, quorum ego notitiam habeo, non eſt meâ quidem ſententiâ, ubi publicum moderatiùs
tractetur, neque ubi regi minus liceat in populum, quàm in Anglia. Poſtremò *ridi-*
culum eſt, inquis, *argumentum, quod afferunt, regna ante reges fuiſſe, quaſi dicas lu-*
cem ante ſolem extitiſſe. At nos, ô bone vir, non regna, ſed populum ante reges
fuiſſe dicimus. Quem interim te magis ridiculum dicam, qui lucem ante ſolem
extitiſſe, quaſi ridiculum, negas. Ita dum in alienis curioſus eſſe vis, elementa
dedidiciſti. Miraris denique, *eos qui regem in comitiis regni viderunt ſolio ſeden-*
tem, ſub aureo & ſerico cœlo, potuiſſe in dubium vocare utrum penes regem an penes
Parlamentum majeſtas ſit. Incredulos profectò homines narras, quos tam luci-
dum argumentum è cœlo ipſo petitum nihil movit. Quod tu cœlum aureum
homo ſtoicus adeò es religioſè & unicè contemplatus, ut & cœli Moſaici &
Ariſtotelici oblitus eſſe penitus videare : cum in illo *lucem ante ſolem exſtitiſſe* ne-
gaveris, in hoc tres Zonas temperatas eſſe ſupra docueris. Quot Zonas in illo
regis aureo & ſerico cœlo obſervaveris, neſcio : hoc ſcio, te Zonam unam cen-
tum ſtellis aureis bene temperatam ex illa tua cœleſti contemplatione abſtu-
liſſe.

CAP. X.

Cum hæc omnis controverſia de jure, ſive generatim regio, ſive ſeparatim
regis Angliæ, obſtinatis partium contentionibus, quàm ipſa rei natura diffi-
cilior facta ſit, ſpero, qui ſtudium veritatis factionibus anteponunt, iis ea me ex
lege Dei, juréque gentium, ex inſtitutis denique patriis, copioſè attuliſſe, quæ
regem Angliæ judicari poſſe, atque etiam capite puniri indubitatum reliquerint.
Cum cæteris, quorum animos aut ſuperſtitio occupavit, aut mentis etiam anti-
cipata regii ſplendoris admiratio ita perſtrinxit, ut nihil in virtute ac libertate
verâ illuſtre ac ſplendidum videre poſſint, ſive ratione & argumentis agamus,
ſive exemplis, fruſtra contendimus. Tu verò, Salmaſi, ut reliqua omnia, ita
hoc etiam abſurdè admodùm facere videris, qui cum omnes independentes om-
nibus probris onerare non deſinas, regem ipſum quem defendis, maximè om-
nium independentem fuiſſe ſtatuis : neque *regnum populo, ſed generi debuiſſe* : dein-
de quem *capitis cauſam dicere coactum* initio graviter dolebas, eum nunc *inauditum*
periiſſe quereris. At verò totam cauſæ dictionem ejus, fide ſumma Gallicè edi-
tam, inſpicere ſi libet, perſuaſum tibi aliud fortaſſe erit. Carolo certè cum per
aliquot dies continuos ampliſſima loquendi facta copia eſſet, non ille quidem
eſt ea uſus ad objecta ſibi crimina diluendum, ſed ad judicium illud ac judices

omninò

omninò rejiciendum. Qui autem reus aut tacet, aut aliena ſemper reſpondet, eum non eſt injuria, ſi manifeſtus criminum ſit, vel inauditum condemnari. Carolum ſi *mortem* aïs *planè egiſſe vitæ reſpondentem*, aſſentior: ſi dicis piè & ſanctè & *ſecurè* vitam finiiſſe, ſcito aviam ejus Mariam, infamem fœminam, pari in ſpeciem pietate, ſanctitate, conſtantia in pegmate occubuiſſe. Ne animi præſentiæ, quæ in morte quibuſvis è vulgo maleficis permagna ſæpè eſt, nimium tribuas, ſæpè deſperatio aut obfirmatus animus fortitudinis quandam ſpeciem & quaſi perſonam induit; ſæpè ſtupor tranquillitatis: videri ſe bonos, intrepidos, innocentes, interdum & ſanctos peſſimi quique non minùs in morte quàm in vita cupiunt; ínque ipſa ſcelerum ſuorum capitali pœna ſolent ultimam ſimulationis ſuæ & fraudum, quàm poſſunt ſpecioſiſſimè, pompam ducere, &, veluti poetæ aut hiſtriones deterrimi, plauſum in ipſo exitu ambitioſiſſimè captare. Nunc *ad iſtam quæſtionem perveniſſe te* aïs, *quâ tractandum eſt quinam fuerint illius regiæ condemnationis præcipui authores.* Cum de te potiùs inquirendum ſit, quomodo tu, homo exterus, & Gallicanus erro, ad quæſtionem de rebus noſtris, tibi tam alienis, habendam perveneris? quo pretio emptus? verùm de eo ſatis conſtat. Te vero percontantem de rebus noſtris quis demum docuit? ipſi nimirum perfugæ, & perduelles patriæ, qui te hominem vaniſſimum nacti, mercede ad maledicendum facilè adduxerunt. Data deinde tibi eſt aliqua aut furibundi cujuſpiam ſacellani ſemipapiſtæ, aut ſervientis aulici, de ſtatu rerum ſcriptiuncula; eam ut latinè verteres negotium tibi dabatur: hinc iſtæ narrationes confectæ, quas, ſi videtur, paulùm excutiamus. *In hanc condemnationem non centena milleſima pars populi conſenſit.* Quid ergo cæteri, qui ſeſe nolentibus tantum facinus fieri ſunt paſſi? an ſtipites, an trunci hominum, an fortè quales illi in ſcena Virgiliana,

Purpurea intexti tollunt aulæa Britanni?

Non enim veros tu quidem Britannos, ſed pictos neſcio quos, vel etiam acu pictos videris mihi velle dicere. Cum itaque incredibile ſit gentem bellicoſam à tam paucis, iiſque infimis de plebe ſua, ſub jugum mitti, quod in narratione tua primum occurrit, id eſſe falſiſſimum apparet. *Ordo eccleſiaſticus erat ab ipſo ſenatu ejectus.* Eo miſerior itaque tua eſt inſania, necdum enim te ſentis inſanire, qui eos è Parlamento quereris ejectos, quos tute ex eccleſia ejiciendos eſſe, libro longiſſimo ſcribis? *Senatûs alter ordo qui in proceribus conſiſtebat, ducibus, comitibus, vicecomitibus, ſtatione ſua dejectus eſt.* Et meritò, à nullo enim municipio miſſi pro ſe tantùm ſedebant, nihil juris in populum habebant, juri tamen ejus & libertati, ſuo quodam inſtituto refragari in pleriſque conſueverant: erant à rege conſtituti, ejus comites, & famuli, & quaſi umbræ, quo amoto, ipſi neceſſe eſt ad plebem, unde orti ſunt, redigerentur. *Una & deterrima portio Parlamenti poteſtatem ſibi vindicare non debuit reges judicandi.* At plebeius ordo, quod te ſupra docui, non ſolum Parlamenti pars erat potiſſima, etiam ſub regibus, ſed per ſe ipſe Parlamentum omnibus numeris abſolutum & legitimum, etiam ſine Comitibus, nedum Eccleſiaſticis, conſtituebat. Atqui *ne tota quidem hæc ipſa pars ad ſententiam de regis capite ferendam admiſſa eſt.* Pars illa nempe non admiſſa, quem verbo regem, re hoſtem toties judicaverat, ad eum animis atque conſiliis palam defecerat. Parlamenti ordines Anglicani cum iis qui à Scotiæ itidem Parlamento miſſi erant legati, idibus Januarii 1645. reſcripſerant regi, doloſas inducias & habenda ſecum Londini colloquia petenti, non poſſe ſe eum in urbem admittere, donec is de bello civili tribus jam regnis ejus operâ excitato, de cædibus tot civium ejus juſſu factis reipub. ſatisfeciſſet; déque pace firma atque ſincera iis conditionibus caviſſet, quas ei utriuſque regni Parlamenta & tulerant ſæpiùs, & latura eſſent: ipſe è contrario poſtulata eorum æquiſſima jam ſepties humillimè oblata, reſponſionibus aut ſurdis repudiaverat, aut ambiguis eluſerat. Ordines tandem poſt tot annorum patientiam ut ne fraudulentus rex, quam debellare rempub. in acie non valebat, eam in vinculis per dilationes everteret, & jucundiſſimum ex noſtris diſſidiis fructum capiens, de victoribus etiam ſuis reſtitutus hoſtis inſperatum ſibi triumphum ageret, decernunt, ſe regis deinceps rationem non habituros, nullas ſe ei poſtulationes ampliùs eſſe miſſuros, aut ab eo accepturos. Poſt hæc tamen decreta reperti ſunt ex ipſo ordinum numero, qui invictiſſimi exercitûs odio, cujus maximis rebus geſtis invidebant, quémque poſt ingentia merita, dimittere cum ignominia cupiebant, & miniſtris aliquot ſeditioſis, quibus miſerè

ſer-

ſerviebant, morem gerentes, opportunum ſibi tempus nacti, cum eorum multi, quos à ſe longè diſſentire ſciebant, ad ſedandos Presbyterianorum gliſcentes jam tumultus, miſſi ab ipſo ordine, in provinciis abeſſent, mira levitate, ne dicam perfidia, decernunt, inveteratum hoſtem, verbotenùs duntaxat regem, nulla penè ab eo ſatisfactione priùs accepta, aut cautione facta, ad urbem eſſe reducendum; in ſummam dignitatem atque imperium æquè eſſe reſtituendum, ac ſi de repub. præclare meritus eſſet. Ita religioni, libertati, fœderi deni-que illi à ſe toties jactato regem præponebant. Quid illi interea qui integri tam peſtifera agitari conſilia videbant? An ideo deeſſe patriæ, ſaluti ſuorum non proſpicere debuerant, eò quod iſtius mali contagio in ipſorum Ordinem penetraverat? At quis iſtos excluſit malè ſanos? *Exercitus*, inquis, *Anglicanus*, id eſt, non externorum, ſed fortiſſimorum & fidiſſimorum civium; quorum tribuni plerique, ſenatores ipſi erant, quos illi boni excluſi patriâ ipſa exclu-dendos, & in Hiberniam procul ablegandos eſſe cenſuerant; dum Scoti interim dubia jam fide quatuor Angliæ provincias ſuis finibus proximas magnis copiis inſidebant, firmiſſima earum regionum oppida præſidiis tenebant, regem ipſum in cuſtodia habebant: dum ipſi etiam factiones ſuorum atque tumultus, Par-lamento ipſi pluſquam minaces, & in urbe & in agris paſſim fovebant, qui paulò pòſt in bellum non civile ſolùm, ſed & Scoticum illud erupere. Quòd ſi pri-vatis etiam conſiliis aut armis ſubvenire reipublicæ laudatiſſimum ſemper fuit, non eſt certè cur exercitus reprehendi poſſit, qui Parlamenti authoritate ad ur-bem accerſitus imperata fecit; & regiorum factionem atque tumultum ipſi curiæ ſæpiùs minitantem facilè compeſcuit. In id autem diſcrimen adducta res erat, ut aut nos ab illis, aut illos à nobis opprimi neceſſe eſſet. Stabant ab illis Londinenſium plerique inſtitores atque opifices, & miniſtrorum factioſiſſimi qui-que; à nobis exercitus magna fide, modeſtia, virtute cognitus. Per hos cum retinere libertatem, rempub. ſalutem liceret, an hæc omnia per ignaviam & ſtultitiam prodenda fuiſſe cenſes? Debellati regiarum partium duces arma qui-dem inviti, animum hoſtilem non depoſuerant: omnibus belli renovandi occa-ſionibus intenti ad urbem ſe receperant. Cum his, quamvis inimiciſſimis quamvis ſanguinem eorum avidè ſitientibus, Presbyteriani, poſtquam non per-mitti ſibi in omnes tam civilem quàm eccleſiaſticam dominationem viderunt, clandeſtina conſilia, & prioribus tum dictis tum factis indigniſſima conſociare, cœperant: eóque acerbitatis proceſſere, ut mallent ſe regi denuò mancipare, quàm fratres ſuos in partem illam libertatis quam & ipſi ſuo ſibi ſanguine acquiſive-rant, admittere; mallent tyrannum tot civium cruore perfuſum, irâ in ſuperſti-tes, & concepta jam ultione ardentem rurſus experiri dominum, quàm fratres, & amiciſſimos æquo jure ferre ſibi pares. Soli Independentes qui vocantur, & ad ultimum ſibi conſtare, & ſua uti victoria ſciebant: qui ex rege hoſtem ſe fecerat, eum ex hoſte regem eſſe amplius, ſapienter, meo quidem judicio, no-lebant: neque pacem idcircò non volebant, ſed involutum pacis nomine aut bellum novum, aut æternam ſervitutem prudentes metuebant. Exercitum au-tem noſtrum quo fuſiùs infamare poſſis, narrationem quandam rerum noſtrarum inconditam & ſtrigoſam exordiris: in qua tametſi multa falſa, multa frivola re-perio, multa abs te vitio data, quæ laudi ducenda eſſent, huic tamen alteram ex adverſo narrationem opponere nihil arbitror attinere. Rationibus enim hîc non narrationibus certatur; atque illis utrobique, non his fides habebitur. Et ſanè ſunt ejuſmodi res iſtæ, ut niſi juſta hiſtoria dici pro dignitate nequeant. Melius itaque puto, quod de Carthagine Salluſtius, ſilere tantis de rebus, quàm parùm dicere: neque committam ut non ſolùm virorum illuſtrium, ſed Dei præcipuè maximi laudes, in hac rerum ſerie mirabili ſæpiſſimè iterandas, tuis hoc libro intexam opprobriis. Ea igitur duntaxat, quæ argumenti habere ſpe-ciem videntur, pro more decerpam. *Anglos & Scotos* quòd aïs *ſolenni conventi-one promiſiſſe, ſe regis majeſtatem conſervaturos*, omittis quibus id conditionibus promiſere; ſi ſalvâ nimirum religione & libertate id fieri poſſet: quibus utriſ-que ad extremum uſque ſpiritum iniquus adeò & inſidioſus rex iſte erat, ut, vi-vente illo, & religionem periclitaturam, & libertatem interituram eſſe facile appareret. Sed redis jam ad illos regii ſupplicii authores. *Si res ipſa ponderi-bus ſuis, & momentis rectè æſtimetur, exitus facti nefandi ita Independentibus impu-tari debet, ut principii & progreſſus gloriam Presbyteriani ſibi poſſent vindicare.* Au-dite Presbyteriani, ecquid nunc juvat, ecquid confert ad innocentiæ & fideli-tatis opinionem veſtræ, quòd à rege puniendo abhorrere tantopere videremini?

Vos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Vos iſto regis actore verboſiſſimo, accuſatore veſtro, *pluſquam dimidium itineris confeciſtis*; vos *ad quartum actum & ultra in dramate hoc deſultando frigultientes ſpectati eſtis*; vos *meritò regis occiſi crimine notari debetis*; *ut qui viam ad ipſum occidendum muniiſtis*; vos *nefariam illam ſecurim cervicibus ejus inflixiſtis, non alii.* Væ vobis imprimis, ſi unquam ſtirps Caroli regnum poſthac in Anglos recuperabit: in vos, mihi credite, cudetur hæc faba. Sed Deo vota perſolvite, fratres diligite liberatores veſtros, qui illam calamitatem, atque certam perniciem ab invitis etiam vobis hactenus prohibuere. Poſtulamini vos item, quòd *aliquot annos antè per varias petitiones jus regis imminuere moliti eſtis, quòd voces contumelioſas regi illis ipſis libellis quos nomine Senatus regi porrexiſtis, inſertas publicaſtis*; videlicet *in illa declaratione dominorum & communium, Maii 26. 1642. apertè quid ſenſiſtis de regis authoritate aliquoties perduellionem ſpirantibus & inſanis poſitionibus faſſi eſtis. Hullæ oppidi portas Hothamus, tali mandato à ſenatu accepto, venienti regi occluſit*; vos *quid rex pati poſſet, hoc primo rebellionis experimento cognoſcere concupiviſtis.* Quid hoc dici potuit accommodatiùs ad conciliandos inter ſe Anglorum animos, atque à rege penitùs abalienandos? cum intelligere hinc poſſint, ſi rex revertatur, ſe non ſolùm regis mortem, ſed etiam petitiones quondam ſuas, & frequentiſſimi Parlamenti acta de liturgia & epiſcopis abolendis, de triennali Parlamento, & quæcunque ſummo populi conſenſu ac plauſu ſancita ſunt, tanquam ſeditioſas atque *inſanas Presbyterianorum poſitiones* luituros. Sed repente mutat animum homo leviſſimus; & quod modò *rem ipſam rectè æſtimanti* ſibi videbatur ſolis Presbyterianis deberi, id nunc *rem* eandem *ab alto revolventi* Independentibus totum deberi videtur. Modò Presbyterianos *vi aperta atque armis contra regem graſſatos eſſe*, eúmque ab iis *bello victum, captum, in carcerem conjectum* affirmabat, nunc omnem *hanc rebellionis doctrinam* Independentium eſſe ſcribit. O hominis fidem & conſtantiam! quid aliam jam opus eſt narrationem comparare contra tuam, quæ ipſa ſibi tam turpiter decoxit? Verùm de te ſiquis dubitat, albúſne an ater homo ſis, tua legat quæ ſequuntur. *Tempus eſt*, inquis, *pandere unde & quando proruperit inimica regibus ſecta: belli iſti ſanè Puritani ſub regno Eliſabethæ prodire tenebris Orci, & Eccleſiam inde turbare primùm cœperunt, immo rempub. ipſam: non enim ſunt minores reipub. peſtes quàm eccleſiæ.* Nunc te verè Balaamum vox ipſa ſonat; ubi enim virus omne acerbitatis evomere cupiebas, ibi inſciens atque invitus benedixiſti. Hoc enim tota Anglia notiſſimum eſt, ſi qui ad exemplum eccleſiarum vel Gallicarum vel Germanicarum, ut quaſque reformatiores eſſe judicabant, puriorem cultus divini rationem ſequi ſtudebant, quam penè omnem Epiſcopi noſtri cæremoniis & ſuperſtitionibus contaminaverant, ſi qui tandem pietate erga Deum, aut vitæ integritate cæteris præſtabant, eos ad Epiſcoporum fautoribus Puritanos fuiſſe nominatos. Hi ſunt quorum doctrinam regibus inimicam eſſe clamitas; neque hi ſolum, nam *plerique reformatorum*, inquis, *qui in alios diſciplinæ ejus articulos non jurarunt, hunc tamen unum videntur approbaſſe, qui regiæ adverſatur dominationi.* Ita Independentes, dum graviſſimè inſectaris, laudas; qui eos ab integerrima Chriſtianorum familia deducis; & quam doctrinam Independentium eſſe propriam ubique aſſeris, eam nunc *reformatorum pleroſque approbaſſe* confiteris; eò uſque demùm audaciæ, impietatis, apoſtaſiæ provectus es, ut etiam Epiſcopos, quos tanquam peſtes & Antichriſtos ex Eccleſia radicitùs evellendos, atque exterminandos eſſe nuper docuiſti, eos nunc *à rege tuendos fuiſſe* affirmas, ne quid *Sacramento* ſcilicet *inaugurationis derogatum iret.* Nihil eſt ulterius jam ſceleris aut infamiæ quò poſſis procedere, quàm, quòd ſolum ſupereſt, ut reformatam, quam polluis, religionem quamprimùm ejures. Quòd autem nos aïs *omnes ſectas & hæreſes tolerare*, id noli accuſare; quandiu te impium, qui Chriſtianorum ſanctiſſimos, & pleroſque etiam reformatos tibi adverſos *è tenebris orci prodire*, audes dicere, te vanum, mendacem, & conductitium calumniatorem, te denique Apoſtatam Eccleſia tamen toleret. Tuas autem exinde ſycophantias, quibus magnam reliqui capitis partem inſumis, & quæ monſtroſa dogmata Independentibus, ad cumulandam iis invidiam, affingis, quidni omittam? cum neque ad cauſam hanc regiam omninò pertineant, & ea ferè ſint quæ riſum potiùs aut contemptum cujuſvis quàm refutationem mereantur.

CAP. XI.

AD undecimum hoc caput videre mihi, Salmaſi, quamvis nullo cum pudore,
cum aliqua tamen conſcientia futilitatis tuæ accedere. Cum enim hoc
loco perquirendum tibi propoſueris *qua authoritate* pronunciatum de rege fuerit,
ſubjungis quod à te nemo expectabat, *fruſtra id quæri*; ſcilicet, *quæſtioni huic*
vix locum reliquit qualitas hominum qui id fecere. Cum igitur, quàm es im-
portunitatis & impudentiæ in hac cauſa ſuſcipienda compertus, tam ſis nunc
etiam loquacitatis tibi conſcius, eò à me brevius reſponſum feres. Quærenti
jam tibi *qua authoritate* ordo plebeius vel judicavit ipſe regem, vel aliis id judi-
cium delegavit, reſpondeo ſupremâ: ſupremam quemadmodum habuerit, do-
cebunt te ea quæ tunc à me dicta ſunt, cum te ſuprà hac ipſa de re gna-
viter ineptientem redarguerem. Quòd ſi tibi ſaltem crederes, poſſe te ullo
tempore quod ſatis eſt dicere, non eadem toties cantare odioſiſſimè ſoleres.
Aliis autem delegare ſuam judicandi poteſtatem ordo plebeius eadem ſanè rati-
one potuit, qua tu regem, qui & ipſe omnem poteſtatem à populo accepit, ean-
dem aliis delegare potuiſſe dicis. Unde in illa ſolenni conventione, quam no-
bis objeciſti, cum Angliæ tum Scotiæ ſummi ordines religioſè profitentur ac
ſpondent, ea ſe ſupplicia de perduellibus eſſe ſumpturos, *quibus utriuſque gentis*
poteſtas judiciaria ſuprema, aut qui ab ea delegatam poteſtatem accepturi erant, plecten-
dos judicarent. Audis hîc utriuſque gentis Senatum una voce teſtantem ſe poſ-
ſe ſuam authoritatem judiciariam, quam *ſupremam* ipſi vocant, aliis delegare:
vanam ergo & frivolam de iſta poteſtatis delegatione controverſiam moves. At
cum his, inquis, *judicibus è domo inferiori ſelectis juncti etiam judices fuere ex cohortibus*
militaribus ſumpti; *nunquam autem militum fuit civem judicare.* Pauciſſimis te re-
tundam; non enim de cive nunc, ſed de hoſte memineris nos loqui: quem
ſi imperator bellicus cum tribunis militaribus ſuis, bello captum, & è veſtigio,
ſi ita videretur, occidendum, pro tribunali judicare voluerit, an quicquam præ-
ter jus belli aut morem cenſebitur feciſſe? qui autem hoſtis reipublicæ, & bel-
lo captus eſt, ne pro cive quidem is, nedum pro rege in ea repub. haberi po-
teſt. Hanc ipſa lex Regis Edovardi ſacroſancta ſententiam tulit; quæ negat ma-
lum regem aut eſſe regem, aut oportere regis nomine appellari. Ad illud au-
tem quod aïs non *integram* plebis domum, ſed *mancam & mutilam de regis capite ju-*
dicaſſe, ſic habeto; eorum, qui regem plectendum eſſe cenſebant, longè majo-
rem fuiſſe numerum, quàm qui res quaſcunq; in Parlamento tranſigere, etiam
per abſentiam cæterorum, ex lege debebant; qui cum ſuo vitio atq; culpâ abeſ-
ſent (defectio enim animorum ad communem hoſtem peſſima abſentia erat)
nullam iis, qui in fide permanſerant, afferre moram conſervandæ reipub. po-
terant; quam vacillantem, & ad ſervitutem atque interitum prope redactam,
populus univerſus eorum fidei, prudentiæ, fortitudini primò commiſerat.
Atque illi quidem ſtrenuè rem geſſere; exulcerati regis impotentiæ, fu-
rori, inſidiis ſeſe objecere; omnium libertati atque ſaluti ſuam poſthabuere;
omnia antehac Parlamenta, omnes majores ſuos prudentia, magnanimitate, con-
ſtantia ſupergreſſi. Hos tamen populi magna pars, quamvis omnem illis fidem,
operam, atque auxilium pollicita, ingratis animis in ipſo curſu deſeruit. Pars
hæc ſervitutem & pacem cum ignavia atque luxuria ullis conditionibus volebat;
pars altera tamen libertatem poſcebat, pacem non niſi firmam atq; honeſtam. Quid
hîc ageret Senatus? partem hanc ſanam, & ſibi & patriæ fidelem defenderet, an
deſertricem illam ſequeretur? Scio quid agere oportuiſſe dices; non enim Eury-
lochus, ſed Elpenor es, id eſt vile animal Circéum, porcus immundus, turpiſ-
ſima ſervitute etiam ſub fœmina aſſuetus; unde nullum guſtum virtutis, & quæ
ex ea naſcitur, libertatis habes; omnes eſſe ſervos cupis, quòd nihil in tuo pe-
ctore generoſum aut liberum ſentis, nihil non ignobile atque ſervile aut loqueris
aut ſpiras. Injicis porrò ſcrupulum quòd *& Scotiæ rex erat, de quo ſtatuimus*, qua-
ſi idcirco in Anglia impune quidvis illi facere liceret. Ut hoc caput denique præ
cæteris elumbe atque aridum aliquo ſaltem facetè dicto queas concludere, *duæ*
inquis, *ſunt voculæ iiſdem ac totidem elementis conſtantes, ſolo literarum ſitu differentes,*
ſed immane quantum ſignificatione differentes, Vis, & Jus. Minimè profectò mirum
eſt te trium literarum hominem tam ſcitam ex tribus literis argutiolam exculpere
potuiſſe; hoc magis mirandum eſt quod toto libro aſſeris, duas res tam inter ſe
cætero-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

cæteroqui *differentes*, in regibus unum atque idem eſſe. Quæ enim vis eſt unquam à regibus facta, quam non jus regium tu eſſe affirmaſti? Hæc ſunt quæ novem paginis bene longis reſponſione digna animadvertere potui; cætera ſunt ea, quæ aut identidem repetita haud ſemel refutavimus, aut ad hanc cauſam diſceptandam nullum habent momentum. Itaque ſolito nunc brevior ſi ſum, id non meæ diligentiæ, quam in hoc ſummo tædio langueſcere non patior, ſed tuæ loquacitati, rerum & rationum tam caſſæ atque inani, imputandum erit.

CAP. XII.

VEllem equidem, Salmaſi, ne cui ſorte videar in regem Carolum, ſuo fato atque ſupplicio defunctum, iniquior eſſe aut acerbior, ut totum hunc de *criminibus ejus* locum, quod & tibi & tuis conſultius fuiſſet, ſilentio præteriiſſes. Nunc verò quoniam id magis placuit, ut de iis præfidenter & verboſè diceres, faciam profectò ut intelligas,nihil à te fieri incogitantius potuiſſe,quàm ut deterrimam cauſæ tuæ partem, nempe ejus crimina ad extremum refricanda & accuratiùs inquirenda reſervares; quæ, cum vera & atrociſſima oſtendero fuiſſe, & ejus memoriam omnibus bonis ingratam atque inviſam,& tui defenſoris odium quàm maximum in animis legentium noviſſimè relinquant. *Duæ*, inquis, *partes ejus accuſationis fieri poſſunt*; *una in reprehenſione vitæ verſatur*, *altera in delictis quæ tanquam rex potuit committere*. Et vitam quidem ejus inter convivia, & ludos, & fœminarum greges dilapſam facilè tacebo: quid enim habet luxus dignum memoratu? Aut quid hæc ad nos, ſi tantùm privatus feciſſet? poſtquam voluit rex eſſe, ut nec ſibi vivere, ita ne peccare quidam ſibi ſolùm potuit. Primùm enim exemplo ſuis vehementiſſimè nocuit; ſecundo loco, quod temporis libidinibus & rebus ludicris impendit, quod erat plurimum, id totum reipub. quam ſuſceperat gubernandam, ſubduxit; poſtremò immenſas opes, innumerabilem pecuniam non ſuam, ſed publicam luxu domeſtico dilapidavit. Itaque domi rex malus primùm eſſe cœpit. Verum ad ea potius crimina *quæ malè regnando commiſiſſe arguitur* tranſeamus. Hic doles *tyrannum* eum, *proditorem*, & *homicidam* fuiſſe judicatum. Id non injuria factum demonſtrabitur. Tyrannum autem priùs, non ex vulgi opinione, ſed ex Ariſtotelis & doctorum omnium judicio definiamus. Tyrannus eſt qui ſuam duntaxat, non populi utilitatem ſpectat. Ita Ariſtoteles ethicorum decimo, & alibi; ita alii plerique. Suane commoda an populi ſpectarit Carolus, pauca hæc de multis, quæ tantummodò perſtringam, teſtimonio erunt. Cum aulæ ſumptibus patrimonium & proventus regii non ſufficerent, imponit graviſſima populo tributa; iiſq; abſumptis nova excogitavit: non ut rempub. vel augeret, vel ornaret, vel defenderet, ſed ut populi non unius opes vel unam in domum congerendas inferret, vel una in domo diſſiparet. Hunc in modum ſine lege cum pervolaret omnia, quod unicum ſciebat ſibi fræno fore, Parlamentum aut funditus abolere, aut convocatum haud ſæpius quàm id ſuis rationibus conduceret, ſibi ſoli reddere obnoxium conatus eſt. Quo fræno ſibi detracto, aliud ipſe populo frænum injecit: Germanos equites, pedites Hibernos per urbes, pérque oppida quaſi in præſidiis, cum bellum eſſet nullum, collocandos curavit: parúmne tibi adhuc tyrannus videtur? In quo etiam, ut in aliis multis rebus, quod ſupra per occaſionem abs te datam oſtendi (quanquam tu Carolum Neroni crudeliſſimo conferri indignaris) Neroni perquàm ſimilis erat: nam & Senatum ille à repub. ſe ſublaturum perſæpe erat minatus. Interea conſcientiis religioſorum hominum ſupra modum gravis, ad cæremonias quaſdam & ſuperſtitioſos cultus, quos è medio papiſmo in eccleſiam reduxerat, omnes adigebat; renuentes aut exilio aut carcere multabat; Scotos bis eam ob cauſam bello adortus eſt. Huc uſque ſimplici ſaltem vicenomen tyranni commeruiſſe videatur. Nunc cur adjectum in accuſatione proditoris nomen fuerit exponam. Cum huic Parlamento ſæpiùs pollicitis, edictis, execrationibus confirmaſſet, ſe nihil contra rempub. moliri, eodem ipſo tempore aut papiſtarum delectus in Hibernia habebat, aut legatis ad regem Daniæ clanculùm miſſis, arma, equos, auxilium diſertè contra Parlamentum petebat, aut exercitum nunc Anglorum nunc Scotorum pretio ſollicitabat; illis Urbem Londinum diripiendam, his quatuor provincias Aquilonares Scotorum ditioni adjungendas promiſit, ſi ſibi ad Parlamentum quoquo modo tollendum commodare

ſuam

ſuam operam vellent. Cum hæc non ſuccederent, cuidem Dillonio perduelli dat ſecretiora ad Hibernos mandata, quibus juberentur omnes Anglos ejus inſulæ colonos repente armis adoriri. Hæc ferè proditionum ejus monumenta ſunt, non vanis rumoribus collecta, ſed ipſis literis ipſius manu ſubſcriptis atq; ſignatis comperta. Homicidam denique fuiſſe, cujus acceptis mandatis Hiberni arma ceperint, ad quinquies centena millia Anglorum in ſumma pace nihil tale metuentium exquiſitis cruciatibus occiderint, qui etiam tantum reliquis duobus regnis bellum civile conflârit, neminem puto negaturum. Addo enim quod in illo Vectenſi colloquio hujus belli & culpam & crimen rex palàm in ſe ſuſcepit, eòque omni Parlamentum notiſſima confeſſione ſuâ liberavit. Habes nunc breviter quamobrem rex Carolus & tyrannus & proditor & Homicida judicatus fuerit. At *cur non prius*, inquis in illo *ſolenni fœdere*, neque poſtea cum dedititius eſſet, vel *à Presbyterianis* vel *ab Independentibus* ſic judicatus eſt, ſed potiùs, *ut regem decuit accipi, omni reverentia eſt exceptus?* Vel hoc ſolo argumento perſuaderi cuivis intelligenti queat,non niſi ſerò tandem, & poſtquam omnia ſuſtinuerant, omnia tentaverant,omnia perpeſſi erant,deliberatum Ordinibus fuiſſe regem abjicere.Tu id ſolus malitioſe nimis in invidiam rapis,quod ſummam eorum patientiam,æquanimitatem, moderationem, faſtúſque regii tolerantiam nimis fortaſſe longam apud omnes bonos teſtabitur. At *menſe Auguſto, qui præceſſit ejus ſupplicium, domus Communium quæ ſola jam tum regnabat & Independentibus erat obnoxia, ſcripſit literas ad Scotos, quibus teſtabatur nunquam ſibi in animo fuiſſe mutare ſtatum qui huc uſque in Anglia obtinuerat ſub rege, domo dominorum, & Communium.* Vide jam quàm non doctrinæ Independentium abrogatio regis attribuenda ſit. Qui ſuam diſſimulare doctrinam non ſolent, etiam potiti rerum profitentur *nunquam ſibi in animo fuiſſe ſtatum regni mutare.* Quod ſi id poſtmodùm in mentem venit, quod in animo non fuit, cur non licebat quod rectius, & è repub. magis eſſe videbatur, id potiſſimum ſequi? præſertim cum Carolus neque exorari, neque flecti ullo modo potuerit, ut juſtiſſimis eorum poſtulatis quæque ſemper eadem ab initio obtulerant, aſſentiretur. Quas initio de religione, quas de jure ſuo ſententias perverſiſſimas tuebatur, nobíſque adeò calamitoſas, in iiſdem permanebat: ab illo Carolo nihil mutatus, qui & pace & bello tanta nobis omnibus mala intulerat. Siquid eſt aſſenſus, id & invitè facere, & quamprimùm ſui juris foret, pro nihilo ſe habiturum haud obſcuris indiciis ſignificabat: idem apertè filius, abducta ſecum per eos dies claſſis parte, ſcripto, idem ipſe per literas ad ſuos quoſdam in urbe declarabat. Interea cum Hibernis Anglorum hoſtibus immaniſſimis, reclamante Parlamento, fœdis conditionibus occultè pacem coagmentaverat, Anglos ad repetita inutiliter colloquia & pacem quoties invitabat, toties contra eos omni ſtudio bellum coquebat. Hic ille quibus concredita reſpub. erat. Quò ſe verterent? an commiſſam ſibi noſtram omnium ſalutem in manus hoſti acerbiſſimo traderent? An alterum belli propè internecini ſeptennium, nequid pejus ominemur, gerendum nobis iterum, & exantlandum relinquerent? Deus meliorem illis mentem injecit, ut prioribus de rege non movendo cogitationibus, non enim ad decreta pervenerant, rempub. religionem, libertatem ex ipſo illo fœdere ſolenni anteponerent; quæ quidem ſtante rege conſtare non poſſe, tardiùs illi quidem quàm oportuit, ſed aliquando tamen viderunt. Sanè Parlamento nunquam non liberum atque integrum eſſe debet, ex re natâ quàm optimè reipub. conſulere; neque ita ſe prioribus addicere ſententiis, ut religio ſit in poſterum, etiamſi Deus dederit, vel ſibi, vel reipub. plus ſapere. At *Scoti non idem ſentiunt, quinimo ad filium Carolum ſcribentes, ſacratiſſimum regem appellant parentem ejus, & ſacerrimum facinus quo necatus eſt.* Cave plura de Scotis, quos non noviſti; nos novimus, cum eundem regem *ſacerrimum*, & homicidam & proditorem; facinus quo tyrannus necaretur *ſacratiſſimum* appellarent. Nunc regi quam dicam ſcripſimus, quaſi parùm commodè ſcriptam cavillaris, & *quid opus fuerit ad Elogium illud tyranni addere proditoris & homicidæ titulos*, quæris: *cum tyranni appellatio omnia mala comprehendat:* tum quis tyrannus ſit grammaticè & gloſſematicè etiam doces. Aufer nugas iſtas, literator, quas una Ariſtotelis definitio modò allata nullo negotio difflabit; quæque te doctorem docebit nomen tyranni, quoniam tuâ nihil intereſt præter nomina intelligere, poſſe citra proditionem & homicidium ſtare. Atqui *leges Anglicanæ non dicunt proditionis crimen regem incurrere ſi procuraverit ſeditionem contra ſe vel populum ſuum.* Neque dicunt, inquam, Parlamentum læſæ Majeſtatis reum eſſe, ſi malum regem tollat, aut unquam fuiſſe, cum ſæpius olim ſuſtulerit:

 poſſe

poſſe autem regem ſuam majeſtatem lædere atque minuere, immò amittere, clara voce teſtantur. Quod enim in illa lege Sancti Edovardi legitur, *nomen regis perdere*, nihil aliud eſt quàm regio munere ac dignitate privari; quod accidit Chilperico Franciæ regi, cujus exemplum illuſtrandæ rei cauſa eodem loco lex ipſa ponit. Committi autem ſummam perduellionem tam in regnum, quàm in regem non eſt apud nos juriſperitus qui inficias ire poſſit. Provoco ad ipſum, quem profers Glanvillanum. *Siquis aliquid fecerit in mortem regis, vel ſeditionem regni, crimen proditionis eſſe.* Sic illa machinatio quâ Papiſtæ quidam Parlamenti curiam cum ipſis ordinibus uno ictu pulveris nitrati in auras disjicere parabant, non in regem ſolum, ſed in Parlamentum & regnum, ab ipſo Jacobo & utraq; ordinum domo *ſumma proditio* judicata eſt. Quid plura attinet in re tam evidenti, quæ tamen facilè poſſem, ſtatuta noſtra allegare? cum ridiculum planè ſit & ratione ipſa abhorrens, committi perduellionem in regem poſſe, in populum non poſſe, propter quem & cujus gratia, cujus, ut ita dicam, bonâ veniâ, rex eſt id quod eſt. Fruſtra igitur tot ſtatuta noſtra deblateras, fruſtra in vetuſtis legum Anglicarum libris exerces te atque volutas; ad quas vel ratas vel irritas habendas Parlamenti authoritas ſemper valuit; cujus etiam ſolius eſt, quid ſit perduellio, quid læſa majeſtas interpretari: quam majeſtatem nunquam ſic à populo in regem tranſiiſſe, ut non multo celſior atque auguſtior in Parlamento conſpiciatur, jam ſæpiùs oſtendi. Te verò vappam & circulatorem Gallum jura noſtra interpretantem quis ferat? Vos verò Anglorum perfugæ, tot epiſcopi, doctores, juriſconſulti, qui literaturam omnem & eruditionem vobiſcum ex Anglia aufugiſſe prædicatis, adeóne ex veſtrûm numero nullus cauſam regiam atque ſuam defendere ſatis ſtrenuè ſatíſque latinè ſciebat, gentibúſque exteris dijudicandum exponere, ut cerebroſus iſte & crumenipeta Gallus mercede accerſendus in partes neceſſariò eſſet, qui regis inopis, tot doctorum & ſacerdotum infantiâ ſtipati, patrocinium ſuſciperet? magna, mihi credite, infamiâ etiam hoc nomine apud exteras nationes flagrabitis; & meritò vos utique cecidiſſe cauſâ omnes exiſtimabunt, quam ne verbis quidem, nedum armis aut virtute ſuſtinere valuiſtis. Sed ad te redeo, vir bone, dicendi perite, ſi tu te modò ad te rediiſti; nam ſtertentem te tam prope finem & de *morte* voluntaria neſcio quid ab re ſomniantem offendo; tum ſtatim negas *cadere in regem ſuæ mentis compotem, ut populum ſeditionibus diſtrahat, exercitus ſuos hoſtibus debellandos tradat, ut factiones contra ſe ſuſcitet.* Quæ omnia cum & alii multi reges, & Carolus ipſe fecerit, dubitare non potes, præſertim Stoicus, quin ut omnes improbi, ſic omnes quoque tyranni prorſùs inſaniant. Flaccum audi.

Quem mala ſtultitia, & quæcunque inſcitia veri
Cæcum agit, inſanum Chryſippi porticus & grex
Autumat, hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto ſapiente, tenet. —

Si igitur inſani cujuſpiam facti crimen à rege Carolo amovere cupis, debebis improbitatem ab eo priùs amovere quàm inſaniam. At enim *rex non potuit proditionem in eos committere, qui vaſſalli ipſius & ſubjecti fuere.* Primùm, cum æquè atque ulla gens hominum liberi ſimus, nullum barbarum morem fraudi nobis eſſe patiemur: fac deinde *vaſſallos* fuiſſe nos regis, ne ſic quidem tyrannum perferre dominum tenemur. Omnis ea ſubjectio, ut ipſæ leges noſtræ loquuntur, *honeſto & utili* definita eſt. Leg. Hen. 1. c 55. Fidem eam eſſe *mutuam* juriſconſulti omnes tradunt, ſi dominus *ligeam*, quod aïunt, *defenſionem* præſtiterit: ſin è contrario nimiùm ſævus fuerit, aut atrocem aliquam injuriam intulerit, *diſſolvi & penitùs extingui omnem homagii connexionem.* Hæc ipſa Bractoni verba & Fletæ ſunt. Unde vaſſallum eſt ubi lex ipſa in dominum armat; eúmque ſingulari certamine à vaſſallo, ſi acciderit, interimendum tradit. Idem ſi univerſæ civitati aut nationi in tyrannum non licuerit, deterior liberorum hominum conditio quàm ſervorum erit. Nunc Caroli homicidia aliorum regum partim homicidiis, partim juſtè factis excuſare contendis. De laniena Hibernienſi *remittis lectorem ad opus illud regium Iconis Baſilicæ*; & ego te remitto ad Iconoclaſtem. *Captam Rupellam*, proditos Rupellenſes, *oſtentatam potiùs quàm datam opem*, imputari Carolo non vis: imputetur necne meritò, non habeo dicere; ſatis ſuperque ab eo peccatum eſt domi, ne externa perſequi curem: omnes interim eccleſias proteſtantium, quotquot ullo tempore ſe contra reges religionis

hoſtes armis defenderunt, eodem nomine rebellionis damnas. Quam contume-
liam ab alumno ſuo ſibi illatam quanti interſit ad diſciplinam eccleſiaſticam, ſu-
amque tuendam integritatem, non negligere, ſecum ipſi cogitent: nos etiam
Anglos ea expeditione proditos acerbè tulimus. Qui enim regnum Angliæ in
tyrannidem convertere diu meditatus erat, non, niſi extincto priùs militari ci-
vium robore ac flore, cogitata perficere ſe poſſe arbitrabatur. Aliud erat
crimen regis, quod ex jurejurando à regibus regnum capeſſentibus dari ſolito ver-
ba quædam ejus juſſu eraſa fuerint, antequam juraſſet. O facinus indignum &
execrandum! impium qui fecit, quid dicam qui defendit? nam quæ potuit, per
Deum immortalem, quæ perfidia, aut juris violatio eſſe major? quid illi ſan-
ctius poſt ſacratiſſima religionis myſteria illo jurejurando eſſe debuit? Quis quæ-
ſo ſceleratior, íſne qui in legem peccat, an qui ſecum legem ipſam ut peccare
faciat dat operam? aut denique ipſam legem tollit ne peccaſſe videatur? Age-
dum, jus hoc religioſiſſimè jurandum rex iſte violavit; ſed ne palàm tamen vi-
olaſſe videretur, turpiſſimo quodam adulterio per dolum corrupit; & ne peje-
raſſe diceretur, jus ipſum jurandum in perjurium vertit. Quid aliud potuit
ſperari, niſi injuſtiſſimè, verſutiſſimè, atque infeliciſſimè regnaturum eſſe eum,
qui ab injuria tam deteſtanda auſpicatus regnum eſt; juſque illud primum adul-
terare auderet, quod ſolum impedimento ſibi fore, ne jura omnia perverteret,
putabat? At enim *Sacramentum* illud, ſic enim defendis, *non magis obligare re-
ges poteſt, quàm leges; legibus autem ſe devinciri velle præ ſe ferunt, & ſecundum eas
vivere, cum tamen re vera iis ſoluti ſint.* Quemquámne tam ſacrilego, támque
inceſto ore eſſe, ut ſacramentum religioſiſſimum tactis Evangeliis datum, quaſi
per ſe leviculum ſolvi ſine cauſa poſſe aſſerat? Te verò, ſcelus atque porten-
tum, ipſe Carolus redarguit; qui cum ſacramentum illud non eſſe per ſe leve
quidpiam exiſtimaret, idcircò ejus religionem aut ſubterfugere, aut fallaciâ
quavis eludere ſatius duxit, quàm apertè violare; & corruptor jusjurandi hu-
jus & falſarius eſſe maluit, quàm manifeſtè perjurus. At verò *jurat quidem rex
populo ſuo, ut populus viciſſim regi; ſed populus jurat regi fidelitatem, non populo rex.*
Lepidum ſanè hominis commentum! annon qui juratus promittit atque ſpondet
ſe quidpiam fideliter præſtiturum, fidem ſuam iis obligat qui jusjurandum ab eo
exigunt? Rex ſanè omnis quoad præſtanda ea quæ promittit, & *fidelitatem*, &
obſequium, & *obedientiam populo* jurat. Hîc ad Guilielmum Conquæſtorem re-
curris, qui ipſe, non quod ſibi collibitum erat, ſed quod populus ab eo & mag-
nates poſtulabant, id omne haud ſemel jurare eſt coactus ſe præſtiturum. Quòd
ſi multi reges *coronam* ſolenni ritu non *accipiunt* & proinde non jurant, & tamen
regnant, idem de populo reſponderi poteſt; cujus pars magna fidelitatem nun-
quam juravit. Si rex ob eam cauſam ſolutus erit, erit & populus. Quæ autem
pars populi jurabat, non regi ſolùm, ſed regno & legibus jurabat, à quibus rex
factus eſt, & quidem eatenus tantum regi, quoad is leges obſervaret, *quas vulgus*,
id eſt, communitas ſive plebeius ordo *elegerit*. Stultior enim ſit, qui legum no-
ſtrarum loquelam ad puriorem ſemper latinitatem exigere velit. Hanc clauſulam,
quas Vulgus elegerit, Carolus, antequam coronam acciperet, ex formula juramen-
ti regii eradendam curavit. At, inquis, *ſine regis aſſenſu nullas leges vulgus elege-
rit*; eóque nomine duo ſtatuta citas, unam Anni xxxvii. Hen. 6. c. xv. alterum *de-
cimo tertio* Edovardi iv. c. viii. Tantùm autem abeſt quo minùs eorum alteru-
trum in libro ſtatutorum uſquam appareat, ut annis abs te citatis, neque rex iſte
neque ille ullum omninò ſtatutum promulgaverit. Tu fidem jam perfugarum,
ſtatuta tibi dictantium, eluſus querere; dum alii tuam admirantur impudentiam
ſimul & vanitatem, quem non pudebat iis in libris verſatiſſimum videri velle,
quos inſpexiſſe nunquam, ne vidiſſe quidem tam facilè argueris. Clauſulam au-
tem iſtam jusjurandi, quam tu perfricti oris balatro *commentitiam* audes dicere,
regis, inquis, *defenſores fieri poſſe aïunt*, ut in aliquot antiquis exemplaribus exti-
terit, *ſed in deſuetudinem abiiſſe, quòd commodam ſignificationem non haberet.* Verùm
ob id ipſum majores noſtri illam clauſulam in hoc regis jurejurando poſuere, ut
ſignificationem tyrannidi ſemper non commodam haberet. In deſuetudinem
autem ſi abierat, quod tamen falſiſſimum eſt, quis neget multo meliori jure revo-
candam fuiſſe? fruſtra, ſi te audiam: quippe *in regibus* mos ille *jurandi qui hodie
receptus eſt, cæremonialis eſt tantùm.* Atqui rex, cum epiſcopos aboleri oportuit,
per illud jusjurandum non licere ſibi cauſatus eſt. Atque ita ſacramentum illud
ſanctiſſimum, quoties ex uſu eſt regis, vel ſolidum quiddam & firmum erit, vel
inane tantùm & *cæremoniale*. Quod ego vos obteſtor, Angli, etiam atque etiam

animadvertatis: & qualem eſtis regem habituri, ſi redierit, vobiſcum reputetis: non enim in mentem veniſſet unquam huic Grammatico ſceleroſo & extraneo de jure regis Anglorum velle ſcribere, aut poſſe, niſi Carolus ille extorris, diſciplinâ patriâ imbutus, unáque illi monitores ejus profligatiſſimi, quid hac de re ſcribi vellent omni ſtudio ſuggeſſiſſent. Dictabant huic illi, *totum Parlamentum proditionis in regem inſimulari poſſe*, vel ob hoc ſolum, quòd *ſine aſſenſu regis declaravit omnes eſſe proditores qui arma contra Parlamentum Angliæ ſumpſerunt*; *vaſſallum ſcilicet regis eſſe Parlamentum*; jusjurandum verò regium *cæremoniale tantùm* eſſe, quidni *vaſſallum* etiam? Ita neque legum ulla ſanctitas, neque ſacramenti ulla fides, aut religio, quicquam valebit ad cohibendam à vita atque fortunis veſtrûm omnium vel libidinem effrænati regis, vel ultionem exacerbati: qui ita inſtitutus à pueritia eſt, ut leges & religionem, ipſam denique fidem vaſſallari ſibi, & ſervire ſuis libitis arbitretur debere. Quanto præſtabilius eſſet, vobiſque dignius, ſi opes, ſi libertatem, ſi pacem, ſi imperium vultis, à virtute, induſtria, prudentia, fortitudine veſtra indubitanter petere hæc omnia quàm ſub regio dominatu incaſsùm ſperare? Certè qui ſine rege ac domino parari hæc poſſe non putant, dici non poteſt, quàm abjectè, quàm non honeſtè, non dico quàm indignè, de ſe ipſi ſtatuant: quid enim aliud niſi ſe inertes, imbecllios, mentis inopes, atque conſilii, corpore atque animo ad ſervitium natos fatentur eſſe? Et ſervitus quidem omnis homini ingenuo turpis eſt; vobis autem poſt libertatem, Deo vindice veſtróque marte recuperatam, poſt tot fortia facinora, & exemplum in regem potentiſſimum tam memorabile editum velle rurſus ad ſervitutem, etiam præter fatum, redire, non modo turpiſſimum, ſed & impium erit, & ſceleratum: párque veſtrum ſcelus illorum ſceleri erit, qui ſervitutes olim Ægyptiacæ deſiderio capti, multis tandem cladibus ac variis divinitùs abſumpti, liberatori Deo pœnas tam ſervilis animi dedere. Quid tu interim, ſervitutis conciliator? *Potuit*, inquis, *rex proditionis & delictorum aliorum gratiam facere*; *quod ſatis evincit legibus eum ſolutum fuiſſe*. Proditionis quidem, non quæ in regnum, ſed quæ in ſe commiſſa erat, poterat rex, ut quivis alius, gratiam facere: poterat & quorundam aliorum fortaſſe maleficiorum, quanquam non id ſemper: an ideò qui maleficum ſervandi nonnunquam jus quoddam habet, idem continuò omnes bonos perdendi jus ullum habebit? Citatus in curiam, eámque inferiorem, reſpondere non tenetur, niſi per procuratorem, rex; an ideo in Parlamentum citatus ab univerſis non veniet? non ipſe reſpondebit? *Conari* non aïs *Batavorum exemplo factum noſtrum tueri*, atque hinc, ſtipendo ſcilicet metuens quo te Batavi luem atque peſtem alunt, ne Anglos infamando etiam Batavos altores tuos infamaſſe videaris, demonſtrare cupis quàm *diſſimile ſit quod hi & quod illi fecerunt*. Quam ego collationem tuam, quanquam in ea quædam ſunt falſiſſima, alia, ne ſalario fortaſſe tuo non ſatis litares, palpum olent, omittam. Negant enim Angli opus ſibi eſſe ut exterorum quorumvis exemplo facta ſua tueantur. Habent leges, quas ſecuti ſunt, patrias, hac in parte, ſicubi terrarum aliæ ſunt, optimas: habent quos imitentur, majores ſuos, viros fortiſſimos, qui immoderatis regum imperiis nunquam ceſſere; multos eorum intolerantiùs ſe gerentes per ſupplicium necavere. In libertate ſunt nati, ſibi ſufficiunt, quas volunt leges poſſunt ſibi ferre; unam præ cæteris colunt antiquiſſimam, à natura ipſa latam, quæ omnes leges, jus omne atque imperium civile non ad regum libidinem, ſed ad bonorum maximè civium ſalutem refert. Jam præter quiſquilias & rudera ſuperiorum capitum reſtare nihil video; quorum quidem acervum cum ſatis magnum in fine congeſſeris, neſcio quid aliud tibi volueris, niſi hujus tuæ fabricæ ruinam quaſi præſagire. Tandem aliquando poſt immenſam loquacitatem rivos claudis; *Deum teſtatus te hanc cauſam tuendam ſuſcepiſſe, non tantùm quia rogatus, ſed quia meliorem nullam te potuiſſe defendere conſcientia tibi ſuggeſſit*. Rogatus tu in res noſtras tibi alieniſſimas, nobis non rogantibus, te interponas? Tu populi Anglicani ſummos magiſtratus pro authoritate próque imperio ſibi commiſſo quod ſuum munus eſt in ſua ditione agentes, nulla injuriâ laceſſitus (neque enim natum te eſſe ſciebant) indigniſſimis verborum contumeliis laceres, libróque infami edito proſcindas? A quo autem rogatus? An ab uxore, credo, quæ jus regium, ut perhibent, in te exercet; quæque tibi, quoties libet, ut illa Fulvia, cujus, ex epigrammate obſcœno, centones modò conſuiſti (*p.* 320.) *aut* ſcribe *aut pugnemus* aït: unde tu, ne ſigna canerent, ſcribere malebas. An rogatus fortaſſe à Carolo minore, & perditiſſimo illo peregrinantium aulicorum grege, quaſi alter Balaamus ab altero Balacco rege accerſitus,

ſitus,

ſitus, ut jacentem regis cauſam, & malè pugnando amiſſam maledicendo erigere
dignarere ? Sic ſanè fieri potuit ; niſi quod hoc ferè interfuit ; ille enim vir ſa-
gax aſino inſidens locutuleio ad execrandum venit ; tu aſinus loquaciſſimus in-
ſeſſus à fœmina, & ſanatis quos vulneraveras epiſcoporum capitibus obſitus, apo-
calypticæ illius beſtiæ parvam quandam imaginem exprimere videris. Sed ferunt
pœnituiſſe te hujus libri, pòſt paulò quàm ſcripſiſſes. Benè profectò habet ;
tuam itaque ut teſtere omnibus pœnitentiam, nihil tibi priùs faciendum erit,
quàm ut pro libro tam longo unam tantummodò literam adhuc longam ex te
facias. Sic enim pœnituit Iſcarioten illum Judam cui ſimilis es ; ídque novit
puer Carolus, qui crumenam idcircò tibi, inſigne illud Judæ proditoris, dono
miſit, quòd primùm audierat, & poſtmodùm ſciebat, te apoſtatam eſſe & Dia-
bolum. Judas ille Chriſtum prodidit, tu Chriſti Eccleſiam ; Epiſcopos Anti-
chriſtos eſſe docueras, ad eos defeciſti : Quos inferis damnaveras, eorum cauſam
ſuſcepiſti : Chriſtus omnes homines liberavit, tu omnes ad ſervitutem redigere
conatus es : Ne dubita, poſtquàm in Deum, in Eccleſiam, in omne genus ho-
minum tam impius fuiſti, quin te etiam idem exitus maneat, ut deſperatione
magis quàm pœnitentiâ ductus, tuíque pertæſus, ab infelici tandem arbore pen-
dens, ſicut & par ille tuus olim, medius crepes ; illámque malefidam & falla-
cem conſcientiam, bonorum & ſanctorum inſectatricem, ad deſtinatas tibi quan-
doque ſupplicii ſedes præmittas. Hactenus, quod initio inſtitueram ut meorum
civium facta egregia contra inſanam & lividiſſimam furentis ſophiſtæ rabiem, &
domi & foris defenderem, júſque populi commune ab injuſto regum dominatu
aſſererem, non id quidem regum odio, ſed tyrannorum, Deo bene juvante, videor
jam mihi abſolviſſe : Neque ullum ſine reſponſo vel argumentum, vel exem-
plum, vel teſtimonium ab adverſario allatum ſciens prætermiſi, quod quidem
firmitatis in ſe quicquam, aut probationis vim ullam habere videretur ; in alte-
ram fortaſſe partem culpæ propior, quòd ſæpiuſculè ineptiis quoque ejus, & ar-
gutiis tritiſſimis, quaſi argumentis, reſpondendo, id iis tribuiſſe videar, quo
dignæ non erant. Unum reſtat, & fortaſſe maximum, ut vos quoque, ô Ci-
ves, adverſarium hunc veſtrum ipſi refutetis ; quod nulla alia ratione video poſſe
fieri, niſi omnium maledicta veſtris optimè factis exuperare perpetuò conten-
datis. Vota veſtra & preces ardentiſſimas Deus, cum ſervitutis haud uno ge-
nere oppreſſi, ad eum confugiſtis, benignè exaudiit. Quæ duo in vita hominum
mala ſanè maxima ſunt, & virtuti damnoſiſſima, Tyrannis & ſuperſtitio, iis vos
gentium primos glorioſè liberavit ; eam animi magnitudinem vobis injecit, ut
devictum armis veſtris & dedititium regem judicio inclyto judicare, & condem-
natum punire primi mortalium non dubitaretis. Poſt hoc facinus tam illuſtre,
nihil humile aut anguſtum, nihil non magnum atque excelſum & cogitare & fa-
cere debebitis. Quam laudem ut aſſequamini, hac ſola incedendum eſt via, ſi
ut hoſtes bello domuiſtis, ita ambitionem, avaritiam, opes, & ſecundarum re-
rum corruptelas, quæ ſubigunt cæteras gentes hominum, oſtenderitis poſſe vos
etiam inermes media in pace omnium mortalium fortiſſimè debellare : Si, quam
in repellenda ſervitute fortitudinem præſtitiſtis, eam in libertate conſervanda
juſtitiam, temperantiam, moderationem præſtiteritis. His ſolis argumentis &
teſtimoniis evincere poteſtis, non eſſe vos illos, quos hic probris inſequitur,
Perduelles, *latrones*, *ſicarios*, *parricidas*, *fanaticos* ; non vos ambitionis aut alieni
invadendi ſtudio, non ſeditione, aut pravis ullis cupiditatibus, non amentia aut
furore percitos, regem trucidâſſe, ſed amore libertatis, religionis, juſtitiæ, ho-
neſtatis, patriæ denique charitate accenſos, tyrannum puniiſſe. Sin autem, quod,
bone Deus, ne unquam ſiveris, aliter in animum induxeritis, ſi in bello fortes,
in pace turpes eritis, qui manifeſtum ſenſiſtis numen vobis tam propitium, ho-
ſtibus tam grave, neque exemplo tam inſigni & memorando ante oculos poſito,
Deum vereri, & juſtitiam colere didiceritis, quod ad me attinet, concedam ſanè,
& fatebor, neque enim potero negare, ea omnia quæ nunc maledici & mendaces
de vobis peſſimè aut loquuntur aut ſentiunt, vera eſſe : Vóſque multo iratiorem
brevi tempore experturi eſtis Deum, quàm aut infenſum inimici veſtri, aut vos
benignum & faventem & paternum, præ cæteris omnibus terrarum orbis genti-
bus hodiernis, experti eſtis.

DEFENSIO

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

DEFENSIO
SECUNDA
Pro Populo Anglicano,
Contra Infamem Libellum Anonymum,
Cui Titulus,
Regii Sanguinis clamor ad Cœlum, adverſus Parricidas Anglicanos.

QUod in omni vita hominum, omníque genere officii eſt primum, ut grati ſemper erga Deum, ejúſque memores beneficiorum ſimus, tum præſertim, ſi qua ſupra ſpem votúmque evenerint, uti, ob ea, ſingulares atque ſolennes gratias quamprimùm referamus, id mihi nunc in ipſo limine orationis tribus potiſſimùm de cauſis video eſſe faciendum. Primùm iis me natum temporibus patriæ, quibus civium virtus eximia, & ſupergreſſa omnes majorum laudes magnitudo animi atque conſtantia, obteſtata priùs Deum, eundémque ſequuta manifeſtiſſimum ducem, editis poſt orbem conditum exemplis factíſque fortiſſimis, & gravi dominatione rempublicam, & indigniſſimâ ſervitute religionem liberavit. Deinde, cùm extitiſſent ſubitò multi, qui, ut eſt ferè ingenium vulgi, egregiè facta odioſè criminarentur, unúſque, præ cæteris, literatorio faſtu, & conceptâ de ſe gregalium ſuorum opinione inflatus ac fidens, conſcripto in nos libro admodum infami, tyrannorum omnium patrocinium nefariè ſuſcepiſſet, me potiùs quàm alium quemvis, neque tanti nominis adverſario, neque tantis rebus dicendis viſum imparem, ab ipſis patriæ liberatoribus has partes accepiſſe communi omnium conſenſu ultrò delatas, ut cauſam & populi Anglicani, & ipſius adeò Libertatis, ſiquis unquam alius, publicè defenderem. Poſtremò, in re tam arduâ & expectationis plenâ, neque civium meorum de me ſive ſpem, ſive judicium illud feſelliſſe, neque exterorum quamplurimis cùm doctis viris, tum rerum peritis non ſatisfeciſſe; adverſarium verò, quamvis audaciſſimum, ita profligâſſe, ut animo ſimul & exiſtimatione fractâ cederet; trienniòque toto, quo poſtea vixit, multa licèt minatus ac fremens, nullam tamen ampliùs moleſtiam nobis exhiberet, niſi quòd viliſſimorum quorundam hominum obſcuram operam ſubſidio ſibi corrogaret, & laudatores neſcio quos ineptos atque immodicos, ad inopinatam ac recentem infamiam, ſiquo modo poſſet, ſarciendam ſubornaret; quod ſtatim patebit. Hæc ego divinitus mihi accidiſſe bona, & magna quidem ratus, appoſitiſſima denique non modò ad perſolvendas numini ex debito gratias, ſed ad auſpicium quoque optimum inſtituti operis capiendum, cum veneratione, ut facio, imprimis commemoranda eſſe duxi. Nam quis eſt qui patriæ decora non arbitretur ſua? quid patriæ cujuſquam eſſe magis decori aut gloriæ poteſt, quàm libertas, non civili tantùm vitæ, ſed divino etiam cultui reſtituta? quæ gens, quæ civitas aut feliciùs aut fortiùs hanc ſibi utrobique peperit? Etenim fortitudo, cùm non tota in bello atque armis eniteat, ſed contra omnes æquè formidines diffundat vim ſuam atque intrepida ſit, Græci quidem illi, quos maximè admiramur, & Romani, ad tollendos ex civitatibus tyrannos nullam ferè virtutem, præter ſtudium libertatis, expedita arma, promptáſque manus attulere; Cætera omnia in proclivi, inter laudes

omnium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

omnium & plauſus, & læta omnia, peragebant; nec tam ad diſcrimen & ambiguum facinus quàm ad certamen virtutis glorioſiſſimum atque pulcherrimum, ad præmia denique & coronas ſpémque immortalitatis certiſſimam properabant. Nondum enim Tyrannis res ſacra erat; nondum tyranni, Chriſti ſcilicet proreges atque vicarii repentè facti, cùm benevolentiâ non poſſent; cæcâ vulgi ſuperſtitione ſeſe munierant: nondum Clericorum malis artibus attonita plebs, ad barbariem eâ fœdiorem, quæ ſtolidiſſimos mortalium infamat Indos, degeneraverat. Illi enim noxios ſibi Dæmonas, quos abigere non poſſunt, pro Diis colunt; hæc Tyrannos nè liceret tollere cùm poſſet, impotentiſſimos creabat in ſe Deos; & humani generis peſtes in ſuam perniciem conſecrabat. At contra has omnes traditarum diu opinionum, religionum, calumniarum, atque terrorum denſiſſimas acies, hoſte ipſo vehementiùs ab aliis formidatas, decertandum Anglis erat. Quæ omnia, edocti meliùs, & proculdubio cœlitus imbuti, tantâ cauſæ fiduciâ, tantâ animorum firmitate ac virtute ſuperârunt, ut cùm numero populus ſanè magnus eſſent, animis tamen tam erectis támque excelſis, vulgus eſſe deſierint; Britanniáque ipſa poſthac, quæ tyrannorum terra ferax dicta olim eſt, nunc liberatorum longè feracior, perpetuâ ſeculorum omnium celebratione dici meruerit. Quos non legum contemptus aut violatio in effrænatam licentiam effudit; non virtutis & gloriæ falſa ſpecies, aut ſtulta veterum æmulatio inani nomine libertatis incendit, ſed innocentia vitæ, morúmque ſanctitas rectum atque ſolum iter ad libertatem veram docuit, legum & religionis juſtiſſima defenſio neceſſariò armavit. Atque illi quidem Deo perinde confiſi, ſervitutem honeſtiſſimis armis pepulere: cujus laudis etſi nullam partem mihi vendico, à reprehenſione tamen vel timiditatis vel ignaviæ, ſiqua infertur, facilè me tueor. Neque enim militiæ labores & pericula ſic defugi, ut non aliâ ratione, & operam, multò utiliorem, nec minore cum periculo meis civibus navârim, & animum dubiis in rebus neque demiſſum unquam, neque ullius invidiæ, vel etiam mortis plus æquo metuentem præſtiterim. Nam cùm ab adoleſcentulo humanioribus eſſem ſtudiis, ut qui maximè deditus, & ingenio ſemper quàm corpore validior, poſthabitâ caſtrenſi operâ, quâ me gregarius quilibet robuſtior facilè ſuperâſſet, ad ea me contuli, quibus plus potui; ut parte meî meliore ac potiore, ſi ſaperem, non deteriore, ad rationes patriæ, cauſámque hanc præſtantiſſimam, quantum maximè poſſem momentum accederem. Sic itaque exiſtimabam, ſi illos Deus res gerere tam præclaras voluit, eſſe itidem alios à quibus geſtas dici pro dignitate atque ornari, & defenſam armis veritatem, ratione etiam, (quod unicum eſt præſidium verè ac propriè humanum) defendi voluerit. Unde eſt, ut dum illos invictos acie viros admiror, de mea interim provincia non querar; immo mihi gratuler, & gratias inſuper largitori munerum cœleſti iterum ſummas agam obtigiſſe talem, ut aliis invidenda multò magìs, quàm mihi ullo modo pœnitenda videatur. Et me quidem nemini vel infimo libens confero; nec verbum de me ullum inſolentius facio: ad cauſam verò omnium nobiliſſimam, ac celeberrimam, & hoc ſimul defenſores ipſos defendendi munus ornatiſſimum ipſorum mihi ſuffragiis attributum atque judiciis quoties animum refero, fateor me mihi vix temperare, quin altiùs atque audentiùs quàm pro exordii ratione inſurgam; & grandius quiddam, quod eloqui poſſim, quæram: quandoquidem oratores illos antiquos & inſignes, quantum ego ab illis non dicendi ſolùm ſed & loquendi facultate, (in extranea præſertim, quâ utor neceſſariò, linguâ, & perſæpe mihi nequaquam ſatisfacio) haud dubiè vincor, tantùm omnes omnium ætatum, materiæ nobilitate & argumento vincam. Quod & rei tantam expectationem ac celebritatem adjecit, ut jam ipſe me ſentiam non in foro aut roſtris, uno duntaxat populo, vel Romano, vel Athenienſi circumfuſum; ſed attentâ, & conſidente quaſi totâ penè Europâ, & judicium ferente, ad univerſos quacunque graviſſimorum hominum, urbium, gentium, conſeſſus atque conventus, & priore defenſione, dixiſſe, & hac rurſus dicturum. Jam videor mihi, ingreſſus iter, tranſmarinos tractus & porrectas latè regiones, ſublimis perluſtrare; vultus innumeros atque ignotos, animi ſenſus mecum conjunctiſſimos. Hinc Germanorum virile & infeſtum ſervituti robur, inde Francorum vividi dignique nomine liberales impetus, hinc Hiſpanorum conſulta virtus, Italorum inde ſedata ſuíque compos magnanimitas ob oculos verſatur. Quicquid uſpiam liberorum pectorum quicquid ingenui, quicquid magnanimi aut prudens latet aut ſe palàm profitetur, alii tacitè favere, alii apertè ſuffragari, accurrere alii & plauſu accipere,

alii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

alii tandem vero victi, dedititios ſe tradere. Videor jam mihi, tantis circumſeptus copiis, ab Herculeis uſque columnis ad extremos Liberi Patris terminos, libertatem diu pulſam atque exulem, longo intervallo domum ubique gentium reducere: Et, quod Triptolemus olim fertur, ſed longè nobiliorem Cereali illâ frugem, ex civitate mea gentibus importare; reſtitutum nempe civilem liberúmque vitæ cultum, per urbes, per regna, pérque nationes diſſeminare. Sed nec ignotus plané, nec fortaſſe non gratus rurſum advenero; ſi ſum idem, qui pugnaciſſimum tyrannorum ſatellitem, & opinione plerorumque, & ſuî fiduciâ inſuperabilem antea creditum, cùm nos noſtráſque acies contumelioſè laceſſeret, & Optimates noſtri me primùm intuerentur, ſingulari certamine congreſſus, adacto convitiantis in jugulum hoc ſtylo, immò ſuiſmet ipſius telis, collocavi; & niſi velim tot undique lectorum intelligentium calculis atque ſententiis, neutiquam addictis mihi aut obnoxiis diffidere prorſus & derogare, opima ſpolia retuli. Hæc ſine ulla vaniloquentia ità eſſe re vera, vel illud maximè argumento eſſe poteſt, quod ego nec ſine Dei nutu reor accidiſſe, quòd, cùm à Regina Suecorum Sereniſſima, quâ vivit opinor nemo, aut olim vixit, vel optimarum artium, vel doctorum hominum ſtudioſior, honorificè ſanè eſſet invitatus, veniſſétque & Salmaſius & Salmaſia, (uter enim horum is erat, uxoris palàm dominatus cum fama tum domi incertum admodum reddiderat) quo in loco peregrinus magno in honore degebat, ibi eum noſtra Defenſio nihil tale metuentem occupavit. Quâ ſtatim à pluribus perlectâ, Regina quidem, quæ & ipſa cumprimis perlegerat, de ſuâ priſtinâ benignitate ac munificentiâ, id ſolum ſpectans quod ſe dignum erat, in hoſpitem nihil remiſit: de cætero, ſi audita ſæpius & quæ arcana non ſunt, licet referre, tanta animorum facta ſubitò mutatio eſt, utqui nudiuſtertius ſummâ gratiâ floruerat, nunc penè obſoleſceret; nec ità multò poſt diſcedens cum bona venia hoc unum in dubio permultis relinqueret, honoratiórne advenerit, an contemptior abierit. Sed neque aliis in locis detrimentum levius feciſſe famæ ſatis conſtat. Verùm hæc omnia non eò attuli; quò me cuiquam venditarem, neque enim eſt opus; ſed quò id duntaxat latiùs oſtenderem, quod initio inſtitui, quas ob cauſas, & quàm non leves, ab agendis Deo Optimo Maximo gratiis potiſſimùm ſim exorſus; mihíque procemium hoc fore honeſtiſſimum atque pulcherrimum, in quo præcipuè, tot argumentis enumeratis, demonſtrare liceat, me, haud expertem licèt calamitatum humanarum, me tamen, réſque meas Deo curæ eſſe; me maximis prope de rebus, & ad patriæ neceſſaria tempora accommodatis, & civilis vitæ religioníſque ex uſu maximè futuris, non uno pro populo, nedum uno pro reo, ſed pro univerſo potiùs hominum genere, contra humanæ libertatis hoſtes, quaſi in communi omnium gentium & frequentiſſimo concurſu diſſerentem, divino favore & auxilio adjutum atque auctum: quo ego majus aut glorioſius quicquam mihi tribuere, neque poſſim ullo tempore neque cupiam. Eundem proinde immortalem Deum oro, ut conſuetâ ejus ope ac benignitate ſolâ fretus, quâ integritate, diligentiâ, fide, felicitate etiam, fortiſſimè juſtiſſiméque ſimul facta haud ità pridem defendi, eâdem, vel eâ amplius, Authores ipſos, méque tantis viris ignominiæ cauſâ, non honoris additum ab immeritis opprobriis, atque calumniis vindicare ſufficiam. Quòd ſi eſt, qui contemni hæc ſatiùs arbitretur potuiſſe, fateor equidem, ſi apud eos qui nos rectè nôſſent hæc ſpargerentur: cæteris quâ tandem ratione conſtabit non eſſe verum quicquid adverſarius noſter eſt mentitus? cùm autem, data, quæ par eſt, opera, à nobis erit, ut quo præceſſit calumnia, eodem vindex quoque veritas ſequatur, & illos de nobis perperam ſentire opinor deſituros, & iſtum fortaſſe mendaciorum pudebit: ſi non puduerit, tum demùm, ſatiùs contempſerimus. Huic interea reſponſum pro meritis celeriùs expediviſſem, niſi ſe falſis rumoribus hactenus muniiſſet; dum ſæpius denuntiaret, ad incudem ſudare Salmaſium, nova volumina in nos fabricare, jam jámque editurum: ex quo hoc ſolum eſt conſequutus, ut maledicentiæ pœnas aliquanto ſeriùs daret: expectandum enim duxi potiùs, ut potiori viribus adverſario, integrum me ſervarem. Sed cum Salmaſio debellatum jam puto mihi eſſe, utpote mortuo; & quemadmodum mortuo, non dicam: non enim ut ille mihi cæcitatem, ſic ego illi mortem vitio vertam. Quanquam ſunt, qui nos etiam necis ejus reos faciunt, illóſque noſtros nimis acriter ſtrictos aculeos; quos dum repugnando altiùs ſibi infixit, dum quod præ manibus habebat opus, vidit ſpiſſiùs procedere, tempus reſponſionis abiiſſe, operis gratiam periiſſe, recordatione amiſſæ famæ, exiſtimationis, Principum denique favoris, ob rem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

regiam malè defenſam, erga ſe imminuti, triennali tandem mœſtitiâ, & animi magis ægritudine, quàm morbo confectum obiiſſe. Utcunque ſit, ſi iterum cum hoſte ſatis mihi cognito, ſi bella etiam poſthuma gerenda ſunt, cujus feroces ac ſtrenuos impetus facilè ſuſtinui, ejus languentes & moribundos conatus non eſt ut reformidem.

Nunc verò ad hoc quicquid eſt hominis, qui nos inclamat, aliquando veniamus: clamorem quidem audio, non Regii ſanguinis, ut præ ſe fert titulus, ſed obſcuri cujuſpiam nebulonis; clamantem enim nuſquam reperio. Eho! quis es? homóne an nemo? hominum certè infimi, nè mancipia quidem, ſine nomine ſunt. Sempérne ergò mihi cum anonymis res erit? at verò hi regios haberi ſe vel maximè volunt: miror ſi regibus ſic perſuaſerint. Regum ſequaces atque amicos regum non pudet; quo pacto igitur ſunt iſti regibus amici? non dant munera; immo verò libentiùs multò accipiunt: res ſuas non impendunt, qui ne nomina quidem cauſæ regiæ dare audent: quid ergò? verba dant, ſed nec verba gratìs dare ſuis regibus, vel ſatis benevoli in animum inducunt, vel ſatìs conſtantes nomine adſcripto audent. Me quidem ὦ ἄνδρες ἀνώνυμοι, fas enim ſit Græcè quos Latinè quid nominem non reperio, me inquam, cum veſter ille Claudius de Jure Regio, materiâ ſanè gratioſiſſimâ, ſine nomine tamen orſus eſſet ſcribere, & exemplo poſſem uti, uſque adeò neque mei, neque cauſæ puditum eſt, ut ad rem tantam accidere, niſi nomen palàm profeſſus, turpe ducerem. Quod ego in Republica palàm videor contra Reges, cur vos in Regno, vel Regum ſub patrocinio, non niſi furtim & clanculum, contra Rempublicam audetis? cur in tuto pavidi, cur in luce nocturni, ſummam potentiam, ſummam gratiam, timiditate invidioſâ planè atq; ſuſpectâ obſcuratis? ſatíſne vobis ut præſidii ſit in Regibus veremini? ſic tecti, ſic obvoluti non vos mehercule ad aſſerendum jus Regium defenſores, ſed ad ærarium compilandum fures potiùs videmini veniſſe. Equidem quod ſum, profiteor; quod Regibus nego jus eſſe, vel in regno quovis legitimo pernegare auſim: nemo me læſerit Monarcha, quin ſe priùs damnet, tyrannum faſſus. Si tyrannos inſector, quid hoc ad Reges? quos ego à tyrannis longiſſimè ſejungo. Quantum à viro malo diſtat vir bonus, tantundem à tyranno diſcrepare Regem contendo: Unde efficitur, tyrannum non modò non eſſe Regem, ſed Regi quidem adverſiſſimum ſemper imminere. Et ſanè qui monumenta rerum percurrit, plures à tyrannis quàm à populo oppreſſos Reges, atque ſublatos inveniet. Qui igitur tollendos affirmat tyrannos, non Reges, ſed inimiciſſimos Regibus, immo infeſtiſſimos regum hoſtes tollendos affirmat. Vos contrà, quod regibus jus datis, ut quicquid libeat jus ſit, non eſt jus, ſed injuria, ſed ſcelus, ſed ipſa pernicies: venenato iſto munere, non ſalutari, quos ſupra omnem vim atque periculum fore prædicatis, eos ipſi occiditis; regem & tyrannum idem eſſe, ſiquidem idem utrobique Jus eſt, ſtatuitis. Nam ſi iſto ſuo jure, Rex non utitur (utetur autem nunquam quamdiu Rex, non tyrannus, erit) non hoc Regi, ſed viro aſſignandum eſt. Quid autem abſurdius illo jure Regio fingi queat, quo ſi quis utatur, quoties Rex vult eſſe, toties eſſe vir bonus deſinat: quoties vir eſſe bonus maluerit, toties ſe arguerit non eſſe Regem? quo quid in Reges dici contumelioſius poteſt? Hoc jus qui docet, ipſe ſit oportet injuſtiſſimus, atque omnium peſſimus: pejor autem quo pacto fiat, quàm ſi quales format ac fingit alios, talis ipſe imprimis fuerit? Quòd ſi omnis vir bonus, ut antiquorum ſecta quædam magnificè ſanè philoſophatur, eſt Rex, pari ratione ſequitur, omnem virum malum pro ſuo quemque modulo tyrannum eſſe: neque enim magnum, nè hoc nomine intumeſcat, ſed infimum quiddam eſt tyrannus; & quantò omnium maximus, tantò omnium viliſſimus, & maximè ſervilis. Alii enim ſuis tantùm vitiis volentes ſerviunt; Hic non modò ſuis,ſed miniſtrorum etiam atque ſatellitum importuniſſimis flagitiis etiam nolens cogitur ſervire; & ſuas quaſdam tyrannides abjectiſſimo cuique ſuorum concedere: Tyranni igitur ſervorum infimi, ſuis ſerviunt etiam ſervitiis. Quamobrem rectè hoc nomen vel in minimum quemque tyrannorum pugilem, vel in hunc etiam clamatorem poterit convenire; qui in hac cauſa tyrannica cur tam ſtrenuè vociferetur, ex his quæ dicta ſunt, quæque mox dicentur, ſatìs liquebit: utì etiam cur anonymus: aut enim turpiter conductus, clamorem hunc ſuum regio ſanguini,Salmaſium ſequutus, vendidit; aut infamis doctrinæ conſcientiâ pallens, aut vitâ flagitioſus ac turpis latere ſi cupit, mirum non eſt: aut fortaſſis ità ſe parat, ut ſicubi ſpem quæſtûs uberiorem odoretur, deſertis quandoq; regibus

in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

integrum ſibi ſit, ad quamlibet etiam futuram rempublicam transfugere; nè tunc quidem ſine exemplo magni ſui Salmaſii, qui affulgente lucro captus, ab Orthodoxis ad Epiſcopos, à popularibus ad regios, etiam ſenex defecit. Tu igitur iſte è gurguſtio clamator, qui ſis non fallis; fruſtrà tibi iſta latibula quæſiſti: Extrahêre mihi crede, neque Plutonis iſta galea diutiùs te teget: Dejerabis, quoad vixeris, me aut cæcum non eſſe, aut tibi ſaltem non connivere. Quis igitur ſit, quod genus hominis, quâ ſpe adductus, quibus illecebris, quibus lenociniis delinitus, ad hanc cauſam regiam acceſſerit, (Mileſia propemodum, aut Baiana fabula eſt) ſi vacat nunc audite.

Eſt *Morus* quidam, partim Scotus, partim Gallus; nè tota hominis infamia gens una, aut regio nimiùm laboraret; homo improbus, & cùm aliorum, tum, quod graviſſimum eſt, amicorum, quos ex intimis inimiciſſimos ſibi fecit, teſtimoniis quam plurimis infidus, mendax, ingratus, maledicus, & virorum perpetuus obtrectator & fœminarum, quarum nec pudicitiæ plus unquam parcere, quàm famæ conſuevit. Is, ut primæ ætatis obſcuriora prætercam, primùm Genevæ Græcas literas docuit; verùm, ſæpius licet nomen ſuum Græcè Morum diſcipulis interpretatus, ſtultum & nequam ipſe dediſcere nequivit. Quin eo potiùs furore eſt agitatus cùm tot ſcelerum eſſet ſibi conſcius, quamvis fortaſſe nondum compertus, ut paſtoris in Eccleſia munus ambire, atque iſtis moribus inquinare non horreſceret. Verùm haud diu Presbyterorum cenſuram effugere potuit mulierarius ac vanus, multiſque aliis criminibus notatus, multis ab Orthodoxâ fide erroribus damnatus, quos & turpiter ejuravit, & ejuratos impiè retinuit, tandem adulterii manifeſtus. Hoſpitis ancillam quandam fortè adamaverat; eam paulò pòſt etiam alteri nuptam ſectari non deſtitit; tuguriolum quoddam intrare hortuli, ſolum cum ſola, vicini ſæpe animadverterant. Citra adulterium, inquis; poterat enim quidvis aliud: Sanè quidem; poterat confabulari, nimirum de re hortenſi, prælectiones quaſdam ſuas ſciolæ fortaſſe fœminæ & audiendi cupidæ expromere de hortis, Alcinoï putà vel Adonidis; poterat nunc areolas laudare, umbram tantummodo deſiderare, liceret modò ficui morum inſerere, complures indè ſycomoros quàm citiſſimè enaſci, ambulationem amœniſſimam; modum deinde inſitionis mulieri poterat monſtrare: Hæc & plura poterat, quis negat? Veruntamen Presbyteris ſatiſfacere non poterat, quin illum tanquam adulterum cenſurâ ferirent, & paſtoris munere indignum prorſus judicarent: Harum & hujuſmodi accuſationum capita in Bibliotheca illius urbis publica etiamnum aſſervantur. Interea, dum hæc palàm nota non eſſent, ab Eccleſia, quæ Middelburgi erat Gallica, procurante Salmaſio, in Hollandiam vocatus, magnâ cum offenſione Spanhemii, viri ſanè docti, & paſtoris integerrimi, qui eum Genevæ antea probè noverat, literas teſtimoniales, quas vocant, dum alii non ferendum exiſtimarent, ut homo iſtiuſmodi Eccleſiæ teſtimonio ornaretur, alii quidvis potiùs ferendum, quàm ipſum hominem, ægrè à Genevenſibus, & non aliâ quàm ſui diſceſſûs conditione, atque illas quidem frigidulas, tandem impetravit. In Hollandiam ut venit, ad ſalutandum Salmaſium profectus, domi ejus in uxoris ancillam, cui Pontiæ nomen erat, oculos nequiter conjecit: Semper enim in ancillis prolabitur libido hominis; hinc ſummâ aſſiduitate Salmaſium cœpit colere, & quoties licuit Pontiam. Neſcio an ille commoditate hominis & aſſentatione captus, an hic optabilem excogitâſſe ſe conveniendæ eo ſæpius Pontiæ occaſionem ratus, prior ſermones injecerit de reſponſo Miltonii ad Salmaſium. Ut ut fuit, Morus propugnandum ſuſcipit Salmaſium: Et Salmaſius quidem Theologicam in ea urbe cathedram ſuâ operâ pollicetur Moro; Morus & hanc & aliud inſuper ſuaviculum, furtivos Pontiæ concubitus pollicetur ſibi. Per cauſam conſulendi de hoc opere Salmaſium, dies ac noctes eam domum frequentat. Jámque ut olim Pyramus in morum, ità nunc repente morus in Pyramum tranſmutatus ſibi videtur, Genevenſis in Babylonium; verùm illo juvene quantò improbior, tantò fortunatior, nunc ſuam Thisben, factâ ſub eodem tecto copiâ, ut libitum eſt, Pontiam alloquitur; rimam in pariete conquirere opus non erat: Spondet matrimonium; eâ ſpe pellectam vitiat; eodémque ſcelere, horreo dicere, ſed dicendum eſt, Sacroſancti Evangelii miniſter, hoſpitalem etiam domum conſtuprat. Ex hoc demum congreſſu, mirum quiddam, & præter ſolitum naturæ prodigioſum accidit, ut & fœmina & mas etiam conciperet, Pontia quidem Morillum, quod & Plinianum exercitatorem diu poſtea exercuit Salmaſium; Morus ovum hoc irritum & ventoſum, ex quo tympanites iſte clamor regii

 ſanguinis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ſanguinis prorupit. Quod quidem primò regiis noſtris in Belgio eſurientibus pergrata admodum ſorbitio fuit; nunc rupto putamine, vitioſum ac putridum repertum averſantur. Nam Morus hoc ſuo fœtu haud mediocriter inflatus, & Arauſiacam factionem totam demeruiſſe ſe ſentiens, jam integras profeſſionum cathedras ſpe improbâ devoraverat, & ſuam Pontiam utpote ancillam & pauperculam, jam gravidam ſceleratus deſeruerat. Illa deſpectam ſe atque deluſam querens, & ſynodi fidem & magiſtratûs imploravit. Sic tandem evulgata hæc res, & conviviis penè omnibus, ac circulis diu riſum & cachinnos præbuit. Unde aliquis, & lepidi ſanè, quiſquis erat, ingenii, hoc diſtichon,

Galli ex concubitu gravidam te, Pontia, Mori,
Quis bene moratam, morigerâmque neget?

Sola Pontia non riſit; ſed nec querendo quicquam profecit; Clamor enim regii ſanguinis clamorem ſtupri, & ſtupratæ mulierculæ ploratum facilè obruerat; Salmaſius quoque illatam ſibi hanc totíque familiæ & injuriam & labem ægrè ferens, ſéque ab amico & laudatore ſuo ſic ludos factum, ſic adverſario rurſus obnoxium, accedente ad priores ejus in cauſa regia infelicitates forſitan hoc etiam infortunio, haud ità multò pòſt ſupremum diem obiit. Verùm aliquantò hæc poſteriùs. Interim Salmaſius, Salmacidis quodam fato, ut enim nomen, ità & fabula non abludit, neſcius Hermaphroditum ſe adjunxiſſe ſibi Morum tam gignendi quàm pariendi compotem, quid is domi genuiſſet ignarus, quod peperit exoſculatur; librum nempe iſtum in quo ſentit ſe Magnum toties dici, & ſuo fortè judicio dignè, aliorum certè ſtultè atque ridiculè laudatum. Itaque typographum feſtinanter quærit; & fugientem ab ſe jam diu famam, retinere fruſtrà conatus, quas laudes, quas potiùs fœdas ſuî adulationes per hunc atque alios miſerè concupiverat, iis etiam divulgandis obſtetricatur ipſe atque ſubſervit. Ad hanc operam Vlaccus quidam eſt viſus omnium maximè idoneus; huic facilè perſuadet, non modò ut librum illum excudendum curaret, quod nemo reprehendiſſet; ſed etiam ut Epiſtolæ ad Carolum videlicet miſſæ, multis in me, qui hominem nunquam nôram, probris & contumeliis refertæ, ſubſcripto nomine ſe profiteretur authorem. Nequis igitur miretur cur ſe exorari tam facilè ſit paſſus, ut me tam impudenter nullâ de cauſâ laceſſeret, & alienas etiam intemperies in ſe transferre atque præſtare tam pro nihilo duceret, erga omnes etiam alios quemadmodum ſe geſſerit, ſicuti ego compertum habeo, oſtendam. Eſt Vlaccus unde gentium neſcio, vagus quidam librariolus, veterator atque decoctor notiſſimus; is Londini aliquandiu Bibliopola fuit clancularius; quâ ex urbe, poſt innumeras fraudes, obæratus aufugit. Eundem Pariſiis fide caſſum & malè agendo inſignem, via tota Jacobæa cognovit: Unde olim quoque profugus nè multis quidem paraſangis audet appropinquare; nunc ſi cui opus eſt balatrone perditiſſimo atque venali, proſtat Hagæcomitis Typographus recoctus. Hunc ut intelligatis, quid dicat, quídve agat, quàm nihil penſi habeat, nihil eſſe tam ſanctum, quod non lucro vel exiguo poſterius putet, ſéque non cauſa publica, quod quis putâſſet, ſic in me eſſe debacchatum, fatentem ipſum in ſe teſtem producam. Is cum vidiſſet quod in Salmaſium ſcripſeram, nonnullis librariis æra meruiſſe, ſcribit ad amicos quoſdam meos mecum agerent, ut ſiquid haberem excudendum, ſibi committeretur; ſe typis longè melioribus, quàm qui priùs excudiſſet, mandaturum: Reſpondi per eoſdem, non habere me in præſentia, quod excuſo eſſet opus. Ecce autem! cui ſuam operam tam officioſè modò detulerat, in eum haud ità multò poſt, ſcripti contumelioſiſſimi non excuſor ſolùm ſed & author, ſubdititius licèt, prodit. Indignantur amici; reſcribit impudentiſſimus, mirari ſe ſimplicitatem eorum, & rerum imperitiam, qui officii rationem aut honeſti ab ſe exigant aut deſiderent, cùm videant quibus rebus quæſtum faciat: Se ab ipſo Salmaſio illam epiſtolam, cùm libro accepiſſe; qui rogabat, id uti ſuâ gratiâ, vellet facere quod fecit; ſi Miltonio, vel cuivis alteri viſum eſſet reſpondere, nullum ſibi eſſe ſcrupulum; ſiquidem eâdem ſuâ operâ uti voluerint: Id eſt, vel in Salmaſium vel in Carolum; namque id erat ſolum quod in reſponſo ejuſmodi futurum expectare poterat. Quid plura? Hominem videtis; ad reliquos nunc pergo, non enim unus eſt duntaxat, qui hanc in nos regii Clamoris quaſi tragœdiam adornavit. En igitur initio, ut ſolet, dramatis perſonæ: Clamor prologus, Vlaccus Balatro, aut ſi mavultis, Salmaſius Vlacci Balatronis perſona & lacernis involutus, Duo Poetaſtri Cereviſiali vappâ temulenti,

lenti, Morus adulter & ſtuprator. Mirificos ſanè tragœdos! Bellum certamen mihi paratum! Verùm qualeſcunque ſortiti, quoniam alios atque hujuſmodi adverſarios vix eſt ut cauſa noſtra habere poſſit, nunc ſingulos aggrediamur; hoc tantùm præfati, ſi cui minus gravitatis noſtra alicubi refutatio habere videbitur, cogitare eum debere, non cum gravi adverſario, ſed cum grege hiſtrionico, nobis rem eſſe; ad quem dum refutationis genus accommodandum erat, non ſemper quid magis decuiſſet, ſed quid illis dignum eſſet, ſpectandum duximus.

Regii Sanguinis clamor ad Cœlum adverſus Parricidas Anglicanos.

Siquidem non jure fuſum oſtendiſſes, More, iſtum ſanguinem, haud incredibile narrrares: Nunc, quemadmodum primis reſtituti Evangelii temporibus, Monachi, cùm argumentis minùs valerent, ad ſpectra neſcio quæ, & ficta monſtra decurrere ſolebant; ſic vos, poſtquam omnia deſecere, ad clamores nuſquam auditos, & obſoletas fraterculorum artes revertimini. Voces è cœlo audire quemquam noſtrorum, longè abeſt ut credas; ego te clamores ab Inferis audîſſe, quod poſtulas, facilè crediderim. Verùm hunc regii ſanguinis clamorem dic ſodes quis audivit? Te ais: Nugæ: Primùm enim malè audis: Ad Cœlum autem qui clamor perveniat, ſi quis præter Deum, juſti puto ſoli & integerrimi quique audiunt, ut qui poſſint, immunes ipſi, iram Dei conſciis denuntiare. Tu verò quorſum audires, an ut ſatyram cynædus ſcriberes? Videris enim eodem tempore, & ementitus hunc clamorem ad cœlum, & cum Pontia furtim libidinatus eſſe. Multa te impediunt, More, multa intus foríſque circumſonant, quæ te res iſtiuſmodi ad cœlum perlatas audire non ſinunt; & ſi nihil aliud certè qui contra ipſum te ad Cœlum quam plurimus fit clamor. Clamat contra te, ſi neſcis, Mœcha illa tua hortenſis, tuo maximè Paſtoris ſui exemplo, deceptam ſe eſſe queſta; clamat contra te maritus, cujus torum violâſti; clamat Pontia, cui pactum nuptiale temerâſti; clamat, ſiquis eſt, quem probro genitum, infantulum abdicâſti; horum omnium clamores ad Cœlum contra te, ſi non audis, neque illum regii ſanguinis audiveris: Interea libellus iſte, non regii Sanguinis clamor ad Cœlum, ſed laſcivientis Mori hinnitus ad Pontiam, rectiùs inſcribetur. Quæ ſequitur Epiſtola prolixa quidem, & bene putida, partim Carolo, partim Miltonio, alteri amplificando, alteri infamando, dedicatur. Ab ipſo ſtatim initio Authorem diſcite: *Caroli Regna*, inquit, *in Sacrilegam parricidarum, & (quia verba deſunt idonea, Tertullianæâ voce abutimur) Deicidarum poteſtatem venerunt.* Hæc ſive Salmaſiæa, ſive Moræa, ſive Vlaccæa ſartago ſit, prætereamus. Hoc verò aliis ridendum, Carolo indignandum profectò eſt, quod paulò pòſt, *neminem*, ait *vivere felicitatis Caroli ſtudioſiorem.* Quíne eandem & epiſtolandi, & excudendi operam Caroli hoſtibus detuliſti, te vivit nemo felicitatis ejus ſtudioſior? Miſerum profectò dicis regem ſic ab amicis omnibus derelictum, ut qui intimi reſtant, iis Vappa typographus comparare ſe audeat. Miſerrimum, cujus fideliſſimis, Vlaccus perfidus fide ac ſtudio non cedat: Quo quid inſolentius de ſe, contemptius de rege amicíſque regiis pronunciare potuit? Neque hoc minùs ridiculum, induci Idiotam & operarium de rebus graviſſimis ac regiis virtutibus phiſophantem, eáque dicentem, qualiacunque ſunt, quibus nec Salmaſius ipſe, nec Morus meliora dixiſſet. Equidem Salmaſium, ut ſæpe aliàs, ità hoc loco haud obſcurè, ſi multâ lectione, judicio tamen puerili & nullius uſûs hominem deprehendi; qui cùm legere potuiſſet ſummos in Spartanâ civitate optimè inſtitutâ magiſtratus, ſi quid fortè viro malo excidiſſet ſapienter dictum, id ei adimi juſſiſſe, & in virum aliquem bonum ac frugi ſortitione conferri, adeò id omne quod decorum dicitur ignorârit, ut è contra, quas probum atque prudentem decere ſentias arbitraretur, eas homini nequiſſimo attribui ſuſtineret. Bono es animo, Carole: Veterator Vlaccus, *qua ſua eſt in Deum fiducia*, bono animo te eſſe jubet. *Noli tot mala perdere:* Vlaccus decoctor perditiſſimus, qui bona omnia, ſiqua habuit, perdidit, author tibi eſt, perdere ut nolis mala: *Fruere novercante fortunâ:* Potin'es ut nè fruare, hortatore præſertim tali, qui alienis etiam fortunis frui per fas & nefas tot annis conſuevit? *In ſapientiam penitùs ingurgitâſti, & ingurgita:* Sic monet, ſic præcipit regum Inſtitutor ſanè optimus Vlaccus gurges, qui arreptâ atramentoſis manibus, coriaceâ lagenâ, inter combibones operas, ingenti hauſtu, ſapientiam tibi propinat. Hæc audet tuus Vlaccus, tam præclara monita, nomine etiam conſcripto, quæ

Salmaſius,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Salmaſius, quæ Morus, cæteríque pugiles tui aut timidi non audent, aut ſuperbi non dignantur; nimirum quoties te monito eſt opus aut defenſo, alieno ſemper nomine, atque periculo, non ſuo, ſapientes aut fortes ſunt. Deſinat ergò, quiſquis hic eſt, *ſtrenuam & animoſam facundiam* ipſe ſuam inaniter jactare; dum *vir*, ſi diis placet, *inſignis, decoro ingenio nomen ſuum celeberrimum* edere metuit; librum quo regium ſanguinem ulciſci ſe ait, ne dicare quidem Carolo niſi per Vlaccum interpretem & vicarium auſus, verbis typographi miſerè contentus ſignificare, *librum* ſe, ſine nomine, *ſi pateris, O Rex, tuo nomini dicatum ire.* Sic functus Carolo in me impetum parat minitabundus: *Poſt hæc procœmia, tubam terribilem inflabit ὁ θαυμάσιος ille Salmaſius.* Salubritatem prædicis & concentûs muſici novum genus futurum; iſti enim tubæ terribili, cùm inflabitur, nulla aptior excogitari ſymphonia poterit, quàm ſi affatim oppedetur. Buccam verò Salmaſius nimis inflatam ne afferat moneo; quo enim attulerit inflatiorem, eò mihi crede, opportuniorem ad Colaphos præbebit; qui thaumaſii Salmaſii rhythmicum hunc ſonum, quo delectaris, buccis ambabus reſonantibus, numeroſe reddent. Pergis cornicari. *Qui nec parem nec ſecundum habet, in univerſo literarum & ſcientiarum orbe.* Veſtram fidem! Eruditi, quotquot eſtis, veſtram fidem! Siccine vobis omnibus anteferri Cimicem Grammaticum, cujus res atque ſpes omnis in gloſſario vertebatur? Quem vel extremum meritò occupet ſcabies, ſi cum viris verè doctis comparetur. Hæc autem, niſi ab infimo quopiam & infra Vlaccum ipſum væcorde affirmari tam fatuè nequiverunt. *Quique jam ſtupendam & infinitam eruditionem cœleſti junctam ingenio ad cauſam tuæ majeſtatis contulit.* Si meminiſtis quod ſuprà narravi, ipſum Salmaſium, attuliſſe hanc epiſtolam cum libro excudendam, vel ab ipſo ſcriptam, vel ab anonymo quovis, vernámque typographum exoráſſe, ut quod author nollet, ipſe ſuum nomen adſcriberet, cognoſcetis profectò puſilli omnino, & abjectiſſimi hominem ingenii ſuis laudibus tam miſerè velificantem, & immenſa encomia tam ſtolidi laudatoris aucupantem. *Opus æternum fruſtrà ſugillantibus nonnullis, juriſconſulti mirari ſatìs nequeunt quòd homo Gallus ità ſubitò res Anglicas, leges, decreta, inſtrumenta, ità teneat, enodet, &c.* Immo quàm ineptierit in noſtris legibus & pſittacus fuerit, noſtris etiam juriſconſultis teſtibus abunde oſtendimus. *Sed ipſe mox altera, quam in Rebelles molitur, impreſſione, ſimul Theonum ora comprimet, ſimul Miltonum nobis pro eo ac meretur concaſtigatum dabit.* Tu igitur ut piſciculus ille anteambulo, præcurris Balænam Salmaſium, impreſſiones in hæc littora minitantem; nos ferramenta acuimus, expreſſuri ſi quid habent impreſſiones & concaſtigationes illæ ſive olei ſive gari. Bonitatem interea magni viri mirabimur pluſquam Pythagoricam, qui animalia quoque miſeratus, & præſertim piſces, quorum carnibus, ne quadrageſima quidem parcit, iis tam decenter involvendis tot volumina deſtinârit, tot pauperum millibus, Thunnorum, credo, aut Scombrorum, chartaceas in ſingulos tunicas teſtamento legârit.

Gaudete Scombri, & quicquid eſt piſcium ſalo,
Qui frigidâ hyeme incolitis algentes freta,
Veſtrûm miſertus ille Salmaſius eques
Bonus amicire nuditatem cogitat;
Chartæque largus apparat papyrinos
Vobis cucullos præferentes Claudii
Inſignia nomenque & decus Salmaſii,
Geſtetis ut per omne cetarium forum
Equitis clientes, ſcriniis mungentium
Cubito virorum, & capſulis gratiſſimos.

Hæc habui in Editionem diu exſpectatam tam nobilis libri; cujus impreſſionem, dum, ut ais, molitur Salmaſius, tu ejus domum, More, fœdiſſimâ compreſſione Pontiæ contaminâſti. Et videtur ſanè, ad hoc opus abſolvendum, Salmaſius diu multúmque incubuiſſe; paucis enim ante mortem diebus, cùm vir quidam doctus, à quo hoc ipſum accepi, miſiſſet, qui ex eo quæreret, ecquando apparatûs partem ſecundam in Primatum Papæ editurus eſſet, reſpondit, ad illud opus non ante reverſurum ſe, quàm abſolviſſet quod adhuc commentaretur adverſùs Miltonium. Ità ego etiam Papæ refutandus præferor; & quem illi primatum in Eccleſia negavit, eum mihi ultro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

in inimicitiâ ſuâ concedit; ſic ego primatui Papæ jam jam evertendo ſalutem attuli; ego redivivum hunc Catilinam, non in toga, ut conſul olim Tullius, nè per ſomnum quidem, ſed aliud omnino agens, Romanis mœnibus averti; non unus profectò cardinalatus mihi hoc nomine debebitur; vereor, nè tranſlato in me regum nuper noſtrorum titulo, Defenſor fidei ab Romano Pontifice appellandus ſim. Videtis quantus invidiæ artifex in me concitandæ, Salmaſius fuerit; verùm ipſe viderit, qui tam honeſtâ provinciâ turpiter relictâ, alienis ſe controverſiis immiſcuerit, ab Eccleſiæ cauſa, ad civiles & externas, quarum ſuâ nihil intererat, ſe traduxerit; cum Papa inducias fecerit; & quod fœdiſſimum fuit, cum Epiſcopis, poſt bellum apertiſſimum, in gratiam redierit. Veniamus nunc ad mea crimina; éſtne quod in vita aut moribus reprehendat? Certè nihil: Quid ergo? Quod nemo niſi immanis, ac barbarus feciſſet, formam mihi ac cæcitatem objectat.

Monſtrum, horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum.

Nunquam exiſtimabam equidem fore, ut de forma, cum Cyclope certamen mihi eſſet; verùm ſtatim ſe revocat. *Quanquam nec ingens, quo nihil eſt exilius, exſanguius, contractius.* Tametſi virum nihil attinet de forma dicere, tamen quando hîc quoque eſt, unde gratias Deo agam, & mendaces redarguam, nè quis (quod Hiſpanorum vulgus de hæreticis, quos vocant, plus nimio Sacerdotibus ſuis credulum opinatur) me fortè Cynocephalum quempiam, aut Rhinocerota eſſe putet, dicam. Deformis quidem à nemine, quod ſciam, qui modò me vidit, ſum unquam habitus; formoſus nécne, minùs laboro; ſtaturâ fateor non ſum procerâ: Sed quæ mediocri tamen quàm parvæ propior ſit: Sed quid ſi parvâ, quâ & ſummi ſæpe tum pace tum bello viri fuere, quanquam parva cur dicitur, quæ ad virtutem ſatis magna eſt. Sed neque exilis admodum, eo ſanè animo iiſque viribus ut cùm ætas vitæque ratio ſic ferebat, nec ferrum tractare, nec ſtringere quotidiano uſu exercitatus neſcirem; eo accinctus, ut plerumque eram, cuivis vel multò robuſtiori exæquatum me putabam, ſecurus quid mihi quis injuriæ vir viro inferre poſſet. Idem hodie animus, eædem vires, oculi non iidem; ità tamen extrinſecus illæſi, ità ſine nube clari ac lucidi, ut eorum qui acutiſſimùm cernunt: In hac ſolùm parte, memet invito, ſimulator ſum. In vultu, quo *nihil exſanguius* eſſe dixit, is manet etiamnum color exſangui & pallenti planè contrarius, ut quadragenario major vix ſit cui non denis prope annis videar natu minor; neque corpore contracto neque cute. In his ego ſi ulla ex parte mentior, multis millibus popularium meorum, qui de facie me nôrunt, exteris etiam non paucis, ridiculus meritò ſim: Sin iſte in re minimè neceſſariâ, tam impudenter & gratuitò mendax comperietur, poteritis de reliquo eandem conjecturam facere. Atque hæc de forma mea vel coactus: De tua quanquam & contemptiſſimam accepi, & habitantis in te improbitatis atque malitiæ vivam imaginem, neque ego dicere, neque ullus audire curat. Utinam de cæcitate pariter liceret inhumanum hunc refellere adverſarium; ſed non licet; feramus igitur: Non eſt miſerum eſſe cæcum; miſerum eſt cæcitatem non poſſe ferre: Quidni autem feram, quod unumquemque ità parare ſe oportet, ut ſi acciderit, non ægrè ferat, quod & humanitus accidere cuivis mortalium, & præſtantiſſimis quibuſdam, atque optimis omni memoriâ viris accidiſſe ſciam: Sive illos memorem vetuſtatis ultimæ priſcos vates, ac ſapientiſſimos; quorum calamitatem, & Dii, ut fertur, multò potioribus donis compenſârunt, & homines eo honore affecerunt, ut ipſos inculpare maluerint deos, quàm cæcitatem illis crimini dare. De augure Tireſia quod traditur, vulgò notum. De Phineo ſic cecinit Apollonius in Argonauticis:

——— Οὐδ' ὅσσον ὀπίζετο καὶ Διὸς αὐτοῦ
Χρωον ἀτρεκέως ἱερὸν νόον ἀνθρώποισι.
Τῶ καὶ οἱ γῆρας μὲν ἐπὶ δηναιὸν ἴαλλεν
Ἐκ δ' ἕλετ' ὀφθαλμῶν γλυκερὸν φάος.

——— *neque eſt veritus Jovem ipſum*
Edens veraciter mentem divinam hominibus:
Quare & ſenectam ei diuturnam dedit,
Eripuit autem oculorum dulce lumen.

Cæterum deus & ipſe veritas eſt: in qua homines edocenda quò quis veracior eò ſimilior deo acceptiórque ſit, oportet. Non eſt pium veritatis invidentem deum credere; aut nolle hominibus quàm liberrimè impertitam: Ob nullam igitur noxam, divinus vir, & humani generis erudiendi ſtudioſiſſimus, ut philoſophorum etiam complures, caruiſſe luminibus videtur. Sive illos commemorem civili prudentiâ, geſtiſque rebus admirabiles olim viros; primùm Timoleontem Corinthium, & civitatis ſuæ, & Siciliæ totius liberatorem; quo virum meliorem, aut in republica ſanctiorem nulla ætas tulit; tum Appium Claudium, cujus in Senatu pulcrè dicta ſententia, Italiam Pyrrho, gravi hoſte, ſeipſum cæcitate non liberavit; tum Cæcilium Metellum Pontificem, qui non urbem ſolùm, ſed & fatum urbis Palladium, & penitiſſima ſacra dum ab incendio ſervavit, ſuos oculos perdidit; quanquam aliàs certè Deus pietati tam egregiæ favere ſe, etiam inter gentes, teſtatus eſt: quod tali igitur viro uſu venit, ponendum in malis eſſe vix putem. Quid alios recentiorum temporum adjungam, vel illum Venetiarum Principem Dandulum longè omnium præſtantiſſimum; vel Boëmorum Ziſcam ducem fortiſſimum, orthodoxæ fidei propugnatorem? Quid ſummi nominis theologos Hieronymum Zanchium, nonnullóſq; alios? cùm & ipſum Iſaacum Patriarcham, quo nemo unquam mortalium Deo charior fuit, annos haud paucos, cæcum vixiſſe conſtet; aliquot fortaſſe Jacobum etiam ejus filium, & ipſum Deo haud minùs dilectum: cùm deniq; Chriſti ſervatoris noſtri divino teſtimonio compertiſſimum ſit, illum hominem ab ſe ſanatum, neque ob ſuum, neque ob parentum ſuorum aliquod peccatum, etiam ab utero cæcum fuiſſe. Ad me quod attinet, te teſtor, Deus, mentis intimæ, cogitationúmque omnium indagator, me nullius rei (quanquam hoc apud me ſæpius, & quàm maximè potui, ſeriò quæſivi & receſſus vitæ omnes excuſſi) nullius vel recèns vel olim commiſſi, mihimet conſcium eſſe, cujus atrocitas hanc mihi præ cæteris calamitatem creare, aut accerſiſſe meritò potuerit. Quod etiam ullo tempore ſcripſi (quoniam hoc nunc me luere quaſi piaculum regii exiſtimant, atque adeò triumphant) teſtor itidem Deum, me nihil iſtiuſmodi ſcripſiſſe, quod non rectum & verum, Deóque gratum eſſe, & perſuaſerim tum mihi, & etiamnum perſuaſus ſim; ídque nullâ ambitione, lucro, aut gloriâ ductus; ſed officii, ſed honeſti, ſed pietatis in patriam ratione ſolâ; nec reipublicæ tantùm, ſed Eccleſiæ quoque liberandæ cauſâ potiſſimùm feciſſe: adeò ut cùm datum mihi publicè eſſet illud in defenſionem regiam negotium, eodémque tempore & adverſâ ſimul valetudine, & oculo jam penè altero amiſſo, conflictaret, prædiceréntque diſertè medici, ſi hunc laborem ſuſcepiſſem, fore, ut utrumque brevi amitterem, nihil iſtâ præmonitione deterritus, non medici nè Æſculapii quidem Epidaurii ex adyto vocem, ſed divinioris cujuſdam intus monitoris viderer mihi audire; duáſque ſortes, fatali quodam nutu, jam mihi propoſitas, hinc cæcitatem, indè officium; aut oculorum jacturam neceſſariò faciendam, aut ſummum officium deſerendum: occurrebántque animo bina illa fata, quæ retuliſſe Delphis conſulentem de ſe matrem, narrat Thetidis filius.

Διχθαδίας κῆρας φερέμεν θανάτοιο τέλοσδε.
Εἰ μέν κ' αὖθι μένων Τρώων πόλιν ἀμφιμάχωμαι
Ὤλετο μέν μοι νόστος· ἀτὰρ κλέος ἄφθιτον ἔσται.
Εἰ δέ κεν οἴκαδ' ἵκωμαι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὤλετό μοι κλέος ἐσθλόν ἐπὶ δηρὸν δέ μοι αἰὼν
Ἔσσεται. ——

Iliad. 9.

Duplicia fata ducere ad mortis finem:
Si hic manens circa Troum urbem pugnavero,
Amittitur mihi reditus; ſed Gloria immortalis erit:
Si domum revertor dulce ad Patrium ſolum,
Amittitur mihi Gloria pulcra, ſed diuturna vita
Erit. ——

Unde ſic mecum reputubam multos graviore malo minus bonum morte gloriam, redemiſſe; mihi contrà majus bonum minore cum malo proponi: ut poſſem cùm cæcitate ſola vel honeſtiſſimum officii munus implere; quod ut ipſa gloria per ſe eſt ſolidius, ità cuique optatius atque antiquius debet eſſe. Hac igitur tam brevi luminum uſurâ, quanta maxima quivi cum utilitate publica, quoad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

quoad liceret, fruendum eſſe ſtatui. Videtis quid prætulerim, quid amiſerim, quâ inductus ratione: deſinant ergò judiciorum Dei calumniatores maledicere, déque me ſomnia ſibi fingere: ſic denique habento; me ſortis meæ neque pigere neque pœnitere; immotum atque fixum in ſententia perſtare; Deum iratum neque ſentire, neque habere, immò maximis in rebus clementiam ejus & benignitatem erga me paternam experiri atque agnoſcere; in hoc præſertim, quòd ſolante ipſo atque animum confirmante in ejus divina voluntate acquieſcam; quid is largitus mihi ſit quàm quid negaverit ſæpius cogitans: poſtremò nolle me cum ſuo quovis rectiſſimè facto, facti mei conſcientiam permutare, aut recordationem ejus gratam mihi ſemper atque tranquillam deponere. Ad cæcitatem denique quod attinet, malle me, ſi neceſſe eſt, meam, quam vel ſuam, More, vel tuam. Veſtra imis ſenſibus immerſa, nequid ſani videatis aut ſolidi, mentem obcæcat: mea, quam objicitis, colorem tantummodo rebus & ſuperficiem demit; quod verum ac ſtabile in iis eſt contemplationi mentis non adimit. Quàm multa deinde ſunt quæ videre nollem, quàm multa quæ poſſem libens non videre, quàm pauca reliqua ſunt quæ videre cupiam. Sed neque ego cæcis, afflictis, mœrentibus, imbecillis, tametſi vos id miſerum ducitis, aggregari me diſcrutior; quandoquidem ſpes eſt, eo me propiùs ad miſericordiam ſummi patris atque tutelam pertinere. Eſt quoddam per imbecillitatem, præeunte Apoſtolo, ad maximas vires iter: ſim ego debiliſſimus, dummodo in mea debilitate immortalis ille & melior vigor eo ſe efficaciùs exerat; dummodo in meis tenebris divini vultûs lumen eo clariùs eluceat; tum enim infirmiſſimus ero ſimul & validiſſimus, cæcus eodem tempore & perſpicaciſſimus; hac poſſim ego infirmitate conſummari, hac perfici, poſſim in hac obſcuritate ſic ego irradiari. Et ſanè haud ultima Dei cura cæci ſumus; qui nos, quò minus quicquam aliud præter ipſum cernere valemus, eò clementiùs atque benigniùs reſpicere dignatur. Væ qui illudit nos, væ qui lædit, execratione publicâ devovendo; nos ab injuriis hominum non modò incolumes, ſed penè ſacros, divina lex reddidit, divinus favor; nec tam oculorum hebetudine, quàm cœleſtium alarum umbrâ has nobis feciſſe tenebras videtur, factas illuſtrare rurſus interiore ac longe præſtabiliore lumine haud raro ſolet. Huc refero, quòd & amici officioſiùs nunc etiam quàm ſolebant, colunt, obſervant, adſunt; quòd & nonnulli ſunt, quibuſcum Pyladéas atque Theſéas alternare voces verorum amicorum liceat.

Ορεσ. Ἕρπε νῦν οἴαξ ποδός μοι. Πυ. φίλα γ' ἔχων κηδεύματα,
Vade gubernaculum mei pedis. Py. per gratam mihi habens curam. Eurip. in Oreſt.

Et alibi,

Δίδου χεῖρ' ὑπηρέτῃ φίλῳ,
Da manum miniſtro amico.

Δίδου δέρῃ σὴν χεῖρ' ὁδηγήσω δ' ἐγώ,
Da collo manum tuam, ductor autem viæ ero tibi ego. Id. in Her. furent.

Non enim hoc caſu factum me omnino nullum; non quicquid eſt probi aut cordati hominis, poſitum in oculis putant eſſe. Quin & ſummi quoque in republica viri, quandoquidem non otio torpentem me, ſed impigrum & ſumma diſcrimina pro libertate inter primos adeuntem oculi deſeruerunt, ipſi non deſerunt; verùm humana qualia ſint, ſecum reputantes, tanquam emerito favent, indulgent, vocationem atque otium faciles concedunt; ſi quid eſt ornamenti, non detrahunt; ſi quid publici muneris, non adimunt; ſi quid ex ea re commodi, non minuunt; & quamvis non æquè nunc utili, præbendum nihilo minùs benignè cenſent; eodem planè honore, ac ſi, ut olim Athenienſibus mos erat, in Prytanéo alendum decreviſſent. Sic mihi & apud Deum & apud homines cæcitatem ſolari meam quandiu licuerit, amiſſos honeſti causâ oculos, nemo meos lugeat; abſit quoque ut ipſe lugeam, aut vel animi ſatis ut nè habeam quo cæcitatis convitiatores facilè poſſim contemnere, vel veniæ ut nè poſſim faciliùs condonare. Ad te, quiſquis es, redeo, qui parùm tibi conſtans, nunc pumilionem me, nunc Antæum vis eſſe: *Non aliud* poſtremò optas *libentiùs fœderatis Belgii Provinciis, quàm ut tam facile, tamque feliciter defungantur hoc Bello, quàm defungetur Salmaſius Miltonio.* Cui ego voto ſi facilè aſſenſero, arbitror me noſtris ſucceſſibus Reique Anglicanæ nec ominari malè nec malè precari.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

En verò iterum clamorem, alienum quendam & ſtridulum! anſeres puto alicunde advolare: Jam ſentio quid ſit; memini clamoris hanc eſſe tragœdiam; prodit Chorus: en duo Poëtaſtri; vel duo vel unus, biformi ſanè ſpecie & bicolore; Sphingêmne dicam an Horatianum illud monſtrum Poëticum, capite muliebri, cervice aſininâ variis indutum plumis, undique collatis membris: id profectò ipſiſſimum eſt. Rhapſodus videlicet quiſpiam, centonibus & pannis obſitus; unúſne an duo incertum, nam & Anonymus quoque eſt. Poëtas equidem verè dictos & diligo & colo, & audiendo ſæpiſſimè delector; illorum etiam pleróſque tyrannis eſſe ſcio inimiciſſimos, ſi vel à primis exorſus ad Buchananum uſque noſtrum recenſerem: iſtos verò verſiculorum nugivendos, quis non oderit? quo genere hominum nihil ſtultius, aut vanius, aut corruptius, aut mendacius. Laudant, vituperant, ſine delectu, ſine diſcrimine, judicio, aut modo, nunc principes, nunc plebeios, doctos juxtà atque indoctos, probos an improbos, perinde habent; prout Cantharus, aut ſpes nummuli, aut fatuus ille furor inflat ac rapit; congeſtis undique & verborum & rerum tot diſcoloribus ineptiis támque putidis, ut laudatum longè præſtet ſileri, & pravo, quod aiunt, vivere naſo, quàm ſic laudari: vituperatus verò qui ſit, haud mediocri ſanè hono: i ſibi ducat, ſe tam abſurdis, tam ſtolidis nebulonibus diſplicere. Primus qui eſt, ſi modò bini ſunt, dubito Poëta ſit an Cæmentarius; ità Salmaſio os oblinit, immo totum quaſi parietem dealbat atque incruſtat. Curru nempe *triumphantem* inducit, Heroëm Gigantomachum, *haſtilia & caſtus*, & neſcio quæ nugamenta armorum vibrantem, doctos omnes pedibus quadrigam ſequentes, ſed poſt terga ejus innumeris ſpatiis relictos, utpote *quem numen rebus trepidis ſalutem orbis admoverit*; *tandem ergo tali tempus erat tegi umbone reges parente* nimirum *Juris & imperii*. Delirus neceſſe eſt fuerit & bis puer Salmaſius, qui his laudibus non ſolùm tantopere ſibi placuerit, ſed excudendas etiam quàm primùm de ſe tam ſedulò curaverit: Miſellus etiam poëta atque indecorus, qui Grammaticum, quod genus hominum poëtis miniſtrum ſemper atque ſubſerviens fuit, tam immodicis laudibus dignetur. Alter verò non verſus facit, ſed planè inſanit, enthuſiaſtarum omnium quos tam rabidè inſectatur, ipſe amentiſſimus: hic Salmaſii carnifex quaſi ſit, Syri Damæ filius, Lorarios invocat & Cadmum; veratro deinde ebrius, totam, quicquid ubique eſt, Servulorum & Ballionum ſentinam, ex Indice Plautino evomit; credas lingua Oſcum non latinè loquentem, aut inferarum, quas natat, paludum coaxare ranam. Tum ut intelligatis, quantus ſit Iamborum artifex, duabus ſyllabis unâ in voce peccat, alterâ productâ alterâ perperam correptâ.

Hi trucidato rege per horrendum nefas.

Aufer iſtas, aſine, *vacivitatum* tuarum clitellas; & tria verba, ſi potes ſani ac ſobrii hominis tandem affer; ſi tua iſta cucurbita & *blennum caput* vel ad punctum temporis poteſt ſapere: interea te ego puerorum *virgidemiis* tuis cædendum trado Orbilium. Tu mihi ſic perge maledicere, ut *Cromuello pejor* tibi ſim, quâ nullâ majore me laude afficere potuiſti. Te verò benevolúmne dicam, an ſtolidum, an hoſtem inſidioſum? benevolus certè non es, verba enim hoſtem indicant; cur ergò tam ſtolidus fuiſti vituperator, ut anteferre me tanto viro in buccam tibi venerit; ecquid tu non intelligis, an me putas non intelligere, quò graviora veſtra in me eſſe odia oſtenditis, eò vos ampliora mea in rempublicam merita prædicare, veſtra tot opprobria, tot mea eſſe apud meos præconia? Nam ſi vos me omnium maximè odiſtis, ſanè ego vos omninm maximè exulceravi, vos ego maximè afflixi, cauſæque veſtræ nocui: id ſi ità eſt, idem ego de meis civibus optime quoque merui; hoſtis enim vel teſtimonium vel judicium, etſi aliàs leve admodùm, de ſuo tamen dolore longè eſt graviſſimum. An Poëta non meminiſti, cùm de Achillis mortui armis, Ajax & Ulyſſes contenderent, non Græcos populares ſed Trojanos hoſtes ex ſententia Neſtoris Judices datos?

Τοὔνεκα Τρωσὶν ἐφῶμεν εὔφροσι τῶδε δίκασαι.

Quapropter Trojanis permittamus prudentibus hanc litem judicandam.

Et paulò poſt,

Οἵ ῥα δίκην ἰθεῖαν ἐπὶ σφίσι ποιήσονται.
Οὔ τινι ἦρα φέροντες ἐπεὶ μάλα πάντας Ἀχαιοὺς
Ἶσον ἀπεχθαίρουσι κακῆς μεμνημένοι ἄτης.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Qui juſtum judicium de iis fecerint,
Nemini gratificantes, cùm vehementer omnes Achivos
Æquè oderint, mali memores damni.

Hæc Smyrnæus ille, ſive Calaber. Inſidioſus itaque ſis oportet, méque in invidiam conjicere labores, qui quod judicium in hoſte rectum atque ſincerum eſſe ſolet, id dolò malo & graviùs lædendi animo corrumpis atq; depravas, ita non vir modò ſed & hoſtis depravatiſſimus es. Verùm ego, nullo negotio fruſtrabor te, vir bone; quanquam enim Ulyſſem, id eſt, quàm optimè de patria meritum me eſſe ſanè perquàm vellem, tamen Achilleia arma non ambio; cœlum in clypeo pictum, quod alii, non ego, in certamine aſpiciant, præferre, onus non pictum ſed verum, humeris portare, quod ego, non alii ſentiant, non quæro: Equidem cùm nullas omnino ſimultates aut inimicitias ullo cum homine privatas geram, neque ullus, quod ſciam, mecum gerat, tot in me maledicta jactari, tot probra torqueri, reipublicæ duntaxat causâ, non meâ, eo æquiore animo ſero: nec præmii & commodorum inde provenientium, partem longè minimam, ignominiæ longè maximam perveniſſe ad me queror; contentus quæ honeſta factu ſunt, ea propter ſe ſolùm appetiſſe, & gratis perſequi: Id alii viderint, túque ſcito, me illas *opimitates* atque *opes*, quas mihi exprobas, non attigiſſe, neque eo nomine quo maximè accuſas, obolo factum ditiorem. Hic rurſus infit Morus, & ſecunda epiſtola cauſas ſcribendi refert; cuinam? *Lectori Chriſtiano* nempe Mœchus & ſtuprator Morus ſalutem: piam ſanè epiſtolam promittis: jam cauſas incipe. *Excitati ſunt Europæarum gentium animi, maxime omnium Galli noſtri reformati, ut parricidium & parricidas, &c. cognoſcerent.* Galli & ipſi reformati contra reges bella geſſerunt; quid ulteriùs fuiſſent facturi paribus uſi rerum ſucceſſibus, affirmari non poteſt: certè reges ipſorum, ſi qua earum rerum monumentis fides, ab illis haud minùs metuebant ſibi, quàm à nobis noſter: neque injuria, quoties meminiſſent quæ etiam illi ſcriptitarunt, & minati ſæpe ſunt: Nolint igitur, quicquid tu cauſare, ſplendidè nimis de ſe polliceri, iniquiùs de nobis ſentire. Pergit in cauſis. *Equidem ea Anglorum melioris notæ conſuetudine ſum uſus.* Qui tibi ſunt melioris notæ, viris bonis ſunt peſſimæ. *Ut auſim dicere me iſta hominum mcnſtra noſſe intus & in cute.* Putabam te mœchas tantummodo tuas & ſcorta; tu etiam monſtra intus & in cute. *Ut nomen meum premerem, facile impetrarunt Angli quibuſcum conſuevi.* Et aſtutè quidem illi: ſic enim ſperabant & ſe impudentia tua eò largiore fruituros, & te tua fama, etiam tum mala, eo minus cauſæ nociturum. Noverant enim te, & quàm eſſes olim bonus hortorum cuſtos, & nunc raſus licèt & pumicatus ſacerdos, ut à Pontia ne Pilata quidem abſtinere manus potueris; nec de nihilo ſanè, ſi enim à conficienda carne carnifex dictus putatur, cur minùs tu conficiendo Pontiam Pontifex factus ex ſacerdote tibi videare? Hæc cùm de te non neſcirent alii, cùm non poſſes ipſe quin tibimet conſcires, tamen incredibili, & execrandâ quadam impietate palàm audes profiteri, te *Dei gloriam unice quærere, & vindicare:* & dum ipſe turpiſſima quæris, ſimul accuſare alios, quod *pietatis larvam criminibus imponant:* cùm id nemo manifeſtiùs ac ſceleratiùs quàm tu ipſe facis, unquam fecerit. *Ad rerum* ais *geſtarum ſeriem magno tibi fuiſſe adjumento cum alios ſcriptores tum maxime elenchum motuum nuperorum in Angliæ.* Næ tu ineptus homo es, qui tanto clamore facto, quod tuum ſit nihil afferas; ſed ſcriptores tantùm, regiis partibus addictos eóq; meritò ſuſpectos authores contra nos adducere potuiſti, quorum fides ſi elevabitur, progredi nequeas. Nos igitur ſcriptores illos, ſi opus erit & elenchum elencho refutabimus, non illis per te, ſed tibi per illos, cum viſum erit reſpondebimus; tibi quæ de tuo protuleris, videndum interea, ut tueri queas; quæ cujuſmodi ſint, ab impio & planè Atheo homine profecta, audiant nunc omnes pii & horreſcant. *Jubet amor Dei, & injuriæ ſancto ejus nomini factæ ſenſus acerrimus cogit ſupplices manus ad Deum attollere.* Abde abde obſcœnas illas manus, quas libidine & ambitione ſupinatus attollere non vereris, nè cœlum ipſum quoque audeas iis manibus inceſtare, quibus ſacra religionis myſteria contrectando polluiſti. Quam enim divinam ultionem aliis temerarius & væcors imprecaris, eam in ipſius tuum impuriſſimum caput devocaſſe te olim intelliges.

Hactenus clamoris quaſi præludia fuere; nunc (ſummas enim, & propè ſolas in hoc dramate partes clamor obtinet,) quàm poteſt maximo hiatu,

rictum diducit: in cœlum ſcilicet iturus; quo ſi aſcenderit, in neminem profectò acriùs clamabit quam in ipſum clamatorem Morum. *Cum omnibus ſeculis, ſacra fuerit regum majeſtas, &c.* Multa tu quidem More vulgariter, multa malitioſè in nos declamas, quæ nihil attinent: regis enim cædes, & tyranni ſupplicium non ſunt idem, More, non ſunt, inter ſe diſtant longiſſimè, atque diſtabunt, dum ſenſus & ratio, jus atque fas, rectique & obliqui judicium hominibus concedetur. Verùm de his ſatìs jam ſæpiùs dictum, ſatìs defenſum eſt: non patiar qui tot diris inanibus lædere non potes, ut repetitâ crambe nos demum occidas. De patientiâ, deinde & pietate bellè diſputas: Sed

——de virtute loquutus
Clunem agitas: ego te ceventem more verebor?

Omnes aïs *reformatos, preſertim Belgas & Gallos, factum noſtrum horruiſſe:* & ſtatim, *bonis ubique non licuiſſe, idem ſentire & loqui.* Sed te tibi repugnare leviculum eſt; hoc multo indignius atque atrocius: *præ noſtro,* inquis, *ſcelere, nihil fuit Judæorum ſcelus, Chriſtum crucifigentium, ſive hominum mentem, ſive ſceleris effectus compares.* Furioſe! túne Chriſti miniſter perpetratum facinus in Chriſtum tam leviter fers, quacunque demum *mente* vel *effectu* ut pari ſcelere interfectum quemlibet regem audeas dicere? Judæi certè clariſſimis indiciis Dei filium agnoviſſe poterant; nos Carolum non eſſe tyrannum, nulla ratione potuimus intelligere. Eventûs autem, ad minuendum ſcelus, ineptiſſimè facis mentionem: verùm ſemper animadverto regios, quò quiſque acrior eſt, eò leviùs ferre quicquid committitur in Chriſtum, quàm ſi quid in regem: cui tamen cùm Chriſti præcipuè cauſa obediendum doceant, facilè oſtendunt ſe neque Chriſtum verè colere, neque regem: ſed aliud quiddam ſibi quærentes, incredibilem hanc erga reges fidem ac religionem ſuam, vel ambitioni, vel occultis quibuſdam aliis cupiditatibus obtendere. *Prodiit ergo magnus literarum princeps Salmaſius.* Deſine toties magnum illud, More; quod millies licèt ingeſſeris, haud cuiquam profectò intelligenti perſuaſeris magnum eſſe Salmaſium, ſed minimum eſſe Morum, & nullius pretii homulum, qui, quid deceat ignarus, magni cognomine tam imperitè abutatur. Nos grammaticis atque criticis, quorum ſumma laus aut in alienis lucubrationibus edendis, aut librariorum mendulis corrigendis verſatur, induſtriam quidem ac literarum ſcientiam, doctrinæ etiam haud contemnendæ laudem, ac præmia libenter concedimus, magni cognomen haud largimur. Is ſolus magnus eſt appellandus, qui res magnas aut gerit, aut docet, aut dignè ſcribit: res autem magnæ ſunt ſolæ, quæ vel vitam hanc noſtram efficiunt beatam, aut ſaltem cum honeſtate commodam atque jucundam, vel ad alteram ducunt beatiorem. Horum verò Salmaſius quid egit? egit verò nihil; quid autem docuit aut ſcripſit magnum? niſi fortè contra Epiſcopos, & primatum Papæ, quod ipſe poſtea & ſuis moribus, & aliis in nos pro epiſcopatu ſcriptis, recantatum penitus evertit. Magnus ergo ſcriptor dici non debet, qui aut nihil magnum, aut quod optimum in vita ſcripſerat, ei fædiſſimè renunciavit. *Literarum princeps* ut ſit, & Alphabeti per me licet; at verò tibi non *princeps* modò *literarum* eſt, ſed *patronus regum,* & *patronus quidem dignus tantis clientibus.* Pulchrè tu quidem regibus conſuluiſti, ut poſt alios inſignes titulos, Claudii Salmaſii clientes appellentur. Ea nimirum lege ſolvimini cunctis aliis legibus Reges, ut in clientelam Grammatico tradatis vos Salmaſio, ſceptra ferulæ ſubmittatis: *Debebunt ei Reges, dum ſtabit orbis, dignitatis & ſalutis ſuæ vindicias.* Audite Principes; qui peſſimè vos defendit, immo ne defendit quidem, nemo enim oppugnavit, dignitatem & ſalutem veſtram ſibi imputat. Hoc nempe ſolum conſequuti ſunt, qui ſuperbiſſimum Grammaticum ſuſtinendis regum rationibus ex tinearum & blatarum foro advocârunt. *Cui quantum res regia, tantundem etiam eccleſia debebit*; non laudem ſanè, ſed meritiſſimam deſertæ ſuæ cauſæ notam. Nunc in laudes effunderis Defenſionis regiæ; *ingenium, doctrinam, infinitum prope rerum uſum, & intimam ſacri & profani juris penum, concitatæ orationis vigorem, eloquentiam, facundiam aurei illius operis* admiraris, quorum cum nihil affuiſſe homini contendo (quid enim Salmaſio cum eloquentia?) tum aureum fuiſſe illud opus vel centies fateor; tot enim Carolus aureos numeravit, ne dicam quid Arauſiacus etiam princeps in idem opus profuderit. *Nunquam major ſurrexit vir magnus, nunquam magis Salmaſius:* Et tantò quidem major ut ſe ruperit, quàm magnus enim fuerit in illo opere jam vidimus; & ſiquid ejuſdem argumenti,

menti, ut fertur, poſthumum reliquit, fortaſſe videbimus. Non equidem infi-cior, edito illo libro, Salmaſium in ore omnium fuiſſe, regiis mirè placuiſſe; *ab auguſtiſſima Sueciæ regina, ampliſſimis præmiis invitatum*; quinimò tota illa con-tentione Salmaſio ſecunda omnia, adverſa mihi penè omnia fuere. Primùm de illius eruditione, erat hominum ſumma opinio, quam multis ab annis jam diu collegerat, libros conſcribendo multos, & bene magnos, non eos quidem ple-rúmque utiles, ſed abſtruſiſſimis de rebus, & ſummorum authorum citatiunculis differtos; quo nihil citiùs literatorum vulgus in admirationem rapit; me verò quis eſſem, nemo in iis ferè regionibus nôrat; magnam ille ſuî expectationem concitârat, attentior operi quàm ſolebat aliàs, ut in re tanta; ego mei nullam potui movere: immò verò multi me ab illo dehortabantur, tyronem cum ve-terano congreſſurum, partim invidentes, nè utcunque mihi gloriæ foret cum tanto hoſte decertâſſe; partim & mihi, & cauſæ metuentes, nè utriuſque gravi cum ignominia victus diſcederem; cauſa denique ſpecioſa atque plauſibilis, in-veterata vulgi opinio, ſive ſuperſtitio dicenda potiùs eſt, & propenſus in regium nomen favor Salmaſio vires & ſpiritus addiderat; eadem omnia contra me fe-cêre, quo magìs eſt mirandum, quamprimum reſponſio noſtra prodiit, non ſi à pleriſque avidè arriperetur, videre geſtientibus ecquis tam præceps animi eſſet ut auderet cum Salmaſio confligere, ſed tam eſſe placitam multis atque gratam, ut, non authoris, ſed ipſius veritatis ratione habitâ, qui modò ſummo in honore fuerat Salmaſius, nunc quaſi detractâ, ſub qua latuerat, perſonâ, & exiſtimatione, & animo repentè caderet; ſéque aſſerere, tametſi omnibus nervis id agens, quoad vixit poſtea non valuerit. Te verò, ſereniſſima Suecorum regina, tuúmque illud acre judicium fallere haud diu potuit; tu veritatis par-tium ſtudiis anteferendæ, Princeps atque Author propè dicam cœleſtis extitiſti. Quamvis enim illum hominem eximiæ doctrinæ fama, cauſæque regiæ patro-cinio tunc temporis longè omnium celeberrimum, à te invitatum, multis ho-noribus affeciſſes, tamen prodeunte illo reſponſo, & ſingulari æquanimitate abs te perlecto, poſtquam vanitatis & apertiſſimæ corruptelæ redargutum Salmaſi-um, multa leviter, multa immoderatè, falſa quædam, adverſùs ſeipſum alia, & prioribus ſententiis contraria diſſeruiſſe animadverteras, ad quæ, coram acci-tus, ut ferunt, quod ſatis reſponderet nihil habuit, ita palàm animo affecta es, ut ab illo tempore neque hominem, ut antea, colere, neque ejus ingenium aut doctrinam magni facere, &, quod erat planè inopinatum, ejus adverſario pro-penſiùs favere, omnes te intelligerent. Quod enim erat in tyrannos dictum, negabas id ad te ullo modo pertinere: unde & apud te fructum, & apud alios famam rectiſſimæ conſcientiæ adepta es. Cùm enim tua facta ſatis declarent, tyrannum te non eſſe, hæc tua tam aperta animi ſignificatio adhuc clariùs demon-ſtrabat, te ejus rei ne omnino quidem tibi eſſe conſciam. O me ſpe meâ omni feliciorem! (Eloquentiam enim, niſi quæ in ipſa veritate Suada eſt, nullam mihi ſumo) qui, cùm in ea patriæ tempora incidiſſem, ut neceſſe eſſet in cauſa tam ardua támque invidioſa verſari, ut jus omne regium impugnare viderer, tam illuſtrem, tam verè regiam nactus ſim integritatis meæ teſtem atque inter-pretem, nullum me verbum feciſſe contra reges, ſed contra regum labes ac peſtes duntaxat tyrannos. Te verò magnanimam, Auguſta, te tutam undique divinâ planè virtute ac ſapientiâ munitam! quæ quod in jus tuum ac dignitatem pote-rat videri ſcriptum, non ſolùm tam æquo animo atque ſedato, tam incredibili mentis candore, vultúſque verâ ſerenitate perlegere ſuſtinuiſti; ſed contra ip-ſum Patronum tuum ejuſmodi ſententiam ferre, ut ejus adverſario palmam etiam adjudicare à pleriſque exiſtimeris. Quo te honore, quâ te veneratione, Regina, proſequi ſemper debuero, cujus excelſa virtus ac magnitudo animi non tibi ſolùm glorioſa, ſed mihi etiam tam fauſta atque fortunata, & ſuſpicione me omni atque infamiâ apud alios reges liberavit, & præclaro ac immortali hoc beneficio tibi in perpetuum devinxit. Quàm bene de æquitate tua, déque juſti-tia & ſentire exteri, & ſentire & ſperare ſemper tui populi debebunt, qui, cùm tua res ac majeſtas ipſa agi videretur, tam nihil turbatam te de tuo haud minùs placidè, quàm de populi jure ſoles, judicantem viderunt. Jam tu quidem haud temerè, tot conquiſita undique volumina, tot literarum monumenta congeſſiſti, non quaſi te illa quicquam docere, ſed ut ex illis tui cives te diſcere, tuæque virtutis ac ſapientiæ præſtantiam contemplari poſſint; cujus ipſa Divæ ſpecies, niſi tuo animo penitùs inſediſſet, & quaſi oculis conſpiciendam ſe tibi præbuiſſet, haud ulla profectò librorum lectione, tam incredibiles amores excitâſſet in te

ſui:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ſui: quò magis illum mentis tuæ vigorem planè æthereum & quaſi puriſſimam divinæ auræ partem in illas ultimas regiones delapſam admiramur; quam neque cœlum illud triſte ac nubiloſum ullis frigoribus extinguere aut gravare, neque ſolum illud horridum ac ſalebroſum, quod & ingenia quoque incolarum haud rarò indurat, quicquam in te inæquale aut aſperum creare potuit: quin & ipſa terra illa, tot metallis fæcunda, ſi aliis noverca, tibi certè alma parens, te ſummis enixa viribus totam auream produxiſſe videtur. Dicerem Adolphi filiam invicti atque inclyti regis unicam prolem, niſi tu illi, *Chriſtina*, tantum præluceres, quantum viribus ſapientia, belli artibus pacis ſtudia præcellunt. Jam inde profectò regina Auſtri haud ſola celebrabitur: habet nunc & ſeptentrio reginam ſuam, & dignam ſanè quæ non modò ſapientiſſimum illum Judæorum regem, aut ſiquis unquam ſimilis futurus eſſet, auditum proficiſceretur, ſed ad quam alii tanquam ad clariſſimum regalium virtutum exemplar, & viſendam omnibus Heroinam, undique concurrant: nullùmque in terris faſtigium par eſſe ejus laudibus ac meritis fateantur, in qua minimum hoc eſſe videant, quòd ſit Regina, tot gentium monarcha. Non autem hoc minimum, quòd etiam hoc eſſe decorum ſuorum minimum ipſa ſentiat, aliúdque longè majus atque ſublimius meditetur, quàm regnare; hoc ipſo nomine innumeris regibus præponenda. Poteſt itaque, ſi ea manet Suecorum gentem calamitas, regnum abdicare, Reginam deponere nunquam poteſt, non Sueciæ ſed totius orbis terrarum dignam ſe imperio teſtata.

In has digreſſum me Reginæ meritiſſimas laudes, nemo eſt, opinor, qui non collaudet, nedum reprehendat; quas ego quidem ſine ſumma ingratitudinis culpa, vel aliis tacentibus, prætermittere non potui; qui neſcio quâ meâ ſorte, ſanè feliciſſimâ, aut ſi quis eſt occultus vel ſiderum, vel animorum, vel rerum conſenſus aut moderamen, tantam arbitram quam omnium minimè ſperabam, omnium maximè optabam, tam mihi æquam & faventem in ultimis terris repererim. Nunc ad relictum opus, longè quidem diverſiſſimum, redeundum tamen eſt. *Infremuiſſe*, aïs, *nos ad Defenſionis regiæ famam; diſpexiſſe igitur Grammaticaſtrum aliquem famelicum, qui venalem calamum parricidii patrocinio vellet commodare.* Hæc abs te malitioſiſſimè ficta ſunt, ex quo memineras, regios, cum ſuis mendaciis ac maledicentiæ præconem diſpicerent, adiiſſe Grammaticum, ſi non famelicum, certè auri plus nimio ſitientem Salmaſium; qui non ſolùm præſentem operam ſuam, ſed bonam quoqe mentem, ſi quam priùs habuit, illis libentiſſimè vendidit; ex quo memineras Salmaſium, famâ jam deploratâ atque perditâ, cum diſpiceret, qui exiſtimationem afflictam atque obtritam, quoquo modo reparare quiret, te inveniſſe juſto Dei judicio, non, unde excuſſus es, miniſtrum Genevenſem, ſed epiſcopum Lapmſacenum, id eſt, ex horto Priapum, ſuæ domûs conſtupratorem; unde & inſulſiſſimas laudes, tanto cum dedecore emptas averſatus, & ex amico inimiciſſimus factus, tibi laudatori ſuo, multa moriens imprecatus eſt. *Unus inventus eſt, magnus ſcilicet Heros, quem Salmaſio opponerent, Joannes Miltonus.* Ego Heroëm me eſſe neſciebam, tu Herois cujuſpiam fortè filius per me ſis licèt; totus enim noxa es. Atque unum me eſſe inventum, qui cauſam populi Anglicani tuear, ſi reipublicæ rationes cogito, ſanè quàm doleo, ſi laudem, ejus participem habere me neminem facilè patior. Quis & unde ſim dubium ais eſſe. Tam olim erat dubium quis Homerus, quis Demoſthenes. Equidem tacere diu, & poſſe non ſcribere, quod nunquam potuit Salmaſius, didiceram; eáque in ſinu geſtabam tacitus, quæ ſi tum proferre libuiſſet, æquè ac nunc, inclaruiſſe jamdudum poteram: ſed cunctantis famæ avidus non eram, ne hæc quidem, niſi idoneâ datâ occaſione unquam prolaturus; nihil laborans etſi alii me quæcunque nôſſem ſcire neſciebant; non enim famam ſed opportunitatem cujuſque rei præſtolabar; unde factum eſt, ut multò ante plurimis eſſem notus, quàm Salmaſius notus eſſet ſibi; nunc Andremone notior eſt caballo. *Homóne an vermis.* Equidem malim me vermem eſſe, quod fatetur de ſe etiam rex Davides, quàm tuum vermem in pectore nunquam moriturum intùs celare. *Aiunt*, inquis, *hominem Cantabrigienſi Academia ob flagitia pulſum, dedecus & patriam fugiſſe, & in Italiam commigraſſe.* Vel hinc licebit conjicere quàm veraces illi fuerint, ex quibus res noſtras auditione accepiſti; hîc enim & te & illos impudentiſſimè mentiri & nôrunt omnes qui me nôrunt, & ſtatim ampliùs oſtendam. Pulſus verò Cantabrigiâ, cur in Italiam potiùs quàm in Galliam aut Hollandiam commigrarem? ubi tu tot flagitiis co-opertus, Miniſter Evangelii, non modò impunè vivis, ſed concionaris, ſed ſacra etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

etiam miniſteria, ſummo cum illius Eccleſiæ opprobrio, inquinatiſſimis manibus conſpurcas. Cur verò in Italiam, More? novus credo Saturnus, ut alicubi laterem, in Latium ſcilicet profugi. Verùm ego Italiam, non, ut tu putas, facinoroſorum latibulum aut aſylum, ſed humanitatis potiùs, & civilium doctrinarum omnium hoſpitium & noveram antea, & expertus ſum. *Reverſus librum de divortiis conſcripſit.* Non aliud ſcripſi atque ante me Bucerus de regno Chriſti copioſè, Fagius in Deuteronomium, Eraſmus in Epiſtolam primam ad Corinthios deditâ operâ in Anglorum gratiam, aliíque multi percelebres viri, in commune bonum ſcripſerunt. Quod in illis nemo reprehendit, cur id mihi præ cæteris fraudi eſſet, non intelligo: vellem hoc tantùm, ſermone vernaculo me non ſcripſiſſe; non enim in vernas lectores incidiſſem; quibus ſolenne eſt ſua bona ignorare, aliorum mala irridere. Téne verò, turpiſſime, de divortiis obſtrepere, qui cum Pontia ancilla tibi deſponſata, poſt ſtuprum eo obtentu illatum, immaniſſimum omnium divortium feciſti? Et tamen erat illa Salmaſii famula, Anglica, ut fertur, fœmina, regiis partibus apprimè dedita; nempe hoc erat, ſcelerate, adamâſti ut rem regiam, reliquiſti ut rem publicam, cujus tamen converſionis, quam odiſſe adeo vis videri, vide ne ipſe author fueris; vide inquam ne ſubverſa funditus dominatione Salmaſiana Pontiam ipſe in rem publicam converteris. Et hoc modo multas tu quidem una in urbe res publicas, regius licet, aut fundaſſe diceris aut ab aliis fundatas miniſter publicus adminiſtrare. Hæc tua ſunt divortia, ſeu mavis, diverticula, unde in me Curius prodiiſti. Ad mendacia nunc redis. *Cum de regis capite inter conjuratos ageretur, ſcripſit ad eos, & nutantes. in malam partem impulit.* Ego vero neque ad eos ſcripſi, neque impellere attinebat, quibus id omnino agere ſine me deliberatum jam erat: verùm ea de re quid ſcripſerim, infrà dicetur, uti etiam de Iconoclaſte. Nunc quoniam iſte (Hominem an dicam hæreo purgamentum potiùs hominis) ab ancillarum adulteriis ad adulterandam omnem veritatem progreſſus, congeſtis in me tot una ſerie mendaciis, apud exteros infamem reddere conatus eſt, peto ne quis rem ſecùs interpretetur, aut in invidiam trahat, néve moleſtè ferat, ſi de me plura quàm vellem & dixi ſuprà, & porrò dicam: ut ſi oculos à cæcitate, nomen ab oblivione aut calumnia non poſſum, vitam tamen poſſim ab ea ſaltem obſcuritate quæ cum macula ſit, in lucem vindicare. Idque non unam ob cauſam mihi erit neceſſariò faciendum. Primùm ut tot viros bonos atque doctos, qui per omnes vicinas gentes noſtra jam legunt, deque me haud malè ſentiunt, ne propter hujus maledicta mei pœniteat; verùm ita ſibi perſuadeant non eum eſſe me, qui honeſtam orationem inhoneſtis moribus, aut liberè dicta, ſerviliter factis unquam dedecorârim; vitámque noſtram, Deo bene juvante, ab omni turpitudine ac flagitio remotam longè ſemper fuiſſe: deinde, ut quos laudandos mihi ſumo viros illuſtres ac laude dignos, hi ſciant nihil me pudendum magis exiſtimare, quàm ſi ad eorum laudes vituperandus ipſe ac nequam accederem; ſciat denique populus Anglicanus, quem ut defenderem, meum ſive fatum ſive officium, ſua virtus impulit, ſi vitam pudenter atque honeſtè ſemper egi, meam defenſionem, neſcio an honori aut ornamento, certè pudori aut dedecori nunquam ſibi fore: qui igitur, & unde ſim, nunc dicam. Londini ſum natus, genere honeſto, patre viro integerrimo, matre probatiſſima, & eleemoſynis per viciniam potiſſimum nota. Pater me puerulum humaniorum literarum ſtudiis deſtinavit; quas ita avidè arripui, ut ab anno ætatis duodecimo vix unquam ante mediam noctem à lucubrationibus cubitum diſcederem; quæ prima oculorum pernicies fuit: quorum ad naturalem debilitatem acceſſerant & crebri capitis dolores; quæ omnia cum diſcendi impetum non retardarent, & in ludo literario, & ſub aliis domi magiſtris erudiendum quotidie curavit: ita variis inſtructum linguis, & percepta haud leviter philoſophiæ dulcedine, ad Gymnaſium gentis alterum, Cantabrigiam miſit: Illic diſciplinis atque artibus tradi ſolitis ſeptennium ſtudui; procul omni flagitio, bonis omnibus probatus, uſquedum Magiſtri, quem vocant, gradum, cum laude etiam adeptus, non in Italiam, quod impurus ille comminiſcitur, profugi, ſed ſponte meâ domum me contuli, meíque etiam deſiderium, apud Collegii pleróſque ſocios à quibus eram haud mediocriter cultus, reliqui. Paterno rure, quo is tranſigendæ ſenectutis cauſâ conceſſerat, evolvendis Græcis Latiníſque ſcriptoribus ſummum per otium totus vacavi; ita tamen ut nonnunquam, rus urbe mutarem, aut coëmendorum gratia librorum, aut novum quidpiam in Mathematicis, vel in Muſicis, quibus tum oblectabar, addiſcendi. Exacto in hunc modum quinquennio,

poſt

poſt matris obitum, regiones exteras, & Italiam potiſſimùm, videndi cupidus, exorato patre, uno cum famulo profectus ſum. Abeuntem vir clariſſimus Henricus Woottonus, qui ad Venetos Orator Jacobi regis diu fuerat, & votis & præceptis, eunti peregrè ſanè utiliſſimis, eleganti epiſtolâ perſcriptis, me amiciſſimè proſequutus eſt. Commendatum ab aliis nobiliſſimus vir Thomas Scudamorus Vicecomes Slegonenſis, Caroli regis Legatus, Pariſiis humaniſſimè accepit; méque Hugoni Grotio viro eruditiſſimo, ab Regina Suecorum tunc temporis ad Galliæ regem Legato, quem inviſere cupiebam, ſuo nomine, & ſuorum uno atque altero deducente, commendavit: Diſcedenti poſt dies aliquot Italiam verſùs, literas ad mercatores Anglos, quà iter eram facturus, dedit, ut quibus poſſent officiis mihi præſtò eſſent. Nicæâ ſolvens, Genuam perveni; mox Liburnum & Piſas, inde Florentiam. Illa in urbe, quam præ cæteris propter elegantiam cum linguæ tum ingeniorum ſemper colui, ad duos circiter menſes ſubſtiti; illic multorum & nobilium ſanè & doctorum hominum familiaritatem ſtatim contraxi; quorum etiam privatas academias (qui mos illic, cum ad literas humaniores, tum ad amicitias conſervandas laudatiſſimus eſt) aſſiduè frequentavi. Tui enim Jacobe Gaddi, Carole Dati, Freſcobalde, Cultelline, Bonmatthæi, Clementille, Francine, aliorúmque plurium memoriam, apud me ſemper gratam atque jucundam, nulla dies delebit. Florentia Senas, inde Romam profectus, poſtquam illius urbis antiquitas & priſca fama me ad bimeſtre ferè ſpatium tenuiſſet (ubi & Luca Holſtenio, aliíſque viris cum doctis tum ingenioſis, ſum uſus humaniſſimis) Neapolim perrexi: Illìc per Eremitam quendam, quîcum Roma iter feceram, ad Joannem Baptiſtam Manſum, Marchionem Villenſem, virum nobiliſſimum atque graviſſimum (ad quem Torquatus Taſſus inſignis poeta Italus de amicitia ſcripſit) ſum introductus; eodémque uſus, quamdiu illic fui, ſanè amiciſſimo; qui & ipſe me per urbis loca & Proregis aulam circumduxit, & viſendi gratia haud ſemel ipſe ad hoſpitium venit: Diſcedenti ſeriò excuſavit ſe, tametſi multò plura detuliſſe mihi officia maximè cupiebat, non potuiſſe illa in urbe, propterea quòd nolebam in religione eſſe tectior. In Siciliam quoque & Græciam trajicere volentem me, triſtis ex Anglia belli civilis nuntius revocavit: Turpe enim exiſtimabam, dum mei cives domi de libertate dimicarent, me animi causâ otioſè peregrinari. Romam autem reverſurum, monebant Mercatores ſe didiciſſe per literas parari mihi ab Jeſuitis Anglis inſidias, ſi Romam reverterem; eò quod de religione nimis liberè loquutus eſſem. Sic enim mecum ſtatueram, de religione quidem iis in locis ſermones ultro non inferre; interrogatus de fide, quicquid eſſem paſſurus, nihil diſſimulare. Romam itaque nihilo minùs redii: Quid eſſem, ſi quis interrogabat, neminem celavi; ſi quis adoriebatur, in ipſa urbe Pontificis, alteros prope duos menſes, Orthodoxam Religionem, ut antea, liberrimè tuebar: Deóque ſic volente, incolumis Florentiam rurſus perveni; haud minùs mei cupientes reviſens, ac ſi in patriam revertiſſem. Illic totidem, quot priùs, menſes libenter commoratus, niſi quod ad paucos dies Luccam excucurri, tranſcenſo Apennino, per Bononiam & Ferraram, Venetias contendi. Cui urbi luſtrandæ cum menſem unum impendiſſem, & libros, quos per Italiam conquiſiveram, in navem imponendos curâſſem, per Veronam ac Mediolanum, & Pæninas Alpes, Lacu denique Lemanno, Genevam delatus ſum. Quæ urbs, cùm in mentem mihi hinc veniat Mori calumniatoris, facit ut Deum hìc rurſus teſtem invocem, me his omnibus in locis, ubi tam multa licent, ab omni flagitio ac probro integrum atque intactum vixiſſe, illud perpetuò cogitantem, ſi hominum latere oculos poſſem, Dei certè non poſſe. Genevæ cum Joanne Deodato, Theologiæ profeſſore doctiſſimo, quotidianus verſabar. Deinde eodem itinere, quo priùs, per Galliam, poſt annum & tres plus minus menſes in patriam revertor; eodem ferme tempore quo Carolus cum Scotis, ruptâ pace, bellum alterum quod vocant Epiſcopale, redintegrabat; in quo fuſis primo congreſſu regiis copiis, cùm videret etiam omnes Anglos, & meritò quidem, in ſe peſſimè animatos, malo coactus, non ſponte, Parlamentum haud ita multò poſt, convocavit. Ipſe, ſicubi poſſem, tam rebus turbatis & fluctuantibus, locum conſiſtendi circumſpiciens, mihi libríſque meis, ſat amplam in urbe domum conduxi; ibi ad intermiſſa ſtudia beatulus me recepi; rerum exitu Deo imprimis, & quibus id muneris populus dabat, facilè permiſſo. Interea Parlamento rem ſtrenuè gerente, Epiſcoporum faſtus detumuit. Ut primùm loquendi ſaltem cæpta eſt libertas concedi, omnia in Epiſcopos aperiri ora; alii de ipſorum

vitiis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

vitiis, alii de ipſius ordinis vitio conqueri; iniquum eſſe, ſe ſolos ab Eccleſiis omnibus, quotquot reformatæ ſunt, diſcrepare; exemplo fratrum, ſed maximè ex verbo Dei, gubernari Eccleſiam convenire. Ad hæc ſanè experrectus, cùm veram affectari viam ad libertatem cernerem, ab his initiis, his paſſibus, ad liberandam ſervitute vitam omnem mortalium, rectiſſimè, procedi, ſi ab religione diſciplina orta, ad mores & inſtituta reipublicæ emanaret, cùm etiam me ita ab adoleſcentia paraſſem, ut quid divini, quid humani eſſet juris, ante omnia poſſem non ignorare, méque conſuluiſſem ecquando ullius uſus eſſem futurus, ſi nunc patriæ, immo verò eccleſiæ tótque fratribus evangelii causâ, periculo ſeſe objicientibus deeſſem, ſtatui, etſi tunc alia quædam meditabar, huc omne ingenium, omnes induſtriæ vires transferre. Primùm itaque de reformanda eccleſia Anglicana, duos ad amicum quendam libros conſcripſi: Deinde, cum duo præ cæteris magni nominis Epiſcopi ſuum jus contra Miniſtros quoſdam primarios aſſererent, ratus de iis rebus, quas amore ſolo veritatis, & ex officii Chriſtiani ratione didiceram haud pejùs me dicturum quàm qui de ſuo quæſtu & injuſtiſſimo dominatu contendebant, ad hunc libris duobus, quorum unus de Epiſcopatu prælatico, alter de ratione Diſciplinæ Eccleſiaſticæ inſcribitur, ad illum, ſcriptis quibuſdam animadverſionibus, & mox Apologia, reſpondi; & miniſtris facundiam hominis, ut ferebatur ægrè ſuſtinentibus, ſuppetias tuli; & ab eo tempore, ſi quid poſtea reſponderent, interfui. Cùm petiti omnium telis Epiſcopi tandem cecidiſſent, otiúmque ab illis eſſet, verti aliò cogitationes; ſi qua in re poſſem libertatis veræ ac ſolidæ rationem promovere; quæ non foris, ſed intus quærenda, non pugnando, ſed vitam rectè inſtituendo, rectéque adminiſtrando adipiſcenda potiſſimùm eſt. Cùm itaque tres omnino animadverterem libertatis eſſe ſpecies, quæ niſi adſint, vita ulla tranſigi commodè vix poſſit, Eccleſiaſticam, domeſticam ſeu privatam, atque civilem, déque prima jam ſcripſiſſem, déque tertia Magiſtratum ſedulò agere viderem, quæ reliqua ſecunda erat, domeſticam mihi deſumpſi; ea quoque tripartita, cùm videretur eſſe, ſi res conjugalis, ſi liberorum inſtitutio rectè ſe haberet, ſi denique liberè philoſophandi poteſtas eſſet, de conjugio non ſolùm ritè contrahendo, verùm etiam, ſi neceſſe eſſet, diſſolvendo, quid ſentirem explicui; ídque ex divina lege, quam Chriſtus non ſuſtulit, nedum aliam, tota lege Moſaïca graviorem civiliter ſanxit; quid item de excepta ſolùm fornicatione ſentiendum ſit, & meam aliorúmque ſententiam exprompſi, & clariſſimus vir Seldenus noſter, in Uxore Hebræâ plùs minùs biennio pòſt editâ, uberiùs demonſtravit. Fruſtrà enim libertatem in comitiis & foro crepat, qui domi ſervitutem viro indigniſſimam, inferiori etiam ſervit; ea igitur de re aliquot libros edidi; eo præſertim tempore cùm vir ſæpè & conjux hoſtes inter ſe acerrimi, hic domi cum liberis, illa in caſtris hoſtium materfamilias verſaretur, viro cædem atque perniciem minitans. Inſtitutionem deinde liberorum uno opuſculo breviùs quidem tractabam; ſed quod ſatis arbitrabar iis fore, qui ad eam rem, quâ par eſſet diligentiâ, incumberent; quâ quidem re, nihil ad imbuendas, unde vera atque interna oritur libertas, virtute hominum mentes, nihil ad rempublicam bene gerendam, & quam diutiſſimè conſervandam majus momentum poteſt afferre. Poſtremò de typographia liberanda, ne veri & falſi arbitrium, quid edendum, quid premendum, penès paucos eſſet, eóſque ferè indoctos, & vulgaris judicii homines, librorum inſpectioni præpoſitos, per quos nemini ferè quicquam quod ſupra vulgus ſapiat, in lucem emittere, aut licet aut libet, ad juſtæ orationis modum Areopagiticam ſcripſi. Civilem, quæ poſtrema ſpecies reſtabat, non attigeram; quam Magiſtratui ſatis curæ eſſe cernebam: Neque de jure regio quicquam à me ſcriptum eſt, donec Rex hoſtis à Senatu judicatus, bellóque victus, cauſam captivus apud Judices diceret, capitíſque damnatus eſt. Tum verò tandem, cùm Presbyteriani quidam Miniſtri, Carolo priùs infeſtiſſimi, nunc Independentium partes ſuis anteferri, & in Senatu plus poſſe indignantes, Parlamenti ſententiæ de Rege latæ (non facto irati, ſed quod ipſorum factio non feciſſet) reclamitarent, & quantum in ipſis erat, tumultuarentur, auſi affirmare Proteſtantium doctrinam, omnéſque eccleſias reformatas ab ejuſmodi in reges atroci ſententiâ abhorrere, ratus falſitati tam apertæ palàm eundum obviàm eſſe, ne tum quidem de Carolo quicquam ſcripſi aut ſuaſi, ſed quid in genere contra tyrannos liceret, adductis haud paucis ſummorum Theologorum teſtimoniis, oſtendi; & inſignem hominum meliora profitentium, ſive ignorantiam ſive impudentiam propè concionabundus inceſſi. Liber iſte non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

niſi poſt mortem Regis prodiit, ad componendos potiùs hominum animos factus, quàm ad ſtatuendum de Carolo quicquam quod non mea, ſed Magiſtratuum intererat, & peractum jam tum erat. Hanc intra privatos parietes meam operam nunc eccleſiæ, nunc reipublicæ gratìs dedi ; mihi viciſſim vel hæc vel illa præter incolumitatem nihil ; bonam certè conſcientiam, bonam apud bonos exiſtimationem,& honeſtam hanc dicendi libertatem facta ipſa reddidere: Commoda alii, alii honores gratìs ad ſe trahebant : Me nemo ambientem, nemo per amicos quicquam petentem, curiæ foribus affixum petitorio vultu, aut minorum conventuum veſtibulis hærentem nemo me unquam vidit. Domi fere me continebam, meis ipſe facultatibus, tametſi hoc civili tumultu magna ex parte ſæpe detentis, & cenſum ferè iniquiùs mihi impoſitum, & vitam utcunque frugi tolerabam. His rebus confectis, cùm jam abundè otii exiſtimarem mihi futurum, ad hiſtoriam gentis, ab ultima origine repetitam, ad hæc uſque tempora, ſi poſſem, perpetuo filo deducendam me converti : Quatuor jam libros abſolveram, cum ecce nihil tale cogitantem me, Caroli regno in rempublicam redacto, Concilium Statûs, quod dicitur, tum primùm authoritate Parlamenti conſtitutum, ad ſe vocat, meâque operâ ad res præſertim externas uti voluit. Prodiit haud multò poſt attributus Regi liber, contra Parlamentum invidioſiſſimè ſane ſcriptus : Huic reſpondere juſſus, Iconi Iconoclaſten oppoſui ; non *regiis manibus inſultans*, ut inſimulor, ſed reginam veritatem regi Carolo anteponendam arbitratus ; immo cum prævíderem hanc calumniam cuivis maledico in promptu fore, ipſo exordio, & ſæpe aliàs, quoad licuit, à me iſtam invidiam ſum amolitus. Prodiit deinde Salmaſius ; cui quis reſponderet, adeò non diu, quod ait Morus, diſpiciebant, ut me in concilio tum etiam præſentem ſtatim omnes ultro nominarent. Hactenus ad obturandum os tuum, More, & mendacia redarguenda bonorum maximè virorum in gratiam, qui me aliàs non nôrint, meî rationem reddidi. Tu igitur, More, tibi dico immunde, φιμώθητι, obmuteſce inquam ; quo enim magis mihi maledixeris, eo me rationes meas uberiùs explicare coëgeris ; ex quo aliud lucrari nihil poteris, quàm ut tibi mendaciorum opprobrium adhuc gravius concilies, mihi ad integritatis commendationem eo latiùs viam aperias. Reprehenderam ego Salmaſium, quòd extraneum ſe & alienigenam rebus noſtris immiſcuiſſet: Tu inſtas, *ad eos qui ad Angliam non pertinent, hanc defenſionem maxime pertinere.* Quid enim? *Poſſint*, inquis, *Angli exiſtimari ſtudio partium acriùs agere* ; *Gallos verò conſentaneum eſt rei, non hominum, rationem habuiſſe.* Ad hæc eadem quæ priùs regero ; externum & longinquum, qualis tu es, in alienas res præſertim turbatas, immerſurum ſe neminem niſi corruptum ; Salmaſium prius demonſtravi mercede conductum ; te conſtat per Salmaſium & Arauſionenſes profeſſoriam cathedram petiiſſe ; deinde, quod fædius eſt, exagitas Parlamentum, & ſubagitas Pontiam. Quam autem affers rationem, cur hæc ad exteros potius pertinerent, deridicula prorſus eſt ; ſi enim Angli partium ſtudiis feruntur, quid vos aliud, qui illos ſolos ſequimini, quàm eorum affectus duntaxat in vos transfertis? Adeò ut, ſi Anglis illis credendum in ſua cauſa non eſt, vobis profectò ſit multò minus ; qui rerum noſtrarum nihil intelligitis, aut ſaltem creditis, niſi quas ab ipſis accepiſtis quibus, veſtrâ quoque ſententiâ, vix eſt credendum. Hìc rurſum effundis te in laudem magni Salmaſii: Magnus ſanè tibi fuit, quem tu quaſi pro lenone habuiſti ancillæ ſuæ ; laudas tamen ; at is te non laudat, immo ante mortem palàm eſt abominatus, ſéque ipſe millies incuſavit, quod Spanhemio graviſſimo Theologo, de te, quàm impius eſſes, non crediſſet. Nunc totus in rabiem verſus rationi quaſi renuntias ; *Jamdudum ratione* ſcilicet *defunctus eſt Salmaſius.* Tu clamandi tantum & furendi partes tibi depoſcis, & tamen primas in maledicendo etiam tribuis Salmaſio ; *non quia verbis ſævit, ſed quia Salmaſius.* Ω σπερμολόγε! Has nempe argutias morigeranti debemus Pontiæ. Hinc clamor tuus argutari atque etiam minurizare didicit ; hinc minitabundus quoque, *experiemini*, inquis, *aliquando, fœdiſſimæ belluæ, quid ſtyli potuerint.* Téne experiemur, ancillariole, tène mœche, aut ſtylum tuum, ancillis tantummodo metuendum ? Cui ſi quis raphanum aut mugilem ſolùm intenderit, actum mehercule præclarè tecum putes, ſi nate non fiſſa & incolumi ſtylo iſto ſalaci tuo queas aufugere. *Equidem non adeo ſum*, inquis, *vacui capitis ut Provinciam à Salmaſio ſuſceptam aggrediar* : Quam ille quidem ſine capite admodum vacuo, nunquam aggreſſus fuiſſet ; feſtivè tu quidem vacuitate capitis, magnum Salmaſium tibi anteponis. *At*

regii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

regii ſanguinis clamorem ad cœlum tollere quod *ineruditi* etiam *debent*: hoc nempe tuum eſſe ais. Clama, vociferare, boa; perge hypocritari, ſancta verba uſurpare, & Priapeïa vivere: Exurget, mihi crede, aliquando quem inclamas toties ultionum Deus; exurget, téque imprimis eradicabit, diaboli miniſtrum, & reformatæ eccleſiæ infandum dedecus & luem. Inculpantibus Salmaſii maledicentiam quamplurimis, reſpondes, *Sic cum parricidis monſtrorum omnium turpiſſimis, fuiſſe agendum.* Laudo; telis enim nos inſtruis: & quo te pacto, tuóſque perduelles tractari conveniat, commodus doces, nóſq; ipſe abſolvis. Nunc quando ratione nihil potes, ne audes quidem occupatum ab Salmaſio jus omne regium, & quicquid eſt in eo rationis cauſatus, à contumeliis & rabie ad narrationes quaſdam miſerabiles converſus, expers rationis, inſtitutos ab initio clamores tantùm perſequeris: quas partim Salmaſianas recoxiſti, partim ex elencho illo ἐλεγχίστῳ anonymo, qui non patriâ ſolùm ſed nomine etiam profugit, deſcriptas interpolâſti: quarum ad præcipua capita, vel in Iconoclaſte, vel in Salmaſianis ita jam reſpondi, ut citra modum Hiſtoriæ, reſponderi ampliùs poſſe non putem. Sempérne ego ut identidem eandem orbitam teram, & ad Balatronis cujuſque ſtridorem dicta toties cogar iterare? non faciam; neq; meâ ſic abutar vel operâ vel otio. Si quis conductitios ejulatus, & compoſitos vænaliſſimi hominis ploratus, ſi quis declamatiunculas, quas etiam ancillaris concubitus, adulterinas edixit & ſpurias, Morilli nothi gemellas, fide ſatis locupletes, arbitratur eſſe, ad me quod attinet, nihil quidem moror, quo minùs ita exiſtimet; neque enim eſt ut ab ejuſmodi credulo ac temerario metuendum nobis quicquam ſit: attingam tamen pauca, multorum inſtar, ex quibus tam quis ipſe, quàm quid dicat, & quid de reliquo judicandum ſit, ſummatim intelligetis. Poſtquam de camera plebis & camera procerum, ad unum redigenda, multa exoticus deblateravit (quod poſtulatum nemo ſanus reprehenderet) *ut æqualite*, inquit, *in rempublicam invecta, ad eandem in eccleſiam introducendam procederetur; tunc enim adhuc ſtabant epiſcopi: hic niſi ſit purus putus Anabaptiſmus, nihil video.* Quis hoc à Theologo & miniſtro Gallico ſperâſſet unquam? ſanè qui Anabaptiſmus quid ſit, niſi hoc ſit, non videt, eum ego crediderim haud magìs videre quid ſit Baptiſmus. Sed ſi res propriis vocabulis appellare malimus, æqualitas in republica non eſt Anabaptiſmus, ſed Democratia, longè antiquior; in eccleſia præſertim conſtituta, eſt diſciplina Apoſtolica. At enim *ſtabant epiſcopi.* Fatemur, ſtabant & Genevæ; cum illa civitas & epiſcopum & eundem legitimum principem religionis causâ expulit; quod illis laudi, cur id nobis probro ducitur? ſcio quid tibi vis, More, Genevenſium ſuffragia ultum is; quibus dimiſſus cum ignominia, an ejectus ex illa eccleſia fueris, in dubio eſt. Te ergo cum Salmaſio tuo ab evangelico hoc inſtituto deſciviſſe, & ad epiſcopos tranſfugiſſe, ſi modo refert quo tu transfugeris, apparet. *Deinde ad miniſtrorum*, inquis, *noſtratium æqualitatem reſpublica tranſiit, ut palàm ſit eundem ſpiritum tunc viguiſſe qui octavo demum anno nefando regis parricidio rem peregit.* Ergo idem ut videtur ſpiritus & miniſtros conſtituit veſtrates, & parricidium peregit: Perge ut occepiſti, quas par eſt apoſtatam eructare inſanias. *Non plures*, inquis, *tribus libellis ſupplicibus confecerunt, qui in regem animadverti poſtulabant.* Quod notum eſt, & ipſe memini falſiſſimum eſſe. Sanè qui has res apud nos memoriæ mandarunt, non tres tantummodo libellos iſtiuſmodi, ſed multos ex diverſis Angliæ provinciis, exercitúſque legionibus unius ferè menſis ſpatio, tres uno die allatos fuiſſe memorant. Vides quanta cum gravitate hac de re deliberaverit Senatus, cujus cunctationem Populus lenitatis nimiæ ſuſpectam tot ſupplicibus libellis eximendam putavit. Quot reris millia hominum fuiſſe idem ſentientium, qui Senatum ad id hortari, quod jam tum ſeriò agitabat vel importunum exiſtimarent vel ſupervacaneum? quorum ex numero & ipſe fui, qui tamen quid voluerim obſcurum non eſt. Quid ſi conticuiſſent omnes rei magnitudine perculſi, eóne minùs habuiſſet Senatus in re tanta quod ſtatueret, expectanduſne populi nutus erat, ex quo tantorum exitus conſiliorum penderet? enimverò ſupremum gentis Concilium, ab univerſo populo ea mente adhibitum, ut impotentem regis dominatum coerceret, poſteaquam efferatum & repugnantem bello cepiſſet, ſi recurrere ad juſſa populi deberet, velit jubeátne de captivo hoſte ſupplicium ſumi, profectò qui rempublicam fortiſſimè recuperaſſent, quid aliud feciſſe viderentur quàm in laqueos tyranni à populo, ſi fors ita ferret, abſoluti ſeſe præcipites dediſſe? aut ſi accepta maximis de rebus decernendi ſumma poteſtate, de iis quæ præſertim vulgi captum ſuperant, non dico ad populum (nam cum hac poteſtate ipſi populus jam ſunt) ſed ad multitudinem rurſus referre cogerentur quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

imperitiæ ſuæ, conſcia ad eos prius omnia retulerat, quis ultro citróque referendi finis eſſet ? quis tandem in hoc Euripo conſiſtendi locus? quod firmamentum inter libellos iſtiuſmodi tot capitum leviſſimorum, quæ ſalus quaſſatis rebus hominum foret? quid ſi reſtituendum regno Carolum poſtulaſſent? cujuſmodi libellos extitiſſe aliquot non ſupplices ſed minaces fatendum eſt ſeditioſorum hominum, quorum nunc odium, nunc miſeratio æquè ſtulta aut malitioſa eſſe ſolebat; horúmne ratio habenda fuit? qui *ut cum Rege colloquium inſtitueretur, ingenti*, inquis, *numero pagis relictis ad Parlamenti fores accurrebant*; *quorum Senatores, immiſſo milite, plurimos trucidarunt.* Et Surrienſes dicis paganos, qui neſcio aliorúmne malitia, agreſtes ipſi, an ſua improbitate impulſi, cum libello ſupplice bene poti, & comeſſabundi potiùs, quam aliquid petituri, per urbem ibant; mox curiæ fores facto agmine, ferociter obſederunt; collocatos ibi milites ſtationibus deturbarunt, unum ad ipſas curiæ fores occiderunt, priuſquam illos vel dicto vel facto quiſquam laceſſiſſet: inde meritò pulſi ac malè multati, haud ultra duos tréſve occiſi, vinolentiam potiùs quàm *libertatem ſpirantes.* Paſſim concedis *potiores fuiſſe Independentium partes, non numero, ſed conſilio & virtute militari.* Unde ego & jure & merito ſuperiores quoque fuiſſe contendo: nihil enim eſt naturæ convenientius, nihil juſtius, nihil humano generi utilius aut melius, quàm ut minor majori, non numerus numero, ſed virtus virtuti, conſilium conſilio cedat; qui prudentiâ, qui rerum uſu, induſtriâ, atque virtute pollent, hi meâ quidem ſententiâ, quantumvis pauci, quantovis numero, plures erunt, & ſuffragiis ubique potiores. Multa ſparſim inſeris de *Cromuello*, quæ cujuſmodi ſint infra videbimus; de reliquis reſponſum jampridem Salmaſio eſt. Judicium quoque Regis non prætermittis, quamvis & illud à magno tuo rhetore miſerabiliter ſit declamatum. Proceres, id eſt, Regis purpuratos, & miniſtros ferè aulicos, à judicando Rege ais abhorruiſſe: Nos id parùm referre, altero libro oſtendimus. *Deinde curiarum judices eraſos; quippe qui reſponderant eſſe contra Angliæ leges, Regem judicio ſiſti.* Neſcio quid tunc reſponderint, ſcio quid jam approbent atque defendant: non eſt novum, Judices, quos minimè decet, meticuloſos eſſe. *Præficitur ergo ſordidæ & ſceleratæ curiæ, par Præſes, obſcuriſſimus & petulantiſſimus nebulo.* Te verò tot vitiis & ſceleribus obſtrictum, immo meram ſpurcitiem, merum ſcelus, uſque adeo obduxiſſe menti & ſenſibus callum, niſi tua mens potiùs tota callus eſt, ut in Deum atheus, & ſacrorum contaminator, in homines inhumanus, cujuſque optimi calumniator eſſe auſis, quid aliud eſt eſſe quàm germanum Iſcariotam atq; diabolum? Quamvis autem tua vituperatio laus ſumma ſit, tamen præſtantiſſimo viro cui oblatras, nec non amico mihi ſemper plurimùm colendo, nequaquam deero; quo minus ab improbiſſimis perfugarum & Mororum linguis, quas, niſi cauſa reipublicæ nunquam ſenſiſſet, vindicem. Eſt *Joannes Bradſcianus* (quod nomen libertas ipſa, quacunq; gentium colitur, memoriæ ſempiternæ celebrandum commendavit) nobili familia, ut ſatis notum eſt, ortus; unde patriis legibus addiſcendis, primam omnem ætatem ſedulò impendit; dein conſultiſſimus cauſarum ac diſertiſſimus patronus, libertatis & populi vindex acerrimus, & magnis reipublicæ negotiis eſt adhibitus, & incorrupti Judicis munere aliquoties perfunctus: Tandem uti Regis judicio præſidere vellet, à Senatu rogatus, provinciam ſanè periculoſiſſimam non recuſavit. Attulerat enim ad legum ſcientiam ingenium liberale, animum excelſum, mores integros ac nemini obnoxios; unde illud munus omni prope exemplo majus ac formidabilius, tot Sicariorum pugionibus ac minis petitus, ita conſtanter, ita graviter, tanta animi cum præſentia ac dignitate geſſit atq; implevit, ut ad hoc ipſum opus, quod jam olim Deus edendum in hoc populo mirabili providentia decreverat, ab ipſo Numine deſignatus atque factus videretur; & Tyrannicidarum omnium gloriam tantum ſuperaverit, quantò eſt humanius, quantò juſtius, ac majeſtate plenius, Tyrannum judicare, quàm injudicatum occidere. Alioqui nec triſtis, nec ſeverus, ſed comis ac placidus, perſonam tamen quam ſuſcepit tantam, æqualis ubique ſibi, ac veluti conſul non unius anni, pari gravitate ſuſtinet: ut non de tribunali tantùm, ſed per omnem vitam judicare Regem diceres. In conſiliis ac laboribus publicis maximè omnium indefeſſus, multíſque par unus; domi, ſi quis alius, pro ſuis facultatibus hoſpitalis ac ſplendidus, amicus longè fideliſſimus, atque in omni fortuna certiſſimus, bene merentes quoſcunque nemo citiùs aut libentiùs agnoſcit, neque majore benevolentia proſequitur; nunc pios, nunc doctos, aut quavis ingenii laude cognitos, nunc militares etiam & fortes viros ad inopiam redactos ſuis opibus ſublevat; iis ſi non indigent, colit tamen libens at-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

que amplectitur; alienas laudes perpetuò prædicare, ſuas tacere ſolitus; hoſtium quoque civilium, ſi quis ad ſanitatem rediit, quod experti ſunt plurimi, nemo ignoſcentior. Quòd ſi cauſa oppreſſi cujuſpiam defendenda palam, ſi gratia aut vis potentiorum oppugnanda, ſi in quenquam bene meritum, ingratitudo publica objurganda ſit, tum quidem in illo viro, vel facundiam vel conſtantiam nemo deſideret, non patronum, non amicum, vel idoneum magis & intrepidum, vel diſertiorem alium quiſquam ſibi optet; habet, quem non minæ dimovere recto, non metus aut munera propoſito bono atque officio, vultúſque ac mentis firmiſſimo ſtatu dejicere valeant. Quibus virtutibus, & pleriſque merito charus, & inimiciſſimis non contemnendus, geſtarum egregiè rerum in republica laudem, dirupto te, More, tuíque ſimilibus, apud omnes tum exteros tum poſteros, in omne ævum propagabit. Sed pergendum, Rex capite damnatus eſt: *contra hanc veſaniam Londini pulpita fere omnia detonare.* Ligneo iſto tonitru haud multum terres; iſtos Salmoneas nihil veremur, qui fictitium illud fulmen & arrogatum ſibi, aliquando luent; graves profectò authores & ſinceri, qui paulò ante ex iiſdem pulpitis contra Pluraliſtas & Nonreſidentes ſtrepitu æquè horribili detonabant; paulò poſt, raptis hic ſibi ternis, ille quaternis Prælatorum ſacerdotiis, quos tonando abegerant, atque inde nonreſidentes neceſſariò facti, eodem ipſi crimine tenebantur in quod detonabant, & ſui quiſque tonitrus bidental factus eſt: neque ullus adhuc pudor; nunc in vendicandis ſibi decimis toti ſunt; & ſanè ſi decimarum tanta ſitis eſt, cenſeo affatim decimandos: non terræ fructus tantùm, ſed & maris fluctus ſibi habeant decumanos. Iidem primò bellum ſuadebant in Regem, ut in hoſtem exitio devotum; mox capto hoſti, & imputatæ à ſemetipſis toties cædis ac ſanguinis effuſi damnato, parci volebunt utpote regi. Ita in pulpitis tanquam in taberna quadam meritoria, quæ volunt mercimonia, quæ volunt ſcruta, vendunt popello; & quod miſerius eſt, quæ jam vendidere, quoties volunt repoſcunt. At *Scoti regem ſibi reddi flagitabant, commemorant Senatus promiſſa quando Anglis regem tradiderant.* Atqui ego vel Scotos etiam fatentes habeo, nulla omnino promiſſa publica interceſſiſſe, cum rex traderetur; & turpe ſanè fuiſſet Anglis, regem ſuum à Scotis in Anglia conductitiis, reddendum non fuiſſe niſi per conditiones: quid? quod ipſa Parlamenti reſponſio ad Scotorum cartulas Id. Mart. 1647. edita, ullam hac de re interpoſitam ab ſe fidem, quo pacto rex tractandus eſſet, dilucidè negat; indignum quippe cenſuiſſe, non niſi eâ lege ſua jura obtineri à Scotis potuiſſe. Attamen *regem reddi ſibi flagitabant.* Mites, credo, homines frangebantur animo, deſiderium ſui regis ferre diutius non poterant: immoverò iidem illi, cum ab initio horum in Britannia motuum, de jure regio haud ſemel in Parlamento retuliſſent, eſſétque ab omnibus aſſenſum, ob tres maximè cauſas regem privari regno poſſe, ſi tyrannus exiſtat, ſi fundum regium alienet, ſi ſuos deſerat, circa annum 1645. Parlamento Perthæ habito ſententias rogare cæperunt, ſitne rex quem ſanctis infeſtum eſſe conſtet, communione eccleſiæ interdicendus? verùm antequam ea de re quicquam decerneretur, Montroſſius ad eam urbem cum copiis accedens conventum diſturbavit. Iidem in ſuo quodam ad Cromuellum Imperatorem reſponſo, An. 1650. fatentur punitum jure regem, juris tantummodo formam fuiſſe vitioſam, eo quòd ipſi in illius judicii conſortium non vocarentur. Hoc ergo facinus ſine illis atrox, cum illis egregium fuiſſet, ex eorum quippe nutu fas atque nefas pendebat, juſtum atque injuſtum definiendum erat: quid iſti, obſecro, rege ſibi reddito lenius in eum ſtatuiſſent? At *Delegati Scotici à Senatu Anglico reſponſum hoc prius tulerant, nolle ſe regni Anglicani formam immutare, poſtea tamen reſpondere ſe tunc noluiſſe, nunc velle, prout ſalus reipublicæ poſtularet.* Et rectè quidem reſponderunt: quid tu hinc? *hæc ſtropha,* inquis, *omnia fædera, commercium, ipſumque ſenſum communem evertit.* Tuum quidem evertit, qui neſcis inter libera promiſſa, & pactam fæderis fidem quid interſit: Angli de forma reipublicæ ſuæ futura, cujus rationem Scotis reddere neceſſe non erat, quod tum ipſis videbatur, liberè quidem reſpondent; nunc ſalus reipublicæ aliud ſuadebat; ſi fidem, ſi jusjurandum populo datum violare nollent. Utrum ſanctius obligare putas, liberúmne de forma reipublicæ futura datum Scoticis legatis reſponſum, an neceſſarium de ſalute reipublicæ procuranda datum ſuo populo jusjurandum & ſummam fidem? Licere autem Parlamento vel Senatui, prout expedit, conſilia mutare, quoniam quicquid nos affirmamus, anabaptiſticum tibi eſt & mònſtroſum, malo ex Cicerone audias pro Plancio. ‘Stare omnes debemus tanquam in orbe aliquo reipublicæ; qui quoniam verſetur,

‘ ſetur, eam deligere partem debemus, ad quam nos illius utilitas ſalúſq; converterit. Et ſtatim. ‘ Neq; enim inconſtantis puto, ſententiam, tanquam aliquod ‘ navigium atq; curſum, ex reipublicæ tempeſtate moderari. Ego verò hæc ‘ didici, hæc vidi, hæc ſcripta legi, hæc de ſapientiſſimis & clariſſimis viris & in ‘ hac republica, & in aliis civitatibus monumenta nobis literæ prodiderunt, non ‘ ſemper eaſdem ſententias, ab iiſdem, ſed quaſcunq; Reipublicæ ſtatus, incli‑ ‘ natio temporum, ratio concordiæ poſtularet, eſſe defendendas. Hæc Marcus Tullius: ſed tu, More, Hortenſium mavis; hæc illæ ætates quæ civili maximè prudentiâ floruerunt; quæ ſi ſequuntur anabaptiſtæ, meâ quidem ſententiâ ſapiunt. Quàm multa alia poſſem proferre, quæ à miniſterculis hiſce & ſuo Salmaſio, ſi res non verba ſpectemus, planè indocto, pro anabaptiſticis damnantur. At *nihilo*, inquis, *plus potuerant potentiſſimi Belgii fœderati ordines, qui per oratores ſuos & prece & pretio oblato ſtrenuè allaborarunt ſacrum Regis caput redimere.* Velle profectò juſtitiam ſic redimere, idem erat atque regem ſalvum nolle: verùm didicerunt, non omnes eſſe mercatores; non adeò vendacem eſſe Senatum Anglicanum. Quod autem ad judicium regis, *ut plurima*, inquis, *Chriſto ſimilia Carolus pateretur, milites in eum ingeminant ludibria.* Plura quidem paſſus eſt ſimilia Chriſtus maleficis, quàm Carolus Chriſto; & multa iſtiuſmodi jactabantur vulgò ab iis quibus ad invidiam facti majorem excitandam, quidvis fingere aut fictum referre ſtudium erat: Fac tamen gregarios milites inſolentiùs ſe geſſiſſe; non id continuò in cauſam eſt conferendum. *Mactatum vero eſſe quempiam ad pedes regis prætereuntis, apprecantem ut Deus ejus miſereretur*, nec antea audivi unquam, nec convenire quenquam adhuc potui qui audiviſſet: quin immo tribunum ipſum, qui toto illius judicii tempore cuſtodiis præfuit, regíſque à latere vix diſceſſit, interrogandum hac de re curavi: is denique nec audiſſe ſe hoc antea, & pro certo ſcire falſiſſimum id eſſe, conſtanter aſſeverabat. Ex quo intelligi poteſt tuarum narrationum fides, etiam in reliquis quàm firma ſit. Nam in benevolentia quoque & adoratione, ſi poſſes, Carolo poſt mortem procuranda, quàm in odio nobis vel iniquiſſimè conflando haud multo veracior inveneris. *Auditum*, ais, *fuiſſe Regem in fatali pegmate epiſcopo Londinenſi ingeminantem, memento, memento.* Id regis Judices anxios nempe habuit, quid illa ultimum iterata vox ſibi voluiſſet; accerſitur, ut ais, epiſcopus, & illud geminum *memento* quid ſibi quæſiviſſet, additis minis, enuntiare jubetur. Is primò (ſic enim fingi expediebat) ex compoſito nimirum delicias fecit, &, quaſi arcanum quoddam, prodere recuſavit. Cum illi vehementiùs inſtarent, id quaſi metu ſibi expreſſum, & nolenti extortum, ægrè tandem edidit, quod re vera quovis pretio divulgatum vellet; *Juſſerat me*, inquiens, *rex, ut ſi poſſem ad filium pervenire, hoc ſupremum morientis patris mandatum ad eum perferrem, ut regno & poteſtati ſuæ reſtitutus, vobis ſuæ necis authoribus ignoſceret: hoc me meminiſſe, rex iterum atque iterum juſſit.* O magis, regémne dicam pietatis, an epiſcopum rimarum plenum! qui rem tam ſecretò in pegmate ſuæ fidei commiſſam ut effutiret, tam facilè expugnari potuit. At ô taciturne! jampridem Carolus hoc idem inter alia præcepta filio mandaverat: in illa Icone Baſilica; quem librum ideo ſcriptum ſatis apparet, ut omni cum diligentia nobis vel invitis ſecretum illud, qua oſtentatione ſimulatum erat, eadem paulo pòſt evulgaretur. Sed video planè decreviſſe vos Carolum quendam abſolutiſſimum, ſi non Stuartum hunc, at ſaltem hyperboreum aliquem & fabuloſum, fucatis quibuſlibet coloribus depictum, imperitis rerum obtrudere: ita fabellam hanc velut acroama quoddam, diverbiis & ſententiolis pulchrè diſtinctum, neſcio quem ethologum imitatus, ad ineſcandas vulgi aures putidè concinnaſti. Ego verò, ut non negaverim interrogatum fortaſſe obiter ab uno vel altero confeſſorum hac de re epiſcopum, ita accerſitum, dedita opera vel à concilio vel ab illo judicum collegio, quaſi id omnes curaſſent, aut ſollicitè quæſiviſſent non comperio. Sed demus inde quævis: dederit in pegmate ſuprema hæc epiſcopo mandata, ut ſuæ necis authoribus ignoſceretur, perferenda ad filium Carolus: quid tam egregium aut ſingulare præter cæteros eò loci deductos fecit? quotuſquiſq; eſt morientium in pegmate, qui peracturus jam vitæ fabulam, cùm hæc mortalia quàm vana ſint videt, non idem faciat; & inimicitias, iras, odia, tanquam ex ſcena quadam jam exiturus, libens non deponat, aut ſaltem ſimulet, ut vel miſericordiam, vel innocentiæ opinionem ſuæ in animis hominum relinquat? Simulâſſe Carolum, neque unquam ex animo, & ſincero mentis propoſito tale mandatum dediſſe filio, *ut ſuæ necis authoribus ignoſceret*, vel ſi hoc palàm, aliud tamen clanculum

mandâſſe,

mandâſſe, argumentis non levibus demonſtrari poteſt: nam filius, alioqui plus ſatis patri obſequens, patris graviſſimo atque ultimo præcepto tam religioſè ſibi per epiſcopum tradito, haud dubiè paruiſſet: quî autem paruit, cujus vel juſſu vel authoritate duo Legati noſtri, alter in Hollandia, alter in Hiſpania, & hic ne ſuſpitione quidem ulla regiæ necis reus, trucidati ſunt? qui denique haud ſemel ſcripto publico edixit atque omnibus palam fecit, ſe nolle patris ſui interfectoribus ullo pacto veniam concedere? Hanc igitur narratiunculam tuam vide an veram eſſe velis; quæ quo magis collaudat patrem, eo magis vituperat filium. Nunc inſtituti oblitus, non regii ſanguinis ad cœlum, ſed populi ad Senatum clamores ementiris, odioſiſſimus poſt Salmaſium in republica aliena pragmaticus & ardelio, qui tam fœdè præſertim res tuas domi agas. Tuáne voce, impuriſſime, populus pro ſe utatur, cujus halitum ipſum oris lue venerea fœtidum, purus omnis averſaretur? tu verò perfugarum ac perditorum voces populo attribuis; & quod agyrta peregrinus ad coronam ſolet, viliſſimorum duntaxat animalium voces imitaris. Quis autem negat ea poſſe tempora ſæpiùs accidere, in quibus civium longè major numerus improborum ſit; qui Catilinam vel Antonium, quàm ſaniorem ſenatus partem ſequi malint; neque idcirco boni cives obniti contra, & fortiter facere non debebunt, ſui magis officii, quàm paucitatis rationem ducentes: tuam ergo tam bellam pro noſtro populo oratiunculam, ne charta omnino pereat, in annales Voluſi ſuadeo inſeras; nobis rhetorculo tam hircoſo atque olido, non eſt uſus. Dehinc injuriarum in eccleſiam poſtulamur. *Exercitus eſt omnium hæreſeωn lerna.* Qui non maledicunt, exercitum noſtrum ut fortiſſimum, ita modeſtiſſimum ac religioſiſſimum eſſe confitentur: aliis in caſtris ferè potatur, variis libidinibus indulgetur, rapitur, aleâ luditur, juratur & perjuratur; in his noſtris quod datur otii, diſquirendæ veritati impenditur, ſacræ Scripturæ invigilatur; nec quiſquam pulchrius exiſtimat hoſtem ferire, quàm ſe atque alios cœleſtium cognitione rerum erudire, aut bellicam magis quàm evangelicam militiam exercere. Et ſanè ſi proprium belli uſum conſideramus, quid aliud magis deceat milites? qui ideo conſtituti ſunt atque conſcripti, ut eſſent legum defenſores, paludati juſtitiæ ſatellites, eccleſiæ propugnatores: quid illis, non ferocius aut truculentius, ſed civilius aut humanius eſſe oporteat? qui non bellum ſerere ac metere, ſed pacem & incolumitatem humano generi arare, vero ac proprio fine laborum ſuorum debent. Quòd ſiquos ad hæc præclara, inſtituta aſpirantes vel alienus error, vel ſua animi infirmitas tranſverſos abducit, in eos, non ferro ſæviendum, ſed rationibus ac monitis precibus quoque ad Deum fuſis enitendum, cujus eſt ſolius omnes animo errores diſpellere, & cœleſtem veritatis lucem, cui volet impertire. Hæreſes quidem, ſic verè dictas, nos nullas approbamus, ne omnes quidem toleramus; extirpatas etiam volumus, ſed quibus convenit modis, præceptis nimirum & ſaniore doctrina, ut in mente ſitas, non ferro ac flagris quaſi ex corpore evellendas. *Altera*, inquis, *par noſtra injuria eſt in temporali, quod vocant, eccleſiæ fundo.* Percontare Belgas vel etiam Germaniæ ſuperioris poteſtantes, numquid ab eccleſiæ bonis abſtinuerint; in quos Cæſar Auſtriacus quoties bellum movet, vix alium quærit belli titulum, quàm ut bona eccleſiæ reſtitui jubeat. Verùm illa profectò non eccleſiæ, ſed eccleſiaſticorum duntaxat bona fuere, qui hoc maximè ſenſu clerici, vel etiam holoclerici, ut qui ſortem totam invaſiſſent, rectiùs nominari poterant; immo lupi veriùs plerique eorum, quàm aliud quidvis erant dicendi; luporum autem bona, vel congeſtas potiùs prædas majorum ex ſuperſtitione partas, quam per tot ſæcula quæſtui habuerunt, in uſus transferre belli à ſemetipſis conflati, nefas non erat, quando aliud non erat reliquum, unde ſumptus belli tam gravis ac diuturni ſuppeterent. Atqui *expectabatur, ut epiſcopis erepta opes in paſtores eccleſiarum erogarentur.* Expectabant, ſcio, illi, & avebant omnia in ſe transfundi: nulla enim eſt vorago tam profunda, quæ non expleri citiùs quàm clericorum avaritia poſſit. Aliis fortaſſe in locis, haud æquè miniſtris proviſum; noſtris jam ſatis ſuperque bene erat; oves potiùs appellandi quàm paſtores, paſcuntur magis quàm paſcunt; pinguia illis plerumque omnia, ne ingenio quidem excepto; decimis enim ſaginantur, improbato ab aliis omnibus eccleſiis more; Deóque ſic diffidunt, ut eas malint per magiſtratum atque per vim ſuis gregibus extorquere, quàm vel divinæ providentiæ, vel eccleſiarum benevolentiæ & gratitudini debere; atque inter hæc tamen & apud diſcipulos & apud diſcipulas, tam crebrò convivantur, ut quid domicœnium ſit, aut domiprandium penè neſciant: hinc itaque luxuriant

plerique,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

plerique, non egent; liberíque eorum & conjuges luxu & lautitiis, cum divitum liberis atque conjugibus certant: hanc novis latifundiis adauxiſſe luxuriam, idem prorſus fuiſſet, ac ſi quis novum venenum (quam olim peſtem ſub Conſtantino vox miſſa cœlitùs, deflevit) in eccleſiam infudiſſet. Proximum eſt ut de injuriis in Deum, quarum tres maximè nominantur, de fiducia nimirum divinæ opis, *de precibus etiam atque jejuniis*, reddenda nobis ratio ſit. Verùm ex ore tuo, hominum corruptiſſime, te redarguo; illúdque Apoſtoli abs te prolatum in te retorqueo, Quis es tu qui *alienum ſervum judicas?* coram Domino noſtro ſine ſtemus vel cadamus. Illud inſuper addam Davidis prophetæ, Cùm flens affligo jejunio animam meam, tum hoc vertitur in ſummum probrum mihi. Cæteras hac de re tuas garritiones febriculoſas, quas nemo bis legat, minutim perſequi ſi vellem, haud leviùs profectò ipſe peccem. Nec minus aliena ſunt quæ de ſucceſſibus prolixè oſcitas: Cave tibi, More, & vide, ne poſt Pontianos ſudores, gravedinem fortè contraxeris aut polypum; metuendum, ne, ut Salmaſius ille magnus nuper, Thermas refrigeres. Equidem de ſucceſſu ſic paucis reſpondeo; cauſam ſucceſſu neque probari bonam, neque argui malam: nos cauſam noſtram non ex eventu, ſed eventum ex cauſa judicari poſtulamus. Jam rationes politicas deſumis tibi tractandas, mancipium cathedrarium, immo cathedralitium; injurias nimirum noſtras, in omnes reges ac populos. Quas? nobis enim nihil tale propoſitum erat; res noſtras tantummodo egimus, aliorum miſſas fecimus; ſiquid ad vicinos ab exemplo noſtro boni redundavit, haud invidemus; ſi quid ſecùs non noſtrâ id culpâ, ſed abutentium evenire credimus. Reges aut populi,te Balatronem ſuarum injuriarum interpretem, quinam tandem conſtituerunt? certè oratores eorum ac legatos, alii in Senatu, ipſe in concilio cum audierentur ſæpè audivi non ſolùm de ſuis injuriis nihil querentes, ſed amicitiam noſtram ac ſocietatem ultrò petentes; quinetiam regum ſuorum ac principum nomine, de rebus noſtris nobis gratulantes, etiam bene precantes, pacem ac diuturnitatem, atque eoſdem felices ſucceſſus, in perpetuum exoptantes. Non inimicorum hæ voces, non eorum qui odiſſent, ut tu prædicas; aut tu mendacii, quod in te leviſſimum eſt, aut reges ipſi fraudum ac malarum artium, quod illis inhoneſtiſſimum foret, damnentur neceſſe eſt. Verùm ſcripta noſtra objectas confitentium, *Dediſſe nos exemplum populis omnibus ſalutare, tyrannis omnibus formidandum.* Immane crimen profectò narras; idem ferè atque ſi dixiſſet quiſpiam,

Diſcite juſtitiam moniti, & non temnere Divos.

Numquid dici potuit pernicioſius? *hæc Cromuellius ad Scotos poſt Dumbarrenſe prælium ſcripſit.* Et ſe quidem & illa nobili victoria dignè. *Ejuſmodi ſeſamo & papavere conſperſæ ſunt infames Miltoni paginæ.* Illuſtrem tu quidem collegam ſemper mihi adjungis, & in hoc facinore parem planè facis, nonnunquam & ſuperiorem; quo ego nomine cohoneſtari me maximè abs te putem, ſiquid à te honeſtum poſſet proficiſci. *Crematæ vero,* inquis, *ſunt iſtæ paginæ à carnifice Pariſienſi ſupremi Senatus authoritate.* Nequaquam id comperi à Senatu factum, ſed ab officiario quodam urbico, locotenente civili neſcio an incivili, cui clerici quidam, ignaviſſima animalia, authores fuere; tam ex diſſito atque longinquo, abdomini ſuo, quod aliquando precor evenire poſſit, augurantes. Cenſes non potuiſſe nos viciſſim Salmaſii defenſionem regiam cremaſſe? potuiſſem ſanè vel ipſe à magiſtratibus noſtris hoc facilè impetraſſe, niſi illam contumeliam contemptu potiùs ulciſcendam exiſtimaſſem: Vos ignem igne properantes extinguere, Herculeum præbuiſtis rogum, unde clarior exurgerem; nos conſultiùs, Defenſionis Regiæ frigus calfaciendum non cenſuimus. Illud miror, tam eſſe Majorum diſſimiles factos Toloſates (nam & Toloſæ combuſtos nos accepimus) ut qua in urbe ſub Raimundis comitibus, & libertas & religio defenſa olim tam inſigniter eſt, in ea nunc & libertatis & religionis Defenſio combureretur. *Utinam & Scriptor,* inquis. Itane ergaſtulum? at ego parem ne reddam tibi ſalutem,More, tu egregiè caviſti; ut qui nigrioribus multò ignibus jamdudum pereas: urunt te adulteria tua, urunt ſtupra, urunt perjuria, quorum ope deſponſatam tibi ſtupro fœminam perfidus excuſſiſti; urunt perditiſſimi furores, qui impulerunt te, ut ſacroſancta munia facinoroſus concupiſceres,& imperſpectum Domini corpus inceſtis manibus ſacerdos pollueres; ſanctitatem etiam ſimulans,in ſanctitatis ſimulatores, dira omnia hoc tuo clamore denunciares; tuúmque execrabile caput, tuamet ipſius damnatum ſententia irretires: his tu ſceleribus & infamiis totus

flagras,

flagras, his tu flammis furialibus dies atque noctes torreris, dáſque nobis pœnas quibus graviores imprecari tibi nullus hoſtis poteſt. Me interim concremationes veſtræ non lædunt, non tangunt, & iſtis ignominiis habeo complura quæ opponam grata meo animo atque jucundâ. Una me curia, unus fortè lictor Pariſienſis, malarum avium impulſu, combuſſit; at quamplurimi per totam Galliam viri boni atque docti nihilo minus legunt, approbant, amplectuntur? quamplurimi per immenſum Germaniæ totius tractum, libertatis ferè domicilium, per cæteras quoque regiones, quâcunque ejus veſtigia ulla adhuc manent; quin & ipſa Græcia, ipſæ Athenæ Atticæ, quaſi jam redivivæ, nobiliſſimi alumni ſui Philaræ voce, applauſere. Hoc etiam verè poſſum dicere, quo primùm tempore noſtra Defenſio eſt edita, & legentium ſtudia incaluere, nullum vel principis vel civitatis legatum in urbe tum fuiſſe, qui non vel fortè obvio mihi gratularetur, vel conventum apud ſe cuperet vel domi viſeret. Tuos verò nefas ſit præterire manes, Adriane Pauui, qui legatus ad nos ſummo cum honore miſſus, Hollandiæ decus atque ornamentum, ſummam in me ac ſingularem benevolentiam tuam, etiamſi videre nunquam contigerit, multis ſæpè nuntiis ſignificandam curaſti. Hoc verò etiam ſæpius recolere memoria juvat, quod ſine Dei propitio numine accidere arbitror nunquam potuiſſe; mihi, qui contra reges, ut videbatur, ſcripſeram, majeſtatem ipſam regiam placidè annuiſſe; meæque integritati, nec non ſententiæ, ut veriori, teſtimonium divino proximum perhibuiſſe. Quid enim verear hoc dicere, quoties auguſtiſſimam reginam illam, quantis cum laudibus in ore omnium verſetur, mecum cogito. Equidem Athenienſem illum ſapientiſſimum, cui me tamen non confero, ne ipſius quidem Pythii teſtimonio, quàm me illius judicio ornatiorem exiſtimem. Quòd ſi mihi quidem hæc ſcribere adoleſcenti contigiſſet, & oratoribus idem quod poetis liceret, haud dubitaſſem profectò ſortem meam deorum ſorti nonnullorum anteferre: quippe illos de forma duntaxat aut de muſica, Deos, humano ſub judice, contendiſſe; me hominem in certamine longè omnium præclariſſimo, deâ judice, ſuperiorem diſceſſiſſe. Sic me cohoneſtatum, nemo niſi carnifex ignominioſè audeat tractare, tam qui juſſerit quàm qui fecerit. Hîc vehementer laboras, ut ne facta noſtra Belgicorum pro libertate facinorum exemplo tueri queamus; quod à Salmaſio quoque fruſtra laboratum eſt: cui quod tunc reſpondi, idem tibi nunc reſponſum volo; Falli qui nos opinatur cujuſquam exemplo niti; Belgarum pro libertate facinora adjuviſſe ſæpius ac foviſſe, æmulari neceſſe nunquam habuiſſe; ſiquid pro libertate fortiter faciendum eſt, authores ipſi nobis ſumus, præire, non ſequi alios aſſueti. Tu verò etiam ad bellum contra nos treſſis orator, ſtultiſſimis argumentis, & te verberone dignis, Gallos hortaris: *Noſtros*, inquis, *legatos excipere Gallicus ſpiritus nunquam ſuſtinebit.* Suſtinuit quod plus eſt, ſuos jam ter & amplius ad nos ultrò mittere: Galli igitur generoſi, ut ſolent, tu degener & ſpurius, politicarum rationum rudis ac falſus deprehenderis. Hinc id agis ut demonſtres, *à fœderatis ordinibus ex compoſito rem in longum duci, eoſque nobiſcum nec fœdus nec bellum velle.* Atqui intereſt profectò ipſorum ordinum, non pati conſilia ſua ſic nudari, &, ut ita dicam, vitiari à Genevenſe perfuga apud ſe ſtabulante, qui ſi diutiùs toleretur, non ancillis modò, ſed conſiliis etiam publicis ſtuprum videtur illaturus; cùm ipſi fraterna atque ſincera omnia præ ſe ferant; nunc pacem, quæ vota ſunt bonorum omnium, perpetuam nobiſcum redintegraverint. *Jucundum erat*, inquit, *videre quibus ludibriis, quibus periculis furciferi illi legati*, Anglorum ſcilicet, *quotidie conflictarentur, non modo ab Anglis regiis, &c. ſed maxime omnium à Batavis.* Niſi exploratum nobis jam diu eſſet quibuſnam & prioris legati Doriſlai cædes, & duorum poſtea acceptæ injuriæ referendæ ſint, en delatorem, qui hoſpites & altores ſuos etiam falſò deferat: Hunccine apud vos, Batavi, non modò venereum in eccleſia miniſtrum, ſed ſanguinarium etiam, nec violandi ſolùm juris omnis hortatorem, ſed violati quoque falſum indicem ac proditorem ali?

Ultimus accuſationum titulus eſt *noſtra injuria in Reformatas eccleſias.* At verò quî magis noſtra in illas quàm illarum in nos? ſi exemplo inſtes, certè ſi ab ipſis Valdenſibus & Toloſanis, ad Rupellanam uſque famem monumenta repetas, nos omnium eccleſiarum ultimi reperiemur contra tyrannos arma ſumpſiſſe. At primi capite damnaſſe. Sanè quia nobis hoc primis in manu adhuc fuit: quid illi, ſi data ſimilis facultas fuiſſet, fuiſſent facturi, opinor ne ipſos quidem ſatis nôſſe. Equidem in ea ſum ſententia, contra quem bellum gerimus, eum, ſiquis rationis aut judicii uſus ſit, hoſtem à nobis judicari; hoſtem autem tam interficere quàm oppugnare, eodem ſemper jure licuiſſe: Tyrannus

igitur cùm non noſter ſolùm, ſed totius propè generis humani publicus hoſtis ſit, eum quo jure armis oppugnari, eodem poſſe & interfici. Nec verò hæc mea unius ſententia eſt, aut nova, eandem & aliis olim ſive prudentia ſive ſenſus communis dictavit. Hinc pro Rabirio M. Tullius: *Si interfici Saturninum nefas fuit, arma ſumpta eſſe contra Saturninum ſine ſcelere non poſſunt; ſi arma jure ſumpta concedis, interfectum jure concedas neceſſe eſt.* Plura hac de re & ſuprà dixi, & ſæpè aliàs, & per ſe res obſcura non eſt: Ex quibus quid Galli etiam, eadem data occaſione fuiſſent facturi, ipſe queas divinare. Addo & hoc amplius, quicunque armis tyrannum oppugnant, iidem, quantum in ſe eſt, & interficiunt: immo, quicquid vel ſibi vel aliis ineptè ſatis perſuadere cupiunt, jam interfecere. Sed & doctrina hæc nobis haud magis quàm Gallis, quos tu hoc piaculo cupis eximere, debetur: unde enim Francogallia illa, niſi ex Gallia, unde vindiciæ contra tyrannos? qui liber etiam Bezæ vulgò tribuitur; undè alii quorum meminit Thuanus? tu tamen, quaſi ego ſolus, *id ſatagit*, inquis, *Miltonus, cujus ego piacularem veſaniam pro meritis excepiſſem.* Tu excepiſſes, furcifer? cujus nefaria flagitia ſi eccleſia illa Middleburgenſis, te paſtore infamis & infelix, pro meritis excepiſſet, jamdudum te Satanæ mandaſſet; ſi pro meritis excepiſſet magiſtratus, jamdudum adulteria patibulo pendens luiſſes: Et luiturus propediem ſane videris; evigilavit enim, ut audeo nuper, tua illa eccleſia Middleburgenſis, ſuæque famæ conſuluit, téque caprimulgum paſtorem, immo hircum potius olentiſſimum ablegavit ab ſe in malam crucem; hinc & magiſtratus Amſterodamenſis pulpitum quoque interdixit tibi, orcheſtram tuam; tuúmque illud os impudicum eo ex loco ad ſummam omnium bonorum offenſionem conſpici, illam impiam vocem vetuit in ſacro publicè audiri: reſtat jam tibi ſola Græcarum literarum profeſſio; & hæc quoque brevi eripienda, præter unam illam literam, cujus non profeſſor, ſed diſcipulus mox penſilis meritò futurus es. Neque hæc iratus tibi ominor, ſed duntaxat jus dico: maledicis enim tantum abeſt ut talibus offendamur qualis tu es, ut tales ſemper nobis vel exoptemus; immo divinâ plané benevolentiâ fieri arbitremur, ut qui in nos acerrimè clamitarunt, tales potiſſimùm ſemper extiterint; qui maledicendo non infamant, ſed honeſtant, ſed laudant, nam laudando certè maledixiſſent. Sed irruentem modò quid te retinuit tam fortem homuncionem? *Niſi mihi*, inquis, *religio fuiſſet in magni Salmaſii provinciam excurrere, cui ſolida de magno ſcilicet adverſario victoria relinquetur.* Siquidem & ille & ego nunc magnus tibi videor, eo difficilior provincia, præſertim mortuo, fortaſſis ero; de victoria, modò veritas vincat, parum ſollicitus. Interim tu clamitas; *parricidium in doctrinam vertunt, eámque reformatarum eccleſiarum conſenſione cupiunt quidem, non audent aperto ore defendere; fuit, inquit Miltonus, etiam ſummorum hæc ſententia Theologorum, qui ipſi reformandæ eccleſiæ authores fuere.* Fuit, inquam, & id fuſiús docui in eo libro qui noſtro idiomate Tenor ſive Tenura regum & magiſtratuum inſcriptus eſt, ſecundúm editus, & alibi: nunc actum toties, agendi faſtidium cepit: illic ex Luthero, Zuinglio, Calvino, Bucero, Martyre, Paræo, citantur ipſa verbatim loca; ex illo denique Cnoxo, quem *unum*, me, *Scotum* ais *innuere, quemque hac in re reformatos omnes, præſertim Gallos, illa ætate condemnaſſe.* Atqui ille contrà, quod ibi narratur, ſe illam doctrinam nominatim à Calvino, ſummíſque aliis ea tempeſtate theologis, quibuſcum familiariter conſueverat, hauſiſſe affirmat: plura etiam illic noſtrorum, regnante Maria & Elizabetha, ſinceriorum theologorum in eandem ſententiam deprompta reperies. Tu verò tandem conceptis ad Deum precibus malè prolixis peroras impius abominandis; & os illud adulterum, obduratus cœlo offers: ſino te facilè, neque interpello; major enim cumulus ad impietatem tuam accedere non potuit. Revertor nunc ad id quod ſuprà pollicitus ſum, & objecta Cromuello præcipua crimina quæ ſunt, in medio hic ponam; ut ſparſa quàm fuerint levia poſſit intelligi, quæ collecta nullum pondus in ſe habent. *Coram pluribus teſtibus pronunciavit ſibi in animo eſſe, monarchias omnes evertere, reges omnes exitio dare.* Quæ tua ſit narrationum fides, jam aliquoties vidimus; dixit fortaſſe tibi perfugarum aliquis Cromuellum ita dixiſſe: ex illis multis teſtibus nullum nominas: quod itaque ſine authore maledicis, ſuopte vitio ruit. Non is eſt Cromuellus, quem de ſuis jam factis ullus unquam vaniloquum audierit; tantùm abeſt ut infecta quæ ſunt, támque difficilia, de iis inſolentius quicquam promittere ac minitari conſueverit: ſanè iſta tibi qui narrarunt, niſi voluntate atque natura magis quàm conſilio mendaces eſſent, hoc ſaltem quod ab ingenio ejus alieniſſimum eſt, non affinxiſſent. Regibus autem, quos ut ſibi caveant frequenter mones, licebit

cum

cum ſaluti proſpexerint ſuæ, ſpreto te monitore tam imperito, non ſermunculos ex trivio arripere, ſed rationes ſe dignas inire, quibus quid ſua interſit faciliùs perſpexerint. Alterum eſt crimen perſuaſiſſe regi Cromuellum, *ut in inſulam Vectim clanculum ſe ſubduceret.* Conſtat regem Carolum rem ſuam multis aliàs rebus, ter fuga perdidiſſe; primùm cum Londino Eboracum fugit, deinde cum ad Scotos in Anglia conductitios, poſtremò cum ad inſulam Vectim. At hujus poſtremæ ſuaſor erat Cromuellus. Optime; ſed tamen ego regios illos primùm miror, qui Carolum toties affirmare non dubitant fuiſſe prudentiſſimum, & eundem ſimul vix unquam ſuæ ſpontis; ſive apud amicos ſive inimicos, in aula vel in caſtris, in aliena ferè poteſtate ſemper fuiſſe; nunc uxoris, nunc epiſcoporum, nunc purpuratorum, nunc militum, denique hoſtium; pejora plerúmque conſilia, & pejorum fermè ſequutum; Carolo perſuadetur, Carolo imponitur, Carolo illuditur, metus incutitur, ſpes vana oſtenditur, velut præda omnium communis, tam amicorum quàm hoſtium, agitur & fertur Carolus. Aut hæc è ſcriptis ſuis tollant, aut ſagacitatem Caroli prædicare deſiſtant. Fateor deinde, quamvis prudentia atq; conſilio præſtare pulcrum ſit, tamen ubi reſpublica factionibus laborat, ſuis incommodis haud carere; & conſultiſſimum quemq; eo magis obnoxium calumniis utriuſq; partis reddere: hoc ſæpe Cromuello obſuit; hinc presbyteriani, inde hoſtes quicquid in ſe durius fieri putant, non id communi Senatus conſilio, ſed Cromuello ſoli imputant; immo ſiquid per imprudentiam ipſi malè gerunt, id dolis & fraudibus Cromuelli aſſignare non erubeſcunt; culpa omnis in eum derivatur, omnis in eum faba cuditur. Et tamen certiſſimum eſt, fugam ad Vectim regis Caroli, abſenti tum aliquot millibus paſſuum Cromuello, tam novum accidiſſe & inopinatum, quàm cuilibet ex Senatu tum in vrbe verſanti, quem ut de re inopinatiſſima ſibi recèns allata per literas certiorem fecit. Res autem ita ſe habuit; exercitus univerſi vocibus rex territus, qui eum nullis officiis ſuis aut pollicitis factum meliorem, ad ſupplicium poſcere jam tunc cœperat, ſtatuit cum duobus tantummodo conſciis nocturnâ fugâ ſibi conſulere: verùm fugiendi certior, quàm quo fugeret, per comitum ſuorum vel imperitiam vel timiditatem, inops conſilii quo ſe reciperet, Hamundo Vectis inſulæ præſidi ſe ultro dedidit; ea ſpe, facilem ſibi ex ea inſula, parato clam navigio, tranſitum in Galliam aut in Belgiam fore. Hæc ego de fuga regis in Vectim ex iis comperi, quibus rem totam pernoſcendi quám proxima facultas erat. Sed & hoc quoque criminoſum eſt, quòd per Cromuellum, *Angli ingentem de Scotis parti ſunt victoriam.* Non *parti ſunt*, More, ſed ſine ſoiæciſmo claram ſibi pepererunt; tu verò cogita, quàm Scotis cruentum illud prælium fuerit, cujus tu mentionem tantummodo facere nequiviſti, quin inſtabile præ metu profeſſorium caput tuum ad Priſciani pluteum nutando allideres. Sed videamus porro quantum flagitium Cromuelli fuerit, Scotos irrumpentes, imperium ſibi in Anglos jam pollicentes, nobiliſſimo poſt multas ætates prælio viciſſe. *Inter has turbas, dum Cromuellus cum exercitu abeſt:* Immò dum hoſtem in Angliæ viſcera jam progreſſum, jam Parlamento ipſi imminentem Cromuellus etiam deficientes Cambros ad fidem reducendo, & obſidione longa defeſſus, ut vidit, ut vicit, ut glorioſiſſimè fudit, Presbyterianos *tædium Cromuelli ceperat:* Hîc verum dicis; dum is communem hoſtem cum vitæ diſcrimine propulſat, hi militantem pro ſeſe & in acie fortiter dimicantem confictis criminibus accuſant domi; & Huntingtonum centurionem quendam in ejus caput ſubornant. Quis tantæ ingratitudinis fœditatem ſine fremitu vel audire poſſit? Eorundem inſtinctu, nequiſſimum genus homuncionum ac petulantiſſimum, tyrones tabernarum maximo numero curiæ fores obſident; Senatum, quicquid ipſis videtur (quo quid indignius?) clamore ſuo ac minis cogunt decernere: jámque reducem à Scotis victorem fortiſſimum, aut exulantem, aut pœnas indigniſſimas dantem vidiſſemus Camillum noſtrum; niſi Fairfaxius imperator, invictiſſimi Legati ſui tantum dedecus perferendum non ſenſuiſſet; niſi cunctus exercitus, & is quoque ſatis ingratè habitus, tam atrocia prohibuiſſet. Urbem itaque ingreſſus, urbicos nullo negotio repreſſit; Scotorum hoſtium partibus addictos meritò Senatu movit: pars reliqua inſolentiis tabernariorum jam liberata, colloquium Vectenſe contra Senatus conſultum edictúmque publicum, cum rege initum reſcindit: Huntingtonus autem ille accuſator, impunis & ſui juris relictus, tandem pœnitentiâ ductus, ipſe ſua ſponte à Cromuello veniam petiit, & à quibus eſſet ſubornatus ultro faſſus eſt. Hæc ferè ſunt quæ fortiſſimo patriæ liberatori, niſi ad quæ ſupra reſpondi, crimina objiciuntur; quæ quid va-

 leant

leant videtis. Verùm ego tantum virum, déque hac republica tam inſignitè meritum, ſi duntaxat nihil mali commiſiſſe defendam, nihil egero; cum præſertim non reipublicæ ſolùm, ſed & meâ quoque interſit, ut qui eadem infamia tam prope ſim conjunctus, quàm optimum eum, atque omni laude digniſſimum, gentibus, quoad poſſum, omnibus atque ſæculis demonſtrare. Eſt *Oliverius Cromuellus* genere nobili atque illuſtri ortus: nomen republica olim ſub regibus benè adminiſtrata clarum, religione ſimul orthodoxa vel reſtituta tum primùm apud nos vel ſtabilita clarius: Is matura jam atq; firmata ætate, quam & privatus traduxit, nulla re magis quàm religionis cultu purioris, & integritate vitæ cognitus, domi in occulto creverat; & ad ſumma quæque tempora fiduciam Deo fretam & ingentem animum tacito pectore aluerat. Parlamento ab rege ultimùm convocato, ſui municipii ſuffragiis lectus Senatorium munus obtinuit; illic rectiſſimis ſententiis conſiliíſque firmiſſimis ſtatim innotuit: Ubi ad arma deventum eſt, delata ſua opera, equitum turmæ præficitur; ſed bonorum virorum concurſu, ad ejus ſigna undique confluentium, auctus copiis, & geſtarum rerum magnitudine & celeritate conficiendi ſummos ferè duces brevi ſuperavit. Nec mirum; ſui enim noſcendi exercitatiſſimus miles, quicquid intus hoſtis erat, ſpes vanas, metus, cupiditates, apud ſe prius aut deleverat, aut ſubactas jam habuerat in ſe priùs imperator, ſui victor, de ſe potiſſimùm triumphare didicerat; itaq; ad externum hoſtem quo primùm die in caſtra venit, veteranus, & in illa omni caſtrenſi militia conſummatus acceſſit. Non eſt ut in his poſſim orationis carceribus, tot urbes captas, tot prælia & quidem maxima, in quibus nunquam victus aut fuſus, Britannicum orbem totum continuis victoriis peragravit, pro dignitate rerum exequi; quæ juſtæ ſanè hiſtoriæ grande opus, & iterum quaſi campum quendam dicendi, & exæquata rebus narrandi ſpatia deſiderant. Sufficit hoc unicum ſingularis & prope divinæ virtutis indicium, tantam in eo viguiſſe ſive animi vim atq; ingenii, ſive diſciplinæ non ad militarem modò, ſed ad Chriſtianam potiùs normam & ſanctimoniam inſtitutæ, ut omnes ad ſua caſtra tanquam ad optimum non militaris duntaxat ſcientiæ, ſed religionis ac pietatis gymnaſium, vel jam bonos & fortes undiq; attraheret, vel tales, ipſius maximè exemplo, efficeret: eóſq; toto belli, pacis etiam nonnunquam intermediæ tempore, per tot animorum & rerum viciſſitudines, non largitionibus & militari licentia, ſed authoritate & ſolo ſtipendio, adverſantibus licèt multis, in officio contineret & adhuc contineat: quâ quidem laude neq; Cyro, neq; Epaminondæ, neque antiquorum ulli excellentiſſimo Imperatori laus ulla major attribui ſolet. Hinc enim exercitum, quo nemo minori ſpatio majorem aut inſtructiorem, ſibi comparavit, & per omnia dicto audientem, & civibus gratum atque dilectum; & hoſtibus, armatis quidem formidoloſum, pacatis admirabilem, quorum in agris atque ſub tectis ita non gravis, & ſine omni maleficio verſabatur, ut cum regiorum ſuorum vim, vinolentiam, impietatem atque libidines, cogitarent, mutata ſorte læti, non nunc hoſtes, ſed hoſpites adveniſſe crederent; præſidium bonis omnibus, terrorem malis, virtutis etiam omnis & pietatis hortatores. Sed neque te fas eſt præterire, *Fairfaxi* in quo cum ſummâ fortitudine ſummam modeſtiam, ſummam vitæ ſanctitatem, & natura & divinus favor conjunxit: Tu harum in partem laudum evocandus tuo jure ac merito es; quanquam in illo nunc tuo ſeceſſu, quantus olim Literni Africanus ille Scipio, abdis te quoad potes; nec hoſtem ſolùm, ſed ambitionem, & quæ præſtantiſſimum quemque mortalium vincit, gloriam quoque viciſti; tuíſque virtutibus & præclarè factis, jucundiſſimum & glorioſiſſimum per otium frueris, quod eſt laborum omnium & humanarum actionum vel maximarum finis; qualíque otio cùm antiqui Heroes, poſt bella & decora tuis haud majora, fruerentur, qui eos laudare conati ſunt poetæ, deſperabant ſe poſſe aliâ ratione id quale eſſet dignè deſcribere, niſi eos fabularentur, cœlo receptos, deorum epulis accumbere. Verùm te ſive valetudo, quod maximè crediderim, ſive quid aliud retraxit perſuaſiſſimum hoc habeo, nihil te à rationibus reipublicæ divellere potuiſſe, niſi vidiſſes quantum libertatis conſervatorem, quàm firmum atque fidum Anglicanæ rei columen ac munimentum in ſucceſſore tuo relinqueres. Te enim ſalvo, Cromuelle, ne Deo quidem ſatis confidit, qui rebus Anglorum, ſatis ut ſalvæ ſint, metuat; cùm videat tam faventem tibi, tam evidenter opitulantem ubique Deum. Verùm tibi tum ſoli decertanda alia bellorum palæſtra erat.

Quid autem multa? res maximas, quâ tu celeritate ſoles, eadem ſi poſſum brevitate expediam. Amiſſâ Hiberniâ præter unam urbem totâ, tu, exercitu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

tranſmiſſo, uno ſtatim prælio Hibernicorum opes fregiſti ; reliqua indies conficiebas ; cùm repentè ad bellum Scoticum revocaris. Hinc contra Scotos irruptionem cum rege ſuo in Angliam parantes, indefeſſus proficiſceris ; regnum illud, quod omnes reges noſtri octingentis annis non poterant, uno circiter anno perdomuiſti, & Anglorum ditioni adjeciſti ; reliquas eorum copias, validiſſimas tamen & expeditas, per ſummam deſperationem in Angliam tum ferè præſidiis nudatam, inopinâ impreſſione factâ, Vigornium uſque progreſſas, magnis itineribus aſſecutus, uno prælio deleviſti ; captâ penè tota gentis nobilitate. Hinc alta pax domi : tum te, ſed neque tum primùm, non minùs conſiliis, quàm belli artibus valere ſenſimus ; id quotidiè in ſenatu agebas, vel ut cum hoſte pacta fides ſervaretur, vel uti ea, quæ ex republicâ eſſent, maturè decernerentur. Cum videres moras necti, privatæ quemque rei, quam publicæ, attentiorem, populum queri deluſum ſe ſuâ ſpe, & potentiâ paucorum circumventum eſſe, quod ipſi toties moniti nolebant, eorum dominationi finem impoſuiſti. Parlamentum aliud convocatur novum ; conceſſa iis duntaxat, quibus par erat, eligendi poteſtate ; conveniunt electi ; nihil agunt ; cùm ſe invicem diſſidiis & altercationibus diu defatigaſſent, animadvertentes plerique ſe rebus tantis exequendis, neque pares eſſe, néque idoneos, ipſi ſeſe diſſolvunt. Deſerimur Cromuelle ; tu ſolus ſuperes, ad te rerum ſumma noſtrarum rediit ; in te ſolo conſiſtit ; inſuperabili tuæ virtuti cedimus cuncti, nemine vel obloquente, niſi qui aut æquales inæqualis ipſe honores ſibi quærit, aut digniori conceſſos invidet, aut non intelligit nihil eſſe in ſocietate hominum magis vel Deo gratum, vel rationi conſentaneum, eſſe in civitate nihil æquius, nihil utilius, quàm potiri rerum digniſſimum. Eum te agnoſcunt omnes, Cromuelle, ea tu civis maximus & glorioſiſſimus, dux publici conſilii, fortiſſimorum exercituum Imperator, pater patriæ geſſiſti : ſic tu ſpontaneâ bonorum omnium & animitùs miſſâ voce ſalutaris : alios titulos te dignos tua facta non norunt, non ferunt, & ſuperbos illos, vulgi licet opinione magnos, meritò reſpuunt. Quid enim eſt titulus, niſi definitus quidam dignitatis modus ? tuæ res geſtæ cùm admirationis, tum certè titulorum modum omnem excedunt ; & velut pyramidum apices cœlo ſe condunt, populari titulorum aurâ excelſiores. Sed quoniam ſummis etiam virtutibus, qui honos habetur, humano quodam faſtigio finiri ac terminari, non dignum eſt, ſed tamen expedit, aſſumpto quodam titulo patris patriæ ſimillimo, non evehi te quidem, ſed tot gradibus ex ſublimi deſcendere, & velut in ordinem cogi, publico commodo, & ſenſiſti & ſuſtinuiſti ; regium nomen majeſtate longè majore aſpernatus. Et meritò quidem : quod enim nomen, privatus ſub jugum mittere, & ad nihilum planè redigere potuiſti, eo ſi tantus vir factus caperere, idem penè faceres, atque ſi gentem aliquam Idololatram Dei veri ope cùm ſubegiſſes, victos abs te coleres deos. Tu igitur, Cromuelle, magnitudine illâ animi macte eſto ; te enim decet : tu patriæ liberator, libertatis auctor, cuſtoſque idem & conſervator, neque graviorem perſonam, neque auguſtiorem ſuſcipere potes aliam ; qui non modò regum res geſtas, ſed Heroum quoque noſtrorum fabulas factis exuperaſti. Cogita ſæpiùs, quàm caram rem, ab quàm cara parente tua, libertatem à patriâ tibi commendatam atque concreditam, apud te depoſitam habes : quod ab electiſſimis gentis univerſæ viris, illa modò expectabat, id nunc à te uno expectat, per te unum conſequi ſperat. Reverere tantam de te expectationem, ſpem patriæ de te unicam ; reverere vultus & vulnera tot fortium virorum, quotquot, te duce, pro libertate tam ſtrenuè decertârunt ; manes etiam eorum qui in ipſo certamine occubuerunt : reverere exterarum quoque civitatum exiſtimationem de nobis atque ſermones ? quantas res de libertate noſtra, tam fortiter partâ, de noſtrâ republicâ, tam glorioſè exortâ ſibi polliceantur : quæ ſi tam citò quaſi aborta evanuerit, profectò nihil æquè dedecoroſum huic genti, atque pudendum fuerit : teipſum denique reverere, ut pro quâ adipiſcendâ libertate, tot ærumnas pertuliſti, tot pericula adiiſti, eam ademptus, violatam per te, aut ullâ in parte imminutam aliis, ne ſinas eſſe. Profectò tu ipſe liber ſine nobis eſſe non potes ; ſic enim natura comparatum eſt, ut qui aliorum libertatem occupat, ſuam ipſe primus omnium amittat ; ſéque primum omnium intelligat ſervire : atque id quidem non injuriâ. At verò, ſi patronus ipſe libertatis, & quaſi tutelaris deus, ſi is, quo nemo juſtior, nemo ſanctior eſt habitus, nemo vir melior, quam vindicavit ipſe, eam poſtmodùm invaſerit, id non ipſi tantùm, ſed univerſæ virtutis ac pietatis rationi pernicioſum ac lethale propemodum ſit neceſſe eſt : ipſa honeſtas, ipſa vir-

tus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

tus decoxiſſe videbitur, religionis anguſta fides, exiſtimatio perexigua in poſterum erit, quo gravius generi humano vulnus, poſt illud primum, infligi nullum poterit. Onus longè graviſſimum ſuſcepiſti, quod te penitùs explorabit, totum te atque intimum perſcrutabitur atque oſtender, quid tibi animi, quid virium inſit, quid ponderis; vivatne in te verè illa pietas, fides, juſtitia, animíque moderatio, ob quas evectum te præ cæteris Dei numine ad hanc ſummam dignitatem credimus. Tres Nationes validiſſimas conſilio regere, populos ab inſtitutis pravis ad meliorem, quàm ante hac, frugem ac diſciplinam velle perducere, remotiſſimas in partes ſollicitam mentem, cogitationéſque immittere, vigilare, prævidere, nullum laborem recuſare, nulla voluptatum blandimenta non ſpernere, divitiarum atque potentiæ oſtentationem fugere, hæc ſunt illa ardua, præ quibus bellum ludus eſt; hæc te ventilabunt atque excutient, hæc virum poſcunt divino fultum auxilio, divino penè colloquio monitum atque edoctum. Quæ tu, & plura, ſæpenumero quin tecum reputes atque animo revolvas, non dubito: uti & illud, quibus potiſſimùm queas modis & illa maxima perficere, & libertatem ſalvam nobis reddere & auctiorem. Quod meo quidem judicio, haud alia ratione rectiùs effeceris, quam ſi primùm quos laborum atque diſcriminum comites habuiſti, eoſdem, quod facis, conſiliorum ſocios cum primis adhibueris; viros ſanè & modeſtiſſimos, & integerrimos, & fortiſſimos; quos tot mortes conſpectæ, tot ſtrages ante ora editæ, non ad crudelitatem, aut duriciem animi, ſed ad juſtitiam, & numinis reverentiam, & humanæ ſortis miſerationem, ad libertatem denique eo acriùs retinendam erudierunt, quo gravioribus ejus cauſa, periculis ipſi ſuum caput objecêre: Non illi quidem ex colluvione vulgi, aut advenarum, non turba collectitia, ſed melioris pleriq; notæ cives, genere vel nobili, vel non inhoneſto, fortunis vel amplis, vel mediocribus; quid ſi ipſa paupertate aliqui commendatiores? quos non præda convocavit, ſed difficillima tempora, rebus maximè dubiis, ſæpè adverſis, ad liberandam tyrannide rempubl. excitarunt; non in tuto aut curiâ ſermones inter ſe atque ſententias tantùm, ſed manus cum hoſte conſerere paratos. Quòd niſi ſpes ſemper infinitas, atque inanes perſequemur, in quibus tandem mortalium ſiſti aut confidi poſſit non video, ſi his horùmque ſimilibus fides non habebitur. Quorum fidelitatis certiſſimum pignus, & indubitatum habemus, quòd pro republica vel mortem oppetere, ſi ita ſors tuliſſet, non recuſarint; pietatis, quòd implorato ſuppliciter dei auxilio, totieſque ab eo inſigniter adjuti, à quo auxilium petere, eidem gloriam tribuere omnem rerum proſperè geſtarum conſueverint; juſtitiæ, quòd etiam regem in judicium adduxerint, damnato parci noluerint; moderationis, quòd & eam experti jam diu ſumus, &, quam ipſi ſibi peperere pacem, ſi eorundem per injuriam rumpatur, quæ mala inde oritura ſunt, ipſi primi ſint perſenſuri, ipſi prima vulnera ſuis corporibus excepturi, déque ſuis omnibus fortunis atque ornamentis feliciter jam partis rurſus dimicaturi; fortitudinis denique, quòd nulli unquam libertatem feliciùs aut fortiùs recuperaverint; ne arbitremur ullos alios poſſe diligentiùs conſervare. Geſtit clarorum virorum nomina commemorare oratio mea: te primum, Fletuode, quem ego ab ipſis tyrociniis ad hos uſque militiæ honores, quos nunc obtines à ſummis proximos, humanitate, manſuetudine, benignitate animi eundem novi; hoſtis fortem & imperterritum, ſed & mitiſſimum quoque victorem ſenſit: Te, Lamberte, qui vix modicæ dux manûs, ducem Hamiltonum juvenis, totius Scoticæ juventutis flore ac robore circumſeptum, & progredientem retardaſti, & retardatum ſuſtinuiſti: Te, Desboroe, Te, Hualei, qui atrociſſimas hujus belli pugnas vel audienti mihi vel legenti, inter hoſtes confertiſſimos expectati ſemper occurriſtis: Te, Overtone, mihi multis abhinc annis, & ſtudiorum ſimilitudine, & morum ſuavitate, concordiâ pluſquam fraternâ conjunctiſſime; te Marſtonenſi prælio illo memorabili, pulſo ſiniſtro cornu noſtro, reſpectantes in fugâ duces ſtantem cum tuo pedite, & hoſtium impetus propulſantem inter denſas utrinq; cædes vidêre: Scotico deinde bello, ut primùm Cromuelli auſpiciis, tuo marte occupata Fiſæ littora, & patefactus ultra Sterlinium aditus eſt, te Scoti occidentales, te Boreales humaniſſimum hoſtem, te Orcades extremæ domitorem fatentur. Addam & nonnullos, quos togâ celebres & pacis artibus, conſiliarios tibi advocaſti, vel amicitia vel fama mihi cognitos; Huitlochium, Picheringum, Striclandium, Sidnamum, atq; Sidneium (quod ego illuſtre nomen noſtris ſemper adhæſiſſe partibus lætor) Montacutium, Laurentium, ſummo ingenio ambos, optimiſque

artibus expolitos; alioſque permultos eximiis meritis cives, partim ſenatorio jampridem munere, partim militari operâ inſignes. His & ornatiſſimis viris & ſpectatiſſimis civibus libertatem noſtram proculdubio rectè commiſeris; immò quibus tutiùs committi poſſit aut concredi, haud facilè quis dixerit. Deinde ſi eccleſiam eccleſiæ reliqueris, téque ac magiſtratus eo onere, & dimidio ſimul & alieniſſimo, prudens levaveris; nec duas poteſtates longè diverſiſſimas, civilem & eccleſiaſticam, ſiveris inter ſe ſcortari; ſéque invicem promiſcuis ac falſis opibus in ſpeciem quidem firmare re autem verâ labefactare ac demum ſubvertere: ſi vim omnem ab eccleſia ſuſtuleris; vis autem nunquam aberit, quandiu pecunia, eccleſiæ toxicum, veritatis angina, enuntiandi evangelii merces, vi etiam ab nolentibus coacta, erit; ejeceris ex eccleſia nummularios illos, non columbas ſed columbam, ſanctum ipſum ſpiritum cauponantes. Tum ſi leges non tot rogaveris novas, quot abrogaveris veteres; ſunt enim ſæpè in republica, qui multas leges ferendi, ut verſificatores multa carmina fundendi impetigine quadam pruriunt: ſed leges quo ſunt plures, eo ferè ſunt deteriores; non cautiones ſed cautes, tu neceſſarias duntaxat retinueris, alias tuleris; non quæ bonos cum malis eodem jugo ſubjiciant, aut quibus, dum improborum fraudes præcaventur, quod bonis liberum eſſe debet, vetatur, ſed quæ in vitia tantum animadvertant, res per ſe licitas abutentium ob noxam, non prohibeant. Leges enim ad frænandam malitiam ſolùm ſunt comparatæ, virtutis libertas formatrix optima atque auctrix eſt. Deinde ſi juventutis inſtitutioni ac moribus meliùs proſpexeris, quàm eſt adhuc proſpectum, nec dociles juxta atque indociles, gnavos atque ignavos, impenſis publicis ali æquum ſenſeris, ſed jam doctis, jam benè meritis doctorum præmia reſervaveris. Tum ſi liberè philoſophari volentibus permiſeris, quæ habent, ſine magiſtelli cujuſpiam privato examine, ſuo periculo in lucem proferre: ita enim maximè veritas effloruerit; nec ſemidoctorum ſemper ſive cenſura, ſive invidia, ſive tenuitas animi, ſive ſuperſtitio aliorum inventa, omnémque ſcientiam ſuo modulo metietur, ſuóque arbitrio nobis impertiverit. Poſtremò ſi ipſe neque verum neque falſum, quicquid id eſt, audire metueris: eos autem minimè omnium audieris, qui ſeſe liberos eſſe non credunt, niſi aliis eſſe liberis, per ipſos non liceat; nec ſtudioſius aut violentius quicquam agunt, quàm ut fratrum non corporibus modò ſed conſcientiis quoque vincula injiciant; peſſimámque omnium tyrannidem, vel pravarum conſuetudinum vel opinionum ſuarum & in rempublicam & in eccleſiam inducant: tu ab eorum parte ſemper ſteteris, qui non ſuam tantummodo ſectam aut factionem, ſed omnes æquè cives, æquali jure liberos eſſe in civitate arbitrantur oportere. Hæc ſicui ſatis libertas non eſt, quæ quidem à magiſtratibus exhiberi poteſt, is mihi ambitionis atque turbarum, quam libertatis ingenuæ ſtudioſior videtur; præſertim cum agitatus tot factionibus populus, ut poſt tempeſtatem, cùm fluctus nondum reſederunt, ſtatum illum rerum optabilem atque perfectum, ipſe non admittat.

Nam & vos, ô cives, quales ipſi ſitis ad libertatem vel acquirendam vel retinendam haud parvi intereſt: niſi libertas veſtra ejuſmodi ſit, quæ neque parari armis, neque auferri poſſit, ea autem ſola eſt, quæ pietate, juſtitiâ, temperantâ, verâ denique virtute nata, altas atque intimas radices animis veſtris egerit, non deerit profectò qui vobis iſtam, quam vi atque armis quæſiviſſe gloriamini, etiam ſine armis citò eripiat. Multos bellum auxit, quos pax minuit; ſi perfuncti bello, pacis ſtudia neglexeritis, ſi bellum pax veſtra, atque libertas; bellum tantummodò veſtra virtus eſt, veſtra ſumma gloria, invenietis mihi credite, ipſam pacem vobis infeſtiſſimam; pax ipſa veſtrum bellum longè difficillimum, & quam putâſtis libertatem, ſervitus veſtra erit. Niſi per veram atque ſinceram in Deum atque homines pietatem, non vanam atque verboſam, ſed efficacem & operoſam, ſuperſtitiones animis, religionis veræ ac ſolidæ ignoratione ortas, abegeritis, habebitis, qui dorſo atque cervicibus veſtris, tanquam jumentis inſidebunt; qui vos etiam victores bello ſuam veluti prædam ſub haſtâ non bellicâ nundinabuntur; & ex ignorantiâ & ſuperſtitione veſtrâ, uberem quæſtum facient. Niſi avaritiam, ambitionem, luxuriam mentibus, immo familiis quoque veſtris luxum expuleritis, quem tyrannum foris & in acie quærendum credidiſtis eum domi, eum intus vel duriorem ſentietis, immò multi indies tyranni ex ipſis præcordiis veſtris intolerandi pullulabunt. Hos vincite in primis, hæc pacis militia eſt, hæ ſunt victoriæ, difficiles quidem, at incruentæ, illis bellicis & cruentis longè pulchriores; niſi hìc quoque victores eritis, illum

modò

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

modo in acie hoſtem atque tyrannum, aut non omnino aut fruſtra viciſtis: nam pecuniæ vim maximam in ærarium inferendi rationes poſſe calidiſſimas excogitare, pedeſtres atque navales copias impigrè poſſe inſtruere, poſſe cum legatis exterorum cautè agere, ſocietates & fœdera peritè contrahere, ſi qui majus atque utilius ac ſapientius in republica exiſtimaviſtis eſſe, quàm incorrupta populo judicia præſtare, afflictis per injuriam atque oppreſſis opem ferre, ſuum cuique jus expeditum reddere, quanto ſatis in errore verſati, tum ſerò nimis perſpicietis, cum illa magna repentè vos fefellerint, hæc parva veſtro nunc judicio & neglecta adverſa tum vobis & exitio fuerint. Quin & exercituum & ſociorum, quibus confiditis, fluxa fides, niſi juſtitiæ ſola authoritate retineatur: & opes atque honores, quos plerique ſectantur, facilè dominos mutant: ubi virtus, ubi induſtria, & laborum tolerantia plus viget, eò transfugiunt, & ignavos deſerunt. Sic gens gentem urget, ut ſanior pars gentis corruptiorem proturbat: ſic vos regios dejeciſtis. Si vos in eadem vitia prolabi, ſi illos imitari, eadem ſequi, eaſdem inanitates aucupari ceperitis, vos profectò regii iſtis, vel eiſdem adhuc hoſtibus, vel aliis viciſſim opportuni; qui iiſdem ad Deum precibus, eadem patientia, integritate, ſolertia freti, qua vos primò valuiſtis, depravatos nunc, & in regium luxum atque ſocordiam prolapſos, meritò ſubjugabunt. Tum verò, quod miſerum eſt, videbimini, planè quaſi Deum veſtri pœnituiſſet, pervaſiſſe ignem ut fumo pereatis: quantæ nunc admirationi, tantæ tunc omnibus contemptioni eritis; hoc ſolum quod aliis fortaſſe, non vobis, prodeſſe in poſterum queat, ſalutare documentum relicturi, quantas res vera virtus & pietas efficere potuiſſet, cum ficta & adumbrata, duntaxat bellè ſimulando, & aggredi tantas, & progreſſus in iis tantos per vos facere valuerit. Non enim, ſi propter veſtram ſive imperitiam, ſive inconſtantiam, ſive improbitatem tam præclarè facta malè ceſſerunt, idcirco viris melioribus minus poſt hæc vel licebit vel ſperandum erit. Sed liberare vos denuò tam facilè corruptos nemo, ne Cromuellus quidem, nec tota, ſi reviviſceret, Brutorum natio liberatorum, aut ſi velit, poſſit, aut ſi poſſit, velit. Quid enim quiſquam vobis libera ſuffragia & eligendi quos vultis in ſenatum poteſtatem tum aſſereret, an ut ſuæ quiſque factionis homines per urbes, aut qui conviviis unctiùs vos, & majoribus poculis per municipia colonos ac ruſticos exceperit, eum quantumvis indignum eligere poſſitis? ita non prudentia, non authoritas, ſed factio & ſagina, aut ex tabernis urbicis caupones & inſtitores reipublicæ, aut ex pagis bubulcos & verè pecuarios ſenatores, nobis creaverit. Illis nempe rempublicam commendaret, quibus vel rem privatam nemo committeret; illis ærarium & vectigalia qui rem ſuam turpiter prodegere? illis publicos reditus, quos depeculentur, quos ex publicis privatos reddant? an legiſlatores ut illi extemplò gentis univerſæ fiant, qui ipſi quid lex, quid ratio, quid fas aut jus, rectum aut curvum, licitum aut illicitum ſit, nunquam intellexerint? qui poteſtatem omnem in violentia, dignitatem in ſuperbia atque faſtidio poſitam exiſtiment? Qui in Senatu nihil prius agant, quàm ut amicis pravè gratificentur, inimicis memores adverſentur? qui propinquos ſibi ac neceſſarios, tributis imperandis, bonis proſcribendis, per provincias ſubſtituant, homines pleroſque viles ac perditos, qui ſuarum ipſi auctionum ſectores, grandem exinde pecuniam cogant, coactam intervertant, rempublicam fraudent, provincias expilent, ſe locupletent ad opulentiam atque faſtum ex mendicitate heſterna ac ſordibus repentini emergant? quis talis ferat ſervos furaces, dominorum vicarios? quis ipſos furum dominos ac patronos, libertatis idoneos fore cuſtodes crediderit, aut illiuſmodi curatoribus reipublicæ (quingenti licet conſueto numero ſint ex municipiis omnibus hunc in modum electi) pilo ſe factum liberiorem putet, cùm & libertatis ipſi cuſtodes & quibus cuſtoditur, tam pauci tum ſint futuri, qui libertate uti atque frui vel ſciant vel digni ſint? Libertate autem indigni, quod omittendum poſtremò non eſt, erga ipſos primum liberatores ingratiſſimi ferè exiſtunt. Quis nunc talium pro libertate pugnare, aut vel minimum adire periculum velit; non convenit, non cadit in tales eſſe liberos; utut libertatem ſtrepant atque jactent, ſervi ſunt & domi & foris, nec ſentiunt; & cùm ſenſerint tandem, & velut ferocientes equi frænum indignantes, non veræ libertatis amore (quam ſolus vir bonus rectè poteſt appetere) ſed ſuperbia & cupiditatibus pravis impulſi, jugum excutere conabuntur, etiamſi armis rem ſæpiùs tentaverint, nihil tamen proficient; mutare ſervitutem fortaſſe poterunt, exuere non poterunt. Id quod Romanis etiam antiquis luxu jam fractis ac diffluentibus perſæpè accidit; recentioribus multò magis; cùm longo poſt tempore

Creſcentii

Creſcentii Nomentani auſpiciis, & poſtea duce Nicolao Rentio, qui ſe tribunum plebis nominaverat, antiquam renovare gloriam Romanam, & rempublicam reſtituere affectarent. Scitote enim, ne fortè ſtomachemini, aut quemquam præter voſmetipſos inculpare poſſitis, ſcitote, quemadmodum eſſe liberum idem planè eſt atque eſſe pium, eſſe ſapientem, eſſe juſtum ac temperantem, ſui providum, alieni abſtinentem, atque exinde demum magnanimum ac fortem, ita his contrarium eſſe, idem eſſe atque eſſe ſervum; ſolitóque Dei judicio & quaſi talione juſtiſſima fit, ut quæ gens ſe regere ſéque moderari nequit, ſuíſque ipſa ſe libidinibus in ſervitutem tradidit, ea aliis, quibus nollet, dominis tradatur; nec libens modò, ſed invita quoque ſerviat. Quod etiam & jure & naturâ ipſâ ſancitum eſt, ut qui impos ſui, qui per inopiam mentis aut furorem ſuas res rectè adminiſtrare nequit, in ſuâ poteſtate ne ſit; ſed tanquam pupillus, alieno dedatur imperio; nedum ut alienis negotiis, aut reipublicæ præficiendus ſit. Qui liberi igitur vultis permanere, aut ſapite imprimis, aut quamprimùm reſipiſcite: ſi ſervire durum eſt, atque nolitis, rectæ rationi obtemperare diſcite, veſtrûm eſſe compotes; poſtremo factionibus, odiis, ſuperſtitionibus, injuriis, libidinibus ac rapinis invicem abſtinete. Id niſi pro virili veſtra parte feceritis, neque Deo neque hominibus, ne veſtris quidem jam nunc liberatoribus, idonei poteritis videri, penes quos libertas & reipublicæ gubernatio, & imperandi aliis, quod tam cupidè vobis arrogatis, poteſtas relinquenda ſit: cum tutore potius aliquo rerúmque veſtrarum fideli ac forti curatore tanquam pupilla gens, tum quidem indigeatis. Ad me quod attinet, quocunque res redierit, quam ego operam meam maximè ex uſu reipublicæ futuram judicavi, haud gravatim certè, & ut ſpero, haud fruſtra impendi; meáque arma pro libertate, non ſolùm ante fores extuli, ſed etiam iis ita latè ſum uſus, ut factorum minimè vulgarium jus atque ratio, & apud noſtros & apud exteros explicata atque defenſa, bonis certè omnibus probata, & ad meorum civium ſummam laudem, & poſterorum ad exemplum præclarè conſtet. Si poſtrema primis non ſatis reſponderint, ipſi viderint; ego quæ eximia, quæ excelſa, quæ omni laude propè majora fuere, iis teſtimonium, prope dixerim monumentum, perhibui, haud citò interiturum; & ſi aliud nihil, certè fidem meam liberavi. Quemadmodum autem poeta is qui Epicus vocatur, ſi quis paulò accuratior, miniméque abnormis eſt, quem Heroem verſibus canendum ſibi proponit, ejus non vitam omnem, ſed unam ferè vitæ actionem, Achillis putà ad Troiam, vel Uliſſis reditum, vel Æneæ in Italiam adventum ornandum ſibi ſumit, reliquas prætermittit; ita mihi quoque vel ad officium, vel ad excuſationem ſatis fuerit, unam ſaltem popularium meorum heroicè rem geſtam exornaſſe; reliqua prætereo, omnia univerſi populi præſtare quis poſſit? ſi poſt tam fortia facinora fœdiùs deliqueritis, ſi quid vobis indignum commiſeritis, loquetur profectò poſteritas, & judicium feret; jacta ſtrenuè fundamenta fuiſſe, præclara initia immò pluſquam initia; ſed qui opus exædificarent, qui faſtigium imponerent, non ſine commotione quadam animi deſiderabit; tantis incœptis, tantis virtutibus, non adfuiſſe perſeverantiam dolebit; ingentem gloriæ ſegetem, & maximarum rerum gerendarum materiam præbitam videbit, ſed materiæ defuiſſe viros: non defuiſſe qui monere recta, hortari, incitare, qui egregiè tum facta, tum qui feciſſent, condecorare, & victuris in omne ævum celebrare laudibus potuerit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

AUTORIS
Pro ſe
DEFENSIO
CONTRA
Alexandrum Morum Eccleſiaſten,

Libelli famoſi, cui titulus, *Regii ſanguinis clamor ad cœlum adverſus Parricidas Anglicanos*, Authorem rectè dictum.

Nihil equidem aut antea inauditum, aut meâ tum expectatione alienum, cùm Libertatis cauſam primò accepi defendendam, uſu venturum mihi arbitratus ſum, ſi liberatores Patriæ, cives meos, unus præ cæteris publicè laudaſſem, Tyrannorum jus infinitum atque injurium coarguiſſem, ut improborum omnium in me propè unum ferentur odia, atque redundarent. Prævidebam etiam tum bellum vobis, Angli, cum hoſtibus haud diuturnum, mihi cum perfugis, & eorum mercenariis ſempiternum propemodum fore: ut quorum vos tela de manibus eripuiſſetis, eorum in me maledicta atque convicia eò acriùs conjicerentur. In vos ergo furor hoſtium atque impetus deferbuit: mihi ut videtur ſoli hujus belli reliquiæ ſuperſunt; contemptiſſimæ quidem illæ, ſed ut ferè ſunt infimorum impetus animalium, ſatis infeſtæ. Non perditorum duntaxat civium, ſed exterorum etiam ut quiſque alienarum rerum plus nimio curioſus, ut quiſque importuniſſimus, corruptiſſimúſque eſt, in me involat, officii tantummodo mei ſatagentem; in me omne virus & aculeos dirigit. Quo fit, ut quod plerique ad commendationem operis, & audientiam ſibi faciendam præfari initio ſolent, ſe ab exili atque humili rerum materiâ ad res dictu graviſſimas atque maximas aſpirare, id mihi in præſentia nequaquam conceſſum ſit; ut cui nunc contrà vel invito atque nolenti à rebus maximis & glorioſiſſimis dicendis ad res obſcuras, anonymorum latebras, & adverſarii turpiſſimi perſequenda luſtra atque flagitia neceſſariò ſit deſcendendum. Quod etſi parum exordienti honorificum & ad reddendos lectorum animos attentiores minus accommodatum eſſe videatur, habet tamen quod exemplo haud abſimili, cùm viris optimis & præſtantiſſimis idem contigerit, conſolari poſſit ſiquidem & Africanus ipſe Scipio, poſtquam ea geſſerat quibus nihil in eo laudis genere felicius aut majus potuit, inclinatione rerum ſuarum perpetuâ & decreſcente ſemper ſuæ virtutis materiâ uſus eſſe videtur: Et primò Dux quidem ſummus, atque Hannibale ſuperior, mox contra hoſtem Syrum & imbellem Legatus, Tribunorum deinde impotentiâ vexatus, ſuam tandem communire villam Liternenſem contra fures atque latrones coactus eſt: in hac tamen rerum ſuarum declivitate atque deſcenſu par ipſe ſemper ſibi & æqualis dicitur fuiſſe. Unde ego, atque aliis aliundè monitis quicquid fortis aut provinciæ dederit modò Deus, multo licet priore anguſtius, atque tenuius, id non aſpernari erudior. Sed quemadmodum Dux bonus (quidni enim bonos in omni genere liceat imitari?) contra hoſtem qualemcunque boni Ducis officium explebit; vel ſi hoc nimis invidioſum eſt, ut ſutor bonus, ita enim vir ſapiens olim philoſophatus eſt, ex eo quodcunque eſt ad manum corio calceamentum quàm poteſt optimum conficiet, ſic ego ex hoc calceamento (argumentum enim cùm inſtituiſſem dicere, puduit) trito præſertim jam antea atque diſſuto, ſiquid concinnare quod legentium auribus tantum non faſtidio ſit potero, experiar. Parſurus utique omninò huic operæ, niſi accuſationes mihi neſcio quas falſas, & mendacia objeciſſet adverſarius, quam ego maculam aut ſuſpicionem adhærere mihi minimè volo. Quando hoc neceſſariò tollendum mihi onus eſt, dabit quiſque ve-

 niam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

niam, uti ſpero, ſi populo qui non defui pridem & Reipublicæ, mihimet nunc non defuero.

Quoniam itaque *tuam fidem*, More, quam in ipſo libelli titulo tu *publicam* vocas, Ego publicatam jamdudum & perditam ſcio, ita ultrò ſtatim nobis obſtringis, ut *ſiquid eorum in te agnoſceres*, quæ de te ego ſcripſerim, *majorem in modum iraſcerere*, ex ore imprimis tuo, quo laqueo ſolet improbus irretiri ſemper & capi, judicandum te omnibus atque damnandum addico. Cùm enim & ex perpetuâ calumniâ, quâ meum omne dictum aut factum in deterrimam partem trahis, méque obruere invidiâ quæris, & ex contumeliis quas ſemper iniquiſſimas undique in me arripis jaciendas, ex omnibus denique ſignis atq; indiciis iræ facilè appareat vehementiſſimè te, quamvis id uſque neges, & apertiſſimè iraſci, effugere non potes quin arguaris agnoſcere in te ea, quæ vel *affinxiſſe* tibi me ais, vel in lucem protuliſſe.

Duæ ſunt res quarum ego te poſtulabam: altera injuriarum, altera flagitiorum. Injuriarum, quòd libelli in nos clamoſiſſimi Author extitiſſes; nam quòd populum Anglicanum ſatis lædere exiſtimares te non poſſe, niſi me eximiè præter cæteros læſiſſes, id ego honori mihi potius, quàm contumeliæ duco. Flagitia verò tua commemorare, ut dignum erat, idcirco non gravabar, ut oſtenderem, ſiquidem is eſt habendus clamoris author, qui edidit, & alius certè præter te nemo hactenus comparuit, quàm caſto ex ore clamor ille prorupiſſet. Quid tu ad hæc? negas te authorem illius libelli; & ita ſedulò, ita prolixe negas, cùm tamen liber ille nequaquam tibi diſpliceat, ut magis mihi pertimuiſſe videare, ne illum librum ſcripſiſſe, quàm ne illa in te tot probra admiſiſſe reperiaris; de quibus ſic leviter & timidè, ſed ſimul verſutè ac veteratoriè te purgas, ut nemo non ſubeſſe ulcus perſpiciat. Haud incallido fortaſſe conſilio; nam quis unum libellum ſcripſerit, quàm quis multa ſtupra fecerit difficilior longè eſt probatio; libellus ſine arbitris confici potuit; hæc ſine ſociis, & ſcelerum conſciis non potuerunt: illic veſtigia penè nulla neceſſariò apparent; hic plurima indicia & præcedunt, & unà adſunt, & ſubſequuntur. Itaque, ſi pernegaſſes ad te librum illum pertinere, arbitrabaris eâdem operâ & fidem meam de reliqua tua vita ſaltem apud longinquos infirmari, & meâ credulitate atque injuriâ, quâ te ſcilicet temere violaſſem, tuam magnâ ex parte levari infamiam: ſin ire inficias de libello non poſſes, reſtare tibi hoc ſolum prævidebas, quo nihil difficilius erat aut acerbius, ut de moribus & flagitiis haud perſunctoriè reſpondendum tibi eſſet. Verùm ego niſi hoc doceo, niſi planum facio aut te authorem illius libelli famoſiſſimi in nos eſſe, aut te ſatis cauſæ præbuiſſe cur pro authore meritò haberi debeas, non recuſo quin abs te victus in hac cauſâ cum dedecore atque pudore turpitèr diſcedam; nullam à me culpam neque imprudentiæ, neque temeritatis, neque maledicentiæ deprecor.

Prodiit hoc biennio anonymus & probroſus liber, *Regii ſanguinis clamor ad cœlum adverſus Parricidas Anglicanos* inſcriptus; in quo libro, cùm Reſpublica Anglorum tota, tum nominatim *Cromuellus*, eo quidem tempore noſtrorum exercituum Imperator, nunc totius Reipublicæ vir ſummus, omni verborum contumeliâ laceratur: Sécundùm eum, ſic illi anonymo viſum eſt, maledictorum pars maxima in me conjicitur. Vix ſuis integer ſchedulis liber iſte in Conſilio mihi eſt traditus; ab eo mox conſeſſu qui quæſtionibus tum præfuit, alter mittitur: ſignificatum quoque eſt, expectari à me hanc operam Reipub. navandam, ut huic importuno clamatori os obturarem. Verùm me, tum maximé, & infirma ſimul valetudo, & duorum funerum luctus domeſticus, & defectum jam penitus oculorum lumen diverſâ longè ſollicitudine urgebat: foris quoque adverſarius ille prior, iſti longè præferendus, impendebat; jamjamque ſe totis viribus incurſurum indies minitabatur: quo derepente mortuo levatum me parte aliquâ laboris ratus, & valetudine partim deſperatâ, partim reſtitutâ, utcunque confirmatus, ne omnino vel ſummorum hominum expectationi deeſſe, vel omnem inter tot mala abjeciſſe curam exiſtimationis viderer, ut primùm de iſto Clamatore anonymo certum aliquid comperiendi facultas data eſt, hominem aggredior. De te, *More*, dictum hoc volo: quem ego (quamvis tu nunc, quaſi inſons omnium atque inſciens falsò te accuſari vocifereris) nefandi illius clamoris vel eſſe authorem, vel eſſe pro authore haud injuriâ habendum ſtatuo. Et cur ſic ſtatuam nunc audies. Primùm ego, neque hoc leve putaveris, famam communem, conſentientem, conſtantem ſum ſequutus: neque eam ſolùm quæ populi vox, & ab antiquis Dea credita eſt, & à nobis hodiè vox Dei nuncupatur,

tur, ſed eam etiam, ut legitimè tecum agi intelligas, quam Juriſperiti ab authoribus & probis & benè notis exortam, fidem adjicere teſtimonio docent. Verè hoc dico & religioſè, me toto biennio nullum neque popularem, neque peregrinum conveniſſe, cum quo de iſthoc libello ſermones mihi fuiſſent, quin omnes unâ voce te ejus Authorem dici conſentirent, neminem præter te alium nominarent. Ita univerſim obtinuit hæc fama, ut te poſſim ipſum hujus rei teſtem producere. Recita tuum ipſe teſtimonium.

Teſtimonium Mori, pag. 10.

Neque verò tacui, ſi cui fortè ſubiit aliquid ejuſmodi ſuſpicari, ſed palam & exertè reſpondi reclamans, conqueſtúſque ſum invito ſupponi mihi fœtum alienum, ſiquidem illius auctor libri vel ex parte vel in totum exiſtimarer.

Quamvis hoc falſum ſit tacuiſſe te, aut reclamaſſe quod plurimi teſtantur, qui te de eo libro & confitentem & gloriantem audierunt, dum hoc tutum tibi, aut lucro aut honori credidiſti fore, hìc tamen vides, quàm hæc fuerit concepta altè, nec ſine cauſa proculdubio, hominum opinio, ut ne familiaribus quidem tuis perſuadere potueris, quo minùs *reclamantem* te & *conquerentem* atque *invitum* illius libri authorem *vel ex parte vel in totum exiſtimarint*. Quid ſi ego, qui te noſtris partibus inimiciſſimum eſſe, & de Republicâ noſtrâ peſſimè ſolere loqui intelligerem, hâc pluſquam famâ nixus, hâc hominum non vulgarium communi opinione atque conſenſu adductus, hoc pro certo ſumpſiſſem, te hunc libellum compoſuiſſe? Tu contra quid affers, quamobrem tantæ hominum, etiam amicorum tuorum conſenſioni de inimico noſtro facilè habere fidem non debuerim? Factum negas. At quotuſquiſque eſt reorum, qui multis etiam teſtibus in judicio convictus atque damnatus in ipſo ſupplicii loco, ubi etiam pœnâ capitali jamjam plectendus eſt, pernegare crimen ſuum non ſoleat; immò ſecretum quodvis anteactæ vitæ facinus ſuum proferre in lucem non malit, cujus pœnas meritas dare ſe nunc dicat, quàm de illo crimine confiteri de quo ſit condemnatus? Accedit quod is tum negat, cùm ſententiâ jam latâ, cùm expeditâ & imminente jam ſecuri, nihil juvat neque prodeſt negare: Tu propterea, quòd prodeſt, quòd eſt cur metuas, quòd manendum tibi in iis provinciis ſi faterere non eſſet, idcirco negas. Pacis articulos inter Nos & Fæderatas Provincias *Latinè conditos* vertiſſe te dicis. Legito itaque nonum, decimum, & undecimum, quos tu cùm vertebas, ſolùm vertere debuiſti.

Articulus pacis nonus.

Quod neutra dictarum Rerump. hoſtes alterius Reipub. declaratos vel declarandos, in ejus dominia recipiet, neque eorum alicui in prædictis locis vel aliò quocunque, etiam extra ſua dominia auxilium, conſilium, hoſpitium concedet, nec iſtiuſmodi hoſtibus ullum auxilium, conſilium, hoſpitium, favorem, pecunias præſtari permittet.

Articulus decimus.

Quòd ſi alterutra dictarum Rerumpub. aliquem ſuum fuiſſe & eſſe hoſtem, & in ſua dominia receptum eſſe, aut ibidem commorari per literas ſuas publicas alteri ſignificaverit, tunc illa Reſp. quæ hujuſmodi literas receperit, intra ſpatium viginti octo dierum tenebitur dicto hoſti mandare, ut extra ſua dominia exeat. Et ſiquis prædictorum hoſtium intra quindecimum diem non exiverit, ſinguli morte & amiſſione bonorum multabuntur.

Articulus undecimus.

Quòd nullus hoſtis publicus Reip. Angliæ in aliqua oppida, vel alia loca recipietur; neque Domini Ordines Generales alicui hujuſmodi hoſti publico in locis prædictis, pecuniis, commeatu, aut alio quocunque modo auxilium, conſilium, aut favorem dari permittent.

Hæccine audis? quàm diligenter, quàm ſeverè ab utraque Republica tribus continuis articulis cautum atque proviſum ſit, nequis alterius hoſtis ab alterutra vel hoſpitio vel tecto recipiatur; qui hoſtis declaratus vel declarandus ab alterutrâ ſit, ei ut aquâ & igni ab altera ſit interdicendum, ut morte etiam multandus

dus ſit, ni intra dies quindecim poſt denunciatum ſibi diſceſſum ſarcinas collegerit? Hæccine, inquam, ſine metu ac trepidatione audis? qui ſi hoſtis eſſe aut fuiſſe deprehenderis, nóſque ut viros fortes decet, in ſententia perſiſtemus, neque articulos otioſos ad numerum duntaxat compoſuimus, ubi tua illa ſtipendia, & ſacrarum Hiſtoriarum profeſſiones? cui de tota illa ditione intra paucos dies decedendum erit; & relictis Hiſtoriis, illa vitæ tuæ fabula nequiſſima neſcio quibus in terris peragenda. Quis enim hoſtis noſter magis publicus eſt dicendus, quàm is, qui libro famoſiſſimo in vulgus edito totam Angliæ Rempubl. inhumaniſſimis verborum contumeliis proſcindit atque dilaniat? latrocinii, cædis, perduellionis, impietatis, parricidii, immò novo prorſus vocabulo deicidii demùm incuſat; omnes Principes, Populos, Nationes in nos, tanquam in monſtra ac peſtes generis humani ad arma, quantum in ſe eſt, concitat; & quaſi ad commune atque ſacrum bellum nobis inferendum hortatur? Hunc tu confeciſſe librum niſi pertinaciter negares, nullus nunc locus conſiſtendi iis in locis tibi eſſet. Cum igitur tibi tam ſit omnino periculoſum fateri, cùm incolumitatis & commodorum tuorum, ac prope ſalutis tam vehementer interſit librum iſtum ejurare, cur tua inimici & improbiſſimi hominis negatio contra famam conſtantem, immò verò quod plus eſt, contra tot hominum ſatis perſpicacium, & amicorum aliquot tuorum opinionem valere debeat, non video. At enim dicis, non te ſolum negaſſe; teſtem habere *reverendum antiſtitem Ottonum*, qui clariſſimum Duræum *admonuerit te illius libri non eſſe auctorem, ſibi probè notum auctorem longè alium.* Itaque ex ipſis Duræi literis oſtendam, neque probè hoc noviſſe Ottonum, neque teſtem omnino eſſe, vel ſiquid teſtatur, ex eo reddi te multo quàm antea ſuſpectiorem.

Ex literis Duræi, Haga, April. $\frac{14}{24}$. 1654.

Quod ad reſponſum Miltoni ad eum librum, cui titulus Regii ſanguinis clamor: Equidem à Miniſtro quodam Midelburgenſi, qui Mori perfamiliaris eſt, certior ſum factus, Morum non eſſe illius libri authorem, ſed Miniſtrum quendam Gallicum, quem Morus ſub conditione ſilentii eidem nominavit.

Et ex alteris Amſterodamo, April. $\frac{19}{29}$. 1654.

Cum D. Ottono colloquutus ſum; hic quidem acerrimè Regius eſt, & Moro perquam intimus; idque mihi dixit, quod ſuperioribus literis ad te ſcripſi, Morum non eſſe *Clamoris Regii ſanguinis* authorem.

Ex quibus hoc in primis nemo non intelligit, Ottono, ut qui partibus Regiis addictiſſimus, nobis inimiciſſimus, Moro à ſceretis ſit, ne ſi ſua quidem fide quicquam afferat, credendum eſſe. Nunc autem cùm apertè fateatur Ottonus, quicquid hac de re ſciat, abs te hauſiſſe, tuâ ſolâ authoritate niti, tuum hoc apud ſe depoſitum arcanum eſſe, non hoc Ottoni teſtimonium, ſed tua adhuc ſola negatio eſt: immò verò potiùs tua clara confeſſio dicenda erit, illius te libelli vel componendi vel procurandi cum pauciſſimis eſſe conſcium; ſi non authorem, at certè ſocium & adminiſtrum; vel tuâ operâ vel tuo conſilio librum illum fuiſſe editum. Quod ſi ita eſt, ut eſt ſanè per tuum teſtem, ex tuometipſius ore veriſimillimum, equidem haud metuo, ne te falsò inſimulaſſe dicar, ſi vel authorem ipſum affirmaverim te, vel eodem numero habuerim. Quis non jam planè perſpiciat, quàm penitùs ex ſinu tuo liber iſte prodierit? quàm non de nihilo conſtantiſſima de te iſta fama invaluerit? verùm adhuc clarius hoc idem ſtatim perſpicere cuivis licebit. Jam enim à fama, quod poſtmodum apparebit, minimè fallaci, ne vocis invidiâ contra me utaris, ad juſtam probationem & compertiſſimos mihi teſtes tranſeo. Accipe in primis literarum partem, quæ haud ita multo pòſt Lugduno Batavorum ſunt datæ, quàm libellus iſte clamoſus Hagæ-Comitis eſt editus. Miſſæ ſunt hæ literæ ad amicum quendam meum ab homine & docto & prudente, & rerum periti ſſimo, mihi ſatis noto, & in Hollandia notiſſimo: in quibus libelli cujuſdam famoſi factâ mentione, hæc ſtatim verba ſubjungit.

Literæ Leidenſes, Septemb. 27. ſtilo novo. 1652.

Nec majoris momenti eſt iſte Mori liber, cui titulus Clamor Regii ſanguinis ad cœlum: ſatiſque vendibilis fuit, donec Author illius vitiatâ Salmaſii uxoris ancillâ, ipſe ſuam exiſtimationem commaculavit. Hæ literæ eodem puto menſe, integræ ſunt evulgatæ, inque actis diurnis apud nos quinto quoque die hebdomadæ prodire ſolitis, palam extant; ejuſque authoritate vel qui miſit eas, vel qui edidit, fidem facilè ſuam tuentur, meam abſolvunt. Hæc habui neque levia, neque ullo modo contemnenda, cur hunc Regii ſanguinis clamorem opus tuum eſſe crediderim: famam conſtantem, non vulgi, ſed ampliſſimorum hominum per biennium totum opinionem atque conſenſum, literas viri intelligentiſſimi atque honeſtiſſimi vicina ex urbe miſſas, quibus an quid certius in re præſertim longinqua de inimico & extraneo homine, & omni infamiâ jamdudum cooperto, expectandum fuerit aut requirendum, haud ſcio. Age verò; ne tu me triſtem nimis & obſtinatum queraris, aliquanto laxiùs te habebo, quo deinde fortiùs teneam atque conſtringam: quoniam attributum tibi librum elegantulum ſic averſaris atque horres, contra hæc omnia quæ afferre hactenus potui tam valida, tuam valere ſingularem & ſuſpectiſſimam negationem patiar; remittam tibi hoc totum atque largiar, non eſſe te hujus libelli, qui Regii ſanguinis clamor inſcribitur, authorem; & tamen, quod jam forſitan expectas, non ſic abibis. Conſtat iſte liber & coagmentatur prooemiis quibuſdam & epilogis, Epiſtolâ ad Carolum alterâ ad Lectorem, clauditur carmine, altero in Salmaſium *Eucharistico*, altero in me diffamatorio: ſi ullam hujus libri paginam, ſi verſiculum fortè unicum ſcripſiſſe aut contuliſſe, ſi edidiſſe, aut procuraſſe, aut ſuaſiſſe, ſi denique edendo præfuiſſe, aut vel operæ tantillum accommodaſſe te reperero, quandoquidem nemo alius exiſtit, tu mihi ſolus totius operis reus, & author, & clamator eris. Neque verò meam hanc ſeveritatem, aut vehementem animum eſſe dixeris; idem apud omnes fere gentes jure &æquiſſimis legibus eſt comparatum. Quod ab omnibus receptiſſimum eſt adducam, jus civile Imperatorium.

Legito Inſtitut. Juſtiniani, l. 4. de injuriis, Tit. 4.

Siquis ad infamiam alicujus libellum, aut carmen (aut hiſtoriam) ſcripſerit, compoſuerit, ediderit, dolóve malo fecerit, quo quid eorum fieret, &c. Adjiciunt aliæ leges; *Etiamſi alterius nomine ediderit, vel ſine nomine.* Et omnes decernunt eum pro authore habendum eſſe atque plectendum. Quæro nunc ex te, non utrùm Regii ſanguinis clamorem, ſed an præmiſſam clamori epiſtolam Carolo dicatam, ullámve ejus particulam feceris, ſcripſeris, edideris, edendámve curaveris? quæro an alteram ad lectorem, quæro denique an illud infame carmen condideris, aut vulgandum curaveris? nihildum ad hæc reſpondiſti; ſi clamorem ipſum tantummodo abdicaſſes, omnémque ejus particulam gnaviter ejuraſſes, ſalva fide evaſiſſe te putabas, nóſque probè ludificaſſe; Epiſtolam videlicet ad Carolum filium, aut ad Lectorem, carmen etiam Iambum, Regii ſanguinis clamorem non eſſe. Tu itaque ſic breviter habeto, ne tergiverſari in poſterum queas, aut prævaricari; ne diverticulum ullum, aut latibulum ſperare; ut jam ſciant omnes quàm non mendax, ſed veriloqua, aut ſaltem non de nihilo iſta fama de te increbuerit, tu, inquam, ſic habeto: me non famâ ſolùm, ſed eo teſtimonio, quo nullum certius eſſe poteſt comperiſſe, te & libelli totius cui Regii ſanguinis Clamor eſt titulus, editionem adminiſtraſſe, & operam typographicam correxiſſe, & Epiſtolam illam ad Carolum ſecundum, Vlacci nomen præferentem, vel ſolum, vel *cum uno atq; altero* compoſuiſſe. Id quod tuum ipſum nomen Alexander Morus exemplis aliquot illius epiſtolæ ſubſcriptus, multiṣ ejus rei teſtibus oculatis clariùs indicavit, quàm tu negare aut expedire te ullo pacto queas. Si dicis, importunitati quorundam amicorum te hoc dediſſe,ut epiſtolæ nomen tuum apponeres, non aliunde quàm ex ore tuo ſic excuſanti qui ſolenniter affirmas, & eo præſertim loco paginæ 39. in quo,ut credatur tibi enixè flagitas *tueri te tua, aliena tunc demum forte curaturum, cum ex cuſſus propriis fueris.* Teipſo itaque flagitante, credendum non eſt te nomen tuum illi Epiſtolæ fuiſſe ſubſcripturum, tua niſi eſſet: id quod ſequente paginâ penè confiteris, tuàmque ipſe fraudem detegis & fallaciam, quâ fretus Clamoris authorem te eſſe toties negas. *Nam quis non miſereatur,* inquis, *hallucinationis tua cùm Præfationem Typographo tribuis*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

buis modo, modo adimis: Clamorem totum in me confers, qui ne particulam quidem ullam ejus extuli. Hoc cui non ſuboleat? cùm Præfationis ſeu Epiſtolæ ſimul & Clamoris mentionem facis, Clamoris ne ullam quidem particulam conferri in te ſinis; Præfationis nullam reſpuis, nullam inficiaris: immò quaſi errorem meum videris propemodum ridere, quòd ſatis conſtanter non dixerim tuam eſſe. Si inſciente te & prorſus ignaro factum hoc dicis, ut nomen tuum ſubſcriberetur, primùm credibile non eſt quenquam eſſe auſum mittendæ ad Regem Epiſtolæ cum dedicato libro excuſæ, alienum nomen ipſo inconſulto ſubſcribere. Complures deinde ſunt, qui ex te ipſo audierunt, cùm tuam eſſe illam epiſtolam vel interrogantibus faterere, vel ultrò ipſe prædicares. Verùm tua nécne fuerit, non admodum laboro; túne ſolus an *cum uno aut altero* eam compoſueris; quod & hìc pag. 41. ſubindicare ludibundus propè videris. Te iſtius ego non Epiſtolæ duntaxat, ſed & libelli infamiſſimi ſolum propè conſcium, te ejuſdem editorem aut edendi adminiſtrum, te Epiſtolæ ad Carolum aliquammultis exemplaribus divulgatæ ſubſcriptorem notiſſimum, te ſcriptorem etiam confeſſum, te ergò omnium legum conſenſu atque ſententiâ totius operis authorem ipſum tuo ore convictum atque conſtrictum teneo. Hæc quo dicam teſtimonio tam remotus, & unde mihi tam liquidò conſtare potuerint, ſi quæris, non famâ, inquam, ſolâ, ſed partim teſtibus religioſiſſimis qui coràm hæc mihi ſanctiſſimè aſſeverarunt, partim literis vel ad alios vel ad me ſcriptis. Literarum verba ipſa expromam, ſcribentium nomina non edam; propterea quòd in rebus alioqui notiſſimis neceſſe non habeo. Hem tibi imprimis ab homine probo, & cui ad hanc rem perveſtigandam haud mediocris facultas fuit, literas Hagâ Comitis ad me datas.

Ex Literis Hag. Com.

Exploratiſſimum mihi eſt, Morum ipſum Clamoris Regii ſanguinis exemplar nonnullis aliis imprimendum obtuliſſe, antequam Vlaccus illud accepiſſet; ipſum corrigendis operarum erratis præfuiſſe; ab ipſo exemplaria, ut primum quodque abſolutum eſt, compluribus impertita ac diſſipata.

Viden' ut hæc dilucida atque diſtincta ſint, ut non dubiis rumoribus collecta, ſed datâ operâ ac diligentiâ hominis iis in locis ac rebus verſatiſſimi, perveſtigata & inquiſita, certiſſimis indiciis comprobata atque comperta? Atqui teſtem, inquies, unum jus omne rejicit: en itaque ex ore duorum teſtium, quo teſtimonio neque ſacrum, neque civile jus quicquam amplius aut locupletius deſiderat, firmatum à me omne verbum, ut dicitur, & corroboratum habebis. Accipe nunc ſis quæ vir honeſtiſſimus idemque intelligentiſſimus & certò ſibi cognita, & illic teſtatiſſima Amſterodamo ſic ſcribit.

Ex Literis Amſterodamo.

Certiſſimum eſt omnes ferè per hæc loca Morum pro authore illius libri habuiſſe, qui *Regii ſanguinis clamor* inſcribitur: nam & ſchedas à prælo exceptas ipſe correxit, & aliqua exempla ſubſcriptum dedicatoriæ nomen Mori præferebant, cujus & ipſe author erat; dixit enim ipſe amico cuidam meo, ſe illius Epiſtolæ authorem fuiſſe: immò nihil certius eſt, quàm illam ſibi Morum vel attribuiſſe, vel agnoviſſe pro ſua.

Verùm requiris adhuc tertium: non id quidem cogit lex, attamen indulget. Eſto; largiſſimâ per me lege utere: poteſt fieri, ut terni opus ſint teſtes: coarctatum tibi à me juris quicquam non dices. Addo jam tertium.

Ex alteris literis Hagâ Comitis.

Dixit mihi Hagæ Comitis vir quidam primarius, habere ſe Regii ſanguinis Clamorem, cum ipſa Mori epiſtola.

Vides quàm largiter tibi admetiar: clara enim hæc ſunt, quis neget? tu tamen ſcito clariora apud me eſſe, quæ datæ fidei cauſâ reticeo, quàm quæ nunc palam exhibeo. Quod ſi adhuc tamen vis cumulum, fortaſſis accedet. Interea nunc libero ac ſoluto animo ad reliqua proficiſcor; quandoquidem id quod Deum Opt. Max. precatus ſum, adeptum me eſſe ſpero, ut nemini videar, viro præſertim bono & intelligenti, incertis rumoribus elatus temerè, accuſationem contra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

contra te falſam inſtituiſſe, nec fictis criminibus innocentem, quod quereris, & immeritum perfudiſſe, ſed tectum atque duplicem veris redarguiſſe, latentem atque ſectantem tenebras in lucem protraxiſſe: quod quidem & ex ipſa teſtimonii claritate perſpicuum eſſe reor, & in ipſis plurimorum hominum non conſcientiis modò, ſed & ſermonibus, ubi hæc geſta ſunt, clarius elucere. Quibus ſi ego teſtimonium denuntiare poſſem, obruerere, mihi crede, multitudine tot teſtium: quos tamen aliquando ſponte ſuâ veritati tam illuſtri, ſi opus erit, ſua nomina palam daturos eſſe confido. Quòd ſi hanc probationis vim atque evidentiam, quam ne Judex quidem ſeveriſſimus repudiaſſet, tu falſam tamen eſſe, id quod incredibile eſt, contendere audebis, erit fortaſſe cur de tuo queraris atque deplores infortunio, aut iratum tibi atque infenſum agnoſcas Deum, qui per aliorum vel errorem vel mendacium aſſignati tibi hujus libelli illa alia tua dedecora in Eccleſia diutius non ferenda, latiùs patefieri, & perſonam illam eccleſiaſticam, quam circumfers impudentiſſimè, detrahi tibi voluerit; me cur incuſes deinceps aut reprehendas non erit, immo nec unquam fuit, velles modò tua in nos commiſſa recognoſcere; verùm illa mordicús inficiari nimium tibi expedit, & ſimul pergis laceſſere. Noli igitur, quod jam iterum moneo, me inculpare, ſi rurſus quæ nolis nunc viciſſim audieris. Sed videamus quid ſit. Primùm occurrit mihi, nec opinato, mea pro Pop. Anglicano Defenſio ſecunda, typis Vlacci malevoli mendoſiſſimè ac malitioſiſſimè excuſa; omiſſis nonnunquam verbis integris, non ſine ſtructuræ totius atque ſententiæ vel depravatione vel interitu. Quod ego omnes volo monitos, qui mea curant legiſſe, nequid meum ex officina hominis inimici & veteratoris exire integrum aut ſincerum exiſtiment. Huic acceſſio eſt. Vlacci itidem mala merx, *Alexandri Mori fides publica*. Ita ego quos à me longiſſimè ſummoviſſe ac protelaſſe ſum ratus, eos vel invitus ſub iiſdem pellibus conjunctiſſimos mihi reperio. Sic eſt profecto; qui liberrimè riſerit hos homines, ſibi devinxerit. Cavendum ſanè & procul fugiendum erit cui putaverint iſti naſum eſſe aduncum; ne aliquando ſatis irriſi, irridentis naribus duntaxat uncis ipſi ſeſe tanquam uniones hinc atque inde ſuſpendant. Cognoſcite verò nunc adverſarium, ſiquis unquam fuit, degenerem, iniquum, odioſum. Nam ut primùm, neſcio quo caſu per amicum meum, non id agentem ut ab iſto gratiam iniret ullam, intellexit me ad Clamorem Regii ſanguinis reſponſum in ſe edere, æſtuare mens hominis conſcia, & omnes in partes verſare ſe cœpit. Inter alia trepidantis atque degeneris animi indicia, qui libellum modò famoſum tam cupidè, támque improbè in alios edidiſſet, libellum nunc ſupplicem ad Legatum Fœderatorum Ordinum apud nos commorantem ſcribit, orans atque obſecrans, uti cum Dom. Protectore quam inſtantiſſimè de ſupprimenda mea Defenſione ageret. Cùm reſponſum tuliſſet impetrari nequaquam id poſſe, exire nihilominus in lucem, jamque adnavigare animadverſorem in ſe librum cum ſpicilegio quodam & collectaneis facinorum ſuorum, conturbatus, & huc, illuc curſitans, circumſpectiſſimus deinde homo, totus in ſpeculis eſt; oculos ab litore dimovere vix audet; ubi adveniſſe librum cognovit, ſuúmque ſtatim indicem ſenſit, prece neſcio an pretio exorat librarium, ut exemplum illius libri ullum me divenderet, donec ipſe reſponſum ſuum confeciſſet; id eſt, ut commercii fidem violaret, donec iſte *fidem publicam* conflaſſet. Ita bonus ille vir quingenta plus minus exempla rectè & emendatè edita ſuo arbitratu premit, dum Vlaccus interim jacturam alienam ſuum ratus compendium, quot ſibi videtur mendoſa imprimit. Bene agis, Vlacce, ut conſueviſti; ſed auctarium hoc damni quid ſibi vult adjectum? cur appendices vos ipſos adjunxiſtis mihi, hominum importuniſſimi? nemóne ut poſſit me velle, quin vos quoque vel ingratiſſimum onus unà ferre cogatur? Ergo ego, ut videtur, non cæcus, ſed cæcias, quos volebam propellere nebulones, attraxi. Tu verò, adeóne tibi, More, tuóque ſive genio ſive ingenio diffiſus es, ut victurum te, & in manus hominum perventurum deſperares, niſi te mihi aſſeclam quocunque irem, malè conciliatum agglutinares, & emptoribus etiam nolentibus te obtruderes? verùm expertus jam didici quid ſit picem attrectare; & erat hoc, opinor, haud minus Vlacci aſtutiâ proviſum, qui non Typographus ſolùm, ſed arithmeticus, quod jam fateor, vetulus, metuebat ne *Alexandri Mori* neglecta *fides publica* jaceret, ſéque à ſoricibus ægrè tueretur, niſi hanc artem Alligationis, verè cauponariam, adhibuiſſet, & vile ac vitioſum vendibili miſcuiſſet. Age verò, quoniam neceſſe eſt cum Defenſione pro pop. Anglicano, Alexandri Mori fidem publicam coemere, quanquam parva hæc, utcunque

num-

nummulorum jactura erit, diſcere ex te avemus, quid ſit *Mori fides publica?* utrùm confeſſionem tuæ fidei publicam nobis exhibes, an quid in ſymbolum? Hæc enim tua fides publica eſt, opinor; privata an ſit, dicant qui te Spir. Sanctum non agnoſcere accuſant. Quid ergo eſt? tuámne dicamus fidem eſſe publicam, an fidem publicam eſſe tuam? Tuam fidem ſicut & pudicitiam eſſe publicam, non eſt difficile ut credamus. Qui enim alienas uxores & ancillas vis eſſe publicas, quidni tua omnia, pudorem etiam ac fidem publicam eſſe velis? An verò hoc eſt quod dicis, fidem publicam eſſe tuam? at hoc quì poteſt fieri? Túne fidem publicam pro ſcorto abduxiſſe te putas, tua ut ſimul eſſet & publica? aut captioſus hic titulus eſt, aut ſenſu vacuus. Si tua fides hæc eſt, quemadmodum eſt publica? ſi publica eſt, quemadmodum eſt tua? Relinquitur ut vel imprudens hoc titulo ſignificaſſe videare cùm Alexandri Mori fides publica ſit, adeóque non tua; rurſus cùm tua ſit, ideóque non publica, hanc quam affers fidem repugnantem & implicitam, nec publicam eſſe nec tuam. Quid ergo? aut dubiam, aut inanem, aut denique nullam. Quòd ſi contendis hanc fidem omnino eſſe publicam, quæ tua tanta impudentia eſt, More, ut cùm fidem ipſe nullam habeas quam pro te afferas, tot flagitia perpetrare fide publicâ exiſtimes tibi licere? ut nunquam aliàs dici veriùs, quàm de te verſiculus iſte videatur, quicquid peccat Morus, plectitur fides publica. Hæc tibi uni licentia ſi concedatur, non tu Alexander Morus, ſed Alexander ille Phrygius meâ quidem ſententiâ nominaberis. Beatum interim te, cui militet fides publica. Contra quem autem? contra meas nempe *calumnias*. Quas tandem illas? an quòd infamis libelli Clamoris Regii authorem te affirmaverim, nunc etiam juſtâ probatione arguerim? at verbum de iſto clamore in tua fide publica nullum. An quòd hortenſem te adulterum, domeſticum Pontiæ ſtupratorem enarraverim? at horti percautè tu quidem ac timidè mentionem facis; facta utrobique flagitia aut non omnino, aut obliquè tantùm & frigidè negas. Quid ergo fidem publicam ſollicitare opus erat iis de rebus, quas audacter ipſe negare non potes? nihil ſanè, niſi quòd circumforanei pharmacopolæ & vaniſſimi circulatoris hoc ſolum tibi defuit, ut elogiis ac teſtimoniis, neſcio quo pacto adſcitis atque correptis, & oſtentatâ fide publicâ te venditares. Tibi igitur ſi *Scurra* ſum, minus commoveor; quandoquidem is, qui ab oraculo ſapientiſſimus, ab tui ſimilibus Scurra Atticus eſt dictus. Cur autem Scurra tibi videor, More? an quòd nequitias tuas interdum ſalſé perſtrinxerim? ne tu ſtultior ſis, More, & adhuc magis ridendus, ſi quenquam putas, modò emunctæ naris ſit, ad tuos fœtores, niſi ſale conſperſos, poſſe appropinquare. Sed vide, quàm tibi temperaverim, quàm leniter tecum egerim: Cùm enim in ipſa fronte libri nullo negotio potuerim tibi paria retuliſſe, & affixo tibi cognomento appoſitiſſimo atque meritiſſimo ita ſcripſiſſe, *Contra Alexandum Morum adulterum & cinædum*, cohibui me; partim tui miſertus, partim ut legentium oculis atque auribus nonnihil conſulerem, ne ſubito occurſu tantæ fæditatis atque offenſione averterentur.

Sed de his plus ſatis; ab infantiſſimo nunc titulo ad librum ipſum veniamus: id quod te, ut video, non delectat; nam rectâ eunti viam obſtruis; & ægrotantem Doctorculum neſcio quem Crantzium cum lectulo & culcitra, tanquam aggerem aut vallum obdis tibi & tranſverſum extrudis. Qui *æger*, ut ipſe ait, & ni fallor ægerrimus, id eſt maledicendi cupidiſſimus, haud ſcio an ventilatâ lodice vix ſe in cubitum erexerit, ut hæc ſua febriculoſa ſomnia deliraret. Mox quaſi teſtamento jam facto ſubjicit, *Scripſi propia manu & ſubſignavi licet æger corpore.* Age jam tu, ſi vis, animam; nos reſignemus; & Lectori imprimis quid legaveris inſpiciamus: multam, opinor, ſalutem; ne unciolam quidem; quid ergo? plorare: *Lege ſi potes & luge.* Me verò quòd ignotus minimé expectabam, ſecundum hæredem quincunce toto maledictorum aſpergis. *Lege,* inquis, *& luge ſæculi vicem, in quo maledicentiæ tantum licet:* Luge potiùs tot inſipientes doctorculos, quos niſi maturè caveat hoc ſæculum, vereor ne propediem & lugeat & luat. Tu verò tum luxiſſes, cum inauditâ audaciâ Salmaſius homo privatus, extraneus, nullâ injuriâ laceſſitus, in univerſam Anglicanam Remp. atque Senatum fœdiſſimis contumeliis bacchatus eſt: tum luxiſſes, cùm probroſus ille anonymus Clamorem Regii ſanguinis in nos eructavit, nec acerbiſſimis modò verborum contumeliis ad rabiem uſque furit ac ſævit, ſed nobiſcum ſic agi oportere, decere, convenire, rationibus & argumentis, ut ipſe putat, Chriſtianis defendere conatur. Cognoſce nunc, ſi potes, tuam ipſe iniquitatem: cùm externi, ad quos noſtra nihil pertinent, nobis vel acerbiſſimè maledicunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ledicunt, & maledicentiam ipſam defendunt, vis omnes *legant*: cùm ego & pro meo in patriam officio, & Magiſtratuum juſſu meos cives ac populares, me denique ipſum probris omnibus læſum defendo, vis omnes *lugeant*. Tum cavere Lectorem jubes, ne me *credat Hiſtoricum*. At neque tu Albertus es Crantzius; & hoc tibi edico caveas, ne ego antequam peroravero te citiùs Mendacem, quàm tu me *Fabulatorem* coarguas. *Quis & qualis ſit iſte Miltonus*, inquis, *ignoro*. Non diſplicet; neque enim tanti eſt tuum noſſe aut non noſſe: Ego verò te ſtatim novi & morbum tuum. *Quis ſit*, inquis, *ignoro*; *libelli ejus ſatis docent*. Indocilis ergo Crantzius, qui ignorat; temerarius item atque injurius, qui ignotum illæſus lædis, qui per calumniam ac maledicendi præproperam libidinem ex libro de divortiis, loco non citato, verbis aut non plenè aut perperam adſcriptis, Blaſphemiæ falsò inſimulas. Tu antè, quiſquis es Crantzi, in malam peſtem abieris, quàm dixiſſe me *Doctrinam Evangelii & Dom. noſtri Jeſu Chriſti de Divortio eſſe Diabolicam*, uſquam inveneris. Quòd ſi dixi fortaſſe, quam inde conficiunt vulgares interpretes doctrinam, quâ poſt divortium neceſſariò factum, omne aliud matrimonium interdicunt, eſſe Diabolicam, id eſſe Blaſphemiam quo tu pacto evincis? niſi ſi fortè Theologorum dictatis quibuſvis contradicere, nunc primùm Blaſphemia eſt credenda. Quod autem affirmas Doctrinam de Divortiis *ab omnibus patribus à Theologis veteribus & hodiernis, ab omnibus Academiis & Eccleſiis Britannicis, Hollandicis, Gallicis* eodem modo explicari, ſcito te vehementer hallucinari: & ignorantiam Doctori tibi & præſertim reprehenſori turpem prodere: quam ſi vacat, in eo libro, qui à me *Tetrachordon* eſt inſcriptus, exues. Poteris ibi, ſi libet, diſcere, quam ego tueor ſententiam, eam & Patrum aliquot, & ſummorum poſtea Theologorum Buceri, Fagii, Martyris, Eraſmi fuiſſe; quorum hic juſto tactatu Phimoſtomum quendam Doctorem, tui comparem, eademque ferè blaterantem refellit. Interea non miror laborare te tantopere de inhibendis divortiis, cùm animadverto etiam domi tuæ haud leve accidere divortium ſolere; nimirum ſenſûs communis ab loquacitate tua. Quis enim mentis compos aut ſententiæ ſuæ ſic loquitur? *In Salmaſio vix ipſi inimici aliud requirunt, quàm quod fuerit iracundior, & male conjugatus*. Patere te doceri, doctorcule, quod pueruli ſciant. Non requirebant illi quod fuit, ſed quod non fuit. Ais me *Eunuchum dixiſſe Salmaſium*, quod nunquam dixi: duos tantummodo verſus ex Eunuchi Terentiani prologo deſumpſi, ut Scenicum plorantis exordium, & lamentabile ridiculum riſu, ut par erat, exciperem. *Nihil minus quam Eunuchum* fuiſſe affirmas: id meâ nihil refert. Tu tamen, quid hac in parte ſolus tam audacter pronuncies, cave. Adeóne legum neſcius ac rudis es, ut ullam rem difficiliùs probare te poſſe ſine duobus teſtibus arbitreris? Sed minitaris deinde; *ſiquando prodibit viri ſummi poſthumus liber, Miltonius ſentiet mortuos quoque mordere*. Vos ipſi exiſtimare poteſtis, qui vivum non pertimui, eundem mortuum quàm non reformidem.

Æternum latrans exangues terreat umbras.

Si mordacem in me mortuum emiſeritis, ſcitote neque melle neque mulſo placatum à me iri. Cognoſcetis an & ego λόγον ἐπιτάφιον commodè poſſim ſcribere. *Dii boni*, inquis, *quam niger eſt Miltonius, ſi fides Salmaſio?* at ipſam inferorum fuliginem ſi ſecum trahat, me, Deo benè juvante, denigrare non poterit. Tu Salmaſii in me convitia ut lætè nunc refers! quaſi pulmentum ægroto tibi hoc eſſet: contra illa convitia cùm ego me, ut par atque æquum eſt, defendam, tunc tuum illud triſte & querebundum rurſus audiemus, *Lege & luge*; & illi *Dii boni* tui tunc rurſus fortaſſè implorabuntur. Sed dic, quæſo, Sacroſanctæ Theologiæ doctor, quos tu Deos bonos colis? vereor ne Catechumenus hìc potiùs, quàm Doctor dicendus ſis. Docent ſacræ literæ unum eſſe bonum Deum. Tibi ſi Dii boni ſunt, erit fortaſſis & bona Dea; cujus tu Sacerdos & Myſtagogus Corybantem in me nunc agis. Ego quæ in Morum attuli, quanquam tu *falſiſſima eſſe* præfidenter affirmas, ſciunt illi eſſe vera, qui rebus omnibus interfuere, quíque nullum Genevæ Crantzium eo tempore cognoverunt. Hoc ſanè miretur quiſpiam ſi hæc Mori fides publica eſt, quo pacto, quóve nomine tua iſta privata fides huc nobis ex grabatulo in præfationem irrepſit. Iniquitas certè in me tua fidem de illo quam infercis hìc tuam in dubium vocat, qui me accuſas, quòd *innocentiſſimo Typographo parcere non potuerim*. Ergo Vlaccus, qui me ſibi prorſus ignotum petulantiſſimis convitiis adſcripto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

nomine palam appetivit, tibi *innocentiſſimus* eſt. Audi ergo iterum, Theologe, cui tu ſacræ ſcientiæ vix initiatus mihi videris, audi quàm te tuóſque mores Theologia ſacra & ſapientiſſimus præceptor dedoceat: Qui abſolvit improbum, & qui condemnat juſtum, abominationi Jehovæ ſunt æquè ambo. Verùm haud ſcio utrum in me ex ignoto factum modò inimicum iniquior, an in amicum ipſum ineptior ſis Morum: cujus prædicatas virtutes tot vitiis interpunctas, & propè alternas introducis, ut non ornatum, ſed maculis tantummodo variatum, non Morum, ſed morionem demiſiſſe abs tuis laudibus videaris. Pictor ſanè eximius primam laudis lineam cum litura ducis; *ſemper magnas inimicitias exercuit cum æmulis.* Vitium narras, Crantzi, in miniſtro evangelii quam minimè tolerandum; præſertim cùm *iis inimicitiis ipſe*, quod fateris, *nimiâ loquendi libertate, locum ſæpe præbuerit.* Deinde eſt arrogans & Gallicè *Altierus*, & Spanhemii judicio & tuo. Hactenus nigro lapillo; nunc vario: *Fœlix ingenium, niſi crabrones irritaſſet.* Æmulos nimirum ſuos, non ipſe aquila, ſed ut muſcas olim ſcarabeus ille veſpæ filius. *Nullum novit Salmaſius nobiliorem genium, ſi laboris tolerantior fuiſſet:* Ignavus igitur Morus; & tamen ſemper genio ſatis indulſit. Addítque ipſe Salmaſius *variè læſiſſe uxorem ſuam:* Unde protervus in matronas etiam Morus; *præter inconſiderationem* quoque *tali homine indignam*: Salmaſio itaque judice, quid eſt Morus niſi morus? Hìc autem fateor ſatis cauſæ fuiſſe, cur *ægrum* te ſubſcriberes; manifeſtò enim febricitas. Qui ſic tibi dixiſſe Salmaſium ais, *ſiquid in* Pontiâ *peccavit* Morus, *ego ſum leno & uxor mea lena.* Feſtivè tu quidem in hoc dramate perſonarum numerum auxiſti, & uberem ridendi anſam, ſicui otium eſſet, porrexiſti. Verùm ſiquid hujuſmodi Salmaſius amico tibi & privatim, ſiquid incommodius de ſe vel de uxore familiariter locutus eſt, id tu, niſi planè delirares, amicitiam ſaltem reveritus & arcanum domeſticum, non tam ſtolidè hoc in loco effutiſſes. Sed redis ad laudes, *acutum judicium Mori*; adjunge *inconſiderationem* illam *tali homine indignam*, res duas inter ſe conjunctiſſimas. *Fœlicitatem in concionando*; & infœlicitatem in ſcortando: par alterum in Mori laudibus appoſitiſſimum. Accedit corollarii loco *trium linguarum peritia:* quæ profeſſorem hunc tandem conſummat nobis trilinguem; id eſt, cum ſupradictis virtutibus paulò plus quàm triobolarem. Cum voto denique finem facis ineptiendi; ut *Deus Chriſtianorum* (modo enim reliquiſſe *Deos bonos* tuos videris) *hanc mentem inſpiret Poteſtatibus, ut hanc ſcripturiendi licentiam Chriſtianis infamem compeſcant.* Vos itaque priores compeſcant, à quibus hæc omnis licentia primò exorta eſt: mihi mei defendendi jus ac poteſtatem adverſus contumelias veſtras, uti ſpero, non eripient. Intelliges tum ipſe, quàm ego libens omni hoc genere contentionum ſuperſedeam. Atque tibi jam, ut puto, ſatisfactum eſt: ídque eò ampliùs feci, quòd Doctorem te Sacroſanctæ Theologiæ cum ampliſſimo phylacterio agnoſcerem; Doctoribus autem mirificè delector.

Nunc Vlaccum paucis dignemur: nam & Vlaccus reſponſat, Typographus meus, & neceſſarius jam factus. Reſponſa hominis breviter colligam, ut perſpiciatis quàm bellè quadrent. Es veterator, inquam, Vlacce. Sum bonus, inquit, *Arithmeticus.* Et tamen queruntur, qui tibi expenſum tulerunt, peſſimè te numerare. Ego ad probitatis normam te exigo. Hem tibi, inquit, *canonem Logarithmicum!* Sophiſtica hæc eſt, Vlacce, non Logiſtica: perinde quaſi idcirco ſolùm Arithmeticam didiciſſes, quod in ea falſi regulam doceri audiveras. Clancularius es, inquam, & obæratus auſugiſti. Tu mihi *Sinuum tabulas*, & *Tangentium*, & *Secantium* crepas. At quibus tecum ratio eſt, expenſi tabulis te urgent: ídque ipſum eſt quòd ſinuoſum te nimis, & alieni cupidiùs tangentem, & malè ſecantem queruntur. *Trigonometriam*, inquis, *converſis Sinubus in Logarithmos artificialem abſolvi.* At artificia interim tua & verſutias Creditores luunt: Non trigonometram, ſed tetragonum ſine fraude cum illis te eſſe oportuit; non angulos & obliquitates, ſed ſuum cuique metiri ac reddere. De cætero, ad tuam te confeſſionem ipſam rejicio. Londini, Pariſiis, iniqui Librarii, iniquum judicium, iniqui Judices; tu ſolus integer & caſtus: at illi contra te unum omnes cùm audientur, vera eſſe ea quæ de te dixi, nemo non fatebitur. In me autem quàm ſceleſtus fueris, facilè evincam. Primùm ſcripſiſti ad Hartlibium, petens, ut mea, ſiquid haberem, poſſes excudere; & ſimul de mea oculorum calamitate, eſſémne omnino orbus luminum, ſedulò & quaſi dolens quæſiviſti: mox proditoriè, cùm intelligeres nihil tibi à me excudendum venire, cæcitatem mihi, quam quaſi ſollicitè modò & dolenter inquirebas, eam ſtatim

ſceleratè

ſceleratè inſultans palam exprobraſti. Nam Typographus, inquit, ſum; *quid ad Typographos tam magnæ controverſiæ, niſi ut operam ſuam?* Acutum ſanè & typographicum! Non alius quiſquam typographis plus hac in parte quàm ego conceſſerim. Num ergò tu famoſiſſimo libello tuum ſubſcribere profeſſum nomen quaſi author eſſes, debuiſti? & cujus ex libris lucrari cupiebas, neque nunc primùm, ut audio, lucratus es, ejus nomen turpiſſimis contumeliis maculare, cum privilegio ſcilicet, licere tibi exiſtimaſti? *Bellum*, inquis, *erat*; & ſimul miratur tua vaſtitas, quòd, factâ pace, bacchationes in me privatim tuas & ſingularem inſolentiam impunè tibi eſſe noluerim. Neſcis enim, vappa, quid belli ratio, in cauſa etiam longiſſimè diverſa, ab temulenta tua rabie diſcrepet. An ſiquis exiſtimationem meam privatus per cauſam belli famoſo libro violaverit, ea mihi injuria devoranda eſt, ut ne poſſim, cùm viſum erit, me juſtâ & expectatâ defenſione vindicare? *Non me puduit*, inquis, *quanquam ignominiosè accuſatum, alteram editionem adornare.* At non omnes tibi ſimiles ſunt Vlacce, ut non pudeat fidem, pudorem, omnia lucro poſtponere; cujus fæda cupiditas adeò vilem tibi & abjectum animum ingeneravit, ut tuis ipſe typis teipſum graphicè nebulonem depinxiſſe non erubeſcas; eodémque tempore mihi maledicere, & meis ex libris quæſtum facere. In quo quid cani ſimilius fieri abs te potuit? cujus ego allatrantis capiti, cùm os illud vehementer inflixiſſem, exclamas tu quidem & quæritaris; mox ut eſculentum eſſe comperiſti, reverſus blandulè, rodis ſimul & liguris. Tu verò mea aut non omninò attigiſſe debuiſti, aut non corrupiſſe; nunc inimicus librum meum non ſolùm excudiſti, ſed ultione viliſſimâ deformatum ac mutilatum & adverſariis hinc inde obſeſſum expoſuiſti: quorum alterum rapaciſſimam lucelli cujuſvis aviditatem tuam, alterum & tuam ſingularem malitiam & tuarum mercium improbitatem declarat. Hæc tua ſunt, Vlacce. Nunc remoto te circumpede Herum tuum aggredi tandem ab latere aperto liberiùs licebit. Qui quamvis non modò intus turpis, & ſibi conſcius, ſed foris jam penè omnibus manifeſtus atque perſpicuus ſit, tamen cùm in audacia poſitam ſibi eſſe ſpem unicam ſtatuerit, abſterſo ore, ut in proverbio ſacro ſcortum illud, & aſſumptâ non ſolum viri ſancti oratione atque perſonâ, ſed ſapientiſſimi quoque titulo Eccleſiaſtes novus cum malâ cruce, & ſacrarum literarum Profeſſor profanus incedit. Adeò ut mirentur omnes in quo ſumma eſſe tot vitia reperirentur, in eo illa omnia potuiſſe ab impudentia tam longè ſuperari.

Ego verò eorum quæ de te ſcripſi, More, cùm *affinxerim* ſanè nihil, affirmaverim autem ea quæ & creberrimâ paſſim famâ, & mihi privatim teſtibus idoneis eſſent cognita, utrius hoc noſtri *ad ſempiternum dedecus* futurum ſit, non id tuum, quod tamen tibi arrogas, judicium erit, ſed, Dei voluntate, hominum integrorum ſententiis dirimetur. Tu interim præfationes mihi (quid enim *tui præfatio* ſit nondum aſſequor) vel *vaniſſimi* vel *mendaciſſimi*, quanquam uberrima tibi mendaciorum copia eſt, mitte *comparare*. Teſtimonialium ut ſis tibimet callidiſſimus æruſcator, præfationum tamen coactorem te mihi nolo. Nam quod ais, quæ de te protuli *ejuſmodi eſſe, nemo ut ſit eorum quibus paulo propius innotuiſti, quamvis iniquior eſſet, quin falſitatis perpetuæ coarguat*, id uſque eò veritati planè contrarium eſt, ut eorum qui te *propius* norunt multi nuntiis, non nemo literis queſtus mecum ſit huic me argumento facinorum tuorum tam uberi & copioſo parùm ſatisfeciſſe; tantum abeſſe, quicquam ut finxerim, ut permultas præclaras etiam, tuas res geſtas ſilentio prætererim: ſe, ſi adfuiſſent, quod & optabant quoq; nonnulli, largiore me palmarum tuarum acceſſione & copia facilè fuiſſe inſtructuros. Tuum ergo illud *miſerere*, quo tu & operarius tuus, par bipedum odioſiſſimum, *miſereri meam vicem* vultis ridiculè videri, vobis veſtríſque vicibus moneo reſervetis, ego à me procul arceo: miſerationes improborum cujuſmodi ſint, didici. Nam quid eſt, obſecro, quod miſerationem hanc veſtram inhumanam tandem commoverit? quòd *in te* nempe *hominem immeritum graſſatus ſim.* At ô gemina impudentia, & conſciorum par calloſiſſimum! vóſne ut audeatis vos *immeritos* aſſeverare, niſi fortè vocis ambiguo colluditis, quorum alter Clamorem illum infamem atque infandum edidit, alter excudit, uterque divulgavit? Diſcant omnes, quæ vos *cum bono Deo* affirmare ſoleatis, quàm ſint pro nihilo habenda. Nec precationem feliciùs, quàm miſerationem adſciviſti; aut ad *juſtam nominis tui defenſionem aggredienti veram & verecundam ſuggerat tibi Deus orationem, ab omni mendacio & obſcænitate prorſus abhorrentem*: Alterum enim nunquam es præſtiturus, ut mendaciis abſtineas; alte-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

rum iniquiſſimè precaris, ut cum tua facta obſcæniſſima ſint, orationem ſuggerat tibi Deus factis abhorrentem: quod contrà precari debuiſſes, ut ſuggereret tibi Deus non verecundam, ſed obſcœnam: ſic enim tua facta verbis ſaltem propriis & non mendacibus Deo atq; hominibus confeſſus eſſes; ſic non hypocritam egiſſes; quod Deo longè gratius fuiſſet. Nunc non Deus te, ſed tua illa Dea audit Cotytto, ſive ea Laverna, ſive utraque eſt, labra tacitè moventem:

> *Da mihi fallere; da juſto ſanctoque videri:*
> *Noctem peccatis, & ſtupris objice nubem.*

Quæris quî ſciam quæ tu tecum? dicam. Vocale quiddam, ſi neſcis, omnis, totúſque homo eſt: non lingua, non vox hominis ſola loquitur; vita ipſa, mores, facta, quid quiſque velit, tacente ſæpiùs linguâ, clamant atque teſtantur. Tu itaque hæc tacitè; illa clarè; *Orationem videlicet ob omni mendacio & obſcœnitate prorſus abhorrentem, hoc eſt inquis diſſimillimam tuæ.* De hoc utroque ſigillatim à me tuo ordine reſpondebitur. A mendaciis exordiris: *nam ut hinc,* inquis, *ordiar, quid mendacius ipſa fronte libelli tui? quem,* neſcis quare, Defen ſionem ſecundam pro populo Anglicano vocem; *re quidem verâ* inquis *teterrimam contra me Satyram & ventoſiſſimum Panegyricum à te dictum tibi.* Næ tu mendacia jejunus admodum & eſuriens, ſed inani morſu captas, ſi toto libro nihil mendacius ipsâ fronte invenire potes: Quam ego & veracem eſſe, & per omnia libro conſentaneam facilè demonſtrabo; quid enim appoſitius, quid accommodatius ad defenſionem Populi Anglicani, quàm ſi ejus vitam & mores turpiſſimos eſſe convincam qui probroſiſſimo libello edito Populum Anglicanum tantâ injuriâ laceſſiſſet? eum te eſſe confirmo. Quid ſi digreſſus aliquoties eſſem, & in materiâ præſertim tam tritâ & ſæpe triſti Lectoris nonnunquam recreare animum aliunde experirer? Túne adeo preſſus & minimè laxus homo es, ut latum unguem ab argumenti cancellis diſcedere quoquam licere non putes? quæ lex Rhetorum tuorum digreſſiones iſtiuſmodi reprehendit? Ego ſi exemplis, quod poſſem, Oratorum illuſtrium explicarem quid hac in parte liceat & uſitatum ſit, efficerem ut appareret ſtatim facili negotio, quàm tu harum rerum rudis atque ignarus ſis. Nec ſolam Satyram, quod ais, in te ſcripſi, ſed ut perſpicerent omnes, libentiùs me & multo ſtudioſiùs bonos collaudare, quàm malos vituperare, clariſſimorum aliquot nominum laudes qui vel patriam armis & conſilio egregiè liberaſſent, vel mihi ſaltem facta eorum defendenti faviſſent, (cum id etiam cauſam cohoneſtaret) & paſſim admiſcui, & pleniùs introduxi. Atque adeò ne hoc quidem, quòd ſereniſſimæ Suecorum Reginæ grates potiùs, quàm laudes perſolverim tu unquam oſtenderis à Defenſione Pop. Anglicani, cui illa impensè exiſtimata eſt faviſſe, alienum fuiſſe. Quid ſi, quod objectas, me denique laudaſſem aliquantiſper digreſſus? quis ea tempora, eas perſæpe cauſas incidere non fateatur, ut propriæ laudes etiam ſanctiſſimis modeſtiſſimíſque viris indecoræ non ſint, nec unquam fuerint? hunc etiam locum uberrimum exemplorum illuſtrare copiâ ſi vellem, equidem me omnibus facilè probarem tu obmuteſceres. Sed me nuſquam laudavi; nec, quod criminaris, Panegyricum à me mihimet dictum uſquam invenies: Singulare quidem in me divini numinis beneficium quòd me ad defendendam libertatis tam fortiter vindicatæ cauſam præter cæteros evocaſſet, & agnoviſſe fateor, & nunquam non agnoſcere debere: & præclaram hinc miniméq; culpandam, ut ego quidem arbitror, exordiendi materiam ſumpſiſſe. Petitus deinde ab illo Clamore Regio convitiis omnibus atque calumniis, & infimorum numero habitus, non me laudibus, quanquam id nefas non erat, contra adverſarios deſpectores, ſed nudâ ac ſimplici rerum mearum narratione contentus, tuebar: id Populi Anglicani quem defendebam, quanti intereſſet, uti ego meam exiſtimationem non planè abjicerem nec obtrectandam quibuſvis & obculcandam relinquerem, præfatus antequam mei facerem mentionem ſedulò oſtendi: cffenſionem denique ſicujus fortè hac in re incurriſſem, haud negligenter ſum deprecatus. Hæc tu ſi propter invidentiam & livorem aut non legere aut meminiſſe non vis, quid eſt reliqui niſi ut crepes? nullum enim in fronte libri mendacium, niſi abs te per malitiam atque calumniam conflatum reperietur. Quanto mendacior *Alexandri Mori fides publica?* an te omnia in illo libro ex fide publica ſcripſiſſe audes dicere? atqui aut hoc tibi neceſſariò dicendum, aut libri illius fronti nulla fides eſt. Ita tu dum in titulo tuo putidus, in meo malitioſus es, aut fides

publica

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

publica frontem per te, aut tua frons fidem perdidit. Pergis de mendaciis. *Alterum eſt*, inquis *authorem eſſe me libri, cui titulus, Clamor ſanguinis Regii.* Quod cum ego verum eſſe firmiſſimis teſtimoniis jam ſuprà demonſtraverim, téque illius libri certiſſimum curatorem atque editorem omnium jure gentium & legibus pro Authore habendum eſſe, ſequitur ut quæ mei fallendi ſpe nixus hoc loco vociferaris, quaſi author non eſſes, tametſi infirma per ſe, atque inania ſunt nunc fundamento illo fallaci ſubruto, ſuâ ſponte corruant atque ſubſidant: ſimúlque ut totum illud mendacium, illa omnis *temeritas, imprudentia, immanitas*, quâ me per ſummam impudentiam hinc oneras, in teipſum recidat. Exclamantem itaque & frigentem & tuo laqueo impeditum, te hîc prætereo: nugas autem quaſdam tuas ſine riſu non poſſum; per quas acutiùs & miſerabilius exclamare te putas. *Nam licet*, inquis, *ea crimina quæ in me conjicis vera eſſent, tamen contra jus & fas omne eſſet, quod nullius in nos authoritatis, quoddam tribunal excitas, criminationes publicè ſpargis.* An neſcis ergo, hominum ineptiſſime, idem hoc tribunal eſſe, eandem ſellam atq; authoritatem, jus idem criminandi & judicandi, quod ego veſtro primùm Salmaſio, mox Clamatori Regio defenſione juſtiſſima eripui? veſtrum ego nunc exemplum atque judicium in vos converto, veſtro jure utor; veſtrum ipſum tribunal, veſtra ſubſellia, quæ in nos paraſtis, de veſtris erepta manibus in vos juſtiſſimè ſtatuo. *Deinde*, inquis, *tametſi libri author illius eſſem, non tibi tamen integrum fuiſſet tot ſcommata nihil ad cauſam pertinentia huic propinare ſæculo.* Videte, quæſo, æquitatem hominis: Sibi & Salmaſio licere vult omnia, calumnias, mendacia, contumelias; nobis vera in illos crimina retorquere, quaſi ad cauſam ſcilicet minùs pertinentia, non licebit. Sanè qui res, rationéſque rerum recto judicio ponderare ſolent, non dubito quin mecum ſentiant, nihil vehementius ad cauſam pertinere, quàm quali quis vitâ atque moribus ſit qui eam acerrimè defendat. Ego cauſam Regiam, qui vehementiſſimè defenderit, ſi aut corruptum eſſe aut facinoroſum arguo, haud levi argumento impugnâſſe me cauſam Regiam ſatis intelligo: Si mendacem, ſi turpem, ſi perfidum per omnem vitam criminatorem noſtrum eſſe oſtendo, eundem quoque in nos eſſe eò faciliùs fidem facio. Tu interim cùm duo tibi propoſueris; *alterum*, ut oſtenderes *nec eſſe te libri autorem illius, nec id fuiſſe mihi perſuaſum*; alterum, *falſa eſſe quæ in te conjecta ſunt probra*, nihil horum efficis; ſed diſſolutus ac fluens, modò huc, modò illuc vagando, tum eadem inculcando, ignarus quàm in propinquo tibi effusè nunc, pabulanti latens à tergo atque intactus hoſtis inſtet, dum neſcire me putas quid ſit libelli authorem eſſe, aut quid tu feceris, in eadem perſtas vel futilitate vel fallacia. *Quid commerui? quid peccavi? quando Populum tuum læſi?* Cavillaris etiam; *quando boves tuos aut equos abegi?* Non tu boves meos abegiſti, Cacus paſtor ut ſis; ſed alienas oves abduxiſti, tuam deſeruiſti Phryx novus Alexander, vel etiam Cataphryx Morus. At *ſciſcitari ex amicis* credo poteram, quos iſthic apud nos habes, nec *paucos nec vulgaris notæ.* Quaſi verò ego, qui *divinus*, ut ais, *non ſum*, tuos amicos quinam eſſent, ſcirem, qui ante hunc Clamorem belluinum abs te editum, ne vagiiſſe quidem adhuc te aut infantem natum ſciebam. Aut tu planè ſenſu, vel ſaltem logicâ deſtitutus es, aut ejus rudimenta non ſic dedidiciſſes, relationes in ſenſum non incurrere. Itaque & inimicos eſſe tibi tam multos, eóſq; tuâ non pietate, ſed turpitudine quæſitos necdum audieram; neq; ut *ludibriis* tam eſſes *opportunus*, neque ut tu Veneris nepos, *Junonem* ſic iratam tibi haberes: quæ tibi eſſent inſenſa numina æque ignorabam, & qui eſſent Crantzio *Dii boni. Anni duo ſunt*, inquis, *ex quo tuum hoc drama exornas.* Quanquam hoc perridiculum eſt, quod optaſſes nunquam editum, id ſerò editum queri, & ſum ego qui elaboratum rectè atque limatum ſiquid eſt, id diu accuraſſe ſi dicor, non reprehendendum me magis quàm Scriptores quoſque optimos putem, qui tarditatem ſcribendi imputatam ſibi à ſciolis facilè contempſere, tamen & hoc eſſe falſiſſimum ex prooemio ſuperioris libri intelligitur, ubi cur maturiùs non reſpondiſſem cauſam reddidi, & errare te vehementer ſcito, ſi operis tam ardui fuiſſe credis vel inanem clamorem refutare, vel te cuivis obnoxium ludos facere. Nec mihi tot ſubciſivis horulis *dicta illa Floralia*, quæ vocas, quot tibi ſurtivis noctibus atque dieculis facta illa Feſcennina ſtetere. Et *periiſſet* ſanè, hîc enim tecum ſentio, paradiſus ille tuus, & ficus & morus & ſycomorus, quibus nequitiam tuam, quantum potuit fieri, honeſtè adumbratam, quoniam ſunt qui rem oculis non viſam, factam credi nolint, iſtius defenſionis inanitatem ridens, vel argutè vel contemptim expoſui: periiſſent, inquam, illi omnes

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

non ſanè floſculi, ſed arbuſculæ, niſi tu in horto mœchatus eſſes: ex hortenſi & ſuburbana cultione tua, non ex urbanitate meâ amœnitas iſta omnis effloruit. Quod autem *in frontiſpicio Satyræ in te meæ* (quæ non magis Satyra eſt, quàm quæ eſt Marci Tullii in Vatinium quemvis oratio) *tanquam propylæum operis illuſtre collocaſſe* me ais, *quid Morus Græcè ſignificet*, fruſtrà tu quidem propylæa ſomnias; non ita eram decori neſcius, ut ſublime quicquam aut tragicum in hiſtoria tua ponerem: Ego tuguriolum illud tuum in horto, tu Palatium illud vetus, in quo hortus ille erat, fortaſſe cogitabas; & in illa olitoris cellula, haud dubiè Palatinus adulter tibi videbaris. Id ipſum autem Græcè ſignificare te dixi quod etſi lingua nulla eſſet, reipſâ te eſſe nunc dico. Illud tamen negaverim, quoties te tuo nomine Morum appello, *invidiam me velle*, quod quereris, *ex nomine facere*, & moriam tibi objicere; mihi enim id ferè in mentem non venit: ſed Profeſſori Græcæ linguæ Græcum etymon Mori ita perpetuò ſalire per cerebrum tibi ſolet, ut nemo ſalutare te poſſit More, quin tu ab eo te ſtultum appellari moroſè admodum ſuſpicêris. Hæc ſunt & hujuſmodi quæ tu paginis paulo minùs viginti, cùm Authorem te non eſſe Clamoris Regii probare debuiſſes, nugatus es: in quibus ſingulis ſi otiari tecum diutiùs & morari vellem, ipſe Morus eſſem. Nunc tandem ſeriò videris velle agere. *Non rumores, non ſermones, ſed literas teſtes dabis, admonitum me fuiſſe ne in hominem innoxium incurrerem.* Literas ergo inſpiciamus, quas in medium affers *ampliſſimi viri D. Nieuportii Fœderati Belgii Legati* ad te ſcriptas; quas tu, ut videtur, literas non ad probationis vim, quam nullam habent, ſed ad oſtentationem ſolùm legendas propoſuiſti. Is, quod ſingularem *viri ampliſſimi* humanitatem declarat (quid enim is non viri boni, qui tui indigniſſimi cauſâ tantopere laboraret?) ad Dom. Thurloium Secretarium adit, tuas literas communicat. Cùm nihil ſe proficere videret, ad me duos viros nobiles, amicos meos, cum literis iiſdem tuis allegat. Quid illi? Literas illas Mori recitant, rogant, & Legatum Nieuportium idem rogare aiunt, uti literis tuis, quibus authorem Clamoris Regii negares te eſſe, fidem haberem. Reſpondi non eſſe æquum quod poſtularent; neque tantâ fide Morum, neque id fieri ſolere, ut contra famam communem & rem alioqui ſatis compertam negantis de ſe rei & adverſarii ſolis literis crederetur. Illi, cùm aliud è contra nihil quod dicerent haberent, pugnare deſinunt. Si hæc non credis, tute percurre Legati literas, quibus ego nunc teſtibus in te utor. *Optabat eum non invulgare librum:* verùm id mei juris erat & poteſtatis. *Ne tibi hanc injuriam facerem, ut illud tibi opus imputarem:* At liquere ſibi, aut unde ſibi liqueret, injurium tibi hoc eſſe quòd imputaſſem, non ſcribit. Saltem ut *nihil vellem inſerere, quod te tangeret.* Quidni verò te tangeret quod ad te pertinet, niſi id ad te non pertinere demonſtraſſet? demonſtrare autem non potuiſſe, argumento firmiſſimo eſt, quòd cùm Dom. Thurloio Secretario idem denuò perſuadere vellet, nihil habuit quod mitteret, præterquam idem illud exemplum literarum tuarum; ex quo & illud facilè perſpicuum eſt, *rationes* illas ad me allatas *ob quas optabat*, ne vellem eum librum evulgare, nihil conjunctum cum Reipubl. rationibus habuiſſe. Noli itaque tu literas Legati corrumpere: nihil illic de *hoſtili ſpiritu*, nihil de *importuno tempore*; tantùm *dolere* ſe ſcribit *noluiſſe me rogatu ſuo tantillum moderationis oſtendere:* id eſt, noluiſſe me ſuo privatim rogatu tibi adverſario publico rem gratam facere; opus excuſum & jam penè editum revocare & de integro retexere. Excuſatum me habeat *vir ampliſſimus*, & præſertim Legatus, ſi injurias publicas privatis interceſſionibus condonare noluerim, nec ſanè potuerim; multóque minùs eas injurias Clamoris Regii, quæ neque ad bellum neque ad pacem recèns factam ullo modo ſpectarent. Bellum illud contra Anglos, non contra Rempubl. fuit: bellum veſtrum non contra Anglos, ſed contra Rempubl. eſt. An ſiquis Regiarum partium per bellum Regium quicquam in nos commiſit, id per pacem Batavicam à nobis non erit vindicandum? ſiquis in Rempubl. noſtram contumelioſè quid ſcripſit, id poſt pacem cum Batavis factam non erit refellendum? an per alienum bellum plus Regiis in nos, quàm per noſtram pacem nobis in Regios licebit? At non nos cum Regiis aut eorum Clamatoribus, ſed cum iis Provinciis pacem fecimus, à quibus cauſa Regia longiſſimè ſejuncta eſt; eámque pacem in qua de hoſtibus noſtræ Reipubl. non modo non favendis, ſed ne tecto quidem recipiendis nominatim exceptum eſt. At enim hoc *intempeſtivum* & ἀπειρόκαλον *fuit, quod alieniſſimo tempore cùm omnia hic & iſthic feſtis ob pacem ignibus collucerent*, tu ſolus gelidâ perfunderis. Equidem non in eo poſitam ἀπειροκαλίαν exiſtimabam.

Tu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Tu lautus homo iſta meliùs: doleo non ſatis perpenſa à me officii momenta in te mei. At graviter peccatum eſt: tum enim *latis clamoribus noſtrum veſtrúmque cœlum conſonabat*. Quaſi verò te ardelione & incendiario benè multato, non multo lætiùs illi ignes pacifici & ſociales relucerent: quaſi etiam *veſtrum noſtrúmque cœlum* fauſtis clamoribus non mulò lætiùs conſonet; cùm infauſtus & feralis inimicorum clamor compeſcitur. Quod tu itaque alieniſſimum tempus, id ego opportuniſſimum fuiſſe contendo: nec *obſtrepuiſſe* me, quod ais, *Pacis articulis*, ſed acclamaſſe & plauſiſſe. Poſtremò & me prorſus ignoras, & tibimet intra paucos verſiculos manifeſtò mendax deprehenderis. *Abs te*, inquis, *quo factum ſit animo non interpretor*: Et ſtatim, quòd *depoſitis armis, animum retineres armatum*. Mirum ni ex eo bello quæſtum feci, aut ſtipendium aliquod navale, qui factam pacem uſque eò moleſtè tulerim. Dicam igitur quod me dicere neque ullum obſequium, neque neceſſitas cogit. Falleris tu quidem magnoperè, ſi quenquam eſſe Anglorum putas, qui Fœderatis Provinciis me uno ſit amicior, aut voluntate conjunctior; qui præclariùs de Republ. illa ſentiat; qui eorum induſtriam, artes, ingenium, libertatem aut pluris faciat, aut ſæpiùs collaudet; qui bellum incœptum cum iis minùs voluerit, ſuſceptum pacatiùs geſſerit, compoſitum ſeriò magis triumpharit; qui denique obtrectatoribus eorum minùs unquam crediderit. Unde tu nullam in me calumniam mendaciorem aut minùs congruentem affingere potuiſti. At *illum rerum cardinem aucupatus eſſe videor, ut prodeuntibus demum articulis pacis obſtreperem*. Tu ſcilicet cardo rerum; in te pacis articuli vertuntur; hunc ſi attingas, actum de pace eſt. At quem hominem? quo numero? civem credo egregium, Senatorem primarium, ornamentum curiæ: immò ne civem quidem, ſed inquilinum, alienigenam, & Scoto-Gallum impuriſſimum, odioſum omnibus atque offenſum, Reipubl. hoſtem, qui ſi quò expulſus, ejectus, & in rem malam amandatus eſſet, ne tantillum quidem articulis pacis noceretur; immò ſatisfieret potiùs. Tu itaque deſine, ſi ſapis, politicari; & pacis articulos cave dehinc muſſites, nequis te ex pacis articulis Regii Clamoris editorem ad ſupplicium poſcat. Pollicitus ſum, inquis, Legato, *nihil indecens exiturum è calamo meo*. Neque fefelli; vel ſiquid omnino illa in parte commiſi, in me ſolum commiſi, dum tuos excutere putores, tua tractare inquinamenta ſuſtinui: &, quòd illic etiam præfatus ſum, non tam quid me magis decuiſſet, quàm quid te dignum eſſet ſpectabam. Nec tamen indecentiùs aut acerbius in te ego, quàm olim viri graviſſimi in improbum quemque ac perditum & concionibus honeſtiſſimo quoque civitatis in loco atque conventu habitis, & ſcriptis palam editis invecti ſunt. Verùm ad illud nunc venio quod virum ſanctiſſimum & hujus ætatis longè caſtiſſimum offendit Morum; *illoto* ſcilicet *ſermone utor, verbis nudis & prætextatis*. Propudium hominis & proſtibulum! Téne illota verba reprehendere qui facta turpiſſima patrare non erubuiſti? Jam non pœniteret profectò, ſiquid in hoc genere liberiùs paulo dixiſſem; etiamſi aliud inde nihil aſſequutus eſſem, niſi ut elicerem ex te diſſimulationem hanc improbiſſimam, téque perſonatum omnibus vel hinc palam educerem hypocritarum omnium deterrimum. Quod autem tu mihi dictum libro toto oſtenderis, quod verbum illotius, quàm hoc ipſum Morus? ſed non in verbo neque in re, ſed in te vitium omne atque obſcœnitas tota eſt. Tu Fauno quovis aut nudo Satyro turpior, bona verba uti nuda eſſent tuis moribus effeciſti. Tuam nulla umbra, ne ficus ipſa quidem, velare turpitudinem potuit. Qui te dicit, tuáque flagitia, eum neceſſe eſt obſcœna dicere. Itaque ſi in tuum opprobrium vel nuda verba exeruiſſem, facilè me etiam graviſſimorum Authorum exemplo defendiſſem. Qui ita ſemper exiſtimarunt, verba nuda atque exerta cum indignatione prolata, non obſcœnitatem, ſed graviſſimæ reprehenſionis vehementiam ſignificare. Quis unquam Piſoni Annalium ſcriptori, qui propter virtutem & pudicos mores Frugi dictus eſt, vitio vertit, quòd in Annalibus queſtus eſt *adoleſcentes peni deditos eſſe*. Quis unquam Salluſtium Scriptorem graviſſimum reprehendit, quòd etiam in Hiſtoria dixit;

Ventre, manu, pene, aleâ, bona patria dilacerari.

Quid Herodotum, Senecam, Suetonium, Plutarchum, Authores omnium graviſſimos adducam? quos tu ſi negas verba etiam pluſquam prætextata, réſque ſatis turpes rebus gravioribus aliquoties immiſcuiſſe, ſatis declaras te iis in

Authoribus verſatum non eſſe. Hoc ſi omni tempore & loco indecens eſt, quoties tu Eraſmo doctiſſimo qui Roterodami ſtat æ:eus, quoties Thomæ Moro noſtro, cujus tu nomen tuo commaculas, quoties denique ipſis Eccleſiæ patribus antiquis, Alexandrino Clementi, Arnobio, Lactantio, Euſebio, dum obſcœna veterum religionum myſteria vel denudant, vel derident, indecentiæ & obſcœnitatis dicam ſcribere debebis? Verùm tu fortaſſè, ut ſunt ferè hypocritæ, verbis tetrici, rebus obſcœni, ne ipſum quidem Moſen iſtâ noxâ immunem abs te dimiſeris; cùm alibi ſæpiùs, tum etiam ubi Phiniæ haſta quâ parte mulierem transfixerit, ſiqua fides Hebræis, apertè narrat. Ne ipſum quidem Iiobum pudentiſſimum ac patientiſſimum, dum meretricem ſibi uxorem nudato & priſco ſermone imprecatur, ſi ipſe alienæ uxori inſidiatus unquam fuiſſet. Non te Salomonis Euphemiſmi cenſorem, non Prophetarum ſcripta tuam turpiculi immò nonnunquam planè obſcœni cenſuram effugerint, quoties Maſorethis & Rabinis, pro eo quod diſertè ſcriptum eſt, ſuum libet Keri adſcribere. Ad me quod attinet, fateor malle me cum ſacris ſcriptoribus εὐθυῤῥήμονα, quàm cum futilibus Rabinis εὐσχήμονα eſſe. Túque fruſtra Marcum Tullium inclamas; qui ſi *in aureo* illo quem citas, *de Officiis libro*, illud jocandi genus elegans, urbanum, ingenioſum, facetum arbitratur, quo genere non modò Plautus & Atticorum antiqua comœdia, ſed etiam Philoſophorum Socraticorum libri referti ſunt, id quod illic legiſſe poteras, non ille mihi quidem nimis anguſtos, non nimis ſeveros decori ſtatuiſſe fines videtur, ut cuiquam difficile ſit intra eos fines ſeſe continere; nedum ut ego me non continuerim. Noli itaque tu mihi homo inquinatiſſimus, de honeſto & decoro ineptire; non eſt tuum, mihi crede; immò tu ſic habeto, nihil minùs decere, nihil ab ratione ipſa decori magis abhorrere, quàm te talem, qualis es, lautum ſermonem uſurpare, aut illotum reprehendere. Sed videris nunc velle rem omnem in pauca redigere: *Non ſum*, inquis, *autor Clamoris*. Non ſuades. *Res patet, dilucet, eámque pluribus argumentis affirmare tam ſit ineptum, quàm in clariſſimum ſolem mortale lumen inferre.* Deſine ampullas; dic tandem aliquid. *Ipſe ego quantum poſſum reclamo.* Nempe nunc denuò; minacitèr modò & regiè; nunc miſerè. *Amici non tacent.* Ex ore tuo. *Eccleſiaſtæ admonent.* Fide tuâ. *Legati confirmant.* Ex literis tuis. Quid hoc omne aliud eſt, niſi illa initio tua ſingularis negatio, *Non ſum author?* Verùm tu, antequam ad hunc locum perveniſti, jamdiu intelligis miſer quo loco res tuæ ſint; quos in laqueos te indueris; quibus à me vinculis obſes tenearis: nunc quantum voles clama, Te non authorem Clamoris eſſe; cùm omnium gentium leges atque jura, Præconem te mihi pro Clamatore, Procuratorem pro Authore tradiderint. Quid nunc Authore fiat, aut ubi terrarum degat, nihil moror: vixerit ſanè in Gallia, & ſimul in Hollandia *jucundum fuerit videre*, quod narrat ipſe, *quibus ludibriis, quibus periculis Legati noſtri* eo tempore conflictarentur: ſit vel Satanicæ miniſter Synagogæ, non laboro; hoc ſaltem unum benè fecit, quod te tam diligentem ſibi támque fidelem diaconum, non Evangelii, ſed infamiſſimi libelli miniſtrum reliquit. Age nunc triumphos de me iſtos, quos ego flebiles tibi efficiam: profer in medium, ſi potes, mea illa *mendacia, meam illam imprudentiam, temeritatem, audaciam, pertinaciam & impudentiam*, meum illud ingens piaculum quòd te Regii Clamoris affirmaverim authorem. Clama quantum potes è longinquo ad Populum Anglicanum quem illo anteà nefario Clamore edito tam indignè læſiſti: nam accedere non audes. Vociferare, inquam, ſi ſatis in tuto es; *Quantum te, Popule Anglicane, tua de Miltono fefellit opinio!* Hæc enim ipſa dum clamas, dum plaudis tibi, & tanquam elapſo gratularis, neſcis me luſtra tua, & ſylvas anonymas indagaſſe, neſcis in plagis te meis eſſe: ſentit Pop. Anglicanus me non pœnitendum vel defenſorem juris ſui, vel venatorem ferarum ſuarum. En ego te reluctantem obtorto collo, traductum per ora omnium, peſtem populi, in Eccleſia verrem, caudâ non minus, quàm obliquo dente maleficum, in conſpectum omnium protraho. Téque belluam Pop. Anglicano inſpectandam, non Ædilitatis, ſed Defenſionis meæ gratiſſimum munus edo. Tu interea, nequid deſit ad triumphum, quem de me, ut putas, deluſo atque decepto agis, quòd authorem Clamoris te dixerim, adhibes, ut ſolet, jocos. Et *frontem*, inquis, *immeritò perfricare diceris, tota enim jamdudum frons tibi periit.* Noli nunc de me queri; noli *ſarcaſmos*, & *ſannas* & *ſcommata*, ſimulatâ rurſus gravitate, reprehendere: memineris ut hi ludi à teipſo inſtaurari & introducti nunc ſint; ut reprehenſos modò & damnatos ipſe nunc revoces. Facetus eſſe cupis; non ſuccurrit in præſentia: ſuggeram itaque ego tibi jocos

quoſdam

quoſdam tuos ; & quod triumphum maximè deceat, militares: quíque admo-
neant te temporis cujuſdam, in quo frons tua tam validè *perfricta* eſt, ut tibi
tum multo maluiſſes totam frontem periiſſe. Meminiſti fortaſſe illius diei, im-
mo verò diei, credo, & horæ & loci meminiſti, cùm tu Pontiam in domo
Salmaſii ultimùm, ut opinor, conveniſti : tu illam, ut copulæ renunciares ; illa
te, ut nuptiis diem diceres. Quæ ubi è contrario pactum ſtupro conjugium diſ-
ſolvere in animo tibi eſſe videt, tum verò tua innuba, non enim dicam Tiſi-
phone, impatiens tantæ injuriæ in faciem tibi atque oculos, non ſectis ungui-
bus, furens involavit. Tu qui teſte Crantzio (præſtat enim non ſine tua fide
publica tantum certamen exordiri) qui teſte, inquam, Crantzio *Gallicè Altier*,
Latinè feroculus eſſes, teſte, Deodato, *terribiles ungues ad tui tutelam haberes*,
pro virili tua parte ad fœmineum hoc genus pugnæ te comparas. Stat arbitra
certaminis Juno Salmaſia. Ipſe Salmaſius in conclavi proximo decumbens pe-
dibus æger, ut prælium commiſſum audiit, riſu penè moritur. At heu nefas !
imbellis noſter Alexander, & Amazoni congreſſus impar, ſuccumbit. Illa in-
feriorem nacta, in frontem & ſupercilia naſúmque hominis tum primùm ſu-
pernè peccat : miris capreolis & Phrygiano opere totum jacentis vultum per-
currit : nunquam tibi More lineamenta Pontiæ minùs placuere. Ipſe plenâ jam
utrâque margine genarum, ſcriptus & in mento necdum finitus, ægrè tandem
ſurgis : ſed ne pœniteat te, homo ad unguem factus ; non jam Profeſſor, ſed
tamen Doctor Pontificius : jure enim poteras tanquam in picta tabula ſcripſiſſe,
Pontia fecit. Quid autem ? Doctor ? immò codex jam factus, in quo ultrix
Pontia ſua adverſaria exaravit ſtilo novo. Senſiſti puto Vlacci tabulas Tan-
gentium & Secantium ad radium Cifrarum neſcio quot lugubrium in pelle tua
excudi. Tu tum More *facie non integrâ* domum te proripuiſti ; fronte quidem
exporrectâ, quam vix contrahere jam poteras ; ſuperciliosſus tamen & capera-
tus, quippe derepentè multò literatior ; & quantum potes, abdis te quoque,
reconditæ ut poſſes dici homo literaturæ. Eho noſter Eccleſiaſtes ! ubi es ?
quid lates ? expectant te jam nunc, qui *tibi aures è ſuperiore loco dicenti accom-
modare* ſolebant. Sed tibi miſero nunc Pontia è ſuperiore loco dixit, tuíſque
auribus ungues accommodavit. Redde nunc tuum vultum nobis, Eccleſiaſtes,
antiquum ſanè & rugis venerandum ; cur apocryphus vis eſſe ? cùm ipſâ Pon-
tiâ Pontifice canonicus jam maximè ſis & rubricatus. Quin etiam hinc Cri-
tici, inde antiquarii ad fores te inclamant ; tui videndi deſiderio ardent. Ema-
navit, neſcio quo pacto, novas quaſdam inſcriptiones Gruterianas apud te eſſe ;
alii Arabicas, alii Copticas aiunt ; qui veriùs, Ponticas ex terra Taurica. Om-
nes uno ore conſentiunt pulcherrimas eſſe oportere, utpote in ære frontis tuæ
tam graphicè, Pontiano præſertim onyche, inſculptas. Nemini reſpondet Mo-
rus, omnibus negatur, ſpernit omnium deſideria ; & delibutus unguentis domi,
literas dediſcere Pontianas mavult. Hæc habui, More, quoniam te mecum jo-
candi cupidum animadverti, quo ego tuum de me triumphum velut militari car-
mine exornatum volebam. Quidni enim pugnas tuas tum maximè comme-
morarem ? quanquam palma quidem erat Pontiæ ; illa tibi lemniſcos tantum-
modo reliquit. Etenim quod tuum non eſt, tibi non attribuo ; tametſi tu id
toto libro, quaſi abſurdum meum inſectaris, oblitus te procuratione & chiro-
grapho tuo fidejuſſorem mihi factum ; oblitus, quod æs alienum tu eſſe dicis,
id nunc legitimè non minus tuum eſſe, quàm cujum tu eſſe dicis. Tu itaque
cœcitatem cyclopeam mihi exprobrâſti ; & quod impudentius eſt, dum id negas
feciſſe, iterum facis : Qui nulli tum fuerant oculi, nunc *exemptiles* & *Lamiarum*
ſunt. *Narciſſus* nunc ſum ; quia te depingente nolui Cyclops eſſe ; quia tu effi-
giem mei diſſimillimam, *præfixam poematibus* vidiſti. Ego verò ſi impulſu &
ambitione Librarii, me imperito, Scalptori, propterea quòd in urbe alius eo
belli tempore non erat, infabrè ſcalpendum permiſi, id me neglexiſſe potiùs
eam rem arguebat, cujus tu mihi nimium cultum objiciis. Tu itidem is es, qui
clariſſimum virum, Conſilii Statûs tum Præſidem, contumeliis inceſſiſti ; de
quo iratior, quàm de meipſo, quæſivi ex te quid aliud eſſet calumniari perpe-
tuò bonos, quàm eſſe Diabolum. Hinc tu pulchram nactus hypocritandi oc-
caſionem ex Crantziana videlicet calumnia, quaſi ego *Chriſti Doctrinam de Di-
vortio quemadmodam à Theologis explicari ſolet*, *diabolicam* dixiſſem, qui ater modò
eras & maledicentiſſimus, nunc albus repentè factus, & mitis & patiens *agis
gratias*, quòd *te communi cum cœleſti doctrina convitio honeſtem*. ——— Hyæna !
aut ſiqua alia eſt bellua, tam tetrâ fraude noxia atque infamis ! túne cœleſtem

doctrinam

doctrinam tot tuorum facinorum aſylum atque perfugium ſperas fore? Sed perge quò tendis: ſi enim Theologorum quaſvis explicationes pro cœleſti doctrina amplecteris, toto cœlo, ut te dignum eſt, erras. Quin & Apoſtoli glorioſum illud cum beſtiis pugnandi martyrium tibimet tribuis nequiſſime; qui nuper non homo cum beſtia, ſed ipſe beſtia cum homine, id eſt cum fœmina, de fide connubiali abs te rupta pugnam tam inhoneſtam pugnâſti. Reverſus deinde ad mores priſtinos, ſolitámque jactantiam, dicendo me provocas. *Neque verò*, inquis, *mihi tantum derogo, quanquam nihil arrogo, ut te commodiùs aut faciliùs quàm me putem poſſe dicere.* Concedo equidem, ſi tibi iſtum in modum furari licet: hæc enim ipſa verba, quibus copiam tuam venditas, ex oratione Marci Tullii pro Roſcio Amerino apertiſſimè furatus es. Atque hinc puto eſt, quòd Francofurtanas nundinas librorum tuorum Catalogo tam copioſo nobis obtrudas cùm editorum tum edendorum: ex quibus aliqui ſunt quos videre geſtiam; & imprimis illum *de gratia & libero arbitrio*, ad amicam præſertim illam ſi ſcriptus eſt, cujus tu nunc gratiam, rejectâ pro arbitrio Pontiâ, accommodato forſitan argumento ambis: tum illum *de Scriptura ſacra*, quorum Scriptores multa humanitùs & imprudenter ſcripſiſſe ferunt te affirmare: illam deinde *pro Calvino*, quem tu veluti Prophetam extructo monumento Phariſæus exornas, vitâ & moribus jugulas: nam quæ *prodibunt* opera tua, quæ *premis & retractas, & ad umbilicum ſpectantia moliris*, ea meritó ſuſpicantur omnes eſſe turpiſſima. Illam *de piis fraudibus diſſertationem* ſanè expecto: nam de impiis abs te factis fraudibus abundè audivimus: enim verò *Commentarius ille tuus*, quinam ſit in quintum *Evangelium* futurus demiror; nam illa quatuor priora jamdudum factis abnegâſti: unde & *Theoremata illa practica* mirè deſidero, nam tu in practicis egregius homo ſine controverſia es; id quod de te tot fabulæ non fabulæ teſtantur. Ad illa autem *loca novi fœderis, & axiomata quibus ex veteri novum fœdus illuſtratur*, Pontiæ quoque notas vellem ſimul ederes. Et poſtremò iſthuc memineris, te alterum volumen operum tuorum, quod Genevæ in Bibliotheca publica etiamnum extat, totum omiſiſſe: uti etiam inſcriptiones illas, cum frontiſpicio mirabili, quas quamvis opus Pontianum, in tua tamen membrana tuas eſſe, adſtipulante etiam Juſtiniano, rectè dixerim: nam Noctes tuas, neſcio an Atticas cum Pontiâ, ſive dialogum morillum, alii ſpurium, alii duntaxat embryonem, qui ſubtiliùs non inter libros, ſed inter liberos tuos numerandum exiſtimant. Sed properabas credo ad alteram inſtituti operis partem, calumnias meas. Nam mendacia, id nempe unicum, quòd te authorem Clamoris dixerim, partem tui operis longè maximam tandem aliquando confeciſſe te ſignificas. Cùm autem leve hoc merito cuiquam videri poſſit, etiamſi falſâ aliquâ perſuaſione imbutus attribuiſſem tibi librum iſtum, alioqui nec improbatum tibi, nec tua exiſtimatione indignum, cur unum tantummodo noxam tam verboſè tam iracundè ſumma cum invidia rei per ſe leviſſimæ ſic exaggeres atque exagites, perinde quaſi in ſe omnes impietates & crimina complecteretur, niſi jam antea docuiſſem, id magis mirandum poſſit cuiquam videri. Sed ea nimirum arx erat unica, in qua ſpem omnem collocaveras; ſi perſuaſiſſes pleriſque te authorem Clamoris non eſſe, méque mentitum, in altera parte quam de calumniis vocas, de quibus quod pro te dicas nihil prorſus habes, ſperabas te facili defenſione uſurum contra me ſcilicet mendacem jam antea compertum, téque omnes vitæ maculas apud longinquos & ignotos hâc arte gratis eluiturum. Verùm ego cum præter ſpem opinionémque tuam te authorem Clamoris tergiverſantem licet & reclamantem legitimè arguerim, non dubito quin ad flagitia quoque tua, & quas tu calumnias dici mavis, accuratiùs prout res feret exequendas apud omnes rerum æquos æſtimatores fidem integram attulero. Nunc quàm frigidè, quam invitè, quàm planè ſontis in morem vafri ac veteli has abs te dictas calumnias tractes, quámque inſœliciter amoliri abs te coneris, reliquum eſt ut oſtendam. Primùm cunctabundus, & incerto pede à prioribus caſtris in hæc altera cum multis impedimentis ægrè & ne vix quidem tranſis: quippe à mendacio non ad alterum mendacium, id enim non audes dicere, ſed ad *calumnias* duntaxat & *rumuſculos*. Itaque ad mendacium illud toties jactatum, modò dimiſſum atque præteritum perpetuò recurris, cum præſens arguere, ſiquod eſſet, deberes: & adverſarii quod miſerum eſt, quàm tui ſecurior, in illo errore, quemadmodum credi vis meo, quam in tua nunc apud te recta conſcientia multò plus repoſitum tibi ſpei atque præſidii declaras. Atqui non meo, ſiquod fuit, mendacio, ſed tuâ te veritate, ſiqua fuit, munire debuiſti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

debuiſti. At enim *authoritate propria meras calumnias intento, quas nullo argumento probo, nullo teſte confirmo.* Vis igitur dicam apertius rem ipſam ? nam te, ut video, præ iſta mollitie frontis non perfrictæ, ſed inſcriptæ modò, pudet dicere; qui ne ſtuprum quidem aut adulterium toto reſponſo nominare homo prudentiſſimus & flos caſtitatis auſus es, ne *vaniſſimam fabulam* ſcilicet & obſcœnam, id eſt tua facta *retexeris.* Dicam ergo, & quia non abnuis, rerum ordinem ſequar.

Eſt Claudia Pelletta quædam, pellicem poſthac nominemus licet, neſcio an tuam ſolùm; quæ, cum ancilla in eâdem domo honeſtiſſimi viri Genevenſis eſſet, in qua tu hoſpes eras turpiſſimus, cum calone & rhedario communis tibi fuit. Eâ mulierculâ, poſtmodum nuptâ, quod ſtupri tecum habuerat commercium adulterio continuavit. Cedo *teſtes*, inquis, & *argumenta.* Nugator! quid tu teſtes ex me ubi non ſunt, quæris, quos ubi erant, fugiſti? Genevam revertere, ubi horum criminum jamdiu reus factus es. Dic velle te modò abolendæ calumniæ causâ judicium his de rebus legitimum fieri; invenies qui tecum libentiſſimè his de criminibus experiri lege velint; qui vadari, qui ſponſionem facere non recuſent. Nec teſtes deerunt. Aderit imprimis Hortulanus ille qui te vidit, cùm in illud tuguriolum cum fæmina ſolus intrares; vidit, cùm illa Claudia tua clauderet fores; vidit poſtea egreſſum te, amplexantem palàm cùm muliere impudica, & uſque eò petulantem ut illum veterem hortorum cuſtodem obſcœnum, non ex ficu, ut olim, ſed ex moro factum conſpexiſſe exiſtimaret. Aderunt & alii quos viri graviſſimi, qui tuum nomen detulerunt, teſtes in promptu habent. Cujus tu teſtimonii vim veritus cùm dimanâſſe rem illam ſentires quam in occulto patraſſe te arbitrabaris, ut infamis ille reus Sicilienſis, non jam quid reſponderes, ſed quemadmodum non reſponderes, cogitare cœpiſti: & paulo ante ferox judiciique cupidus (nam de aliis quoque multis rebus & antea & tum etiam deferebaris) demiſſus repentè & conſternatus abeundi licentiam (id quod plerique maximè volebant, ne in rem tam fædam de Paſtore ſuo inquirere cogerentur) quaſi jamjam abiturus petîſti. Per hanc tu rationem liberatus judicii metu, cùm alibi non haberes quò te reciperes, omni munere cùm Eccleſiæ tùm Scholæ, omniq; ſtipendio privatus, octo circiter vel decem menſes in eadem urbe fœdis factis notatus detrectatâ cauſæ dictione vixiſti: quo nullum majus argumentum contra te eſſe potuit. Nunc poſteaquam oblatum tibi certamen defugiſti, tuíſque commodis carere omnibus, quam judicium de illa re pati maluiſti, poſteaquam tuo ipſius judicio temet ipſe damnâſti, à me homine longinquo teſtes & argumenta ridicule ſanè quæris. Quinimmò, ut dixi, Genevam revertere; & quando vadimonium illud tam malè obiiſti, I ſodes ad ſupplicium quod te illic manet adulterio debitum; ſi priſtina illius urbis religioſiſſimæ diſciplina nondum refrixit. Ad illa verò ſponſalitia ſtupra tua quod attinet cum Pontia, quæ te ubique decantatum & digito monſtratum inſignem hominem illis in Provinciis reddidere, multo minus eſt cur à me *teſtes & argumenta* poſtules. Famam ipſam communem, conſtantem, & illa centum vel potiùs mille ora, ſi vis, in judicium voca hæc totidem ſunt teſtes quibus ſi in foro ſæpe creditum eſt, cur ego de adverſario publico non crederem? cur ego ſolus quæ in ore omnibus & ſermone ſunt, adverſarius tacerem? ſed nec teſtes hic mihi, nec juſto numero nec literæ deſunt; in quibus literis & libidines tuæ & illa perjuria quorum ope elapſus ex judicio es, cum horrore aç deteſtatione maxima narrantur. Sunt & muti teſtes qui etiam ſine voce teſtantur; illa nocturna itinera quæ toties Hagacomitis Leidam cucurriſti; illi nocturni & furtivi congreſſus cum Pontia; cum qua tu muliere per cauſam, ut aiunt, impudicitiæ divortium feciſti. Si tu eam parùm pudicè verſatam interdiu cum aliis credidiſti, cur alii te continentiorem noctu cum eadem conſueviſſe crederent; an expectas dum ſervulum tuum in te producam, nequitiarum tuarum diu conſcium, donec nondum planè amiſſo pudore, aufugere abs te in bonam frugem conſpectæ ipſis oculis libidines tuæ pudefactum coegerunt? Opus utique non erit ſervum illum ad quæſtionem poſcere: Ipſe deteſtatus tanta in Eccleſiaſtico homine flagitia latè prædicat. Tu interim ut lectorum, ſi non aures, at ſaltem oculos invitare poſſis, oratiunculam neſcio quam infercis hîc putidiſſimam, Hiſtoricorum more, lunulis adnotatam, quaſi acutiſſimam nimirum & lectu digniſſimam: non orationem, ſed chorum quendam Battologorum introductum abs te aliquis putet; amicorum ſcilicet tuorum, hortantium ut *teipſum reverearis*; ut *ungues tuos*, quos tibi fatentur *non deeſſe*, ad neceſſaria magis tempora, Pontianam credo alteram dimicationem,

velis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

velis potiùs reſervare: mecum ne velis *in arenam deſcendere.* Sed perdunt ſuam operam amici verboſiſſimi, ſua monita præclara, tot curta adagia, triviorum ſymbola, oleum nempe tuum Battologiæ profeſſor: illis poſthabitis me potius uſus es conſultore adverſario, ut reſponderes cum tuo magno malo. Non ut *tuum* ego *ſilentium in conſcientiam ne verterem*, ſed ut conſcientiam tuam ſuo, quod optat, ſilentio frui ne ſinerem. Nam attendite quæſo, & cognoſcite nunc, ſi unquam aliàs, hypocritam numeris omnibus abſolutum. Videt neceſſe ſibi eſſe aliquid pro ſe dicere; ſe intuetur, quamvis invitus; videt in turpi præter turpe nihil eſſe quod poſſit reſponderi; circumſpectat ecquid foris propè ſe refugii ſit, ecquid adminiculi quo inniti poſſit; ecquid quo ſe tegere, ſub quo latitare; ecquos in ſocietatem & communionem ſcelerum ſuorum poſſit attrahere, ecquem ordinem aut genus hominum ſuis privatis rationibus illigare, ut cauſam ſuam quaſi communem communi periculo & aliorum exiſtimatione defenderet; nihil magis idoneum invenire potuit, in quod omne ſuum dedecus transferret, nihil in quod deonerare ſpurcitiam ſuam commodiùs poſſet, quàm ipſam Eccleſiam Dei: *Si mea*, inquit, *propriè tantum res ageretur, imponere fibulam ori meo & obmuteſcere poteram exemplo Domini mei: ſed univerſus ordo noſter, & Eccleſia Dei per meum petitur latus.* O ſcortum & ganearum Antiſtes! cujus non ori magis, quàm inguini fibulam impoſitam oportuit; quanto tibi præſtitiſſet obmutuiſſe, *exemplo Domini tui*, cui Chriſtus Dominus ſilentium cum capiſtro imperavit, quàm Eccleſiam Dei hâc tantâ ignominiâ affeciſſe? Ais *univerſum Ordinem veſtrum à me licet obliquè ſtigmate notari.* A me ais? dic ubi; recita, ſi potes, locum; niſi fortè quòd ego in mercenarios, id tu in Miniſtros Evangelii dictum putas. Erras More; & aliud fortaſſe multo juſtiùs haud abſimile conqueſtus eſſes; non ego veſtrum Ordinem obliquè, ſed te extra ordinem tua Pontifex & obliquo & directo & tranſverſo ſtigmate notavit. *Eccleſia*, inquis, *Dei, cui mea omnia tempora conſecravi, per meum petitur latus.* Per tuúmne latus turpiſſime? qui tantum abeſt, ut omnia tua tempora Eccleſiæ conſecraveris, ut ipſa Eccleſiæ tempora, omiſſo nonnunquam matutino concionandi munere, furtivis libidinibus conſecrâſſe haud ſemel dicaris. Ne repetam quid etiam temporis famoſis libellis Eccleſiaſtes conſecraveris. Per tuúmne latus? at nihil omnino eſt quod graviore cum vulnere Eccleſiam petat, quàm tuum ipſum impuriſſimum Eccleſiæ tam malè contiguum latus. Hoc ſi vis intelligi per tuum latus, id eſt, per tuam turpitudinem propter tua ſcelera Eccleſiam opprobriis impiorum peti, maculâ aſpergi, infamiam contrahere, hoc quidem verum eſſe non diffiteor. Itaque univerſus ordo tuus, & Miniſtri præſertim Gallici, qui te optimè norunt, ne tuo illo peſtifero latere diutius periclitentur, teipſum quantum poſſunt, tuique contagionem amovere ab ſe atque depellere conantur: cauſam ullam aut rationem tuam communicatam ſibi nolunt; ne ſcelerum tuorum atque dedecorum participes fiant: ejectum te ex ſuo ordine, & exturbatum, ut meritus es cupiunt; & illam, quam ais *fibulam* ori tuo impudiciſſimo affigere conantur. Macte eſtote integritate veſtra atque conſtantia, viri Eccleſia digni; proſpicite, ut inſtituiſtis, Eccleſiæ puritati, exiſtimationi, diſciplinæ exemplo: amovete à lateribus veſtris immundum illud & verrinum latus, cujus non ſolùm ictu Eccleſia læditur, ſed affrictu etiam polluitur. Nolite hanc indigniſſimam contumeliam pati, ut is cùm flagitiorum ſuorum nomine meritis conviciis atque infamia petitur, non ſe peti, ſed quaſi is, quia cœnum hominis eſt, idcirco murus & munimentum Eccleſiæ eſſet, per ſuum latus Eccleſiam peti dicat. Abigite procul ab Eccleſiæ ſeptis concionantem lupum; vocem illam hircinam tot ſtupris & adulteriis impuratam, populo verba dantem, imò vendentem, ídque è ſuperiore, quod jactat, loco, ne ſiveritis in ſacro cœtu ampliùs audiri. Profectò ſi Ethnicorum legibus, verbi gratia Solonis cautum eſt, nequis Rhetor turpitudine vitæ notatus, civilem concionem habendi ad populum, ne Atticorum quidem ſi diſertiſſimus fuiſſet, jus haberet, additáque præclara ratio eſt, plus exemplo nocere turpem, quàm oratione quamvis caſtiſſimâ atque ſanctiſſimâ prodeſſe, quo etiam nomine Timarchus, vir inter primos illius Reipub. accuſante Æſchine, damnatus eſt; quanto eſt indignius ſcortatorem adulterum tanquam Dei nuntium & miniſtrum, ad Chriſtianum Populum ſacras habendi conciones jus in Eccleſia pernicioſiſſimum obtinere. Nolite committere, ut Magiſtratus Ethnicus, Deique expers, religioſior atque ſanctior in foro fuiſſe quàm Chriſti ſacra ſynodus in Eccleſia eſſe videatur. Nolite vereri, quem iſte
ſcrupu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ſcrupulum callidus injecit, ſi eum quem approbâſtis, cui ſanctas manus impo-
ſuiſtis, cui gregem Dei commiſiſtis, perſpectum nunc adulterinum & ſpurium
ejeceritis, nequis veſtrum judicium aut prudentiam deſideret; neque enim
Paulus hac in parte, ut nôſtis, vidit omnia: illud veremini, ſi Paſtoris in mu-
nere talem retinueritis, ne omnes non judicium modò & prudentiam, ſed reli-
gionem quoque & pietatem & gregis denique curam in vobis requirant. Hæc ad
paſtores de te, More; nunc ad gregem pro me pauca dicam. *Patriæ*, inquis,
meæ greges qui paſcuntur inter lilia, neſcio quam in invidam vocas. Utinam ne iſta
lilia, ſpinas eſſe aliquando ſentiant; verùm non ego tuæ patriæ greges in invidi-
am, ſed tuus Clamor Regius ad ſocietatem ſui furoris vocare cupiebat. Quem
enim non irritâſſent iſtiuſmodi opprobria? *maximè omnium Galli noſtri reformati,
non modo horrendo facto perculſi, ſed ejuſdem injuſta infamia preſſi, plurimum alloborave-
runt, ut parricidium & parricidas cognoſcerent.* Hæc & multa alia acerba quidem &
planè hoſtilia Clamor iſte Gallorum ſub nomine Reformatorum, in nos cla-
mitavit: ad quæ omnia reſpondi ſolum, Gallis etiam reformatis impoſitam ean-
dem olim neceſſitatem fuiſſe, ut ſuum quoque Regem hoſtis numero haberent.
Verùm ego incogitantior (quid enim de me non fatear potius, aut non indi-
ctum velim, quod Eccleſias Galliæ Reformatas, quas eſſe ſcio nobis omnibus
chariſſimas, in invidiam vocare poſſit) incogitantior, inquam, fui, qui iſti in-
ſaniſſimo Clamori vocem ullam Eccleſiarum aut fratrum interjectam eſſe cre-
didiſſem. Scimus eos quo ſub regno vivant, quibus in periculis, quibus in an-
guſtiis evangelii causâ verſentur; & tamen amplum hoc ſibi eſſe, ſi tueri ſua
queant. Nos ut vel minimam noſtra cauſa invidiam apud ſuos Reges aut of-
fenſionem ſuſciperent, nunquam petivimus; ut de noſtris factis aut conſiliis
ſuum ſenſum declararent, tametſi fratrum judicia plurimi ſemper fecimus, ta-
men ne hoc iis periculum crearet, nunquam poſtulavimus; preces eorum, non
ſententias aut ſuffragia prodeſſe nobis cenſuimus, ſuam autem erga Reges
fidem ex ſuo in nos odio verborúmque acerbitate perſpici aut probari non
arbitramur. Multa deinde præteris, *quæ nimis meum in religione animum pro-
dunt*; & ſapis: fac & illud quoque prætereas, quòd *te hominem ſacris addictum*
Cotyttiis, credo, aut Iſiacis, non Evangelicis (niſi addictum ita ut devotum
intelligis) *adverſarium*, quod ego mihi honeſtiſſimum duco, nactus ſum. At
enim illi *qui diverſum à nobis in religione ſentiunt*, ſic enim tibi proſpiciens, Eccle-
ſiæ proſpicere videri velles, *ex iſta fabula Eccleſiis noſtris inſultandi anſam arripiunt,
quaſi patiantur ipſæ qualia vulgò turpia dictu ſacrificulis objiciuntur ſuis:* & meritò
quidem, ſi patiantur, verùm ſpes eſt, non eſſe paſſuras: ſalus certè unica rerum
eſt, ſi pati noluerint. Si enim patiantur, quæ tu in me tela leviſſima conjeciſti,
ea in te ego acutiſſima retorqueo. *Satanæ triumphus paratur, ſcandalum infirmio-
ribus creatur, inimicis gaudium, ſociis dolor, fidei damnum.* Hæc vera ſunt non me
accuſante, ſed te impunito. Talem eſſe quenquam in Reformata videlicet
Eccleſia Miniſtrum adverſarii gaudent: accuſat aliquis? multum, mihi crede,
de iſto gaudio protinus remittunt: damnatur is incorruptis & integerrimis Ec-
cleſiarum ſuffragiis? Nihil æquè dolent: nam qui Presbyterum Reformatum
flagitiorum incuſat, accuſat idem ſacerdotes omnes & ſacrificulos eorundem fa-
cinorum ſibi conſcios: qui illum abſolvit, hos multo faciliùs abſolvat neceſſe
eſt. Fruſtra nos quidem opinionum quarundam & dogmatum, fruſtra etiam fi-
dei reformationem gloriamur, niſi morum ſancta cenſura pariter quoque vigeat.
Non doctrinam tantùm reformatum, ſed Doctores reformatos eſſe convenit,
ſi ereptam *ſacrificulis*, ereptam *Satanæ inſultandi anſam* cupimus. *Magnum*, ais,
honorem habere me Ordinibus Fœderati Belgii, quos indigere putem notore me: monitore
opinor volebas dicere. Immò verò tu illis quem honorem habuiſti? quorum
exiſtimatio graviſſima tam apud te parum potuit, ut eorum de te opinionem fal-
lere turpiſſimè malueris, quàm flagitioſam vitæ tuæ licentiam refrænare; quíque
ejuſmodi homo cùm ſis, arrogare tibi tantum potes, ut exiſtimes tot viros gra-
ves atque prudentes te *notore*, etiam *è ſuperiore loco* indigere; tuo *admonitu* poſſe
unquam ſapere; ut idcirco os tuum è ſuggeſto importuniſſimum tantæ graviſſi-
morum hominum frequentiæ, & præſertim ſacræ concioni offerendum ſit.
Qui denique apud quos tanto te in pretio eſſe dicis, iis nihil aliud niſi aut mini-
mum judicium, aut maximam doctorum penuriam relinquis. Minimum pro-
fectò ipſi ſibi honorem habent, qui abs te Doctore & Eccleſiaſte meliores diſce-
dere ſe poſſe crediderint. Verùm tu nihilominus buccam inflas: *Quid nunc,
inquis, memorem tot illuſtres ac principes viros, tot proceres, tot Eccleſias, tot Acade-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

mias, quæ me fovent & ornant, vel optant & exambiunt. Et ego, quid, inquam, nunc memorem tot agyrtas, tot empiricos, tot ſeplaſiarios, tot circulatores, quos Romæ aut Venetiis iiſdem penè verbis ſuas pyxides & pharmaca vendentes, præteriens audivi. Atqui *dum hæc ſcribo*, inquis, *literas accipio quibus ad Eccleſiaſtæ ordinarii munus & ſacræ Theologiæ profeſſionem invitor in urbe nobiliſſima.* Nam hoc certè habes, in quo omnes Doctores circumforaneos venalitios ambitione ſuperas. Primùm per amicos tui ſimiles occultam das operam, ut quot potes ex locis inviteris; poſteaquam id difficile repertum eſt, ex quo jam paſſim notus es, hoc ſolum (quæ tua animi egeſtas atque mendicitas vera eſt) miſerè contendis, & nonnunquam perficis ut omnino inviteris, quamvis ea diſerta lege & pactu interpoſito, ut omnino ne venias. Hoc modo invitatum te nuper in Galliam, & ni fallor, Montalbanum, invitatum & Franekeram, vel Groningham intelligo: Harum utram in urbem ſanè neſcio, in alterutram ſat ſcio: de loco enim fateor nondum mihi ſatis liquere, de re ſatis. Hanc demum rationem excogitare coacti ſunt homines importunitate tuâ fatigati & victi, quâ & abs te ſimul tanquam à peſte ſibi caverent, & tuæ miſeræ gloriolæ multo cum riſu vela panderent; téque erraticum ſophiſtam & planum tuiſmet ventis ludibrium commendarent. Sed ne cui fortè vanior quàm mendacior eſſe videaris, in illud nunc incidimus uſitatiſſimum tibi & impudentiſſimum artificium quoddam tuum maledicendi ſimul & maledicentiam vituperandi. Quoties enim ſtrenuè conviciando vel ad inopiam vel ad ravim, quaſi ad incitas redactus es exhauſto penu, dum novum virus colligis, ſubitò bonus & bellus abhorrere te fingis à conviciis omnibus: nolle te ſcilicet *luto ludere*, nolle *ſordes mihi regerendo manus tuas coinquinare*; *non placere tibi de cane latrante victoriam*; malle te *omittere latrantem caniculam.* Quid hæc quæſo niſi convicia ſunt? quæ dum deponere te dicis, totis viribus intorques; ita caudam atterere & ſimul ringere idem tibi eſt: idque ipſum agis, dum agere te negas; uſque eò totus ex mendacio conflatus, ut ne verax quidem utrovis modo ſine mendacio eſſe poſſis: ſi enim negas te nunc maledicere, quod tu negas, verba ipſa, te invito, fatentur; ſi fateris, tua eadem verba id ipſum, quod fateris, negant. Quid eſt, ſi hæc non eſt *maledicendi ars* illa, quam tu *Dæmonum Rhetoricam* infamis libelli editor *vocare te* ais *ſolere.* Sic tu nimirum homo ſanctus & veriloquus, *Chriſtum didiciſti & doces:* id eſt, dum latrare te negas, mordes. Tibimet tam apertè mendax, in me ut ſis religioſior, non expecto: tentas, ut video, omnia, captas omnia; ſiquem fortè rumuſculum, aut ſuſurrum aquilones cum fugitivis famigerantibus ad vos perferunt, aures arrigis: Hinc illud, *non is es*, inquis, *de quo mentiri fama vereatur*; minùs quidem tu hîc ſubdolus es, quàm ſoles. Famam etiam mendacem mihi minitaris; dici nempe *me aliorum ingenia ex moribus meis æſtimare, nulli non vitio quod inſequor obnoxium.* Ergo ego ſcortator, ut fama mentitur, ergo adulter; hæc enim in te crimina inſector. Fac ſanè periculum famæ; age, inſimula, dic, ſiquid habes, audacter & clare; tempus, locum, nomina ſimul ede; quod ego in te facio. Dic cum qua Claudia Pelletta, dic cum qua Pontia, dic ſiquo in horto, ſiqua in domo, noctu an interdiu, ſiquod in judicium adductus unquam ſim, ſiquod unquam recuſaverim: hæc tibi omnia dicenda ſunt, hæc ego in te omnia demonſtravi. Invenies profectò me ad injurias meas tuáque crimina perſequenda attuliſſe hanc dicendi libertatem, & anteactæ vitæ meæ certiſſimum indicium atque fructum, & agendæ poſthac firmiſſimum propoſitum. Nunquam me libertatis hujus pœnitere audies, ut Lucium Craſſum pœnituiſſe olim ferunt, quòd Caium Carbonem unquam in judicium vocaviſſet; cùm hac ſua ſeveritate præciſam ſibi aut circumſcriptam in poſterum liberius vivendi veniam apud omnes arbitraretur. Is Caium Carbonem civem improbum in judicium Senatûs populíque Rom. vocavit: ego te, More, & meo & pop. Anglicani nomine, quem tu infami Clamore edito prior laceſſiſti, illo Carbone multò nigriorem, judicia patria detrectantem ſæculorum omnium judiciis trado. Quid tui interim famigeruli de me muſſitent aut loquantur, unicè ſecurus. Tu ſenties eam eſſe vitæ meæ & apud me conſcientiam, & apud bonos exiſtimationem, eam eſſe & præteritæ fiduciam & reliquæ ſpem bonam, ut nihil impedire me aut abſterrere poſſit, quo minus flagitia tua, ſi pergis laceſſere, etiam liberiùs adhuc & diligentiùs perſequar, téque ſimul tuáſque etiam famæ quas meditaris corruptelas & perſpexero facilè & riſero. Interea, ne cui dubium ſit, quin tu omnia perveſtigando nihil prorſus in me habeas quod verum crimen ſit, aut ſi haberes, quin id cupidiſſimè ſtatim & malitioſiſſimè diceres

modíſque

modíſque omnibus amplificares, videamus quàm non crimina quæ ſint, des crimini; etiam rectè facta quàm odiosè calumnieris. Primùm *cur Clamori autoris anonymi reſponderim* quæris, *& non tot aliis qui nomen ediderunt ſuum.* Quis adverſario tam aliena & inepta interroganti rationem redderet? ego tamen ut quàm æquanimiter tecum agam videas, reddam. Cur Clamoris authori reſponderim, rogas? quia juſſus, inquam, publicè ab iis quorum authoritas apud me gravis eſſe debuit; vix alioqui manum admoturus. Deinde quia nominatim læſus: nam & tu hîc, quamvis id minimè velis ut exiſtimationis aliquam meæ quoque rationem ducam, veniam vel invitus dabis, quam omnes boni dant, ſcio, libentiſſimè. At cur *non aliis*, inquis, reſpondiſti? *Clamant & illi, nec minus fortiter*: rurſus reſpondeo, ut prius, quia ad rationes publicas non vocatus non accedo. Deinde, quia non læſus; nam & hoc, quamvis tu id maximè velles ut impunè tibi quenquam lædere liceret, non eſt leve. Deinde quia ex veſtro ipſorum judicio tantum Salmaſio tribuimus (quem Defenſorem Regium, quaſi ſolus is eſſet & inſtar omnium, nominare ſoletis) ut poſt illum poſſe quenquam alium dicere quod momenti eſſet non exiſtimaremus. Vis plura? quia liberum erat; quià non vacabat; quia denique homo ſum, humana mihi latera ſunt, non ferrea, tu licet Alexander ærarius ſis. Aliud quiddam opus eſt, ut mihi videtur, quo tot importunis Clamatoribus ora meliùs obturentur. Quàm multa tuus ille Stentor anonymus clamitabat, quæ à Salmaſio clamata priùs & conclamata erant? quibus ego toties repetitis, quamvis cùm miſeriâ ac tædio ſæpiùs reſpondiſſem, tamen quia cum iſto vociferatore verboſo certare ubique non libuit, *languet* tibi ſcilicet *oratio mea, quoties pro populo dico*: tibi, inquam, cui *Gallicâ nive frigidius eſt* non eſſe tautologum. De me ſi accuratiùs dixi, non eò id feci, quo ego minùs populo quàm mihi ſtuderem, ſed propterea quòd tuus Clamor tum quidem novum aliquid ſuppeditabat, unde poſſem ab odioſa crambe veſtra nonnunquam reſpirare. Quod itaque facetè inquis *non immeritò Defenſio pro populo ſecunda dicitur*; quoniam id fauſtum eſt, ex ore præſertim adverſarii, omen accipio. Tu licèt novum quotannis clamorem edideris, rumpas te priùs licebit, quàm clamorem ſecundum edidiſſe dicaris. Alterum meum crimen eſt quòd in Laudes Reginæ Suecorum ſereniſſimæ per occaſionem ab adverſario ipſo datam, digreſſus ſum: & inter alia dixeram (ſatis modeſtè quidem ut opinor) nequid attribuerem mihi quòd Reginam contra Regiam, ut videbatur, cauſam, tam mihi faventem reperiſſem, neſcire me planè quâ meâ ſorte id eveniſſet: malebam ad ſortem, ad ſydera, ad, ſiquis eſt occultus vel animorum vel rerum, conſenſum aut moderamen, quàm ad meum quicquid erat, vel ingenii, vel accuminis, vel copiæ referre videri. Hanc tu calumniandi ſimul & paraſitandi materiam nactus, fremere extemplo, quaſi indignum hoc eſſet; & *lutum* illud in viſceribus tuis concretum, in ore mox tibi, ut frequentiſſimè ſolet fluitare. Age, deſpue; quid eſt? *eam* inquis *propterea tam importune laudabas, ut cum ea te componeres lutum.* Túne Morus es an Momus? an uterq; idem eſt? utro te nomine appellem dubito: quis enim præter Morum aut momum tam ſiniſtrè ac perperam interpretatus hæc eſſet? quod ullum dictum modeſtiſſimum hæc tanta malitia non depravaret atq; perverteret? Tum illud ſimul depromis ex peculio tuo ſervile & paraſiticum; *neſciebat Chriſtina ſe tibi eſſe tam familiarem.* Téne ſcabellum hominis ex tuis loculis & immunditiis Chriſtinæ ſuggerere quid neſciat aut quid dicat? atqui ſciebat ſe illa pro ſua ſingulari in literatos benevolentia Salmaſio familiarem; cui me tamen arbitrio ſuo liberrimâq; ſententiâ haud ſemel dicta eſt prætuliſſe. Sed *hoc unum*, inquis, *Regina non meruit abs te laudari.* Abs te ergo illaudatiſſime? concedo libens! quis enim obſtare poteſt, ſi tibi modò libeat vel invitiſſimi cujuſvis laudes contaminare? experire ſanè; perſequere modò iſtud, quod veluti ſpecimen laudationum tuarum egregium hoc loco inſeruiſti; *quam ſupra mortalitatis modum inuſitata naturæ vis, & ſtupendum ingenii lumen evexit.* Perge, inquam, & macte iſto ore: ab iſto exorſu quantumvis in ſublime evoles per me licet: iſto enim tenore, ſi perrexeris mirificum tu quidem faſtigium ac pròpe nubiferum tam altis ſubſtructionibus impoſiturus videris. Mihi, fateor, non placet ſic altè inſurgere; unde ſtatim neceſſe erit, vel ridiculè ruam, vel inter nubes frigeſcam. Attamen *iis*, inquis, *dotibus inſignis es, quæ poſſunt etiam heroibus animum laxantibus placere.* Eſto; ſunt & tuæ dotes & præſertim ſcripta, quæ heroibus placere quiddam aliud laxantibus, poſſint. Et in primis iſta tua quæ ſequitur ſapientiſſima & miniſtello te digna ad typographos con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ciuncula; quam idcirco prætereo: nam ad tertium jam crimen meum perveni; quòd dixerim nimirum, uno cum ſamulo me peregrè fuiſſe. Crimen grave; quo ego nomine haud uno in loco perſtringor: id ſcilicet nefas erat meminiſſe, ne verſificatores veſtri, qui ex egeſtate neſcio qua emerſiſſe me per hanc rerum apud nos converſionem verſificabant, ceciniſſe falſa reperirentur. Jocum verò hic tuum, quando hæc tam rara avis eſt, non poſſum prætermittere. Non equidem vobis *Typographis litem unquam intenderim, non certè magis quàm illi ſervo qui Miltonum euntem peregrè comitabatur.* O longè & miſerè petitum! quid hac capitis cucurbita facias, ex qua, ut id maximè labores, nullam ſalis micam potis es extundere. Sed quietus homo & fugitans litium es; itaque non meo ſed ne tuo quidem ſervo litem intendis, qui domeſticæ turpitudinis tuæ fugitivus, ſecretiora flagitia & nefarias libidines tuas divulgavit. Quartum eſt, ſiquidem id crimen dici meum debet, quod tuum eſt mendacium, *in eodem* ſcilicet *libro, quem ſcatere,* ais, *diſcinctorum nepotum feſtivitatibus, auſum me cenſuram agere, & graviter concionari de Republ. deque civium officio.* Quis non germanum te nunc dicat Epicureum? cujus neque in moribus honeſtas, neque in ſcriptis urbanitas ulla reperiatur. Mirum non eſt ſi hoc nomine facetiis omnibus infenſior ſis, cùm quia negantur tibi, tum quia te pungunt: non mirum eſt inquam, ſi tibi tam ulceroſo ſal omnis inimicus eſt. Id mirum, Profeſſor cùm ſis, cur mihi ſuccenſeas qui ſic diligenter ſalarium tibi curo. At verò quos tu *jocos è luſtro popináque deſumptos* falsò ais (niſi deſumptos ex luſtris idcirco dicis, quòd te illic latitantem extraxerint) eos ſi cæteri omnes non inhoneſtos aut illiberales, ſed honeſtos atque urbanos tuámque putredinem perfricanti ſales conceſſos non negaverint, tum quidem tua profeſſoris inſulſi ignorantia, ut perſæpè aliàs, hinc ſatis manifeſta eſt, qui id parum convenire dicas, quod Marcus Tullius in oratore ſummum eſſe ſtatuit, ubi de oratione L. Craſſi in Cn. Domitium ſumma cum admiratione ſic loquitur. Nec enim concio major unquam fuit, nec apud populum gravior oratio, quàm hujus contra collegam in cenſura nuper, neque lepore & feſtivitate conditior. Et paulo infra, id uni Craſſo contigiſſe ait, ut non ſolùm venuſtiſſimus & urbaniſſimus, ſed & omnium graviſſimus & ſeveriſſimus & eſſet & videretur. Quin etiam Platoni & Socraticis nihil magis convenire aut decuiſſe viſum eſt, quàm rebus interdum ſeveriſſimis intermiſtus atque inſperſus lepos. Hæc ego viris doctis & intelligentibus quin & ſupra & nunc denuò ſatis probaverim, non dubito. Te interim non reprehendo, qui *mollior,* inquis, *debuit eſſe tranſitus à naſo ad ſupercilium:* nam digitorum Pontiæ credo adhuc meminiſti, quàm iſte tranſitus abs tuo naſo ad ſupercilia minimè mollis fuerit. Fœlicem te quidem, ſi hoc tum mulierculæ perſuaſiſſes: ſed de oratorum tranſitionibus, More, judicium longè aliud faciendum eſt. *At leges ſcribo,* hoc quintum crimen eſt, *quibus ſe teneat non populus modò, ſed illi etiam qui me præceptore nihil egent.* Quid tu mihi quo quis egeat, homo leviſſime & arrogantiſſime? téne *ſuperiore ex loco* egent Fœderati Ordines concionatore, me ex inferiore, quod omnibus ex æquo civibus licet, noſtri non tam egeant libero hortatore? non eſt, More, cur ego me natum in mea patria tam inutilem exiſtimem, cùm te in aliena tam arrogantem videam; non eſt, quam ob rem te mercede concionantem, quàm me gratis monentem rectiora putem poſſe ſuadere. Hæc mea quinque ſunt peccata mortifera; nam illa ſeptem, opinor, conficere nequiſti. Ex quo intelligitur, inania quàm fuerint quæ *condonâſſe* mihi te dicis, cùm ſint tam levia, quæ crimineris. Niſi & illud fortè criminoſum mihi vis eſſe, quòd Deum teſtem invocarim; & certè parùm abeſt ut iſtud quoq; in criminibus meis numeres. *Hinc illa,* inquis, *nimium ſane ſollicita proteſtatio.* Quænam iſta fuit, More? audies vel invitus; nec illam nunc recito, ſed iiſdem conceptis verbis (neque enim pœnitet, & hic etiam peregrinationem meam calumniaris) rurſus Deum teſtem invoco, me illis omnibus in locis, ubi tam multa licent, ab omni flagitio ac probro integrum atque intactum vixiſſe, illud perpetuò cogitantem, ſi hominum latere oculos poſſem, Dei certè non poſſe. Hæc tibi *nimium ſollicita proteſtatio* eſt, More: cui non magis ſollicitum eſt, Deum teſtem invocare, quàm invocatum pejerare. Quàm multi & quàm multis de rebus te accuſent, non ignoras: aude modò, ſiquid in te integri, ſiquid incorrupti eſt, iiſdem quibus ego nunc præivi tibi verbis, teipſum defendere. Dic age in hæc verba: Deum teſtem invoco me ab omnibus illis flagitiis quorum inſimulor, integrum atque intactum ſemper vixiſſe; me neque Claudiæ, neque Pontiæ, neque ullius omnino fœminæ ſtupratorem eſſe aut adulterum.

Non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Non audebis, opinor, tametſi facilè perjurus eſſe diceris, in hæc verba præeuntem me ſequi. Verùm ſi Dei non audes, hominum ſaltem fidem implora. Genevam, inquam redi, permitte te illic magiſtratibus & populo; dic illis ut caſtum & innocentem hominem, falsò inſimulatum, deceat: Viri Genevenſes, multorum apud vos & graviſſimorum criminum accuſor; ſi ita vixi, ſi inter vos ita verſatus ſum, ut hæc per idoneos teſtes & argumenta probari vobis poſſint, en ſiſto me; legitimum pati judicium, quod antea recuſavi, nunc non recuſo. Hoc multo minùs audebis, ſat ſcio: malis tergiverſari, ut ſupra dixi, malis aliunde perſugia & latebras & diverticula veterani ſcortatoris in modum quærere. Veruntamen *honeſtam* fuiſſe illam *orationem* meam fateris; ſed *præcedenti parùm conſentientem.* Cuinam præcedenti obſecro? vellem recitaſſes: ego enim aliquot retrò paginis pro certo habeo, ne minimum quidem obſcœni veſtigium inveniri poſſe, quia tanto intervallo de te nulla fit mentio. Quòd ſiquem alium locum intelligis, ubi in tua vitia ſalsè animadverſum eſt, velim te ſcire, quicquid tu ex *Platone* detorſiſti, neque alienum eſſe neque inverecundum eodem in libro cum acrimonia & ſale (*profligati* enim *pudoris* verba nuſquam illic reperies) & turpia inſectari, & de *Deo cogitare.* Sanè ſi oratoris præceptum hoc verum atque honeſtum eſt, in eodem vultu convenire & pudorem & acrimoniam, quidni itidem in eodem ore conveniant? Nullius enim pudentis pudorem minuit vehemens & ſalſa turpitudinis exprobratio vel etiam irriſio, ſed pudorem, in quo prius non erat, impudenti reo nulla res efficaciùs incutere videtur. Tu vide ut cum pudore & *cogitatione Dei* tua ſtare perpetua poſſint mendacia, Eccleſiaſtes adulterine; qui ſcripſiſſe me ais *Romæ martyrii fuiſſe candidatum*; *ſtructas ab Jeſuitis vitæ meæ inſidias.* Ad quod utrumq; mendacium diluendum opus eſt nihil aliud, niſi ut quis locum ipſum libri inſpiciat: & cur ea de re aliquid omnino ſcripſerim, conjecturâ per ſe aſſequi nemo facilè non poterit, cui id modò credibile non ſit eum *ob flagitia in Italiam profugiſſe*, qui religionis ibidem confitendæ periculum toties adierit. Nugaris deinde multa; & *machæras & legiones* garris Pontiæ maſtigia. Verùm hæc ſatis riſimus: nunc luculentam & inſignem hominis calumniam quæſo attendite; ut cognoſcatis qua fide vel in ſacris etiam literis, quas cum ſumma Eccleſiæ ignominia profitetur, verſari ſoleat; quàm nulla iſti falſario Eccleſiaſtæ religio ſit verbum ipſum Dei ſacroſanctum corrumpere, ſi id commodum ſibi fore crediderit. Ego ut refellerem eos, qui Grammatiſtæ aut Critico Magni titulum & cognomen largiri ineptiſſimè ſolent, ſic ſcripſeram: Is ſolus magnus eſt appellandus, qui res magnas aut gerit aut docet, aut dignè ſcribit. Quis hac veriſſimâ ſententiâ offendatur, niſi Grammatiſta? Quid hîc noſter profeſſor? id eſt, inquit, qui res magnas docet, *ut Miltonus de divortiis*, aut dignè ſcribit *ut Miltonus idem pro Populo, bis magnus.* Lepidum ſanè interpretamentum, More! & ejuſdem planè artificii, quo Evangelii etiam locum illum de divortiis non verbo, ſed factis interpretatus es. Licet ob ſcortationem dimittere vel uxorem vel ſponſam: Morus cum deſponſata ſibi Pontia ſcortatus eſt; ergo, licet Moro ſponſam ob ſcortationem dimittere. Vos *O tot Principes, tot Proceres, tot Eccleſiæ, tot Academiæ, quæ hunc hominem fovetis & ornatis vel optatis & exambitis*, evocare nunc certatim hunc vobis, quâ ſacrarum, quâ profanarum literarum interpretem tam fidum & religioſum; ut ſacras profanare literas apud vos quà factis, quà commentis ſuis poſſit. Vel ſi id minimè vultis, nam Doctorem hunc commentitium longè latéque olfeciſſe jamdiu videmini, date ſaltem & concedite hoc palpum tumori hominis & gloriolæ: evocate quæſo per literas quàm honorificas Ludionem hunc cathedrarium; ſed cum hac cautione, ſi ſalvi eſſe vultis, clam interpoſita, cum hoc urbaniſſimo interdicto, ut nullo modo accedat. Miros profectò reddet ludos inter tot Cathedras, dum profeſſiones & prælectiones & murmura & plauſus & Pontias novas ſibi ſomniat. Sed dimitto nunc hominem, quia me prope dimittet. Aliò ſe vertit; imò verò *quò ſe vertat*, non habet. Simulat velle nunc de vita & moribus ſuis cauſam pro ſe dicere. Exordiri jam putares hominem, & velle aliquid præfari; cùm in ipſo ſtatim præfationis veſtibulo, eluſâ omnium expectatione perorat. Tam tenue ſe eſſe argumentum, tam turpe etiam dum reperit, vel ipſa rerum inopia ſubitò exareſcit, vel ipſa fœditate perculſus & quaſi ſyderatus obmuteſcit: Vultus, vox, latera deficere videntur; animus tamen veteratorius, & ut dixi antea, indurati utroq; jamdiu foro veteris & crebri ſontis artes non deficiunt. *Quò me vertam?* quò te vertas, miſelle? quis unquam nocens

 reus

reus demiſſa barba ſordidatus & ſqualens tam miſerabili procemio deprecatus unquam judices eſt? quò te, ſi innocens, ſi inſons, ſi tutus undique tibi eſſes, quò te, inquam, niſi ad te verteres? tecum loquerere, te conſuleres, extra te ne quæreres? Sed heu miſerum te! diſcordia tibi tecum graviſſima jamdiu eſt. Nihil tibi inviſum magis, quàm tecum habitare, apud te eſſe; neminem libentiùs, quàm teipſum fugis. Fruſtra: tecum enim fugis miſer, te ſequeris: Quod agitat intus eſt, intus & flagellum & tortor Argus ille tuus, qui te ſemper non *Junoniis*, quod quereris, *artibus*, ſed piaculorum tuorum Oeſtro agitatum, cinctus mille oculis ac teſtibus perſequitur. Quid nunc agas? nam æſtuantem te miſerè & pendentem video. An *tuas ipſe laudes veſanus decantares?* veſanus profectò ſis, ſi id ſuſcipias; veſanus, ſi id unquam cogitabas. *Vitámne conſcribas & facinora omnia tua?* pervellem equidem; ſed vereor ne non *Morus*, ſed *Florus* nimiùm in tuis floralibus, id eſt, multo brevior quàm par eſſet, futurus ſis. Vereor ne invideas nobis tot lepidas fabellas, qui unam ſolùm *retexere*, hortenſem nimirum illam, tantopere gravatus ſis. Sanè qui illas lites Junonias omnes, qui illa jurgia Salmaſii prætermiſeris, qui prælium illud nobile Pontianum mihi tantis rebus parùm idoneo reliqueris, qui denique totam illam Pontiæ Seſtiada ſicco pede prætererieris, præteribis opinor ſilentio Tibaltianam quoque illam, & illius nuper domus calamitatem, ubi tu procax in ancillam, proditor in herum extitiſti: nam ancillis, ut videtur, quocunque vadis, nullum abs te refugium eſt. Tacebitur & vidua illa, quam tu, ſolatii tum plenus, nunc inops, cùm de marito recèns mortuo velle conſolari præ te ferebas, ejus pudicitiam tentaſſe diceris: Nec dices credo quâ domo egredientem te cum ſcorto intempeſtâ nocte Amſterodami illa mulier vidit; quæ delinita primùm pollicitationibus tuis, mox decepta, noviſſimè nomen tuum ad Presbyteros detulit; qui tuum nomen recipere, quod ob priora facinora ejiciendum ex ſuo ordine & circumſcribendum ſtatuebant, ne aucto ſcelere, cùm augeri pœna tua non poſſet, augeretur ordinis infamia, recuſarunt. Quid ergo? *an quæ feciſſes uno cum ſervo itinera* nocturna illa nempe Haga Leidam *poſteris narrares?* ne hoc quidem ſat ſcio, voles: verùm illa ſervus ipſe paſſim copioſè narrat, & permulta alia præclare abs te geſta: cætera jam tritiſſima plurimíſque per ea loca teſtibus confirmata. Age verò; poſt dubitationem ſané miſeram quæ te perplexum tamdiu atque ſuſpenſum tenuit, poſt tui fugam, quò tandem fugis? quò ad extremum te recipis? *fidei*, inquis, *publicæ monumenta conſulamus.* Acta tua credo jam publica, quæ in Bibliotheca Genevenſium enumerata centum prope articulis tuorum ſcelerum monumenta poſteritati ſervantur. *A Geneva exorſus*, inquis, *fabellam neſcio quam poetarum authoritate ſubnixam inſtituis.* Ferax tu quidem ſæculum poetarum dicis, qui tot una in urbe, tibíque omnes infeſtos quæraris; nigrum te aliquem oportet eſſe, ipſóque moro nigriorem, quem tot poetæ oderint; feſtivum quoque hominem, qui quorum authoritas teſtium te jugulavit, eorum nunc poeticam iniquiorem in te cauſeris. Verùm iſta te feſtivitas nihil in hoc tempore adjuvabit. Permulti ſunt in illa civitate viri honeſtiſſimi nonnulli Presbyteri, Doctores, Miniſtri, neſcio an Poetæ, qui fabellam tibi hanc in foro agere cupiunt; qui non ſua carmina recitare, ſed tua crimina pro teſtimonio dicere parati jampridem ſunt. Nemo ſic unquam poetam recitantem, ut tu hos omnes contra te teſtantes & fugiſti & fugies. Adeóne verò ſingulari impudentiâ occaluiſti, ut inſtitutam in te legitimè accuſationem teſtatiſſimam, cujus vim atque authoritatem cùm ſuſtinere non poſſes, diſcedendi, & veluti in exilium abeundi licentiam exorâſti, hanc tu quaſi *fabellam neſcio quam* eludere & uno verbo leviculo ſic amoliri abs te poſſe exiſtimes? At *permulti ſunt*, inquis, *in hoc Belgio, qui me Genevæ familiariter uſi optimè omnium norunt quàm non ibi nullo in pretio fuerim.* Audi igitur quæ ſint honeſtiſſimorum hominum de te judicia primò Genevæ, deinde in Belgio. Duorum verba ipſa ex literis deſumpta, in medium proferam.

Literæ Genevæ datæ pridiè Id. Octob. 1654.

Mirari certè noſtrates ſatis non poſſunt, ita te interiora ignoti aliàs hominis noſſe, tam nativis coloribus depinxiſſe, ut ne ab illis quidem, quibus familiariſſimè uſus eſt, tota hominis hiſtrionia vel certiùs vel feliciùs potuiſſet adumbrari: unde hærent meritò & ego cum illis, quâ fronte ἀναίσχυντος licet homo & oris improbi, in publicum rurſus theatrum prodire ſit auſurus. Illud enim ſum-

ſummum fœlicitatis tuæ hac in parte compendium, quod non vel ficta vel ignota aliàs hominis ſcelera attuleris, ſed quæ omnium & amiciſſimorum etiam ore decantata, integri cœtus authoritate & aſſenſu, immo plurium adhuc ſcelerum acceſſione luculenter poſſint corroborari.

Et infra. Credas velim vix ullum hîc reperiri amplius, ubi multos annos publico munere, ſed cum ſummo hujus Eccleſiæ dedecore fructus eſt, qui proſtituti pudoris homini patrocinium ſuum vel audeat vel ſuſtineat amplius commodare.

Hæ ſunt eorum voces, qui penitiſſimè te nôrunt: quam turpem tui memoriam Genevæ reliqueris, hæ literæ, aliæque benè multæ ſi proferrentur, docerent. Nunc in Belgio aliíſque locis quâ famâ ſis, *quo in pretio* cognoſce. Viri probatiſſimi tibíque noti non literas ſolùm, ſed quoniam abs te priùs nominatus, ídque in tua cauſa, atque laudatus eſt, nomen quoque edam. Is eſt vir graviſſimus Joannes Duræus; qui dum Ottoni ſola fide nixus interponit ſe, mecúmque agit, ut innocentem te ſcilicet miſſum facerem, non poteſt non fateri ſimul quàm longè alia de te cæterorum pænè omnium exiſtimatio, aliúſque ſermo ſit.

Ex Literis Duræi Baſilia, Octob. 3. 1654.

Quod ad Mori vitia improbitatémque attinet, non videtur Ottonus ita dè eo ſentire: ſcio tamen alios peſſimè de eo loqui, manus ejus in omnes penè manus omnium in eum eſſe, pleroſque etiam Gallicæ Synodi miniſtros dare operam ut ei Paſtoris munus abrogetur. Neque hîc aliam Baſileæ reperio de eo hominum opinionem, quàm quæ in Belgio eſt eorum qui eum minimè amant.

O pulchrum elogium! quo tu omnium penè mortalium judicio Iſmaeli hoſti Eccleſiæ, quàm Miniſtro pacis & Evangelii ſimilior judicaris. Hunc tuæ ubique gentium exiſtimationis teſtem integerrimum, ſi potes, rejice. Mihi credulitatem deſine objectare: *Nemo omnes, neminem omnes fefellerunt*, tua tibi verba regero. Hæc cùm ita ſint, perficiam haud multo negotio, ut intelligas, quàm exiguum tibi in aliis præſidium ſit, cùm tam exiguum tibi in teipſo fuerit. Quod enim poteſt aliena fides teſtimonium de te aliis perhibere, cùm tua fides perhibere nullum quod juvet aut cui confidas, de temetipſo poſſit tibi? Et videte quæſo quàm diſſoluto animo, quam abjecto deſertor ſui & perfuga ad patrocinium alienæ fidei ab ſe transfugiat. *Neque vero*, inquit, *tempus teram in eorum ſollicita refutatione, quæcunque tu garris.* Laudo te læti animi atque jucundi, nihil tu magis ſollicitè, quàm ſollicitudinem ipſam vitas. Mea modò *nimis ſollicita* tibi fuit ad Deum *proteſtatio:* nunc tuam non minùs *ſollicitam* putas tuorum criminum *refutationem.* Atqui ego ſi duntaxat *garrio*, haud multam ſanè ſollicitudinem tua refutatio deſiderabit. Ignaviſſimus profectò ſis, aut malè conſcius neceſſe eſt, cui tam facilis tuimetipſius defenſio, tam gravis & *ſollicita* videatur: ineptus planè & ridendus, qui nullum tempus inutilius terere te putes, quàm in eo ipſo quod ad rem, ſiquid vides, & ad cauſam maximè pertineat. Nam *quid proficiam*, inquis, *ſi fabulam hanc penitus retexuero? ſtatim aliam ordieris.* Sanè quidem difficile id eſſet nemini: neque de nihilo te urit iſta ſuſpicio. Tanta enim tu ſolus fabularum ſylva es, ut ex tuis unius rebus geſtis atque nequitiis ſuppeditare centum triviis atque circulis unde multos in dies rideant ſatis fabularum unus poſſis. Atque adeo hujus fabulæ actum jam quartum peregimus: exit Morus; aliam credo vult perſonam induere. *Ut ſemel* inquit *defungamur, quod fuerit Eccleſiæ Genevenſis, quod civitatis illius de me judicium hæ docebunt literæ Teſtimoniales, alia occaſione datæ.* Ita eſt; ad elogia nunc tranſit ſua; actus quintus incipit: nova planè perſona, ſed eodem tamen ſubtus latente Moro, prodit cornicula, ſed & ea quoque perſonata: miris neſcio quot repentè plumis adſcititiis atque coloribus ita indutus, ut Phœnicopterus neſcio quis potiùs, & exornati quiddam monſtri ſimile videatur. Aves Ariſtophanicas expoliaſſe hominem diceres; ſed malâ ave, ni fallor; cum ſe non jam fabulam agere, ſed apologum Æſopicum in ſe verum demonſtrare nudatus intelliget. Cùm enim haſce plumas nec tuas eſſe, More, & partim obſoletas, quæque ſuâ ſponte mox defluant, partim falſis coloribus fucatas, partim dolo, malíſque artibus ſurreptas docuero, dubium non eſt, quin deluſus abs te olim grex avium, nunc factus certior qui ſis, de repetundis plumis jure tecum ſit

acturus;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

actûrus; & ablato quiſque ſuo, obſcœnam ſub phœnice upupam non deplumem te modò, ſed depygem demum relinquat: Primæ omnium *literæ Genevenſium Teſtimoniales* criſtam tibi erigunt: quas illi multò mallent, ſat ſcio, aut nunquam tibi datas, qualis poſtea evaſiſti, aut abs te nunquam prolatas. Semper ego quidem de Genevenſi Civitate, pro eo ac debeo, honeſta omnia & ſentire ſoleo & loqui: religionis cultum purioris, primúmque ſtudium, in Republica deinde prudentiam, æqualitatem, moderationem, conſtantiam propè admiror; quâ ſe tam arctis finibus, inter vicinos hinc inde potentiſſimos & imminentes, ſummâ in pace ac libertate per tot jam annos conſervat & tuetur: rectiúſque in re vix mediocri & meliùs id agit quod civilis vitæ omnis principium atque finis eſt, idque populo ſuo fœliciùs præſtat, quàm ſummis opibus inſtructi, ſummis opinione hominum adjuti conſiliis reges maximi ſervientibus præſtant ſuis. De Genevenſibus igitur, quod eorum laudem, & exiſtimationem poſſit imminuere, non eſt ut quicquam velim aut queam dicere, etiamſi de his literis Teſtimonialibus ea dicerem, quæ & ab aliis dicta olim ipſi fatentur, & ad me recentiùs allata ſunt. Sed neceſſe non eſt; non dicam igitur qua occaſione ſint datæ; propterea quòd ipſe non hâc, ſed *aliâ occaſione* datas eſſe ait. Non quæram, utrùm ſumma Eccleſiæ Senatúſque voluntas honorarium hoc Moro teſtimonium ſua ſponte conceſſerit, an impudentiſſima hominis poſtulatio, cùm accuſatus graviſſimorum criminum nequiſſet ſe defendere, ab iis duntaxat abſtulerit qui Eccleſiæ Paſtorúmque communi exiſtimationi perperam metuentes, amandare ab ſe hominem quoquo modo malebant, quàm hæc publico judicio ſeveriùs perquiri, nec ſine offenſa fortaſſis infirmiorum palam agitari. Non dicam, id quod multi tamen dicunt mihíque confirmant, nec conventu frequenti, nec ſolito conveniendi die datas haſce literas: ne id quidem dicam ſcribenti adſtitiſſe Morum; unde illud fortaſſe *tralatitium*, & *exambire* ex elegantiis Mori ſelectioribus tam in promptu erant; & *rupta concionante Moro ſubſellia, gemmæque illæ clariſſimæ*; quæ omnia uſque eo vel cupiditatem ſcribentis vel judicium non grave ſignificant, ut non ſolùm nimio laudandi ſtudio laudes ipſas corrupiſſe, quod vitium ab eo qui totius nomine Eccleſiæ ſcripſit, quam maximè abeſſe debuit, ſed indigniſſimum ornare dum ſtudet, non tam vivum decorare, quàm mortuum & putentem illis odoribus differtum funeraſſe videatur. Non dicam denique illa nomina in conventu ſubſcripta non eſſe, circum vicos curſaſſe Morum, & paſtores domi ſingulos adortum, quo ſibi faciliùs haſce ſubſcriptiones expugnaret; Propterea quòd erant in conventu qui reclamare, qui intercedere, qui obſiſtere non deſinebant, qui ſeſe non audiri graviter conqueſti ſunt. Nihil horum dicam; quod nonnulli tamen dicunt, etiam qui illo tempore Genevæ rebus illis omnibus interfuere; multi aliis in locis *Deûm hominúmque fidem implorantes atque jurati* nulla ſe *ſimultate*, *ſed officii* religione commotos, hæc dicere; adeóque illis literis fidem ſe adjungere non poſſe; quorum inter primos virum ſanctiſſimum Fredericum Spanhemium, Theologiæ profeſſorem & paſtorem reverendum fuiſſe intelligo: Hoc ſolùm dico, haſce literas, quod idem de literis reverendiſſimi viri Joannis Deodati eſt dicendum, ante ſexennium datas, multis poſtea maleficiis ab ipſo Moro obliteratas jampridem eſſe & antiquatas. Nondum increbuerat Claudia, nondum hortus, & illa, ad Claudiam neſcio an cum Claudia, Mori ſuaviſſima cohortatio:

—— Poma alba ferebat,
Qui poſt nigra tulit Morus: ——

Id quod viris proculdubio integerrimis & honeſtiſſimis, harum literarum ſubſcriptoribus, quin impoſuerit non dubito. At poſtquam illa cum muliere, primò ancilla, deinde nupta, occultari diutiùs conſuetudo iſtius nefaria non potuit, factus iterum reus, cùm honeſtam rationem defendendi ſui nullam inveniret, & manifeſtis in rebus teneretur, fractus jam animo, atque id maximè veritus, ſi judicium fieret, nequid in ſe gravius conſuleretur, quo ipſo die pronuncianda de ſe ſententia Presbyterorum, deinde Magiſtratuum erat, judicium declinat, licentiam abeundi petit. Illi neceſſitatem hanc rati ſe hoc modo effugiſſe, quam impoſitam ſibi minimè volebant, ut Eccleſiæ Miniſtrum tantorum ſcelerum damnare, & in homine Eccleſiaſtico tam triſte exemplum ſtatuere cogerentur, libenter aſſenſere. Petit inſuper literas impudentiſſimus homo commendatitias. Id verò poſtulare ab judicibus ſuis reum indignè ferentes, prorſùs

ſùs

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ſùs recuſant: ita bonus ille tabellarius permanere ſine literis illa in urbe, omni munere exutus, circiter decem menſes coactus eſt: Eteſiis credo ſacrificans, ut aliquam ſaltem auram commendatitiam impetrare aliquò poſſet: Donec multi graviſſimi viri ne moram quidem ejus illa in urbe ferendam rati, rurſus rem adducere in judicium cœperunt. Id autem cùm ad novas lites, &, ut ſupra dixi, offenſionem infirmorum ſpectare videretur, conſultius tandem viſum eſt, quoquo modo hominem ablegare: rurſus itaque dant literas; *non frigidulas*, quod antea dixiſſe me queritur, ſed, quod nunc dico, frigidiſſimas; non ut commendare cuiquam mortalium, ſed amandare ab ſe hominem planè viderentur. Hoc ſi ita non eſt, More, poſtulo mihi reſpondeas, cur ſuperiores illas Genevenſium literas, haud uno nomine jam obſoletas, quæque recentiora facinora tua à me tibi potiſſimùm objecta, ne attingunt quidem; quæ ego vix attigi, ut minùs mihi comperta, *blaſphemias* nempe *tuas in Spiritum ſanctum*, aliáque opinionum monſtra uberiùs commemorant, cur & illas in quibus parùm ſibi de te credi à pleriſque ſubſcriptores tui queruntur, cur, inquam, illas utraſque in medium protuleris, has noviſſimas de medio removeris? Cedo proximas haſce literas poſt alteram in te accuſationem illam graviſſimam ab aliis ægerrimè, ab aliis facilè, ſed eodem tui removendi animo ab omnibus conceſſas. Sapies opinor, non exhibebis; non delectant te iſtæ literæ: ex quibus mutatam de te Genevenſium opinionem, refrigerata amiciſſimorum ſtudia manifeſtò perſpicere poſſimus; eóque his literis non te laudatum, ſed ab ſe, dummodo longiſſimè remotum, quaſvis in terras exportatum cupiiſſe. Hæc Mori fides publica eſt; quâ ſe in Eccleſiam credere, quàm in Spiritum Sanctum planius facit. Quæ reliqua à me dicta in eum ſunt neque diluit, neque refellit, ne oppugnat quidem. Sed quoniam, Vlacco fidejuſſore, tomum inſuper alterum fidei publicæ promittit, in quo *virorum aliquot inſignium, Senatúſque & Eccleſiæ Midelburgenſis, & Amſtelodamenſis teſtimonia* dicentur, dum volumen illud, cudendum, puto, in Gallia, excudendum Hagæ-Comitis à Vlacco expectamus, aut ne expectamus quidem, viſum eſt de toto hoc genere teſtimoniorum pauca diſſerere.

Magnum ego ornamentum quidem virtutis teſtimonium publicum eſſe fateor; argumentum perinde certum atque firmum longè abeſt ut exiſtimem; nam ut illud omittam quòd virtutis multo difficilior quàm nummorum ſpectatio eſt, hoc ſanè conſtat, privatorum privatos mores, & præſertim vitia ad aures graviſſimas, tot alioqui negotiis occupatas, rariſſimè perferri. Et teſtimonium publicum tam qui petunt, quàm qui dant, boni juxta malíque ferè ſunt; & petunt quidem mali ſæpiùs quàm boni, falſâ ſpecie proborum induti. Ut quiſque optimus eſt, ita minimè teſtimonio eget alieno: neque enim fecit quicquam vir bonus ut naſcatur, ſeipſo contentus. Si commendato eſt opus, virtutem ſemper apud ſe habet commendatricem optimam; ſi defenſo, obtrectationibus nimirum & calumniis haud raro appetitus, eandem circundat ſibi integritatem ſuam, & invictam rectè factorum conſcientiam; quo veluti munimento atque præſidio firmiſſimo, improborum hominum & impetus vanos excipit, & tela fruſtratur. Contrà hic noſter omnia: non enim virtutem, ſed opinionem duntaxat ejus integumentum vitiorum, ſibi comparaverat: ut retectus, ut deprehenſus, abſcondere diutiùs, improbitatem ſuam non poteſt, exors ipſe fidei & naufragus ad alienam fidem ſe confert: quorum oculis antea ſervierat, eorum nunc manus commendatitias implorat; & ſingulari quadam atque inauditâ hactenus impudentiâ, quorum judicium experiri non audet, eorum poſtulat teſtimonium. Propterea quòd meamet ipſius ſententia damnatus turpiſſimè diſcedo, quòd ſententias veſtras horreo atque defugio, *literas* quæſo date innocentiæ, pietatis, pudicitiæ apud vos meæ *teſtimoniales*. Si hæſitatur, ſi ambigitur, ſi ab aliis denique reclamatur indignitate rei vehementiſſimè commotis, quò non demittit ſe? quo non deſcendit? circumcurſare, ambire, prenſare, obteſtari, & quò adire non audet, eò amicorum allegationes dimittere. Aguntur fortunæ hominis, agitur caput, exiſtimatio, immò Eccleſiæ totius & ſacri ordinis exiſtimatio agitur. Expugnantur multi, partim fatigati, partim inducti, partim veriti nequid iſtius ignominiæ in publicum redundaret, partim delictis ignoſcere, literato parcere, laboranti conſulere ſuæ bonitatis eſſe arbitrati. Ita tandem victor iſte laureatas literas aufert; ita emendicata quovis tempore vel occaſione, non jam teſtimonia de ſe publica, quæ ſi fuiſſent ipſe abolevit, ſed ſua de publico reportata ſpolia ad coronam venditat; nec tam laudes videtur ſuas, quàm pœnitentiam publicam circumferre. Quem enim non pœniteat præconem ſeſe laudum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

dum ejus fuiſſe, qui ad omnes poſtea libidines tam turpem ſui auctionem fecerit: nunc ejuſdem ſeſe mangonem fieri, qui ſervus omnium nequiſſimus miniſtrum ſe licitanti cuivis Eccleſiæ ex hac laudum cataſta vendibiliorem, & ſacrarum literarum miſeris emptoribus venalem ſe pretii quantivis profeſſorem profitetur. Nam viderint per Deum immortalem, qui ex iſtius vel commendatione vel impunitate ignoſcentes & bonos haberi ſe poſtulant, ne iſta bonitas in malum deſinat; viderint ne ipſis bonis fraudi ſit. Cùm neceſſe ſit, ſerpat latiùs, ſerpat ocyùs iſta contagio paſtoris in gregem, doctoris in ſcholam; atque in ipſos fortaſſe bonorum iſtorum liberos, qui ſophiſtæ huic errabundo & infami in diſciplinam traduntur. Viderint ne tot pigmentis illita atque ornata turpitudo, tanta bonarum laudum jactura atque diſpendio dealbata labes, ſpem faciat & aliis, eámque mentem injiciat, poſſe ſe quoq; tutiſſimo hoc exemplo, eandem ſcholis, eandem eccleſiis inferre perſonam, ſine ſuo periculo cum ſumma etiam commendatione improbiſſimam. Cogitent, qui celari adverſarios noſtras maculas putant oportere, non celando ſed eluendo maculas purgari: celando apparere multo manifeſtiùs, & majorem indies fœditatem contrahere. Poſtremò viderint, ne Eccleſiaſtas hujuſmodi amovere ab Eccleſia tamdiu negligant, donec ipſa Eccleſia cum Eccleſiaſtis unà amoveatur. Sanè cùm Apoſtoli præceptum de Epiſcopo notiſſimum ſit, eum ab extraneis etiam bonum habere teſtimonium oportere, quid adverſariis lætius aut triumphandum magis poteſt accidere, quàm cùm legerint atque audierint, qui non levi atque incertâ, ſed conſtante famâ, ſumméque conſentiente, multis teſtibus, multis in locis flagitioſus atque nefarius compertus ſit, eum quaſi Eccleſiæ lumen unicum & ornamentum collatitiis Presbyterorum laudibus, & multiplici commendatione publicâ decorari. Quod hoſtibus noſtris gaudium ne diuturnum ſit, provideri non aliâ ratione poteſt, niſi ſiquis poterit exemplo, réque ipſâ demonſtrare, nullum eſſe peſtibus hujuſmodi in Eccleſia reformata conſiſtendi locum: hæc teſtimonia, has laudes tum olim datas, cùm is, cui dabantur longè alius affectaret videri, atque eſſe nunc perſpicitur, ipſum nunc irritas & nequaquam ſuas uſurpaſſe ſibi fraude peſſimâ; & amicorum de ſe elogia ſuo ipſius vitio abrogata, non ad viliſſimas merces involvendas, quo fato mala ſcripta ſolent ferè perire, ſed ad fœdiſſimas flagitiorum ipſius ſordes integendas, pro involucris abuſum eſſe. Ego certè in priore illa defenſione, & publicè juſſus & privatim læſus, niſi ſiquam dicendo peperiſſem mihi honeſtam exiſtimationem, eam ſilendo amittere, & quaſi vacuam poſſeſſore, occupandam mendaciis & opprimendam relinquere maluiſſem, & patriæ, & mihi ſimul, cùm una eadémque cauſa eſſet, communem operam ſummo ſtudio impendi. Nunc accuſatus graviter ab eodem quaſi immeritum & innoxium hominem per calumnias & mandacia infamaſſem, ut impudentiam illius redarguerem, innocentiam tuerer meam, & ſiquid vel antea jam dixi commodè, vel in poſterum quod ex uſu ſit dicturus ſum, ſi non doctrinæ & ingenii laudem, famam ſaltem integram, & colendæ veritatis fidem afferre poſſem, ad contentionem hanc per ſe minimè gratam, ſed neceſſariam tamen, denuo deſcendi. Neque verò eſt, ſi hæc non eſſent, cur hujus operæ aut pœnitere me, aut pigere quenquam alium, niſi conſcium ſibimet, debeat. Sanè improbos vituperare, & bonos laudare, quandoquidem hoc præmii nobiliſſimi, illud pœnæ graviſſimæ rationem habet, & æquè juſtum & juſtitiæ propè ſumma eſt: quin & ad vitam benè inſtituendam par ferè momentum utriuſque cernimus. Ita denique cognatæ inter ſe hæ duæ res ſunt, unóque & eodem opere abſolvuntur, ut improborum vituperatio, proborum dici laudatio quodammodo poſſit. Verùm ut jus & ratio atque uſus utrobique par ſit, non itidem eſt par gratia: nam qui alterum vituperat, duarum is uno tempore graviſſimarum rerum onus atque invidiam ſuſtinet, & accuſandi alterum, & de ſe benè ſentiendi. Itaque laudant facilè nunc boni, nunc mali dignos juxta atque indignos; accuſare nemo liberè atque intrepidè, niſi ſolus integer, vel audet vel poteſt. Nos qui adoleſcentes tot ſub magiſtris exudare in umbra eloquentiam ſolemus, vímque ejus demonſtrativam in vituperatione haud minùs, quàm in laude arbitramur eſſe poſitam, tyrannorum antiqua nomina fortiter ſanè ad pluteum concidimus. Et Mezentium, ſi ſors ferat, putidis rurſum antithetis enecamus; aut Agrigentinum Phalarim triſti enthymematum mugitu, quâm in ſuo tauro, exquiſitiùs torremus. In xyſto nimirum aut in palæſtrâ, nam in Republica plerumque tales adoramus potiùs & colimus, & potentiſſimos & maximos & auguſtiſſimos appellamus. Atqui oportuit aut non in ludicro primam ferè ætatem umbratiles

tiles

tiles conſumpſiſſe, aut aliquando cùm patriæ, cùm Reipublicæ eſt opus, relictis rudibus, in ſolem ac pulverem atque aciem audere; aliquando veros lacertos contendere, vera arma vibrare, verum hoſtem petere. Parte aliâ Suffenos & Sophiſtas; aliâ Phariſæos & Simones & Hymenæos & Alexandros, veteres quidem illos, multo mucrone inſectamur: hodiernos & in Eccleſia redivivos collatis elogiis laudamus, profeſſionibus & ſtipendiis & cathedris, incomparabiles videlicet & doctiſſimos & ſanctiſſimos viros, ornamus. Ad cenſuram ſi fortè ventum eſt, ſicui fortè perſona & ſpecioſa pellis detrahitur, ſi turpis introrſum, immò verò ſi palam atque apertè facinoroſus arguitur, ſunt qui hunc malint, neſcio quo ſtudio, quóve metu adducti, teſtimoniis publicè defenſum, quàm animadverſione debita notatum. Mea ab his fateor, quod aliquoties res ipſa jam docuit, ſatis longè disjuncta ratio eſt: ut ſiquid adoleſcens in illo otio literarum vel præceptis doctorum vel meis lucubrationibus profeci, id omne ad uſum vitæ generíſque humani, ſiquid tam latè poſſem, pro infirma parte mea conferrem. Quod ſi etiam ex privatis nonnunquam inimicitiis delicta publica animadverti & ſæpè corrigi ſolent, & adverſarium nunc non modò meum, ſed penè omnium communem, hominem nefarium, reformatæ religionis & ſacri maximè ordinis opprobrium, literatorum labem, juventutis pernicioſiſſimum præceptorem, immundum in ſacris Eccleſiaſten, impulſus omnibus cauſis juſtiſſimâ vituperatione proſequutùs ſum, eo nécne cum fructu, quo oporteat, viderint illi, quorum potiſſimùm intereſt exemplum in iſto edere, me quidem ſpero (cur enim diffidam?) rem neque Deo ingratam, neque Eccleſiæ inſalubrem, neque Reipublicæ inutilem præſtitiſſe.

AUTORIS
AD
ALEXANDRI MORI
SUPPLEMENTUM
RESPONSIO.

HAnc ego Defenſionem meam cùm ante duos menſes hactenus paraſſem, ne conſumptum fortè biennium alterum in ſe profligando clamitet Morus, tanto cum deſiderio Supplementum illud Fidei publicæ contra me promiſſum expectabam, ut nihil mihi longius videretur. Didiceram enim ex Vlacco perorante, receſſiſſe quidem in Galliam Morum, non tamen quieſcere: ſed vel diffiſum viribus Genevenſium attritis, vel quòd manu tam exiguâ vix ſatis ſibi inſtructus ad decernendum uno prælio videretur, novum contra me exercitum, & quod mirandum ſit, Medioburgicorum & Amſterodamenſium in Gallia conſcribere: Conſules etiam & Scabinos magna cum manu ſigniſque infeſtis adventare. Serò tandem erepſere novæ copiæ; ſine quibus prima acies, opinor, labare atque dehiſcere videbatur. Sed cur tam ſerò, cur ab extemporali homine tam tardè advenerint ſiquis miratur, erant ſcilicet literæ quædam mortuorum longo ſitu eruendæ; erant quoque ſubſidia hæc conſularia tam gravis armaturæ, mirâ itinerum ratione *ex Gallia*, teſte Vlacco, *tranſmittenda*: Quid ſi etiam ibidem conficienda? quibus cùm ipſe Vlaccus, homo æquiſſimus, ut habeatur fides non poſtulet, ſed quod *æquum & juſtum cuique videbitur*, id ut *judicetur*, ſic omnino faciamus. *Sufficit Vlacco*, Supplementi hujus collectitii Legato, Lectorum *curioſitati*, non incredulitati *ſatisfeciſſe*: nempe fidei publicæ, ex Gallia in Hollandiam, quaſi poſtliminio quodam reverſæ, fidem deſore uniuſcujuſque privatam, haud ab re ſanè ſuſpicabatur. Primùm hoc velim unicuique in mentem veniat, quod ſuprà

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

demonſtratum eſt, publica teſtimonia quâ ambitione ferè comparentur; in re privata quid valeant; quàm ſæpe hallucinentur: me deinde non ficta crimina in Morum, non ignota, non obſcura, ſed vera, ſed jam vulgata atque teſtata, in foro denique & judicio agitata haud ſemel, atque verſata protuliſſe. Non igitur calumniatores nos, non teſtes in ſe, ſed ſuos eſſe judices intelligat Morus: id jure æquiſſimo; quoniam ipſe in nos prior has partes ſibi ſumpſit; nos ipſe prior judicavit; ſuam in nos ſententiam iniquiſſimam edidit. Prolatis autem utrinque teſtimoniis cur ſecundùm eos meritò pronuntiemus, qui Morum graviſſimè accuſant, in cauſa eſt cùm ipſius comperta in nos audacia atque improbitas ſingularis, tum ipſius teſtimonii quamvis *publica*, tamen ambigua fides; quæ conſuetis atque tritiſſimis laudandi formulis proſequitur Morum, objecta illi crimina ab accuſatoribus tam multis non diluit. Quid enim affert vel hoc ſupplementum, More, quod ad rem pertineat? Accuſabant te Genevæ graviſſimi viri Theodorus Troncinus paſtor & Theologiæ profeſſor, duo alii paſtores Mermilliodus & Pittetus multis opinor teſtibus adductis; accuſabant multorum criminum, & commiſſi præſertim in horto quodam probri turpiſſimi. Tu hîc contrà literas producis Deodati ſenis; qui venire in conventum jamdiu deſierat; nec quid ibi gereretur, neſi ex te tuíſque fautoribus audire conſueverat. Literas deinde Sartorii, ne non ſarſiſſe omni ex parte cauſam tuam viderere; tum Gothofridi Juriſconſulti, ne non ſatis caviſſe; has omnes literas jam ante ſcriptas, quàm hæc tua flagitia vel ad Eccleſiam delata, vel amicis, ut ſolet, omnium ultimis, credibilia eſſent. Quæ igitur à me tibi objiciuntur, horum nihil negant. Fac autem diſertis verbis negâſſe: haud quaquam tamen iſtorum negatio affirmatione potior tot hominum probiſſimorum erit, quorum præſertim teſtium vim ac veritatem cùm ſuſtinere non poſſes, petitâ ſubitò abeundi licentiâ, non abſolutus judicio, ſed elapſus, evaſiſti. Literis deinde Genevenſium non ſine multorum gravi interceſſione atque etiam indignatione, ut ſupra dixi, conceſſis, tu quaſi Rheno amne luſtratus (quo *devectum te in Belgium* ais) & noxâ omni ablutus, utcunque commendatus, mirum non erat ſi, convocatâ illic fortè Synodo Gallo-Belgicâ, tanquam Mercurius quidam novus Gallo-Belgicus, non tu quidem illuminatus, ſed combuſtus, ut fit, in Synodo, ad tempus latuiſti. Eas autem literas cùm ſuprà dixerim fore, ut in medium nullo modo proferres, ne prioribus hîc poſitis quanto eſſent frigidiores perſpiceremus, lepidè tu quidem *exemplar earum nanciſci te non potuiſſe* cauſaris. Quod autem dixi ad tempus, non ſemper latuiſſe te, id facilè conſtat, primùm quòd in illa ipſa Synodo *Trajecti* ad Moſam habita quò primùm appuliſti rumores quoſdam *contra doctrinam* tuam & *converſationem* illis in Regionibus jam eſſe *ſparſos*, & ſuſpiciones haud leves de te paſſim vel novas haberi, vel veteres recruduiſſe, neque ita te iis abſolutum, quin ad alteram poſtea Synodum novâ rurſus commendatione opus tibi fuerit, declarat, quæ ſequitur Eccleſiæ Medioburgenæ ad Campenſem Synodum Epiſtola, declarat etiam illius Epiſtolæ ſubſcriptor primarius Joannes Longus ejuſdem Eccleſiæ paſtor, qui tuâ tum quidem larvâ inter alios deceptus, perſpectis nunc demum & exploratis moribus tuis, nunquam te niſi maximæ contumeliæ deteſtationíſque cauſâ dicitur nominare. Immò verba ipſa tua declarant quibus fateris poſt ſeditionem Midelburgi ortam, in qua amicus quidam tuus potentiſſimus dignitate excidit, eos qui poſt eum rerum potiti ſunt, in te non *æquè propenſâ fuiſſe voluntate:* id tu eorum ignorantiæ aſſignatum vis, quibus tu Theologiæ profeſſor celeberrimus *non æquè familiariter innotuiſſes*; cùm ad ſuſpectos jam mores tuos revera ſit referendum. Quid enim ad te advenam ſeditio? qui ſuffragiis omnium publicè accerſitus non ſtudiis partium, ſed bonâ famâ ac diligentiâ in iſto munere Theologico tueri exiſtimationem tuam notus æquè omnibus debebas. Hîc tamen quereris quòd *ejectum* te dixerim *ab Eccleſia illa.* Ego verò non *ejectum* te dixi, ſed tantummodo ablegatum; idque non de ipſa ejiciendi vel ablegandi formula, ſed de voluntate eorum abs te jam alienata intellectum volui. In hoc non admodum erraſſe me teſtis eſſe poteſt vir, ut audio, probatiſſimus, quem ſuprà appellavi, Joannes Longus ejuſdem Eccleſiæ paſtor, qui nunc, inquam, longè ſecus de te ſentit & loquitur, atque primò ſentit, cùm in tuam commendationem *omnium nomine* ſubſcripſit; Teſtis eſt vir ſpectatiſſimus Joannes Duræus, qui non unam Eccleſiam Midelburgenſem ejeciſſe te, ſed univerſam penè Synodum Gallo-Belgicam ejectum velle ſcribit. Fruſtra igitur Synodi Goudenſis actum illud ſubjungis, quod factis recentioribus irritum feciſti; fruſtra, inquam, actum illud quod apertiſſimi

te

te mendacii coarguit: etenim illius Synodi authoritatem idcirco adhibuiſſe te ais, ut *ſciam omnia ritè & ſolemniter* in Synedrio Midelburgenſi de te *acta*: ipſa Synodus non ritè, non ſolenniter hæc eſſe acta, ſed *nonnullos defectus in modo agendi* notat. Vellem ſcire illos defectus cujuſmodi fuerint, cur tu Midelburgenſium teſtimonia ſine nonnullis defectibus in modo agendi auferre non potueris. Illud interea tenendum memoriâ eſt, quibus cum *defectibus* Genevenſium teſtimonia adeptus ſis: quanto reverà cum dedecore, quanto in ſpeciem cum honore illi te dimiſerint. Prorſus, quaſi id unum ſibi reliquum neceſſariò decreviſſent, laudandum te eſſe atque tollendum. Verùm, ut dixi, laudes illas qualeſcunque perſpecta poſtmodum & cognita vitæ tuæ turpitudo antiquavit jamdiu atque delevit: ut ad infamiam potiùs tuam hæc omnia conducere videantur, qui tam præclaram de te olim hominum opinionem, admiſſis in te poſtea tot probris, tam fœde fefelleris. Ventum tandem ad Pontiam eſt; quam ſic à me falsò nominatam contendis. Ego verò authorem Batavum & notiſſimum illud de te diſtichon, quo me facilè defendam, recito:

Galli ex concubitu gravidam te Pontia Mori,
Quis benè moratam morigerámque neget?

Bontiam, fateor, aliud apud me manuſcriptum habet. Sed prima utrobique litera, quæ ſola variat, ejuſdem ferè apud vos poteſtatis eſt. Alterum ego nomen ut notius, ut elegantius ſalvo jure Criticorum præpoſui. Satis de nomine; nunc rem ipſam conſideremus. Quis tam eſt reus, quis tam omni genere criminationum oblitus, qui, ſi ſolus audiatur, cauſam ſuam vel Caſſianis judicibus probare non queat? Tu quam attuliſti hujus rei narrationem, ejuſmodi eſt, ut nemo ſit, modò integer atque attentus accedat, quin te, etiam inauditis accuſatoribus tuis, vel planè condemnandum, vel ſuſpicione graviſſimâ non abſolvendum arbitretur. *Uxorem* ais *Salmaſii graviter tibi infenſam, & ob eas rationes quas commemorare* non vis, *nihil intentatum reliquiſſe, ut te in naſſam infauſtiſſimi matrimonii compingeret.* Primùm illud ſuſpicioſiſſimum eſt quod celas; illud nempe arcanum quod tibi tam modeſto homini & miniſtro uxorem amici ſic inimicam potuit reddere. Mirum deinde inimicitiæ genus narras, quo impulſa uxor amici tui famulam ſibi dilectiſſimam nuptum tibi dare cupiebat. Naſſa autem illud matrimonium quî potuit dici? niſi túte eam vel ſponſione aliquâ tibi induiſſes, vel eſcam avidè nimis appetiſſes, atque ita meritò infauſtiſſimum, quod ſtupro auſpicatus eſſes, matrimonium reddidiſſes. *Nihil*, inquis, *intentatum reliquit.* Quid ergo inter alia tentaverit tu ipſe nobis divinandum relinquis; immò ipſe non taces, ipſe effutire non erubeſcis; & illud ſuprà dictum à Crantzio, paulò infra quaſi palmarium quiddam pro te ex ore Salmaſii repetis; *Siquid in Pontia peccavit Morus, ego ſum leno, & uxor mea lena.* Hanc ſcilicet pulcherrimam fore defenſionem tibi apud omnes amens credidiſti, ſi oſtendiſſes lenone Salmaſio, ejuſque uxore lenâ, te non ignobile ſtuprum feciſſe; & non niſi dominis perductoribus ancillam vitiaſſe. *Hoc vulgo innotuit*; tu verò *palam vehementiſſiméque reluctari.* Euge corculum pudoris, deliciæ caſtitatis! Túne reluctari verò? virginali, ut videtur, verecundiâ homo naſſâ muliebri indutus. Nam piſcis, niſi captus, non reluctatur: illa profectò mulier niſi thunnum te perſpexiſſet, niſi facilem, niſi opportunum, niſi obnoxium ancillæ ſuæ deprehendiſſet, nunquam tibi iſtos laqueos ita elimaſſet, nunquam tibi Vulcanios illos caſſes tua Juno tam facilè adaptaſſet; nunquam in virum gravem, Eccleſiaſtem, doctum, celebrem, qui mariti domum inter amiciſſimos frequentaſſet, nunquam niſi in mulieroſum & notæ incontinentiæ hominem tale quicquam moliri aut tentare auſa eſſet. At, inquis, *cum factione quadam ſe conjunxit, quæ qualis fuerit, aperire tibi nolo.* Ergo hoc etiam non minùs ſuſpitioſum nobis relinquis, quòd tuâ multùm interfuit aperuiſſe, quæ iſta factio, quo in loco te tot Eccleſiarum, tot Synodorum, tot Magiſtratuum teſtimoniis ac ſigillis loricatum hominem & cataphractum tam acritèr oppugnarit. Si ob vitæ ſanctimoniam, concionandi aſſiduitatem, profeſſoriæ facultatis præſtantiam te odio habuiſſet, nihil æquè tibi laudi ac defenſioni eſſe potuit: nunc cùm in re omnium potiſſimùm explicanda tectus atque aſtutus eſſe malueris, credendum eſt non factionem, ſed benè magnum bonorum virorum numerum ob impuros mores tuos, vitámque offenſam meritò te odiſſe. Deinde, ſi Midelburgi, ſi Amſterodami, ubi tanto in pretio atque honore apud omnes fuiſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

te prædicas, tam numeroſa te factio adorta eſt, claudicare tua fides publica videtur; eóſque demum eſſe factionem qui te tantopere laudarunt. Sin Hagæ aut Lugduni primùm iſta factio in te tam acriter eſt concitata, nihil profectò obſtat quò minùs appareat deſeruiſſe te tandiu & Paſtoris & Profeſſoris munus utrobíque ſacrum, ut Hagæ libellos famoſos miniſterium tui Evangelii miniſtrares; Lugduni Pontiam ancillam, id eſt Naſſam ipſe tuam ſectarere; tuóſque illos, poſt diurnum ſæpe diſceſſum, tot nocturnos ad eam vicina ex urbe reditus, tot cum ea furtivos, inſcientibus dominis, congreſſus vicinitati notiſſimos, tantum in te odium plurimorum commoviſſe. Hos tu *admiſſarios* uxoris Salmaſii vocas; & ignominiam defuncti amici tui matronæ, ejúſque propinquis non ferendam inuris. Hæc ſcilicet cum *Ruffino* & factione illâ, *horrenda criminationum tonitrua diſploſit, & totum inſanis clamoribus Belgium implevit.* I nunc, & à me conficta hæc eſſe clamita; dic meas has eſſe calumnias; quas ego non calumnias, ſed criminationes ab univerſo penè Belgio, te confitente, accepi. Has ego tacerem? his non crederem? próque tua in nos noſtrámque Rempubl. injuriâ, ſcelere, audaciâ veras eſſe non judicarem? quam tu factionem, eam ego probiſſimorum hominum multitudinem, teſtimonium, judicium eſſe non arbitrer? Hoccine divinâ animadverſione factum non putem, ut dum aliis famoſos libellos tam diligenter adornares, famoſus ipſe paſſim libellus fieres? Tu verò cùm *exiſtimationem* tuam *hærere*, ut ais, *ad metas* videres, & *linguis omnium vapulares*, haud inſolito audaciſſimi cujuſque conſilio, potentiorum ſtudiis fretus, quos affectatis concionibus, & Corinthii æris tinnitu illo tibi fortè conciliaveras, *prior Pontiam in jus vocas.* Contrà Salmaſius, non inſaniam, ut tu appellas, ſed *cauſam ſe uxoris deſtituere non poſſe* per amicos tibi denuntiat. Quod eum fuiſſe facturum niſi juſtam quoque cauſam crediſſet, tibi veriſimile eſſe non debet. Tu, *non ſine conſilio ſummorum & ſapientiſſimorum totius Belgii capitum*, quorum nimirum patrocinium vel adulando, vel ſuppliciter ambiendo ad omnes nequitiarum tuarum eventus tibi comparaveras, *litem in ſuprema Hollandiæ curia proſequeris.* Quo in loco potentiam quorundam, ut dixi, non innocentiam tuam præſidio tibi maximo fuiſſe, ſi vel teipſum audiamus cauſam hîc tuam quanto potes cum artificio & cautione dicentem, obſcurum non eſt. *Deſperabant* adverſarii *fore ſe* illa in curia *ſuperiores*: tuam *afflicturos* ſe eſſe *famam* non deſperabant. Quid ita? quia paucorum vim atque opes in foro dominari, cæteros pænè omnes favere ſibi videbant. At verò non tuam, ſed ſuam ipſi famam accuſatores tui afflixiſſent, ſi tu æquo judicio ſuperior ipſorum opinione futurus videbaris. *Omnes*, inquis, *omni ope me unum oppugnabant*; non *defuiſſe* tamen *amicos* tibi *agnoſcis*: paucos igitur & potentes fuiſſe illos neceſſe eſt: id quod etiam *miratos & conqueſtos eſſe inimicos tuos* uſque eò non diffiteris, ut ne noceret tibi iſta gratia tam aperta ac manifeſta veritus, haud ſemel ſubiraſci te ſimules amicis tuis, cúmque iis expoſtulare, quaſi parùm prudenter tibi & non ſatis cautè faviſſent. Itaque *ſuprema capita, quæ tibi ſuum in hac cauſa præſidium obtulere, enixè rogaſti, ſiquid valeres gratiâ, ne quid eorum autoritas de victoria innocentiæ tuæ delibaret.* Illius judicii exitus qui demum fuerit, non dicis; Adverſarii certè, tantum abſuit ut jure aut æquitate victos ſe eſſe arbitrarentur, ut quos tu reos modò feceras, hi nunc petitores ad Synodum provocarent; & quod obtinere à magnatibus jus ſuum non poterant, id impetrare per Eccleſiam facilè ſe poſſe ſperarent. Verùm & in illa Synodo nimis multùm valuiſſe gratiam gratis, ut aiunt, id eſt nullis omnino meritis tuis datam, etiam ex iis quæ pergis ipſe narrare, ſatis conſtat. *Adſunt Delegati Lugdunenſes; ſaccum producunt opletum fœdiſſimis criminationibus:* ſatis amplum, opinor, ſi tua omnia flagitia contineret, ut induendo etiam tibi, ſi egiſſes fortè pœnitentiam, ſufficere potuerit. *Urgent Delegati, ut prælegerentur omnia, quæ ſecum ſacco illo gerebantur:* vel ut latiniùs dixiſſes, portabantur in ſacco; à te enim puto, gerebantur in ſindone. Sed Synodi pars magna *reluctari, famoſos eſſe libellos.* Animadvertite quæſo novam ac ſingularem judicum æquitatem atque prudentiam; qui criminationes cum teſtimoniis in judicium allatas, neque dum perlectas, tanquam famoſos libellos, rejiciendas eſſe contendunt. Horum vicit ſententia: excurrit confeſtim unus eorum, gratulabundus Moro, & *bonum factum inquit; nihil contra te legetur.* En iterum ſeveros judices! quorum ſententia in Mori gratiam ſic manifeſtò lata eſt, ut unus eorum pati non poſſet quin ex ipſo judicio de ſella proſiliret, gratulatum reo. Puduit Morum ipſum tam diſſolutæ ſententiæ: perturbari denuò ſe ſimulat, & ægrè ferre, non perlegi illa volumina criminum ſuorum. Objurgatus itaque

bonus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

bonus ille Judex & acriter ab ipſo reo increpitus, redit in cœtum; cæteríſque
facile perſuadet, ut mutatâ priore ſententiâ ſtatueretur omnia legenda eſſe. At
verò, quæ iſti Judices primùm legenda non eſſe, ad arbitrium deinde Rei,
converſis eâdem horâ ſententiis, legenda eſſe decreverant, de iis tandem perle-
ctis quàm non attentè, quam non ſeverè, quam denique in reum propensè ju-
dicaverint, intellectu difficile non eſt. Conſurgunt judices; reum frequentes
adeunt; *amplectuntur*; & cui palam modò gratificari, ei nunc apertè gratulari
non dubitant. Quamquam ego in hoc toto judicio non tam Mori, quàm ejus
perſonæ atque ordinis habitam eſſe rationem crediderim. Synodi præſes ipſe
Riverius complexus te, *nunquam Æthiops, inquit, ita dealbatus eſt, quemadmodum
hodiè tu fuiſti.* Túne verò adeò obesâ nare homo es, ut irriſum te potiùs, quàm
abſolutum hoc proverbio non ſentias? Riverius cùm Æthiopem te lavando &
operam & laticem fruſtra perdidiſſet, dealbavit. Tu jam ſalve nobis, Æthiops,
aut, ſi mavis, paries dealbate; quandoquidem quo Paulus Ananiam eodem te
Synodi præſes titulo decoravit. Nunc ipſum decretum Synodi perpendamus.
*Lectis chartis iis quæ allatæ fuerant à Delegatis Lugdunenſibus circa litem illam quæ in
ſuprema Hollandiæ curia mutilabatur, nihil in iis repertum eſt, quod valeret adimendæ
Eccleſiis libertati, quâ Morum ad ſacras conciones habendas cum occaſio ſe dabat, invi-
tare ſolebant.* Hæc etiamſi tuâ ſola fide accipiamus, quàm obſcura, quàm tepi-
da, quàm ægrè abſolvant reum, aut ne abſolvant quidem, quis non videt?
qui te olim maximis cumulare laudibus ſolebant, nunc multis criminibus inſi-
mulatum, ne uno quidem verbo tenuiſſimo purum aut inſontem pronuntiant.
Non commendant te Eccleſiis; *libertatem* tantummodo iis non *adimunt* quâ te,
non ad Paſtoris aſſiduum munus, ſed *cum occaſio ſe dabat*, ad concionandum for-
tuitò *invitare ſolebant.* Iſta autem occaſio ſi ſe nunquam daret, id ſibi diſplice-
re aut detrimenti quicquam inde capturam eſſe Eccleſiam, haudquaquam oſten-
dunt. Tibi interim pro ara pulpitum eſt; illa in aula te jactas buccâ notiſſi-
mâ; & quo turpior domi, eò clamoſior in cœtu es: quicquid in occulto, quic-
quid in *ſacco* illo peccas, hîc tua cymbala, tua æra concrepare ſtrenuè non deſi-
nis; & tuum illud roſtrum nuſquam impudentius, quàm in roſtris offers. *I nunc,*
inquis, *& ſtupra & ſpurios tibi finge.* Immò, ito tu, inquam, & ſtupra tua ſi
audes vel uno verbo diſertè nega: id quod toto hoc libro facere non es auſus.
Conſulantur acta publica; immò conſulantur acta privata, acta furtiva, acta no-
cturna tua, quæ vulgatiſſima iſtis regionibus jamdiu innotuere. Unde ſpurii ſi
non extiterint, non continuò tu caſtus, ſed eò fortaſsè nequior fuiſti. Hacte-
nus quæ tu teſtimonia attuliſti aut malè parta, aut jam exoleta, id eſt aliquanto
priùs data, quam patefacta ea fuerint facinora quæ à me tibi potiſſimùm objici-
untur, oſtendi. Quibus teſtimonis ſi ab innumeris paſſim viris bonis quos nun-
quam nominatim læſeras non eſt creditum, id quod ipſi Subſcriptores tui que-
runtur, de me noſtríſque hominibus, quos injuriis maximis ultrò irritaſti, ſi non
credamus, non eſt meritò quod queri quiſquam poſſit. Poſtremas omnium lite-
ras Amſterodamenſium Conſulum & Rectorum, neſcio cujus operâ, quóve
pacto comparatas, ex Gallia tranſmittis: neque ad tempus omni ex parte ſatis
accommodatas, & ad rem certè minimè appoſitas. Ego quæ tu ipſe flagitioſa
feceris, coarguo; tu quid magiſtratus in te non fecerit hoc teſtimonio duntaxat
oſtendis. Scripſi equidem, &, quod tum palam teſtatus ſum, non pro certiſ-
ſimo, ſed ut nuper audiveram, ídque etiam per literas fide dignas, magiſtratum
Amſterodamenſem tibi pulpitum interdixiſſe. Tu literas fateris *per omnes gen-
tes* contra te ab *adverſariis* tuis *miſſitatas.* Et eos adverſarios nunc ſcribis eſſe
tuos; ego & bonos viros eſſe eos acceperam, & te adverſarium ſciebam eſſe
meum. Ex ipſis quæro Magiſtratibus Amſterodamenſium, num iſtiuſmodi
quippiam allatum ad ſe de adverſario non tantum ſuo, ſed civitatis etiam ſuæ,
ſilentio prætermittendum cenſuiſſent? Hoc igitur ſi verum non ſit, eſt quoque
leviſſimum; de quo & ego minimè laborare, & tu minimè exultare debeas.
Numquid eſt aliud quod teſtentur tibi hæ literæ? eſt aliud. Te *ex quo tempore
apud ſe in publico munere verſatus es, nihil admiſiſſe quod juſtum prædictis calumniis lo-
cum dare potuerit.* Quid ſi antè admiſeris, quàm ad eos veniſti? Nam quibus
Conſulibus admiſſa abs te quæque fuerint, cujus in ſcabinatum pruritiones tuæ
inciderint, ſi ex ratione faſtorum non habeo dicere, id non dices, arbitror,
ita magni referre. Quid, inquam, ſi ante admiſeris? quod ego quidem pro
certo habeo. Tum ſanè & hoc quoque teſtimonium, ancile tuum, haud mul-
tò plus ponderis, quàm alterius cujuſquam habuerit; ut, quod de iis, quæ au-
ditione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ditione tantum acceperat ab aliis, teſtificetur. Quod autem adjungitur te *extra culpam notámve fuiſſe*, id adeò liquidò non ita ſe habet, ut etiam reliqua in dubium vocare videatur. Non alium igitur atque teipſum tuis Conſulibus opponam; qui te culpatum, notatum, vexatum, linguis omnium toto Belgio vapulaſſe, haud ſemel, pluribúſque verbis confeſſus es. Commodùm itaque interſerunt, *ut ad nos relatum eſt*. A quibus autem? nam & ad nos longè alia & à plurimis relata ſunt: utrorum qui hæc tam variè referunt anteponenda fides ſit, ipſi noſtram æquè ac ſuam exiſtimationem eſſe ſciunt. At verò non ad ſe omnia quamvis conſules, relata eſſe ut doceam, reſpondeant mihi rogo libellus iſte in nos famoſus, à Moro editus, relatúſne ad ſe fuerit? quem libellum edidiſſe in noſtram Rempubl. non miniſtri erat Evangelici, ſed ardelionis & calumniatoris, & nebulonis maledicentiſſimi. Si negant de hoc libello quicquam ſibi perlatum, poſſe & multa alia etiam improbiſſima non perferri ad ſe de hoc Moro velim exiſtiment. Sin fateantur allatum ſibi eſſe illius libri editorem fuiſſe Morum, ſuum tamen illi teſtimonium tanquam homini reverendo, probo, inculpato perhibuerint, ſciant nos iſtiuſmodi teſtimonium etiam Conſulum & Scabinorum tanquam leviſſimum, & nullius planè authoritatis repudiare. Horum, inquis, Rectorum *gravitatem, fidem, autoritatem ſi noſſes, ſexcentis millenorum Miltonorum libellis retundendis parem agnoſceres.* Ego verò, mi homo, id neſcio an ita facilè agnoſcerem; quandoquidem & id neſcio, ἀριστείδην, an πλουτίνδην virtute an cenſu magiſtratum illum in civitate ſua obtineant. Neque me latet Conſules, Prætores, illuſtriora longè quàm nunc ſunt nomina, etiam verrem, reorum omnium Romæ perditiſſimum, ſtudioſè defendiſſe, cum provincia tota, viríque boni univerſi graviſſimè accuſarent. Hoc ſummum fidei tu publicæ propugnaculum, eadémque baſis & firmamentum maximum, quàm nullo tamen negotio labefactetur & corruat vides. Sequitur Eccleſiæ Amſterodamenſis Gallo-Belgicæ teſtimonium, ſubſcriptore imprimis Hottono, Mori intimo, & quod ſuprà demonſtravimus, Regii Clamoris conſcio. Valde nobis probatum ſit neceſſe eſt hujuſmodi teſtimonium, cujus ſubſcriptionis princeps eſt Hottonus. Sed tamen quid afferat, vi eamus. *Tantum abeſſe*, ait, *ut eorum criminum eum reum eſſe ſciamus aut agnoſcamus quorum à quodam Miltone Anglo accuſatur.* — Hujus fidei vis maxima, ut video, in ignorantiæ profeſſione poſita eſt. Quid hoc teſtimonio faciamus? quid hac fide? quæ ſuâ ſe potiſſimùm ignorantiâ commendat. Reum eſſe neſcimus, non agnoſcimus: hoc quis præterea toto propemodum Belgio ignorat, quæ illi præcipuè crimina objicio, eorum ipſum in utroque foro, non reum modò diuturnum fuiſſe, ſed plurimorum judicio damnatiſſimum; nec niſi potentium quorundam ſtudiis, útque ſacro potiùs ordini quàm ipſi conſuleretur, fuiſſe abſolutum. Tantum abeſt ut reum eſſe ſciamus, *ut contrà potius ab illo aliquoties conciones ſacras rogaverimus.* Contenti nempe hoc forenſi judicio, ubi gratia plus juſto potuit; & ſuadente præſertim Hottono, quoties ipſe reſpirare & ſuis parcere lateribus decreviſſet. Verum hoc quid efficit? aut quis eſt neſcius multos in concionibus ſatis eſſe placitos, ſatis ſuaves ac tinnulos, qui in omni vita reliqua offenſioni maximæ fuerint? Etenim qui ſuis libidinibus explendis dat operam, quid obſtat quo minus idem titillandis alienis auribus commodè ſervire poſſit. Quod reliquum eſt, index potiùs operis, quàm teſtimonium dici meretur: quando enim aliud quod dicat non habet, *ſatis ſupérque teſtantur*, inquit, *de ipſo aliarum Eccleſiarum in quibus vixit diutiùs quam apud nos, publica documenta ad quæ nos iis conſentiendo referimus.* Quæ vos detrectantium penè, & libenter hoc negotio expedire ſe cupientium prorſus videtur; facítque ut non immeritò ſuſpicemur, teſtimonium hoc, tametſi planè friget, non ſine ſudore tamen Mori, allaborante etiam Hottono, multis repugnantibus, impetratum ægrè fuiſſe. Epilogi loco eſt *Curatorum ſcholæ* teſtimonium. Verùm in ſchola quid tu declamites, quid recites, aut quemadmodum te geras, neque tanti eſſe reor ut cognoſcere curemus, neque ad hanc cauſam pertinet. Vitam & mores tuos excutimus: quos cum iſti vix attingere, & ad literas ſuperiores malle nos remittere videantur, quod ad eorum teſtimonium infirmandum ſatis ſit, ſuperiùs quoque dictum putemus. Ad finem aliquando pervenimus tuæ Fidei publicæ; quæ ex Gallico ferè ſermone in Gallico-latinum *tralatitia* inaniſſimi libri maximam partem occupat. Copias jam omnes tuas cum ſupplemento etiam luſtravimus: peramplas quidem eas, ſed ad pompam ſanè potiùs, quàm ad verum robur comparatas. Hæ ſunt plumæ tuæ, ſub quibus cor-

niculam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

niculam latitare te dixi. Hæc veſtis illa multicolor quâ Morum revera, id eſt morionem te induiſti: his tu phaleris ne populum quidem fefelleris: túque ſi ſapuiſſes, aut ullo rerum uſu præditus fuiſſes, nullius fore uſus tibi hæc omnia, quod ad tuam attinet cauſam, facilè intellixiſſes. Poteſt fortaſſe quiſpiam, cujus nomen alioqui nunquam audiſſemus, tam ſui venditandi causâ quàm tui, phalerata verba tibi dediſſe: poteſt aliorum pudor & bonitas flagitanti ac ſudanti, & agi jam tuam exiſtimationem miſerè querenti, hoc tantulum non denegaſſe. Potes tu per interpretes Hottonos multa confeciſſe: & tamen poſt hæc omnia ſcito te nihil quod ad rem pertineat in medium protuliſſe. Quid juverit, quæſo, vel in foro teſtimonia generatim dicta, quid elogia de tuis *dotibus*, quid incertas blandientium amicorum laudes proferre, ſi ego te certorum criminum accuſo? Accuſarunt te adulterii Genevæ olim viri graves; tempus, locum, adulteram nominarunt: multorum præterea criminum te detulerunt. Quid ſi iſtam faraginem pro teſtimonio Judicibus tum tuis oſtendiſſes? accepturóſne putas fuiſſe eos, téque abſolvendum iſtis criminibus fuiſſe continuò judicaturos? immò verò juſſiſſent te, ablatis hiſce nugis, appoſitè reſpondere; ullámne cum iſta fœmina rem, rationémve habueris; illo in horto eámne conveneris; illo in tugurio, clauſis foribus, ſolúſne cum ſola fueris. Hæc & hujuſmodi multa ex te requiſiſſent; ad quæ ſingula, neque in illo tum judicio, quod te jure abſolvere vel ſuſpicione poſſet (judicium enim illud petitâ abeundi licentiâ commodùm prævertiſti) neque in hoc libro, tot alioqui ineptiis refertiſſimo, quicquam reſpondes. Facis idem prorſus in cauſa quoque Pontiana: quid in foro tranſactum ſit, quantopere tua gratia ad præjudicium miſeræ mulierculæ poſt Salmaſii obitum valuerit, ſuſpicioſè admodum ipſe narras. De illis nocturnis Hagâ Leidam itineribus, de illis cum Pontia clandeſtinis atque nocturnis congreſſibus, quanquam hæc & multò plura hujuſmodi omnibus in ore ſunt, nullum verbum facis. Quid hæc prorſus alieniſſima nobis obtrudis? immò quid omnino hanc tantam literarum ac teſtimoniorum congeriem tibi ullo tempore comparaſti? an quod tuæmet ipſe conſcientiæ ſatis probatus apud te non eras? an quod de te nec tibi ipſi, nec ſpontaneis hominum ſermonibus credere audebas, niſi tot coactis nominibus ac teſtimoniis tibimet confirmatum hoc eſſet atque teſtatum, id quod alioqui nunquam credidiſſes, te virum bonum aut tolerabilem poſſe cuiquam videri? An verò tot criminibus accuſatus, cùm de te homines ubique peſſimè loquerentur, commendationibus totidem ſanare illa vulnera poſſe te exiſtimaſti? atqui vides quo ſæpius ex mala valetudine ad inanem medicinam, ex novis maleficiis & rumoribus inde natis ad novas perpetuò commendationes recurris, earum authoritatem eò ſemper minorem abs te reddi atque indies leviorem: ægrotare nimirum exiſtimationem tuam & morboſiſſimam eſſe, quæ tot purgationibus, tot medicamentis indigeat commendationum quis eſt quin ſuſpicetur? Sed fortaſſè longinquas in urbes quemadmodum prædicas, ad Profeſſiones ampliſſimas perſæpè invitatus, hoc te quaſi commeatu, iter facturus, inſtruxiſti. Optimè: quæro itaque an proficiſci in animo tibi fuerit ad eos homines qui te ignoraſſent, an qui ſatis noſſent? ſi ad illos, venuſtus profectò homo neceſſe eſt tibi fueris, qui ab illis invitatum iri te unquam credideris, qui te ignoraſſent: Si ad hos qui te jam ſatis norant, quid hoc tanto commendationum inſtrumento ac ſarcinâ ad eos opus erat, quibus jam antea commendatiſſimum te eſſe ex eo ipſo, quòd invitaſſent, ſciebas. Perſpicuum igitur eſt, nullam ob rem aliam, tantam vim teſtimoniorum commendatitiam ſic te ſtudioſè congeſſiſſe & in promptu ſemper habuiſſe, niſi vel ad oſtentationem quandam circulatoriam, ad quam artem factum te præcipuè atque natum exiſtimarim, vel impendentis ignominiæ metu, quam ex flagitiis nondum patefactis certiſſimam tibi expectabas. Ut haberes nimirum ſpecioſum aliquid & publicum & foris partum, quod privatæ atque domeſticæ erumpenti interdum ex latebris opponeres infamiæ; utque Procerum atque Doctorum ſplendidis teſtimoniis in quibus conſequendis gratia atque ambitio nunc ferè plurimum poſſunt, contra populi veras voces te communires. Verùm iſta te ſpes ut dixi, & fruſtrata jam eſt, & fruſtrabitur; cùm quia tuam obtegere improbitatem atque nequitiam, neque lux ulla neque tenebræ poſſunt, tum quia hoc ipſum quicquid eſt munimenti, quo te circumſepſiſti, per ſe ſatis infirmum atque rimoſum eſt. Id planius adhuc fiet, ſi teſtimonia hæc tua, quemadmodum per ſe ſingula conſideravimus, ita nunc poſtrema primis, prima mediis conferamus; & doctores proceréſque tuos inter ſe pauliſper committamus. Ut intel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

intelligi tandem poſſit, quæ fides illius fidei publicæ, illorum teſtium ſit, ubi aut alii ab aliis tam longè diſſentiunt, aut plerique tam multa vel diſſimulant vel neſciunt, quæ ſuâ ſponte alii fatentur. Illud imprimis exemplo ſit, quod in iis literis occurrit quæ Genevenſis eſſe Eccleſiæ dicuntur. *Nihil utique illi*, id eſt Moro, *vel ab infenſiſſimis hoſtibus meritò objici queat, quod juſtæ ſit reprehenſioni obnoxium.* Ego contrà non quæ hoſtes objiciunt Moro, ſed quæ amici ejus, quæ teſtes ejus & *juſtæ reprehenſioni obnoxia* fatentur, & ipſi in eo reprehendunt, ex his iiſdem teſtimoniis depromam. Quid enim Deodatus? *Non provocat quidem* Morus, *ſed terribiles ungues habet ad ſui tutelam.* Quos ungues? nam iſtiuſmodi quicquam inter Evangelici miniſtri arma non reperio; & eloquentiam nolim à viro dicto atque humano, tam truci metaphorâ ſignificari: Reliquum eſt, ut ungues illos, feritatem atque ferociam hominis interpretemur, quos non ad tutelam ſui, ſed ad injuriam aliorum, in nos certè nimiùm expeditos atque acres feræ ſimilior quàm paſtori exercuit. Apertiora haud paulò ſunt quæ Georgius Crantzius, Alberti æmulus, ne ab avunculo fortè ſuo hiſtoricâ fide ſuperetur, & quantò ægrior tantò fortaſſe veracior ultrò nobis largitur. *Ego Mori notitiam habui & Genevæ & in Belgio; ſemper magnas inimicitias exercuit cum æmulis, quibus ipſe locum ſæpe præbuit nimia libertate loquendi.* Et hoc teſte, contra quàm ab altero dictum modò eſt, & *ungues habet* & *provocat Morus. Ferox* atque *fidens, crabronum irritator* infeſtiſſimus: Beelſebubem prope alterum dicas, niſi quod ille muſcas: Laboris alioqui *intolerantior*, teſte etiam laudatore Salmaſio; cujus & *uxorem varie læſerat*, & alia quædam commiſerat *inconſideratione tali homine indignâ*. Hæc ab amicis ac teſtibus tuis vis ipſa veritatis expreſſit; quæ quamvis favore & ſtudio dicentium in molliorem partem flectantur, ejuſmodi tamen ſunt quæ ingenium tuum palam omnibus faciant, & hujus teſtimonii totius fidem infirmare haud mediocriter atque infringere videantur: cujus altera pars probum, inoffenſum, ſanctum, omni labe ac vitio carentem, altera contentioſum, turbulentum, arrogantem, garrulum, ignavum, injurium, inconſideratum denique & ſtultum nobis exhibet Morum. Sic fuit tua fides publica, id eſt, nulla: reverteris nunc iterum ad privatam, quæ nullâ minor eſt. *At vides interea*, inquis, *quàm non tralatitio me dignentur affectu, quos tu vis mihi furcas comparare.* Immò tu vide, ſi potes, irâ atque amentiâ impeditus, quàm vehementer hallucineris, quàm nihil attentè agas. Non ego hoc *de Batavis*, ſed Genevenſibus intelligi volebam; nec quid hi ſtatuiſſent, ſed quid tu meruiſſes. *Verba*, inquis, *tua recognoſce, Oreſtis æmule.* Recognoſco, inquam, Oreſtis æmule! Cujus flagitia ſi pro meritis excepiſſet Magiſtratus, jamdudum adulteria patibulo pendens luiſſes: nimirum Genevæ, ubi adulterii delatus eras; ad alios magiſtratus cognitio illius facti pertinere non potuit. Quæ ſequuntur porrò & luiturus propediem videris, & hæc non iratus tibi ominor, ſed duntaxat jus dico, facilè demonſtrant, non tum prædixiſſe me quid ſis paſſurus, ſed pronuntiaſſe quid eſſes meritus; ídque (cùm de nobis ipſe prior judicaſſes) pari jure meo feciſſe. I nunc non conſcientiæ integritate, non juſtâ defenſione, ſed ſcelerum impunitate quod facis effer te & gloriare. *Hinc*, inquis, *fungo, nuper è terra nato quem aut quos oppoſui?* Erras More, & me non noſti: mihi lentè creſcere, & velut occulto ævo ſatius ſemper fuit. Tu ille fungus qui ex ephebis modò Genevam profectus, Græcarum literarum profeſſor ſubitò emerſiſti; & tot viris natu *grandioribus Eccleſiaſtis, Jureconſultis, Medicis, illa ingenii tunc primùm eſſloreſcentis gratia*, ut tu ſatis fungoſè narras, *palmam* præripuiſti: mox inter fungos, & olera, & armamenta olitoria, fungo recens tuberante, non tu quidem Claudium extinxiſti, ſed Claudiam ſupinaſti. Nunc *conciliare* me jubes mea *dicta*, ſi poſſum, *& fabulas* cum Magiſtratuum *dictis atque judiciis* abs te ſcilicet emendicatis: Ego verò mea dicta cum tuis factis facilè conciliavero; de ipſorum dictis atque judiciis ipſi viderint: nos ut non porticibus, ita nec iiſdem judiciis fruimur. Tu tecum ſi potes temetipſum concilia; qui totum illud Genevenſe negotium, & graviſſimum in te crimen adulterii, quaſi fabulam refutatione prorſus indignam prætermiſiſti; hîc alteram fabulam de infenſo erga te Magiſtratuum animo, ſummâ curâ, ſummóque ſtudio refellere conaris. Cur illam quæ vehementiſſimè ad te pertinuit, tam facilè prætermittis, hanc quæ te minimè attingit corrogatis tot teſtibus tantâ mole refutare contendis? Sanè ſi ipſe tibimet conſtare vis videri, nóſque tuum inſtitutum & reſpondendi rationem intuemur, qui fabulas confutatione indignas eſſe cenſes, aut illud in te verum crimen, aut hoc de te non verum Magiſtratûs judicium credamus opor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

oportebit. At non omni ex parte vituperandus eſt Morus; habet ſuas laudes; magna vitia magnis virtutibus compenſat; facit quod in homine Eccleſiaſtico laudatiſſimum ſimul & rariſſimum eſt, ut gratis concionetur. *Nullo*, inquit, *ſtipendio actuoratus gratuitam Eccleſiæ operam rogatus præſto*: immò verò fortuitam; ex quo videlicet ampliore mercede propoſitâ, relicto Paſtoris munere, ſacrarum Hiſtoriarum Profeſſor factus es; id eſt reverà, ex ſacrario in ſcholam ad ſtipendium uberius emigraſti: tum ſi cujus rogatu fortè concionaris, hoc tanquam beneficii loco imputas; cum aſſiduum Paſtoris miniſterium deſerueris, ut hanc ſubciſivam operam deſertæ abs te Eccleſiæ non ſine maximo compendio tuo gratis impertire videaris. Tu verò More ſi Eccleſiam Medioburgenſem, quæ te, ut ais, tam honorificè invitaſſet, tanto cum fructu audiſſet, tam ægrè dimiſiſſet, ſine graviſſima cauſa reliquiſſes, & ad alium gregem, idémque munus Paſtoris te contuliſſes, reprehendendum meritò & levitatis arguendum exiſtimarim. Nunc cùm *Attalicis*, ut ipſe ais, *conditionibus* non Chriſtianis, & *emolumenti fructu* longè uberiore adductus, non de grege in gregem deſultorius tantummodo Paſtor tranſieris, ſed illo munere longè potiore poſthabito, ex Evangelii miniſtro mutatus in Profeſſorem & Hiſtoricum, ex ipſis Eccleſiæ adytis ad pomœria regreſſus ſis non mercenarii ſolum, ſed defectoris propè numero habendum te eſſe, ſi habenda veteris & ſanctiſſimæ diſciplinæ ulla ratio eſt, affirmare non vereor. At concionaris tamen: & ſtrenuè quidem, nunquam *majore cum fructu* Attalico, ad Pergamenos putà, non tuum ad gregem; quibus ſi fortè aures vix ſatis teretes pruriunt, tu, vitio cantorum planè converſo, rogatus nunquam deſiſtis: & velut ſacerdos Phrygiæ matris nondum exſectus, aut Curetum aliquis, moves libenter tua crotala; non ut vagitum quempiam fabuloſum, ſed ut rumores flagitiorum tuorum plus nimio veraces fanaticâ vociferatione obruas. Hoc tu ſeptenario ſtrepitu & doctrinâ fortuitâ, ut quivis olim cyclicus aut ſophiſta, ſi rogatus recitas, deſertum Paſtoris munus aſſiduum explere te putas? At concionator eſt bellus & facundus. Ita, credo, ut eſt orator; cui proverbia ſi demas, & inſultos verſiculorum centones, orationis ipſo filo atque contextu nihil inornatius, nihil incompoſitius, nihil verboſius atque putidius; nihil ubi venuſtatem, numerum, atque nervos paulò diſertiore homine dignos magis requiras. Unum eſt in quo graviter titubatum à me eſſe fateor: Græcarum literarum profeſſorem dixi, quem ſacrarum Hiſtoriarum dixiſſe debui: enimverò incredibile mihi prorſus, & portento ſimile videbatur, Hiſtoriarum ſacrarum eum eſſe Profeſſorem, qui tot profanarum argumentum ipſe atque materies eſſet. Tu verò mihi rectiùs, More, non Hiſtoriarum, ſed Calumniarum Profeſſor deinceps nominaberis. Quod ne quis à me ſecus atque res ipſa ſe habet dictum arbitretur, mea ipſa verba abs te prolata in medio ponam; tuam deinde horum interpretationem, quam dico eſſe Calumniam: ut quàm impudenter & malitioſè agas, quod & ſuprá idque ſæpius demonſtravi, & hinc qualem te ſacræ etiam literæ tortorem proculdubio ſentiant, præterire neminem poſſit. Reſtat jam tibi ſola Græcarum literarum profeſſio: ergo hoc ego *crimini* tibi do, quòd Græcas literas es profeſſus: ergo ego *Græcas literas, earúmque profeſſores cogo in ordinem*: Ergo ego *Græcas literas ad ima ſubſellia relego*. Quis horum quicquam ſequi præter te dixerit? ipſa malitia ſi operam tibi ſuam locaſſet, tale quippiam ex meis verbis ullam in partem torquendo exprimere quî tandem potuiſſet? tu hoc non ſolum pro veriſſimo tibi ſumis, verum etiam ut non naſutum minus conjectorem te quàm navum eſſe Calumniatorem intelligamus, *cur Græcas* inquis *literas, earumque profeſſores cogas in ordinem, niſi me fallit animus, olfeci fucum*: Nempè Salmaſius cùm eſſet Græcæ linguæ callentiſſimus, & hujus ego authoritatem elevare ſtatuiſſem, id ut quoquo modo poſſem, Græcas literas, *ejus*, ſi diis placet, *regna, ad ima ſubſellia relegavi*. Quis calumniari ſolertiùs, quàm hariolari te nunc dicat? Atqui non meus ille fucus, vir ſagaciſſime, ſed tuus mucus quem olfeciſti, tantummodo erat. Mihi enim cum Salmaſio de Græcis non magis literis quàm Calendis conteſtata lis erat; non illum literis vel Græcis vel Latinis ſed authoritatum & rationum ponderibus affligendum atque ſternendum eſſe intelligebam. Hinc tu, propterea quòd omnes cupidè ambages quæris, nequid ad rem dicere cogaris, ut olim paupertatis, ita nunc Græcarum literarum in laudes ridiculè ſanè tranſcurris. Quas ego cum neque neſciam, &, ſiquis alius, plurimi faciam nihil profectò ineptius, nihil alienius fingere potuiſti, quàm deſpectas à me eſſe Græcas literas: cùm non tibi illas, ſed te illis probro eſſe dixerim.

Sed hæc tua perpetua ferè ratio eſt; ubi non fictis criminibus urgeris, ut ne obmutuiſſe planè videaris, data tibi eſſe à me crimini quæ libet fingis, aut abſurda quævis & falſiſſima de me inſeris eaque in primis quæ dicta nunquam ſunt, refutanda arripis: Hîc ſtrepis, hîc tumultuaris, hîc te jactas. Si adulterii te poſtulo, paupertatem ſcilicet contemno; paupertas tibi contra me toto penu loculorum tuorum defendenda eſt: Si ſtupri arguo, Græcas literas nimirum vellico; Græcarum literarum obtrectator oppugnandus tibi ſum: Sic tu vera fictis eludere conaris, ut hoc fumo excitato occultare turpem fugam & convictiſſimi ſontis pudorem atq; ſilentium poſſis. Vide autem, dum Græcas literas tam veteratoriè laudas, ut iraſcantur tibi Literæ Latinæ; tuumque *jecur latinum*, ut ſatis ſanum non ſit. *Quota pars hæc, eſt inquis, ſputorum & alaporum?* Næ tu maſculum tibi alapum hoc ſolœciſmo meruiſti; nam fœmineas eſſe alapas quas tot ſenſiſti, mirum non eſt ſi invitus agnoſcas. Verùm hæc miſſa faciamus; levia ſunt, vetera ſunt; alius repentè homo jam factus eſt Morus; ad ſanitatem jamjamque eſt rediturus; gradum unum atque alterum fecit; paulò veracior, paulò candidior ab Rhetorica Diaboli (ſic enim calumniam ſuprà nominat) ad Rhetoricam tranſit Juliani. *Viciſti*, inquis, *Miltone.* Hanc nempe vocem, ut ille olim (ne non Apoſtata ſatis germanus per omnia videaris) veritate victus emiſiſti. Sed vide, ne ſincerum quod eſt, cauponum more, mendacio ſtatim diluas. *Confitentem*, inquis, *habes reum.* Ego verò reum quidem habeo; confitentem non habeo: niſi ſi id pro confeſſo eſt habendum quicquid tu ſilentio præteriiſti: ſic enim & libellum in nos famoſum edidiſſe, & hoſti noſtro dicaſſe, & Anglicanam Rempubl. indigniſſimis modis, méque nominatim illæſus læſiſſe, totam denique fabulam Genevenſem confiteris. Ab hac prævaricatione ad precationem quandam artificioſè compoſitam te confers; ſive ea tuæ fidei publicæ extrema confeſſio dicenda eſt; ad quam Deum teſtem invocas, tremendum fateor & teſtem & judicem. Multa confiteris, multa ploras, peccata quidem *longè graviſſima*, ſed quæ ad nos nihil attineant, quia penitùs latent, & etiamnum inconfeſſa nobis ſunt. Et iſta quidem ſi in occulto, clauſiſque foribus, ut peccare anteà, ita nunc precari in animum induxiſſes, laudaſſem equidem te, déque benignitate & clementia divina benè ſperare juſſiſſem: nunc cum in platea media orantem te hîc reperiam, ad homines potiùs quàm ad Deum concinnatas has eſſe preces, & quaſi ultima jacentis tuæ fidei publicæ ſuſpiria judicarim. *Te Deus, te teſtem invoco, an non videant homines in corde iſto quæ tu non vides.* O confeſſionem claram atque ſimplicem! immò verò quid obſcurius, quid cautius, quid jureconſultius compoſuiſſe poteras, ut decem cauſidicos vel adhibuiſſe viderere, vel pertimuiſſe? Nam quid hoc eſt, obſecro? *an non videant homines in corde iſto.* Quid vident homines in corde? Urinatore hîc opus eſt Delio. Verùm quid quis in corde videat, viderit. Ego facta palam, audita, viſa, teſtata refero: quas nemo meas eſſe calumnias ſine maxima calumnia dixerit. *Longè turpior ſum*, inquis, *re quidem vera quàm illi fingunt; ob illa tot abſcondita, quorum apud te reus verè ſum.* Sic tu nota ignotis, clara abſconditis delere atque eluere conaris: occulta, incerta, latentia confiteris, ut explorata, certa, manifeſta eò impudentiùs negare poſſis: ad extremum eò deſcendis, ut confeſſionem hanc, quaſi libellum famoſum de temetipſo conſcribas, quò faciliùs veram accuſationem aliorum poſſis evadere. Tu hæc atque hujuſmodi valere apud Deum cave exiſtimes; apud homines certè vel mediocriter ſagaces, minimè valebunt. Quod ſi linguis, ut ipſe ais, atque conviciis omnium jamdiu verberatus, reſipuiſti aliquando revera, & ad bonam frugem revertiſti, gaudeo. Nos te ſic veram egiſſe pænitentiam arbitrabimur, ſi tuarum in nos injuriarum & maledicentiæ famoſæ pœnituiſſe tandem intelligemus.

JOANNIS

JOANNIS PHILIPPI ANGLI RESPONSIO

AD

Apologiam Anonymi *cujuſdam tenebrionis pro* Rege & Populo Anglicano *infantiſſimam.*

CONtra famoſum Anonymi cujuſdam Libellum, in quo Senatus Populuſque Anglicanus turpiſſimis convitiis lacerabatur, quem jam vulgo notum eſt, Salmaſii Grammatici infame opus fuiſſe, prodiit nuper Joannis Miltoni Angli pro Patriâ ſuâ defenſio. Liber ſanè probus, omniumque doctorum virorum judicio domi foriſque multùm approbatus. Qui cùm talis eſſet, expectabatur quidem vel Salmaſii ipſius, vel alius alicujus viri literati reſponſio. Illarum certè partium magni intererat electum aliquem & deſertum virum ad cauſſam ſuam jam diu laborantem & ruentem adhibuiſſe. Cùm ecce demum ex omnibus illis rumorum montibus, quos aſſiduè fama noſtras ad aures afferebat, tandem prorepit exiguus iſte mus, qui miſerè ſtridens rodit tantummodò, aliud quidem nihil agit; vel, ut veriùs dicam, inanes quaſdam mortiunculas captat, dentemque in dente ſatigat, authorem certè non lædit, ejus autem argumentorum vim & acumen nè aſſequitur quidem. Mirati primùm ſumus quis eſſet; nomen enim ignobile, futilitatis certè ſuæ conſcius, celat. Cùm verò libellus ejus, macri neſcio cujus & jejuni ingenii indicium, perlectus eſſet, in eo ſtatim, tanquam in ſpeculo, virum conſpeximus. Quis igitur ſit, pòſt videbimus. Hoc verò jam tacere non poſſum, hominem quendam valdè obſcurum, & vilem eum eſſe apparere; qui tamen arrogantiâ ſuâ mendaciíſque fretus, ut morientem & penè defunctam regis ſui cauſſam aliquantulum reſuſcitare videretur, hominúmque animos jam ſedatos, & judiciis Dei ſtatim acquieturos iterum commoveret atque irritaret, Dei Omnipotentis voluntati, ſummæque juſtitiæ ſe opponere (quam ille tàm inſignibus & mirandis iræ ſuæ exemplis in regem, regíſque fautores editis, omnibus vult eſſe notam) & ſupremos reipublicæ noſtræ Magiſtratus accuſare, convitiíſque indigniſſimis infamare auſus eſt. Veruntamen ita obtorpeſcit, tam inſulſus eſt, támque ſomniculoſum ſe glirem præbet, ut certiſſimum cauſſæ ſuæ jam languentis, & in totum penè perditæ omen præ ſe fert. Omnium enim debiliſſimam atque iniquiſſimam certe cauſſam illam neceſſe eſt eſſe, quâ in defendendâ fautores ejus non ſolùm armis, verùm etiam ratione & argumentis inferiores ſint. Meritò igitur cúm talis eſſet, ab ipſo Miltono neglectus & contemptus eſt. Multo enim indignior ab omnibus exiſtimabatur, quàm ut ſpectata jam facundia limati illius atque culti authoris ad eruenda ſterquilinia, rabidámque loquacitatem tam effrænis atque ſtulti blateronis refutandam deſcenderet. Verùm nè inter ſuos perfugas inanis iſte rabula ſe venditaret & aliquid magnum, vel quod uno ſanè prandiolo dignum ſit, ſe ſcripſiſſe crederet, equidem cùm in Patriam pietate, tum inſtauratæ nuper Libertatis apud nos amore ductus, necnon illi etiam viro mihi ſemper obſervando, quem iſte inſectatur, multis officiis devinctus, pati non poteram, quin hujus ineptiſſimi nebulonis petulantiam retundendam mihi, nè rogatus quidem, ſuſciperem. Quemadmodum igitur Romani olim Tirones in palum ſe primo gladiis & pilis excercebant, ita ego in hunc caudicem ſtylum acuere & ingenii vixdum pubeſcentis rudimenta deponere haud incommodè me poſſe confido. Cum adverſario enim tam inſipido & vulgari, exiguo ſaltem quivis ingenuo, & eruditione quantumvis leviter imbutus, etiam de improviſo congredi ſine periculo poterit. Priùs igitur quàm opus ipſum aggrediar, ope-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ræ pretium videtur, authorem hujus Apologiæ illuſtrem, ſi diis placet, & diſertum, in occulto tamen latentem inveſtigare. Sunt qui dicunt nomen illi Jano eſſe, obſcuro homini & bonarum literarum rudi, ex illo grege legulejorum quos pragmaticos vocant. Verùm cùm meminiſſem bifrontem eſſe Janum, alterum ſincipitium in ejus occipitio quærendum mihi eſſe ſtatui. Itaque alteri ſincipitio nomen, uti ego indiciis quibuſdam comperi, Brammalo eſt. Is librum nuper ſtylo atque ſenſu huic penè geminum ſcripſit Anglicè in Εἰκονοκλάϛῃ, cujus & hunc fœtum eſſe haud temerè plures autumant. Virum igitur, quanquam & hic vultum in occipitio gerit, ſi libet, cognoſcite. Nam, ut ipſe profitetur, Theologiæ doctor eſt, & Epiſcopus Hibernienſis. Is cùm ab ineunte ætate homo diſcinctus & ebrioſus, epiſcoporum, qui tunc in Angliâ dominabantur, luxum, opes, ambitionem ante oculos haberet, inediâ preſſus & latrantis ſtomachi inſtinctu, nihil ſibi utilius eſſe duxit, quàm ut ſacerdotis munere indutus, Eccleſiam, tunc quidem lupis omnibus patentem, invaderet; & conciunculis aliquot ad illorum temporum pravitatem compoſitis inſtructus, quas de ſcripto recitandas circumferre ſolebat, nobilium hominum menſas, & ſacellani pinguem aliquam mercedem, ſiqua ejuſmodi offa ſe obtuliſſet, ambiebat; ubi cœnis quàm lautiſſimis precibus quàm breviſſimis uterentur. Inter alios Derbiæ comiti ſe clanculùm offerebat. Tandem verò nequitiis coopertus, benevolentiam & favorem comitis Straffordiæ, proregis in Hibernia, quem multiplicis nomine perduellionis totus populus ad ſupplicium tandem poſcebat, aſſentationibus & impudentia turpiter aucupatus eſt. Ille hominem ſe nactum eſſe ratus ad omnia facinora paratum, quíque populum adulatoriis & aulicis concionibus ſuis ad ſuſcipiendum ſervitutis jugum paratiorem redderet, Epiſcopum eum Derrienſem in Hibernia creavit. Jam verò poſt expulſos Reges & Prælatos, ad priorem vitæ inopiam redactus, rurſus eſuriens, *Curium* nunc *ſimulat* qui *Bacchanalia* modò vixit; utque pietatis obtentu cunctam rabiem in eos effunderet, qui & ipſum & cæteros iſtiuſmodi latrones ovilibus Eccleſiæ opimis expulerunt, ſpe etiam nonnulla ampliorem aliquem Epiſcopatum, mendaciorum ſuorum & audaciæ premium ſub minore Carolo devorandi, pellem ovinam induit, nil præter pietatem & ſanctimoniam præ ſe fert; ita tamen, ut oblonga Lupi cauda infra inſtitam Sacerdotalem facilè appareat.

En virum egregium præ cæteris qui apologiam pro Rege & Populo Anglicano ſcribendam ſibi ſumit! Age verò, pro *rege* ut libet. Sed quid tu pro *Populo Anglicano*, qui Dominum tuum Straffordium, hoſtem Populi acerrimum meritis pœnis affecit, téque peſſimum ejus in Eccleſia Hibernienſi ad omnia ſcelera miniſtrum pari ſupplicio affeciſſet, niſi aut fuga aut obſcuritas tua eorum manibus, qui Dominum plectebant, te furem eripuiſſet. Cur etiam apologiam *pro Populo?* An pro iis qui Regem puniverunt? haud credo; dices, pro iis qui regi favebant periodus? At illi id non requirunt, ut qui, factâ pace, modicè multati, ſua jam bona ſecurè poſſideant, ſuámque fidem Reipublicæ noſtræ obſtrinxerint. Unde tua iſta Apologia aut abſurda planè eſt, aut nimiùm intempeſtiva. Verùm tu is homo es, qui titulum iſtum libri tui, utpote ſpecioſum, vel cum maxima quavis abſurditate arripere voluiſti. Contra *Joannis* ſcilicet *Polypragmatici* defenſionem. Sic ejus nimirum contra Claudium Anonymum, ſatis concinnè quidem dictum, ſi Claudium cum Anonymo conjunxeris, inſulſè imitaris. Verùm non is Polypragmaticus eſt, qui libertatem laudat, tyrannos damnat, civium ſuorum rectè & decorè facta defendit; ſed tu potius, tuique ſimiles verè ſic dici debent, qui cum Eccleſiaſticos eſſe vos profiteamini, & Eccleſiam veſtrâ Polypragmaticâ perdidiſtis, & rerum civilium adminiſtrationem nihil ad vos pertinentem perpetuò conturbatis. Sed cauſa ſuberat gravis cur ſcriberes, credo, contra *defenſionem* Miltoni *deſtructivam.*

Brammale dic nobis cujum pecus? anne latinum?
Non, verùm monachorum, illi ſic rure loquuntur.

Cognoſcite jam hominem in illa nempe barbarie Scholaſticorum quàm in clarorum authorum puritate & ſapientia verſatiorem, quorum lucem verſpertilio iſte ferre nunquam potuit. Unde demum prodeat Apologia iſta videamus. *Antverpiâ*; hoc enim ſolum præclarus iſte Proteſtantium Epiſcopus, aſylum, ut videtur, invenire ſibi potuit, inter Jeſuitarum & Monachorum catervas, quibuſcum tales pſeudepiſcopi libentiſſimè eſſe ſolent. Rectè igitur meo judicio &

ſe

ſe dignè faciunt Proteſtantes exteri, qui turbatores iſtiuſmodi errabundos ſuis cœtibus abigunt. Saltem non auſus eſt apud ullam Batavorum civitatem hoc ſuum opuſculum typis mandare, veritus ne Illuſtriſſimi Fœderatorum Ordines, ut Salmaſii nuper ſui libellum publicè damnarunt, ita ſe quoque extorrem & erraticum nebulonem multò ſeveriùs punirent. Quod illis quidem in laudem atque honorem, huic meritò in opprobrium cedere debet.

Jam ad lectorem quædam præfatur, & pauca ſanè, ſed quæ ſtultitiam hominis & ignorantiam illiteratam plus nimio prodant. Queritur *unam tantum* Salmaſii *impreſſionem*, idq; *magna cum difficultate in lucem erupiſſe*; ejus autem libri quem Miltonus ſcripſit *tot eſſe exemplaria, ut* neſciat *cui lectorem remitteret*. Itaq; nihil hic reperio, cur non amico noſtro gratulemur, Salmaſium ſalsè rideamus. Annon hæc ſatis ad arguendam cauſæ tuæ fœditatem viſa ſunt? Miltonum omnes cum favore & plauſu te ipſo teſte legunt; Salmaſium abjiciunt, nihili faciunt. His tua pervicacia adeò non movetur, ut omnes idcirco *mortales veritatem odiſſe, mendaciorum & convitiorum amore flagrare*, impudentiſſimè accuſes, ipſe interim non Apoſtolus, non Propheta, neque Evangeliſta, ſed ſcortator & heluo ſatis notus, & ganeonum duntaxat Epiſcopus. Vos verò lectores, quos non humaniter appellat, ſed in ipſo exordio tam petulanter perſtringit, tam docti reprehenſoris veſtri imprimis ſenſum, deinde literas vereri jam diſcite; primùm enim ait Miltoni defenſionem *invidioſè elaboratam*, deinde tot excuſis exemplaribus approbatiſſimam eſſe fatetur; hæc ſanè apud omnes qui Latinè intelligunt pugnantia ſunt. Tum *tot ſunt*, inquit, *illius exemplaria, ut neſcio cui lectorem remitterem.* Satiùs tu quidem, qui vel primâ paginâ ſolœciſmos evitare non potes, ad Orbilii cujuſvis flagra remittendus es, apud quem nulla poteris apologiâ uti, quin omnes te pueri virgis & ferulis pulchrè depexum atque ornatum dimittant. Verum te jam primò auguror hac in parte haud raròpeccaturum, qui tam rem manè incipis. Neque lectorem ſtultè alloqui ſatis habes, ſed eò etiam ulterius audaciæ proceſſiſti (quo vitio ignorantia maximè laborare ſolet) ut Leidenſi Academiæ celeberrimæ ineptias tuas fœtidiſſimas Epiſtola etiam ſtultiſſimè ſcripta dedicare auſus ſis. *Alumnum* te Academiæ *quondam* fuiſſe affirmas. Tune verò Academiæ ullius unquam alumnus, cujus infantiæ propemodùm illiteratæ quemlibet vel in agris ludum literarium puderet? Leidenſem autem *alumnum* fuiſſe unquam te dicere audere, dubium tibi ne ſit, quin illa Academia vehementiſſimè indignetur; majori enim contumeliâ urbem illam afficere non potes, cujus te *quondam alumnum* fuiſſe prædicas; quanquam illud *quondam*, ſi unquam fuit, multorum poſtea annorum crapulâ in luſtris atque popinis jam diu proluiſti. Sed & tu *eorum tutelam expetis*. Hominum ſtupidiſſime, tutelam tu tuæ barbariæ in Muſarum domicilio quæris, quarum hoc ipſum munus eſt, vinctam barbariem catenis in terras ultimas exterminare: neſcis medios dilapſus in hoſtes. Saltem dum Academicos alloqueris, ſimula te literatum quempiam eſſe, vel ad punctum temporis, ſi potes. *Salmaſius*, ais, *mihi anſam præbuit qui tamen omnibus arripuit*: quænam iſti balbuties eſt? Fac modo Academia, quam interpellas, te intelligat alumnum ſuum, vix credo annotinum. *Nec calamum*, inquis, *in manum ſumere auderem* (ſapuiſſes tu quidem ſi auſus non fuiſſes) *niſi Miltoni amentia me invitum provocâſſet*. At ille te non magis provocavit, quàm qui prætereunt importunum & improbiſſimi oris canem, quem inani latratu inſequentem ita contemnit, ut vix fuſte te dignetur aut calce. *Quid vero*, inquis, *ab extero qui inter inhoſpitales Caucaſos vitam degit, expectari poterit?* Nihil ſanè: Expectationem tu noſtram minimè fefelliſti: neque certè erat opus ut te inter Caucaſos vitam degere faterere, lingua te tua ipſíque mores barbarum clamitant; Tuáque illa Caucaſea *poma* ſi dare velles, ſcito omnes Alcinoos magnoperè aſpernari. Ad Academiam quereris inter alia, quòd *Banauſi & Mechanici in pulpitam aſcenderunt*. Perdoctus tu quidem & idoneus, qui Banauſos, & Mechanicos in pulpitum aſcendentes inſecteris, qui pariter atque illi Grammaticæ rudis, haud illis magis pulpitum declinare potes. Poſtremò *Alienigenam* te *Anglum* appellas. *Id* quidem rectiſſimè: Aliena enim ſentis, aliena loqueris, quidni alienigenam te Anglum eſſe dicas, id eſt ſpurium, quem Angli veluti purgamentum ſuæ Patriæ atque piaculum jure quidem ad Caucaſos ablegârunt.

In

In Præludium ad PRÆFATIONEM.

IN præludiis eſſe ſe exiſtimat vir gravis; ludos ut videtur Epiſcopales mox editurus. Favete ſpectatores Ludioni Epiſcopo. Verum putaret quis hominem non prologum agere, ſed in ipſo Proœmio Oreſtem inſanum aut Athamanta ſaltare. *Ne inſaniens Cacodæmon Joannes Miltonus, &c.* O mitem & manſuetum! quàm non iracundè, quàm humaniter exorditur! quod aliis, quamlibet furentibus, extremum maledicentiæ eſt, id huic pro levi tantùm præludio habetur. Sed hoc novum non eſt: Sic enim Phariſæi olim, veri ejus progenitores, Chriſtum ipſum à Cacodæmone agitari dicebant; ut nemo vel hoc vel pejus in ſe dici, præſertim ab hoc Epiſcopo verè Diabolico, moleſtè ferat. Offenditur imprimis quòd Miltonus Reipubl. inſignia, quemadmodum Salmaſius regis in fronte Libri poſuit. Hæc ille poſita ibi ait tanquam fœnum in cornu, *ut cuncti ſibi caverent*; quid hoc ad alios neſcio. Te verò Brammale non miror fœnum in cornu uſque adeò horreſcere, quoties tot tua adulteria animo revolvis. Omitto deinde quæ de cruce furcifer atque etiam de lyra ſtultiſſimè deliras: & certè præludia profeſſus, nihil aliud niſi nugas agis. *Parlamentum & Concilium ſatis ætatis habent ſeipſos armis defendere.* Atqui tuum erat potiùs cogitare, ſatíſne ætatis haberes Latinè ut poſſis id ipſum ſcribere. *Sed ringit illum Salmaſius*, vel ut poſteà perdoctè ſanè emendavit, *ringit ille pro Salmaſio* (menda an emendatio vitioſior ſit, lectorum eſto judicium) *peregrinos veretur: num tu credis quòd tot neſanda, &c.* Væ tibi Priſciane! nam ſolæciſmos hîc non ſingulos, ſed turmatim effundit. Quàm verò Peregrinos vereatur Miltonus, & imprimis illum Thraſybombomachidem Salmaſium, qui libros ejus perlegerit abundè nôrit. *Ego*, inquis, *libertatem peto à libero ſuo populo Anglicano, ut quod in re tanti ponderis liberè proferre poſſim.* Tune ut quicquam quod liberum ſit liberè proferre poſſis, mancipium aulæ fœdiſſimum, Straffordii famulus & miniſter, gulæ etiam atque inguini turpiſſimè ſerviens Epiſcopus? Quem populus opinor Univerſus de libertate concionantem veluti obſcœnum portentum abominaretur; vel etiam lapidibus obrueret, aut ſiquid mitius, ecquis huc vincula & compedes, exclamarent; ut Romani olim, Claudii quodam aulico ad concionandum miſſo, *Io Saturnalia* repentè clamabant: Nam ſervis Romæ, niſi feſtis Saturnalibus, liberè loqui non licebat. *Nos*, inquis, *ſuper dejectos cantando epiniceia triumphamus.* Rectè quidem ſuper hoſtes qui propter commoda quædam ſua cum tyranno conjurati, patriam ad ſervitutem redigere conabantur: & epinicia nos quidem minimè omnium ſuperbè cantamus, Deo ſemper gloriam tribuimus. Verùm quid ſibi volunt *epiniceia* tua, Bardocuculle? An quia tam ſtrenuè pergræcari ſolitus es, Græcè idcircò intelligere te putas? *Angit* Miltonum, inquis, *quòd Salmaſius extraneus aliquam notitiam caperet illarum rerum, quæ nunc fiunt in Anglia:* non quòd *notitiam caperet*, ſed quòd rerum nihil ad ſe pertinentium arbitrum ſe faceret, veritatem turpiſſimis mendaciis perverteret, quos non nôrat, in eos conviciis & contumeliis inveheretur. *Fures*, inquis, *lucem timent.* Tu igitur fur omnium peſſimus qui lucem times & nomen celas. Sacra etiam impuris manibus attrectas. Prov. 29. Cùm boni regnant, populus gaudet; cùm mali dominantur, populus dolet: eâ de cauſſâ cùm Carolus dominabatur, populus dolebat. Quod omnes ſatis meminerunt. Neque leve ſignum eſt, eos jam gaudere, bonis remp. gerentibus; Carolum enim Filium, etiam cum exercitu jam venientem, & libertatem, quâ incedit, omnibus pollicentem, tanquam hoſtem averſantur ubique, & fugiunt, vi etiam & armis cum ſumma alacritate propulſant.

Quàm autem ſis ineptus nunquam clariùs perſpicitur, quàm cùm de te loqueris, ut hîc. *Fateor*, inquis, *ut huic veteratori reſpondeam, me multò inferiorem bonis omnibus & adjumentis vitæ ſpoliatum.* Quibuſnam bonis? Si bonis animi, doctrinâ & ingeniô ſis inferior, cur non parem tibi congreſſum potiùs quæſiviſti? Sed is puto es, qui eſſe doctum, eſſe eloquentem nihil aliud niſi eſſe divitem exiſtimes: ut bonis externis & vitæ adjumentis ſpoliatus ſi ſis, Doctrinâ

quoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

quoque & ingenio ſpoliatus tibi videare. Ain' vero tu *bonis omnibus ſpoliatum te*
eſſe? Callidus nimis es & vafer, cupis celare divitias tuas, verùm non potes.
Indicabo ego te & facultates tuas. Præter illa bona, quæ erepta tibi eſſe dicis,
reſtat adhuc tibi, non enim celabis, ingens, eóque ingentius, quòd nemo tibi
eripiet, ſolœciſmorum peculium; in eo genere divitiarum, neminem te locu-
pletiorem cognovi. Extorrem præterea te eſſe queritaris; Vah quàm indigne!
Ut perſpicias igitur quàm ſum pro te ſollicitus, eſt in Cilicia oppidum Soli,
antiquum, ut perhibent, & ſatis amplum; illuc omnes qui ſolœciſmos tam
ſtrenuè facere ſolent, coloniam ducunt; Sarcinas igitur quàm primùm collige,
eò enim te, tuáſque omnes facultates ſuadeo transferas. Permagna ibi te lati-
fundia, mihi crede, manent, immò niſi fallor, Solœcorum omnium principa-
tum facilè unus obtinebis. Verùm quod nullum tibi unquam fuit (ſi ingeni-
um dicis quo inferiorem te factum fateris) id tibi nos ſcilicet eripuiſſe inſimu-
las. Cùm te contrà ab adverſario multas dictiones, & aptè uſitata ab eo ver-
ba ineptè ſuffurari non pudeat. *Superbire* Miltonum ais, *nominibus ſuis & titulis*
in Frontiſpicio ſuſpenſis. Quæ ille nomina præter ſuum, quos ille titulos in Fron-
te Libri ſuos poſuit; An ideo ſuperbus, quia ſe ſui neque nominis neque cau-
ſæ pudebat? Hæccine tibi *Phylacteria* ſunt? *Salmaſium*, inquis, Miltonus, *tanquam*
anonymum convitiis & ſcommatibus ſcurrilibus perſequitur. Multò certè ſermonis le-
pore & facetiis in hominem jocatur, tu ſcurrile quicquam ab eo dictum nequis
oſtendere. *Sed ſeculo venturo omnes Miltoni hoc nomine miſere vapulabunt*, *ne fortè*
(id eſt ejus loquelâ, niſi fortè) *judicet mundus, &c.* Quicquid de Miltonis ſe-
culo venturo fiat, tu vates ventriloquus & infantiſſimus fide nullâ es dignus.
Sed nil novi viros optimos nomina ſua reticuiſſe. Nempe quia tu itâ facis. *Sic ſanctus*
Paulus ad Hebræos; ſcripſit enim ad Nationem ſuo nomini infenſiſſimam, de
rebus admodum novis & parum creditis; tu verò Populo Anglicano, tu ex-
teris tibi & cauſæ tuæ, ut ipſe ais, minimè iniquis, de re notiſſimâ, & apud
omnes gentes, ut idem ais, receptiſſima, & tamen malè tibi conſcius nomen
occultas. *Sic Beza.* Rectè meminiſti, ſcripſit enim *Vindicias contra tyrannos*, quas
tu inter *veritates* illas, *quæ, ut nunc temporis, vix hiſcere audebant*, recenſes. *Virtus*,
inquis, apud nos *vitio vertitur.* Quia Brammali ſcilicet virtutes, ebrietas, vo-
racitas, alea, ſcortatio vitia habentur. *Sed Cantabrigia & Oxonium ſuis invictis*
declarationibus ſe ab hoc crimine liberârunt. At invictæ illæ Declarationes fatuita-
tis & væcordiæ facilè evincuntur: Academiarum enim non erant, ſed Prælato-
rum factionis, quæ ibi reliqua erat. Rectiùs nunc ſapiunt Academiæ. *Gene-*
vam, inquis, *Deodatus* hoc crimine *liberavit.* Solus fortaſſe ſenſum ille ſuum,
non totius Academiæ judicium explicavit. *Leydam quoque Salmaſius.* Non Ley-
denſis tamen, ſed externus. Leydenſes libertate priùs recuperatâ, quàm literis
clari erant.

Tot ergò doctorum & bonorum agmine circumvallatus, vix uno videlicet atque al-
tero, *faciam rem non difficilem, cauſam Dei omnipotentis dicturus*, Dei nimirum tui,
hoc eſt ventris, aut Bacchi, qui tibi omnipotens eſt; cujus auſpiciis Brammalus

> *Grammaticus, Geometra, Miniſter, Alipta, Sacerdos,*
> *Augur, Scœnobates, Medicus, Magus, omnia novit.*
> *Brammalus eſuriens, in cœlum, juſſeris, ibit.*

ſed eodem credo ſucceſſu, quo Grammaticatur. Nam *in tantam crevit audaci-*
am, ut quicquid libet dicere, licet: hac ejus ſyntaxis eſt. *Sed* Miltonius *monarchi-*
am è mundo tollere laborat. Dic ubi? Omnibus enim populis ſemper hoc libe-
rum reliquit, ſive monarchiam vellent, ſive aliam regiminis formam; tantum-
modò nolentibus imponi noluit. Ad ſolæciſmos tuos redeo, qui jam vix inter-
mittunt; *Quidni Salmaſio non pepercit rabula? Videtur tamen ſua canina ferocia cate-*
nis vinctus vel potiùs vinciendus, qui omnes undique mordit. Unde tibi iſti nitores
Orationis & lumina, Brammale? Fieri non poteſt, quin omnes obſcurorum
virorum epiſtolas & loculos expilaveris. Crimini das Miltono, *quod is in par-*
tem adjutorii (ejus enim Barbariſmis utor) *Deum vocet.* Facis ut te decet Epiſ-
copum atheum & prophanum. Sed miraris *quâ fronte* Miltonus *auſus eſt dicere,*
ſe *hæc, jubente Parlamento, evulgâſſe.* Primum Miltonus hoc nuſquam dicit; ſed
dixiſſe finge, ut certè fingis, quid tu contra? *Si vera*, inquis, *narrat, ubi Brown*
vel Elſing, vel Scobel, Clerici Parlamentariorum? Næ tu homo verè minutulus
es, & nullius pretii: Nihilne putas jubente atque etiam libente Parlamento pro-
dire

dire in lucem poſſe, niſi cui nomen Clerici Parlamentarii adſcribatur? Mirum eſt tot tibi nugas cogitanti non hoc etiam in mentem veniſſe, quod vulgò dicitur, ——

Clericus in libro non valet ova duo.

præſertim cujus tu farinæ clericus es, qui mediocriter ſaltem latinè non intelligis; ſi enim intellexiſſes, non hæc ejus verba, *quæ authoritate Parlamenti ſcripta & declarata ſunt*, de ejus libro dicta exiſtimares, verúm de publicis Parlamenti ſcriptis, & declarationibus paſſim editis. Neque te quicquam ex verbis ejus lucratum eſſe cenſiſſes, quamvis quod dixiſſe eum falsò accuſas, *factionem* rempubl. dixiſſet; factionem enim tam in bonam quàm in malam partem olim dici vel pueris notum eſt. Progrederis deinde, *Una factio erat & armis ſe tuetur (non jure) tui.* Quid tù hic tibi velis? Si capis ipſe, bene eſt, ego quidem non capio. Ut nec ſequentia tua de *Parlamento ſupremo, Concilio ſummo, de Grammaticâ* denique *comparandi gradibus laborante.* Id te angit potius quòd Hierarchia tua gradibus laborat. *Hunc*, inquis, *honorem Deo ceditis, ut dum vos veſtris mundanis gaudeatis, nè minimam Religionis aut animarum curam ſuſcipere velle, palàm profitemini.* En iterum fœde ſolœcum! Sed ſane dignum eſt, ut tu, qui animarum cura quid ſit, nunquam ſciviſti, eam civili gladio commiſſam crederes. Nos verò, ais *magno impetu proſternimus veræ religionis cultores.* Hoſtes quidem civiles & proditores, Religionis autem cultores Religionis causâ non proſternimus. *Salmaſium* deinde crepas: tace de Salmaſio, ille ſuos patitur manes, & in Suecorum aulâ jam diu friget. Sed Miltonus, ut omnes reſpublicas & *Illuſtriſſimos etiam Hollandiæ Ordines* in partes ſuas pelliceret, *Illorum principi* oblatrat. Advertite Hollandi, Principem nuper mortuum, veſtrum principem appellat, nec vos quidem liberos eſſe patitur. Cavete, dum licet, ne pervagante hujuſmodi aulicorum doctrina elatus, alter quiſpiam apud vos princeps ac Dominus ſuccreſcat. Tandem *Præludium* hoc grandi ſolœciſmo penè claudit, *hæreditarium regis imperium, cui totus populus per multos annos juratus conſentierunt.* Vos lectores eruditi, quotquot literas humaniores amatis, præſantem hunc Bavium, immò barbarum, odio quo dignus eſt, & ſibilo proſequimini.

CAP. I.

PRæludiis amotis fabulam expectabamus, promiſſas nimirum illas Miltoni confutationes. Et certè hoc ſenſu reverâ fabulam agit; eorum enim quæ promiſit, nihil præſtat; ſed partim maledictis, partim inſulſis regiæ fortunæ miſerationibus totum hoc caput exhaurit. *Non ſum*, inquit, *tam audax Phormio, ut Salmaſio me compararem, quàm Miltonus, qui ſe Salmaſio opponere auderet.* Næ tu Phormio quis fuerit in Comœdia parùm videris intelligere. At quid ais? *Miltonum Salmaſio opponere ſe audere*, Grammaticorum Pyrgopolynici? Facinus ingens narras. *Nam ſi authoritate*, inquis, *dirimenda lis ſit, plus fidei uni Salmaſio, quàm mille millenis Miltonis omnes ingenui & docti darent.* At verò qui authoritatem vel Salmaſio vel Miltono dant, niſi quam eorum alteruter ratione & argumentis ſibi acquirit, ipſi neque docti, neque ingenui ſunt. Miltonum exteris antehac ignotum veritas & ratio commendavit: Salmaſium inane nomen, & multæ lectionis opinio commendare ſine ratione non valuit, quin ab amicis etiam ejus, & fautoribus longè inferior in hoc certamine ſit judicatus. Tu totam de patribus diſputationem ſatis callidè abs te amoves, ut quos nunquam conſulueris. *Miltonum in plurimis Salmaſio caſtigandum relinquis.* Munus profectò ſatis arduum Salmaſio reliquiſti, qui Miltoni reſponſum cùm legeret, ita, ut videtur, perculſus eſt & quatefactus, ut, ſolutâ alvo, in latrinam putem confugiſſe: Unde ſcripſit ad amicos, cacabundus in hæc verba: *Ego iſtum Miltonum permerdabo & permingam.* Baliſtam ſatis validam in poſtico geras oportet, Salmaſi, qua merdas tam longè contorquere aut explodere te poſſe putas. Hinc eſt quòd tam fœtida meditantem jam diu in Aula Sueciæ fœtere te dicant: Neque mirum eſt, ſi Sueciæ regina, quamvis opinione vulgi primùm decepta, nunc ſuo acri judicio compertum te & cognitum tam olentem Mœvium à ſe abjecerit. Ferunt alii, cùm paginam unam atque alteram reſponſi illius percurriſſet, furore correptum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

reptum ſic ſubitò rodomontari cœpiſſe. *Ego perdam iſtum nebulonem & totum*
Parlamentum. Hæc verba ipſius ad nos delata retuli; & ſanè ſi iſtiuſmodi homo
eſt, non is idoneus qui caſtiget alios, ſed qui ipſe caſtigetur, in Phreneticorum
potiùs gymnaſium deportandus. Progredere, *Prætermiſſis*, ut ais, *Oratoriis &*
veriſimilibus ex Cicerone, Ariſtotele, Euripide, Sophocle, & aliis Ethnicorum ſcriptis.
Non enim Chriſtianis neceſſariò recurrendum eſt ad Ethnicos. Neſcis ergò Salmaſium
tuum hanc priùs affectâſſe viam? Miltonus eò tantùm adverſarium ſecutus eſt
provocantem. Tu verò interim hypocrita ignaviæ tuæ conſulis, qui cum nul-
lum ſanè bonum, aut facundum authorem unquam attigeris, id ſtudio pietatis
non feciſſe te ſimulas. Miltonus aiebat, *pater nos genuit, non Rex.* Tu inde no-
men patris à ſpecie ad numerum detorques, ut captiones hinc quaſdam & am-
phibolias frigidiſſimas conſuere poſſis; quas ne recitatione quidem dignas exiſti-
mo, adeo ſunt ineptæ & mucoſæ. *Si verò*, inquis, *rex juvenis uxorem ambiens*
Papam Patrem ſanctiſſimum appellaverit, non tam acri cenſura perſtringendus. Sic
Zimri juvenis Moabiſſam uxorem ambiens à religione vera defecit; an excuſa-
tior idcirco eſt; *Probabile*, verò, ais, *eſſe quòd literam ſecretariis ſuis ſcribendam*
commiſit. Eò magis culpandus, qui rem tanti momenti, quæque religionem
atque honorem ſuum in dubium vocare poterat, Secretariis tam minimè probis
commiſerit. Verùm & nos *Regem Hiſpaniarum Regem Catholicum* appellamus.
Iſtarum literarum exemplar æquum eſt te proferre, ſi potes, ſicuti nos Regis
ad Papam protulimus. *Et quidni*, inquis, *Papam Patrem ſanctiſſimum appellaveri-*
tis, ſi in politicis vobiſcum ſentiret. Sic ſcurræ ſolent deprehenſi; quod ſe feciſſe
conſtat, id alios facere velle calumniantur. Hos mores ſcurrarum lepidiſſime
depingit Plautus:

Nihil eſt profecto ſtultius atque ſtolidius,
Neque mendaciloquius, neque perjurius,
Quàm urbani aſſidui cives, quos ſcurras vocant;
Qui omnia ſe ſimulant ſcire, nec quicquam ſciunt,
Quod quiſquam in animo habet, aut habiturus eſt, ſciunt.
Quæ neque futura, neque facta ſunt, tamen illi ſciunt.

Si hos vermes, ais, *Regum auribus inſidiantes, & velut intus exiſtentes, prohibent alie-*
num, ut neminem ſibi fidelem audire poterat, Rex radicitus extirpaſſet, &c. Credo
iſtos vermes & auribus & cerebro tuo inſidiantes, Grammaticæ rudimenta, ſi-
qua tibi inſculpta erant, penitùs exediſſe. Rurſus *Deodatum* affers, *qui regem no-*
ſtrum unicum Reformatæ Religionis defenſorem inſignivit. At, inquam, longius abfu-
it Deodatus, quam ut Carolum in cute nôſſe poſſet; ne dicam clauſiſſe oculos,
ſi poſt Rupellenſes Reformatos tam à Carolo præclarè defenſos hoc dixerit.
Sed pergis, *vobis qui Carolum è mundo ſuſtuliſtis, tandem redeundi patet via in Ægy-*
ptum, ex quo ægrè detinemini. Eja Solorum decus, quàm te jam in municipio tuo
Solenſi oblectas, à quo nemo te poſſit detinere, ne ſi furcâ quidem expelleret.
Miltonus, ais, *nec locum, nec librum, ubi à ſe prolata*, è ſummorum Theologorum
libris *inveniemus, exhibet*, At iſta loca Miltonus facilè protuliſſet, niſi ipſe Sal-
maſius adverſos ſibi pleróſque reformatos Theologos haud uno in loco faſſus eſ-
ſet; quæ tamen loca eorum ſcripta legentibus ita paſſim occurrunt, ut hinc tua
potiùs ignorantia conſtet, qui neque illos, neque ipſum Salmaſium prælegiſſe
videris. Jam *Davidis* exemplum omnibus notum narras. Rationes autem illas,
quas attulit Miltonus; cur exemplum illud ad cauſam hanc non pertineret, non
attingis; tantummodò Unctum Domini, Unctum Domini ingeminas. Dic ſo-
des ergò, Eſtne omnis Rex unctus Domini? Omnis, ais præſertim Chriſtianus.
Cur ergò dux Joſua quinque unctos Domini uno die ſuſpendit? Nam Chriſti-
anos ſi dices non fuiſſe, ridiculum eſt; quandoquidem Chriſtianum profiteri,
cùm ſit maleficus, neminem ſupplicio debito eximere poteſt. *David*, inquis,
viam nobis monſtravit tolerantiæ, ut Deo judici relinquetur, qui impœnitentem percutiet,
ut morietur. Quid me cogis? defeſſus jam penè ſum, Solenſes tuas delitias
perambulando. Ad Davidem recurris; Salmaſio reſponſum erat eadem incul-
canti, Davidem privatum privatas injurias ulciſci noluiſſe. Tu Parlamentum
omne privatum eſſe dicis, Regem Carolum, unctum Domini fuiſſe; nihil ta-
men horum probas, nihil ab adverſario dictum cum ratione oppugnas. *Si ex*
aura populari, inquis, *diademata regibus auferenda, quis non vellet ſe ex infima plebe*
terræ filium potiùs eſſe quàm regem? Id noli timere; utcunque non deeſſent reges.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Neque te, credo, hoc deterrebat, quò minùs Epiſcopatum turpiter ambires, quamvis populo inviſum. *At* Miltonus, ais, *dum poteſtatem populi in reges ſuos imprudenter prædicat, reges omnes eſſe tyrannos inſtruit.* Sic ſanè ut lex inſtruit homicidas, quia vetat.

> —— *Jam Troja maneret*, ais,
> *Conſilio Priami ſi foret uſa ſenis.*

At verò noſter Priamus, vel Paris potiùs, non Trojæ uſus conſilio, ſed Helenæ ſuæ, & ſe perdidit & regnum ſuum. Jam ordine perrupto ad nonum puto vel decimum caput excurris. Miltonum, ais, aſſeruiſſe, *nullum membrum Parlamenti abſque proprio conſenſu in judicium vocari poſſe, Regem* autem tu ſaltem *membrum* Parlamenti eſſe dicis. Præpropere tu quidem id ibas petitum, quod nuſquam erat, neque à quoquam, quod memini, unquam dictum. Hoc etiam reſponſum tuliſſe Regem, cùm quinque Membra poſceret, falſiſſimum eſt, quòd ex illa re geſta ſatis liquet. *Noſti*, inquis, *quod niſi à ſicariis veſtris impeditus populus eſſet, regem è veſtris manibus eripuiſſent.* Verùm quos tu populum, eſſe exiſtimas, nos non putamus. An verò Regiorum gregem illum perditum, totiéſque domitum, populum appellas? Nos ita non exiſtimamus: victi bello, quod ipſi intulerant, jus populi amiſerunt. Miltonum graviter accuſas, quod dixerit, Salmaſium Regis mortem ineptè plorantem, legentium neminem pilo triſtiorem reddidiſſe. Non ergo in Miltonum, ſed in ſtolidiſſimas Conducti ploratoris nænias culpam conferre debes.

> *Men' moveat quippe, & cantet ſi naufragus, aſſem*
> *Protulerim.* —— *Verum: nec nocte paratum*
> *Plorabit, qui me volet incurvaſſe querelâ.*

Majori patientia, inquis, *ferunt Epiſcopi convitia tua.* Epiſcoporum ſanè patientia omnibus nota eſt. Hic verò quaſi interno dolore perculſus, magno fervore & conatu, Epiſcoporum cæremonias & ambitiones aſſerere contendis. Unde apertiùs licet conjicere, te Brammalum lurconem illum, quem antea diximus eſſe, qui Epiſcopos combibones, & commeſſatores tuos, belli civilis faces, tam gnaviter defendis. *Quod duxerit Hippia mœchos*, inquis, *innumerabiles ſunt.* At multò magis innumerabiles, quot Brammalus fecerit mœchas. *Sed Rex noſter*, ais, *Templa noſtra decenter ornavit, & honoravit in honorem Dei, nunquam in equorum ſtabulos convertebat.* Nunquam, mihi crede, Templa veſtra tàm *decenter ornavit*, quàm tu Solorum Templa egregiis tuis ornaſti ſolœciſmis, quorum monumenta ſane ſempiterna nunquam interibunt. Te Deum omnis ſolœci, te patronum tam præclare de illo municipio meritum colent poſthac in ſecula, & invocabunt; in memoriam etiam eloquentiæ tuæ tam aſininæ, non Scholas diſcipulis tuis, ſed *ſtabulos* dicabunt. Regem autem veſtrum aio minimè omnium *Templa* ornaſſe, ſed ipſum potius in equorum ſtabula, atque in haras etiam convertiſſe, dum tot immundos prælatos, tot porcos Epiſcopos, te denique ſpurciſſimum in Eccleſiam introduxit. *Regias* jam *partes agi* dicis, ſi Presbyterianos graviùs incuſemus. Nec tamen Chriſtus ipſe & Apoſtoli, falſos Evangelii Doctores, fratres ſubdititios, Religiones prætextu Eccleſiæ inſidiantes, mitiùs olim increpabant. An ergò dicta eorum aut ſcripta *digladiari in ſe invicem* dices, quòd ſuos vel libentes, vel deficientes à fide atque integritate liberrimè reprehenderent? *Ubi mutatur forma reipublicæ ex Monarchia in aliam, non datur ſucceſſio, &c.* Non hunc Miltonus ſolùm, ſed Salmaſius *obicem Carolo ſecundo* poſuit; ejus enim verba ſunt ſi advertiſſes. Verùm tu, aut cœcus aut demens, in ſocios pariter ac hoſtes incurris. *Tantâ*, inquis, *illorum aſtutiâ omnia obliterata ſunt, ut conclamatum eſt de viribus humanis; ſed nos qui per fidem in Deum expectamus reſurrectionem futuram, &c.* Apage ſis temulente. Quid tibi aut vinolentiis tuis cùm fide, quem ſi pocula tua majora ita conſopirent, ut reſurgere nunquam poſſes, feliciùs profecto conſultum tibi foret. *Scires libenter quid per populum* vellimus Scirem ego viciſſim, quid Romani per Senatum Populúmque Romanum voluerit. Quæris *quod remedium reſtat populo contra tyrannidem Parlamenti.* Tum id quoque dicam, cùm cauſæ quid erit; nunc ſupervacua ne quære.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

CAP. II.

DEfinierat Salmaſius regem *Deo ſolo minorem, legibus ſolutum*; *ſi noſtram rempub. ſic definiret aliquis*, conſenſuros nos eſſe ais, qui tamen regis illam definitionem oppugnavimus. Inſtitutum hoc tuum eſſe video, cùm refutare nihil poſſis, poſſe ſaltem calumniari. *Et qui penetrabit* Miltoni *ſcripta*, inquis, *nil præter barbariem & inſaniam inveniet*. Dirumpi ergo neceſſe eſt te, qui tot viros doctos & probos de Miltoni ſcriptis longè aliter ſentire, invitus quotidie cernis. Barbariem verò tu cuiquam impudentiſſime? quem præter linguæ fatuitatem, cùm ſenſus belluini & ſtupor, tum etiam mores in ipſa vaſtitate barbariæ natum atque nutritum clamant. Utcunque tamen ſiquid affers audiamus. *Petrus ſupremum vocat Regem.* Supereminentem quidem vocat; ídque vulgari potiùs loquendi more, quàm verè politico, pro eorum captu ad quos ſcripſit. Sic Conſul Romanus ὕπατος eſt vocatus, id eſt ſupremus, quô modô & Poloniæ Rex, & Dux Venetiarum ſupremus vocari poteſt; qui tamen, ſi politicas rationes accuratiùs inire volumus, & multorum inſtituta regnorum, ſupremi non ſunt. Ita igitur ſupremum vocâſſe regem Apoſtolus cenſendus eſt, ut tamen leges cujuſque gentis, & jura, & reipub. formam inviolatam eſſe vellet. Et certè non tam ſupremus quis ſit, docet aut diſputat, quàm quas ob cauſas & quatenus obedientiam ſive ſupremis, ſive præſidibus præſtare debeamus: id Miltonus copioſè explicuit; tu neſcio an tuæ conſcientiâ væcordiæ, conſultò prætermittis. *Quaſi*, inquis, *triginta Athenis tyranni non plus poterant in damnum populi, quàm unus ſi maximè tyrannus eſſe voluerit*. At inquam ego contrà, nullus unquam fuit unus, *ſi maximè tyrannus eſſe voluerit*, quin tyrannos non triginta ſolùm, ſed trecentos, atque etiam multò plures in damnum populi conſtituere ſoleret: fruſtra igitur ſub uno, ſive Monarchiâ, tyranno melius populo fore ſperas: nullus enim in republica tyrannus unquam unus fuit, quin plurimos ſibi adſciſcere tyrannos neceſſe habuerit. *Rex ſi abutetur*, inquis, *poteſtate ſua in regni detrimentum, à ſuis ſubditis impediri poteſt & debet*. Rectè concedis: ſed quouſque impediri poſſit ac debeat non dicis. Poteſt enim tyrannus eouſque procedere in detrimentum regni, ut niſi vim vi repellamus, eumque pro hoſte habeamus, impedire nullo modo poſſimus. Concedis igitur ipſe, & fruſtra contendis veritate victus, ſed videri cedere non vis, pertinaciæ ſtudioſior, quam veritatis; nam quod impediri ais tyrannum debere, *non in judicium trahi & capite plecti* vel *ab uno* vel *ab omnibus*, ſed *Dei judicio relinquendum eſſe*, nugæ ſunt, & gratis dictæ; quæ ſingula, non affirmanda, ſed probanda tibi reſtant. Vis Monarchiam reipublicæ formâ eſſe perfectiorem. Id nos in præſentia non agimus. Tua tamen argumenta, quoniam vacat, videamus. *Introductam à Deo* dicis *in ultimum & præſtantiſſimum remedium populo toties ab inimicis ſubacto ſub judicibus.* Primùm cur illud præſtantiſſimum remedium non primò potiùs, quàm ad ultimum adhibitum fuerit, cùm Deus Rempub. ſuam quam præſtantiſſimis legibus formaret; deinde cùm Iſraëlitæ Regem peterent, pòſt annos circiter quadringentos ſub judicibus exactos, ſi Monarchia præſtantiſſimum illud remedium Deo viſum eſt, cur ab ea diſſuaſerit populum ſuum ac deterruerit, ſolum. Cur dènique petentes eos peccati graviſſimi reos fecerit, fac quæſo intelligamus: *quòd Theocratiam*, inquis, *rejicerent*, nempe ſub judicibus. At verò illi non minùs in Monarchiâ Theocratiam retinere poterant, ac debebant: ſin minùs, tu Monarchiam dum præſtantiſſimam eſſe dicis, non Theocratiam, ſed Atheocratiam cave dixeris; in qua Deus tàm præſens regere ſuum populum quàm ſub judicibus non potuit. Certè ſi gubernantibus illis Theocratiam in Republica fuiſſe dicis, ut certe fuit, haud aliam gerendæ Reipublicæ formam præſtantiorem, ut ſunt res mortalium, invenire quiſquam poterit. *Reſpondeat mihi*, inquis, *tuus Populus Anglicanus, utrùm ligneo Caroli jugo excuſſo, aliquam miſeriarum relaxationem inveniant.* Reſpondet itaque jugum ſe Caroli ferreum à conſcientiis ſuis depuliſſe, jugum idem Epiſcoporum; ſua vectigalia, ſuoſque cenſus non nunc aulicæ luxuriæ, & libidinibus, ſed vincendis hoſtibus & propagandis imperii finibus ultrò ſe impendere. *Leges*, ais, *Moſi & regibus à Deo datas quibus regant populum*; *num populo lex data, ut Reges regeret?* Immò apertè leges tàm Moſi & regibus, quàm cætero populo ſunt datæ, ut tam ſe, quam populum regerent; ſin minùs, ita ut regerentur ab

aliis, ut ne lex Dei cuivis mortalium fruſtra daretur. *Quis geret*, inquis, *gladium? populus?* Immò populus per Magiſtratum, quem ſive unum ſive plures ex omni ſuo numero elegerit. Neque ullas propterea confuſiones, quas metuis, excitari neceſſe erit, *Si vel pedem*, inquis, *figeres*, de regibus actum erit, δὸς πᾶ στήσω, καὶ τὰν γᾶν κινήσω. Utinam pedem ipſe tandem figeres Silene, ſi Brammalus es. Nam nos locum, ubi ſtes ebrius, dare non poſſumus, quin ea quæ fixiſſima ſunt & firmiſſima, tibi in gyrum moveri, & cum cerebro tuo ſemper madente circumnatare videantur. *Quis te*, inquis, *juramento Regi præſtito liberare potuit?* Juramentum ipſum, quo Regi non propter Regem, ſed reipublicæ cauſâ obſtricti fuimus; quam cùm perditum iret, & ſuum ipſe priùs jusjurandum violavit, & noſtrum ſolvit. Nihil enim naturæ, nihil rationi aut gentium juri contrarium magis eſſet, quàm ſi Regi jusjurandum ſuum violare ad libidinem liceret, populus ſervare fidem ad perniciem ſuam teneretur. *Ut dicto audientes Moſi fuimus, ita erimus tibi, modo Deus tecum ſit, quemadmodum fuit cum Moſe.* Sic Reubenitæ ad Jehoſuam. *Conditionem hîc nullam* vides *expreſſam*. Ad Anticyras ergò naviga, aut domi crapulam edormiſce; cras, mihi crede, nihil expreſſius videbis, neque tam ſtultè interrogabis *quid ſi Deus Joſuam dezereret*, ſed quid ſi Joſua Deum deſereret: Tum enim quid facturi eſſent Reubenitæ, tibi reſpondebimus. *Nutare mihi crede jus Regium videtur.* Hoc de jure regio, prout Salmaſius deſcribit, dictum eſt. Neque eſt hoc *Monarchiam legitimam in Carolo trucidare*, quod tu toties invidioſè & paraſiticè vociferaris. Nunc quod minimè es, vatem ſcilicet & concionatorem piiſſimum multis deinceps verbis agere cupis; dúmque adulterum videri te metuis, profers adulterinum. *Digitum Dei agnoſcimus & veneramur punientem ingratum populum.* At populo benè eſt & proſperè, quem tu nequicquam ingratitudinis accuſas; tu potiùs Dei digitum agnoſce, te tuoſque unà cum omnibus tyranni fautoribus inſigniter punientem. *Nondum*, ais, *Hiſpania & Pontificii velum abduxerunt.* Quid nobis Hiſpaniam & Pontificios toties immeritò objicis; qui non ignoremus Carolum tuum minorem in Belgio commorantem legatos ad Papam miſiſſe, ut vel ab ipſo Antichriſto Rex reformatus contra patriam & reformatos auxilium imploraret. *Perſecutio*, inquis, *jam in Anglia maxima eſt, quæ fuerat à tempore quo populus aliquis inhabitabat* An major eâ quam Brammalus in Hiberniâ nuper excitavit, qui curiam Inquiſitionis conſcientiis hominum tàm infeſtam & tyrannicam, primus omnium in Hiberniam introduxit. Te verò illum ipſum fuiſſe ſequentia clariùs oſtendunt. In hoc enim jam totus es, ut Eccleſiaſticam tyrannidem defendas. *Nam quod tanta*, inquis, *jam patimur, hæc eſt ratio præcipua, quod in aliquibus Anabaptiſtarum & cæterorum omnium ſciſmaticorum clamoribus viam concedentes, uno dato abſurdo ſequuntur infinita.* Ipſiſſimus hic Brammalus ille antiquum obtines, qui reformatis omnibus ſciſmaticorum nomine infamatis omnem conſcientiæ libertatem adimere perpetuò ſtudebas. Nunc illorum importunitati, id eſt, conſcientiæ, etiam nonnulla unquam conceſſa fuiſſe graviter doles. *Reges Anglorum judicari poſſe à ſuis ſubditis* Miltonum ais docere, *exemplo pravorum temporum, & jure à ſapientibus damnatis chartis obſoletis, & ob multas corruptiones meritò exploſis.* Quid iſto hominum genere abſurdius aut impudentius? quærunt modò quo jure, quâ lege factum quidque à nobis ſit, ſi leges non recitamus, contra eas feciſſe nos judicant; ſi leges noſtras proferimus antiquas, ratas, atque notiſſimas, hi ſtatim *obſoletas & meritò exploſas* eſſe aiunt: nec tamen quo tempore exploſæ aut abrogatæ fuerint, uſquam oſtendunt. Ita, dum tyrannidem ſine authoritate aſſerere cupiunt, & vetera & nova pariter rejiciunt. *Quidni*, inquis, Uzzias Rex leproſus *à Sacerdotibus templo deturbaretur, cum Deus lepræ probandæ, & leproſi omnis excludendi poteſtatem & mandatum ſacerdotibus dederat.* At verò idem Deus, lex eadem omnis malefici puniendi poteſtatem & mandatum magiſtratibus dederat, neque magis tamen leproſi regis exturbandi, quàm malefici regis puniendi vel hîc vel illic mentio facta eſt. Si lepræ judicio regem eximi non vis, quia nominatim non excipitur, eâdem certè ratione neque ullis aliis legibus aut judiciis regem exemeris. Sed video quid agitis, ut regem quamvis veſtrâ ſententiâ ſupremum, vobis tamen ſacerdotibus ſubjiciatis, utque rex in populum abſoluto atque ſupremo dominaretur imperio, vos ſacrificuli ſupremo ſuperiores eodem imperio dominaremini in regem. *Conſenſus*, inquis, *populi & inauguratio tantùm adjuncta neceſſaria fuêre.* Hoc in Saule, Davide, ejúſque poſteris concedo, de quibus nominatim creandis Dei mandatum præceſſerat: Tu idem de Carolo aut ullis ejus majoribus oſtende. *Rex*, ais, *nunquam pepigit*

cum

cum populo ut illi eum caſtigarent ſi aliter quàm bene regeret. Neque populus cum
rege pepigit, ſe illi quicquid collibitum eſt facienti, in perniciem ſuam ob-
temperaturos. Neque verò in privato quovis ſyngrapho, ullus unquam pepigit
ut creditoribus liceret, ſi is debitum non ſolveret, lege in eum agere, & in
carcerem conjicere, ejúſque bona poſſidere, quoad plenè ſibi ſatisfactum eſſet.
Hæc & iſtiuſmodi quæ accidere nollemus, in pactionibus & fœderibus vel ho-
noris causâ vel boni ominis conſulto non exprimimus; quia cùm paciſcimur,
talia nunquam eventura optamus; quæ etiam ſine monitis intelligere per ſe quiſ-
que & cavere debet. Tu hic tritum illud ingeris; *per me reges regnant*; fatemur,
ſicut & per eum ſunt, agunt, & moventur omnia: Tu *modo peculiari*, inquis. Tu,
inquam, de tuo hoc dicis, autoritatem verbi divini nullam affers. Subjicis, *alio-*
qui cui ſini illa præcepta obedientiæ in novo Teſtamento. Quoties tibi reſpondebitur
obedientiam abſurdam & irrationabilem in novo Teſtamento non præcipi; ſed
qualis ea, & quibus, & quam ob cauſam præſtanda ſit, luculentiſſimè doceri.
Qui habet aures, audiat. *Qui repugnant*, inquis, *damnabuntur, quod proculdubio*
nunquam minaretur Apoſtolus, ſi privatorum tantum rationem vel paucorum habuerat.
Quaſi verò multi privati ſine Magiſtratuum authoritate ſeditioſi eſſe non poſ-
ſint; quid hoc ad populum cùm Magiſtratibus & Parlamento contra tyrannos
arma ſumentem? *Hoc honore Deus dilectos ſuos decoravit, ut Gentium Reges vin-*
culis coercerent, &c. Id fieri dicis *Evangelicis non legalibus catenis.* Inſipidè
prorſus. An vindicta ergò ſic exercetur in gentes? An ferreæ compedes E-
vangelii vincula ſunt, quas Pſalmus ille regibus & proceribus minatur? Tu
hoc, ut ſoles, de Sacerdotibus, non de bonis Magiſtratibus & populo in-
telligi vis, qui pontificale quoddam regnum tuorum in omnes Laïcos futu-
rum ſomnias. *Iſraelitæ*, inquis, *quia regem rejicere, à Salmanſore in Captivita-*
tem ſunt abducti. Judæi, qui regi Rehoboamo fideles manſerant, ſub illius tutela ſe-
curi vivebant. Hiſtoriam ſacræ Scripturæ ſi conſuluiſſes, non neſcires Hiero-
ſolymas ſub ipſo ſtatim Rehoboamo à Seſako Ægyptiorum rege captas, & The-
ſauris ſuis ſpoliatas, longè priùs quàm Iſraëlitæ in captivitatem abducerentur.
Jeroboamo Deus decem tribus aſſignavit, quod de veſtra repub. nobis non conſtat. Tam
nobis, inquam, de noſtra repub. quàm vobis de veſtro Carolo: Immò longè
plùs. *Veſtros*, inquis, *Capnomantes & Entheos pro Dei vatibus non recipimus.* Ne-
que nos te præſertim aleatorem, ebrioſum & Scortatorem Epiſcopum: cujus
vaticinia hoc capite ſolœcorum floribus ornatiſſima in gratiam tui ſtudioſorum,
nequid tàm emuncti authoris deſideraretur, huc in fine congeſſimus. *Ariſtocra-*
tia nonnunquam cachiſtocratia dicenda. Tàm orthographicè hoc abs te quàm ety-
mologicè eſt dictum, ſiquidem duo contraria ſimul vera eſſe poſſunt. *Spes nulla*
reſtat ut in priſtinam felicitatem reſtituamur. Nec dubitamus quin plus apud Deum va-
lebunt miſeriæ noſtræ. Regibus potius mandâſſet Apoſtolus populo obedire ne ſolio ſuo deji-
ciantur. Non dicimus quin Reges tenentur. Velut defeſſi reformatæ Religionis; In ali-
quibus illis viam concedentes, uno dato abſurdo ſequuntur infinita, &c.

C A P. III.

D*Vobus capitibus à tergo relictis.* Etiamne à fuga incipis, tergiverſator? At
nos non tergum, ſed frontem, ſed nomen etiam tuum fronti inſcriptum
maluimus. Manedum igitur, obverte faciem illam inſignem Brammaleam, non
ferri, ſed vini vulneribus ſauciam, gemmulis cæruleis, rubeolis, purpureis &
purulentiſſimis bullatam atque diſtinctam; nam quibus te quiſquam telis, niſi ſi
raphanis fugientem inſequatur mœchum, neſcio. Sed fortaſſe more Parthico
fugiens ſoles tela conjicere: Conjice ergo. *Qui populo*, inquis, *poteſtatem gladii*
aſcribit, populum impunem relinquere neceſſe habet; quis enim populum puniret leges
tranſgredientem? Fateor, ſiquidem univerſus peccat, nam univerſum punire po-
pulum, ne Rex quidem aut ſolet aut poteſt. Non magis ergò neceſſe eſt popu-
lum impunem relinquere, ſi populus, quàm ſi Rex poteſtatem gladii ſolus ha-
beat; cùm in ſtatu populari pœnis æquè obnoxius quiſque ſit atque in Monar-
chiâ. *Liturgiam profligavimus.* Miſſale ſcilicet Papiſticum, paucis admodum
mutatis, ex Latino duntaxat Anglicè editum, unà cum Epiſcopis qui tam frau-
dulenter eam & Papiſticè concinnârunt, quid ni profligaremus? nam & aliam,
ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ut fateris ipſe, ſubſtituimus, magis videlicet Orthodoxam, & verbo Dei conſentaneam, ut, qui requirit, habeat, ſi neceſſe eſt, quâ ſalubriter poſſit uti. *Subjecti eſtote propter dominum, quamobrem? quia conſtituitur poteſtas à Deo ad ultionem facinoroſorum, &c.* At *Rex, cui ſubjecti eſſe jubentur, erat Nero vel Claudius.* Generalem doctrinam de Magiſtratu, quis ſit aut eſſe debeat, tradit Apoſtolus, déque obedientia, quare Magiſtratui præſtanda ſit, quod tibi ſatis ſit. Nero an Claudius regnaverit, nihil refert; deſine tandem nugis iſtis nos obtundere. *Judæorum*, inquis, *cæremoniis & lege judiciaria liberamur.* Incaſsûm igitur tu tantoperè laboras, ut nos regii apud illos imperii exemplo in ſervitutem regibus addicas. *Utcunque*, inquis, *de Dei inſtinctu gloriamini, ad tribunal divinum ſiſtendi, reſpondebitis, &c.* Quid alii tunc reſponſuri ſint, ne ſit tibi curæ. Tu, quid de alea, de ſcortis, de ebrietate Epiſcopali reſpondebit Brammalus, ipſe cogita. Poteſtates non legitimas, ſed quaſcunque intelligi, ais, ab Apoſtolo, quia Deus præfecit Saulem & cæteros malos Reges Judæis. At verò Paulus de poteſtate loquitur, quam & ſummè legitimam deſcribit; non loquitur de viro, qui, à Deo licet electus, ſi poſtea nequiſſimus evadit, & poteſtatem exercet longè aliam, atque à Deo accepit, & cui duntaxat nos illic obedire jubemur, id ſibi, non Deo imputandum erit. *Veriſimilius*, inquis, *quòd Anglia Carolo filio debellandi, tandem in crepitum putidiſſimum & ridiculum erupturi ſint.* Videſne jam ut Deus, omnium rerum arbiter, omen hoc tuum, ventriloque, in te tuóſque avertit? Vidéſne ut ipſe tuus Carolus in crepitum evanuit, immò ipſe crepitus fieri putidiſſimus optaret, dummodò ex hoſtium manibus hoc pacto elabi queat. *Supponemus*, inquis, *tuam rempubl. in tyrannidem degenerare, non teneris obedire illorum poteſtati?* Concede tu priùs, ſi Rex in tyrannum degeneraret, non teneri te Regi obedire; tum nos ſatis maturè tibi de republica reſpondebimus. *Potuit*, inquis, *Apoſtolus dixiſſe bonos Magiſtratus.* At verò ita dixiſſe, ex deſcriptione Magiſtratûs quam ibi poſuit, apertè liquet. *Sed nullo*, inquis, *argumento fortiùs evincitur regis poteſtas, quàm quod Apoſtoli mandant nullis conditionibus limitatam.* At rurſus inquam, ipſa poteſtatis deſcriptio, quæ copioſiſſima ibi eſt, conditiones ſapienti abundè ſuppeditat. *Rex*, inquis, *à Deo miſſus quantumvis malus ferendus, cætera mala in pœnam veniunt.* Quaſi verò Rex etiam malus in pœnam non veniret, quod tibi toties in ore eſt, *remediis* idcirco vel tuo judicio *auferendus. Multum*, inquis, *Miltono debent Orthodoxi, quòd tam ridiculam opinionem iis aſſignaret, populum ſcilicet univerſum Regi ignaviſſimo eſſe parem.* Magno ſanè acumine mendacium hoc vibras; ſed parum inde lucraris. Miltonus enim populum non ſolùm parem Regi, ſed ſuperiorem ſemper affirmavit. Hoc loco ſententiam ſuam non profert, Salmaſium tantummodo perſtringit, quod ex Sorboniſtarum ſcriptis populum Regi vel parem eſſe negaverit, quem ſuperiorem dixiſſe oportuerit. Verùm ità miſerè cœcutire ſoles, ut in Salmaſium pro Miltono impetum ſæpiuſculè facias. Hæc præter ineptias denſiſſimas, quas infra omne reſponſum eſſe judico, confutationum tuarum in hoc capite ſumma eſt; unde otium nobis hîc etiam tàm pingue accidit, ut rurſus vacet elegantias hominis nitidiſſimas gleba Solorum ubere natas ad ornandas Solœcorum porticus & ſpatia decerpere. *Tuba ſonitum incertum edit, ut nemo ſe ad colendum Deum præparare poteſt. Non dubitamus quin multi Religionem Chriſtianam amplexi ſint. Tanquam nulla erat malorum principum poteſtas. Non quin Deus omnia ita diſpoſuit. Si enim ad populum provocandum (ut vos primo feciſtis ut omnia confundaretis) nemo per diem integrum imperare poterat. Omnes patres nullius æſtimat. Sed utinam tam humaniter cùm Carolo agere voluiſtis. Populum contra Regem defendere ſuſcipis.* Et alia hujuſmodi.

CAP. IV.

IN *præcedentibus Miltonus Leo rugiens, qui Reges omnes devoraret, hic Draco occultè inſidians, & vulpeculam agit, nam quo lapidem non poteſt, vota jacit.* Aut inſanit hic homo, aut verſus facit, novas chimæras, novas metamorphóσεις fingit ſibi lymphatus. Certè Miltonus ſi Leo rugiens vobis eſt viſus, facitis haud abſurdè, ut id ſponte fateamini. Te contrà Aſinum rudentem primâ voce agnovimus, téque riſu perinde & fuſtibus excipimus. *Semper*, inquis, *populum in adjutorium vocat Priapus in horto.* Quod Priapus in horto, id Brammalus in Sacello. Veriſſimum hoc eſſe tota ferè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Hibernia non ignorat. *Quos Populus*, inquis, *creat ſi nulla Dei ratio habeatur, potiùs obedientiam ab iis poſtularet, quàm illis præberet.* Præter illa quæ priùs reſpondi, qualem requirat obedientiam Apoſtolus, ſcias inſuper, Apoſtolos non toti Romano Senatui & Conſulibus, neque magno ullius gentis Concilio, aut ullius Regni Ordinibus conventus legitimos peragentibus obedientiam præcepiſſe, ſed privatis & ſingulis. Rex verò, ut noſti, ſingulis quidem major, univerſis verò minor eſt. Beneficia deinde Caroli in Populum enumeras, quæ nulla unquam extitere, ſed damna potiùs & detrimenta, & ſumma planè dedecora. *Unctum Domini*, inquis, *vel Chriſtum Domini ſi dicas Chriſtianum non tam intereſt.* Atqui Salmaſius Saulem Chriſtum Domini nuncupaverat. Tibi ut videtur. Saul non ſolùm inter prophetas ſed inter Chriſtianos eſt. Dicitur autem, 1 Reg. 11. Salomon obdormivit, & Rehoboamus regnavit loco ejus. Et hoc, inquis, dicitur, *antequam Populus Sechem venit ut illum Regem facerent.* Hoc verò non aliter dictum fuiſſe, quàm ut Hiſtoriæ ſeries manifeſtior eſſet, ex primo ſequentis capitis verſu apparet. Populus enim Sechemum venit, ut Rehoboamum Regem conſtituerent, vel regnare facerent, ut eſt Hebraïcè; ergo antea certè aut non regnavit, aut in Judæa tantùm. *Populum*, inquis, *per incendiarios fuiſſe incitatum, videlicet Jeroboamum & Comites ſuos.* At verò Jeroboamus non populum, ſed populus illum incitavit. Jeroboamus enim, audita Salomonis morte, adhuc in Ægypto morabatur. Sed Iſraëlitæ mittentes accerſiverunt eum, 1 Reg. 12. Miraris *impudentiam* ejus qui affirmaret, *non vocari rebelles qui in Roboamum arma ſumpſerunt.* Tuam potius non impudentiam ſolùm, ſed impietatem demiror, qui eos rebelles appellare auſus ſis, quos Deus eo ipſo loco fratres ſui populi nominavit. At inſtas, ibidem etiam dictum eſſe, *ſic rebellavit domus Iſraël à domo David.* At verò verbum hîc *rebellavit* mitiùs intelligi pro quacunque defectione, neque in malum ſenſum rapi debet. Propterea vertunt alii *defecit*, non *rebellavit*; cujus enim defectionis authorem ſe Deus ipſe profitetur, ſcriptura malam & illicitam proculdubiò non dicit. Sic Ezechia verbo non minùs duro rebellâſſe in Regem Aſſyriæ dicitur; quod tamen ejus factum Deus etiam auxilio cœlitùs miſſo approbavit. Deus Iſraëlitis Regem petentibus graviter iratus eſt quamvis regis petendi, ſi vellent, ex lege Moſis jus habuerit? Tu, *num iraſcitur Deus*, inquis, *Populo petenti quod ad illos jure pertinet.* Id, inquam, facilè poteſt fieri; nihil enim obſtat quo minus id ad populum jure pertineret, & tamen iraſci Deus illis meritò potuit, quod cùm in eo quod optimum erat acquieviſſe penes ipſos eſſet, deterius quod erat anteponebant. Affirmas *Deum graviore pœna puniiſſe rebelles Iſraëlitas*, quippe *veram ſui cognitionem ab iis abſtuliſſe.* At ubi id unquam legiſti, nugator, Iſraëlitas illam defectionem Idololatria luiſſe, cùm Deus ipſe Jeroboamo mox rebellaturo bona omnia pollicitus ſit, ſeque illi Iſraëlitas traditurum eſſe, ſi ejus præceptis auſcultaſſet, 1 Reg. 11. Sed Orthodoxi, inquis, *ſemper cùm Carolo fuere, nam quicquid moribus peccant nonnulli, inopia coacti, Religionem tamen reformatam non deſeruerunt.* Num verò veſtros Orthodoxos, cum Rege ſuo, inopia coëgit gentes vicinas ebrio agmine, blaſphemo, libidinoſiſſimo ac ferociſſimo oberrare, omnique impietatis genere omnes Anglos, tanquam ſui ſimiles, infames reddere? *Nobiſcum* tua ſententia *vitulæ aureæ*; *vobiſcum menſa dominica, oratio dominica, ſymbolum Apoſtolorum, decem mandata.* Atqui ea ipſa ſacra quæ apud vos ſolos eſſe inaniter jactas, vobis, pro more veſtro ſuperſtitioſè & hypocriticè abutentibus, nihil aliud profectò quàm vitulæ aureæ ſunt. *Deum*, inquis, *ſibi contrarium ſtatuimus.* Quidni? An quod Argumentum Salmaſii nihil valere oſtendit Miltonus, idcircone Deum ſibi contrarium ſtatuit. Dixerat Salmaſius, omnes Reges eſſe à Deo; Miltonus non omnes Reges, ſed omnes regendi formas, ſalutis cauſâ adhibitas, cujus etiam cauſâ populi conventus, comitia, & conſilia habentur. Ergo vel ipſius argumento non magis Regi licet reſiſtere populo propter Rempubl. convocato, quàm populo licet reſiſtere Regi à Deo ordinato, quandoquidem & populi conventus legitimi à Deo quoque ſunt ut Sechemi olim contra Roboamum fuiſſe teſtificatur ipſe Deus. *Utrum*, inquis, *ille tyrannus, qui viginti tribus annis regnans, neminem pro ſua voluntate mori coegit; An vos qui inter decem annos Regem ipſum & plus quàm quingentos mille hominum trucidaſtis?* Quid ais, mille quingentos? numerum ſane perexiguum narras; neque ullus unquam, credo minori jacturâ bellum tàm ſævum confecit. Profectò ſi tam ſcires latinè quàm ſcis malitioſè loqui, non quingentos mille, ſed quingenta millia, opinor te dicere voluiſſe. Quis verò Carolo pejor tyrannus, quis pœna dignior, qui per tria regna plus decies centena

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

hominum millia partim Lanienâ illa Hibernica, partim bello iniquiſſimo occidit. Negas quod ſuperiore argumento dictum eſt, regem non debere populo reſiſtere: negas populum quicquam poſſe in Regem, quia populus *inferior eſt*, Rex *ſuperior*. At memineris Regem naturâ ſuperiorem non eſſe, ſed conſenſu tantùm & ſuffragiis populi ad eam eſſe dignitatem evectum, publicæ ſalutis causâ; quo ab officio ſi planè deſciverit, ſuperior eſſe deſinit; quia cur eſſet ſuperior cauſa nulla ampliùs eſt. Cùm munus Regium perperam adminiſtraverat, ob quod munus duntaxat, cùm unus è multis primò fuerit, factus omnium ſupremus eſt. Ad id quod dixerat Miltonus, non quod Deus juſſit tyrannum interimi, ideo bonum erat, ſed quod bonum erat, idcirco Deus juſſit, tu reſpondes, *Cujus contrarium verum eſt. Nam quicquid Deus jubet, bonum eſt, & ideo bonum, quòd Deus jubet.* Doctum verò neminem hoc latet, bonum in poſitivum & morale diviſum eſſe. Poſitivum eſt, quod antè indifferens, bonum tunc incipit eſſe, cum à Deo jubetur. Morale verò bonum, æternum & immutabile manet, ſive Deus juſſerit, ſive non juſſerit; bonum hujuſmodi eſt tyrannum perimi: ad quod facinus præclarum ducem illum Jehu, tum fortè nihil tale cogitantem, præ cæteris incitavit. Quod autem ais, *bonitatem à divina voluntate pendere*, erras, ut cætera; bonitas enim non minùs de eſſentia Dei eſt, quàm ipſa Dei voluntas. Verùm de his nimis multa cùm ſtolido & idiota. Percurrimus in hoc capite quicquid argumenti vim ullam in ſe habere videatur, ut bonis viris & intelligentibus quàm maximè ſatisfiat: cæteris ejus ineptiis & nugamentis qui movetur, eum neque moramur, neque retinemus quo minùs in caſtra adverſarii noſtri tàm diſerti atque eruditi tranſire poſſit; his etiam floribus, ſapientiæ & judicii ejus causâ, coronatus, quos Hortorum Sclenſium cuſtos iſte ficulneus ſuorum fautorum capiti nectendos largiter paravit. Olfaciant modo priùs quàm ſuave olent. *Nil tam horrendum excogitari poſſit quin laudabile fiet. Populi conventus, comitia, plebiſcitus pariter à Deo. Non dicimus quin tyrannus impedire debet. Tu ad Antipodas ablegandus, Londini Conſtantinopolim. Coronam ad ſe jure pertinentem popoſciviſſe. Paſſa marem, miramur hyænam. Quos tamen rectius ſentiiſſe judicas*, cum multis aliis.

CAP. V.

OMiſſis quæ initio hujus capitis trita jam & toties refutata ſtupidiſſimè regeris, venio nunc ad id, in quo levitatis arguis qui dixerit, jus ſucceſſionis naturâ nullum eſſe, eo quod *lex Dei primogenituræ legem tulit*; cùm divina autem lege conſentire legem naturæ dictum eſt. Tuum verò erat, non neſciviſſe quantum inter ſe differant ſucceſſio in regnum, & ſucceſſio in patrimonium: principio enim regnorum, regnandi ſucceſſio non filio ſed digniſſimo cuique ſemper delata eſt; mox regum uſurpatio, non populi conſenſus filios regum dignioribus prætulit. Hoc etiam turpe & ſervile eſt, libera hominum capita inter poſſeſſiones numerare, qui profectò dum liberi ſunt hæreditate nemini obvenire poſſunt. Túque jus hæreditarium, quicquid garris, ex lege Dei nunquam oſtenderis. Nam quod ſoli teſtatur Deus Davidi ejuſque poſteris dediſſe ſe, id univerſis accommodari regnis aut regibus nullo jure poteſt. *Jus*, inquis, *ſucceſſionis pacem & concordiam inter homines nutrit*; *eſt maxime naturale, ne continuis litibus mundus flagraret.* Hiſtorias ergo omnium gentium percurre; invenies in Monarchiâ diſcordias tetriores, bella ſæviora, idque ſæpius accidiſſe, quam in Rebuſp. Haud raro ipſi regum filii de ſumma rerum inter ſe bello acerrimo, mutuáque cæde contendunt. Unde apud Turcas ubi jus ſucceſſionis abſolutiſſimum eſt, nihil ad pacem publicam magis conducere putatur, quàm filio natu maximo regnum ineunte, cæteros fratres interfici. Nonnunquam de ſucceſſionis jure manifeſtò non conſtat, hinc etiam bella ſæviſſima & maximè diuturna, quarum ſub Regno calamitatum noſtra imprimis Anglia teſtis eſſe poteſt. Ità neque Monarchia per ſe neque Reſpub. concordiæ parens eſt; ſed moderatus ubique civium animus & ambitione vacuus. Sed ſumma authoritas *uni contigit ordinis ſervandi gratiâ*. At ſi tyranno, peſſimus ille ordo qui omnem ordinem, jura omnia divina & humana pervertit. *Chriſtus*, inquis, *ſuos deputatos & vicegerentes in terris Reges poſuit.* Fatemur, ſi bonos, Tyranni autem quo poſſunt

modo

modo Chriſti vicem gerere? Interea non nos *contumaciæ*, quod ais, ſed tu im-
pietatis tuæ Chriſtum vindicem expecta; qui regnum Chriſti in terris violen-
tum & tyrannicum blaſphemus audes exiſtimare: Vicarius enim, non Chriſti,
qui ejus exemplum non imitatur, ſed diaboli eſt. Quod regem deinde confers
cum patrefamilias, ſatis clarè oſtenſum eſt à Miltono, jus patris diverſiſſimum
eſſe, & longè antiquius. Cùm autem non ſolum Reges mali, ſed mala omnia
in ſcelerum pœnam, vel ad probandam patientiam noſtram à Deo data ſint; eáque om-
nia juſtis remediis ab hominibus ſumma cùm prudentiæ laude amoveri & poſſint
& debeant, ſolos Reges vel pœnæ causâ, vel patientiæ ferre, & turpe & ridicu-
lum & extremæ eſſet inſaniæ. *Sed variis morbis laborantibus Rex manus impoſuit
& ſanavit; Angelum aureum cuilibet ægroto dedit.* Sive ſanavit, ſive excantavit
nihil nunc refert; medendi enim dono nunc infideles, ut Veſpaſianus olim, ſæ-
piùs hypocritæ præditi fuêre. Illum angelum aureum, quem ſingulis ægrotis de-
dit, non illum fuiſſe, qui Betheſdæ aquas commovit; nec ſanandi vim ullam
habuiſſe, ſat ſcio; quo te aureo ſcilicet angelo ſic opinor ſtupere, ut ante te
Salmaſius cœlum Caroli illud aureum & ſericum obſtupuit, neque hoc cœ-
lo quicquam altius cernere uterque videmini, aut de eo quicquam ſublimi-
us cogitare, quàm aureum eſſe. *Florentiſſima*, inquis, *Romanorum reſpubl. exactis
regibus, nunquam ſubſiſtere potuit donec in Monarchiam redintegrata fuerit.* Quod
contra omnium Hiſtoriarum fidem planè eſt; quæ teſtantur omnes, Romanam
Rempub. ſub Conſulibus & Senatûs authoritate ad illam magnitudinem creviſ-
ſe: ſub imperatorum verò luxuria, tyrannide, atque inertia ſtatim conſenuiſſe,
Imperiúmque ſimul & gloriam belli atque juſtitiæ in illa libera civitate olim par-
tam ſub imperatoribus citò amiſiſſe. *Sed quod Anglia*, inquis, *nimio luxu & li-
bertate perdita fuit, non Caroli tyrannidi, ſed veſtræ nequitiæ attribuendum eſt.* Immo
aulæ fœdiſſimæ regíſque voluptarii atque ignaviſſimi exemplo rectè attribuimus,
ad cujus vitæ rationem quamplurimi ſeſe compoſuêre. Jam regem defendis,
qui Ducem Buckinghamiæ veneficii ſuſpectum *legibus eripuit*; *quaſi*, inquis, *hoc
regibus crimini daretur, quod omnibus natura concedit, ut ſuos familiares amarent.*
Itane Carnifex? ſatiſne regem excuſari putas, quod familiarem illum & ami-
ciſſimum habuerit, qui patris ejus veneno ſublati à ſupremo Regni Concilio
poſtulatus eſſet? At quid poteras in Regem atrocius dixiſſe? *Sed credibile non fuit
Ducem Buckinghamiæ Jacobo inſidias ſtruere velle, qui illum in tantam poteſtatem ove-
xit.* Quin immo ſatis notum eſt, mores Buckinghamii Jacobo tandem gravi-
ter diſplicuiſſe, unde is magnum malum ſibi metuens, duas maximè res deinceps
agere inſtituit, ut & patri necem ſtrueret, & filio os ſubliniret, ejúſque gratiam
omni ſtudio captaret; quod ſanè, objectis juveni molliſſimo voluptatum om-
nium illecebris, ſtatim perfecit. Reprehendis, quòd Carolus Neroni collatus
ſit. *Nam*, inquis, *Metropolim veſtram non diripuit*, ſcilicet quia non potuit; At
qui nunc Scotis, nunc ſicariis ſuis, morem ſibi modò gererent, haud ſemel diri-
piendam obtulit. Reſtat ut roſarum hujus Solenſium faſciculum in fine ex-
hiberem; & poſſem quidem ubertim, ſed cum viam jam toties digito monſtra-
verim, ubi germinant, ubi creſcunt, jucundius fortaſſe cuique erit proprio ungue
decerpere.

C A P. VI.

R*Egum & bonorum omnium hoſte proſtrato (ſuis telis in faciem ſuam reſilientibus)
recurrere coactus eſt ad elumbes aliquot argutias, & trita argumenta.* Pro-
ſtrato hoſte, quis ſodes eſt coactus, egregie ſolœciſta? nomen enim licet attule-
ris nullum, cognomen certe hoc apud omnes in poſterum reportabis. Ain' ve-
rò *ſuis telis in faciem reſilientibus*? Si ſua ſponte, Dedaléa pro facto narras, aut
Vulcania quædam nova automata? An vero, te retorquente, reſiliunt tela illa?
Téne ergo illum proſtraviſſe hoſtem, aſine, cujus argumentum vel leviſſimum
omni mole concutere, aut movere loco non vales? Exultantem Aſinum in Apo-
logo herus verberibus malè multavit, quid triumphante hoc Aſino faciamus?
præſertim qui neque purpuram indutus, neque pellem leoninam, ſed propria
palam ſcabritie notus, rictu iſto Aſinino, iſtóque miſerrimo clangore, atque ri-
diculo triumphum canere audeat. *Omnes*, inquis, *in ſuis regnis Monarchæ abſoluti*

παμβα-

παμβασιλείας exercent, quòd & Galli de ſuo Rege multum gloriantur. Ad ſcriptores Gallos ſi recurriſſes, Girardum, Hottomannum, Seſellium, plurimóſq; alios, nunquam id affirmares. Galli liberos ſe, & verè Francos paſſim gloriantur: ab omni memoria penès ſe fuiſſe, Regum ſalutis omnium cauſâ, vel eligere vel abjicere. Hac ratione Pipino, necnon poſt eum aliis imperium Galliæ delatum: quod vulgo notum eſt. Hac etiam ætate cum multæ civitates, tum etiam Burdegalenſes idem ſentire ſeſe factis oſtenderunt, dum vi & armis vel ſui Regis vel ejus præſidum παμβασιλείαν & tyrannidem ſtrenuè propulſant. *Si cui Deus vult*, inquis, *populus Regnum tradit, jam dic aliquid de tribus capellis, unde tot quæſtiones & lites?* Unde niſi à te, tuique ſimilibus, qui id perpetuo contenditis, ut Regnum iis tradatur, quibus populus non vult, ac proinde nec Deus. Deus enim, ſi cui Regnum vellet, facilè perficeret, ut Regnum illi traderet populus. Jam tu dic aliquid de tribus capellis. *Quantumvis*, inquis, *nummi nobis deſint, nunquam tamen deerunt parati ad tuendam veritatem.* Nummi quidem vobis & merito deſunt, & tamen longe major apud vos virtutis, honeſtatis, ſapientiæ, pudoris penuria eſt, quàm nummorum. Id quod mores veſtri perditiſſimi exteris jam paſſim graves & odioſi teſtantur. Deeſſe autem non magis nummos quàm ad cauſam veſtram tuendam paratos, argumento ipſe maximo es, qui homo indoctiſſimus cum ſis & inertiſſimus, primus omnium & adhuc ferè ſolus, ad hoc te munus accinxeris. Dixerat Salmaſius, quamvis id falſo, *Regiminis Anglorum formam non popularem ſed militarem eſſe.* Tu hoc Miltonum *concedere coactum eſſe* dicis: *nec tamen ab Ariſtotele talem regiminis formam recenſitam uſquam meminiſti.* Vel hinc conſtat te neque Miltonum attentè ſatis, neque Ariſtotelem omnino forſan legiſſe. Apud Miltonum enim conceſſionem illam nuſquam invenies. Apud Ariſtotelem στρατηγοῦ ἀϊδίου, id eſt *ducis perpetui*, qui in quibuſdam civitatibus ſummæ rerum præficeretur, mentionem ſæpè factam eſſe meminiſſes. Jam de *diabolo porcos tondente* ſtolidè nugaris, *ubi ingens clamor, ſed nulla lana*; parciùs itaque diabolus porcos ſuos tondebat, quàm Brammalus oves Hibernicas deglubere conſuevit; à quibus & lanam & pellem multo cum clamore populi detrahere ſolebat. *Scoti*, inquis, *inaudito oſtraciſmo Montiſroſſanum interfecêre.* Inauditus ille quidem oſtraciſmus qui patibulo homines affigit. Nam vel ſciolos non fugit oſtraciſmum non mortis, ſed relegationis genus fuiſſe. *Reges*, inquis, *ſub poteſtate populi collocatos pejori conditione nobis repræſentas, quam ex populo univerſo perditiſſimos.* At vel iſta conditione noli metuere ne qui Reges in poſterum eſſe velint; utcunque enim non deerunt Reges. Cætera hujus capitis, quà ſeria, quà ludicra, inſulſa adeo & inficeta ſunt, ut quamvis nihil mihi tribuam, quod non admodum exiguum ſit, pœniteat tamen nonnunquam & penè ſuppudeat, cum adverſario tam nihili manus conſeruiſſe. Poſtremò caſus ſui Regis graves ſanè & Tragicos ad Comœdiam redigit. *Jovem* adulterum, *Amphytrionem* maritum, *Mercurium & Soſiam* ſervos, *ſuper mundi Theatrum* agit. Nil poſſum rectiùs facere quam ut iſtiuſmodi phraces prætercam: nam in hominem tàm ſtultum & nullius pretii quicquid aut ſeriò dixeris aut joco, & operam perdideris & ſalem. Præſtat tamen hunc vel incaſſum defricare, quam reſponſione licet indignum, noſtro tamen ſilentio tumentem & jactabundum dimittere.

CAP. VII.

HActenus opuſculi tui futiliſſimi dimidium percurrimus, & quamquam te plùs ſatis indoctum, inſipidum, ſolœcum, arrogantem, & languidum jamdudum invenimus, tamen quò longiùs procedimus, eo inanior, eóque jejunior ſemper occurris, & præter adagia quædam & diſticha vulgata, quæ memoriter, credo, elementarius puer didiceras, quæque ne negent forte Lectores vel ſemidoctulum te eſſe, per fas & nefas inſerere laboras, cæteram omnem Argumentorum, ſensûs, latinitatis perpuſillam annonam exhauſiſſe videris. Nihil eſt igitur in hoc capite quod agam, quàm ut captiunculas quaſdam tuas, & gryphos diſſolvam, quibus dum adverſarium capere te exiſtimas, teipſum capi oſtendam. Dixerat Miltonus jure naturali Regem quemq; bonum Senatum vel Populum habere ſibi ſemper & parem ſuperiorem. Ad hæc tu, *quis unquam*, inquis, *talia ἀσύστατα audivit? Si par eſt, non eſt ſuperior; ſi ſuperior, non par.* Quis plumbeo potuit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

potuit gladio quicquam acutius? At neſcin' quid Lælius ille ſapiens apud Ciceronem? Maximum eſt in amicitia ſuperiorem parem eſſe inferiori. Quin hîc quoque vociferare, *quis unquam talia ἀούϛαλα audivit?* Diſputatum eſt à multis, ſitne par Regi Populus vel Senatus. Infit Miltonus, utrumlibet Regi & parem eſſe & ſuperiorem. Cur iſta negas poſſe conſiſtere? Certè ſi juxta regulam, omne majus in ſe continet minus, ſuperior qui eſt, nihil obſtiterit, quò minùs idem par ſit. Jam eccum tibi *nodum hunc ſine Oedipo ſolutum*, Dave. Nunc ad ſecundam hominis tendiculam venio. *Si Davidi privato non licuit Saulem tyrannum interficere, quomodo jam unicuique concedis, ſi viribus plus valet.* Sumis quæ nemo eſt largitus, tyrannum fuiſſe Saulem. Non enim qui facta quædam tyrannica in unum atque alterum per iram aut libidinem perpetrat, is ſtatim eſt tyrannus; ut nec injuſtus, qui injuſta quædam. Sed qui conſilio, inſtituto, viribus, dolis hoc ſolum ſtudet atque molitur, ut potentiam legibus majorem ſibi arripiat, jus omne populi & libertatem ſubvertat, vindicare ſe conantibus vim atque bellum inferat, is verè atque propriè tyrannus eſt; quo in genere nullus unquam Carolo pejor fuit. Qui igitur Davidem privatas adverſùm ſe Regis injurias ulciſci noluiſſe dixit, potuit idem nihil ſibi repugnans dicere, tyrannum interficere cuivis licere qui viribus plus valeat. Dixerat Miltonus ad ſervitutem natas iſtas nationes quæ talem dominum agnoſcant, cui ſe ſine aſſenſu ſuo hæreditate obveniſſe credant. *Ergo*, inquis, *tu ad ſervitutem natus qui Carolum hæreditarium multos annos agnoſcebas, aut cum multis aliis diſſimulabas.* Hanc tu ſententiam detruncas, ejus loco ſubdititia ponis, *quæ Regem hæreditarium agnoſcunt.* Parlamenta autem Angliæ, præterito ſæpè hæreditatis obtentu, Diadema, cui viſum eſt, ſuis liberis ſuffragiis, imponere conſueverunt; quod multis exemplis demonſtrari poteſt. Non ergo Angli ad ſervitutem nati, quod tu nequiter probare niteris, Verna Canopi. Quartum hoc eſt, in quo adverſarium cepiſſe te ſomnias. Ob eam cauſam affirmaverat ille, homines in unum primò conveniſſe, non ut unus omnes inſultaret, ſed ut quocunque alterum lædente, ne lex deeſſet neve judex inter homines, quo læſus defendatur, aut vindicetur. Ad hæc tu. *Nemo*, inquis, *à te plus petiit quàm tu per lucida intervalla tua ſponte concedis.* Lucidum certe intervallum vel ad punctum temporis contigiſſe unquam tibi vix reor, ita ſemper falleris. Quæ enim petis, non regibus ſolùm ſed Magiſtratibus omnibus conceſſimus; quorum nihil eſt quod in tyrannum convenire poſſit. Legem enim primo conſtituimus, deinde judicem ex lege rectum & incorruptum. Horum quodcunque petis & impetraveris, tuam cauſam minimè juvabit.

CAP. VIII.

QUod ſuperiùs prædixi fore, ut poſt tritas argutias quaſdam potius quàm argumenta & aulicorum velitationes toties profligatas, ad ſummam inopiam homuncio iſte redigeretur, neque reliquum ei quicquam fore præter maledicta & rabiem, id hoc capite manifeſtiùs liquet. Et ſanè ad priora illa quæ attulit, quamquam primò ſtatim conſpectu ſenſûs & ingenii inaniſſima ubique apparuêre veſtigia, tamen quia quandam rationis & argumenti ſpeciem præ ſe ferebant, utcunque paucis reſpondimus. In hoc autem capite cùm Miltonus antiquas Anglorum leges ac monumenta regiæ cauſæ paſſim tàm adverſa diligentiſſimè protuliſſet; iſte è contrà, cùm neque doctrinam, neque antiquitatem, neque acumen, neque authoritatem ullam, quâ ſuam tueatur cauſam, afferre poſſit, hoc tantùm habet quod reſpondeat, miſerè balbutiens jura illa noſtra notiſſima, vetuſtiſſima, & maximè rata, *abſoleta jam & tineis comeſta eſſe.* Verùm non tam dubito quin omnes docti & intelligentes viri huic fatuanti non reſponderi oportere judicent, quàm vereor ne reprehendant, ſi inſanienti & rabioſo operam dedero. Qui verò hujus mendaciis & maledicentiâ à veritate abduci ſe patiuntur, eos profectò tam parvi pendimus, ut quamcunque ad partem acceſſerint, ſúſque déque nobis ſit; immò contra nos iſto animo quàm nobiſcum ſtare malumus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

CAP. IX.

HUic etiam Capiti prioris haud abſimili reſponſum prorſus idem conveniet. Nam qui contra legem Dei & naturæ dilucidè explicatam, contra rationes evidentiſſimas, juráque gentium plurimarum, tum noſtræ etiam firmiſſima, contra teſtimonia denique optimorum virorum uberrima nihil præter commenta tantùm ſua, atque deliria opponere, aut in medium proſerre poteſt, ejus profectò ita diſputantis rationem ullam ſiquis habuerit, certè non doctus, non diſertus, non diligens, non acutus, ſed malè feriatus duntaxat meritò videatur. Quod autem nos impudentiſſimè accuſare non dubitat, quaſi Papæ authoritatem in Angliam reducere meditemur, à quo & dictis & factis abhorruiſſe ſemper nos tam palàm omnibus exiſtit, id ſanè & ridendum maximè eſt, tum etiam oſtendit quantâ cæteroqui cum malitia, quàm nulla cum fide in accuſandis nobis verſetur, qui crimen omnium judicio à nobis alieniſſimum, cunctis abſolventibus, imputare atque affigere non vereatur.

Ad CAPP. X. XI.

DE duobus quæ ſequuntur capitibus, idem quod de præcedentibus duobus dicendum eſt. Tenuiſſimus modò & inaniſſimus qui fuit, nunc eſt planè nullus, aut ſiquid nihilo minus eſt: hujus igitur inanitati reſpondere ſi vellem, reſponderem certè nemini: quidni igitur conticeſcam?

CAP. XII.

JAm ad metam enervis & languidus properans ſolœciſta, tamen ut ultimo conatu erigere ſe paululùm videatur, ad priorem verborum ſine rebus prolixitatem & tædium redit. Quare ne quis nos propter virium aut rationis defectum priora capita tantâ brevitate percurriſſe exiſtimet, aut per ignaviam quicquam remiſiſſe, quæ alicujus modò momenti videantur, non ſum arbitratus prætereunda eſſe, *Parlamentum*, inquis, *perpetuum eſt inſtar nullius Parlamenti; hoc enim eſt funditus Parlamentum tollere.* Ecquem tu jam niſi Carolum ipſum criminaris? Qui ipſe Parlamentum hoc perpetuum eſſe juſſit, & facto gloriatus, inter ea quæ vocare acta gratiæ ſolebat, ſæpiſſimè recenſuit, non ut populum beneficio aliquo afficeret, ſed arte quadam tyrannica dum perpetuum eſſe juberet, ut quod ex temetipſo jam accipimus, funditùs tolleret. Cùm autem *catharticum remedium ſit*, quemadmodum ais, tolli certè aut diſſolvi non debet; donec morbi, quorum remedium eſt, tollantur, & libertati ſua firmitas bonáque valetudo redeat. Siquid nos Carolum peccâſſe dicimus; tu verbis totidem, velut amœbæa canens lyturgica, paria commiſiſſe Parlamentum accuſas, déque Carolo nihil non verum eſſe concedis, dummodò idem de Parlamento occinere tibi liceat: verùm hoc non eſt Carolum purgare, aut noxâ eximere, quò minùs meritas pœnas dederit. *Sed antequam Parlamentum hoc incœpit, nè verbum*, inquis, *vel minima ſcintilla de Caroli ſcilicet malefactis eluxit.* At verò populi clamores, gemitus & ſuſpiria, partim propter graviſſimas tributorum exactiones, partim propter Epiſcoporum perſecutiones, tam acerbas, ut multi patriam deſerere cogerentur, Regia item conſilia, edicta, facta, ab ipſis Regni ejus initiis, & Parlamentorum omnium quæ convocavit intempeſtiva ſemper & inſenſa diſſolutio rem longè aliter ſe habere declarant; adeo ut hac de cauſa populus, ſive prudentiæ Regis, ſive voluntati diffiſus, unicam ſibi in Parlamento ſpem, præſidium, refugium, ſalutem reliquam eſſe palàm teſtaretur; unde Rex irâ & livore prorſus tyrannico exardeſcens, ut populi gemitus per vim etiam comprimeret, crudeliſſimo edicto ſanxit, nequis Parlamenti convocandi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

vocandi mentionem faceret, donec tandem metu populi ob hæc minimè qui-
eſcentis Parlamentum invitiſſimus convocaret. Multa, inquis, *à vobis fingi quis*
non credet ut crimen veſtrum in Regem exonerare poſſitis, numquid tale apparet in
ejus libro divinitus ſcripto? Malo te libri illius admiratorem eſſe, quàm me;
quid enim habet præter fucos & jactationes inaniſſimas? Diceres & tu idem,
ſi Epiſtolas ejus prælio Naſibienſi captas, manu propria ſcriptas & obſignatas,
incorrupto & integro judicio perlegiſſes, ubi ſe ſuáſque artes tyrannicas non
celat. *Independentes* Jeſuitis ſimiles eſſe ais, *Qui Regem abrogârunt, ſtatum Rei-*
pub. mutârunt, & tamen profeſſi ſunt numquam ſibi in animo fuiſſe hæc facere. Quid
ad nos Jeſuitæ? Quaſi verò prudentiæ non eſſet, non Jeſuitiſmi, poſteriora
ſæpè Conſilia prioribus anteferre, ſiquidem meliora eſſe poſtmodùm didiceris.
Primò nobis prodire tenus aliquid viſum eſt, immo magnum tàm ad Eccleſiæ
quàm Reipub. reſtitutionem; cum à Deo ultra dari ſentiremus, an ejus nos
præſentiam, & providentiam ad facta tam egregria præeuntem aſpernaremur,
aut ſequi nollemus, ne progreſſus noſtros felices & planè inopinatos, hoſtis &
invidus levitatis & inconſtantiæ nomine perſtringeret? Sæpè arguis quod Par-
lamentum pro *corpore ſolo* ſine capite ſumamus. Verùm ſi metaphoras amovere
malles, rectiùs continuò ſaperes, ſcireſque Parlamentum ejuſmodi corpus eſſe,
cui caput adjungi non ſit neceſſe; neque enim vel caput vel cauda, ſed com-
mune ac liberum gentis Concilium facit, ut Parlamentum ſit atque dicatur.
Vi, inquis, *hanc infamiam & calumniam apud exteras Nationes nobis exulantibus*
amoveam, ſcilicet eorum ex numero non eſſe qui cauſam Regiam latinè ſciret
defendere, *huic rabulæ reſpondeo.* Egregium ſanè reſponſorem! Tune vero lucifu-
ga verberabiliſſime præ cæteris electus, qui nos ex latebris aggrederere, & pro
tuis omnibus unus reſponderes? Doctum proculdubio gregem, præclara ingenia
neceſſe eſt eſſe, quorum tu doctor es, tam grandis non Arcadicus aut Reatinus,
ſed ſolœcus Aſinus. Latinè tu ut reſponderes, cujus barbariſmis & ſolœciſmis
omnes paginæ, ut priorum capitum, ſic hujus ultimi refertæ ſunt? *Tam caſtus*
ut exemplum præbuit. Tu hæc refricas ut Regi convitiare. A famulis rimari. Niſi
fulcientur. Tanta caligine, ut juſtitiam cauſæ metiuntur. Ne milleſima pars petitio-
num ad eum deferrerentur. Toties purgatum ut nil præter nomen manere poteſt. Tanto
acumine ut maxima pars mundi mirantur ac ſtupent. Tanto ſtrepitu ut cætera The-
atra pro tempore ſilent. Non quin indies precamur. Nec mitius eorum Conſilium in-
terpretarer. Carolum Filium reum cauſatis. Digni profecto Regii tam ſtupido
propugnatore, qui, cùm cauſam nequiſſimam ſuſceperis tuendam & literas pro-
feſſus, tam illiteratus ſis, ab ipſis clientibus tuis quos tui pudeat, ad illa gur-
guſtia & tenebras, unde tam ſtolidè emerſiſti cum ſibilo & flagris reducendus
es; aut certè Carnifici potiùs in diſciplinam crucis tradendus, ut cum nihil aliud
percipere poſſis, elementa diſcas patibularia. *Quicquid*, inquis, *erravero in hac*
Apologia meæ tenuitati imputandum eſt. Ita prorſus exiſtimo: at peſſimè interim
meo quidem judicio conſuluit tibi tenuitas tua, quæ te impulit, ut cui par non
eras, oneri ſuccedere auderes, ſub quo prætumidum & inflatum eo faciliùs
comminui te & frangi neceſſe erat. Ego certè tenuem te magis an craſſum
dixerim vixdum ſcio, ita omni planè dimenſione & formâ rudis indigeſtáque
moles, vacare mihi videris. Jam te aulici, qui *Regis auro veſcuntur*, ſi priùs neg-
lexerint, quod miſerè querеris, & fame perire ſinant, poſt cauſam eorum tàm
malè & ridiculè abs te defenſam multo juſtius oderint, atque contempſerint;
niſi fortè periſcelide illa regia, quam tanti facis, fauces tuas de rege tam ne-
quiter meritas elidendas potiùs quàm offis aulicis, quas eſuris, farciendas pu-
tant. Jam præſertim cum à regis laude ad regis & regiorum gravem vitupera-
tionem tranſeas, & nobis ex adverſario percommodus repente homo factus
ſis; teſtis enim ipſe novus accedis, regem ſuo officio vel imparem fuiſſe, vel
minimè intentum, quod *petitiones* nimirum ſubditorum raro legeret. *Quod*
nemo auſus eſſet de proditoribus queri, proditorum metu, quibus maximè auſculta-
bat: quod *Camerariis & famulis* omnia crederet, otio ipſe deditus. Unde li-
bet profecto exclamare cum illo ſane in fabula.

Ita me dii amabunt ut hunc ego auſculto lubens;
Nimis lepidè facit verba de regiis ſuis.
Neque compellare volo illum, ne deſinat
Memorare mores regis & regiorum.

Eorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Eorum enim plurimos qui quidem regis gratia maximè pollebant, eos fatetur fuiſſe qui commodorum potiſſimum ſuorum & libidinum cauſâ regem ſequerentur, vel mente captum potiùs, quo vellent, ducerent. Sinam itaque & præteribo, ut & regis perjuria haud minori impietate atque inſcitiâ excuſantem, & ſtatim tam acriter damnantem. Neque occurrit præterea quod refutatione illa indigeat. Ad ultimum enim, conſumptis in nos maledictis, diris, execrationibus, charitatem neſcio quam ſuam oſtentare cupit. Verum nos cujus convitia & imprecationes non veremur, etiam vota pro nobis & preces haud pluris æſtimamus. Finiam itaque certamen hoc, haud libenter quidem à me cum iſto nugigerulo ſuſceptum; ſolum hoc eſt in quo ſi non aliis, at mihimet ſaltem aliqua ex parte placeo, eam mihi ſcribendi occaſionem primam oblatam eſſe, ex qua & patria in ſe rectum atque pium, & amici gratum ſenſerint.

LITERÆ

LITERÆ
SENATUS ANGLICANI;
Nec non
CROMWELLII, &c.
Nomine ac juſſu conſcriptæ.

Senatus Populuſque Anglicanus Ampliſſimo Civitatis Hamburgenſis Senatui, Salutem.

QUàm diù, quámque multis de cauſis inſtituta à majoribus noſtris
cum ampliſſimâ veſtrâ civitate amicitia in hunc uſque diem per-
manſerit, & vobiſcum una libenter agnoſcimus, & ſæpiùs etiam
recolere non eſt moleſtum. De eo autem quod ex literis veſtris
25 *Junii* datis intelligimus, homines quoſdam noſtros non eâ quâ
ſoliti ſunt fide ac probitate in ſuis apud vos negotiis verſari, nos quidem ad cer-
tos ejuſmodi rerum peritos ſtatìm retulimus, ut in lanarios, cæteroſque panni
opifices acriùs inquirerent; eamque porrò operam daturos nos eſſe pollicemur,
ut & æqui boníque ſtudium apud nos, & noſtra omnia erga vos officia conſtare
ſentiatis. Verùm & quiddam eſt quod etiam à vobis viciſſim non nos dunta-
xat, ſed ipſum jus & fas omne poſtulat; ut noſtræ gentis mercatoribus, veſtris
hoſpitibus & ſua privilegia conſervare, & eorum vitam, atque fortunas, prout
eâ civitate dignum eſt, veſtris opibus defendere velitis. Quod, ut prioribus li-
teris enixè petivimus, ita nunc etiam ut vehementiùs efflagitemus, faciunt quo-
tidianæ mercatorum querelæ, quas ad nos deferunt; ſuam nimirùm ſalutem
atque rem omnem rurſùs apud vos in dubio eſſe. Quamvis enim literarum no-
ſtrarum quas pridem ad vos dedimus fructum aliquem ad tempus percepiſſe ſe
fateantur, & ab injuriis nefariorum hominum aliquantùm reſpiraſſe, nunc tamen
poſt adventum *Cochrani* illius in urbem veſtram (de quo etiam priùs queſti ſu-
mus) qui mandatam jam ſibi à *Carolo* defuncti nuper Regis filio Legationem
neſcio quam prædicat, ſe omnibus contumeliis, minis, armis etiam Sicariorum
petitos ſolitâ veſtrâ defenſione atque tutelâ caruiſſe. Adeò ut cum unus atque
alter è mercatoribus cum ipſo etiam Societatis Præfecto, in navem quandam
prædatoriam per inſidias abducti eſſent, cæterique veſtram fidem implorarent, à
vobis tamen nullum auxilium impetrare potuerint, donec ipſi ſuo Marte mer-
catores, non ſine magno ſuorum diſcrimine captos in eo flumine, cujus veſtra
urbs domina eſt, ex latronum manibus eripere cogerentur. Quos cum illi bo-
nis auſpiciis domum reduxiſſent, & ab indignâ ſervitute veluti manu aſſeruiſſent,
captos etiam piratas ipſos in cuſtodiam dedediſſent, *Cochranum* illum perfugam
& perduellem eò audaciæ proceſſiſſe accipimus, ut & prædatores dimitti liberos,
& mercatores tradi ſibi vinctos poſtulet. Vos autem etiam atque etiam hor-
tamur & obteſtamur, ſi pactiones, & fœdera, & pervetuſtum utriuſque gentis
commercium, id quod petitis, inviolatè ſervari ſtudetis, ut noſtri certum ali-
quod atque firmum ſibi præſidium in veſtrâ fide, prudentiâ, authoritate collo-
care demum poſſint; Vos autem uti eos his de rebus benignè audiatis; tàm de
Cochrano, cæteriſque ſcæleris, illius ſociis, quàm de iis qui nuper in Conciona-
torem, impunè adhuc, impetum fecerunt ſupplicium ſumere velitis, aut è fini-
bus exire jubeatis. Neque pulſos atque exules *Tarquinios* amicitiæ atque opibus
Populi Anglicani anteferendos exiſtimetis. Si enim per vos non ſteterit quo mi-
nùs R••ipub noſtræ hoſtes quidvis licere ſibi contra nos in urbe veſtrâ confidant,

quà n

quàm non tuta aut honeſta amplius noſtrorum ibi commoratio ſit, vos cum animis veſtris cogitate. Hæc veſtræ prudentiæ & æquitati; Vos ipſos Divino Numini commendatos volumus. Valete.

Weſtmonaſterio. Dat. Aug. 10. 1649.

Senatui Hamburgenſi.

PErſpecta nobis æquanimitas veſtra dubiis in rebus noſtris, facit nunc ut ſanè proſperis, ac benè geſtis, de veſtrâ voluntate, & amico in nos animo nequaquam dubitemus. Nos quidem, confecto jam pœnè bello, & profligatis ubique patriæ hoſtibus, nihil æquius, aut ad pacem, remque publicam ſtabiliendam firmius eſſe duximus, quam ut illi qui vel libertatem, ductore ſemper Deo, per nos adepti ſunt, vel vitam atque fortunas poſt belli civilis facinora, noſtro dono atque gratiâ receperunt, nobis viciſſim ſuis Magiſtratibus fidem & officium, ſolenni, ſi opus eſſet, more teſtarentur, atque præſtarent. Præſertim cum tot homines inquieti & inimici, ſemel atque iterum in fidem accepti, nullum neque domi neque foris perfidioſè agendi, novaſque turbas excitandi finem faciant. Itaque formulam quandam ſponſionis perſcribendam curavimus, quâ omnes qui aut munus aliquod in Repub. ſuſtinerent, aut legum præſidio muniti incolumitate, otio, cæteriſque vitæ commodis fruerentur, conceptis verbis ſe obſtringerent. Hanc etiam per omnes Colonias & quacunque gentium noſtri cives negotiandi causâ agerunt, mittendam cenſuimus; ut eorum quibus præficimur, fidem, prout decet atque neceſſe eſt, exploratam & cognitam habeamus. Quo magis mirari ſubit quod ex urbe veſtrâ mercatores noſtri ſcribunt, ſibi mandata noſtra per unum atque alterum veſtri ordinis exequi non licere. Sanè quod *potentiſſimæ Fœderatorum in Belgio Provinciæ*, ſuarum rerum & rationum conſultiſſimæ, nihil ad ſe pertinere exiſtimaverunt, ſi peregrini ſcilicet *Angli* debitam ſuis domi magiſtratibus in hæc vel illa verba fidem aſtringant, id quo pacto veſtræ Civitati ſuſpectum aut moleſtum eſſe poſſit, fatemur planè nos neſcire. Verum hoc à privato quorundam ſive ſtudio ſive formidine profectum, quos errabundi quidem & pulſi patriâ *Scoti*, minis dicuntur impuliſſe, ut mercatores noſtros a fide ſuâ nobis obligandâ deterrerent, Civitati non imputamus. Interea tamen ſummo vos opere hortamur atque etiam rogamus (non enim mercatura jam, ſed Reſpub. ipſa agitur) ut ne quenquam apud vos patimini, cujus hoc nihil poteſt intereſſe, authoritati quam nos in noſtros populares, non Exterorum arbitrio aut judicio, ſed jure patrio obtinemus, ſuam quamcunque authoritatem interponere. Quis enim non ægrè ferar, ſi nos veſtris hîc *Hamburgenſibus* ſua erga vos fide interdiceremus. Valete.

Dat. Jan 4. 1649.

Sereniſſimo ac potentiſſimo Principi Philippo *Quarto Hiſpaniarum Regi, Parlamentum Reipub. Angliæ, ſalutem.*

A*Ntonium Aſcamum* Virum probum, eruditum, & luculentâ familiâ ortum, de rebus in commune, tam *Hiſpanorum*, quam *Anglorum* genti, ut ſpes eſt, valde utilibus, ad Majeſtatem Veſtram legamus. Quamobrem ut ei honeſtum iter, atque tutum in Urbem Regiam, ſicut moris eſt, necnon & reditum concedere, & præſtare velis, parem referre gratiam parata, officioſè petimus. Sin id minùs placuerit, ut quæ veſtra hac in parte ſit voluntas, ei quam primùm ſignificetur, utque tutò quo volet abeundi poteſtas fiat.

Dat. Feb. 4. 1649.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Sereniſſimo ac potentiſſimo Principi Philippo *Quarto Hiſpaniarum Regi, Parlamentum Reipub. Angliæ, ſalutem.*

QUis rerum noſtratum ſtatus ſit, quamque atrocibus injuriis ſubacti, ſumptis tandem armis, capeſſendæ libertatis conſilium cepeimus, conſtitutâ quâ nunc utimur Reipublicæ formâ, neque *Majeſtatem Veſtram* poteſt latere, neque alium quemvis, qui evulgata ſuper hac re ſcripta noſtra æquo animo perlegerit. Nobis profecto fidem noſtram, æquitatem, patientiam, teſtatam cunctis & probatam reddere, authoritatem etiam, honorem, & decus noſtrum adverſus infames exulum & perfugarum linguas tueri, apud idoneos rerum æſtimatores difficile non debet eſſe. Nunc quod exterarum nationum magis intereſt, deletis, aut depreſſis Patriæ hoſtibus, Deo nempe mirificè adjuti, ad pacem & amicitiam omni imperio potiorem cum vicinis gentibus habendam, paratos nos eſſe palam atque ex animo profitemur. Has ob cauſas ſpectatæ ſolertiæ & probitatis Virum *Antonium Aſchamum* in *Hiſpaniam* ad *Majeſtatem Veſtram* miſimus; qui de amicitiâ deque ſolito inter utramque gentem commercio cum *Majeſtate Veſtrâ* agat; vel etiam ad novas pactiones, ſi ita viſum fuerit, de integro ſanciendas viam muniat. Huic igitur *Veſtræ Majeſtatis* adeundi copiam ut faciatis, ejuſque incolumitati, necnon etiam honori, quoad iſto apud vos munere perfuncturus eſt, velitis proſpicere rogamus: ut & ea quæ à nobis mandata habet, utrique genti, ut ſperamus, profutura, liberè exponat; & mentis Veſtræ qui ſenſus his de rebus ſit, nos quam primùm certiores faciat.

Weſtmonaſterio dat. Feb. 4. 1649.

Sereniſſimo Principi Joanni *Quarto Luſitaniæ Regi, Parlamentum Reipub. Angliæ, ſalutem.*

MUlta nos & infidæ pacis, & inteſtini belli mala ultima perpeſſos, eò demùm loci redactos fuiſſe, ut ſi ſalvam Rempubl. vellemus, ejus adminiſtrandi ratio magna ex parte immutanda eſſet, ex iis quæ à nobis hac de re ſcripta publicè & declarata ſunt, *Majeſtati Veſtræ* jam pridem notum eſſe arbitramur. Quibus, ut par eſt, ſi fides potiùs haberetur, quàm improbiſſimis perditorum hominum calumniis, ſanè qui foris de rebus noſtris peſſimè jam ſentiunt, iis fortaſſe multò æquioribus uteremur. Nam quod nos jure noſtro, proque gentilitiâ *Anglorum* libertate, rectè & majorum more fortiter feciſſe contendimus, de eo pravas & obſtinatas nequiſſimorum hominum opiniones ex animis evellere, humanæ opis aut ingenii certè non eſt. Nunc autem quod nobis cum nationibus externis commune, & in rem utrinque magis exiſtit, amicitiam & commercium quod noſtris hominibus, cum vicinâ quacumque gente conſuevit eſſe, non imminutum, ſed auctum atque ratum magnoperè cupimus. Cumque veſtro in regno populares noſtri permagna & per utrique genti quæſtuoſa habeant negotia, iis ne impedimentum aliquod aut incommodum afferatur, quantum in nobis eſt, curabimus. Id verò prædicimus fruſtrà fore, dum piratis & defectoribus noſtris perfugium ſibi veſtris in portubus reperire, & onerariis *Anglorum* navibus, vi captis atque direptis, bona civium noſtrorum ſub haſta vendere Oliſſipone, ut nuntiatur, permiſſum eſt. Huic malo quo maturiùs occurratur, & de eâ, quam petimus, amicitiâ clariùs ut conſtet, Nobiliſſimum Virum *Carolum Vane*, Oratoris munere præditum, cum mandatis atque diplomate, commiſſi ſibi muneris teſte, ad *Majeſtatem Veſtram* legavimus. Eum itaque benignè audire, fidem ei adhibere, ejus denique incolumitati atque honori, per omnes regni veſtri fines, ut velis conſulere obteſtamur. Hæc omnia & nobis pergrata, & *Majeſtati Veſtræ*, ſi fortè uſus venerit, noſtra omnium officia mutua fore pollicemur.

Weſtmonaſterio dat. Feb. 4. 1649.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Sereniſſimo Principi Joanni *Quarto Luſitaniæ Regi,*
Parlamentum Reipub. Angliæ, ſalutem.

QUotidiani ferè, & perquàm graves afferuntur ad nos nuntii, Claſſiarios quoſdam noſtros, & gubernatores, qui abductis per ſcelus atque proditionem, quibus præerant, navibus, ſuperiore anno à nobis defecerant, elapſos demùm ex eo portu Hiberniæ, in quo æſtate fermè totâ obſeſſi, vix pœnam ſuis flagitiis dignam effugerant, ad *Luſitaniæ* nunc oram, *Tagique* fluminis oſtium ſe recepiſſe: Ibi captis atque direptis quæ ad mercaturam ultrò citróque commeant, *Anglorum* navigiis, piraticam ſtrenuè facere, & vicina quæque maria, fretumque omne Gaditanum latrocinis infeſtum atque infame reddidiſſe. Cui malo niſi primo quoque tempore obviàm eatur, actum eſſe de commercio, quod noſtris hominibus cum *Luſitanis* peramplum & per utrique genti quæſtuoſum eſt, quis non videt? Quamobrem à *Veſtra Majeſtate* etiam atque etiam petimus, ut piratas noſtros & defectores, *Portugalliæ* finibus exire jubeas; & ſiqui à *Carolo Stuarto* pſeudolegati adſunt, eorum uti rationem ne habere digneris; noſque potius agnoſcas, ad quos *Anglicarum* jam ſumma rerum, Deo planè aſpirante, rediit; utque noſtræ amicorum Claſſi, non minus veſtris quam *Anglorum* commodis inſervienti, *Luſitaniæ* portus, atque flumina præcludi ne ſinas.

Philippo *Quarto Hiſpaniarum Regi.*

QUam graviter quámque acerbè tulerit *Majeſtas Veſtra* nefariam illam *Antonii Aſchami* oratoris noſtri cædem, & quid puniendis ejus interfectoribus hactenus effectum ſit cum ex literis veſtris, tum ex *Domino Alphonſo de Cardenas* legato veſtro percepimus. Veruntamen facinoris illius atrocitatem quoties nobiſcum reputamus quæ & ipſam vel habendi vel conſervandi commercii rationem funditùs tollit, ſi Legatorum jus apud omnes nationes ſanctiſſimum impunè tanto ſcelere violabitur, non poſſumus quin Majeſtatem veſtram ſummâ inſtantiâ iterùm efflagitemus ut ſupplicium de illis parricidis primo quoque tempore debitum ſumatur, utq; juſtitiam ullâ morâ aut obtentu religionis fruſtrari diutiùs ne ſinat. Et quanquam potentiſſimi regis amicitiam plurimi certè facimus, tamen ut tam infandi parricidii authores dignas ſuo ſcelere pœnas perſolvant omnem dare operam debemus. Humanitatem quidem illam quam juſſu veſtro in *Hiſpaniæ* portubus noſtri homines perſenſêre, præclaram etiam veſtræ Majeſtatis in nos voluntatem quam nuper ampliſſimis verbis veſtro nomine Legatus nobis expoſuit grato animo agnoſcimus, neque non voluptati nobis erit eadem pariter officia, ſi quis uſus venerit, *Veſtræ Majeſtati* & *Hiſpanorum* genti reddere. At niſi juſtitiæ ſine mora ſatisfiat quod jamdiu petimus, quo niti fundamento amicitia ſincera ac diuturna poſſit non videmus, cujus tamen conſervandæ a nobis quidem nulla honeſta occaſio facilè omittetur, cui etiam fini præſentiam Legati apud nos veſtri conducere exiſtimamus.

Legato Hiſpanico.

Excellentiſſime Domine,

COncilium Status, quam primùm per graviſſima Reipub. negotia licuit, in *Parlamentum* attulit quatuor illa ſcripta quæ viſum eſt *Excellentiæ Veſtræ* undevigeſimo proximi Decembris cum Concilio communicare, *Concilium* à *Parlamento* in Mandatis habet, quod ad primum ſcriptorum illorum caput, de nuperi ſcilicet *Reſidentis* ſui *Dom. Aſchami* nefariis interfectoribus, Reſponſum hoc reddere: *Parlamentum* tamdiu, totiès, tamque merito, debitum eorum ſupplicium poſtulâſſe ut ampliùs dicere opus non ſit in re tanta ubi (ut *Excellentia Veſtra* pulchrè meminit) *Regiæ Majeſtatis* ipſa agitur Authoritas: Et ſine qua re omnis ratio Societatis humanæ & conſervandæ inter gentes amicitiæ tolli neceſſe erit. Neque ſane ullo ab Religione petito argumento intelligere poſſumus, innocentium ſanguinem ſceleſtiſſimâ cæde effuſum non eſſe vindicandum, Etiamnum itaque inſtat *Parlamentum* & ab *Regia Majeſtate* expectat, ut, juxta priora ſua poſtulata, ſatisfactio ſibi re ipſâ atque effectu detur.

Sere-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Sereniſſimo Principi Leopoldo Auſtriæ *Archiduci, Provinciarum in Belgio ſub* Philippo *Rege Præſidi.*

UT primùm ad nos non ſine graviſſimâ querelâ perlatum eſt, *Janam Puccheringam* illuſtri & opulentâ Familiâ puellam hæredem, cum adhuc propter ætatem ſub Tutoribus eſſet, haud procul eâ domo, in quâ tum fortè *Grenovici* agebat, de manibus & complexu famularum raptam fuiſſe, & parato ad id navigio in *Flandriam* ſubitò deportatam, *Walcii* cujuſdam inſidiis, qui per fas & nefas omnia molitus eſt, ut pupillam locupletem, vel oſtenſo mortis metu, ad nubendum ſibi adigeret, huic tàm atroci támque inaudito ſceleri primo quoque tempore occurrendum eſſe rati, dedimus quibuſdam negotium, ut cum præfectis Neoporti & Oſtendæ (nam in ea fortè loca infelix illa dicebatur appulſa) agerent de ingenuâ raptoris manibus eripiendâ. Qui utrique pro ſuâ ſingulari humanitate & honeſti ſtudio, captivæ, perque latrocinium domo abductæ opem libenter tulerunt; illa verò ut prædatorum vim quoquo modo effugeret, in Cœnobium votarum virginum veluti ſequeſtrò depoſita eſt. Quam ut ille *Walcius* inde abducaret, actionem in foro eccleſiaſtico *Iprenſis Epiſcopi* de contracto ſecum matrimonio inſtituit. Veruntamen, cum & raptor & rapta noſtrates omninò ſint, ipſum etiam facinus in noſtra ditione perpetratum, quod juratis teſtibus abundè liquet, hæreditas denique tam lauta, quam illum imprimis inhiâſſe conſtat, in noſtrâ poteſtate ſit, hujus propterea cauſæ cognitionem totam, atque judicium ad nos duntaxat pertinere arbitramur. Veniat huc igitur qui ſe ſponſum nominat, ſuam hîc litem inſtruat, quamque jure ſuam contendit eſſe uxorem, tradi ſibi poſtulet. Hoc interim à Veſtra Celſitudine vehementèr petimus, quod & per noſtrum internuntium Bruxellis commorantem jam aliquoties petivimus, ut afflictam & indignis modis habitam puellam, honeſtis parentibus ortam, ſuâ ex Patriâ prædatorium in modum abductam, quoad potes, liberam & incolumem redire domum ſinas. Hoc abs te non nos tantùm, ſiquam Veſtræ Celſitudini parem à nobis gratiam, parque beneficium reddi poſſe acciderit, ſed ipſa etiam humanitas, ipſe pudor qui ad tuendum ſexus illus honorem & pudicitiam viris bonis atque fortibus ineſſe debet, junctis unâ precibus efflagitare videntur. Vale.

Weſtmonaſterio Martii 28. 1650.

Sereniſſimo Principi Joanni Quarto *Luſitaniæ Regi.*

QUod Oratorem noſtrum & honorificè acceperit *Majeſtas Veſtra*, & benignè ſtatim audierit, nullam interponendam eſſe moram ſtatuimus, quin alteris quam primùm literis noſtris intelligeres, gratiſſimum id nobis accidiſſe; noſque nihil ſanctius decreviſſe, quam pacem, amicitiam, commercium, quod nobis cum Nationibus pleriſque exteris, & inter eas cum *Luſitanis* jam diù eſt, nullo noſtro dicto aut facto, non prius laceſſiti, violare; nec aliâ mente aut conſilio claſſem *Anglicanam Tagi* fluminis ad oſtium miſiſſe, quâm hoſtes jam totiès fugatos perſequendi, reſque noſtras repetendi, quas per vim & proditionem ſuis dominis ablatas, colluvies iſta perfugarum veſtras in oras, ipſamque etiam *Oliſſiponem*, tanquam ad certiſſimas latrocinii ſui nundinas, aſportavit. Verùm iſti homines cujus audaciæ, furoris, & inſaniæ ſint, ex ipſorum moribus flagitioſiſſimis omnes jam penè *Luſitanos* abundè perſpexiſſe arbitramur. Quo faciliùs à *Majeſtate Veſtrâ* impetraturos nos eſſe confidimus, primùm ut *Illuſtriſſimo* Viro *Odoardo Poppamo*, quem huic novæ claſſi præfecimus, quibus potes rebus ad prædatores hoſce debellandos adjumento eſſe velis, utque eos cum duce ſuo, non hoſpites, ſed piratas, non mercatores, ſed commercii peſtes, juriſque gentium violatores, intra regni veſtri portus, & munimenta diutiùs conſiſtere ne ſinas; ſed quâ patent *Luſitaniæ* fines, terrâ marique pelli jubeas: ſin hoc minùs, ut nobis ſaltem pace veſtrâ liceat defectores noſtros, & prædones propriis duntaxat viribus aggredi, &, ſi Deus dederit, in noſtram poteſtatem redigere. Hoc ut prioribus literis vehementer petivimus, ſic jam idem ſtudio maximo atque opere ab *Majeſtate Veſtra* contendimus. Hac ſive æquitate, ſive beneficio, non juſtitiæ ſolùm tuæ famam per omnes gentes benè moratas adauxeris, ſed & nos

im-

imprimis, populumque *Anglicanum Luſitanis* jam anteà minime adverſum, Tibi tuoque populo majorem in modum devinxeris. Vale.

Weſtmonaſterio. Dat. 27. *Aprilis.* 1650.

Hamburgenſibus.

DE controverſiis mercatorum, nonnullis etiam aliis de rebus quæ Reipubl. noſtræ dignitatem aliquanto propiùs attingere videntur, ſcriptum inter nos haud ſemel, atque reſponſum eſt. Cum verò iſtiuſmodi negotia ſolis literis confici vix poſſe intelligamus, eſſe autem à *Carolo Stuarto* immiſſos in urbem veſtram ſeditioſos quoſdam, nullâ re magis quàm ſcelere atque audaciâ inſtructos, qui id agunt, ut noſtrorum hominum, quorum præſertim fides in patriam perſpectior ſit, commercium tàm vetuſtum in civitate veſtrâ funditùs tollant, idcircò virum nobilem & ſpectatiſſimum *Richardum Bradſhaw* noſtrum apud vos Internuntium eſſe juſſimus: qui ſecundùm ea quæ à nobis mandata habet, de rebus iis atque negotiis quæ cum utriuſque Reipub. utilitatibus conjuncta ſunt, vobiſcum uberiùs communicare, & tranſigere poſſit. Hunc igitur ut benevolè quam primùm audiatis rogamus; utque ei per omnia fides ea, iſque honos habeatur, qui hujuſmodi munus rectè obeuntibus ubique gentium haberi ſolet. Valete.

Weſtmonaſterio. Dat. 2. *Aprilis.* 1650.

Hamburgenſibus.

Ampliſſimi, Magnifici, & ſpectabiles Viri, Amici chariſſimi;

STudia veſtra quibus venientem ad vos Reſidentem noſtrum accepiſtis, tàm propenſa, támque egregia extitiſſe, & libenter intelligimus, & in eadem erga nos voluntate atque animo perſeverare velitis magnoperè hortamur. Idque eò vehementiùs, quod perlatum ad nos eſt, exules illos noſtros, de quibus jam ſæpe ſcripſimus, efferre ſe ſolito inſolentiùs in urbe veſtrâ, nec contumelias ſolùm, ſed & minas quaſdam atrociſſimas in Oratorem noſtrum palàm projicere. Hujus itaque ſalutem atque etiam debitum honorem hiſce rurſùs literis commendatiſſimum vobis eſſe volumus. In illos autem perfugas & ſicarios, tàm veteres quàm recentes, ſi maturiùs animadvertetis, & nobis gratiſſimum, & authoritate veſtrâ atque prudentiâ dignum feceritis. Valete.

Weſtmonaſterio. Dat. 31. *Maii.* 1650.

Philippo Quarto *Hiſpaniarum Regi.*

A*Ntonium Aſcamum* à nobis ad Majeſtatem Veſtram nuper miſſum Oratorem, eoque nomine à Præfectis veſtris perhumaniter & publicè acceptum, poſt itineris pericula tam longinqui, primo ſtatim adventu in urbem Regiam, omni præſidio nudatum, tam fædo parricidio confoſſum in diverſorio quodam, & cum *Joanne Baptiſta de Ripa* ejus interprete mactatum eſſe, magno ſanè cum dolore accepimus. De illis autem parricidis jam comprehenſis, ut fertur, & in cuſtodiam datis, qui non nos duntaxat per illius latera, ſed veſtram quoque fidem atque honorem conſauciare ac pænè transfigere ſunt auſi, deque eorum quibuſcunque hortatoribus ac ſociis ut ſupplicium tanto ſcelere dignum primo quoque tempore ſumatur, opere quam maximo à *Majeſtate Veſtra* petimus. Quanquam id nihilo minus factum iri, quod petimus, utpote à Rege ſua ſponte pio atque juſto, etiamſi nemo peteret, non dubitamus. Quod reliquum eſt, ut corpus exanime amicis ſuis atque famulis in patriam deportandum tradatur, utque eorum ſaluti qui ſuperſunt eâ, quâ par eſt, ratione conſultum atque proviſum tantiſper ſit rogamus, donec reſponſo ad haſce literas, ſi fieri poteſt, ſecum ablato, veſtræ pietatis atque juſtitiæ teſtes ad nos quam primùm redierint.

Weſtmonaſterio. Dat. 28. *Junii.* 1650.

Excellentiſſimo Domino Antonio Joanni Ludovico *de la Cerda, Medinæ Celi Duci, Andalitiæ Præſidi;*

Conſilium Status Parlamenti Angliæ authoritate conſtitutum, Salutem.

ACcipimus ab Ornatiſſimis Viris quos nuper in *Portugalliam* ad perſequendos proditores, reſque noſtras repetendas cum claſſe miſimus, ſe ab *Amplitudine Veſtra*, quoties contigit ut *Gallaciæ* oram legerent, quæ præfectura veſtra eſt, & perhumaniter illis portubus exceptos fuiſſe, & iis rebus omnibus adjutos, quæ navigantibus uſui ſolent eſſe. Ea veſtra humanitas, cum pergrata nobis omni tempore fuiſſet, tum eſt nunc præcipuè, cum aliorum iniquum in nos animum nullo merito noſtro aliquibus in locis experimur. Petimus itaque abs te *Illuſtriſſime Domine*, ut in eadem erga nos voluntate ac benevolentia permanere velis: utque noſtris hominibus, quoties ad ea littora naves appulerint pro ſolita humanitate tua favere & adjumento eſſe pergas: tibique perſuadeas nihil nos beneficii loco abs te petere quod non eodem ſtudio vel Tibi vel tuis reddere, ſiquando ſimilis occaſio nobis dabitur, parati erimus.

Weſtmonaſterio, Dat. 7. Novemb. 1650.

Signat. Conſilii ſigilli

Jo. Bradſhaw Præſes.

Illuſtri & Magnifico Civitatis Gedanenſis Senatui.

Magnifici atque Ampliſſimi Domini, Amici Chariſſimi.

FRequentes ad nos literæ mercatorum noſtrorum, qui Boruſſiæ per oram negotiantur, allatæ ſunt, quibus tributum grave quoddam & inſolitum nuper in magno *Polonorum* Concilio imponi ſibi queruntur; ut decimam ſcilicet facultatum ſuarum omnium partem ſublevando *Scotorum* regi, noſtro hoſti, ſuppeditarent. Quod cum juri Gentium contrarium planè ſit, tractari hunc in modum hoſpites & mercatores, iniquiſſimum etiam, ut cujus tyrannide ſint domi, divinâ ope, liberati, iidem in aliena Republica ſtipendia perſolvere cogerentur, non dubitamus quin pro illa libertate, quâ frui vos intelligimus, tam grave onus mercatoribus imperari in urbe veſtra pati nolitis; in qua amicitiam & commercium, nec ſine magno veſtræ civitatis emolumento, per tot annos habuere. Si eſt igitur ut noſtrorum hominum apud vos mercaturam facientium tutelam ſuſcipere velitis, quod quidem cùm ab æquitate & prudentia veſtra, tum etiam à dignitate ſplendidiſſimæ urbis haud dubitantér expectamus, eam operam dabimus, ut gratiſſimum id eſſe nobis omni tempore ſentiatis; quotiès in ditione noſtra *Gedanenſes* vel negotia habuerint, vel naves, quod ſæpè fit, ad portus noſtros appulerint.

Weſtmonaſterio. Dat. 6. Feb. 1650.

Internuntio Portugallico.

Illuſtris Domine,

LIteras tuas hujus menſis quinto decimo *Hamptonâ* ad nos datas accepimus. In quibus ſignificas te à *rege Portugalliæ* ad *Parlamentum Reipub. Angliæ* miſſum eſſe: quo autem muneris titulo, ſive Legati ſive Agentis, ſive Internuntii non dicis; id quod ex literis quas à rege habes commendatitias ſive credentiales intelligere velimus; quarum exemplar ad nos poteris quam primùm mittere; ſimul & illud ſcire, ſatiſne plenâ poteſtate inſtructus venias ad eas injurias expiandas, damnaque ea reſarcienda quæ à Rege veſtro illata huic *Reipub.* ſunt: dum hoſtem noſtrum totâ æſtate proximâ ſuis portubus tutatus Claſſem *Anglicanam* in rebelles & perfugas quos eò uſque inſecuta erat, impetum facere parantem cohibuit, hoſtem ab invadendis noſtris non cohibuit. De his omnibus ut ſatisfacias, ſi ampla & libera mandata accepiſſe te ſcripſeris, & illarum quas diximus

mus literarum exemplar unà miſeris, deincèps curabimus, ut ad nos fide publicâ primo quoque tempore tutò commeare poſſis: ubi cum regis literæ perlectæ fuerint tibi, quæ mandata porrò attuliſti, ea liberè exponendi facultas dabitur.

Parlamentum Reipub. Angliæ *Sereniſſimo Principi D. Ferdinando Secundo, Magno Duci Etruriæ, &c.* Salutem.

LIteras *Celſitudinis Veſtræ* 22 Aprilis 1651. *Florentiæ* datas, & à Reſidente Veſtro *Domino Almerico Salvetti* nobis redditas accepimus, in quibus *Anglico* nomini quantoperè faveat *Celſitudo Veſtra*, Gentemque eam quanti faciat facilè perſpicimus, id quod non ſolùm Mercatores noſtri, qui in portubus veſtris multos jam annos negotiantur, verùm etiam Adoleſcentes quique noſtræ nationis nobiliſſimi, qui veſtras per urbes aut iter fecère, aut excolendi ingenii cauſâ commorati ſunt, teſtantur atque confirmant; quæ cum nobis pergrata ſanè ſint, & acceptiſſima, tum hoc etiam atque etiam petimus, ut quo animo, quoque ſtudio in noſtros mercatores, alioſque noſtræ *Reipub.* Cives *Hetruſcam* ditionem peragrantes, *Serenitas Veſtra* conſuevit eſſe, in eo velit perſeverare: noſque viciſſim pollicemur atque recipimus, quod ad *Parlamentum* attinet, nihil defuturum, quod & commercio & amicitiæ mutuæ, quæ inter utramque Gentem jam diù inveteravit, firmandæ ac ſtabiliendæ poſſit conducere; quam quidem omnibus utrinque humanitatis officiis, mutuáque obſervantiâ, in perpetuum conſervari cupimus, atque optamus.

Weſtmonaſterio. 20 *Januarii* 1651.

Subſcripſit & Parlamenti ſigillum apponi fecit

Gulielmus Lenthall,

Prolocutor *Parlamenti Reipub. Angliæ.*

Parlamentum Reipub. Angliæ *Illuſtri & magnifico Civitatis Hamburgenſis Senatui*, Salutem.

Ampliſſimi, magnifici & ſpectabiles viri, Amici chariſſimi;

P*Arlamentum Reipub. Angliæ*, cum antiquam amicitiam, mutuumque commercium, quæ inter gentem *Anglicam* Veſtramque civitatem eſt, continuatum magnoperè vellet & conſervatum, haud ita pridem *Richardum Bradſhaw* armigerum Reſidentis Munere prædìtum illûc miſit, eique inter alia mandata eò ſpectantia diſertis verbis mandavit, ut contra quoſdam veſtræ ditionis juſtitiam efflagitaret, qui Societatis *Anglicæ* Concionatorem interficere ſunt conati, quique Deputato Illius Societatis impias manus injecère, & mercatoribus quibuſdam ejus Societatis præcipuis impias manus injecère, eoſque in navem prædatoriam abduxerant, & quamvis prædictus *Reſidens* cum exciperetur primum & audiretur, accepta ab hac *Republica* mandata illa ſigillatim vobis nota fecerit, quibus juſtitiæ veſtræ exemplum in maleficos illos edendum expectabatur, tamen cùm expectationi noſtræ reſponſum non eſſe intelligeremus, illud nobiſcum cogitantes quanto in periculo & noſtri homines & illorum facultates verſarentur, ſi de incolumitate illorum & tutela adverſus hoſtium malitiam & iniquos oppugnatores non ſatis proviſum eſſet, rurſùs prædicto *Reſidenti* in mandatis dedimus, ut noſtrum ejus rei ſenſum repreſentaret: Utque hujus *Reipub.* nomine Vos ut amicitiam & neceſſitudinem inter hanc Rempub. veſtramque civitatem initam magnumque uſum qui huic Reipub. cum veſtra civitate intercedit conſervare, adeoque mercatores noſtros cum eorum privilegiis ſine ulla violatione protegere velitis hortaretur; utque nominatim in quendam, cui nomen *Garmes* eſt, qui ſe in hanc *Rempub.* contumelioſè geſſit, certoſque ex ſocietate mercatorum *Anglica*, *Veſtra in urbe commorantes*, ad contumeliam hujus *Reipub.* magnamque noſtrorum mercatorum moleſtiam, in *Spirenſem* Cameram publicè citavit: quâre reparationem ejuſmodi expectamus quæ æquitati & juſtitiæ conſentanea eſt.

De hiſce capitibus, & ſi quid amplius ad hujus Reipub. cum veſtra civitate amicitiam pertinuerit, prædictum *Reſidentem* hujus *Reipub.* nomine ad vos juſſimus

mus accedere: cui, ut fidem amplam in iis quæ huc ſpectantia propoſuerit habeatis, rogamus.

Weſtmonaſterio. Dat. 12 *Martii.* 1651.

Subſcripſit & Parlamenti ſigillum imprimendum curavit,

Prolocutor, &c.

Parlamentum Reipub. Angliæ ſereniſſimæ Chriſtianæ, *Suecorum, Gothorum Vandalorumque Reginæ, &c. ſalutem.*

Sereniſſima Regina;

M*Ajeſtatis veſtræ* Literas ad *Parlamentum Reipub. Angliæ* 26 proximè elapſi Septembris Stockholma datas per *Petrum Spiering Silvercroon* accepimus, & perlegimus: & veterem quidem amicitiam nec non commercium magnumque uſum qui *Anglis* cum *Suecorum* gente antiquitùs intercedit permanere atque indies augere vehementer atque ex animo cupimus: Neque dubitamus quin Legatus à Majeſtate veſtra ampliter inſtructus venerit ad ea maximè proponenda quæ in rem atque decus Genti utrique ſutura imprimis fuiſſent, quæque nos audire ex eo paratiſſimi fuiſſemus & quod utrinque potiſſimum ſalubre atque utile videretur, id primo quoque tempore effectum reddidiſſe. Verùm ſummo rerum Moderatori Deo ita viſum eſt, ut is antequam audiri ſe petiiſſet de iis quæ *Parlamento* exponenda ab Majeſtate veſtra in mandatis habebat, evenit ut ex hac vita excederet (cujus quidem deſiderium ita ægrè atque acerbè tulimus, ut qui ſimul in divina voluntate acquieſcere debeamus) unde & Majeſtatis veſtræ quæ mens eſſet adhuc ſcire nequeamus, ejuſque rei progreſſibus in præſens injecta mora ſit: Quocircà optimum nobis viſum eſt hiſce literis quas, miſſo hac ipſa de re nuntio noſtro, dedimus, ſignificare veſtræ Majeſtati quam gratæ Literæ veſtræ, quamque acceptus veſter publicus Miniſter *Parlamento Reipub. Angliæ* fuerit; ſimulque veſtræ Majeſtatis amicitiam quantoperè expectamus; quamque etiam, ut par eſt, tantæ principis amicitiam plurimi faciemus: deque illo quod inter hanc Rempub. & Majeſtatis veſtræ Regnum eſt commercio exaugendo, ita ex-iſtimabimus quemadmodum de re maximi utrobique momenti exiſtimare debemus: quod & ea de cauſa *Parlamento Reipub. Angliæ* acceptiſſimum erit. Adeóque *veſtram Majeſtatem* divinæ tutelæ recommendare volumus: Quorum nomine & authoritate,

Datis Weſtmonaſterio die Martis ann. Dom. 1651.

Subſcripſit & Parlamenti Sigillum imprimendum curavit

Prolocutor Parlamenti Reipub. Angliæ.

Parlamentum Reipublicæ Angliæ Sereniſſimo Principi Ferdinando Secundo *Hetruriæ Magno Duci*, Salutem.

LIteras Celſitudinis Veſtræ 22 Aprilis 1651. Florentiâ datas, & a Reſidente Veſtro Domino *Almerico Salvetti* nobis redditas accepimus; in quibus Anglico nomini quantopere faveat Celſitudo Veſtra, gentemque eam quanti faciat, facile perſpicimus: Id quod non ſolùm Mercatores noſtri qui in portubus veſtris multos jam annos negotiantur, verum etiam Adoleſcentes quique noſtræ nationis nobiliſſimi atque honeſtiſſimi qui veſtras per urbes aut iter fecere aut excolendi ingenii cauſâ commorati ſunt, teſtantur atque confirmant. Quæ cum nobis pergrata ſane ſunt & acceptiſſima, tum hoc etiam atque etiam petimus, ut quo animo quoque ſtudio in noſtros mercatores, alioſque noſtræ reipublicæ cives Hetruſcam ditionem peragrantes Serenitas Veſtra conſuevit eſſe, in eo velit perſeverare: noſque viciſſim pollicemur atque recipimus, quod ad Parlamentum attinet, nihil defuturum, quod & commercio & amicitiæ mutuæ, quæ inter utramque rempub. tam diu inveteravit, firmandæ ac ſtabiliendæ poſſit conducere:

ducere: quam quidem omnibus utrinque humanitatis officiis mutuâque obſervantiâ in perpetuum conſervari cupimus atque optamus.

Weſtmonaſterio May 22. 1651.

Parlamentum Reipublicæ Angliæ sereniſſimo ac potentiſſimo Principi Philippo *Quarto Hiſpaniarum Regi, ſalutem.*

PErmagnas nobis querelas deferunt hujus Reipub. mercatores qui in ditionibus *veſtræ Majeſtatis* mercaturam faciunt, de vi multa atque injuriis ſibi allatis, deque novis etiam tributis ſibi impoſitis à præfectis aliiſque officialibus veſtrorum portuum & locorum ubi negotia habent, & nominatim in inſulis *Canariis*, idque contra fœderis articulos quos commercii cauſa utraque natio inter ſe ſanxit. Quas eorum querelas veras eſſe jurejurando confirmavere. Nobiſque demonſtrant, niſi jus ſuum obtinere poſſint, ſuaque damna reſarciantur, niſi denique contra vim iſtiuſmodi atque injurias præſidium aliquod certum, atque tutelam & ſibi & fortunis ſuis habituri ſint, non poſſe ſe amplius iis in locis negotiari. Quibus eorum querelis graviter à nobis perpenſis, cumque facta illorum miniſtrorum iniqua, aut non omnino aut ſecus quàm res ſe habet ad notitiam *veſtræ Majeſtatis* perveniſſe exiſtimemus, viſum eſt nobis ipſas eorum querelas cum hiſce litteris ad *Majeſtatem veſtram* unà mittere; nec dubitamus quin *Majeſtas veſtra* cum ipſius juſtitiæ amore tum etiam commercii cauſâ quod veſtris haud minus quam noſtris hominibus fructuoſum eſt, ſuis præcipere velit ut ab iniquis illis noſtrorum vexationibus abſtineant, utque hujus Gentis mercatores expeditam juſtitiam obtinere queant, necnon debitam earum injuriarum reparationem, quæ à Domino *Petro de Carillo de Guzman*, atque aliis illatæ ſibi ſunt, contra prædictos fœderis articulos, utque perficere velit *Majeſtas veſtra* ut prædicti Mercatores fructum illorum articulorum percipere queant, in eaque veſtra tutela ſint, ut tam ipſi quam fortunæ ſuæ ab omni injuria liberæ & incolumes eſſe poſſint. Hoc autem magna ex parte conſecuturos ſe eſſe putant, ſi ademptam ſibi illam de judice conſervatore ſchedulam qui eos à novo quodam Conſulatu in ſe quidem iniquiore defendat, *Majeſtas veſtra* rurſus conceſſerit; ne ſi nullum ab injuria refugium ſibi detur, abrumpi illud commercium quod utrique genti commoda haud parva attulit, violatis hunc in modum fœderis articulis, neceſſe ſit.

Weſtmonaſterio. *Auguſti*, 1651.

Sereniſſimo Principi Venetiarum Duci, Senatuique Celſiſſimo, Concilium Status Parlamenti Reipub. Angliæ Authoritate conſtitutum, ſalutem.

Sereniſſime Princeps, celſiſſime Senatus, Amici chariſſimi;

MErcatores quidam noſtri, quorum alteri *Joannes Dickons*, alteri *Job Throckmorton* nomen eſt, ſimulque alii apud nos queſti ſunt, quòd cum Novembris octavo & vigeſimo 1651. ex jure & authoritate Curiæ noſtræ Ammiralatus occupaſſent in navi *Hirundine* vulgo nuncupatâ, cui in Dunis conſiſtenti *Iſacus Taylor* Magiſter erat, centum dolia Caveari vulgò dicti, quæ ſua propria bona eſſent, inque ſinu Moſcovitico Archangeli dicto eandem in navem impoſita; atque in eâ Curiâ, prout lege agitur, decretum obtinuiſſent quo dicta Caveari dolia ſibi traderentur, fide ſuâ priùs interpoſitâ, ſe in illius Curiæ ſententiâ acquieturos; quodque eadem Curia, quo lis illa ad exitum perduceretur, cum pro more ſcripſiſſet ad Magiſtratus Judiceſque Venetos, literas, quibus petebant uti *Joannem Piattum* (Venetâ ſub ditione degentem, qui Cavearum illum ſibi vendicat) citarent quo re per procuratorem in Ammiralatus curia Anglica ſe ſiſteret, ubi lis iſta pendet, juſque ſuum probaret, tamen idem *Piattus*, & quidam *David Rutts* Hollandus, dum cauſa hæc in noſtro hic foro pendet, multum ſupradicto *Joanni Dickons*, aliiſque illis mercatoribus de Caveario iſthoc negotium faceſſit; eorumque bona & facultates nexu occupandas Venetiis curat: quæ omnia ſingulatim, & quid hactenus in prædictâ noſtrâ curiâ ſit actùm in literis illis requi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

requiſitoriis fuſiùs exponitur; quas poſtquam à nobis inſpectæ eſſent, ad ſereniſſimam Venetiarum Rempub. ut Mercatoribus in hâc causâ adjumento eſſe poſſint, tranſmittendas cenſuimus; atque ab eâ vehementèr petimus ut non ſolum illæ literæ vim ſuam atque pondus illic habere queant, ſed etiam ut bona illa & facultates Mercatorum, quas prædictus *Piattus* & *David Rutts* nexu illigandas curarunt, liberentur; dictique rei ad noſtram hic curiam remittantur, quid ſui ſit juris in hoc Cavearo ſibi vendicando lege experturi. Qua in re Celſitudo veſtra & ſereniſſima Reſpub. fecerit & quod æquiſſimum in ſe eſt, & quod illibatâ utriuſque Reipub. amicitiâ eſt dignum, quod denique, oblata quavis occaſione, pari hujus Reipub. benevolentia atque officiis compenſabitur.

Datis ab Albâ Aulâ die Feb. 1652.

Subſcripſit & Concilii Sigillum imprimendum curavit,

Conſilii Præſes.

Ad Legatum Hiſpanicum.

Excellentiſſime Domine,

CONcilium Status cum ex mandato Parlamenti ſecundo die menſis *Martii* accepto de charta Excellentiæ veſtræ 17 *Feb.* Commiſſariis hujus Concilii exhibita deliberationem ſeriam habuerit, in qua Excellentiæ veſtræ viſum eſt proponere uti duobus capitibus illic nominatis quaſi præviis reſponderetur, reſponſum hoc Excellentiæ veſtræ reddendum cenſet.

Parlamentum, ubi ad ea reſpondit quæ ab Excellentia veſtra cum primum audiretur propoſita ſunt tum etiam in iis literis quas ad Sereniſſimum Hiſpaniarum Regem ſcripſit, quàm ſibi grata quamque accepta illa fuerit amicitia, uſuſque mutuus qui & ab illius Regia Majeſtate & à vobis ejus nomine oblatus eſt, quam denique deliberatum ſibi fuerit parem amicitiam quod ad ſe attinet, pariaque officia reddere uberius declaravit.

Exinde viſum veſtræ Excellentiæ cum primum audita in Concilio eſt Decembris 19 ſtyli veteris, huic Concilio proponere, veluti rationem quandam auſpicandæ arctioris hujus Amicitiæ, cujus facta tum a vobis mentio erat, uti certi ex ſuo corpore nominarentur qui ea quæ attuliſſet Excellentia veſtra audirent, iis perpenſis de eorum utilitate ad Concilium referre quam primum poſſint, cui veſtro poſtulato ut ſatisfieret certos ex ſuo numero Concilium nominavit, qui Excellentiam veſtram convenirent, quod & proinde factum eſt eorumque loco quæ proponenda expectabantur, Chartam illam ſupradictam congreſſio ea protulit, ad quam reſponſum hoc Concilii eſt.

Cum Parlamentum ea declaraverit, veſtraque Excellentia progreſſum eum fecerit qui ſupradictus eſt, paratos nos eſſe, cum Excellentia veſtra in colloquium venire iis de rebus quas Domini regis veſtri nomine propoſueritis, tam de amicitia jam pridem inita, quam de arctiore ineunda, aut ſi quid à nobis hujus Reipub. nomine in medium proferetur; cumque ad ſingula ventum erit, ita reſpondebimus, ut par eſt, naturaque rei poſtulabit.

Alba Aula. Martii 21. 1652.

Parlamentum Reipub. Angliæ, ſereniſſimo Principi Frederico *Tertio Daniæ Regi, &c. ſalutem.*

Sereniſſime & potentiſſime Rex;

LIteras veſtræ Majeſtatis undevigeſimo proximi Decembris ad Parlamentum Reipub. Angliæ ab arce regia Haphniæ datas per virum nobilem *Henricum Willemſen Roſenwing de Lyſacker* accepimus, eoque animi affectu quem res illic propoſitæ merentur libentiſſimè perlegimus, Veſtræque Majeſtati perſuaſum hoc eſſe cupimus, eundem animum, eadem veteris amicitiæ commercii, ac neceſſitudinis quæ Angliæ cum Dania per tot annos interceſſit continuandæ & conſervandæ ſtudia quæ in Majeſtate Veſtra ſunt in nobis quoque eſſe; haud neſcientes,

entes, quamvis divinæ Providentiæ viſum ſit gentem hanc tàm benignè & placidè reſpicienti receptam apud nos prioris regiminis formam in melius mutare, eaſdem tamen utrinque rationes, eadem in commune commoda, eundem mutuò uſum atque liberum commercium, quæ pactiones priores & fœdera inter utramque nationem pepererunt, etiamnum durare vimque priorem obtinere, utraſque etiam obligare ut communem dent operam Fœdera illa quàm utiliſſima ſibi mutuo reddendo ut amicitiam quoque propriorem ac ſtabiliorem indies reddant; Cumque Veſtræ Majeſtati placuerit ea perſequi conſilia quæ in literis veſtris regiis ſcripta ſunt, Parlamentum eadem amplecti cùm alacritate omni ac fide paratum erit, eaque omnia pro virili ſuâ parte conferre quæ illum ad finem conducere arbitrabuntur; ſibique perſuadent, Majeſtatem Veſtram hac de cauſa, ea itidem conſilia capturum eſſe adhanc rempub. ſpectantia (cui etiam proviſum pactis prioribus eſt) quæ ad haſce res facere poſſint ab Majeſtate Veſtra nobis tàm cupientibus propoſitas. Parlamentum interea Majeſtati Veſtræ ac populo fœlicitatem proſperaque omnia precatur.

Datis Weſtmonaſterio die April. An. Dom. 1652.

Sub Sigillo Parlamenti ſubſcripſit ejus nomine atque authoritate Prolocutor Parlamenti Reipub. Angliæ.

Parlamentum Reipub. Angliæ illuſtribus & magnificis Hanſeaticarum *Civitatum Proconſulibus ac Senatoribus, Salutem.*

Ampliſſimi, magnifici & ſpectabiles Viri, amici chariſſimi;

P*Arlamentum Reipubl. Angliæ* literas veſtras ſexto decimo *Januarii* proximè elapſi datas, perque veſtrum publicum Miniſtrum *Leonem ab Aiſema* allatas accepit atque perlegit, eumque ex earum authoritate audivit, qui & veſtrarum Civitatum erga hanc Rempub. propenſum & amicum animum expoſuit, & antiqua illa inter eaſdem amicitia ut porrò maneat petivit. *Parlamentum* itaque pro ſe teſtatur atque confirmat pergratum ſibi eſſe, priſtinam illam amicitiam ac neceſſitudinem quæ huic Genti cum illis Civitatibus interceſſit & renovari ratamque permanere, ſeque fore paratum quâvis occaſione commodùm oblatâ quod verbis in ſe recipit id reipſâ ſolidè præſtare, eâdemque fide & integritate antiqui illi amici & fœderati ſui ut ſecum agant expectat: quæ autem prætereà Reſidens veſter ſpeciatim in mandatis habuit, cum ea ad *Concilium Status* integra à nobis remiſſa fuerint, quæque propoſuiſſet ibidem conſultata, reſponſum illic atque tranſactum cum eo ita fuit, prout quidque maximè cum æqualitate & ratione conſentire viſum eſt, quod & Reſidens Veſter renunciare ad vos poterit: cujus prudentia & ſpectata probitas collata in eum à vobis publici muneris notâ dignum prædicat.

Datis Weſtmonaſt. die April. An. Dom. 1652.

Sub Sigillo Parlamenti ſubſcripſit, ejuſque nomine & authoritate, Prolocutor Parlamenti Reipub. Angliæ.

Parlamentum Reipub. Angliæ illuſtri & magnifico Civitatis Hamburgenſis Senatui, Salutem.

Ampliſſimi, magnifici & ſpectabiles Viri, amici chariſſimi;

P*Arlamentum Reipub. Angliæ* literas veſtras quinto decimo Januarii proxime elapſi Hamburgo datas, perque nobilem Virum Dominum *Leonem ab Aiſema* veſtrum & cæterarum Civitatum Hanſeaticarum Reſidentem allatas accepit atque perlegit, eumque ex earum authoritate audivit, & quæ amplius ab veſtra Civitate mandata ſpeciatim habuit, de iis ad *Concilium Status* remiſit, quibus ut exciperent quæ ab eo proponerentur, deque iis quæ juſta & æqua viderentur, cum eo quam primum tranſigerent, authores fuimus; quod etiam exinde factum eſt. Utque Parlamentum earum rerum quæ à vobis afferentur debitam rationem ſemper ſe eſſe habiturum oſtendit, ſuumq; erga veſtra civitatem ſingulare ſtudium, miſſo illuc Reſidente ſuo, ibique manere juſſo, teſtatum reddidit; ita viciſſim expectat & meritò quidem poſtulat à vobis æqua reddi iis

in

in rebus quæ hujus reipub. ex uſu, ab ſuo dicto Reſidente ſuoque nomine veſtræ civitati, antiquitùs amicæ nobis & fœderatæ, vel jam expoſita vel in poſterum exponenda erunt.

Weſtmonaſterio dat. die April. An. Dom. 1652.

Sub ſigillo Parlamenti ſubſcripſit ejus nomine atque authoritate Prolocutor Parlamenti Reipub. Angliæ.

Concilium Status Reipublicæ Angliæ Sereniſſimo Principi D. Ferdinando *Secundo Magno Duci Hetruriæ, ſalutem.*

CONcilium *Status* cum à *Carolo Longlando* qui in Portu Celſitudinis Veſtræ *Liburnenſi*, mercatorum Anglicorum negotia procurat, certius per literas fieret quatuordecim Naves præſidiarias Fœderatorum *Belgarum* in eum Portum nuper veniſſe, qui naves Anglorum in ipſo Portu veſtro aut incenſuros ſe eſſe aut depreſſuros minati palàm ſunt, Veſtramque Serenitatem cujus fidem atque opem Angliæ Mercatores ibi commorantes imploraverant, *Liburnienſis* Præſidii præfecto mandâſſe, uti illis Anglorum navibus auxilio eſſet ſui muneris atque officii judicavit eſſe, uti Celſitudinem Veſtram certiorem faceret, quàm huic Reipublicæ gratiſſima ſit benevolentia illa atque tutela quam mercatoribus Anglis tam benignè præbuiſtis, Veſtræque Celſitudini promittit atque in ſe recipit manſuram apud ſe in omne tempus hujus benè meriti gratiam, paratumque ſe omni occaſione fore parem amicitiam pariaque officia veſtro Populo reipſâ præſtare, omniaque facere quæ conſervandæ inter hanc Gentem atque Veſtram ſolitæ benevolentiæ, atque commercio poſſint conducere. Cumque naves Fœderatarum *Belgii* Provinciarum inter ipſa de Fœdere Colloquia à ſemetipſis oblata in Claſſem noſtram ſumma cum perfidia non ſolùm in ipſis Stationibus hoſtilia inceptaverint (quo in facinore DEUS, tanquam arbiter juſtiſſimus, adverſum ſe illis atque infenſum oſtendit) verùm etiam in exterorum portubus naves mercatorum noſtrorum capere aut demergere conatæ ſint, neceſſarium etiam cenſuimus Scriptum hoc Parlamenti Reipublicæ Angliæ ad Celſitudinem Veſtram unà mittere; cujus emittendi occaſionem dedêre Controverſiæ inter hanc Rempub. & *Belgii* Provincias in præſentiâ coortæ. Ex quo Celſitudo Veſtra facilè perſpiciat, quàm iniqua, quam contra fas omne atque jus Gentium facta illius Populi in hanc Rempub. extiterint, & quàm ex animo Parlamentum ſtuduerit publicæ Pacis causâ amicitiam eorum & ſocietatem priſtinam retinuiſſe.

Datis ab Alba Aula Julii 29. 1652.

Subſcripſit Concilii Nomine atque Authoritate Concilii Præſes.

Ad Legatum Hiſpanicum.

Excellentiſſime Domine,

C*Oncilium Status*, deliberatione habitâ de illa chartula quam $\frac{27\ May,}{6\ Junii,}$ 1652. ab Excellentia Veſtra accepit, tum etiam de illa quam in *Concilio Status* cum audiretur $\frac{6}{16}$ hujus menſis Veſtra exhibuit Excellentia, ad binas illas chartulas Reſponſum hoc reddit: Parlamentum Reipubl. Angliæ firmam amicitiam bonamque pacem, quæ huic Reipub. eſt cum Hiſpaniarum Regia Majeſtate conſervandi percupidum, ex quo idem primùm Regis prædicti animum eodem inclinare Excellentia Veſtra ſignificavit, paratum ſemper fuiſſe eam utriuſque gentis bono quam maximè firmare ac ſtabilire. Idque Concilium Status Parlamenti nomine atque mandato ſuis chartulis aliquoties Excellentiæ Veſtræ demonſtravit; & ſpeciatim, prout Excellentia Veſtra petiverat, Commiſſarios delegit, quæ & Excellentiam Veſtram convenirent, ab eaque acciperent, quæ ad prædictum finem conducentia proponerentur; quo in conventu eorùm loco proponendorum viſum eſt vobis generatim quædam, quaſi futuro prævia colloquio, exhibere, de quibus Concilio videbatur, Parlamentum qui ſuus eſſet ſenſus chartis prioribus planum feciſſe: tamen quo cumulatiùs ſatisfieret, utque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Excellentiæ Veſtræ nequa dubitatio reſtaret iis de rebus quæ tum propoſuerat, Concilium in ea chartula quæ 31 *Martii* / 10 *Aprilis* data eſt paratum ſe eſſe oſtendit cum Excellentia Veſtra in Colloquium venire iis de rebus quæ à parte Regiæ Majeſtatis prædictæ in mandatis haberet tàm de priſtina amicitia quàm de actione futura, de iis etiam quæ à nobis hujus Reipub. nomine exhiberentur; cumque ad ſingula veniretur ea, quæ par eſſet, reſque poſtularet, reſponſa dare: ad quæ viſum eſt Excellentiæ Veſtræ nihilum reſpondere neque per duos pene menſes in ea re ulterius progredi. Veſtramque chartulam 27 *May* / 6 *Junii* 1652. datam Concilium ex eo tempore primam ab Excellentia Veſtra acccepit, in eaque hoc ſolum proponitis, uti pacis atque fœderis articuli inter *Carolum Regem* nuperum veſtrumque Dominum $\frac{6}{16}$ *Novembris* 1630. pacti denuò percurrantur, utque ejus capita quæque vel amplificentur vel immutentur pro temporum & rerum alio nunc Statu, necnon regendæ Reipublicæ formâ immutata, quod cum nihil amplius eſſet, quam quod & nos in prædicta noſtrâ chartula 31 *Martii* / 10 *Aprilis* ſummatim atque dilucidè ſignificaveramus, expectabat Concilium quoſdam ſpeciatim articulos ex eo fœdere ab Excellentia Veſtra propoſitum iri cum ea amplificatione, iiſque mutationibus quarum facitis mentionem, cum alioqui nobis impoſſibile ſit ullum aliud reſponſum hac de re dare quàm quod jam dedimus. Verùm cum Excellentia Veſtra ex charta ſua noviſſima dilationem in nos conferre videatur, Concilium idcircò chartulam Veſtram prædictam 27 *May* / 6 *Junii* datam quodque in ea propoſitum erat denuò inſpexit, ſeque de eo quod illic eſt propoſitum, priore illâ chartulâ Excellentiæ Veſtræ plenè ſatisfeciſſe arbitratur, cui & hoc ſolum poteſt adjicere, ſe, cum Excellentiæ Veſtræ videbitur, vel ex fœderibus jam factis vel alio quovis modo ejuſmodi ferre conditiones quæ ad præſentem rerum ac temporum ſtatum erunt accommodatæ, quibus à parte Veſtra fundari amicitiam vultis, ea vobis reſponſa exinde redditurum quæ ab ſe ad ea reddi æquum erit, quæque Parlamentum in eodem perſeverare ſtudio teſtentur, illibatam atque firmam cum rege veſtro Domino amicitiam conſervandis. Eaque ut augeſcat etiam, Parlamentum omnem honeſtam ſeque dignam operam pro ſe quidem dabit.

Concilium præterea ſui officii ducit eſſe, Excellentiam Veſtram illius noſtræ chartulæ Januarii 30. 1651. ad vos datæ admoneri, cui cum Excellentia Veſtra reſponſum nondum dederit, inſtamus proinde atque expectamus ut Parlamento, de qua illic re facta mentio eſt, ſatisfactio detur.

Reſponſum Concilii Status *ad Replicationem Dominorum Legatorum Extraordinariorum ſereniſſimi* Regis Daniæ *&* Norwegiæ, *Commiſſariis Concilii traditam, ad Reſponſum illud quod reddidit Concilium ad quatuordecim eorum poſtulationes.*

PRædictis Dominis Legatis ut ſatisfiat de reſponſo Concilii ad quintum, ſextum, ſeptimum, octavum, & nonum articulum, aſſentitur Concilium huic ſequenti clauſulæ ſuo reſponſorum fine adjiciendæ. Videlicet, Præter illas colonias, inſulas, portus & loca in partis alterutrius ditione, ad quæ loca ne quis negotiandi aut commercii habendi causâ accedat, lege cautum eſt, niſi impetratâ prius ejus partis Licentia ſpeciali ad quam illa colonia, inſula, portus, aut loca pertinuerint.

Receptio cujuſquam in navem quæ in flumina, portus, aut ſinus alterutrius partis compulſa erit navem illam ulli exhibendæ moleſtiæ aut perſcrutationi ex reſponſo Concilii ad articulum undecimum obnoxiam non faciet, quemadmodum prædicti Domini Legati in replicatione ſua videntur intellexiſſe, præterquam ubi illa receptio contra Leges, Statuta, aut morem illius loci eſt, in quo illa navis portum capeſſerit, qua in re videtur Concilio nihil ſtatui quod durius ſit, ſed quod utriuſque Reipub. Saluti ſit æquè conducibile.

Quod ad probandum cujuſnam propriè naves & bona illa erunt quæ in naufragio ejici acciderint, Concilium exiſtimat neceſſe eſſe jusjurandum dari in illis curiis quæ ad hujuſmodi cauſas aut jam ſunt conſtitutæ aut erunt conſtituendæ, ubi qua illa ſibi vendicant audiri ſinguli poſſint & cujuſque jus cognoſci ac dijudicari,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

dijudicari, quod ſcriptis teſtimoniis, quæ vulgo *Certificata* nuncupantur, tam clarè atque diſtinctè fieri non poteſt, unde multi ſcrupuli ac dubitationes exiſtere poterunt, multæ etiam fraudes ac doli in illud genus probationis irrepere, quod ne eveniat utriuſque partis intereſt providere. Concilium etiam æquum eſſe arbitratur, definiri certum tempus ante quod tempus qui juſtum earum rerum dominum ſe eſſe non probaverit, excludetur ad evitandas ſine fine lites. Quod autem ad modum venundandi ea bona quæ ejecta in naufragio facile corrumpuntur, viſum eſt Concilio eum modum proponere qui ad lucernam dicitur, ut qui ſit modus maximè probabilis verum bonorum pretium eliciendi ad dominorum emolumentum ; tamen ſi prædicti Domini Legati inventam aliam rationem attulerint quæ huic fini magis conducere videbitur, per Concilium non ſtabit quo minus id fiat quod æquum erit : neque intelligitur ob hanc rem huic Tractationi moram afferendi occaſio ulla præbeatur.

Quod autem ad eorum ſupplicium qui propoſitum fœdus ruperint, Concilium id adjecit, cujus in reſponſo ſuo ad articulum quartum decimum ſit mentio ad majorem ejus articuli efficaciam, ipſumque fœdus eò firmius atque diuturnius reddendum.

Ad clauſulam Articuli quarti decimi extremam quod attinet reſpondere, non expedire cenſemus illis fœderibus ac Societatibus, quarum in prædictis reſponſis facta eſt mentio, quæque generatim duntaxat proponuntur aſſenſum noſtrum exhibere antequam quales illæ ſint, exploratius nobis fuerit, de quibus cum Excellentiis Veſtris viſum erit Concilium certius facere, reſponſum expreſſius ad id reddere poterimus.

Replicatio Concilii Status *ad reſponſum prædictorum Dominorum Legatorum quod ad ſenos articulos à prædicto Concilio nomine* Reipub. Angliæ *exhibitos eſt redditum.*

CONcilium, inſpectis prædictorum dominorum Legatorum diplomatis quibus collata in eos poteſtas eſt tranſigendi cum *Parlamento* aut ejus Commiſſariis de iis omnibus quæ tranſigi expediverit, fœderaque vetuſta renovandi novaque jungendi, exiſtimabat quidem prædictos dominos Legatos ea authoritate eſſe præditos ut & reſponſa dare poſſent, & omnia tranſigere tam quæ à parte hujus Reipub. quam quæ à parte *Regis Daniæ & Norwegiæ* ferrentur, adeoque reſponſa quæ prædictis Dominis Legatis ad primam, ſecundam, tertiam & quintam Concilii poſtulationem dare libuit haud expectabat, quo factum erit ut huic præſenti tractationi neceſſario more afferatur cum & in ſe æquiſſimum ſit & in Concilio deliberatum fœdus integrum tractando ſimul complecti tam de iis quæ ad hanc *Rempub.* quam quæ ad Regna *Daniæ & Norwegiæ* ſpectant. Quapropter Concilium enixè flagitat ut Excellentiæ Veſtræ reſpondere ad prædictum noſtrum primum, ſecundum, tertium, & quintum poſtulatum velint.

Ad quartum articulum de portoriis *Gluckſtadii* cum ea jam antiquata ſint, quemadmodum Excellentiæ Veſtræ in reſponſo meminerunt, inſtat Concilium uti eorum illa antiquatio etiam per hoc fœdus rata habeatur, ne forte in poſterum revocentur.

Quod ad ſextum articulum, qui de pyratica eſt, eum quidem inſeruit Concilium ut qui ad utriuſque commoda æquè pertineret, & ad commercium in commune ſtabiliendum quod à pyratis atque prædonibus perquàm turbatur atque interrumpitur ; cumque reſponſum Dominorum Legatorum de hoc articulo ad hoſtes tantùm referatur, mentionem Piratarum nullam faciat, Concilium idcirco expreſſius reſponſum ad id petit.

Cumque prædicti Domini Legati in ſua replicatione ad reſponſum Concilii & decimum ſuum articulum, & ad eum Concilii reſponſum prætermiſerint, Concilio neceſſarium viſum eſt prioribus ſuis poſtulatis ſequentem hunc articulum adjungere.

Populum & incolas Reipub. Angliæ qui negotia aut commercium per ulla regna, regiones, aut ditionem *Regis Daniæ & Norwegiæ* habuerint portorii, tributi, cenſus, vectigalis aut ſtipendii cujuſvis plus in poſterum non ſolvere aut alio quovis modo atque populus fœderatarum *Belgii* Provinciarum, aliave quævis natio externa minimum illic ſolvens mercaturamque faciens, ſi ſolvit aut

ſolutura

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ſolutura eſt, parique frui & æquè amplâ libertate privilegiis & immunitatibus, cum in adventu, tum in reditu & quamdiu illic commorabuntur, in piſcatu etiam, mercatura, atque alio quocunque modo, quo ullius exteræ gentis populus in prædictis regnis totaque ditione dicti *Regis Daniæ* & *Norwegiæ* fruitur aut frui queat; quibus itidem privilegiis populares *Regis Daniæ* & *Norwegiæ* per omnes Provincias ac ditionem *Reipublicæ Angliæ* pariter fruentur.

Concilium Status Reipub. Angliæ ſereniſſimo Principi Domino Ferdinando *Secundo, Magnò Duci Hetruriæ, Salutem.*

Sereniſſime Princeps, Amice Chariſſime,

C*Oncilium Status*, cognito tàm per Oratorem Celſitudinis Veſtræ hìc commorantem, quam per *Carolum Longlandum* Mercatorum Anglicorum negotia *Liburni* procurantem, quanta cum benevolentia ac fide Celſitudo Veſtra navium Anglicarum in *Liburnienſem* portum ſe recipientium tutelam ſuſceperit, contra *Belgarum* naves prædatorias exitium illis atque direptionem minitantes, literis undetrigeſimo Julii datis (quas ad Celſitudinem Veſtram, jamdudum perveniſſe ſperat) ſignificavit quam id ſibi gratum acceptumque accidiſſet, eodemque tempore ſcriptum Parlamenti Reipublicæ *Angliæ* de controverſiis inter hanc *Rempub.* & *Fœderatas Belgii Provincias* in præſentia exortis ad Serenitatem veſtram unà miſit. Cumque rurſus per eundem *Carolum Longlandum* Concilium intellexerit, quæ ulterius mandata dederit Celſitudo Veſtra de incolumitate atque tutela navibus *Angliæ* præſtanda, etiam *Belgis*, ne id fieret, importunè contra nitentibus, ne hanc quidem occaſionem prætereundam eſſe cenſuit, ſignificandi rurſus Celſitudini Veſtræ ſe veſtram juſtitiam & ſingularem in tutandis navibus ſuis conſtantiam cum plurimi facere tum ſibi etiam gratiſſimam habere. Quod cum ſolidæ amicitiæ ſtudiique veſtri in hanc rempub. haud leve indicium ſit, perſuadere ſibi poterit Celſitudo Veſtra paria officia atque ſtudia in nobis erga Veſtram Celſitudinem nunquam ſe eſſe deſideraturam. Quæque declarare poſſint quàm nobis deliberatum ſit eam amicitiam quæ huic Reipub. cum Veſtra Serenitate eſt, quam conſtantiſſimè atque diutiſſimè pro virili noſtrâ parte conſervare. Nos interim navibus noſtris omnibus, quæ veſtros portus intraverint diſertis verbis mandavimus, ut ſalutationes exploſione tormentorum conſuetas, omnemque honorem debitum veſtræ Celſitudini exhibere meminerint.

Dat. Alba Aula Septemb. 1652.

Et Concilii Sigillo deinde conſignand is ſubſcripſit

Concilii Præſes.

Ad Legatum Hiſpanicum Alphonſum de Cardenas.

Excellentiſſime Domine,

LIteræ *Excellentiæ Veſtræ* $\frac{5}{15}$ *Novemb. 1652.* datæ, & à Secretario veſtro *Novemb.* 8. redditæ, unà cum duobus libellis ſupplicibus ſimul involutis, in Concilio recitatæ ſunt de navibus nimirùm *Samſone* & *San Salvadore* vulgò nominatis; ad quas Concilium reſponſum hoc reddit: Navem Anglicam præſidiariam, cum in prædictas naves non in Dunis, ut ſcribit Excellentia Veſtra, ſed in alto incidiſſet, tanquam hoſtium navem prædæ habitam in portum adduxiſſe; curiamque Ammiralatus ad quam propriè de cauſis hujuſmodi attinet cognoſcere illius cauſæ cognitionem pro jure ſibi ſumpſiſſe; ubi ſinguli partis utriuſque quorum id intereſt ampliter & liberè audientur juſque ſuum quiſque obtinebit: veſtræ porrò Excellentiæ rogatum ad illius Curiæ judices miſimus quo certiùs intelligamus quouſque iis de navibus in judicio proceſſerint. Quod ſimul ac nobis compertum erit ea dari mandata hâc de re curabimus quæ & æquum erit, & eâ dignum amicitiâ quæ huic Reipublicæ cum Rege veſtro intercedit, nec minùs confidimus

mus Regiam ejus Majeſtatem minimè paſſurum eſſe hujus Reipublicæ hoſtium bona ſub nomine ejus ſubjectorum elabi aut deliteſcere.

Subſcripſit & Concilii Sigillum apponendum curavit
Guilielmus Maſham, Concilii Præſes.

Datis ab Albâ Aulâ 11. *Novemb.*
An. Dom. 1652.

Legato Hiſpanienſi.

Excellentiſſime Domine,

ALlatum nuper ad Concilium eſt ab Navarcho noſtro *Bodileo* navium hujus Reipub. ad *Gaditanum* mare Præfecto, ſe cum tribus aliis navibus præſidiariis poſtquam undecim Belgicarum impetum continuato bidui certamine ſuſtinuiſſet, ad portum *Longonem* vulgò dictum ad ſarcienda quædam in eo prælio accepta incommoda, eaſque res comparandas quæ ſibi ad pugnam opus eſſent, in portum *Longonem* vulgò dictum ſe recepiſſe, ubi ejus loci Præfectus in eum cæteraſque ſub ejus ductu naves omnia & juſtiſſimi & humaniſſimi ſimul Viri officia implevit; cumque is locus in ditione Sereniſſimi Regis Hiſpaniarum ſit, Concilium certè ſingularem præſidii illius humanitatem reipsâ cognitam arctioris amicitiæ mutuæ tàm auſpicatò cæptæ fructum uberem eſſe exiſtimat; ſuique adeò officii ducit eſſe, ob acceptum tam opportunò beneficium ejus *Majeſtati* gratias agere, veſtramque rogat Excellentiam ut hoc *Regi ſuo* ſereniſſimo velit primo quoque tempore ſignificare, eique perſuaſum reddere *Parlamentum Reipub. Angliæ* paratum ſemper fore paria amicitiæ atque humanitatis officia oblatâ quâvis occaſione referre.

Dat. Weſtmonaſterio 11. *Novemb. An. Dom.* 1652.

Subſcripſit & Concilii Sigillum apponendum curavit
Guilielmus Maſham Concilii Præſes.

Parlamentum Reipub. Angliæ, Sereniſſimo Principi D. Ferdinando *Secundo, Magno Duci Hetruriæ, Salutem.*

Sereniſſime Princeps, Amice Chariſſime,

PArlamentum Reipub. Angliæ literas veſtræ Celſitudinis *Auguſti* ſeptimo decimo, Florentiâ datas, accepit: in quibus de reſtitutione navis cujuſdam agitur oryzâ onuſtæ, quæ navis à capitaneo *Cardio Liburnienſi* vendicatur. Et quamvis in noſtrâ Ammiralatus curiâ contra prædictum *Cardium* in eâ causâ ſententia Judicum lata jam ſit, & apud Delegatos provocatio tum penderet, tamen cum hoc Celſitudo veſtra petat, Parlamentum, quo tam amici Principis benevolentiam ac neceſſitudinem quanti faciat teſtificari poſſit, mandavit quibus curæ ea res eſt, ut navis illa cum oryzâ, vel ſaltem ejus juſtum pretium prædicto Capitaneo *Cardio* reddatur; cujus mandati fructum procurator ejus apud nos re ipsâ jam percepit. Et quemadmodum Celſitudo veſtra ſuum navibus Anglorum in portu *Liburnienſi* patrocinium atque tutelam benignè præbendo Parlamentum ſibi magnoperè devinxit (cujus rei geſtæ narratio tam ab Oratore hîc veſtro, quàm à *Carolo Longland* mercatorum noſtrorum illic procuratore delata nuper ad nos eſt) ita Parlamentum ſummo viciſſim ſtudio dabit operam, quotieſcunque occaſio dabitur, ut ſua omnia ſinceræ amicitiæ atque benevolentiæ officia in Celſitudinem veſtram ſolidè conſtare poſſint; quam adeò divinæ benignitati atque tutelæ commendatiſſimam vult eſſe.

Datis Weſtmonaſterio die Novemb. 1652.

Subſcripſit & Sigillum Reipub. apponendum curavit
Prolocutor Parlamenti Reipub. Angliæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Parlamentum Reipub. Angliæ Sereniſſimo & Potentiſſimo Principi Daniæ *Regi*, &c.

Sereniſſime & Potentiſſime Rex,

P*Arlamentum Reipub. Angliæ* poſtquam accepit ab illius Claſſis Præfecto quæ nuper ad *Hafniam* Majeſtatis Veſtræ portum miſſa eſt, ut navibus Mercatorum noſtrorum inde redeuntibus domum præſidio eſſet; prædictis navibus permiſſum non eſſe ſecum diſcedere; verùm illic Majeſtatis Veſtræ juſſu retineri; productis etiam ab eo literis Regiis veſtram ea in re ſententiam declarantibus, negat explicatas in iis literis rationes cur naves illæ retineantur ulla in parte ſibi ſatiſfacere: ut igitur in re tanti planè momenti quæque ad proſperum utriuſque Gentis ſtatum tantoperè conducit ſequuturo fortaſſe majori cuipiam incommodo maturiùs occurratur, miſit *Parlamentum* Virum illuſtriſſimum & ſpectatæ fidei *Richardum Bradſhaw Armigerum*, *Hamburgi* Oratorem, qui itidem ad Majeſtatem Veſtram Oratoris munus impleat, cum iis disertè mandatis, ut de prædicto negotio agat: Veſtramque adeò rogamus Majeſtatem eidem velit Viro & aurem benignam & fidem amplam perhibere, quicquid ſuper hoc negotio Veſtræ Majeſtati noſtro nomine propoſuerit: quam Nos divinæ Tutelæ & Providentiæ commendatam volumus.

Datis Weſtmonaſterio 6 die Novemb. An. Dom. 1652.

Sub Sigillo Parlamenti ejuſque Nomine atque Authoritate ſubſcripſit

Prolocutor Parlamenti Reipublicæ Angliæ.

Parlamentum Reipub. Angliæ Sereniſſimo Principi Venetiarum *Duci*, *Salutem.*

P*Arlamentum Reipub. Angliæ* literas Celſitudinis veſtræ *primo Junii* 1652. datas per *Laurentium Palutium* accepit, ex quibus cum & veſtrum, & Senatus propenſum in hanc Rempublicam animum proſpiciat, occaſionem hanc ſuum viciſſim erga Sereniſſimam Rempub. *Venetam* ſingulare ſtudium ac benevolentiam declarandi, libenter arripuit, quam & re ipſa idque ex animo, demonſtrare quoties uſus venerit, haudquaquam gravabitur, cui & omnes vel conſervandæ vel etiam augendæ amicitiæ uſuſque mutui rationes in medium allatæ erunt itidem acceptiſſimæ, veſtræque adeò Celſitudini & Reipublicæ Sereniſſimæ fauſta omnia ac proſpera exoptat atque precatur.

Datis Weſtmonaſterio die Decemb. An. Dom. 1652.

Subſcripſit & Parlamenti Sigillum imponendum curavit

Prolocutor Parlamenti Reipub. Angliæ.

Parlamentum Reipub. Angliæ Sereniſſimo Principi Ferdinando Secundo Hetruriæ *Magno Duci*, *Salutem.*

CUm *Parlamentum Reipub. Angliæ* antehac ſuis Navarchiis atque Præfectis navium ad loca ſub veſtræ Celſitudinis ditione appellentibus, etiam atque etiam mandaverit, ut ſe pacatè atque modeſtè gererent, eâque quâ decet obſervantiâ erga Principem Sereniſſimum cujus hæc Reſpub. & conſervare amicitiam tantoperè ſtudeat, & tantis beneficiis affecta ſit, prorſus inopinatum ſibi quidem accidit, quod à Navarcho *Appletono* in *Liburnienſi* portu inſolentiùs factum eſſe accepit; eum nimirùm ab eo vigili dum in moleſtationem ageret, vim attuliſſe, idque tum contra fidem atque obſequium huic Reipublicæ ab eo debitum, tum contra obſervantiam atque honorem qui veſtræ Celſitudini ſuâ in ditione jure optimo debetur: quam rem totam ſicuti geſta eſt, ex literis veſtris 7. & 9. *Decembris Florentiâ* datis Parlamentum intellexit; uberiùs etiam per ſpectatiſſimum virum *Almericum Salvettum*, veſtrum hìc Reſidentem; atque veſtræ Celſitudinis honorem qui hâc in re agi videtur, uſque adeò ſibi commendatum habet,

bet, ut Concilio Status id negotii dederit, uti literas Navarcho *Appletono* quam primum ſcribendas curaret, quibus is terreſtri itinere confeſtim huc advolare juberetur, inſoliti hujus facti & extraordinarii rationem redditurus (quarum exemplum literarum his incluſum unà mittitur) qui ubi advenerit & facti poſtulabitur, de eo id ſtatutum iri pollicemur, quod teſtificari poſſit ſe veſtri juris violationem haud minùs moleſte ferre, quam ſi ipſum jus ſuum violaretur. Quinetiam de nave dictâ *Phœnice Liburni* recuperatâ conſultatione habitâ, quæ res à Celſitudine veſtrâ nec non ab Oratore ſuo narratur atque urgetur, contra datam à Navarcho *Appletono* fidem fuiſſe, qua obſtrictus erat ne *Hollandos* intra conſpectum prorſus aut laternæ adoriretur, veſtramque Celſitudinem eâ fiduciâ nixam, *Hollandis* fide data de incolumitate promiſiſſe, debere proinde eorum ſatisfactioni proſpicere, quibus veſtra ſub fide damnum datum eſt, Parlamentum ab Excellentia veſtra petit, ut hoc ſibi perſuaſum habeat, hanc rem, quemadmodum ſine ſuo conſilio aut mandato eſt geſta, ita hoc etiam ab ſua voluntate ac mente longiſſimè abeſſe ut Celſitudo veſtra ullo incommodo aut honoris imminutione ex illo facto afficiatur: quin imò ſe operam daturum, ut vobis ſatisfaciendi aliqua ratio ineatur, prout ſibi quæſtione habitâ de re totâ conſtiterit: quam ut pleniùs intelligere poſſit, ipſum Navarchum *Appletonum* ab ſe audiri neceſſarium eſſe judicat; qui & eadem fide obſtrictus erat, & ab Excellentia veſtra creditur, ejuſdem violationi ſaltèm aſſenſiſſe; præſertim cum is tam brevi ſit ad nos reverſurus, atque illum poſtquam Parlamentum audiverit, & cum dicto Oratore veſtro rationes amplius contulerit, hac de re haud exigui ſane momenti eam ſententiam feret, quæ & æqua erit, ſummæque benevolentiæ qua Celſitudinem veſtram proſequitur conſentanea, collatis denique à vobis in ſe beneficiis haud indigna. De qua ne interim dubitaret Celſitudo veſtra literis per eundem hunc tabellarium ſtatim miſſis certiorem factam primo quoque tempore volebat; ſeque nullam occaſionem eſſe prætermiſſurum, quâ poſſit re ipſâ teſtari, veſtram amicitiam quanti faciat.

Datis Weſtmonaſterio 14 *die Decembris An. Dom.* 1652.

Subſcripſit & Parlamenti Sigillum imprimendùm curavit

Prolocutor Parlamenti Reipub. Angliæ.

Concilium Status Reip. Anglicanæ Sereniſſimo Principi Frederico *Hæredi Norwegiæ, Duci Sleſvici, Holſatiæ, Starmatiæ, Ditmarſiæ, Comiti in Oldenburgh & Delmenhorſt*, Salutem.

QUanquam ſapientiſſimo Deo viſum eſt rerum omnium Moderatori clementiſſimo, præter illud onus quod nobis cum majoribus noſtris commune impoſuit, ut pro libertate noſtrâ contra tyrannos honeſtiſſima bella gereremus; iis nos etiam auſpiciis eaque divinâ ope præ illis inſigniter adjuvare, ut non ſolum civile bellum reſtringuere, ſed & cauſas ejus in futurum præcidere, nec non & hoſtium externorum inopinatos impetus propulſare valuerimus, eundem tamen ſupremi numinis in nos favorem ac benignitatem gratiſſimis quantum poſſumus animis agnoſcentes, non ita rerum noſtrarum ſucceſſibus efferimur, ut non ſingularem potiùs Dei juſtitiam ac providentiam edocti, atque noſmet largiter experti, & bellum omne quantum licet averſemur, & pacem cum omnibus cupidiſſimè amplectamur. Quemadmodum igitur quæ amicitia, quæque fœderum jura nobis cum populis quibuſcunque ac Principibus antiqua interceſſêre; ea hactenùs cuiquam nec violavimus priores, nec violata voluimus, ita & Celſitudo veſtra pro vetuſtâ ſuâ cum *Anglis* & à majoribus acceptâ amicitiâ poterit certiſſimâ animi perſuaſione de nobis æqua omnia atque amica, & ſibi & ſuis polliceri. Denique ut delata à Celſitudine veſtrâ nobis ſua ſtudia atque officia plurimi ut par eſt facimus, ita operam dabimus ut neque noſtra ullo tempore vel ſibi vel ſuis deeſſe ſentiat: Veſtramque adeò Celſitudinem Omnipotentiæ numinique Dei Omnipotentis quàm maximè commendatam cupimus.

Datis in Alba Aula die Julii An. 1653.

Subſcripſit & Concilii Sigillum imprimendùm curavit

Concilii Præſes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Comiti Oldenburgico.

Illuſtriſſime Domine;

P*Arlamentum Reipub. Angliæ* plurimam ſalutem ab Amplitudine veſtra officio-
ſiſſimè atque humaniſſimè ſibi dictam, per *Hermannum Mylium*, Juriſcon-
ſultum Deputatum & Conſiliarium veſtrum accepit: qui & fauſta omnia Parla-
mento reique *Anglicæ* veſtro nomine precatus eſt, & hujus Reipub. amicitiam ut
vobis ſarta tecta permaneret ſimul expetivit: literas etiam liberi commeatus,
quibus veſtræ ditionis populus eò tutiùs negotiaretur, navigaret, & commercia
exerceret, nec non & noſtra ad publicos foris miniſtros mandata uti Amplitu-
dini veſtræ rebuſque veſtris, ſuis officiis atque conſiliis opitularentur, idem à
nobis petivit. Nos & petitis hiſce libenter annuimus, & cùm amicitiam, tùm
etiam literas illas expetitas, illaque ad miniſtros publicos mandata ſub Parla-
menti ſigillo conceſſimus. Et quanquam aliquot jam menſes abierunt, ex quo
Veſter Publicus Miniſter ad nos primum acceſſit, ea tamen dilatio neque ex eo
orta eſt, quo nos petitioni, Amplitudinis Veſtræ nomine factæ, aſſentiri gra-
varemur neque quo Veſter Deputatus nos aſſiduè ſollicitare ullo tempore
deſtiterit (qui certe omni cum diligentia, nec non officioſa ſimul inſtantia, ut
confecto negotio, compos voti dimitteretur, quotidiè nos efflagitavit) verùm
ex eo ſolùm accidit, quòd maxima quidem & graviſſima Reipub. negotia,
quæque ad eam vehementer pertinere, aut agitarentur per hoc totum fere tem-
pus, aut tranſigerentur. Qua de re dignitatem veſtram Illuſtriſſ. certiorem fa-
ciendam eſſe cenſuimus, ut ne quis dilationem hanc ſecùs interpretando, gra-
vatim aut ægrè impetratum hoc eſſe exiſtimet, quod à Parlamento Reipub.
Angliæ libentiſſimè conceſſum eſt. Cujus nomine conſignare hæc juſſus eſt

Henricus Scobell, *Clericus Parlam.*

Parlamentum Reipub. Angliæ *Illuſtribus & Ampliſſimis Conſulibus, Scul-
tetis, Landam. & Senatoribus Cantonum Helvetiæ Evangelicorum, Ti-
gurini, Bernenſis, Glaronenſis, Baſileenſis, Schaffuſienſis, Abbatiſcellani,
nec non ejuſdem Religionis Confœderatorum in Rhætia, Genevæ, San-
ctogalli, Multuſii & Biennæ, Amicis noſtis chariſſimis*, Salutem.

L Iteras veſtras, *Illuſtres Domini atque Amici Chariſſimi, Decembris* 24. 1652. ad
Nos datas accepimus, omni humanitate, benevolentiâ, ſtudioque erga nos
noſtramque Rempub. egregio refertas; quodque nobis ſemper majus & antiquius
debet eſſe, charitatem fraternam & verè chriſtianam ſpirantes. Deoque im-
primis Optimo Maximo gratias agimus, qui vos totque veſtras *Civitates* nobi-
liſſimas, non tam illis montium clauſtris quàm inſitâ veſtrâ fortitudine, pietate,
& prudentiſſimâ æquiſſimâque rerum civilium adminiſtratione, mutuâ deni-
que fœderum fide circumvallatas atque munitas, firmiſſimum univerſis ortho-
doxis præſidium illis in locis excitavit atque conſtituit: vos deinde, qui per om-
nem Europam primi fere mortalium poſt invectas ab Aquilone Barbarorum
Regum tyrannidos, Deo veſtram virtutem proſperante, libertatem vobis pe-
periſtis, partam haud minore prudentiâ ac moderatione, tot per annos, illiba-
tam conſervaſtis; de nobis noſtrâque libertate nuper vindicatâ tàm præclarè
ſentire, tamque ſinceros Evangelii cultores de noſtro in orthodoxam fidem amore
ac ſtudio, tàm conſtantèr perſuaderi, id quidem longè nobis gratiſſimum eſt.
Quod autem ad pacem nos piè ſanè & affectu, ut nobis eſt perſuaſiſſimum,
verè chriſtiano adhortamini, permagnum certè pondus apud nos ea adhortatio
habere debet; cum propter ipſam rem, quam ſuadetis, maximè expetendam,
tùm propter ſummam etiam authoritatem, quæ Vobis præ cæteris hac in parte
meritò tribuenda eſt, qui inter maximos circumquaque bellorum tumultus, &
ipſi ſummam pacem boni foriſque tamdiu colitis, & aliis omnibus pacis colen-
dæ ſimul hortatores & exemplum optimum extitiſtis; cùm id denique ſuadea-
tis, quod nos deditâ operâ, idque haud ſemel, non tam noſtris rationibus,
quàm univerſæ rei Evangelicæ proſpicientes, per Legatos alioſque publicos Mi-
niſtros

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

niſtros petivimus, amicitiam nimirùm & arctiſſimum fœdus cum fœderatis *Belgarum Provinciis* feriendum. Verùm illi (ſive illa perpetuò nobis infeſta, regiis addicta partibus, tyrannidis & ipſa apud ſuos affectatæ comperta *Arauſiana* factio potiùs dicenda eſt) quo pacto Legatos noſtros, non de pace, ſed de fraternâ amicitiâ ac fœdere arctiſſimo venientes acceperint, quas poſtea belli cauſas præbuerint, ut nos, inter ipſa Legatorum ſuorum de fœdere colloquia, inſtructâ claſſe nihil tale cogitantes, in ipſis navium ſtationibus noſtris, ultrò laceſſerint, ex illo à nobis eâ de re publicè ſcripto, & nunc unà cùm hiſce literis ad vos miſſo, abundè intelligetis. Nos autem in id ſedulò incumbimus, Deo benè juvante, quamvis re hactenùs tàm proſperè geſtâ, ut neque noſtris quicquam viribus aut copiis tribuamus, ſed Uni Omnia Deo, neque ſucceſſibus inſolentèr efferamur: Eundemque animum retinemus conficiendæ juſtæ atque honeſtæ pacis omnes occaſiones amplecti paratiſſimum. Vos interim, *Illuſtres ac præſtantiſſimi Domini*, quibus pium atque præclarum hoc ſtudium eſt, ſolo Evangelico amore impulſis, fratres inter ſe certantes componere atque conciliare, & omni apud homines laude digni, cœleſtis illius pacificorum præmii apud Deum haud dubiè compotes futuri, cujus ſummæ benignitati atque gratiæ vos veſtroſque omnes ex animo commendatos volumus, ſi quâ in re vobis uſui eſſe poſſumus, ad omnia cum amicorum tùm fratrum officia promptiſſimi.

Datis Weſtmonaſterio die Octobris An. Dom. 1653.

Subſcripſit & Parlamenti Sigillum imprimendum curavit

Prolocutor Parlamenti Reipub. Angliæ.

Legato Hiſpanico.

Illuſtriſſime Domine;

CUm graves ad nos allatæ eſſent querelæ *Philippi Noelli*, *Joannis Godalli*, & ſocietatis mercatorum in Anglia *Foienſium*, Navem quandam ſuam *Annam Foyenſem* dictam, navem *Anglicam* à ſeſe inſtructam, ſuis mercibus onuſtam, cum domum ſuam ad portum *Foyenſem*, curſum teneret circa Feſtum *Michaelis Archangeli*, à nave quadam præſidiaria *Oſtendenſi*, cui præfuit *Eraſmus Bruerius*, oppreſſam injuſtè & ſine cauſa captam fuiſſe, inque ea nautas indignè & barbarè tractatos, Conſilium Status ea de re ad *Marchionem Ledæ* ſcripſit, (quarum literarum exemplar Amplitudini veſtræ unà cum his mittimus) expectabatque ab eo ſine mora mandatum iri ut ex jure & æquo iſta in re quam primum agerentur. Verùm cum denuò prædictus *Noëllus* unà cum illa ſocietate graviter queratur, quamvis literæ noſtræ *Marchioni* redditæ fuerint, & mercatores illi ab eo tempore ſe *Brugas* ad maritimarum cauſarum curiam contulerint, ibique jus ſuum ſuæque cauſæ veritatem probaverint, juſtitiam tamen ſibi denegari, tamque iniquè ſecum agi ut quamvis per tres ampliùs menſes cognitioni matura res fuerit, tamen ab illa curia ſe impetrare non poſſe ut ſententiam tandem ferat; quin navis eorum & bona nihilo minus retineantur, ſeque per hanc moram in perſequendo jure ſuo magnos ſumptus feciſſe. Non ignorat *Amplitudo Veſtra* & juri Gentium & commercii & amicitiæ, quæ inter Anglos & Flandros eſt, contrarium eſſe, ut navis aliqua *Oſtendenſis* navem aliquam *Anglicam* caperet, ſi quidem mercibus *Anglicis* onuſta *Angliam* petat; quæque ab illo Præfecto in nautas *Anglicos* inhumaniter ac barbarè commiſſa ſunt pœnam gravem mereri. *Concilium* itaque hanc rem Amplitudini veſtræ commendat, petitque ut de ea in *Flandriam* ſcribere velitis, eamque operam primo quoque tempore dare ut ne hoc negotium diutiùs extrahatur, ſed uti ea juſtitia fiat, ut prædicta navis & bona, unà cum damnis, ſumptibus & fœnore quæ *Angli* iſti propter illam injuſtam interceptionem ſuſtinuerunt, Authoritate Curiæ maritimæ *Brugenſis*, aut alio modo bono iis reddantur, utque curetur nequa ejuſmodi interceptio deinceps fiat, quin amicitia quæ noſtris hominibus cum *Flandris* intercedit ſine ulla violatione conſervetur.

Obſignatum nomine & juſſu Concilii Status Parlamenti authoritate conſtituti.

Marchioni Ledæ.

Illuſtriſſime Domine;

GRaves ad nos allatæ ſunt querelæ, à *Philippo Noëllo*, & *Joanni Godallo*, & Societate mercatorum *Foyenſium*, de nave quadam ſua, cui nomen *Anna Foyenſis*, quæ cum eſſet Navis Anglica, ab illis inſtructa, & ipſorum ſolummodo mercibus onuſta, circiter feſtum *Michaelis Archangeli* ad portum ſuum renavigans, à nave præſidiaria quæ ad *Oſtendam* pertinebat, cujus erat Præfectus *Eraſmus Bruerus*, de improviſo capta fuit. Nuntiatum porrò eſt, *Oſtendenſes*, cum in ſua poteſtate navis eſſet, nautas omnes nimis inhumaniter tractâſſe, accenſo fune digitis admoto, & navis magiſtrum undis immerſiſſe, atque pœne ſuffocaſſe, ut minimè veram ab ipſo confeſſionem extorquerent, de navi atque mercimoniis illis, quaſi Gallorum eſſent. Quod tametſi Magiſter ille cæterique ſocii navis firmiter pernegabant, *Oſtendenſes* tamen, & navim & mercedes in portum ſuum abduxerunt. Hæc in *Curia Navali Angliæ*, inquiſitione factâ, teſtibuſque adhibitis, vera eſſe apparuere, ut ex autographis teſtimoniorum quæ cum his literis ſimul miſimus manifeſto liquebit. Cum itaque illa Navis, *Anna Foyenſis* dicta, atque mercimonia omnia peculiariter verè ac propriè ad *Anglos* pertineant, adeo ut nulla cauſa appareat cur *Oſtendenſes* vel illam vel ea vi caperent, multò minùs auferrent navis Magiſtrum, aut ſocietatem tam durè tractarent; cumque ſecundùm leges Nationum atque amicitiam inter *Anglos Flandroſque*, navim illam atque mercimonia reddi oporteat, magnoperè petimus ab Excellentia veſtra, ut jus ſuum *Anglicani* maturè obtineant, atque illis ſatisfiat qui damnum acceperunt, utque commercium, & Amicitia quæ inter *Anglos Flandroſque* eſt, diù atque firmitèr conſervetur.

Legato Hiſpanico.

P*Arlamentum Reipub. Angliæ* cum intelligat, plurimos ex populo in hâc urbe tàm Excellentiæ veſtræ, quàm aliorum Legatorum & miniſtrorum ab exteris regionibus publicorum hic verſantium domos *Miſſæ* audiendæ causâ frequentare, *Concilio Status* mandavit, uti Excellentiæ veſtræ ſignificaret, cùm hoc gentis hujus legibus damnatum, ac in hâc noſtrâ Republica mali admodum exempli ſit, offenſioniſque plenum, cenſere ſe, ſui planè officii eſſe, ne quid tale dehinc fiat providere; cœtuſque ejuſmodi in futurum prorſùs interdicere. Quâ de re Excellentiam veſtram admonitam nunc eſſe cupimus, ut ne quem ex populo hujus Reipublicæ *Miſſæ* audiendæ causâ ſuam in domum poſthàc velit admittere. Et quemadmodum *Parlamentum* diligenter curabit ut Legati jus & privilegia quæque veſtræ Excellentiæ inviolata ſerventur, ita hoc ſibi perſuaſiſſimum habet, *Excellentiam* veſtram, quamdiu hìc commoratur, leges hujus Reipub. per ſe ſuoſve nolle ullo modo violatas.

Summarium damnorum ſingulorum & haud fictorum quibus Societas Anglicana *multis* Orientalis Indiæ *Locis à* Belgica Societate *affecta eſt.*

	l.	s.	d.
1. DAmna illa ſedecim Articulis comprehenſa & pridem exhibita, quorum ſumma eſt 298555 *Regiorum* $\frac{8}{8}$ quæ eſt monetæ noſtræ	74638	15	00
2. De *Pularonis* Inſulæ fructibus ſatisfactionem dari poſtulamus ab anno 1622, ad hoc uſque tempus, ducenties millenum *Regiorum* $\frac{8}{8}$ præter diſpendium futurum donec jus ditionis in illam Inſulam nobis reſtituatur eo rerum ſtatu in quo fuit cum erepta nobis eſt, prout fœdere ſancitum erat: quod eſt noſtræ monetæ	50000	00	00
3. Satisfactionem poſtulamus de omnibus illis mercimoniis cibariis & apparatibus, qui ab Agentibus Societatis *Belgiæ* apud *Indos* ablati ſunt, aut iis traditi, aut ulli ex eorum navibus eo curſum tenentibus aut inde redeuntibus, quorum ſumma eſt 80635. *Regiorum*: noſtræ monetæ	20158	00	00

4. Satiſ-

4. Satisfactionem poſtulamus ob portoria *Mercium Belgicarum* quæ in *Perſide* aut navibus impoſitæ ſunt, aut in terram expoſitæ ab anno 1624. prout nobis à Rege *Perſarum* conceſſum erat, quæ minoris æſtimare non poſſumus quam Octogies millenis *Regiis*

20000 00 00

5. Satisfactionem poſtulamus ob quatuor ædes malitioſiſſimè & iniquiſſimè *Joccatræ* incenſas, unà cum mercium Apothecis repoſitoriis & apparatibus, cui rei Prætor illic *Belgicus* occaſionem dedit, de quibus omnibus ex eo ipſo loco certiores poſtea facti ſumus quam priores querelas exhibueramus, cujus damni ſumma eſt ducenties millenum *Regiorum*

50000 00 00

6. Satisfactionem poſtulamus ob 32899 *Libras piperis* ex nave *Endimione* vi ablatas *anno* 1649. cujus damni ſumma eſt

6000 00 00

220796 15 00

Summarium Damnorum aliquot particularium quibus etiam à Belgica Orientalis Indiæ Societate *affecti ſumus.*

	l. s. d.
1. PRopter damna quæ per eos fecimus qui *Bantamum* obſederunt, unde factum eſt ut per ſex annos continuos eo commercio excluſi ſimus, & conſequenter occaſione ſexcenties mille Regios in coëmendo pipere locandi pro rata noſtra portione, quo multas naves noſtras in reditu onerare potuiſſemus, quo onere cum carerent paſſim per *Indiæ* littora cariem traxere: interea ſors noſtra apud *Indos* quæ vel pecuniæ vel bonorum erat ſtipendio nautico commeatu alioque apparatu imminuta & exhauſta eſt, adeo ut prædictæ Jacturæ haud minoris æſtimari queant vicies centies & quater millenis Regiis, id eſt noſtræ monetæ	600000 co 00
2. Plura etiam propter damna ex amiſſa parte noſtrà debita fructuum in *Inſulis Moluccis*, *Banda* & *Amboyna*, ex quo tempore per cædem noſtrorum ibi factam pulſi inde ſumus ad uſque illud tempus quo de jactura hac atque diſpendio nobis ſatisfiat, quod ſpatium temporis ab anno 1622. ad hunc annum præſentem 1650. pro reditu annuo 25000. *Librarum*, annis 28. Summam conficit	700000 00 00
3. Reparationem inſuper poſtulamus centies & bis millenum nongentorum quinquaginta novem *Regiorum Surattæ* à Populo *Mogulli* nobis ablatorum, quos *Belgæ* eum in modum tutati ſunt, ut neque ex pecuniis neque ex bonis ejus populi quæ in ipſorum *Juncis* ſeu Navibus erant damna noſtra reſarcire poſſemus, quod quidem perficere & conati ſumus & in manu noſtra ſitum erat, niſi eos *Belgæ* iniquiſſimè defendiſſent, quæ pecunia amiſſa ad impenſas faciendas jamdudum in Europa triplum peperiſſet: quod nos æſtimamus	77020 00 00
4. Ob Portoria *Perſidis* quorum dimidia pars ab Rege *Perſarum Anglis* conceſſa eſt anno 1624. quæ uſque ad annum 1629. ſupputata æſtimatur octies millenis *Regiis*, quemadmodum prius exponitur qua ratione ſubducta quatuor mille Librarum in annos ſingulos præbere tenentur ab anno 1629. à quo unus & viginti anni ſunt, atque indè ſumma conficietur	84000 00 00
Ab altero ſummario	220796 15 00
Summa totalis	1681816 15 00

Locus Figuræ Regii O

Debitum ab eo tempore fœnus ſortem ipſam longè ſuperabit.

LI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

LITERÆ Oliverii Protectoris Nomine ſcriptæ.

Comiti Oldenburgico.

Illuſtriſſime Domine ;

PER literas veſtras *Januarii die vigeſimo 1654.* datas certior ſum factus, nobilem virum *Fridericum Matthiam Wolifogum* Secretarium veſtrum, & *Chriſtophorum Griphiandrum* cum certis mandatis ab illuſtriſſimâ dignitate veſtra in *Angliam* miſſos fuiſſe. Qui cum ad nos acceſſiſſent, & ſuſceptam *Anglicanæ Reipublicæ* adminiſtrationem nobis veſtro nomine gratulati ſunt ; & uti vos veſtrâque ditio in hanc pacem, quam cum *Fœderatis Belgii Ordinibus* proxime fecimus, aſſumeremini : ut denique *Salvam-Guardiam* illam quam vulgo vocant, à *Parlamento* nuper vobis conceſſam, noſtrâ nunc authoritate confirmaremus, petiverunt : ob iſtam itaque gratulationem tam amicam maximas, ut æquum eſt, gratias agimus : & illa duo poſtulata libenter conceſſimus ; nulli etiam occaſioni in poſterum defuturi, quæ ſtudium in vos noſtrum poterit ullo tempore declarare. Idque ex ſupradictis Oratoribus veſtris plenius vos arbitror intellecturos ; quorum fides, ac diligentia in hoc veſtro apud nos negotio præclarè conſtitit. Quod reliquum eſt, vobis, rebuſque veſtris felicitatem, atque ex voto pacem omnem exopto.

Weſtmonaſterio. Jun. 27. 1654.

Illuſtriſſimæ Dignitatis veſtræ ſtudioſiſſimus
Oliverius, Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, &c. Protector.

Comiti Oldenburgico.

Illuſtriſſime Domine ;

LIteras veſtras *Maii* ſecundo die *Oldenburgo* datas accepi haud uno nomine gratiſſimas ; cùm quòd eſſent ipſæ ſingulari ergà me humanitate ac benevolentiâ refertæ ; tum quod illuſtriſſimi Domini Comitis *Antonii* perdilecti Filii veſtri manu redditæ. Id quod eò magis honorificum mihi duco, ex quo illius virtutes tantâ ſtirpe dignas, moreſque eximios, ſtudium denique in me egregium, non tam acceptum ab aliis quàm re ipſâ cognitum atque perſpectum jam habeo. Neque dubium eſſe poteſt, quin eandem quoque ſuis domi ſpem faciat, fore ſe Patris optimi præſtantiſſimique ſimillimum ; cujus præclara virtus atque prudentia perfecit, ut tota illa ditio *Oldenburgica* permultis ab annis, & ſummâ pace frui, & pacis commoda percipere inter ſæviſſimos undique circumſtrepentium bellorum tumultus potuerit. Talem itaque amicitiam quidni ego quamplurimi facerem, quæ poteſt inimicitias omnium tam ſapienter ac providè cavere. Pro munere denique illo magnifico eſt, *Illuſtriſſime Domine*, quòd gratias habeo ; pro jure eſt ac merito tuo, quòd ex animo ſum

Illuſtriſſimæ dignitatis veſtræ ſtudioſiſſimus
Oliverius, Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, &c. Protector.

Weſtmonaſterio. 29 Jun. 1654. *Illuſtriſſimo Domino* Antonio Gunthero, *Comiti in Oldenburgh, & Delmenhorſt, Domino in Jehvern, & Kniphauſen.*

Oli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Oliverius *Protector Reipub. Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, &c. Sereniſſimo Principi* Carolo Guſtavo *Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regi, Magno Principi Finlandiæ, Duci Eſthoniæ, Careliæ, Bremæ, Verdæ, Stetini, Pomeraniæ, Caſſubiæ & Vandaliæ, Principi Rugiæ, Domino Ingriæ, Wiſſmariæ, necnon Comiti Palatino Rheni, Bavariæ, Jul. Cliviæ & Montium Duci, &c.* Salutem.

Sereniſſime Rex;

CUM Suecorum Regnum per hoſce dies ſummis populi ſtudiis, omniumque ordinum ſuffragiis liberrimis tranſlatum ad vos eſſe, toto orbe terrarum percrebuerit, id maluiſſe Majeſtatem veſtram ſuis literis amiciſſimis, quàm vulgatâ famâ nos intelligere, & ſummæ benevolentiæ erga nos veſtræ, & honoris inter primos attributi argumentum haud leve eſſe ducimus. Illam itaque veſtris meritis egregiis acceſſionem dignitatis, præmiumque virtute tantâ digniſſimum, & ſponte, & jure vobis gratulamur: idque ut *Majeſtati* veſtræ, *Suecorumque* Genti, reique toti *Chriſtianæ* bonum atque fauſtum ſit, quod & vobis maximè in votis eſt, junctis precibus Deum oramus. Quòd autem fœderis inter hanc Rempublicam, *Seciæque* Regnum recens icti conſervationem Majeſtas veſtra, quod ad ſe attinet integerrimam, uſque eò curæ ſibi fore confirmat, ut quæ nunc intercedit amicitia, non permanere ſolum, ſed, ſi id fieri poteſt, augeſcere etiam indies poſſit, id vel in dubium vocare nefas eſſet, tua tanti Principis fide interpoſita, cujus eximia virtus non ſolùm in peregrina terra Regnum tibi hæreditarium peperit, ſed tantùm etiam potuit, ut auguſtiſſima Regina, *Guſtavi* filia, cui parem omni laude Heroinam multa retrò ſæcula non tulêre, poſſeſſione imperii juſtiſſima inopinanti tibi ac nolenti ultrò cederet. Veſtrum denique tam ſingulare erga nos ſtudium, tamque præclaram animi ſignificationem nobis eſſe gratiſſimam omni ratione perſuaſum eſſe vobis cupimus; nullumque nobis pulchrius certamen fore, quàm ut veſtram humanitatem noſtris officiis nullo tempore defuturis, ſi id poteſt fieri, vincamus.

Weſtmonaſterio, die
4 Julii, 1654.
Majeſtatis veſtræ Studioſiſſimus
Oliverius, Reipub. Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, &c. Protector.

Illuſtriſſimo Domino Ludovico Mendezio de Haro.

QUod accepi ex literis tuis, *Illuſtriſſime Domine*, conſtitutum ac nominatum jam eſſe ab Sereniſſimo *Hiſpaniarum* Rege Legatum, qui de ſuſcepta à me *Anglicana* Republica gratulatum huc primo quoque tempore veniret; cùm eſt meritò per ſe gratum, tùm tu id, qui ex te imprimis hoc me cognoſcere voluiſti, ut eſſet mihi aliquanto gratius atque jucundius, ſingulari tuo ſtudio atque officii celeritate effeciſti. Sic enim diligi atque probari me abs te, qui virtute tua atque prudentia tantam apud Regem tuum authoritatem tibi conciliaſti, ut vel maximis illius Regni negotiis par animo præſis, haud minori profectò mihi voluptati debet eſſe, quàm judicium præſtantiſſimi viri ornamento mihi intelligo fore. De meo autem in Sereniſſimum *Hiſpaniarum* Regem propenſo animo, & ad amicitiam cum iſto regno conſervandam, atque etiam indies exaugendam promptiſſimo, & huic qui nunc adeſt Legato ſatisfeciſſe me ſpero, & alteri, cùm advenerit, cumulatè ſatisfacturum. De cætero, *Illuſtriſſime Domine*, qua nunc flores apud regem tuum dignitate ac gratia, eam tibi perpetuam exopto; quaſque res geris bono publico & adminiſtras, volo tibi proſperè feliciterque evenire.

Albâ Aulâ, Septembris
die, 1654.
Amplitudinis tuæ Illuſtriſſimæ Studioſiſſimus,

Oliverius, Protector Reipub. Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, &c.

Sere-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Sereniſſimo Principi Carolo Guſtavo Adolpho, *Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regi, &c.*

CUM de voluntate veſtræ Majeſtatis in me ſinguiari ex veſtris ſim nuper literis perſuaſus, quibus & ipſe pari ſtudio reſcripſerim, videor mihi ex ratione prorſus amicitiæ noſtræ deinceps facturus, ſi quemadmodum quæ grata acciderint ad lætitiam mutuam communicem, ita quæ contraria, de iis vobis tanquam amiciſſimis, animi mei ſenſum doloremque aperiam. De me equidem ſic exiſtimo, eo me in loco Reipub. jam eſſe conſtitutum, ut communi Proteſtantium, paci imprimis & quantum in me eſt conſulere debeam. Quo gravius neceſſe eſt feram quæ de *Bremenſium* & *Suecorum* præliis mutuiſque cladibus ad nos perferuntur. Illud primum doleo, amicos utroſque noſtros tam atrociter tamque Proteſtantium rationibus periculosè inter ſe decertare; pacem deinde illam Monaſterienſem quæ Reformatis omnibus ſummo præſidio credebatur fore, ejuſmodi peperiſſe infœlix bellum: ut nunc arma *Suecorum* in eos converſa ſint quos inter cæteros paulo ante religionis cauſâ acerrimè defenderent: idque potiſſimum hoc tempore fieri, cum Pontificii per totam fere Germaniam Reformatos ubique rurſus opprimere, & ad intermiſſas pauliſper injurias vimque priſtinam redire palam dicantur. Cum itaque intelligerem dierum aliquot inducias ad *Bremam* urbem jam eſſe factas, non potui ſane quin Majeſtati veſtræ, occaſione hac datâ, ſignificarem quàm cupiam ex animo quamque enixè Deum pacis orem, uti iſtæ induciæ utrique parti feliciter cedat; utque in pacem firmiſſimam ex compoſitione utrinque commoda poſſint deſinere: quam ad rem ſi meam operam conferre quicquam aut uſui fore Majeſtas veſtra judicaverit, eam vobis libentiſſimè ut in re Divino Numini procul dubio acceptiſſimâ polliceor atque defero. Interea Majeſtatis veſtræ conſilia omnia ut ad communem *Chriſtianæ* rei ſalutem dirigat Deus atque gubernet, quod idem non dubito, quin & vos maximè velitis, animitùs exopto.

Majeſtatis veſtræ ſtudioſiſſimus
Alba Aula Oct. 26. 1654. *Oliverius*, Prot. Reip. Angliæ, &c.

Magnificis Ampliſſimiſque Conſulibus ac Senatoribus Civitatis Bremenſis.

EX literis veſtris per Oratorem veſtrum *Henricum Oldenburgum* ad nos datis, coortum civitati veſtræ cum vicino potentiſſimo diſſidium, quaſque exinde ad anguſtias redacti ſitis, eò majore cum moleſtia ac dolore intelligo, quo magis *Bremenſem* Civitatem præter cæteras Orthodoxâ religione præſtantem diligo atq; amplector; neque in votis quicquam habeo antiquius, quàm ut univerſum Proteſtantium nomen fraterno conſenſu atque concordiâ in unum tandem coaleſcat. Lætari interim communem Reformatorum hoſtem hiſce noſtris contentionibus & ferocius paſſim inſtare certiſſimum eſt. Ipſa autem controverſia, cum deciſionis noſtræ non ſit quæ vos jam nunc exercet, Deum itaque oro ut quæ cœptæ ſunt induciæ poſſint fœlicem exitum ſortiri. Equidem quod petiſtis ad *Suecorum* Regem ea de re ſcripſi ſuaſor pacis atque concordiæ, Deo nimirum imprimis gratæ, meamque operam ut in re tam pia libens detuli, vos uti æquum animum, neque ab ullis pacis conditionibus, honeſtis quidem illis, abhorrentem ſuadeo geratis; veſtramque civitatem divinæ tutelæ ac providentiæ commendo.

Amplitudinis Veſtræ Studioſiſſimus
Albâ Aulâ Octob. 26. 1654. Oliverius *Protector Reipub. Angliæ, &c.*

Oliverius *Protector Reip. Angliæ Illuſtriſſimo Principi Tarentino S. P. D.*

PErſpectus ex literis tuis ad me datis Religionis amor tuus, & in *Eccleſias Reformatas* pietas eximia, ſtudiumque ſingulare, in iſtâ præſertim generis nobilitate ac ſplendore, eoque ſub Regno in quo deficientibus ab Orthodoxa fide tot

tot ſunt nobiliſſimis quibuſque ſpes uberes propoſitæ, tot firmioribus incommoda ſubeunda, permagno me planè gaudio ac voluptate effecit. Nec minus gratum erat placuiſſe me tibi eo ipſo Religionis nomine, quo tu mihi dilectus atque charus inprimis eſſe debes. Deum autem obteſtor ut quam de me ſpem Eccleſiarum & expectationem eſſe oſtendis, poſſim ei aliquando vel ſatisfacere, ſi opus erit, vel demonſtrare omnibus, quàm cupiam non deeſſe. Nullum equidem fructum laborum meorum, nullum hujus quam obtineo in Repub. meâ ſive dignitatis ſive muneris, nec ampliorem exiſtimarem, nec jucundiorem, quàm ut idoneus ſim, qui Eccleſiæ Reformatæ vel amplificationi vel incolumitati, vel, quod maximum eſt, paci inſerviam. Te verò hortor magnopere ut religionem Orthodoxam qua pietate ac ſtudio à majoribus acceptam profiteris, eâdem animi firmitate atque conſtantiâ ad extremum uſque retineas. Nec ſanè quicquam erit te tuiſque Parentibus religioſiſſimis dignius, nec quod pro tuis in me meritis, quanquam tuâ causâ cupio omnia, optare tibi melius, aut præclarius queam, quàm ſi ſic te pares atque inſtituas, ut Eccleſiæ, præſertim patriæ, quarum in diſciplina tam felici indole tamque illuſtri loco natus es, quanto cæteris præluces, tanto firmius in te præſidium ſuis rebus conſtitutum eſſe ſentiant. Vale.

Albâ Aulâ die Aprilis 1655.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ Sereniſſimo Principi* Immanueli Sabaudiæ *Duci*, Pedemontii *Principi*, *Salutem*.

Sereniſſime Princeps,

REdditæ ſunt nobis *Genevâ*, nec non ex *Delphinatu* aliiſque multis ex locis ditione veſtræ finitimis literæ, quibus certiores facti ſumus, Regalis veſtræ Celſitudinis ſubditis *Reformatam* Religionem profitentibus, veſtro Edicto atque authoritate imperatum nuper eſſe, uti triduo quàm hoc edictum promulgatum erit ſuis ſedibus atque agris excedant pœnâ capitis, & fortunarum omnium amiſſione propoſita, niſi fidem fecerint ſe derelictâ religione ſuâ, intra dies viginti *Catholicam* Religionem amplexuros: Cumque ſe ſupplices ad Celſitudinem veſtram Regalem contuliſſent, petentes uti edictum illud revocetur, utque ipſi priſtinam in gratiam recepti, conceſſæ à Sereniſſimis Majoribus veſtris libertati reſtituantur, partem tamen executus veſtri in eos impetum feciſſe multos crudeliſſime trucidaſſe, alios vinculis mandaſſe, reliquos in deſerta loca monteſque nivibus coopertos expuliſſe, ubi familiarum aliquot centuriæ, eo loci rediguntur ut ſit metuendum ne frigore & fame, brevi ſint miſerè omnes perituræ. Hæc cum ad nos perlata eſſent, haud ſane potuimus quin, hujus afflictiſſimi populi tanta calamitate auditâ, ſummo dolore ac miſeratione commoveremur. Cum autem non humanitatis modo ſed ejuſdem religionis communione, adeoque fraternâ penitus neceſſitudine cum iis conjunctos nos eſſe fateamur, ſatisfieri à nobis neque noſtro erga Deum officio, neque fraternæ charitati, neque religionis ejuſdem profeſſioni poſſe exiſtimavimus, ſi in hac fratrum noſtrorum calamitate ac miſeria ſolo ſenſu doloris afficeremur, niſi etiam ad ſublevanda eorum tot mala inopinata, quantum in nobis eſt ſitum, omnem operam noſtram conferamus. Itaque à veſtra imprimis Celſitudine Regali majorem in modum enixè petimus & obteſtamur, ut ad inſtituta Sereniſſimorum Majorum ſuorum, conceſſamque ab iis omni tempore & confirmatam ſubditis ſuis *Vallenſibus* libertatem velit animum referre. In quâ concedendâ atque confirmandâ, quemadmodum id præſtiterunt, quod Deo per ſe gratiſſimum proculdubio eſt, qui conſcientiæ jus inviolabile ac poteſtatem penes ſe unum eſſe voluit, ita dubium non eſt quin Subditorum etiam ſuorum meritam rationem habuerint, quos & in bello ſtrenuos ac fideliſſimos & in pace dicto ſemper audientes experti fuiſſent. Utque Serenitas Veſtra Regalis in cæteris omnibus & benignè & glorioſè factis Avorum ſuorum veſtigiis optimè inſiſtit, ita in hoc nolit ab iiſdem diſcedere etiam atque etiam obſecramus; ſed & hoc edictum, & ſi quod aliud inquietandis *Reformatæ* Religionis causâ ſubditis ſuis rogatum ſit, uti abroget; ipſos patriis ſedibus atq; bonis reſtituat; conceſſa jura ac libertatem

 priſtinam

priſtinam ratam iis faciat; accepta damna ſarciri, & eorum vexationibus finem imponi jubeat. Quod ſi fecerit Regalis Celſitudo veſtra, & rem Deo acceptiſſimam fecerit, miſeros illos & calamitoſos erexerit & recrearit, & à ſuis omnibus vicinis, quotquot *Reformatam* Religionem colunt, maximam gratiam inierit; nobiſque potiſſimùm, qui veſtram in illos benignitatem atque clementiam obteſtationis noſtræ fructum arbitrabimur. Quod & ad omnes officiorum reddendas vices nos obligaverit; nec ſtabiliendæ ſolùm verum etiam augendæ inter hanc Remp. veſtramque ditionem neceſſitudinis & amicitiæ fundamenta firmiſſima jecerit. Neque verò hoc minus ab juſtitia veſtra & moderatione animi nobis pollicemur: quam in partem Deum Opt. Max. oramus uti mentem veſtram & cogitationes flectat: vobiſque adeo veſtroque populo pacem ac veritatem & ſucceſſus rerum omnium felices ex animo precamur.

Albà Aulà. May 1655.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi Tranſylvaniæ, Salutem.*

Sereniſſime Princeps,

EX literis veſtris *ſexto decimo Novembris* 1654. ad nos datis, ſingularem erga nos benevolentiam veſtram atque ſtudium perſpeximus; & Internuntius veſter qui illas nobis literas dedit de contrahenda nobiſcum ſocietate & amicitia voluntatem veſtram ampliùs coram expoſuit. Nos certè occaſionem hanc eſſe datam, unde noſtrum quoque erga vos animum, & quanti Celſitudinem veſtram meritò faciamus declarare atque oſtendere poſſimus, haud mediocriter ſanè gaudemus. Cum autem Veſtra in Rempublicam Chriſtianam præclara merita laboreſque ſuſcepti ad nos uſque famà pervenerint & hæc omnia certiùs, & quæ amplius rei *Chriſtianæ* vel defendendæ vel promovendæ cauſa in animo habeatis Celſitudo veſtra ſuis literis communicata nobis amiciſſimè voluerit, ea uberiorem inſuper lætandi materiam nobis attulere: Deum nempe iis in regionibus excitaſſe ſibi tam potentem atque egregium ſuæ gloriæ ac providentiæ miniſtrum; qui, cum virtute atque armis tantum poſſit, de religione communi *Proteſtantium* tuenda, cui nunc undiq; malè & dictum & factum eſt, nobiſcum unà ſociare conſilia cupiat. Deus autem qui utriſque nobis tametſi locorum intervallo tam longè disjunctis, eundem Religionis Orthodoxæ defendendæ ſtudium atque animum injecit, dubium non eſt quin earum præcipue rationum author nobis futurus ſit, unde & nobis & inter nos & Reformatorum reliquis principibus ac civitatibus hac in re maximo eſſe adjumento atque uſui poſſimus, occaſionibus certè omnibus intenti, ſi quas Deus obtulerit, iis quod ad nos attinet, eodem Deo benè juvante, non deerimus. Interea Celſitudini Veſtræ ſine ſummo dolore commemorare non poſſumus quanta inclementia Dux Allobrogum ſubditos ſuos Alpinarum quarundam Vallium incolas Orthodoxam Religionem retinentes perſequutus ſit. Quos non ſolùm ſeveriſſimo Edicto quotquot Romanam Religionem ſuſcipere recuſarunt ſedes avitas, bonaque omnia relinquere coëgit; verùm etiam ſuo exercitu adortus eſt, qui multos crudeliſſime concidit, alios barbarè per exquiſitos cruciatus necavit, partem verò maximam in montes expulit fame & frigore abſumendam, exuſtis domibus, & ſiqua eorum bona ab illis carnificibus non ſint direpta. Hæc ut ad vos jamdudum nuntiata ſunt & Celſitudini Veſtræ tantam crudelitatem graviter diſplicuiſſe, & veſtram opem atque auxilium, quantum in vobis eſt, illis miſerrimis, ſiqui tot cædibus atque miſeriis adhuc ſuperſunt, non defuturum, nobis facilè perſuadetur. Nos literas Duci *Sabaudiæ* ad deprecandum ejus infenſum in ſuos animum jam ſcripſimus; ſicut & Gallorum Regi, idem ut is etiam velit facere; vicinis denique Reformatæ Religionis Principibus uti de illa ſævitia tam immani quid nos ſentiamus intelligere poſſint: quæ quanquam in illos inopes primum cœpta eſt, idem tamen omnibus eandem religionem profitentibus minatur: eoque majorem illis proſpiciendi ſibi in commune ſuiſque omnibus conſulendi neceſſitatem imponit: quam & nos eandem rationem, prout Deus nobis in animum induxerit, ſemper ſequemur. Id quod Celſitudo veſtra perſuadere ſibi poterit quemadmodum & de ſingulari noſtro erga ſe ſtudio atque affectu, quò proſperos rerum omnium

ſucceſſus vobis animitùs exoptamus; & veſtra incœpta omnia atque conatus, quibus Evangelii cultorumque ejus libertati ſtudetis fœlicem exitum ſortiri volumus.

Alba Aula. May 1655.

Oliverius *Protect. Sereniſſimo Principi* Carolo Guſtavo Adolpho, *Suecorum Regi, Salutem.*

PErveniſſe nuper in regna veſtra illius Edicti acerbiſſimi famam quo dux *Sabaudiæ* ſubjectos ſibi Alpinos incolas, *Reformatam* Religionem profitentes, funditus afflixit, & niſi religione *Romanâ* ſuam mutare fidem à Majoribus acceptam intra dies viginti velint, patriis ſedibus exterminari juſſit, unde multis interfectis, cæteri ſpoliati, & ad interitum certiſſimum expoſiti, per incultiſſimos montes, hyememque perpetuam fame & frigore confecti cum conjugibus ac parvulis jam nunc aberrant, & hæc graviter tuliſſe Majeſtatem veſtram nobis perſuaſiſſimum eſt. Nam Proteſtantium nomen atque cauſam, tametſi inter ſe de rebus non maximis diſſentiunt, communem tamen & penè unam eſſe, adverſariorum par in omnes *Proteſtantes* odium facile demonſtrat. Et *Suecorum* Reges, ſuam cum *Reformatis* conjunxiſſe ſemper cauſam illatis etiam in Germaniam armis ad *Proteſtantium* religionem ſine diſcrimine tuendam, nemo eſt qui ignoret: petimus imprimis igitur, idque majorem in modum, à Majeſtate veſtra (niſi id jam fecerit, quod & Reformatorum aliæ Reſpublicæ & nos fecimus) ut cum *Sabaudiæ* Duce per literas velit agere; ſuaq; authoritate interpoſitâ, & hanc tantam edicti atrocitatem ab hominibus cum innocuis tum religioſis deprecando, ſi fieri poteſt, avertere conetur: etenim hæc initia tam ſæva quo ſpectent, quid nobis omnibus minentur, admonere veſtram Majeſtatem ſupervacuum eſſe arbitramur. Quod ſi is iræ ſuæ, quam noſtris omnium precibus auſcultare maluerit: Nobis profecto, ſiquod eſt vinculum, ſiqua religionis charitas aut communio credenda atque colenda eſt, communicato prius veſtra cum Majeſtate, cæteriſque Reformatorum primoribus conſilio, alia quamprimùm ineunda ratio erit, qua provideri maturè poſſit, ne tanta innocentiſſimorum fratrum noſtrorum multitudo omni ope deſtituta miſerrimè pereat. Quod idem quin Majeſtati veſtræ viſum jam ſit atque decretum cum nullo modo dubitemus, nihil conſultius, ut noſtra quidem fert ſententia, eſſe poterit quam ut gratiam, authoritatem, conſilia, opes, & ſiquid aliud neceſſe eſt, in hanc rem primo quoque tempore conferamus. Interea Majeſtatem veſtram Deo Opt. Max. commendatam ex animo volumus.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Excelſis & Præpotentibus Dominis Fœderati Belgii Ordinibus.*

EDictum *Ducis Sabaudiæ* nuperrimum in ſubjectos ſibi *Alpinos* incolas, Orthodoxam Religionem antiquitùs profitentes, quo illi edicto, ni intra dies viginti fidem *Romanam* amplectantur, exuti fortunis omnibus, patriæ quoque ſedes relinquere jubentur, & quantâ crudelitate in homines innoxios atque inopes noſtroſque, quod maximè refert, in *Chriſto* fratres illius edicti auctoritas graſſata ſit, occiſis permultis ab exercitus parte contra eos miſſa, direptis reliquis atque domo expulſis, unde illi cum conjugibus ac liberis fame & frigore conflictari inter aſperrimos montes niveſque perpetuas jamdiu coacti ſunt, rumore & vicinis undique ex locis creberrimis literis ac nuntiis cognoviſſe vos jamdudum exiſtimamus. Qua autem animi commotione, quo ſenſu fraternæ calamitatis hæc vos affecerint, facilè ex dolore noſtro qui certe eſt graviſſimus intelligere videmur. Qui enim eodem religionis vinculo conjuncti ſumus, quidni iiſdem plane affectibus in tam gravi atque indigna fratrum noſtrarum commoveremur. Et veſtra quidem in Orthodoxos ubicunq; locorum disjectos atq; oppreſſos ſpectata pietas atque in multis Eccleſiarum difficultatibus & adverſis rebus jam ſæpe cognita eſt. Ego certe, niſi me fallit animus, quavis in re potius, quàm ſtudio & charitate erga fratres religionis causâ violatos atque afflictos vinci ſuſtineam:

 quando-

quandoquidem Eccleſiarum ſalutem atque pacem incolumitati etiam propriæ libens prætulerim. Quod igitur hactenus potuimus, ad *Sabaudiæ Ducem* ſcripſimus; ſuppliciter penè rogantes ut in hos homines innocentiſſimos & ſubditos & ſupplices ſuos placatiorem animum ac voluntatem ſuſcipiat, ſuas ſedes atque fortunas miſeris reddat, priſtinam etiam in religione libertatem concedat. Scripſimus præterea ad ſummos *Proteſtantium* Principes & Magiſtratus, ad quos hæc maximè pertinere judicavimus, ut in *Sabaudio Duce* exorando ſuam conferre operam nobiſcum unà velint. Hæc eadem, & plura forſitan vos quoque feciſtis. Nam exemplum hoc tam periculoſum, & inſtaurata nuper in Reformatos tanta crudelitas ſi auctoribus benè cedat, quantum in diſcrimen adducta religio ſit veſtram commonefacere prudentiam nihil attinet. Et is quidem ſi flecti noſtris omnium precibus & exorari ſe paſſus erit præclarum nos atque uberem ſuſcepti hujus laboris fructum ac præmium reportabimus. Sin ea in ſententia perſtiterit, ut apud quos noſtra Religio vel ab ipſis Evangelii primis Doctoribus tradita per manus & incorruptè ſervata, vel multo antè quàm apud cæteras Gentes ſinceritati priſtinæ reſtituta eſt, eos ad ſummam deſperationem redactos, deletos funditùs ac perditos velit, paratos nos eſſe commune aliquod vobiſcum cæteriſque *Reformatis* fratribus ac ſociis conſilium capere, quo & ſaluti pereuntium juſtorum conſulere commodiſſimè queamus, & is demum ſentiat Orthodoxorum injurias atque miſerias tam graves non poſſe nos negligere. *Valete.*

Civitatibus Helvetiorum Evangelicis.

NON dubitamus quin ad aures veſtras aliquanto citius quàm ad noſtra illa nuper calamitas pervenerit *Alpinorum* hominum religionem noſtram profitentium, qui *Sabaudiæ Ducis* in fide ac ditione cùm ſint, ſui Principis edicto patriis ſedibus emigrare juſſi ni intra triduum ſatiſdediſſent ſe *Romanam* Religionem ſuſcepturos, mox armis petiti & ab exercitu *Ducis* ſui occiſis, etiam permultis in exilium ejecti, nunc ſine lare, ſine tecto, nudi, ſpoliati, afflicti, fame & frigore moribundi, per montes deſertos atque nives cum conjugibus ac liberis miſerrimè vagantur. Multo eſt mimus cur dubitemus quin hæc, ut primum vobis nuntiata ſunt pari atque nos tantarum miſeriarum ſenſu eoque fortaſſe graviore quo illorum finibus propiores eſtis, dolore affecerint. Veſtrum enim in primis Orthodoxæ fidei ſtudium egregium ſummamque in eâ cum retinendâ conſtantiam tum defendendâ fortitudinem abundè novimus. Cum itaque religionis arctiſſimâ communione Fratres, vel potius unum corpus, cum his miſeris vos pariter nobiſcum ſitis, cujus membrum nullum affligi ſine ſenſu, ſine dolore, ſine detrimento atque periculo reliquorum poteſt, ſcribendum ad vos hac de re & ſignificandum cenſuimus quanti noſtrum omnium intereſſe arbitremur, ut Fratres noſtros ejectos atque inopes communi ope atque auxilio, quoad fieri poteſt, juvemus & conſolemur; nec eorum tantummodo malis & miſeriis removendis, verum etiam nequid ſerpat latius, nequid periculi exemplo atque eventu vel nobis omnibus creari poſſit, maturè proſpiciamus. Literas nos quidem ad *Sabaudiæ Ducem* ſcripſimus, quibus uti cum Subditis ſuis fideliſſimis pro clementiâ ſuâ lenius agat, eoſque jam prope perditos ſuis ſedibus ac bonis reſtituat, vehementer petivimus. Et his quidem noſtris, vel noſtrûm potius omnium conjunctis precibus, exoratum iri Principem Sereniſſimum quodque ab eo tanto opere petivimus, facile conceſſurum ſperamus. Sin illi in mentem ſecùs venerit, cummunicare vobiſcum conſilia parati ſumus, qua potiſſimum ratione oppreſſos tot injuriis atque vexatos innocentiſſimos homines, nobiſque chariſſimos in *Chriſto* fratres, ſublevare atque erigere, & ab interitu certiſſimo atque indigniſſimo conſervare poſſimus. Quorum ſalutem atque incolumitatem pro veſtra pietate vobis quam maxime cordi eſſe confido: Ego eam certe vel graviſſimis meis rationibus, immò incolumitati propriâ potiorem habendam eſſe exiſtimem. Valete.

Weſtmonaſterio. May 19. 1655. O. P.

Superſcript.

Illuſtribus atque ampliſſimis Dominis, Helveticorum Pagorum Proteſtantium & Confœderatarum Civitatum Conſulibus ac Senatoribus, Salutem.

N

Sere-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Sereniſſimo potentiſſimoque Principi Ludovico *Galli Regi.*

Sereniſſime Potentiſſimeque Rex,

EX Literis Majeſtatis Veſtræ, quibus illa ad meas *quinto & vigeſimo Maii* proximi datas reſcribit, facilè intelligo nequaquam feſelliſſe me eam opinionem, quâ mihi quidem perſuaſum erat, cædes illas immaniſſimas, barbaramque eorum hominum ſtragem, qui Religionem Reformatam in *Sabaudia* profitentur, à cohortibus quibuſdam veſtris factam, neque juſſu veſtro neque mandato accidiſſe. Quæ quantum Majeſtati veſtræ diſplicuerit, id vos veſtris militum Tribunis, qui hæc tam inhumana ſuo ſolo impetu injuſſi perpetraverant, ita maturè ſignificaſſe, deque tanta crudelitate *Ducem* ipſum *Sabaudiæ* monuiſſe, pro reducendis denique iſtis miſeris exulibus unde pulſi ſunt, veſtram omnem gratiam, neceſſitudinem, authoritatem tanta cum fide atque humanitate interpoſuiſſe, majorem equidem in modum ſum lætatus. Ea nempe ſpes erat, illum Principem voluntati ac precibus Majeſtatis veſtræ aliquid ſaltem hac in re fuiſſe conceſſurum. Verùm cum neque veſtro, neque aliorum Principum rogatu atque inſtantiâ in Miſerorum cauſa quicquam eſſe impetratum perſpiciam, haud alienum ab officio meo duxi, ut hunc nobilem virum extraordinarii noſtri Commiſſarii munere inſtructum ad *Allobrogum Ducem* mitterem; qui tantæ crudelitatis in ejuſdem nobiſcum Religionis cultores, idque ipſius Religionis odio adhibitæ, quo ſenſu afficiar, uberiùs eidem exponat. Atque hujus quidem Legationis eo feliciorem exitum ſperavero, ſi adhibere denuò & adhuc majore cum inſtantiâ ſuam authoritatem atque operam Majeſtati Veſtræ placuerit; & quemadmodum fideles fore illos inopes dictoque audientes Principi ſuo ipſa in ſe recepit, ita velit eorundem incolumitati atque ſaluti cavere, ne quid iis hujuſmodi injuriæ & calamitatis atrociſſimæ innocentibus & pacatis deinceps inferatur. Hoc cum in ſe juſtum ac verè regium ſit, nec non benignitati veſtræ atque clementiæ, quæ tot ſubditos veſtros eandem illam Religionem ſequentes ubique ſalvos & incolumes præſtat, ſummè conſentaneum, à Majeſtate Veſtra, ut par eſt, non poſſumus quin expectemus. Quæ hac ſimul operâ, cum univerſos per ſua Regna *Proteſtantes*, quorum ſtudium erga vos ſummaque fides maximis in rebus perſpecta jam ſæpe & cognita eſt, arctiùs ſibi devinxerit, tum exteris etiam omnibus perſuaſum reddiderit, nihil ad hoc facinus contuliſſe Regis conſilium, quicquid Miniſtri Regii atque Præfecti contulerunt. Præſertim ſi Majeſtas Veſtra pœnas ab iis Ducibus ac Miniſtris debitas repetiverit, qui authoritate propria, ſuaque pro libidine tam immania patrare ſcelera ſunt auſi. Interea cum Majeſtas Veſtra factum hoc inhumaniſſimum, quo dignum eſt odio, averſari ſe teſtetur, non dubito quin miſeris illis atque ærumnoſis ad vos confugientibus, tutiſſimum in Regno ſuo receptum atque perfugium ſit præbitura; nec Subditorum ſuorum cuiquam, ut contra eos *Duci Allobrogum* auxilio adſit, permiſſura. Extremum illud eſt, ut Majeſtatem Veſtram, quanti apud me ſua amicitia ſit, certiorem faciam: Cujus rei neque fructum ullo tempore defuturum confirmo.

Albâ Aulâ, Julii 29. 1655. *Majeſtatis Veſtræ Studioſiſſimus*
Oliverius Prot. Reip. Angliæ, &c.

Eminentiſſimo Domino Cardinali Mazzarino.

Eminentiſſime Domine Cardinalis,

CUM nobilem hunc virum cum literis, quarum exemplar hic incluſum eſt, ad Regem mittere neceſſarium ſtatuiſſem, tum ei, ut Eminentiam veſtram meo nomine ſalutaret, ſimul in mandatis dedi, certaſque res vobiſcum communicandas ejus fidei commiſi: Quibus in rebus Eminentiam rogo veſtram, uti ſummam ei fidem habere velit, utpote in quo Ego ſummam fiduciam repoſuerim.

Albâ Aulâ. Julii 29. 1655. *Eminentiæ veſtræ ſtudioſiſſimus*
Oliverius Protector Reipublicæ Angliæ.

Olive-

Oliverius *Protector Reip. Angliæ Sereniſſimo Principi* Frederico III. *Daniæ, Norwegiæ, &c. Regi*, Salutem.

QUam ſevero nuper, & inclementi edicto *Allobrogum* Dux *Immanuel* ſuos ipſe Subditos *Alpinarum Vallium* incolas, innoxios homines & religionis cultu purioris jam multis ab ſæculis notos ac celebres, religionis cauſâ finibus patriis exegerit, &, occiſis permultis, reliquos per illa deſertiſſima loca malis omnibus & miſeriis inopes ac nudos expoſuerit, & audiſſe jamdudum arbitramur Majeſtatem Veſtram, & graviſſimum ex ea re, prout tantum *Reformatæ* Fidei Defenſorem ac Principem decuit, dolorem percepiſſe. Siquidem pro inſtitutis *Chriſtianæ Religionis* quæ mala atque miſerias pars aliqua noſtrorum patitur, earum ſenſu penitus eodem tangi omnes debemus; & ſanè omnibus nobis & univerſo *Proteſtantium* nomini hujus facti eventus atque exemplum, quid periculi oſtendat, nemo Veſtrâ Majeſtate, ſi nos ejus pietatem atque prudentiam rectè novimus, melius videt. Scripſimus itaque libenter, ut quem dolorem ob hanc Fratrum innocentiſſimorum calamitatem, quam ſententiam, quod judicium de re tota veſtrum eſſe ſperamus, idem planè & noſtrum eſſe ſignificemus. Itaque ad *Ducem Sabaudiæ* literas dedimus, in quibus uti miſeris atque ſupplicibus parcat, illudque atrox edictum porrò eſſe ratum ne ſinat, magnopere ab eo petivimus. Quod ſi Majeſtas Veſtra, cæterique *Reformatorum* principes fecerint, ut jam feciſſe credimus, ſpes eſt leniri poſſe Sereniſſimi Ducis animum, & hanc iram ſuam tot ſaltem vicinorum Principum interceſſioni atque inſtantiæ condonaturum; ſin perſeverare in inſtituto ſuo maluerit, paratos nos eſſe teſtamur cum Majeſtate Veſtra, cæteriſque Religionis Reformatæ ſociis eam inire rationem quâ tot miſerorum hominum ſubvenire quamprimum inopiæ, providere ſaluti ac libertati pro virili parte noſtra poſſimus. Veſtræ interea Majeſtati bona omnia atque fauſta à Deo Opt. Max. precamur.

Weſtmonaſterio. Maii 1655.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Ampliſſimis Conſulibus & Senatoribus Civitatis Genevenſis*, Salutem.

SUmmum dolorem noſtrum quem ex maximis & inauditis *Proteſtantium* calamitatibus *Valles* quaſdam *Pedemontanas* incolentium percepimus, quos *Allobrogum Dux* tanta crudelitate perſequutus eſt, jampridem vobis expoſuiſſemus, niſi id magis operam dediſſemus ut eodem tempore intelligeretis tantis eorum miſeriis non affici nos ſolum, verum etiam de ſublevandis iis atque ſolandis, quantum in nobis eſt proſpicere. Quapropter *Eleemoſynas* per hanc totam *Rempublicam* colligendas curavimus: quas ejuſmodi fore haud immeritò expectamus, quæ nationis hujus affectum erga fratres ſuos tam immania perpeſſos demonſtrare poſſint, & quemadmodum religionis eadem utrinque communio eſt, ita ſenſum quoque eundem calamitatum eſſe; interea dum pecuniæ collectio maturatur, quod ſine ſpatio temporis fieri nequit, & miſerorum iſtorum egeſtas atque inopia pati moram non poteſt, neceſſarium duximus duo millia librarum Anglicarum quanta fieri potuit celeritate præmittere inter eos diſtribuenda qui præſentiſſimâ ope atque ſolatio indigere maximè videbuntur. Cum autem neſcii non ſimus innocentiſſimorum hominum miſeriæ atque injuriæ quantopere vos affecerint, nec vobis quicquam labori aut moleſtiæ fore quod illis adjumento atque auxilio eſſe poſſit, prædictam pecuniæ ſummam illis calamitoſis curandam ac numerandam ad vos transferre non dubitavimus; idque vobis negotii dare, ut pro veſtrâ pietate ac prudentiâ providere velitis qua ratione æquiſſimâ quam primum illa pecunia egentiſſimis quibuſque diſtribui queat, ut quamvis ſumma ſane exigua ſit, aliquid tamen ſit ſaltem quo illi inopes recreari ac refici in præſens aliquantum poſſint, donec uberiorem iis copiam ſuppeditare poterimus: vos hanc vobis datam moleſtiam æqui bonique conſulturos eſſe cum non dubitemus, tum etiam Deum Opt. Max. oramus uti populo ſuo Religionem orthodoxam profitenti det animum ſui in commune defendendi, ſibique mutuò opem

ferendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ferendi contra hoſtes ſuos immaniſſimos; quâ in re noſtram quoque operam Eccleſiæ utcunque uſui fore lætaremur. *Valete.*

Mille quingentæ Libræ de prædictis bis millibus à *Gerardo Henſh* Pariſiis, quingentæ reliquæ per literas à Domino *Stoupio* curabuntur.

Junii 8. 1655.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ Sereniſſimo Principi* Venetiarum *Duci.*

Sereniſſime Princeps;

CUm rebus veſtris omnibus contra hoſtem præſertim Chriſtiani nominis proſpere geſtis lætari ſemper conſuevimus, tum & illo navalis prælii noviſſimo ſucceſſu nequaquam ſanè dolemus, quamvis id aliquo noſtrorum cum detrimento accidiſſe intelligamus. Oſtenderunt enim nobis per libellum ſupplicem Negotiatores quidam noſtri *Gulielmus* & *Daniel Gulielmi* nec non *Edoardus Bealies* navem ſuam, cui nomen *Princeps magnus*, *Conſtantinopolim* ab ſe commercii cauſâ miſſam nuper fuiſſe; eam navem ab aulæ *Turcicæ* miniſtris ad commeatum & milites in Cretam inſulam deportandos retentam, dum in illa claſſe *Turcarum* coacta eo navigaret quæ à claſſe *Venetorum* oppugnata in itinere & ſuperata eſt, captam & *Venetias* abductam, ab maritimarum cauſarum judicibus adjudicatam publico fuiſſe. Cum itaque inſcientibus dominis & nullo modo probantibus navis illa *Turcis* operam dare invitiſſima coacta ſit, ſeque ex ea pugna explicare militibus referta non potuerit, Serenitatem Veſtram magnopere rogamus, ut ſententiam illam maritimæ curiæ velit noſtræ amicitiæ condonare, navemque illam ſuis dominis, de Veſtra Republica nullo ſuo facto malè meritis, reſtituendam curare. Qua in re impetranda nobis præſertim petentibus, cum mercatores ipſos de veſtra clementia benè ſperare videamus nos utique de ea dubitare non debemus: qui & præclara veſtra conſilia remque *Venetam* terrâ marique maxima uti pergat fortunare Deus omnipotens ex animo optamus.

Serenitatis veſtræ Venetæque Reip. ſtudioſiſſimus,
Oliverius Protector Reipub. Angliæ, &c.

Weſtmonaſterio. Decemb. 1655.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Ludovico *Galliarum Regi.*

Sereniſſime Rex;

MErcatores aliquot noſtrates, quorum nomina ſunt *Samuel Mico*, *Gulielmus Cocainus*, *Georgius Poynerus*, aliique complures per libellum ſupplicem nobis oſtenderunt ſe anno 1650. in navem quandam, cui inſigne *Unicornus* erat, permagnas rationes ſuas contuliſſe: eam navem bombyce, oleo aliiſque mercibus onuſtam, quæ, plus minus, triginta quatuor millibus librarum noſtrarum ab iiſdem æſtimata ſunt, ab nave prætoria, & proprætoria *Majeſtatis Veſtræ* in *Mediterraneo Mari Orientali* oppreſſam atque captam fuiſſe: noſtros autem illa in navi, propterea quod nobis eo tempore cum *Gallis* illibata pax erat, cum contra naves regias vi ſe defendere noluiſſent, promiſſis *Pauli* & *Terrerii Navarchorum* inductos, qui velle ſe noſtros dimittere aiebant, prolatis onerum libellis, maritimis legibus paruiſſe: Mercatores proinde ſuprà dictos procuratorem ſuum, qui navem illam ac bona reſtituenda ſibi peteret, in *Galliam* miſiſſe: ibi poſt triennium eoque amplius conſumptum, cum ad ſententiam de reſtitutione ferendam perventum jam eſſet, *Cardinalis Mazarini* Eminentiam eorum procuratori *Hugoni Morello* factam mercatoribus iſtis injuriam agnoviſſe; datumque iri ſatisfactionem, ut primùm confirmata pax inter utramque gentem, fœduſque, quod tum agitabatur, confectum atque ratum eſſet, in ſe recepiſſe: immò recentiùs Majeſtatis Veſtræ apud nos Legatum Excellentiſſimum Dominum *de Bordeaux* ex mandato veſtro veſtrique Concilii, diſertis verbis confirmaſſe, hujus navis atque bonorum peculiari exceptione habitum iri rationem, etiam ſeorſim ab iis

con-

controverſiis, de quibus in commune decidendis ex fœdere proviſum eſt: hujus promiſſi Legatum ipſum, qui nunc percommodè negotiorum quorundam ſuorum cauſâ ad vos tranſmeavit, teſtem eſſe poſſe locupletem. Quæ cum ita ſunt, juſque horum mercatorum in repetendis rebus ſuis tam præclarè conſtet, à Majeſtate Veſtrâ majorem in modum petimus, ut in eo obtinendo nulla iis mora diutiùs afferatur, velitque noſtro rogatu has nobis redintegratæ amicitiæ & inſtaurati recèns fœderis eſſe primitias. Quod & fore confidimus, vobiſque fauſta omnia veſtroque regno à Deo Opt. Max. precamur.

Majeſtatis veſtræ ſtudioſiſſimus

Weſtmonaſterio. Decemb. 1655. Oliverius Protector Reipub. Angliæ, &c.

Civitatibus Helvetiorum *Evangelicis.*

EX veſtris ad nos tam actis publicis per Commiſſarios noſtros *Genevâ* tranſmiſſis, quàm literis 27 *Decembris Tyguri* datis, quo in loco res veſtræ ſint, cum non ſint optimo, ſatis ſuperque intelligimus: In quo etſi pacem veſtram, tamque diuturnum Sociale fœdus ruptum dolemus, tamen cum id veſtrâ culpâ nequaquam accidiſſe appareat, novam hinc vobis ex Adverſariorum iniquitate & pertinacia illuſtrandæ fortitudinis, conſtantiæque veſtræ in *Evangelica* fide jam olim cognitæ parari rurſus materiem confidimus. Nam *Suitenſes*, qui Religionem noſtram ſi quis amplectatur, Capitale cenſent, quid moliantur, quibus hortatoribus tam hoſtiles Spiritus in *Orthodoxam Religionem* ſuſceperint, latere neminem poteſt, cui modò indigniſſima illa fratrum noſtrorum in *Pedemontio* facta ſtrages animo nondum excidit. Quapropter, Dilectiſſimi Amici, quod ſoletis eſſe, aſpirante Deo fortes eſtote; jura veſtra atque fœdera, immo conſcientiæ libertatem, Religionemque ipſam idolorum cultoribus obculcandam concedere nolite; voſque ita parate ut non propriæ duntaxat libertatis atque ſalutis propugnatores eſſe videamini, ſed ut fratribus quoque vicinis, *Pedemontanis* præſertim illis ærumnoſiſſimis, quibus proteſtis rebus, opitulari atque adeſſe poſitis: hoc certò perſuaſi per illorum corpora ac neces ad veſtra latera illum nuper aditum fuiſſe patefactum. De me ſcitote, incolumitatem veſtram reſque proſperas non minùs mihi curæ ac ſolicitudini eſſe quàm ſi in hac noſtra Rep. coortum hoc incendium, quam ſi in noſtras cervices expeditæ *Suitenſium* ſecures illæ (ſicuti reverâ ſunt in omnes Reformatos) ſtrictique enſes eſſent. Ut primum itaque à vobis de ſtatu rerum veſtrarum, & obſtinato hoſtium animo certiores facti ſumus, adhibitis in Conſilium viris quibuſdam honeſtiſſimis & Eccleſiæ aliquot Miniſtris pietate ſpectatiſſimis, de ſubſidio vobis mittendo, quantum quidem rationes noſtræ in præſentia ferre poſſunt, ea decrevimus, quæ Commiſſarius noſter *Pellus* vobiſcum communicabit. De cætero veſtra omnia conſilia cauſamque imprimis hanc veſtram juſtiſſimam ſive pace ſive bello tuendam, Deo Opt. Max. fautori commendare non deſinimus.

Veſtrarum Amplitudinum ac Dignitatum ſtudioſiſſimus

Weſtmonaſterio. Jan. 1655. Oliverius Protector Reip. Angliæ, &c.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Carolo Guſtavo, *Dei Gratia Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regi, Magno Principi Finlandiæ, &c.*

Sereniſſime Rex;

CUm amicorum inter ſe mutua omnia, tam adverſa quam proſpera, atque communia debere eſſe nemo non intelligat, quòd jucundiſſimam amicitiæ partem Majeſtas Veſtra, gaudium nempe ſuum impertitum nobis per ſuas literas voluerit, non poteſt in quidem nobis non eſſe longè gratiſſimum: quandoquidem & hoc ſingularis indicium humanitatis, veréque Regia eſt, ut nec vivere, ita ne gaudere quidem ſibi ſoli velle niſi amicos quoque & fœderatos eâdem, quâ ſe, lætitiâ affectos eſſe ſentiat. Itaque Regi tam præſtanti & natum eſſe

Filium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Filium Principem, quem Paternæ virtutis atque gloriæ ſperemus hæredem, meritò gaudemus, & idem quod Regi olim fortiſſimo, *Philippo Macedoni* ſive felicitatis ſive decoris domi ſimul & foris contigiſſe gratulamur: Cui eodem tempore & natus *Alexander* filius, & *Illyricorum* gens potentiſſima ſubacta memoratur. Nam & *Poloniæ Regnum* veſtris armis ab imperio *Papano* quaſi cornu quoddam avulſum & cum *Duce Brandenburgico* pax piorum votis omnium exoptata, frendentibus licet adverſariis, facta, quin ad Eccleſiæ pacem atque fructum permagnum ſit momentum habitura non dubitamus. Det modò finem Deus tam præclaris initiis dignum; det modò filium, virtute, pietate, rebuſque geſtis patri ſimilem: id quod & auguramur ſanè & à Deo Opt. Max. tam veſtris rebus jam antè propitio, ex animo precamur.

Majeſtatis Veſtræ Studioſiſſimus

Weſtmonaſterio. Feb. 1655. Oliverius Prot. Reip. Angliæ, &c.

Daniæ Regi.

Sereniſſime ac Potentiſſime Princeps;

QUeſti ſunt per libellum ſupplicem ſuo aliorumque mercatorum *Londinenſium* nomine nobis exhibitum *Joannes Fremannus* & *Philippus Traveſius* hujus Reip. cives, ſe circiter menſem *Octobris* 1653. cum in navem quandam *Sunderburgenſem*, cui nomen *Salvatori*, *Nicolao Weinſhinks* magiſtro, merces varias, pannum laneum, aliamque veſtem textilem ac mercimonia plus tribus millibus librarum æſtimata impoſuiſſent, magiſtro mandaſſe, ut per *Fretum Balticum* recto curſu *Dantiſcum* navigaret utque ad *Elſenoram* vectigal ſolveret, eique etiam pecuniam ad eam rem curaſſe: ſupradictum tamen magiſtrum perfidioſè, & contrà quàm ipſi à mercatoribus mandatum erat, prætervectum *Elſenoram* nullo portorio ſoluto *Balticum* pernavigaſſe. Naviſque per hanc cauſam cum toto onere non ſine magno mercatorum damno publicata atque retenta eſt. Quorum in gratiam jampridem ad Legatum Majeſtatis veſtræ *Londini* tunc temporis commorantem ſcripſimus; qui, ut ipſi aiunt, pollicitus eſt, ut primum ad Majeſtatem veſtram rediiſſet, daturum operam, uti ratio mercatorum haberetur. Verum cum is poſtea aliis in regionibus Majeſtatis Veſtræ negotia obiret, & ante diſceſſum ejus & poſtea fruſtra ſe eum adiiſſe oſtendunt: unde procuratorem ſuum mittere coacti ſunt, qui jus ſuum *Hafniæ* perſequeretur, navemque illam ac bona liberari, ſibique reddi flagitaret: verum exinde nullum ſe fructum percepiſſe, niſi ut ad damna vetera novas impenſas, & ſuſceptum fruſtra laborem adjungerent: cum fiſco damnata, & retenta hactenus ſint bona, tametſi ex lege *Daniæ*, quemadmodum ipſi in libello ſuo demonſtrant, magiſter quidem navis ob ſuum delictum eſt ipſe puniendus, naviſque, non bona, proſcriptioni ſunt obnoxia: eoque gravius accidiſſe ſibi hoc malum exiſtimant, quòd, ſicuti nobis perlatum eſt, vectigal illud quod *Elſenoræ* ſolvere debuiſſet eſt admodum exiguum. Quapropter, cum mercatores noſtri nullam proſcriptioni cauſam præbuiſſe videantur, confeſſuſque ipſe magiſter paulo ante obitum ſit, ſuo ſolum delicto illatum hoc mercatoribus detrimentum eſſe, cumque Pater defuncti jam magiſtri ipſe per libellum ſupplicem Majeſtati Veſtræ exhibitum, ſicuti nos accepimus, culpam omnem in filium ſuum contulerit, mercatores abſolverit, haud ſane potuimus quin navis illius bonorumque retentionem iniquiſſimam eſſe arbitraremur; adeoque confidimus, ſimulatque Majeſtas Veſtra hac de re certior facta erit, fore ut non modo has miniſtrorum ſuorum injurias improbet, verum etiam ipſos rationem reddere, bonaque illa ſuis Dominis eorumve procuratoribus quamprimum reſtitui damnaque inde data ſarciri jubeat. Quod & nos à Majeſtate veſtra majorem in modum petimus, utpote rem uſque adeo æquam & rationi conſentaneam, ut æquiorem petere aut expectare in cauſa tam juſta noſtrorum civium non poſſe videamur, haud minus æqua veſtris ſubditis, quoties data occaſio erit, reddituri.

Sereniſſimo Principi Joanni Quarto *Luſitaniæ, &c. Regi.*

Sereniſſime Rex;

QUam pacem & amicitiam cum *Anglicanâ Republicâ* Majeſtas Veſtra, Legatione ampliſſimâ ac ſplendidiſſimâ jampridem ad nos miſſâ, expetivit, eam à Parlamento, quæ tum poteſtas rebus præfuit, inchoatam, & à nobis ſummo ſemper ſtudio exoptatam, Deo imprimis favente, proque eâ quam accepimus Reipublicæ adminiſtratione, feliciter tandem confecimus, & in perpetuum, uti ſpes eſt, ſanximus. Itaque Legatum veſtrum extraordinarium Dominum *Joannem Rodericum de Saa Meneſes*, Comitem *Pennaguiadanum*, virum cum Majeſtatis veſtræ judicio comprobatum, tum humanitate, ingenio, prudentiâ, fide præſtantiſſimum à nobis repertum, cum expleti muneris egregiâ laude, & reportatâ ſecum pace, vobis reddimus. Quòd autem per literas ſecundo die *Aprilis Ulyſſipone* datas, Majeſtas veſtra quanti nos faciat quamque impenſè dignitati noſtræ faveat, noſque Rempublicam ſuſcepiſſe gubernandam quantopere lætata ſit, haud obſcuris indiciis ſingularis benevolentiæ teſtatur, id vero mihi gratiſſimum eſſe, ex meis in Majeſtatem veſtram paratiſſimis omni tempore officiis, dabo operam ut facilè poſthac omnes intelligant. Neque ſegniùs interea pro incolumitate veſtrâ, veſtrique regni felici ſtatu, rerumque proſpero ſucceſſu conceptis ad Deum precibus contendo.

Majeſtatis Veſtræ Studioſiſſimus

Oliverius Reipub. Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, &c. Protector.

Oliverius *Protector Reipub. Angliæ, &c. Excelſis & Præpotentibus* Fœderati Belgii *Ordinibus S. D.*

Excelſi & Præpotentes Domini, amici chariſſimi;

OStendunt nobis mercatores quidam, cives noſtri *Thomas Buſſelus, Richardus Bearus*, aliique ſocii navem quandam ſuam *Edmundi & Joannis* nomine inſignitam dum ab ora *Braſiliana Olyſſiponem* contenderet ab navi quadam prædatoria *Fliſſingenſi* cui nomen *Rubro Leoni*, Magiſter *Lambertus Bartelſonus*, oppugnatam ſe dediddiſſe; verum ea lege & pacto (id quod ipſum *Lamberti* chirographum obſignatum teſtabitur) ut navis, & quæcunque in illa fuiſſent *Anglorum* bona, *Fliſſingæ* reſtituerentur: eò cum appulſum eſt, navem quidem & nauticorum peculia reddita, mercatorum *Anglicorum* bona adempta eorumque auctionem ſtatim eſſe factam: ſe mercatores nempe quibus hoc damni datum eſt, cum in foro *Fliſſingenſium* ſuas res repeterent, iniquiſſima ſententia lata, litem cum grandibus impenſis poſt quinquennium perdidiſſe, ab iis nimirum judicibus abjudicatam, quorum nonnulli cum in illa navi prædatoria ſuas rationes collatas habuiſſent; & judices & adverſarii & rei ſimul erant: nihil jam ſibi ſupereſſe ſpei niſi in veſtra æquitate & incorrupta fide, ad quam nunc demum confugiunt: eam ſibi fore propenſiorem exiſtimarunt, ſi noſtra commendatio acceſſiſſet. Et hominibus condonandum hoc ſane eſt, ſi in hac tanta fortunarum ſuarum dimicatione omnia timentibus, quid ab ſumma auctoritate atque potentia veſtra ſibi metuendum, quam quid apud integros præſertim judices de ſua cauſa ſit bene ſperandum ſæpius in mentem veniat: nos quin religione, juſtitiâ, integritate veſtrâ potius quam rogatu noſtro adducti, quod æquum, quod juſtum, quod vobis denique dignum eſt judicaturi ſitis, non dubitamus. Deus vos veſtramque Rempub. ad gloriam ſuam, ſuæque Eccleſiæ præſidium conſervet.

Weſtmonaſterio. April. 1. 1656.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c.*

Oliverius

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Carolo Guſtavo *Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regi, Magno Principi Finlandiæ, Duci Eſthoniæ, Careliæ, Bremæ, Verdæ, Stetini, Pomeraniæ, Caſſubiæ & Vandaliæ, Principi Rugiæ, Domino Ingriæ, Wiſſmariæ, necnon Comiti Palatino Rheni, Bavariæ, Jul. Cliviæ & Montium Duci, &c.*

Sereniſſime Princeps ;

PErfunctus Legatione ſuâ apud nos *Petrus Julius Coiëtus*, atque ita perfunctus ut ſuâ debitâ laude non inornatus à nobis dimittendus ſit, ad Majeſtatem veſtram revertitur. Fuit enim cùm veſtro præcipuè nomine, quod jure apud nos plurimi eſſe debet, nobis gratiſſimus, tum ſuo etiam merito, ſuo nempe munere diligentiſſimè obito, haud parum acceptus. Quam igitur commendationem veſtram de eo accepimus, eam (ſi quid ad eam accedere teſtimonio ullo poteſt) & ab ipſo impletam, & à vobis meritiſſimè datam, libentes utique teſtamur: quemadmodum & is poterit noſtrum erga Majeſtatem veſtram ſingulare ſtudium & obſervantiam, eâdem fide atque integritate ad vos referre, veriſſimeque exponere. Extremum illud eſt ut Majeſtati veſtræ felicitatem omnem victoriarumque curſum contra omnes Hoſtes Eccleſiæ perpetuum, à Deo Opt. Maximoque optemus.

Weſtmonaſterio. April 17. 1656.

Majeſtatis veſtræ Studioſiſſimus,
Oliverius, Protector Reip. Angliæ, &c.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo ac Potentiſſimo Principi* Ludovico *Galliæ Regi, S. D.*

Sereniſſime Princeps ;

ADierunt ad nos per libellum ſupplicem, *Joannes Dethic* urbis *Londini* in hunc annum præfectus, & *Gulielmus Wakefield* Mercator, conqueſti, ſe anno 1649. *Calendas* circiter *Octob.* navem quandam cui nomen *Jonæ Londinenſi*, *Jonâ* quoque cognomento *Lighthaghe* Magiſtro, ſuis mercibus, quæ *Oſtendam* mitterentur, oneraſſe: eam navem à prædone quodam *Barkingenſi*, cui nomen *White* (is filii Regis *Caroli* defuncti nomine piraticam faciebat) in ipſo *Thameſis* oſtio oppreſſam, atque inde *Dunkirkam*, quæ eo tempore in ditione *Gallorum* erat, fuiſſe abductam; cum autem edicto Majeſtatis veſtræ ann. 1647. & ann. rurſus 1649. aliquot etiam conſilii Regii decretis, in gratiam *Parlamenti Anglicani*, cautum eſſe intelligerent, ne naves ullæ aut merces, illius belli tempore, quoquo obtentu *Anglis* ereptæ, in Majeſtatis veſtræ portus quoſcunque aſportarentur, venaleſve eſſent, miſiſſe ſe ſtatim *Dunkirkam* procuratorem ſuum *Hugonem Morellum* negotiatorem, qui à Domino *Leſtrado* illius oppidi per id tempus præfecto, reddi ſibi ſuam navem cum mercibus poſtularet, cum eas præſertim magnâ ex parte adhuc integras, neque dum permutatas aut divenditas, in ipſo oppido deprehendiſſet: reſpondit Præfectus, ſe Regis *Galliæ* dono, ob navatam Reipub. operam, præfecturam eam accepiſſe; curaturum proinde, uti ea ſibi pretium operæ ſit. Hoc reſponſo fruſtratus, poſt magnum cum temporis tum pecuniæ diſpendium, procurator domum revertitur. Petitores, quæ reſtat ſibi ſpes, eam in veſtra ſola clementiâ atque juſtitia repoſitam eſſe vident; ad quam per noſtras literas faciliorem ſibi aditum fore crediderunt: ea ne deſit hominibus contra jus omne, & repetita veſtra interdicta ſpoliatis, rogamus. Quod tamen ſi impetrabimus, quandoquidem hoc ſanè æquiſſimum videtur, ab inſitâ æquitate veſtrâ, potius quam rogatu noſtro, impetratum id eſſe ſtatuemus.

Weſtmonaſterio. Maii, 1656. *Majeſtatis veſtræ Studioſiſſimus,*

Oliverius, Protector Reip. Angliæ, &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Excelſis & Præpotentibus Dominis* Foederati Belgii *Ordinibus S. D.*

Excelſi & præpotentes Domini, amici chariſſimi ;

DEmonſtrarunt nobis per libellum ſupplicem *Joannes Brunus, Nicolaus Gulielmius,* aliique *Londinenſes,* ſe, cum in navem, cui *Bonæ Eſperantzæ Londinenſi* nomen inditum erat, in *Orientalem Indiam* navigaturam, ſortem quiſque ſuam contuliſſet, procuratori ſuo negotium dediſſe *Februario* menſe 1644. ut bis mille quadringentas libras *Belgicas* ad illius navis periculum præſtandum *Amſterodami* curaret: ea navis cum in itinere ad oram ipſam *Indiæ* ab *Hollandica* quadam, quæ ex navibus *Orientalis* illius ſocietatis erat, capta eſſet; qui præſtando periculo ſe obligaverant pactam pecuniam numerare recuſaſſe; & ſextum jam annum poſſe noſtros, qui ſumma cum aſſiduitate maximiſque impenſis jus ſuum perſecuti ſunt, dilationibus variis eludere. Quod cum petitoribus grave admodum atque iniquum videatur, & nonnulli ex iis qui ſe obligarunt vel jam diem obierint vel ſolvendo non ſint, nequid fortè ad priora damna ſummi diſcriminis accedat, magnopere à vobis petimus, ut per tot annos in foro jactatis ac propriè naufragis iſtis veſtram æquitatem portum eſſe atque perfugium velitis; utque de cauſa ſua, quam illi juſtiſſimam eſſe confidunt, primo quoque tempore judicium fiat. Vobis interim omnia ad Dei gloriam Eccleſiæque præſidium fauſtè atque feliciter evenire volumus.

Excelſarum & præpotentium Dominationum veſtrarum Studioſiſſimus,

Weſtmonaſterio. Maii, 1656.

Oliverius Protector Reipub. Angliæ, &c.

Oliverius *Protector Reipub. Angliæ, &c. Excelſis & præpotentibus Dominis* Foederati Belgii *Ordinibus S. D.*

Excelſi & præpotentes Domini, amici chariſſimi ;

COnqueruntur apud nos graviter iidem, de quibus antea circa idus *Septemb.* ſuperioris anni literas ad vos dedimus, *Thomas* & *Gulielmus Lower* defuncti *Nicholai Lower* hæredes legitimi, ſe adverſariorum ſuorum ſive gratiâ ſive opibus oppreſſos, quamvis cauſa ſua imprimis optima, &, cum id ſatis non eſſet, literis etiam noſtris ter deinceps commendati fuiſſent, impetrare hactenus nullo modo poſſe ut relictam teſtamento hæreditatem adire ſibi liceat: Ab *Hollandiæ* foro ubi primùm actio inſtituta erat veſtram ad Curiam rejecti, inde in *Zelandiam* tranſmiſſi (quæ tria in loca totidem noſtras literas attulerunt) ab *Zelandia* nunc rurſus ad veſtrum ſummum judicium haud inviti remittuntur: ubi enim poteſtas ſumma eſt, ibi æquitatem quoque ſummam eſſe ſperant: ſi ea ſpes fallat, eluſi atque irriti, poſt hanc tantam juris obtinendi cauſâ concurſationem ſuam, quem demum conſiſtendi locum habituri ſint, neſciunt: nam de literis noſtris, ſi his jam quartis nos viderint nihil proficere, non eſt ut in poſterum quicquam ſibi polliceantur. Nobis certè gratiſſimum erit, ſi poſt tot rejectiones, facto fine mora judicio, hæredes plurimum quidem in æquitate atque juſtitiâ veſtrâ, aliquid etiam in authoritate apud vos noſtrâ præſidii ſibi fuiſſe intellexerint. Quorum de altero non dubitamus, alterum vel amicitiæ noſtræ daturos vos eſſe confidimus.

Excelſarum & præpotentium Dominationum veſtrarum Studioſiſſimus,

Weſtmonaſterio. Maii, 1656.

Oliverius Protect. Reipub. Angliæ, &c.

Oli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Joanni *Luſitaniæ Regi.*

Sereniſſime Rex,

CUM mercatoribus quibuſdam *Anglis* à nonnullis mercatoribus *Luſitanis* ex ſocietate *Braſilienſi* vecturæ commorationiſque nomine *Ann.* 1649. & 1650. grandis pecunia debeatur, quæ pecunia à ſupradicta ſocietate juſſu Majeſtatis Veſtræ retinetur, expectabant quidem dicti mercatores uti ea pecunia ex conditionibus proximi fœderis jampridem ſibi numerata eſſet. Verùm ne amputetur ſibi ſpes omnis ac ratio recuperandi ſua debita verentur, ex quo intelligunt ſtatuiſſe Majeſtatem Veſtram ut quam pecuniam *Braſilienſis* ſocietas ipſis debuiſſet, in ærarium veſtrum inferretur, utque portorii dimidia pars ſolvendis iis debitis impenderetur; atque hoc pacto mercatores legitimum duntaxat lucrum, ſive fœnus pecuniæ ſuæ accepturi eſſent; ipsâ forte interim funditùs intereunte. Quod nos nobiſcum reputantes quam durum ſit, eorumque juſtiſſimis precibus victi, has noſtras ad Majeſtatem veſtram literas ipſis conceſſimus: hoc potiſſimum à vobis poſtulantes uti præſtandum curetis, ut ſupradicta ſocietas *Braſilienſis* hujus *Reipub.* Mercatoribus quamprimum ſatisfaciat tam de ſummâ pecuniæ cuique eorum debitâ, quam de fœnore quinquennali: cum hoc & per ſe juſtum ſit, & fœderi nuper vobiſcum inito conſentaneum: quod & nos eorum nomine à Majeſtate Veſtra peramicè petimus.

Majeſtatis Veſtræ Studioſiſſimus
Oliverius *Prot. Reip. Angliæ, &c.*

Ex Palatio noſtro Weſtmonaſterio. die Julii. 1656.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Carolo Guſtavo *Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regi, &c.*

Sereniſſime Rex,

CUM amicitiam Majeſtatis Veſtræ tanti Principis, rebuſque geſtis tam clari meritò plurimi faciamus, tum is cujus operâ fœdus inter nos arctiſſimum ſancitum eſt, Illuſtriſſimus Dominus *Chriſtiernus Bondus* Legatus Veſter Extraordinarius neceſſe eſt gratus nobis & commendabilis hoc nomine imprimis fuerit. Hunc itaque hac Legatione laudatiſſimè perfunctum non ſine ſumma cæterarum etiam virtutum egregiarum laude ad vos dimittendum cenſuimus: ut qui antea in pretio apud vos atque honore fuit, nunc uberiores aſſiduitatis atque prudentiæ ſuæ fructus ex hac noſtra commendatione percepiſſe ſe ſentiat. Quæ reliqua tranſigenda ſunt, de iis Legationem brevi mittendam ad Majeſtatem Veſtram decrevimus: quam interim Deus incolumem defendendæ Eccleſiæ ſuæ Reique *Sueciæ* columen conſervet.

Majeſtatis Veſtræ Studioſiſſimus
Oliverius *Protector Reipub. Angliæ, &c.*

Ex Palatio noſtro Weſtmonaſterii, Julii An. Dom. 1656.

Oliverius *Prot. Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Ludovico *Galliæ Regi* S. D.

Sereniſſime Rex, Amice ac Fœderate chariſſime,

DEtulerunt ad nos per libellum ſupplicem Mercatores quidam *Londinenſes Richardus Baker* ejuſque ſocii, navem quandam Anglicanam ab ſe conductam, cui nomen vernaculum *The Endeavour* Magiſter *Gulielmus Joppus*, trecentis atque tredecim vini optimi culeis ex *Tenariffâ Inſula Londinum* advehendis onuſtam, dum inter *Palmam* & ſupradictam *Inſulam* curſum teneret, à quatuor

navibus

navibus *Gallicis*, in ſpeciem quidem onerariis, ſed prædatorium in modum armatis, quibus *Ægidius de la Roche* Navarchus erat, *primo ac vigeſimo Novembris die An. Dom.* 1655. occupatam fuiſſe, atque in *Orientalem Indiam*, quo is iter ſibi eſſe prædicabat, cum omni onere ac pleriſque nautarum abductam; reliquis quatuordecim ad *Guineam Nigritarum* in littus quoddam expoſitis. Quod eo conſilio *Ægidius* feciſſe ſe dictitabat, nequis eorum ex terra tam longinqua & inhumana forte elapſus teſtimonio læderet. Fatebatur enim, ſe neque mandatis inſtructum, ut *Anglorum* naves caperet, neque alias quas poterat antea cepiſſe, ut propterea quod inter *Gallos* noſtramque *Remp.* per eos ipſos dies conveniſſe pacem non ignorabat: ſed cum in *Portugallia* conſtitutum ſibi eſſet commeatus accipere, & ab adverſis ventis rejectus attingere ea loca non potuiſſet, coactum ſe, ad ſupplendum quæ opus ſibi eſſent, iis uti quæ in iſta nave reperiſſet: credere ſe proinde, illarum navium dominos de damno ſatisfacturos. Damnum autem conſtat ſupra ſedecim mille libras Anglicas, id quod ex juratis teſtibus facile apparebit, Mercatoribus noſtris datum. Verùm ſi tam levibus de cauſis temerare acta principum religioſiſſima & quaſi ludibrio habere negotiatoribus quibuſvis ob ſua commoda licuerit, concidet profecto omnis poſthac fœderum ſanctitas, omnis Principum fides atque authoritas obſoleſcet, proque nihilo habebitur. Quapropter non rogamus tantum, ſed Majeſtatis Veſtræ quàm maximè intereſſe arbitramur, ut qui Regis ſui fœdus, juſque jurandum ſanctiſſimum primi omnium tam facile violare ſunt auſi, quamprimum dent pœnas tantæ perfidiæ atque audaciæ debitas; utque illarum interea navium Domini de damno, etiam ipſo ſuorum præjudicio, mercatoribus noſtris ſummam per injuriam illato, ſatisfaciant. Deus Majeſtatem Veſtram diutiſſimè conſervet, Remque *Gallicam* contra communem utriuſque noſtrum hoſtem tueatur atque ſuſtineat.

Majeſtatis Veſtræ Studioſiſſimus
Oliverius *Protector Reipub.*

Ex Palatio noſtro Weſtmonaſterii, die Auguſti An. Dom. 1656.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ Eminentiſſimo Domino* Cardinali Mazzarino.

Eminentiſſime Domine,

CUM dandæ mihi literæ ad Regem eſſent, eandem quoque ad Eminentiam veſtram ſcribendi occaſionem arbitrabar mihi oblatam: cujus enim unius viri prudentia ſingularis *Gallorum* res maximas, ſummaque Regni negotia pari fide, conſilio, ac vigilantiâ moderatur, eum celari qua de re ſcriberem non convenire exiſtimabam. Fœdus enim à vobis, quod dubitare nefas eſſet, ſanctiſſime percuſſum, eodem penè die ſpretum ac violatum à *Gallo* quodam *Ægidio* quatuor navium præfecto ejuſque ſociis nequaquam inſcientibus querimur: quemadmodum & ex literis noſtris ad Regem datis, & ex ipſis mercatorum noſtrorum poſtulatis facile poterit cognoſcere Eminentia veſtra; quam præter cæteros non fugit, quanti non magiſtratuum duntaxat, verum etiam ipſius Regiæ Majeſtatis interſit violatores fœderum primos eos ſeveriùs puniri. Verum illi fortaſſe, quo tendebant, in *Orientalem Indiam* jam nunc appulſi, noſtrorum bona contra jus omne atque fidem in recentiſſimo fœdere erepta, veluti prædam ab hoſtibus captam ſibi habent. Illud eſt interea quod Eminentiam Veſtram rogamus, ut quæ ab navium præfecto, tanquam itineri ſuo neceſſaria, noſtris ablata ſunt, ea ab illarum navium Dominis, id quod ipſi prædatores æquum eſſe cenſebant reſtituantur: qua in re Veſtram Eminentiam, qua valet authoritate, plurimum poſſe intelligimus.

Ex Palatio noſtro Weſtmonaſtii. die Auguſti An. 1656.

Eminentiæ Veſtræ Studioſiſſimus
Oliverius *Prot. Reip. Angliæ &c.*

Oliverius

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Excelſis & præpotentibus Dominis Fœderati Belgii Ordinibus*, S. D.

Excelſi & Præpotentes Domini, *Amici ac Fœderati chariſſimi*;

NON dubitamus nos quidem quin omnes teſtimonium hoc nobis perhibituri ſint, nullas in contrahendis externis amicitiis rationes defendendâ Religionis veritate potiores unquam nobis fuiſſe, nec conjungendis eorum animis, qui *Proteſtantium* vel amici ac defenſores, vel ſaltem non hoſtes eſſent, antiquius nos quicquam habuiſſe. Quo graviore animi dolore commovemur, quoties annuntiatum eſt, *Proteſtantium* Principes ac Civitates quæ ſibi mutuo amiciſſimæ ſumméque concordes eſſe deberent, ſuſpectos inter ſe eſſe & non optimè animatos; vos præſertim Regemque *Sueciæ*, quibus fortiores *Orthodoxa* fides defenſores non habet, neque ſocios noſtra *Reſpub.* ſibi conjunctiores, videri non æquè ac conſueviſtis vobis invicem confidere, immo indicia quædam vel naſcentis inter vos diſſidii, vel vacillantis amicitiæ haud obſcura apparere. Cauſæ quæ fuerint utrinque, & uſque quo progreſſâ animorum alienatio ſit, ignotum eſſe nobis profitemur: veruntamen haud potuimus quin gravem ſane moleſtiam animo caperemus ex ipſis initiis vel minimæ diſſenſionis inter fratres coortæ, ex qua tantum creari *Proteſtantium* rebus diſcrimen neceſſe ſit; quæque ſi ingraveſceret (quod Deus ne ſiverit) quantum inde *Reformatis Eccleſiis* periculum impenderet, quanta triumphandi materies inimicis noſtris, & *Hiſpanis* potiſſimum daretur, latere veſtram prudentiam uſumque rerum ſolertiſſimum non poteſt. *Hiſpano* certe, tantum hinc fiduciæ tantum ſpiritûs acceſſit, ut non dubitaverit per Legatum ſuum apud vos commorantem, ſua vobis conſilia, idque de ſumma *Reip.* veſtræ audaciſſimè obtrudere: & partim injecto renovandi belli metu terrere, partim oſtentatâ utilitatis falsâ ſpecie ſollicitare veſtros animos eſt auſus, ut relictis ejus hortatu amicis vetuſtis ac fideliſſimis, *Gallo*, *Anglo*, atque *Sueco*, arctiſſimam cum hoſte ac tyranno quondam veſtro, pacato nunc ſcilicet, &, quod maxime metuendum eſt, blandiente, coire ſocietatem velletis. Sane qui ex hoſte inveteratiſſimo, arreptâ tam levi occaſione pro conſiliario repente veſtro ſe gerit, quid eſt quod iſte ſibi non ſumeret, quò non audaciæ progredetur, ſi cernere id ſemel oculis poſſet quod nunc animo duntaxat concipit atque molitur, diſcordiam nempe inter *Proteſtantes* ac bellum inteſtinum. Neſcii non ſumus, vos, pro ſapientia veſtra, qui ſit *Europæ* univerſæ ſtatus, quæ *Proteſtantium* præſertim conditio ſæpius cum animis veſtris cogitare; *Helvetiorum* Pagos *Orthodoxam* fidem ſequentes novorum motuum à popularibus ſuis fidem *Papæ* ſequentibus jam jamque ciendorum expectatione ſuſpenſos teneri, ex eo vix dum bello emerſos quod Religionis planè causâ ab *Hiſpano*, qui hoſtibus eorum & duces dederat & pecuniam ſuppeditaverat, conflatum eſt atque accenſum; *Vallium Alpinarum* incolis conſilia *Hiſpanorum* eandem rurſus machinari cædem atque perniciem quam ſuperiore anno crudeliſſimè intulerunt; *Proteſtantes Germanos* ſub ditione *Cæſaris* graviſſimè vexari, ſedeſque Patrias ægrè retinere; Regem *Sueciæ* quem Deus, uti ſperamus, fortiſſimum religionis *Orthodoxæ* propugnatorem excitavit, cum potentiſſimis Reformatæ fidei hoſtibus bellum anceps atque aſperrimum totis regni viribus gerere; veſtris *Provinciis* infeſta vicinorum *Papiſtarum*, quorum princeps *Hiſpanus* eſt, nuper icta fœdera minitari; nos denique indicto *Hiſpanorum* Regi bello eſſe occupatos. In hac rerum inclinatione ſiqua inter vos *Regemque Sueciæ* diſcordia exiſteret, *Reformatarum* tota *Europæ Eccleſiarum* quam miſeranda conditio eſſet quæ immanium hoſtium crudelitati ac furori objicerentur? Hæc nos cura haud leviter tangit; eundemque veſtrum eſſe ſenſum confidimus, proque veſtro in communi *Proteſtantium* cauſa præclaro ſemper ſtudio, utque pax inter fratres eandem fidem eandem ſpem ſequentes intemerata ſervetur, vos veſtra conſilia ad has rationes eſſe accommodaturos, quæ cæteris quibuſcunque anteponendæ ſunt, nec quod paci inter vos *Sueciæque* Regem ſtabiliendæ poſſit conducere, quicquam eſſe omiſſuros. Qua in re ſi nos uſus ullius eſſe poſſumus, quantum apud vos vel authoritate vel gratiâ valemus, noſtram vobis operam libentiſſimè profitemur, *Sueciæ* quoq; Regi eandem deferre paratiſſimi, ad quem etiam Legationem quamprimùm mittere in animo habemus,

quæ

quæ hac de re quid noſtræ ſententiæ ſit, exponat. Deumque veſtros utrinque animos ad moderata conſilia flexurum eſſe ſperamus, voſque cohibiturum, nequid ab alterutrâ parte fiat quod irritare poſſit, remque ad extrema deducere: ſed ut contrà, pars utraque removere velit quicquid alterutri offenſum aut ſuſpicioſum eſſe queat. Id ſi feceritis, & hoſtes fruſtrabimini, & amicis ſolatio eritis, & veſtræ denique ſaluti *Reipubl.* quàm optimè proſpicietis. Hoc etiam uti perſuaſiſſimum ſit vobis rogamus, daturos nos eſſe operam, quoties facultas oblata erit, uti noſtrum erga *Fœderatas Belgii Provincias* ſummum ſtudium benevolentiaque appareat. Deum proinde aſſiduis precibus obteſtamur, ut veſtram *Remp.* pace, opibus, libertate, atque imprimis *Chriſtianæ* fidei amore ac vero cultu florentiſſimam conſervare perpetuò velit.

Veſtrarum Celſitudinum Potentium Studioſiſſimus

Ex Palatio noſtro Weſtmon. Oliverius Protector Reip. Angliæ, &c.
die Aug. 1656.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Joanni *Luſitaniæ Regi*, S. D.

Sereniſſime Rex;

DIe undecimo *Julii* proximi ſtylo veteri ſanctionem pacis à Majeſtate Veſtra jam ratæ, à Legato veſtro Extraordinario *Londini* tranſactæ, nec non arcanorum & præliminarium articulorum per *Thomam Maynardum* accepimus: perque literas à *Philippo Meadow* noſtro *Olyſſiponi* Internuntio eodem tempore datas, noſtram etiam dictæ pacis & articulorum ſanctionem, pro iis mandatis quæ à nobis eâ de re acceperat, Majeſtati Veſtræ ab ipſo redditam intelligimus: cum ſupradicta ſanctionis inſtrumenta ineunte *Junio* proximo viciſſim data acceptaque fuiſſent, adeo ut nunc inter utramque gentem pax firmiſſima ſancita ſit. Quâ ex pace nos quidem voluptatem haud mediocrem percipimus; propterea quòd eam & communi utriuſque gentis utilitati fore arbitramur, hoſtiumque communium haud levi detrimento: qui ut prioris fœderis turbandi rationem aliquam primò invenerunt, ita nunc ne idem inſtaurari fœdus poſſet, intentatum nihil reliquerunt. Neque dubium nobis eſt quin ſuſpicionum utrinque offenſionumque inter nos materiam creandi occaſionem nullam prætermiſſuri ſint. Quas nos quidem, quantum in nobis eſt, quàm longiſſimè amovere animo noſtro ita conſtanter decrevimus, immo ut majorem indies mutuam fiduciam hæc noſtra pariat neceſſitudo, tam vehementer cupimus, ut eos pro hoſtibus habituri ſimus, qui ullis artibus amicitiam noſtram imminuere conabuntur inter nos noſtroſque populos hac pace ſtabilitam; eundemque eſſe Majeſtatis Veſtræ animum ac voluntatem facilè nobis perſuademus: Cumque placuerit Majeſtati Veſtræ ſuis in literis ad nos *quarto & vigeſimo Junii ſtylo novo* datis, & diebus aliquot poſt inſtrumentum confirmatæ pacis datum atque acceptum noſtro Internuncio traditis, clauſularum quarundam hujus fœderis mentionem facere quas aliquantum immutatas velit, ut quæ huic *Reipublicæ*, quemadmodum Majeſtas Veſtra cenſet, levis admodum ſint momenti, *Portugalliæ* Regno maximi, peculiari tractatione agere iis de rebus quæ à Majeſtate Veſtra proponuntur, & ſi quid præterea fœderi ſtabiliendo vel etiam arctiùs obſtringendo conducere alterutri parti videbitur, parati erimus: in qua Majeſtatis Veſtræ, ſuique populi haud ſecus atque noſtri, ut utriſque æquè ſatisfiat, rationem habebimus: atque hæc omnia *Olyſſiponi* an *Londini* agitanda ac tranſigenda ſint, veſtra optio erit. Verùm hoc fœdere jam rato, ſigniſque gentis utriuſque ritè obſignato, dato denique viciſſim atque accepto, immutare partem ejus ullam idem eſſet atque totum reſcindere; quod Majeſtatem Veſtram minimè velle pro certo habemus. Majeſtati Veſtræ fauſta omnia ac proſpera exoptamus.

Ex Palatio noſtro Weſtmonaſterii. *Majeſtatis Veſtræ Studioſiſſimus*
Auguſti die 1656. Oliverius Protector Reip. Angliæ, &c.

Oli-

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Joanni *Luſitaniæ Regi,* S. D.

Sereniſſime Rex;

PErlatum ad nos eſt facinus illud inhumanum ac nefarium, quo cædes *Philippi Meadowes* Internuntii apud vos noſtri, tranſigendæ pacis cauſâ à nobis miſſi attentata eſt: cujus atrocitas tanta fuit, ut Divino planè Numini atque tutelæ ejus conſervatio attribuenda ſit. Noſque ex literis Majeſtatis Veſtræ *ſexto & vigeſimo Maii* proximi ad nos datis, perque *Thomam Maynardum* nobis redditis, permotam facti indignitate Majeſtatem Veſtram de authoribus juſſiſſe quæri intelligimus, ut ſupplicium de iis, pro eo ac meriti ſunt, ſumatur. Verùm comprehenſos eſſe ullos ex iis, aut juſſa veſtra hac in parte quicquam effeciſſe nondum accepimus. Quapropter noſtrum eſſe duximus palam ſignificare, tentatum illud facinus barbarum, & partim commiſſum quàm indignè feramus: atque adeo à Majeſtate Veſtra poſtulamus, ut ab illius facinoris authoribus, ſociis, adminiſtris ſupplicium debitum repetatur: Et quo hoc maturiùs fiat, ut honeſtiſſimi integerrimique viri, quique gentis utriuſque paci quàm maximè ſtudent, huic quæſtioni præficiantur, quo res penitùs inveſtigari, tamque in authores ſceleris quam in miniſtros ſeveriùs animadverti poſſit. Id niſi fiat, neque Majeſtatis Veſtræ juſtitia, neque noſtra hujuſque Reipub. exiſtimatio vindicari, neque conſervandæ inter utramque gentem amicitiæ ulla ratio firma eſſe poterit. Majeſtati Veſtræ fœlicia fauſtaque omnia precamur.

Ex Palatio noſtro Weſtmonaſterii *Aug. die* 1656.

Majeſtatis Veſtræ Studioſiſſimus
Oliverius Protector Reipub. Angliæ, &c.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Illuſtriſſimo Domino* Comiti Mirano, S. D.

Illuſtriſſime Domine;

SIngulare tuum erga me atque hanc Rempub. ſtudium haud mediocriter nos demeruit, tibique devinxit: id veſtris ex literis 25 *Junii* proximi ad me ſcriptis facile perſpexi, tum etiam ex iis quas ab Internuntio noſtro *Philippo Meadow* conficiendæ pacis cauſâ ad *Luſitaniæ* Regem à nobis miſſo, accepi: quibus is de eximio veſtro ſtudio atque opera in hac pace tranſigenda abundè nos docuit: hujus noviſſimam ſanctionem & accepi libentiſſimè, mihique perſuadeo fore, ut neque collatæ in hanc pacem operæ tuæ, neque in *Anglos* benevolentiæ, neque fidei erga Regem hac in re ſpectatæ unquam te pœniteat: quandoquidem, annuente Deo, ſperandum eſt, hanc pacem & utrique genti permagna emolumenta, & hoſtibus incommoda haud exigua eſſe allaturam. Quod ſolum in hoc negotio triſte atque infauſtum accidit, fuit illud facinus in Internuntium noſtrum *Philippum Meadowes* nefariè ſuſceptum atque tentatum: Cujus in occultos auctores haud ſegnius inquiri oportuit quam in manifeſtos ſceleris miniſtros: neque de Regis veſtri juſtitia ac ſeveritate in tanto ſcelere puniendo neque de tuâ cum primis ad eam rem operâ, ut qui fas piumque colas, & pacis inter utramque nationem ſtudioſus fueris dubitare poſſum: quæ quidem ſtare nullo modo poteſt, ſi facta hujuſmodi nefaria impunita atque inulta ibunt. Verùm tua facinoris illius nota deteſtatio facit ut neceſſe mihi non ſit plura de hac re in præſentia dicere. Cum itaque de meâ erga te benevolentiâ quam & rebus omnibus demonſtrare paratiſſimus ero, certiorem te fecerim, extremum illud eſt, ut te tuaque omnia Divinæ benignitati ac tutelæ à me ſcias eſſe commendatiſſima.

Ex Palatio noſtro Weſtmonaſterii. *Aug. die* 1656.

Amplitudinis Veſtræ Studioſiſſimus
Oliverius Prot. Reip. Angliæ, &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Carolo Guſtavo *Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regi, &c.*

Sereniſſime Rex, amice ac Fœderate chariſſime;

CUm eundem nobiſcum animum, idem conſilium in Majeſtate Veſtrâ ineſſe animadvertam, *Proteſtantium* fidei defendendæ contra hoſtes ejus, hoc tempore, ſi unquam aliàs, infeſtiſſimos, unde eſt quòd tam proſperis ſucceſſibus veſtris victoriarumque nuntiis penè quotidie lætemur, tum illud ſanè vehementer doleo, quòd unum lætitiam hanc noſtram turbat atque corrumpit, perferri ad nos, inter læta cætera, veſtram cum *Fœderatis Belgii Provinciis* amicitiam priſtinam non ſatis conſtare; remque eo deductam inter vos, in mari præſertim *Baltico*, ut ad diſcordiam ſpectare videatur. Cujus cauſas quidem ignorare me fateor; eventum certe (niſi Deus avertat) *Proteſtantium* ſummæ rei periculoſiſſimum fore facile perſpicio. Quapropter pro illâ arctiſſimâ neceſſitudine quæ cum utriſque veſtrum nobis intercedit, proque eo, quo duci omnes imprimis debemus, Religionis Reformatæ ſtudio atque amore, noſtrum eſſe cenſuimus, quemadmodum *Fœderatos Belgii Ordines* ad pacem & æquanimitatem magnopere hortati ſumus, ita nunc Majeſtatem veſtram hortari. Satis ſuperque hoſtium *Proteſtantibus* ubique eſt: nunquam acrioribus odiis inflammati conſpiraſſe in exitium noſtrum undique videntur. Teſtes *Alpinæ Valles* haud ita pridem miſerorum cæde ac ſanguine redundantes; teſtis *Auſtria* edictis nuper & proſcriptionibus *Cæſariis* concuſſa; teſtis *Helvetia*; quid enim attinet pluribus verbis tot calamitatum recentium memoriam luctumque revocare? Hæc omnia loca quis neſcit *Hiſpanorum* & *Romani Pontificis* conſilia incendiis, cladibus, vexationibus Orthodoxorum per hoc biennium miſcuiſſe? Si ad hæc tot mala *Proteſtantium* Fratrum inter ſe diſſenſio acceſſerit, inter vos præſertim quorum in virtute, opibus, conſtantia præſidium *Eccleſiis Reformatis* conſtitutum eſt maximum, quantum humanæ opis eſt, periclitari *Religionem* ipſam *Reformatam*, atque in ſummo diſcrimine verſari neceſſe erit. Quod contra, ſi univerſum *Proteſtantium* nomen eâ quâ decet inter ſe fraternâ conſenſione perpetuam pacem coluerit, nihil omnino erit quod pertimeſcamus quid hoſtium vel artes vel vires incommodare nobis poſſint, quos ſola noſtra concordia vel propulſabit vel fruſtrabitur. Quapropter Majeſtatem veſtram majorem in modum oro atque obſecro, ut ad confirmandam cum *Fœderatis Provinciis* amicitiam priſtinam, ſi qua in parte collapſa eſt aut imminuta, propenſum atque benignum animum afferre velit. Siquid eſt in quo mea opera, fides, diligentia ad compoſitionem uſui eſſe poſſit, eam omnem vobis profiteor atque defero. Deus modò aſpiret, fauſtumque eſſe jubeat, quod cum ſumma felicitate curſuque perpetuo rerum proſperarum Majeſtati veſtræ exopto.

Ex Palatio noſtro Weſtmonaſterii, die Aug. 1656.

Majeſtatis veſtræ Studioſiſſimus,
Oliverius Protector Reipub. Angliæ, &c.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c.* Ordinibus Hollandiæ.

Excelſi & Præpotentes Domini, amici chariſſimi;

DEmonſtratum eſt nobis à *Gulielmo Coopero* Paſtore *Londinenſi*, civeque noſtro, *Joannem le Maire Amſterodamenſem* ſocerum ſuum, ante annos circiter triginta tres rationem quandam excogitaſſe, qua *Reip.* veſtræ reditus, ſine ullo populi onere, multo auctiores fierent; factaque cum *Joanne van den Brook* ſocietate partiendi inter ſe præmii quod ex illo invento ſuo reportaſſent, id autem erat parvi Sigilli in *Provinciis* conſtitutio, ob hoc *Celſitudines Veſtras Præpotentes* ſupradicto *van den Brook* ejuſque poſteris tria millia Geldricorum (quæ trecentas libras valent) in ſingulos annos penſitanda ſpoſpondiſſe: jam verò, etſi inventa illa parvi ſigilli ratio facilis admodum & expedita reperta eſt, magnoſque ex eo tempore reditus *Celſitudinibus Præpotentibus* veſtris, nonnulliſque veſtris *Provinciis* retulit, tamen ad hodiernam uſque diem, quamvis multâ ſollicitatione petitum, illius pacti præmii nihildum adnumeratum eſſe: unde poſtquam ſupra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ſupradictis *van den Brook* & *le Maire* longarum dilationum pertæſum eſt, actionem illam in ſupradictum *Gulielmum Cooperum* civem noſtrum jure eſſe translatam: qui cum fructum induſtriæ Soceri ſui percipere cupiat, ad nos per libellum ſupplicem ſe contulit, ut hanc ejus poſtulationem *Celſitudinibus veſtris Præpotentibus* commendare vellemus; quod ei non eſſe denegandum cenſuimus. Quapropter *Celſitudines Veſtras Præpotentes* amicè rogamus, uti petitionem ſupradicti *Gulielmi Cooperi* ea de re benignè audire velitis, pactumque induſtriæ præmium atque ſtipendium tam juſtum, & pro numero tot annorum præteritorum & annua deinceps penſione ſolvendum curare. Quod cum non dubitemus quin *Celſitudines Veſtræ Præpotentes* libenter facturæ ſint, utpote & juſtum & munificentiâ veſtra dignum, parati & nos viciſſim erimus, veſtris quoque popularibus in poſtulatis ſuis, quoties nobis edentur, æquè propenſo animo favere.

Veſtrarum Celſitudinum Præpotentium Studioſiſſimus

Ex Palatio noſtro Weſtmonaſterii, Oliverius Protector Reip. Angliæ, &c.
die Septemb. An. 1656.

Oliverius *Protector Reipub. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Ludovico *Galliæ Regi,*

Sereniſſime Rex, amice ac Fœderate chariſſime;

INviti facimus ut Majeſtatem Veſtram de ſuorum injuriis poſt pacem inſtauratam toties interpellemus: verùm & vos factas nolle confidimus, & nos noſtrorum querimoniis deeſſe non poſſumus. Navem *Antonium Diepenſem* ante fœdus jure captam, ex Judicum ſententia Curiæ noſtræ maritimæ præſidentium facile conſtat. Ejus prædæ partem quatuor millia plus minus coriorum *Robertus Brunus* Mercator *Londinenſis* ab iis qui auctioni præfuerunt, quod & ipſi teſtantur, coëmit: ex iis circiter ducenta cum *Diepam* advecta poſt ratam pacem Coriario cuidam *Diepenſi* vendidiſſet pecuniamque redegiſſet, eâ pecuniâ in manibus procuratoris ſui occupata atque retenta, litem ſibi impingi, ſuumque jus illo in foro ſe obtinere non poſſe queritur. Quocirca Majeſtatem Veſtram rogandum cenſuimus, ut ad Conſilium ſuum de re tota referri velit, pecuniamque illam iniquiſſima lite extricari. Etenim ſi ante pacem facta & judicata, poſt pacem rurſus in controverſiam atque judicium vocabuntur, quis ſit fructus fœderum futurus, non videmus. Verùm hujuſmodi querelarum nullus finis erit, niſi in fœdifragos hoſce tam frequentes exemplum aliquod ſeveritatis maturè ſtatuatur; id quod Majeſtati Veſtræ quamprimùm curæ fore ſperamus; Quam Deus interim tutelâ ſua ſanctiſſima dignetur.

Ex Palatio noſtro Weſtmonaſterii, *Majeſtatis Veſtræ Studioſiſſimus*
die Septemb. An. 1656. Oliverius Protector Reip. Angliæ, &c.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Joanni *Luſitaniæ Regi,*

Sereniſſime Rex;

TRanſacta jam feliciter inter hanc Rempub. *Luſitaniæque* Regnum pace, nec non ad commercium quod attinet, recte atque ex ordine cautum atque ſancitum cum ſit, neceſſarium eſſe duximus *Thomam Maynardum*, à quo hæ literæ perferuntur, ad Majeſtatem Veſtram mittere; qui Conſulis munere negotiatorio veſtra in ditione, ad mercatorum res rationeſque ordinandas fungatur. Cum autem hoc ſæpius uſu venire poſſit, ut adeundi Majeſtatem Veſtram fieri ſibi copiam nonnunquam poſtulet, tam de commercio quam aliis de rebus quæ noſtra hujuſque Reip. intereſſe poſſint, à Majeſtate veſtra petimus, ut illi, quoties audito opus ſit, bengnum velitis aditum atque aurem præbere; id veſtræ erga nos benevolentiæ pro argumento ſingulari atque indicio habebimus; interim Majeſtati veſtræ Deum Opt. Max. fortunare omnia volumus.

Ex Aula noſtra Weſtmonaſterii. *Majeſtatis veſtræ Studioſiſſimus*
die Octob. 1656. Oliverius Protector Reipub. Angliæ, &c.

Suecorum Regi.

Sereniſſime Potentiſſimeque Rex;

TAmetſi ea eſt ſolita Majeſtatis veſtræ & ſpontanea in viros bene meritos benevolentia, ut omnis eorum commendatio ſupervacanea poſſit videri, tamen nobilem hunc virum *Gulielmum Vavaſorem Equitem auratum,* Majeſtatis Veſtræ ſub ſignis merentem, & ad vos jam proficiſcentem noluimus ſine noſtris ad Majeſtatem Veſtram literis dimittere. Quod eo libentiùs fecimus, poſteaquam ſignificatum nobis eſt, jampridem eum, Majeſtatis Veſtræ auſpicia ſecutum, multis in prælis veſtra cauſâ ſuum ſanguinem profudiſſe: adeo ut *Suecorum* Reges proximi ob militarem ejus peritiam, operamque ſæpe in bello ſtrenuè navatam, eum agro & annuis penſionibus veluti virtutis præmio remuneraverint. Neque verò dubitamus quin Majeſtati veſtræ in hodiernis bellis permagno ſit uſui futurus, cum ſit fide ac bellicarum rerum ſcientia jamdiu ſpectata. Eum itaque Majeſtati Veſtræ, pro eo ac meritus eſt, commendatum cupimus; ſimulque rogamus, ut quæ illi præterita ſtipendia proceſſerint, ſolvantur. Hoc nobis erit gratiſſimum; nec gratificari viciſſim Majeſtati Veſtræ, quoties facultas erit, gravabimur, cui fauſta omnia ac proſpera exoptamus.

Ex Palatio noſtro Weſtmonaſterii. die Octob. An. 1656.

Majeſtatis veſtræ Studioſiſſimus
Oliverius Protector Reip. Angliæ, &c.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Joanni *Luſitaniæ Regi.* S. D.

Sereniſſime Rex, Amice ac Fœderate Chariſſime,

EXhibuit nobis libellum ſupplicem *Thomas Ewans Nauclerus*, civis noſter, in quo oſtendit, ſe An. 1649. & 1650. cum navi ſua, cui nomen *Scipioni*, quadringentarum amphorarum, & cui ipſe præfuit, ſocietati *Braſilienſi* operam navaſſe; eam navem cum onere toto & apparatu, Majeſtatis Veſtræ juſſu ereptam ſibi eſſe: unde damnum homini factum, præter amiſſum ex tanta ſorte ſexennii lucrum, Commiſſarii ex fœdere ad decidendas controverſias utrinque dati plus ſeptem millibus librarum noſtrarum, ſive bis totidem *Milreis Luſitanicis* æſtimarunt; quemadmodum & ad nos retulerunt. Quod detrimentum tam grave cum ſupradictum *Thomam* vehementer afflixerit, coactus ad repetendas ex fœdere res ſuas, *Olyſſipponem* navigare, petiit ſuppliciter à nobis, ut literas noſtras hac de re ad Majeſtatem veſtram ſibi daremus: nos, tametſi in communi cauſa mercatorum, quibus à Societate *Braſilienſi* debebatur, ſuperiore anno ſcripſimus, tamen ne cui noſtram opem poſcenti defuiſſe videamur, Majeſtatem veſtram pro amicitia rogamus, ut hujus nominatim hominis ratio habeatur; utque velit Majeſtas veſtra ſuis omnibus ita præcipere, ut ne quid obſtare poſſit quo minus is in ea urbe, quod ſibi à Societate *Braſilienſi* vel aliunde debetur, ſine ullo impedimento exigere, & ſine morâ poſſit recuperare. Deus Majeſtatem veſtram perpetua felicitate augeat; noſtramque amicitiam faxit quàm diuturnam.

Ex Palatio noſtro Weſtmonaſterii die Octob, An. 1656.

Majeſtatis Veſtræ Studioſiſſimus
Oliverius Protector Reipub. Angliæ, &c.

Oli-

Oliverius *Protect. Reipub. Angliæ, &c. Illuſtri & Magnifico Civitatis Hamburgenſis Senatui. S. D.*

Ampliſſimi, magnifici & ſpectabiles Viri, Amici chariſſimi;

GRavem detulerunt ad nos querimoniam *Jacobus* & *Patricius Hays* cives hujus *Reip.* ſe, ſui fratris *Alexandri*, qui inteſtatus diem obiit, hæredes legitimum cum ſint, atque ita ipſius Curiæ veſtræ ſententiâ ante annos duodecim ſecundùm ſe latâ contra fratris viduam pronuntiati fuiſſent, bonaque defuncti fratris cum fructibus exceptâ ſolùm viduæ dote, adjudicata ſibi ex eo judicio eſſent, non potuiſſe tamen hactenus, neque pro ſuo jure, neque literis *Caroli* olim Regis eadem de re ſcriptis ullum laborum ſuorum ac ſumptuum ex ea ſententia fructum conſequi: obeſſe ſibi ſcilicet potentiam atque opes *Alberti van Eizen Decurionis* apud vos primarii, apud quem bonorum pars maxima depoſita eſt; eum agere omnia, ne ea bona hæredibus reſtituantur. Eluſi, ac dilationibus confecti, ſummam denique ad inopiam redacti ſupplicant nobis ne ſe negligamus tantis injuriis fœderatâ in civitate oppreſſos. Quod nos cum officii imprimis noſtri intelligamus eſſe, ut nequis civis noſter præſidium ſuis rebus, atque ſuſceptum patrocinium in nobis requirat, petimus quod a civitate veſtra videamur facile impetrare poſſe, ut ſententiam ipſimet veſtram hiſce fratribus ratam eſſe velitis; neque per cauſam provocationis ad *Spirenſem Cameram*, vel primò ſimulatæ vel nunc irritæ, moram juſtitiæ fieri diutiùs patiamini. Nam de ſumma ipſius cauſæ juriſperitorum noſtrorum ſententias requiſivimus; unáque deſcriptas obſignataſque ad vos miſimus. Quod ſi rogando nihil proficitur, erit neceſſariò, idque ex conſueto jure gentium, quod tamen minimè vellemus, ad reciproca deveniendum: id ne accidat, vos pro veſtra prudentia proviſuros eſſe confidimus.

Amplitudinum veſtrarum ſtudioſiſſimus,

Ex Palatio noſtro Weſtmonaſterii, die Octob. 16. *an.* 1656.

Oliverius, Protector Reipub. Angliæ, &c.

Oliverius *Protector Reipub. Angliæ, Sereniſſimo ac potentiſſimo Principi* Ludovico *Galliæ Regi, S. D.*

Sereniſſime potentiſſimeque Rex, Amice ac Fœderate chariſſime;

PErveniſſe ad Majeſtatem veſtram literas noſtras arbitramur, *Maii quarto decimo* ſuperioris anni datas: in quibus *Joannem Dethicum*, eodem anno *Londini* urbis præfectum, & *Gulielmum Wakefeild* mercatorem, per libellum ſupplicem nobis oſtendiſſe ſcripſimus, navem *Jonam* ſuis mercibus onuſtam, quæ *Oſtendam* veherentur, *Dunkirkam*, quæ tum temporis in *Gallica* ditione erat, à prædone quodam *Caroli Stuarti* filii auſpiciis piraticam faciente ex ipſo *Thameſis* oſtio fuiſſe abreptam: ſe, cum ex edictis veſtris veſtrique conſilii decretis, quibus erat cautum, nequa navis *Anglorum* ab hoſtibus *Parlamenti* capta veſtris portubus reciperetur, venaliſve eſſet, à Domino *Leſtrado* illius oppidi præfecto poſtulaſſent ut reddi ſibi navem ſuam atque bona juberet, reſponſum ab eo tuliſſe, ſanè neque viro primario dignum, neque eo qui Regi ſuo ſatis dicto audiens videretur, ſe ſcilicet ab Rege *Galliæ* ob navatam in bello operam hanc præfecturam præmio accepiſſe; curaturum proinde uti ea quàm maximè quæſtui ſibi ſit: per fas videlicet ac nefas; id enim minime laborare videbatur. Quaſi verò hanc præfecturam atque Provinciam Majeſtatis veſtræ dono accepiſſet, ut ſocios juxtà ſpoliaret, veſtraque edicta in eorum gratiam promulgata pro nihilo haberet. Quod enim Rex *Galliæ*, ſi maximè ab hoſtibus factum contra nos voluiſſet, facti tamen participes ſuos eſſe vetuit, id regius præfectus contra regium interdictum non modo fieri eſt paſſus, ut nos veſtris in portubus diriperemur, prædæque eſſemus, verum etiam ipſe diripuit, ipſe prædæ habuit, ſeque facti authorem palam profeſſus eſt. Hoc itaque reſponſo mercatores infecto negotio irriti atque eluſi diſceſſére: noſque hæc itidem ſuperiore anno Majeſtati veſtræ per literas ſignificavimus ſucceſſu licet haud multo meliore; nihildum enim reſponſi ad eas literas habuimus. Quod non habuerimus accidiſſe id credimus, propte-

rea quòd eo tempore Præfectus ille apud exercitum in *Flandria* fuit; nunc in urbe ipſa *Pariſiorum* degit, vel potius per urbem perque aulam noſtrorum ſpoliis locupletatus impunè volitat. A Majeſtate igitur veſtra nunc denuò id petimus quod ipſius Majeſtatis veſtræ intereſt in primis providere, nequis ad ſociorum injurias edictorum regiorum contemptionem audeat adjungere: ſed neque ad Legatos ſive Commiſſarios de controverſiis communibus utrinque dandos rejici propriè hæc cauſa poterit; quandoquidem hìc non ſociorum jus duntaxat, ſed auctoritas ipſa veſtra Regiique nominis reverentia agitur. Illud enim mirum ſit, ſi mercatores damna ſua moleſtiùs quàm Majeſtas veſtra ſui ferat imminutionem. Eam ſi non ferat, eadem operâ ſimul perficiet, ut neque amiciſſimorum de Repub. noſtra edictorum pœnituiſſe, neque in ſuorum injuriis conniviſſe, neque noſtræ poſtulationi non tribuiſſe quod par ſit videatur.

Ex Aula noſtra Weſtmonaſterio, die Novemb. an. 1656.

Majeſtati veſtræ voluntate, amicitia, fœdere devinctiſſimus,

Oliverius Protector Reipub. Angliæ, &c.

Oliverius *Protect. Reipub. Angliæ, &c. Sereniſſimo potentiſſimoque Principi* Frederico III. *Daniæ, Norvegiæ, Vandalorum, Gothorumque Regi; Duci Sleſvici, Holſatiæ, Stormariæ, & Dithmarſiæ; Comiti in Oldenburg & Delmenhorſt, &c. S. D.*

Sereniſſime potentiſſimeque Rex, Amice ac Fœderate chariſſime;

Literas Majeſtatis veſtræ ſexto decimo *Februarii Hafniâ* datas ab ornatiſſimo viro *Simone de Petkum*, Oratore apud nos veſtro, accepimus. Iis perlectis, & voluntatis erga nos veſtræ præclara ſignificatio, & ipſius rei, de qua ſcriptum erat, pondus uſque eò nos permovit, ut ſtatim ad Majeſtatem veſtram mittere qui mandatis noſtris inſtructus, noſtra conſilia vobis hac de re pleniſſime exponeret, in animo haberemus. Et quanquam idem nobis etiamnum animus manet, hactenus tamen idoneum aliquem cum iis mandatis dimittere, quæ graviſſimum hujuſmodi negotium poſtularet, non potuimus; quemadmodum jam brevi facturos non eſſe ſperamus. Interea non omittendum diutiùs exiſtimavimus Majeſtatem veſtram certiorem facere, præſentem rerum in *Europa* ſtatum haud mediocri nos curâ ac cogitatione ſollicitos tenuiſſe: cum ab aliquot jam annis ſummo cum dolore videamus *Proteſtantium* Principes ac civitatum Primores (quos ex communi *Religionis* atque ſalutis vinculo omnem ſeſe mutuò confirmandi ac defendendi inire rationem oporteret) inter ſe indies magis magiſque infirmè animatos, quid quiſque moliatur, quidve ſtruat, ſuſpectum habere; metum amicis, ſpem hoſtibus præbentes, inimicitias atque diſſidia potius hac rerum inclinatione portendi, quam firmum invicem animorum conſenſum, ad præſidium mutuum ac defenſionem. Atque hæc quidem ſollicitudo eo altiùs animo noſtro inſedit, quo magis in Majeſtate veſtra, Regeque *Sueciæ* adhuc aliquid reſidere mutuæ ſuſpicionis videtur; vel ſaltem non eam exiſtere voluntatum conjunctionem quam communis noſtrum omnium in *Orthodoxam* religionem amor ac ſtudium flagitaret; dum Majeſtati veſtræ injecta forte aliqua ſuſpicio eſt, fore ut ab Rege *Sueciæ* detrimentum aliquod ditionis veſtræ commerciis afferatur; ſuſpicante viciſſim *Suecorum* Rege, ne per vos & bellum, quod nunc gerit, difficilius, & contrahendarum ſocietatum ratio impeditior ſibi reddatur. Non præterit Majeſtatem veſtram, pro ea ſumma prudentia quam adhibere ſuis omnibus in rebus ſolet, quantum diſcriminis *Proteſtantium* ſummæ rei impendat, ſi iſtiuſmodi ſuſpiciones inter vos diu verſentur; quanto magis, quod Deus avertat, ſiquod hoſtilitatis indicium erumperet. Utcunque hæc ſe habeant, nos, quemadmodum & *Suecorum* Regem, & *Fœderati Belgii Ordines* ad pacem & moderata conſilia magnopere hortati ſumus (adeoque redintegrari inter eos pacem atque concordiam vehementer gaudemus, nam & capita quoque illius fœderis à *Dominis Ordinibus* tranſmiſſa ad nos ſunt) ita noſtras eſſe partes duximus, noſtræque amicitiæ quam maxime convenire, ut qui ſenſus noſter his de rebus ſit, Majeſtatem veſtram ne celaremus (præſertim cum ut ita faciamus, Majeſtatis veſtræ literis amiciſſimis tam ſtudioſe invitemur; id quod etiam benevolentiæ erga nos veſtræ pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

argumento ſingulari ſanè habemus atque amplectimur) veſtræque Majeſtati ante
oculos poneremus, quantam nobis neceſſitatem, qui *Proteſtantium Religionem* ſe-
quimur, divina providentia impoſuerit colendi inter nos pacem, idque nunc
maximè, cum hoſtes noſtri acerrimè, ſi unquam alias, rem gerere, & conjuraſſe
undique in perniciem noſtram videntur. *Valles Alpinas* miſerorum nuper incola-
rum cæde ac ſanguine madentes commemorare nihil attinet; nec conquaſſatam
per eoſdem dies *Cæſareis* proſcriptionibus atque edictis *Auſtriam*; nec denique
contra *Helvetios Proteſtantes Helvetiorum Papiſtarum* infeſtos impetus. Quis neſcit
Hiſpanorum dolos ac machinationes per hoſce aliquot annos hæc loca omnia in-
cendiis, ruinis, cladibus *Proteſtantium* permiſcuiſſe? Si ad hæc mala *Reformatorum*
Fratrum inter ſe diſſenſio velut cumulus accedat, inter vos præſertim qui noſtra-
rum virium tanta pars eſtis, & in quibus tantum præſidii ac roboris *Proteſtantium*
dubiis temporibus comparatum atque repoſitum eſt; quod ad opem humanam
attinet, peſſùm ire *Proteſtantium* res, & in extremo diſcrimine atque occaſu ver-
ſari neceſſe erit. Quod contra, ſi pax conſtet inter vos vicinos, cæteroſque *Or-*
thodoxos Principes, ſi concordiæ fraternæ omni ex parte ſtudeatur, non erit cur,
Deo bene juvante, vel vim vel verſutiam noſtrorum hoſtium pertimeſcamus;
quorum conatus noſtra ſola conſenſio vel diſſipabit vel fruſtrabitur. Neque ve-
ro dubitamus quin Majeſtas veſtra ad hanc pacem beatam impertiri ſuam ope-
ram, quam poteſt maximam, & libens velit & velle deſitura non ſit. Qua in
re ipſe etiam communicare conſilia cum Majeſtate veſtra atque conjungere para-
tiſſimus ero; utpote & veram amicitiam profeſſus, & cui non ſolum pactam in-
ter nos tam auſpicatò ſervare pacem deliberatum omnino ſit, verum etiam ne-
ceſſitudinem hanc, quæ nunc intercedit, prout Deus facultatem dabit, arctiori
vinculo conſtringere. Idem Deus interim Majeſtati veſtræ ſecunda ac proſpera
omnia concedat.

Majeſtati veſtræ amicitiâ, fœdere ac voluntate conjunctiſſimus,

Dabantur ex Aula noſtra Weſtmo-
naſterii. Decemb. an. 1656.

Oliverius Protect. Reipub. Angliæ, &c.

Oliverius *Protect. Reipub. Angliæ, &c. Sereniſſimo Illuſtriſſimoque Princi-*
pi ac Domino, Domino Gulielmo *Haſſiæ Langravio, Principi Herefel-*
diæ, Comiti in Cattimeliboco, Decia Ligenhain, Nidda & Schaum-
burgo, &c.

Sereniſſime Princeps;

AD literas Celſitudinis veſtræ non ſic altero pòſt anno, quod propè jam pu-
det, reſcripſiſſemus niſi nos admodum invitos permulta ſanè, eaque gra-
viſſima, quorum curam, pro noſtro in Repub. munere, differre non potuimus,
interpellaſſent. Quæ enim literæ debebant eſſe nobis gratiores, quàm quæ à
Principe religioſiſſimo, majoribus quoque religioſiſſimis orto, de pace Religio-
nis, deque concordia Eccleſiarum concilianda ſunt ſcriptæ; quæ etiam literæ eun-
dem planè animum, idem pacis Chriſtianæ promovendæ ſtudium non ſolum
ſuo, verum etiam univerſi ferè orbis Chriſtiani opinione ac judicio, & ipſæ no-
bis tribuunt, & univerſim attributum eſſe gratulantur? Et nos quidem per tria
hæc olim regna quid hac in parte ſimus conati, quidque hortando, ferendo, præ-
eundo, divino maximè auxilio, effecerimus, & norunt noſtri plerique, & in
ſumma conſcientiæ tranquillitate ſentiunt. Eandem præſertim *Germaniæ* totius
Eccleſiis, ubi acriùs ferè, jamque diu nimis diſſidetur, pacem optavimus; per-
que noſtrum *Duræum* hoc idem multos jam annos fruſtra molientem ſiquid eam
in rem noſtrâ operâ conferre poſſet ex animo detulimus. In eadem nos etiam-
num ſententia permanemus; eandem illis Eccleſiis fraternam inter ſe charitatem
optamus: ſed quam ſit hoc arduum conciliandæ pacis negotium inter ipſos pacis,
ut præ ſe ferunt, filios, ſummo cum dolore ſatis ſuperque intelligimus. Nam
ut utrique *Reformati* nempe & *Auguſtani*, in unius Eccleſiæ communionem ali-
quando coaleſcant, ſperandum vix eſt; ſuam utrique ſententiam ne poſſit vel vo-
ce vel ſcriptis defendere, prohiberi ſine vi non poterunt; vis autem cum pace
Eccleſiaſticâ conſiſtere non poteſt: hoc tantùm ſe ſinant exorari qui diſſentiunt,
ut humanius ſaltem & moderatius velint diſſentire, nihiloque minus inter ſe dili-
gere; utpote non hoſtes ſed fratres in levioribus licet diſſentientes, in ſumma ta-
men

men fidei conjunctiſſimos. Hæc nos inculcando, hæc ſuadendo nunquam defatigabimur; quod ultrà eſt, humanis neque viribus neque conſiliis datur: Deus quod ſuum ſolius eſt ſuo tempore perficiet. Tu interim, Sereniſſime Princeps, præclaram in Eccleſias declarationem animi tui, ſempiternum ſanè monumentum & majoribus tuis dignum & omnibus poſthac principibus imitandum reliquiſti. Nos Celſitudini veſtræ, pro eo ac merita eſt, felicitatem cæteris in rebus quantum ipſa cupit, mentem, ea quam nunc habes, haud meliorem (quid enim poteſt eſſe melius?) à Deo Optimo Maximo precamur.

Weſtmonaſterio, die Martii, an. 1656.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi Duci* Curlandiæ.

Sereniſſime Princeps;

DE benevolentia Celſitudinis erga nos veſtræ & aliàs, & tum quidem abunde nobis conſtitit cùm Oratorem noſtrum ad *Moſcoviæ Ducem* iter facientem, & in ditione veſtra per aliquot dies commorantem hoſpitio benignè accepiſti: nunc juſtitiæ & æquitatis ſuæ haud leviora indicia daturam eſſe Celſitudinem veſtram & ſuopte ingenio & noſtro rogatu confidimus. Cum enim *Joannes Jameſonus Scotus*, navis cujuſdam veſtræ Magiſter, fidelem naucleri operam ſeptennioque cognitam vobis navaverit, ſeque illam navem *Balenam* ſibi commiſſam, in oſtio fluminis, ut mos eſt, Gubernatori veſtro appellendam in portum tradidiſſet, eumque imperitè ſuo munere fungentem quod ſolum potuit ſæpius monuiſſe multis teſtibus probaverit, non ejus profectò culpâ, ſed Gubernatoris vel imperitia vel pervicacia fractam eſſe navem nemini non liquet. Quod cum ita ſit, à Celſitudine veſtra majorem in modum petimus, ut ſupradicto *Joanni* Magiſtro neque illud naufragium imputare, neque eum idcirco ſtipendio debito velit privare; cujus ſpe ſolâ, jam altero naufragio bonis omnibus amiſſis, ſe utcunque in extrema inopia ſuſtinet & ſolatur.

Ex Aula noſtra Weſtmonaſterio,
die Martii an. 1657.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Ampliſſimis Conſulibus ac Senatoribus Reip.* Gedanenſis, *S. P. D.*

Ampliſſimi, magnifici viri, amici chariſſimi;

URbem veſtram induſtriâ, opibus & optimarum artium ſtudiis florentem cum nobiliſſimis quibuſque urbibus ſemper eſſe duximus conferendam: nunc poſteaquam in hoc bello, quod veſtris jamdiu in finibus geritur, *Polonorum* ſequi partes quàm *Suecorum* maluiſtis, ſanè & Religionis causâ quam colitis & commercii, quod cum *Anglis* vetuſtum jam habetis, optavimus ut ea vobis maxime conſilia placerent, quæ cum Dei gloria urbiſque veſtræ dignitate ac ſplendore viderentur eſſe conjunctiſſima. Quocirca petimus pro amicitia quæ vobis cum *Anglorum Gente* multo uſu firmata jamdiu conſtat, & ſiqua in gratia apud vos noſtrum quoque nomen eſt, ut inſignem inter primos *Suecorum Duces Coniſmarcum*, egregium præſertim bello virum, caſu & ſuorum proditione mari interceptum belli lege, non acerbiſſimè adhuc geſti, dimittere velitis, ſin id minus veſtris rationibus convenire arbitramini, ut leniore ſaltem ac liberiore cuſtodiâ habendum cenſeatis. Utrum horum vobis faciendum decreveritis, id profectò imprimis quod exiſtimatione urbis veſtræ dignum eſt decernetis; deinde ab omnibus præclaris belli ducibus magnam gratiam inibitis; nos denique, quicquid id veſtra intereſſe putatis, haud mediocri ſanè beneficio devincietis.

Ex Aula noſtra Weſtmonaſterio. *Veſtrarum amplitudinum Studioſiſſimus,*
Aprilis an. 1657. Oliverius Protector Reipub. Angliæ, &c.

Olive-

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, &c. Sereniſſimo ac Potentiſſimo Principi ac Domino Imperatori Ducique magno univerſæ* Ruſſiæ, *Soli Domino Voladomæri, Moſchoæ, Novogrodi, Regi Cazani, & Aſtracani, Syberiæ, Domino Vobſcoæ, Magno Duci Smolenchi, Tuerſcoiæ, & aliarum, Domino ac Magno Duci Novogrodæ, Inferiorumque Regionum Chernigoi, Rezanſcoæ & aliarum, Domino omnis Plagæ Septentrionalis, item Domino Everſcoæ, Cartalinſcæ, aliarumque permultarum.* S. P. D.

A*Nglorum Genti* cum imperii veſtri populis, vetus amicitia, magnuſque uſus, id quod nemo neſcit, ampliſſimumque commercium jamdiu fuit; illa verò virtus ſingularis, *Imperator Auguſtiſſime*, qua majoribus ſuis Majeſtas veſtra longè prælucet, & quæ de ea eſt vicinorum omnium Principum opinio, potiſſimùm nos movet, ut Majeſtatem veſtram & eximio ſtudio colamus, eique communicata cupiamus, quæ & rei *Chriſtianæ* & rationibus veſtris haud parum conducere, nec minus nominis veſtri gloriæ ſervire poſſe exiſtimemus. Quapropter ornatiſſimum virum Dominum *Richardum Bradſhaw*, ſumma fide, integritate, prudentia, uſuque rerum, ex aliis etiam Legationibus, nobis cognitum, ad Majeſtatem Veſtram miſimus Oratorem; qui & ſingulare erga vos noſtrum ſtudium, ſummamque obſervantiam vobis exponat, & ſupradictis de rebus agere cum Majeſtate Veſtra poſſit. Eum itaque ut benignè noſtro nomine accipiatis, eique ut, quoties commodum erit, liberum aditum, aureſque benignas, fidem deniq; in iis omnibus quæ propoſuerit aut tranſegerit, eandem atq; nobiſmetipſis, ſi coràm adfuiſſemus, præbere velitis rogamus; adeoque Majeſtati veſtræ atque *Imperio Ruſſico* fauſta omnia à Deo Opt. Max. precamur.

Ex Aula noſtra Weſtmonaſterii.
die April. An. Dom. 1657.

Majeſtatis Veſtræ Studioſiſſimus
Oliverius *Protector Reip. Angl. &c.*

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo ac Potentiſſimo Principi* Carolo Guſtavo *Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regi, Magno Principi Finlandiæ, Duci Eſthoniæ, Careliæ, Bremæ, Verdæ, Stetini, Pomeraniæ, Caſſubiæ & Vandaliæ, &c.*

Sereniſſime Potentiſſimeque Rex, Amice ac Fœderate chariſſime,

VIR nobiliſſimus *Gulielmus Jepſonus, Militum Tribunus, & Parlamenti noſtri Senator*, cui hoc munus honori erit, quòd Majeſtati Veſtræ haſce literas dabit, certiorem eam faciet quanta cum perturbatione ac dolore nuntium accepimus belli illius funeſti inter *Majeſtatem* veſtram *Daniæque Regem* coorti; quamque nobis cordi ac ſtudio ſit, nullam noſtram operam aut officium prætermittere, quoad Deus facultatem dederit; ut huic ingruenti malo remedium aliquod maturè afferatur, eæque ſimul calamitates avertantur, quas inferri ex hoc bello religionis cauſæ communi neceſſe erit; hoc præſertim tempore, quo adverſarii noſtri contra *Orthodoxæ* fidei profeſſionem & profeſſores cum conſilia perniciosiſſima tum vires arctiſſimè conjungunt. Hæc atque alia nonnulla permagni ad utriuſque gentis commoda rationeſque publicas momenti adduxere nos, ut hunc virum ornatiſſimum Internuntii extraordinarii prædictum munere ad Majeſtatem veſtram mitteremus: Quem uti amicè recipiatis, eique, iis in rebus quas cum Majeſtate veſtra noſtro nomine communicaverit, ſummam fidem adhibeatis rogamus; cum is ſit cujus fidei atque prudentiæ nos quoque plurimum tribuamus. Simul & illud petimus, ut Majeſtas veſtra noſtram erga ſe reſque ſuas benevolentiam ſingularem, atque ſtudium perſuaſiſſimum ſibi habeat; cujus nos argumenta certiſſima per omnem occaſionem & propenſo animo & officiis paratiſſimis præbebimus.

Ex Aula noſtra Weſtmonaſt.
Aug. An. Dom. 1657.

Majeſtatis veſtræ amicus & Fœderatus conjunctiſſimus
Oliverius *Protector Reipub. Angl. &c.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Excellentiſſimo Domino Domino de Bourdeaux, *Sereniſſimi Regis* Galliarum *Legato extraordinario.*

Excellentiſſime Domine,

MErcatores quidam *Londino-derrienſes Samuel Dauſonus, Joannes Campſejus,* & *Joannes Nevinus,* per libellum ſupplicem Sereniſſimo Domino Protectori ediderunt, ſe, poſteaquam fœdus inter hanc *Rempub. Regnumque Galliæ* redintegratum intellexerant, An. Dom. 1655. navem quandam cui nomen *Anglicè The Speedwell,* melioris ominis causâ, quam eventus ferebat, impoſitum, *Joannes Ker* Magiſter erat, mercibus quibuſdam ex portu *Derrienſi Burdegalam* convehendis oneraſſe; eam navem illic onere expoſito, vinoque aliiſque mercibus inde impoſitis, captam in reditu die 24 *Novembris* anni ſupradicti à duabus *Breſtenſum* Navibus armatis, quarum alteri *Adrianus Vindmian Swart,* alteri *Jacobus Jonſonus* præfuit, ab iiſdem etiam in portum *Brivatem,* vulgo *Breſtenſem,* fuiſſe abductam; ibique & jure captam judicatam eſſe, & auctione venditam, cum mille centumque libras noſtras æſtimatione juſtâ valuiſſet, extra damnum mille librarum præterea datum: de quibus recuperandis omni ſe honeſta ratione cum illius loci præfectis egiſſe; id ſibi hactenus fruſtra fuiſſe: ſe etiam moribus edictum curiæ maritimæ conſecutos eſſe, quo citarentur in judicium qui navem illam cepiſſent, autem jure eſſe captam defendere ſtatuiſſent. Edictum hoc & recte atque ordine promulgatum & redditum: idque ab ejuſdem curiæ miniſtris publicis maturè *Domino Legato Galliæ* ſignificatum eſſe: cum nemo contra comparuiſſet, teſtes aliquot juratos de re judicanda interrogatos eſſe. Quæ res cum à Petitoribus ad Celſitudinem Domini *Protectoris* delata ſit, ab eoque cognitioni atque ſententiæ Concilii mandata, cumque de facto ex teſtimoniis juratis libello ſupplici adjunctis abunde conſtet, Petitoribuſque liberum commercium *Burdegalæ* ſit datum, merceſque illic emptæ atque impoſitæ vi ſint in reditu ereptæ & occupatæ contra fœderis fidem, ut ſupra demonſtratum eſt, quis non videt hoc eſſe æquiſſimum, aut navem cum onere Petitoribus reſtitui, aut de damno cùm captæ navis tum juris perſequendi plene ſatisfieri? Peto igitur ab *Excellentia veſtra* atque etiam Sereniſſimi Domini *Protectoris* nomine peto omnem velit operam dare, omnique operæ authoritatem etiam ſui muneris adjungere ut primo quoque tempore horum alterutrum fiat. Cum neque in cauſa æquiore laborare poſſit, neque mihi gratiore; qui eo diligentius curaſſe quod mandatum mihi eſt videbor, quo Excellentia veſtra maturiùs quod ſuum eſt præſtiterit.

Ex Alba Aula Auguſti An. Dom. 1657.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi D.* Frederico Wilhelmo *Marchioni Brandenburgenſi, Sacri Romanii Imperii Archi-Camerario, ac Principi Electori Magdeburgi, Pruſſiæ, Juliæ, Cliviæ, Montium, Stetini, Pomeraniæ, Caſſubiorum Vandalorumque, nec non in Sileſia Croſnæ & Carnoviæ Duci, Burggravio Norinbergenſi, Principi Halberſtadii & Mindæ, Comiti Marcæ & Ravensbergi, Domino in Ravenſtein.* S. P. D.

Sereniſſime Princeps, Amice ac Fœderate Chariſſime,

CUM ea ſit Celſitudinis veſtræ ſingularis virtus & pace & bello terrarum orbe toto jam clara, ea magnitudo animi atque conſtantia, ut amicitiam veſtram omnes fere Principes vicini ambiant, amicum & ſocium nemo fideliorem ſibi aut conſtantiorem cupiat, ut nos quoque in eorum numero eſſe intelligatis qui de vobis veſtriſque egregiis de *Rep. Chriſtiana* meritis quam optimè quamque præclarè ſentiunt, nobiliſſimum virum *Gulielmum Jepſonum, Tribunum Militum, & Parlamenti noſtri Senatorem,* ad vos miſimus, qui vobis noſtro nomine & plurimam ſalutem dicat, & rebus veſtris felicitatem omnem ominetur atque exoptet; noſtram denique benevolentiam ſummumque ſtudium erga veſtram Serenitatem verbis ampliſſimis exponat: eique proinde fidem, iis in rebus de quibus

quibus vobiſcum egerit, eandem habeatis rogamus, ac ſi à nobiſme tip ſis teſtata omnia atque confirmata coram eſſent.

Ex Aula noſtra Weſtmonaſterio. Auguſti An. Dom. 1657.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Ampliſſimis Civitatis Hamburgenſis Conſulibus ac Senatoribus*, S. P. D.

Ampliſſimi, magnifici & ſpectabiles viri, amici chariſſimi,

CUM Vir ornatiſſimus *Gulielmus Jepſonus, Tribunus Militum, & Parlamenti noſtri Senator*, ad *Suecorum Regem* Sereniſſimum à nobis miſſus veſtram per urbem iter faciat, in mandatis dedimus, uti vos quoque ne præteriret noſtro nomine inſalutatos; neque non rogatos, ut ſi qua in re veſtra authoritate, conſilio aut præſidio opus ſibi eſſe judicaverit, ei quibus rebus poteſtis præſtò eſſe velitis. Id quo libentius feceritis, eo majorem à nobis iniiſſe vos gratiam intelligetis.

Ex Aula noſtra Weſtmonaſterio. die Auguſti An. Dom. 1657.

Ampliſſimis Civitatis Bremenſis Conſulibus ac Senatoribus S. P. D.

Ampliſſimi, magnifici & ſpectabiles viri, amici chariſſimi,

QUI noſter animus erga veſtram civitatem, quæque benevolentia cum propter puriorem apud vos Religionis cultum etiam propter urbis celebritatem ſit, & ſenſiſtis aliàs, & quoties facultas dabitur ſentietis. Nunc, cum ornatiſſimus vir *Gulielmus Jepſonus, Tribunus Militum*, & *Parlamenti noſtri Senator*, ad Sereniſſimum *Regem Sueciæ* per urbem veſtram Oratoris munere inſtructus iter faciat, hoc tantum in præſentia voluimus, ut & vos ille peramanter perque amice noſtro nomine ſalutet, & ſiquid acciderit in quo veſtra ope atque amicitiâ uſus ſibi eſſe poſſit, id uti à vobis pro noſtra neceſſitudine peteret. Qua in re non magis defuturos vos eſſe confido quam de noſtro erga vos amore ſingulari ac ſtudio dubitare debetis.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra. die Aug. An. Dom. 1657.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Ampliſſimis Civitatis Lubecenſis Conſulibus ac Senatoribus*, S. P. D.

Ampliſſimi, magnifici & ſpectabiles viri, amici chariſſimi,

G*Ulielmus Jepſonus* vir nobiliſſimus, *Militum Tribunus*, & *Parlamenti noſtri Senator*, ad Sereniſſimum *Suecorum Regem* ab urbe veſtra haud longe caſtra habentem publico munere ornatus proficiſcitur. Quapropter ei per urbem veſtram aut ditionem iter facienti ut omni adjumento, ſi opus erit, atque præſidio, pro noſtra amicitia commercio, adeſſe velitis rogamus. De cætero & ſalutatos vos eſſe noſtro nomine peramice volumus, deque noſtro erga vos propenſo animo ac voluntate eſſe perſuaſiſſimos.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra, die Aug. An. Dom. 1657.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Ampliſſimis Civitatis Hamburgenſis Conſulibus ac Senatoribus*, S. P. D.

Ampliſſimi, magnifici & ſpectabiles viri, amici chariſſimi,

QUI haſce ad vos literas perfert *Philippus Meadowes* Oratoris munere à nobis inſtructus ad Sereniſſimum *Daniæ Regem* per Urbem veſtram proficiſcitur. Eum, ſiquid erit, in quo veſtram authoritatem adjumento ſibi fore aut præſidio

exiſti-

exiſtimaverit, commendatum vobis magnopere volumus. Noſtraque commendatio quo ſolet eſſe apud vos pondere, eodem uti nunc ſit rogamus: vobis viciſſim, ſiquid ejuſmodi occurrit non defuturi.

Ex Aula noſtra Weſtmonaſterio. die Aug. An. 1657.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Frederico *Hæredi Norwegiæ, Duci Sleſvici, Holſatiæ, Stormariæ, Ditmarſiæ, Comiti in Oldenburg & Delmenhorſt.*

Sereniſſime Princeps, amice Chariſſime,

MIſſus à nobis Vir domi nobilis *Gulielmus Jepſonus, Militum Tribunus,* & *Parlamenti noſtri Senator,* ad Sereniſſimum *Suecorum Regem,* quod paci communi, Reique *Chriſtianæ* felix fauſtumque ſit, Legationem obit. Ei inter alia negotium dedimus, ut cum in itinere ſalutem plurimam Serenitati Veſtræ noſtro nomine dixiſſet, priſtinamque noſtram benevolentiam & conſtantiſſima ſtudia ſignificaſſet, ab ea quoque peteret, ut authoritate veſtrâ munitus iter tutum atque commodum habere per veſtram ditionem poſſit. Quo beneficio Celſitudo veſtra nos noſtraque viciſſim officia majorem in modum demerebitur.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra. die Aug. An. 1657.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ Sereniſſimo Principi* Ferdinando *Magno Duci Hetruriæ.*

Sereniſſime Dux magne, amice chariſſime,

OStendit nobis per libellum ſupplicem Societas Mercatorum noſtrorum qui ad oras *Mediterranei Maris Orientales* negotiantur, Præfectum quendam navis *Lodoviculi,* ſive *Anglice The Little Lewis,* nomine *Gulielmum Ellum,* cum *Alexandriæ* in *Egypto* eſſet, conductum à Satrapa *Memphitico* ut Oryzam, Saccharum & Caphiam, ipſius *Turcarum* Principis in uſum *Conſtantinopolim* aut *Smyrnam* comportaret, claſſi ſe *Ottomanicæ* in itinere ſubduxiſſe, &, contra datam fidem, navis totum onus *Liburnum* avertiſſe: ibi prædâ potitum nunc agere. Quod facinus, peſſimi ſanè exempli, cum *Chriſtianum* nomen probro, Mercatorum fortunas degentium ſub *Turca* direptionis periculo objiciat, petimus à Celſitudine Veſtra, ut illum hominem comprehendi, & in cuſtodiam tradi, navemque & bona retineri jubeat, quoad ſignificatum à nobis erit curaſſe nos res illas *Turcarum* principi reddendas. Veſtræ Celſitudini ſicubi noſtris officiis uſus viciſſim erit, paratiſſima omnia tempore fore profitemur.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra die Sept. An. 1657.

Celſitudinis veſtræ ſtudioſiſſimus,
Oliverius *Prot. Reip. Angliæ, &c.*

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi ac Domino D.* Frederico Wilhelmo *Marchioni Brandenburgenſi, Sacri Romani Imperii Archi-Camerario, ac Principi Electori Magdeburgi, Pruſſiæ, Juliæ, Cliviæ, Montium, Stetini, Pomeraniæ, Caſſubiorum, Vandalorumque, nec non in Sileſia, Croſnæ & Carnoviæ Duci, Burggravio Norinbergenſi, Principi Halberſtadii & Mindæ, Comiti Marcæ & Ravensbergi, Domino in Ravenſtein.*

Sereniſſime Princeps, amice ac Fœderate chariſſime,

ALteris ad Celſitudinem veſtram literis per Oratorem noſtrum *Gulielmum Jepſonum* aut redditis aut brevi reddendis Legationis ipſi à nobis mandatæ fidem fecimus; idque ſine veſtrarum virtutum aliqua mentione, noſtræque erga

erga vos benevolentiæ, ſignificatione facere non potuimus. Verum nequis veſtra de rebus Proteſtantium egregiè merita, quæ ſummâ omnium prædicatione celebrantur, nos obiter tetigiſſe tantùm videamur, reſumendum nobis nunc idem argumentum, noſtraque officia non libentiùs quidem aut animo propenſiore, aliquanto tamen prolixius deferenda Serenitati veſtræ cenſuimus. Et meritò ſanè, cum ad aures noſtras quotidie perferatur, fidem veſtram atque conſtantiam omnibus tentatam machinis, ſollicitatam technis, labefactari tamen, & ab amicitia fortiſſimi Regis ac ſocii, nullo modo poſſe dimoveri: idque cum eo loco Suecorum res nunc ſint, ut in retinenda eorum ſocietate Celſitudinem veſtram Reformatæ potius Religionis cauſa communi, quàm ſuis commodis duci manifeſtum ſit: cumque hoſtibus vel occultis vel jam prope imminentibus cincta undique & penè obſeſſa ſit, copiæ ut ſint validæ non tamen ſint maximæ, eâ tamen firmitate animi ac robore eſſe, eo conſilio ac virtute imperatoriâ, ut unâ veſtrâ voluntate niti totius rei ſumma ac moles, bellique hujus maximi exitus pendere videatur. Quapropter nihil eſt quod dubitet Celſitudo veſtra quin de amicitia noſtra ſummoque ſtudio polliceri omnia ſibi poſſit; qui vel ipſi ab omni laude derelicti nobis videremur, ſi præclarâ iſtâ fide atque conſtantiâ, cæteriſque veſtris laudibus minùs delectaremur, aut vobis ipſis communi Religionis nomine minus deberemus. Quòd ſi rebus ab ornatiſſimo Viro *Joanne Friderico Schlezer* Conſiliario & Oratore apud nos veſtro propoſitis reſpondere, pro eo ac ſtudemus, hactenus non potuimus (quanquam is omni aſſiduitate ac diligentia id agit atque contendit) conditioni rerum noſtrarum hoc velit imputare Celſitudo veſtra rogamus; ſibique imprimis perſuadere nihil nobis eſſe antiquius aut optatius, quam ut veſtris rationibus cum Religionis cauſa tam conjunctis uſui quam plurimùm atque ſubſidio eſſe poſſimus. Interim tam clara virtus ac fortitudo ne ullo tempore deficiat aut opprimatur, dignáve laude aut fructu careat Deum Opt. Max. precamur.

Ex Aula Noſtra Weſtmonaſterio. *die Sept. An.* 1657.

Celſitudinis Veſtræ Studioſiſſimus
Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c.*

Excellentiſſimo Domino, Domino de Bourdeaux, *Sereniſſimi Galliarum Regis Legato extraordinario.*

Excellentiſſime Domine,

POſtulavit à Sereniſſimo Domino *Protectore*, *Lucas Lucius* Mercator *Londinenſis* de ſua quadam navi, cui nomen *Maria*, quæ cum ab *Hibernia Bajonam* peteret, vi tempeſtatis ad *ſanum divi Joannis de Luz*, appulſa, ibi retenta & occupata eſt actione *Martini* cujuſdam *De Lazon*; nec reſtituta donec à procuratoribus Mercatoribus illius ſatiſdaretur, ſe de illa navi atque onere cum *Martino* lege experturos. Tulit enim præ ſe *Martinus* deberi ſibi grandem à *Parlamento Angliæ* pecuniam, mercium quarundam ſuarum nomine quæ in navi quadam *Sancta Clara anno* 1642. *Parlamenti* Auctoritate ſunt retentæ. Verùm cum ſatis conſtaret, *Martinum* illum earum mercium verum dominum non eſſe, ſed cum *Antonio* quodam *Fernandez* verorum dominorum *Richaldi* & *Iriati* jus perſequi, diſfidentibuſque inter ſe *Martinio* & *Antonio*, decreverit Parlamentum uti merces illæ retinerentur quoad lege eſſet deciſum utri eorum reddendæ eſſent, paratuſque fuerit ſemper *Antonius* lege agere; contrà, neque *Martinus* neque pro eo quiſque in judicio hactenus comparuerit, quæ omnia ex *Lucæ* Petitoris libellis libello ſupplici annexis liquent; iniquiſſimum ſanè eſt, ut is, qui jus ſuum ſuppoſititium cum *Antonio* collegâ ſuo de alienis bonis experiri apud nos recuſat, cogeret noſtros homines veroſque dominos de ſuis bonis in aliena ditione contendere: Quin idem æquitati veſtræ atque prudentiæ videatur, non dubitat Sereniſſimus Dominus *Protector*; à quo ſum juſſus hanc *Lucæ Lucii* cauſam æquiſſimam *Excellentiæ Veſtræ* ſingularem in modum commendare: ne *Martino* qui jus alienum apud nos perſequi negligit, eo obtentu aliis eripiendi jus ſuum apud vos poteſtas detur.

Weſtmonaſterio. die Octob. An. 1657.

Excellentiæ Veſtræ Studioſiſſimus.

Oliverius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Duci ac Senatui Reip. Venetæ.*

Sereniſſime Dux atque Senatus, amici chariſſimi;

NUntii rerum veſtrarum contra *Turcas* feliciſſimè geſtarum tam crebri ad nos perferuntur, ut nobis non ſæpius ulla de re ad vos ſcribendum, quam de inſigni aliqua victoria gratulandum ſit. Hanc recentiſſimam, & Reip. veſtræ quam maxime lætam atque opportunam cupimus, &, quod glorioſiſſimum eſt, *Christianorum* omnium ſub *Turca* ſervientium quam maxime liberatricem. Nominatim *Thomam Galileum* navis, cui nomen *The Relief*, olim præfectum, *Serenitati veſtræ ac Senatui*, tametſi non nunc primum, nunc tamen eo libentiùs, quo latiori tempore, quinquennalem captivum commendamus. Ei cùm à vobis imperatum eſſet, ut cum navi ſua Reip. veſtræ operam navaret, ſolus cum multis hoſtium triremibus congreſſus, nonnullas depreſſit, magnamque ſtragem edidit; tandem combuſtâ navi captus vir fortis, deque *Veneta Rep.* tam benè meritus, quintum jam annum in miſera ſervitute *Barbarorum* degit. Unde ſe redimat facultatum nihil eſt; nam quicquid erat, id à *Celſitudine veſtra* & *Senatu*, vel navis vel bonorum vel ſtipendii nomine deberi ſibi oſtendit. Verùm ut facultates non deeſſent; hoſtes tamen non alia lege dimiſſuros ſe eum profitentur, quam ſi ſuorum aliquis, qui illis in pretio æquè ſit, permutetur. Petimus itaque magnopere à *Veſtra* atque *Senatus Celſitudine ſereniſſima*, petit per nos ſenex miſerrimus, captivi pater, mœroris & lachrymarum plenus, quæ nos quidem permoverunt, ut primùm quoniam ex tot proſperis præliis *Turcarum* tanta copia captorum vobis eſt, unum aliquem ex eo numero, quem illi accipiant, hoſtem veſtro milite fortiſſimo, noſtro cive, ſenis mœſtiſſimi filio unico commutare velitis. Deinde, ut quod ſtipendii, vel aliis nominibus ipſi à Rep. debetur, id quam primùm velitis patri aut procuratori ipſius annumerandum curare. Priori quidem rogatu noſtro, vel potius æquitate veſtrâ effectum eſt, ut ſtatim re cognitâ, putatiſque rationibus conſtitutum eſſet quid debeatur: verum illum ſupputationem, urgentibus fortaſſe aliis negotiis, nulla ſolutio ſecuta eſt. Nunc miſeri conditio dilationem ſalutis diutiùs non fert: eum, ſi omnino ſalvum vultis, danda opera eſt, ut ſqualore illo carceris teterrimo quamprimùm liberetur. Id ſine mora, ſine hortatu etiam noſtro humaniſſimâ voluntate veſtrâ facturos vos eſſe confidimus: quandoquidem juſtitiâ, moderatione, atque prudentiâ non minus quam belli gloriâ victoriiſque floretis: Atque ut diutiſſimè floreatis, devicto hoſte potentiſſimo, Deum Opt. Max. precamur.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra.
die Octob. An. 1657.

Celſitudinum veſtrarum ſtudioſiſſimus
Oliverius *Prot. Reip. Angl. &c.*

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Excelſis & præpotentibus Dominis* Fœderati Belgii *Ordinibus*, S. P. D.

Excelſi & præpotentes Domini, Amici ac Fœderati chariſſimi,

REdit ad vos Vir illuſtriſſimus *Gulielmus Nuport* Legatus veſter annis jam aliquot apud nos extraordinarius: ſed ita redit, petito ad tempus duntaxat à vobis commeatu, ut eum brevi reverſurum ſperemus. Eâ enim eſt fide, vigilantiâ, prudentiâ, æquitate apud nos in ſuo munere verſatus, ut majorem in unoquoque genere virtutem ac probitatem neque nos deſiderare in Legato, viroque optimo neque vos poſſitis; eo animo ac ſtudio ad pacem inter nos & amicitiam ſine fuco & fraude conſervandam, ut illo hanc Legationem obeunte quid inter nos offenſionis aut ſcrupuli ſuboriri queat, aut pullulare, non videamus. Et diſceſſum ſanè ejus moleſtiore animo ferremus, hac præſertim rerum ac temporum inclinatione, niſi perſuaſiſſimum nobis hoc eſſet, neminem melius poſſe aut fidelius vel rerum utrobique ſtatum, vel noſtram erga *Celſitudines veſtras* benevolentiam ſtudiumque integrum coràm exponere. Quapropter hunc ut Virum undiquaque præſtantiſſimum, deque Rep. & ſuâ & noſtrâ optime meritum accipere redeuntem velitis rogamus: ſicuti & nos veriſſimo noſtrarum

rum laudum teſtimonio ornatum abeuntem dimiſimus prope inviti. Deus ad ipſius gloriam eccleſiæque præſidium *Orthodoxæ* veſtris rebus felicitatem, noſtræ amicitiæ perpetuitatem concedat.

Celſitudinum veſtrarum ſtudioſ.

Weſtmonaſt. ex Aula noſtra. die Nov. An. 1657.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Excelſis & Præpotentibus Dominis* Fœderati Belgii *Ordinibus*, S. P. D.

Excelſi & præpotentes Domini, amici noſtri ac Fœderati chariſſimi;

GEorgius Duningus Vir nobilis, nobis eſt multis ac variis negotiis ſummâ fide, probitate ac ſolertiâ perſpectus jam diu & cognitus. Eum, ut apud vos Oratoris munere fungatur, mittendum cenſuimus, mandatiſque noſtris ampliſſimè inſtruximus. Eum itaque amico, ut conſueviſtis, animo recipiatis rogamus; & quoties habere ſe ſignificaverit, quod noſtro nomine veſtrum cum *Excelſis Ordinibus* agat, amicè audire, fidemque adhibere; & quæ vos viciſſim communicanda nobis cenſebitis, ea omnia, ſicuti rectè poteſtis, perinde ac ſi nos ipſi coram eſſemus, ei committere velitis. De cætero vobis veſtræque Reip. ad Dei gloriam eccleſiæque præſidium ſecundas res omnes ex animo precamur.

Celſitudinum Veſtrarum ſtudioſiſſimus
Oliverius, *&c.*

Weſtmon. ex Aula noſtra. die
Decemb. An. Dom. 1657.

Ordinibus Hollandiæ.

CUM ea noſtræ Reip. cum veſtra intercedat neceſſitudo, ea ſint utrinque negotia, ut ſine Oratore atque interprete vel hinc vel inde miſſo res tantæ ad utilitatem utriuſque gentis conſtitui commodè vix poſſint, ex uſu communi fore arbitrati ſumus, ut *Georgium Duningum* Virum nobilem, multis ac variis negotiis ſummâ fide, probitate ac ſolertiâ ſpectatum, jam diu nobis & cognitum, eo munere inſtructum mitteremus: qui noſtro nomine apud vos maneat, iis maxime officiis intentus, quibus noſtra amicitia ſarta tecta conſervari poſſe quam diutiſſimè videatur. Hac de re cum ad Excelſos & Præpotentes Ordines ſcripſimus, tum vos quoque qui in Provinciâ veſtrâ ſummæ rei præſidetis & Fœderati Belgii tanta pars eſtis, certiores faciendos per literas duximus; ut & noſtrum Oratorem eâ ratione quâ convenit accipiatis, & quæ ille cum *excelſis Dominis Ordinibus* tranſegerit, ea vobis perſuadeatis peræque firma ac rata nos eſſe habituros, acſi ipſi rebus tranſactis coràm interfuiſſemus. Deus conſilia veſtra & facta omnia ad gloriam ſuam & eccleſiæ pacem dirigat.

Weſtmonaſterio &c. Decemb. 1657.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Ferdinando *Magno Duci Hetruriæ.*

Sereniſſime Dux Magne, amice noſter plurimum colende,

PErmagnam nobis attulere voluptatem literæ *Celſitudinis* Veſtræ decimo *Nov. Florentiâ* datæ; in quibus benevolentiam erga nos Veſtram eo vidimus perſpectiorem, quanto res ipſæ verbis, facta promiſſis certiora benevolentis animi indicia ſunt: quæ nempe rogavimus *Celſitudinem* veſtram, juberet illum navis *Lodovici parvi* præfectum *Gulielmum Ellum*, qui fidem *Turcis* datam turpiſſimè fregerat, & ipſum comprehendi, & navem cum mercibus in portu retineri, quoad *Turcarum* quæ eſſent redderentur, ne nomen *Chriſtianum* per iſtiuſmodi furta labem aliquam ſuſciperet, ea omnia, & ſummo quidem ſtudio, quod ſatis intelligimus, ſcripſit *Celſitudo Veſtra* ſe præſtitiſſe. Nos itaque cum pro accepto beneficio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

neficio gratias agimus, tum hoc porrò nunc petimus, quandoquidem ſatisfactum iri *Turcis* Mercatores in ſe receperunt, ut & Præfectus ille cuſtodiâ liberetur, & navis cum mercibus quamprimum dimittatur; ne Turcarum forte rationem potiorem, quam noſtrorum civium habuiſſe videamur. Interim *Celſitudinis veſtræ* ſpectatâ voluntate erga nos ſingulari, & ſanè gratiſſimâ ſic libenter fruimur, ut ingratitudinis notam non recuſemus, niſi pari promptitudine vobis viciſſim gratificandi occaſionem quam primum dari nobis exoptamus, ex qua noſtram quoque in reddendis officiis promptitudinem animi rebus ipſis erga vos demonſtrare poſſimus.

Celſitudinis veſtræ Studioſiſſimus,

Weſtmonaſterio ex Aulâ noſtrâ.
Decemb. an. 1657.

Oliverius, &c.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo ac potentiſſimo Principi* Carolo Guſtavo *Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regi.*

Sereniſſime potentiſſimeque Rex, Amice ac Fœderate invictiſſime;

MUlta ſimul attulere nobis literæ Majeſtatis veſtræ 21 *Feb.* in *Caſtris Selandicis* datæ, cur, & privatim noſtrâ, & totius Reipub. *Chriſtianæ* causâ, lætitiâ haud mediocri afficeremur: primum quod Rex *Daniæ*, non ſuâ credo voluntate aut rationibus, ſed hoſtium communium artibus factus hoſtis, repentino veſtro in intimum ejus regnum adventu, ſine multo ſanguine, eò ſit redactus, ut, quod res erat, utiliorem ſibi pacem bello contra vos ſuſcepto tandem judicaverit: deinde cum is eam nullâ ſe ratione citius poſſe conſequi exiſtimaret, quam ſi delata ſibi jamdiu ad conciliandam pacem noſtrâ operâ uteretur, quòd Majeſtas veſtra ſolis Internuntii noſtri literis exorata, tam facili pacis conceſſione oſtenderit, quantum noſtrâ amicitiâ atque gratiâ interpoſitâ apud ſe valeret: meumque imprimis in hoc tum pio negotio officium eſſe voluerit, ut pacis tam ſalutaris Proteſtantium rebus, uti ſpero, mox futuræ ipſe potiſſimum unus conciliator atque auctor propemodum eſſem. Cum enim Religionis hoſtes conjunctas opes veſtras alio pacto frangere ſe poſſe deſperarent, quàm ſi vos inter vos commiſiſſent, habebunt nunc, profectò quod pertimeſcant, ne armorum animorumque, ut ſpero, veſtrorum hæc inopinata conjunctio ipſis belli hujus conflatoribus in perniciem vertat. Tu interim, Rex fortiſſime, macte tuâ egregiâ virtute; & quam felicitatem in rebus tuis geſtis victoriarumq; curſu contra Regem nunc ſocium hoſtes Eccleſiæ nuper admirati ſunt, eandem in ſuâ rurſus clade, Deo benè juvante, fac ſentiant.

Weſtmonaſterio ex Palatio noſtro, 30 *die Martii,* 1658.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi* Ferdinando *Magno Duci Hetruriæ.*

Sereniſſime Princeps,

QUOD ſatisfacturum arbitramur Celſitudini veſtræ de noſtro claſſis præfecto qui ad portus veſtros nuper eſt delatus, veſtro apud nos Oratori reſpondimus: Interim per libellum ſupplicem nobis oſtendit *Joannes Hoſierus Londinenſis*, cujuſdam navis, cui *Dominæ* nomen, Magiſter, ſe, cùm anno 1656. menſe Aprili, navem ſuam ex ſyngrapha (chartam partitam Jus noſtrum vocat) *Joſepho Armano Italo* cuidam locaſſet, iſque factas in ſyngrapha pactiones ter apertè fregiſſet, coactum eſſe demùm, ne navem ſuam, totumque onus ejus, ſortem denique totam amitteret, more mercatorio declarata publicè ejus fraude, & in tabulas publicas relata, *Liburni* in jus eum vocare: eum autem, ut fraudem fraude tueretur, adhibitis in ſocietatem duobus aliis negotiatoribus litigioſis, de pecunia *Thomæ* cujuſdam *Clutterbuxi* ſex mille octonos, confictо quodam obtentu, petitoris hujus nomine occupaſſe: ſe, poſt multas impenſas conſumptumque tempus, jus ſuum *Liburni* obtinere non poſſe; ne audere quidem, propter adverſariorum minas atque inſidias, in judicio illic comparere. Petimus itaque à Celſitudine

ſitudine veſtra, ut cùm huic homini oppreſſo ſubvenire, tum hujus adverſarii inſolentiam pro conſueta ſua juſtitia velit coercere: fruſtrà enim authoritate Principum leges eſſent civitatibus latæ, ſi vis atque injuria, cùm, ne omnino ſint leges, efficere non poſſint, poſſint efficere terrore ac minis, ne quis ad eas audeat confugere. Verum in hujuſmodi audaciam quin maturè animadverſura ſit Celſitudo veſtra, non dubitamus; cui pacem proſperaque omnia à Deo Opt. Max. precamur.

Weſtmonaſterio, ex Aula noſtra,
die 7. April. an. 1658.

Sereniſſimo potentiſſimoque Principi Ludovico *Galliarum Regi.*

Sereniſſime Potentiſſimeque Rex, Amice ac Fœderate auguſtiſſime;

MEminiſſe poteſt Majeſtas veſtra quo tempore inter nos de renovando fœdere agebatur; quod optimis auſpiciis initum multa utriuſque populi commoda, multa hoſtium communium exinde mala teſtantur, accidiſſe miſeram illam Convallenſium occiſionem, quorum cauſam undique deſertam atque afflictam veſtræ miſericordiæ, atque tutelæ ſummo cum ardore animi ac miſeratione commendavimus. Nec defuiſſe per ſe arbitramur Majeſtatem veſtram officio tam pio, immo verò tam humano, pro eâ quâ apud *Ducem Sabaudiæ* valere debuit vel auctoritate vel gratia: nos certè aliique multi Principes ac Civitates, Legationibus, Literis, Precibus interpoſitis, non defuimus. Poſt cruentiſſimam utriuſque ſexus omnis ætatis trucidationem, pax tandem data eſt, vel potius inducta pacis nomine hoſtilitas quædam tectior: conditiones pacis veſtro in oppido *Pinarolii* ſunt latæ; duræ quidem illæ, ſed quibus miſeri atque inopes dira omnia atque immania perpeſſi facilè acquieſcerent, modo iis, duræ & iniquæ ut ſint, ſtaretur; non ſtatur; ſed enim earum quoque ſingularum falſa interpretatione variiſque diverticulis fides eluditur ac violatur; antiquis ſedibus multi dejiciuntur, religio patria multis interdicitur, tributa nova exiguntur, arx nova cervicibus imponitur, unde milites crebro erumpentes obvios quoſque vel diripiunt vel trucidant: ad hæc nuper novæ copiæ clanculum contra eos parantur; quique inter eos *Romanam Religionem* colunt, migrare ad tempus jubentur; ut omnia nunc rurſus videantur ad illorum internecionem miſerrimorum ſpectare, quos illa prior laniena reliquos fecit. Quod ego per dextram tuam, *Rex Chriſtianiſſime*, quæ fœdus nobiſcum & amicitiam percuſſit, obſecro atque obteſtor, per illud *Chriſtianiſmi* Tituli decus ſanctiſſimum, fieri ne ſiveris: nec tantam ſæviendi licentiam non dico principi cuiquam (neque enim in ullum Principem, multo minus in ætatem illius principis teneram, aut in muliebrem matris animum tanta ſævitia cadere poteſt) ſed ſacerrimis illis ſicariis ne permiſeris; qui cum Chriſti Servatoris noſtri ſervos atque imitatores ſeſe profiteantur, qui venit in hunc mundum ut peccatores ſervaret, ejus mitiſſimo nomine atque inſtitutis ad innocentium crudeliſſimas cædes abutuntur: eripe qui potes, quique in tanto faſtigio dignus es poſſe, tot ſupplices tuos homicidarum ex manibus, qui cruore nuper ebrii, ſanguinem rurſus ſitiunt; ſuæque invidiam crudelitatis in Principes derivare conſultiſſimum ſibi ducunt. Tu verò nec titulos tuos aut Regni fines iſta invidiâ, nec Evangelium *Chriſti* pacatiſſimum iſta crudelitate fœdari te regnante patiaris. Memineris hos ipſos avi tui Henrici Proteſtantibus amiciſſimi deditiios fuiſſe; cum *Diguierius* per ea loca, quà etiam commodiſſimus in *Italiam* tranſitus eſt, *Sabaudum* trans *Alpes* cedentem victor eſt inſecutus: deditionis illius inſtrumentum in actis regni veſtri publicis etiamnum extat; in quo exceptum atque cautum inter alia eſt, Ne cui poſtea *Convallenſes* traderentur, niſi iiſdem conditionibus quibus eos avus tuus invictiſſimus in fidem recepit. Hanc fidem nunc implorant, avitam abs te Nepote ſupplices requirunt: tui eſſe, quàm cujus nunc ſunt, vel permutatione aliquâ, ſi fieri poſſit, malint atque optarint: id ſi non licet, patrocinio ſaltem, miſeratione atque perfugio. Sunt & rationes regni quæ hortari poſſint ut *Convallenſes* ad te confugientes ne rejicias; ſed nolim te, Rex tantus cùm ſis, aliis rationibus ad defenſionem calamitoſorum quàm fide à majoribus data, pietate, regiaque animi benignitate ac magnitudine permoveri. Ita pulcherrimi facti laus atque gloria illibata atque integra tua erit, & ipſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ſe Patrem miſericordiæ ejuſque filium *Chriſtum Regem*, cujus nomen atque doctrinam ab immanitate nefaria vindicaveris, eo magis faventem tibi atque propitium per omnem vitam experieris. Deus Opt. Max. ad gloriam ſuam, tot innocentiſſimorum hominum *Chriſtianorum* tutandam ſalutem, veſtrumque verum decus *Majeſtati veſtræ* hanc mentem injiciat.

Weſtmonaſterio. Maii an. 1658.

Civitatibus Helvetiorum *Evangelicis*.

Illuſtres atque ampliſſimi Domini, Amici chariſſimi;

DE *Convallenſibus* Vicinis veſtris afflictiſſimis, quàm ſint à Principe ſuo gravia & intoleranda religionis cauſâ paſſi, cùm propter ipſam rerum atrocitatem horret prope animus recordari, tum ad vos ea ſcribere quibus notiora multo ſunt, ſupervacuum duximus. Exempla etiam literarum vidimus quas Legati veſtri pacis jamdudum *Pinarolianæ* hortatores atque teſtes ad *Allobrogum* Ducem illiuſque *Taurinenſis* conſilii Præſidem ſcripſerunt; in quibus ruptas eſſe omnes pacis conditiones, illiſque miſeris fraudi potiùs quàm ſecuritati fuiſſe ſingulatim, oſtendunt atque evincunt. Quarum violationem ab ipſâ ſtatim pace datâ in hunc uſque diem continuatam, & indies graviorem niſi æquo animo patiuntur, niſi ſe conculcandos planè & peſſumdandos proſternunt atque abjiciunt, religione etiam ejuratâ, impendet eadem calamitas, eadem ſtrages, quæ ipſos cum conjugibus ac liberis tertio abhinc anno ſic miſerabilem in modum attrivit atque afflixit, & ſubeunda iterum ſi eſt, funditus eradicabit. Quid agant miſeri? quibus nulla deprecatio, nulla reſpiratio, nullum adhuc certum perfugium patuit; res eſt cum feris aut cum furiis, quibus priorum cædium recordatio nullam pœnitentiam, aut ſuorum civium miſerationem, nullum ſenſum humanitatis aut fundendi ſanguinis ſatietatem attulit. Hæc ferenda planè non ſunt, ſive fratres noſtros *Convallenſes Orthodoxæ Religionis* cultores antiquiſſimos, ſive ipſam Religionem ſalvam volumus. Et nos quidem locorum intervallo plus nimio disjuncti, quod opis aut facultatis noſtræ fuit, & præſtitimus ex animo, & præſtare non deſinemus. Vos qui non modo fratrum cruciatibus ac penè clamoribus, verum etiam eorumdem furori hoſtium proximi eſtis, proſpicite per Deum immortalem idque maturè quid veſtrarum nunc partium ſit; quid auxilii, quid præſidii vicinis ac fratribus alioqui mox perituris ferre poſſitis ac debeatis, prudentiam veſtram ac pietatem, fortitudinem etiam veſtram conſulite. Cauſa certè eadem eſt Religio, cur iidem hoſtes vos quoque perditos velint, immo cur eodem tempore, eodem ſuperiore anno, fœderatorum veſtrorum inteſtino Marte perditos voluerint. Veſtra duntaxat in manu poſt opem divinam videtur eſſe, ne purioris ipſa ſtirps Religionis vetuſtiſſima in illis priſcorum fidelium reliquiis excindatur: quorum ſalutem in extremum jam diſcrimen adductam ſi negligitis, videte ne voſmetipſos paulo poſt proximæ vices urgeant. Hæc dum fraternè ac liberè hortamur, ipſi interea non langueſcimus: quod ſolum nobis conceditur tam longinquis, cùm ad procurandam periclitantium incolumitatem tùm ad ſublevandam egentium inopiam, omnem operam noſtram & contulimus & conferemus. Deus det utriſque nobis eam domi tranquillitatem ac pacem, eum rerum ac temporum ſtatum, ut omnes noſtras opes atque vires, omne ſtudium ad defendendam eccleſiam ſuam contra hoſtium ſuorum furorem ac rabiem, convertere poſſimus.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra, Maii die, an. 1658.

Eminentiſſimo Domino Cardinali Mazarino, *Salutem.*

Eminentiſſime Domine;

ILlatæ nuper *Proteſtantibus*, qui *Valles* quaſdam *Alpinas* in ditione *Ducis Sabaudiæ* incolunt, graviſſimæ calamitates cædeſque cruentiſſimæ fecêre ut incluſas has literas ad Majeſtatem Regiam, haſque alteras ad Eminentiam veſtram ſcripſerim.

ſerim. Et quemadmodum de Rege Sereniſſimo dubitare non poſſum quin hæc tanta crudelitas, quâ in homines innoxios atque inopes tam barbarè ſævitum eſt, vehementer ei diſpliceat atque offenſa ſit; ita mihi facilè perſuadeo quæ ego à Majeſtate Regiâ illorum cauſa miſerorum peto, ad ea impetranda veſtram quoque operam atque gratiam, velut cumulum, acceſſuram. Cum nihil planè ſit quod *Francorum Genti* benevolentiam apud ſuos omnes vicinos *Reformatæ Religionis* cultores majorem conciliaverit, quam libertas illa ac privilegia quæ ex edictis ſuis atque actis publicis permiſſa Proteſtantibus atque conceſſa ſunt. Et hæc quidem Reſpublica cum propter alias tum hanc potiſſimum ob cauſam *Gallorum* amicitiam ac neceſſitudinem majorem in modum expetivit. De qua conſtituenda jamdiu cum *Legato Regio* apud nos agitur ejuſque tractatio jam penè ad exitum perducta eſt. Quid! quod etiam ſingularis benignitas Eminentiæ veſtræ, ac moderatio, quam in ſummis Regni rebus gerendis erga *Proteſtantes Galliæ* ſemper teſtata eſt, à prudentia veſtra & magnitudine animi ut hoc ſperem atque expectem, facit; qua ex re & fundamenta arctioris etiam neceſſitudinis inter hanc *Rempublicam*, *Regnumque Gallicum Eminentia veſtra* jecerit, meque ſibi privatim ad officia omnia humanitatis ac benevolentiæ viciſſim reddenda obligaverit: adeoque hoc velim Eminentia veſtra ſibi perſuaſiſſimum habeat.

Eminentiæ veſtræ Studioſiſſimus.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ*, *Sereniſſimo ac potentiſſimo Principi* Ludovico *Galliarum Regi.*

Sereniſſime potentiſſimeque Rex, Amice ac Fœderate auguſtiſſime;

THomam Vicecomitem *Falconbrigium* generum meum in *Galliam* proficiſcentem, & ad teſtificandum obſequium ſuum & obſervantiam, qua Majeſtatem veſtram colit, venire in conſpectum veſtrum, Regiamque manum oſculari cupientem, tametſi propter conſuetudinem ejus jucundiſſimam invitus dimitto, tamen cùm non dubitem quin ab aula tanti Regis, in quâ tot viri prudentiſſimi fortiſſimique verſantur, multo inſtructior ad res quaſque laudatiſſimas, & quaſi conſummatus ad nos brevi ſit reverſurus, obſiſtendum eſſe ejus animo ac voluntati non ſum arbitratus. Et quanquam is eſt, niſi ego fallor, qui per ſe ſatis commendatus, quocunque acceſſerit, videri poſſit, tamen ſi ſe meâ gratiâ Majeſtati veſtræ aliquanto commendatiorem fuiſſe ſenſerit, eodem me quoque beneficio affectum atque devinctum arbitrabor. Deus Majeſtatem veſtram incolumem, noſtramque amicitiam firmiſſimam communi orbis Chriſtiani bono quam diutiſſime conſervet.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra. Maii die, an. 1658.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Eminentiſſimo Domino Cardinali* Mazarino.

Eminentiſſime Domine;

CUM *Thomam* Vicecomitem *Falconbrigium* generum meum proficiſcentem in *Galliam* Sereniſſimo Regi commendaverim, non potui quin ea de re Eminentiam veſtram certiorem facerem, nec non vobis etiam eundem commendarem: id quantum ponderis atque momenti ad ſuperiorem quoque commendationem allaturum ſit non neſcius. Quem certè fructum commorationis apud vos ſuæ, ſperat autem non mediocrem hunc fore, percepturus eſt, ejus maximam partem favori veſtro ac benevolentiæ non poterit non debere; cujus prope ſola mens ac vigilantia res tantas eo in regno ſuſtinet ac tuetur. Quicquid ei gratum Eminentia veſtra fecerit, id mihi feciſſe ſe exiſtimet; id ego in multis veſtris erga me humanitèr & amicè factis numerabo.

Weſtmonaſterio. Maii an. 1658.

Oliverius *Protect. Reipub. Angliæ, &c. Eminentiſſimo Domino Cardinali* Mazarino.

Eminentiſſime Domine;

CUM illuſtriſſimum virum *Thomam Bellaſſiſum* Vicecomitem *Falconbrigium* generum meum Sereniſſimi Regis adventum in caſtra ad *Dunkirkam* gratulatum mitterem, eidem præcepi ut veſtram quoque Eminentiam adiret, meoque nomine & plurimam ſalutem dicat, & gratias vobis agat, cujus potiſſimum fide, prudentiâ, vigilantiâ perfectum eſt, ut res Gallica tam diverſis in partibus, & præſertim in vicinâ Flandriâ contra Hiſpanum hoſtem communem tam proſperè geratur: à quo nunc celeriter, uti ſpero, fraudum & inſidiarum, quibus ſe maxime tuetur, aperta atque armata virtus pœnas repoſcet: quod uti fiat quàm citiſſimè, nos certe neque copiis, quantum poſſumus, neque votis deerimus.

Weſtmonaſterio ex Aulâ noſtrâ.
Maii an. 1658.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo ac potentiſſimo Principi* Ludovico *Galliæ Regi.*

Sereniſſime potentiſſimeque Rex, Amice ac Fœderate auguſtiſſime;

UT nuntiatum eſt veniſſe in caſtra Majeſtatem veſtram, tantiſque copiis infame illud oppidum piratarum atque aſylum *Dunkirkam* obſediſſe, & magnam cepi voluptatem, & ſpem certam, fore nunc brevi, Deo bene juvante, ut infeſtum minus poſthac latrociniis mare tutiùs navigetur; fore ut *Hiſpanicas* fraudes, ducem alterum ad Heſdenæ proditionem auro corruptum, alterum ad Oſtendam dolo captum virtute bellicâ Majeſtas veſtra nunc brevi vindicet. Mitto itaque nobiliſſimum virum *Thomam* Vicecomitem *Falconbrigium* generum meum, qui & adventum veſtrum in tam propinqua nobis caſtra gratularetur, & coràm exponat quanto nos ſtudio Majeſtatis veſtræ res geſtas non junctis ſolum viribus noſtris, ſed votis etiam omnibus proſequamur, uti Deus Opt. Max. & ipſam incolumem, & noſtram amicitiam firmiſſimam communi orbis *Chriſtiani* bono quam diutiſſimè conſervet.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra. Maii an. 1658.

Sereniſſimo Principi Ferdinando, *Duci Magno Hetruriæ.*

Sereniſſime Dux Magne;

CUM Celſitudo veſtra in omnibus quidem literis ſuis ſummam erga nos benevolentiam ſuam nobis ſemper ſignificaverit, dolemus id præfectis veſtris ac miniſtris aut tam obſcurè ſignificatum, aut tam malè eſſe intellectum, ut in Portu *Liburnenſi*, ubi maximè quæ veſtra ſit erga nos benevolentia intelligi oporteret, nos nullum ejus fructum aut indicium percipere queamus; immo alienum potius & hoſtilem veſtrorum in nos animum indies experiamur. Quàm enim non amicis noſtra claſſis *Liburnenſibus* uſa nuperrime ſit, quàm nullis adjuta rebus, quàm hoſtiliter denique accepta bis ab illo oppido diſcedere coacta ſit, cùm ex eo ipſo loco multis teſtibus fide dignis, tum ex ipſo Navarcho noſtro, cui cùm claſſem credamus, narrandi fidem derogare non poſſumus, ſatis videmur nobis nimiſque certò cognoviſſe. Priore ejus adventu *Cal. Jan.* poſt redditas Celſitudini veſtræ literas noſtras, veſtraque omnia humanitatis officia noſtris hominibus ultro delata, petentibus ut portus *Ferrarii* commoditate uti liceret, reſponſum eſt, id concedi non poſſe, ne Rex *Hiſpaniæ* ſcilicet noſter hoſtis offenderetur. Et tamen quid eſt quod princeps amicus amico præbere communius poſſit, quàm littoris ac portus aditum? quid eſt quod nos expectare ab hujuſmodi amicitia poſſimus quæ hoſtium noſtrorum animum ne offendat, incommodare nobis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

quàm commodare, aut vel minimis rebus ſubvenire paratior ſit. Et primo quidem ex ſingulis navibus duobus vel tribus nautis duntaxat excenſus in terram, ſive commercium (quam vos Practicam vocatis) eſt datum: mox ut auditum eſt in oppido, navem quandam *Belgicam*, quæ frumentum in *Hiſpaniam* portabat, à noſtris eſſe interceptam, quod erat antea commercii ſtatim adimitur; *Longlandius* qui noſtris illic Mercatoribus præſidet, claſſem adire non permittitur; aquatio, quæ omnibus non planè hoſtibus libera eſt, non niſi ſub armatis cuſtodibus iniquo pretio, & quidem egerrimè præbetur: tot noſtris Mercatoribus qui non ſine maximo veſtrorum emolumento illic verſantur, ſuos ne inviſant populares aut ulla re adjuvent interdicitur. Poſteriore ejus adventu ſub exitum menſis *Martii*, egreſſus ex navibus nemini datur: quinto poſt die cùm naviculam quandam *Neapolitanam* prætoria navis noſtra incidentem in nos fortè excepiſſet ducenta plus minus tormenta ab oppido claſſem verſus diſploduntur quorum nullum ictu nos læſit ne attigit quidem: quod argumento eſſe poteſt quàm longè hæc à Portu atque caſtelli ditione in alto gererentur, quæ veſtros quaſi portu violato ſic ſine cauſa irritarunt: confeſtim aquatorum noſtrorum ſcaphæ intra portum oppugnantur; una capitur, detinetur; repoſcentibus neque ſcapham neque homines redditum iri reſpondetur, niſi capta illa navis *Neapolitana* reddatur quam conſtat libero mari captam, ubi capi licuit. Ita noſtri multis modis incommodati ſine illo commeatu, quem numeratâ pecuniâ coemerant, abire denuo coguntur. Hæc ſi Celſitudinis veſtræ voluntate ac juſſu quod ſperamus non fiunt, petimus id oſtendat præfecti illius ſupplicio, qui amicitias Domini ſui violare tam facile in animum induxit: ſin eſt ut ſciente ac volente veſtra Celſitudine commiſſa hæc ſint, cogitet nos, ut benevolentiam veſtram plurimi ſemper fecimus, ita apertas injurias à benevolentia dignoſcere didiciſſe.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra
Maii die *An.* 1658.

Veſter quoad licet amicus
Oliverius Protector Reip. Angliæ, &c.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Potentiſſimoque Principi* Ludovico *Galliæ Regi.*

Sereniſſime Potentiſſimeque Rex, Amice ac Fœderate Auguſtiſſime;

QUòd tam celeriter illuſtri miſſâ Legatione *Majeſtas Veſtra* meum officium cumulo rependit, cúm ſingularem benignitatem, animique magnitudinem teſtata eſt ſuam, tum meo etiam honori ac dignitati quantopere faveat, non mihi ſolùm declaravit, verum etiam univerſo populo Anglicano: quo nomine Majeſtati Veſtræ, pro eo ac de me merita eſt, gratias & ago & habeo maximas. De victoria quam conjunctis noſtris copiis Deus contra hoſtes feliciſſimam dedit, vobiſcum unà lætor; noſtroſque in eo prælio neque ſubſidiis veſtris, neque majorum ſuorum bellicæ gloriæ, neque ſuæ denique virtuti priſtinæ defuiſſe perquàm etiam gratum eſt. De *Dunkirka*, quam deditioni proximam *Majeſtas Veſtra* ſperare ſe ſcribit, eam nunc deditam tam citò poſſe me reſcribere inſuper gaudeo: neque unius Urbis jactura duplicem perfidiam *Hiſpanum* propediem eſſe luiturum ſpero; quod captâ urbe altera effectum eſſe, velim *Majeſtas* etiam *veſtra* tam citò poſſit reſcribere. Quod reliquum pollicetur meas rationes curæ ſibi fore, de eo regi optimo atque amiciſſimo pollicenti, ejuſque Legato excellentiſſimo atque ornatiſſimo viro *Duci Crequienſi* idem confirmanti, non diffido; Deumque Opt. Max. *Majeſtati veſtræ Reique Gallicæ* domi bellique propitium exopto.

Weſtmonaſterio, die *Junii. An.* 1658.

Oliverius

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Eminentiſſimo Domino* Cardinali Mazarino.

Eminentiſſime Domine;

CUm *Regi Sereniſſimo* per literas gratias agam qui honoris & gratulationis reddendæ cauſâ, ſuæque lætitiæ de nobiliſſima recenti victoria mecum communicandæ Legationem Splendidiſſimam miſit, ingratus tamen ſim, niſi *Eminentiæ* quoque *veſtræ* debitas ſimul gratias per literas perſolvam; quæ ad teſtandam ſuam erga me benevolentiam, meique rebus omnibus quibus poteſt ornandi ſtudium, nepotem ſuum præſtantiſſimum atque ornatiſſimum adoleſcentem unà miſit, & ſiquem haberet apud ſe propinquiorem aut quem pluris faceret, eum potiſſimum fuiſſe miſſurum ſcribit: additâ etiam ratione, quæ ab judicio tanti Viri profecta ad meam haud mediocrem laudem atque ornamentum pertinere exiſtimo; nempe ut qui ſanguine conjunctiſſimi ſibi ſunt in me honorando atque colendo *Eminentiam ſuam* imitarentur. Et humanitatis quidem, candoris, amicitiæ veſtrum in me diligendo exemplum haud poſtremum fortaſſe habuerint; ſummæ virtutis ſummæque prudentiæ alia in vobis longe clariora; quibus regna reſque maximas ſumma cum gloria adminiſtrare diſcant. Quare uti poſſit *Eminentia veſtra* quam diutiſſimè quamque feliciſſimè gerere ad totius *Regni Gallici*, immo totius *Reip. Chriſtianæ* commune bonum, veſtrumque proprium decus, non defutura mea vota polliceor.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra die Junii An. 1658. *Eminentiæ Veſtræ Studioſiſſimus.*

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Potentiſſimoque Principi* Carolo Guſtavo *Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regi, &c.*

Sereniſſime Potentiſſimeque Rex, Amice ac Fœderate Chariſſime;

QUoties communium Religionis hoſtium importuna conſilia variaſque artes intuemur, toties nobiſcum reputamus, quàm neceſſarium orbi *Chriſtiano*, quamque ſalutare ſit futurum, quo faciliùs adverſariorum conatibus iri obviam poſſit, Proteſtantium Principes inter ſe, & potiſſimùm *Majeſtatem veſtram* cum *Repub.* noſtra arctiſſimo fœdere conjungi. Id à nobis quantopere ſit, quantoque ſtudio expetitum, quàm denique gratum nobis accidiſſet, ſi *Suecorum* noſtræque res ea conditione ac loco fuiſſent, ut fœdus illud ex utriuſque animi ſententia ſanciri, alterque alteri opportuniſſimo auxilio eſſe potuiſſet, Oratoribus veſtris, ex quo primùm illi hoc apud nos egerunt, teſtatum reddidimus. Neque vero illi ſuo muneri defuerunt; ſed quam cæteris in rebus conſueverunt, eandem hac quoque in parte prudentiam ac diligentiam adhibuerunt. Verùm ea nos domi improborum civium perfidia exercuit qui in fidem ſæpius recepti, res novas tamen moliri, & cum exulibus, etiam cum hoſtibus *Hiſpanis* diſcuſſa jam ſæpe & profligata conſilia repetere non deſinunt, ut in propulſandis periculis propriis occupati, neque curam omnem, neque integras opes quod in votis erat, ad communem *Religionis* cauſam tuendam convertere hactenus potuerimus. Quod licuit tamen, quantumque in nobis ſitum erat, & anteà ſtudioſè præſtitimus, & ſiquid in poſterum *Majeſtatis veſtræ* rationibus conducere videbitur, id non velle ſolùm, verùm etiam ſummâ ope vobiſcum unà agere per occaſiones non deſiſtemus. Interea *Majeſtatis veſtræ* rebus prudentiſſimè fortiſſiméque geſtis gratulamur atque ex animo lætamur: eundemque uti velit Deus felicitatis atque victoriæ curſum eſſe quam diuturnum ad ſui numinis gloriam aſſiduis precibus exoptamus.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra. Junii die An. 1658.

Oliverius *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Principi Luſitaniæ Regi.* S. P. D.

Sereniſſime Rex, Amice ac Fœderate,

OStendit nobis per libellum ſupplicem *Joannes Buffield* Mercator *Londinenſis*, ſe anno 1649. merces quaſdam *Antonio Joanni* & *Manueli Ferdinando Caſtaneo Tamirenſibus* tradidiſſe, uti iis divenditis earum rationem mercatorum more ſibi redderent: tum in *Angliam* dum navigaret, in piratas incidiſſe, ſpoliatumque ab iis damnum haud mediocre accepiſſe: hoc audito, *Antonium* & *Manuelem* eò quod hunc interfectum credebant, traditas ſibi merces ſtatim pro ſuis habuiſſe, adhuc etiam retinere, rationemque omnem de iis recuſare; atque huic fraudi ſubſecutam paulo poſt *Anglicarum* mercium proſcriptionem obtendere; coactum ſe demum ſuperiore anno, hyeme mediâ in *Luſitaniam* redire, ſua repetere; ſed fruſtra; hos enim neque bona neque rationem ut reddant adduci poſſe; & quod mirum ſanè videatur, privatam illarum mercium poſſeſſionem proſcriptione publicâ defendere: cùm videret ſe hominem longinquum deteriore conditione cum *Tamirenſibus* in ſua patria contendere, ad *Majeſtatem Veſtram* ſe confugiſſe; Conſervatoris judicium, qui judicandis Anglorum cauſis conſtitutus eſt, ſupplicem popoſciſſe; à Majeſtate Veſtra rurſus ad forenſem illam cognitionem, unde confugerat, rejectum eſſe. Quod etſi per ſe iniquum non eſt, tamen cùm perſpicuum ſit *Tamirenſes* iſtos veſtro edicto publico ad ſuam privatam fraudem abuti, à Majeſtate Veſtra majorem in modum petimus, ut cauſam hujus multis caſibus afflicti, ad inopiamque redacti, ad Conſervatorem potius judicem proprium velit pro ſua clementia integram remittere: quo poſſit inops fortunarum ſuarum quod ſupereſt ab illorum hominum infida ſocietate recuperare: id, re cognitâ, quin Majeſtati veſtræ nobiſcum unà maximè placeat non dubitamus.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra, die Auguſti An. 1658.

Sereniſſimo Principi Leopoldo *Auſtriæ Archiduci, Provinciarum in Belgio ſub Philippo Hiſpaniarum Regi Præſidi,*

Sereniſſime Domine,

CArolus Harbordus, vir *Equeſtris* apud nos *Ordinis*, per libellum ſupplicem ad nos detulit, ſe bona quædam & ſupellectilem cum ex *Hollandiâ Brugas* in ditionem veſtram aſportaſſet, de iis, ne ſibi per vim atque injuriam eripiantur, inopinatò periclitari. Ea nempe, cum à *Comite Suffolchienſi* pro quo ſe grandi ære alieno obſtrinxerat, ex *Angliâ* An. 1643. miſſa ad ſe idcirco fuiſſent, ut haberet, quo ſibi ſatisfaceret, ſiquid pro illo diſſolvere cogeretur, à *Richardo Grenvillo*, qui & ipſe *Equeſtris Ordinis* eſſe fertur, occupari, & quo in loco cuſtodiebantur, effractis foribus atque artteulis poſſideri: hoc ſolo titulo, deberi ſibi neſcio quid à *Theophilo Suffolchienſi Comite* defuncto, ex quodam noſtræ *Curiæ Cancellariæ* decreto, eaque proinde bona quaſi *Theophili Comitis* eſſent, eique decreto obnoxia, ſe referenda in tabulas curaſſe: cùm ex noſtris legibus neque ipſe Comes, qui nunc eſt, & cujus hæc bona ſunt, eo decreto teneatur, neque bona ejus occupari aut retineri debeant: id quod ex ſententiâ ejuſdem Curiæ unà cum hiſce literis ad vos miſſâ, declaratur, quas quidem literas ſupradictus *Carolus Harbordus* à nobis petiit, uti per eas *Celſitudinem veſtram* rogatam vellemus, ut bona illa & recentione omni, & iniquâ iſtâ *Richardi Grenvilli* actione, primo quoque tempore liberentur: cúm hoc contra morem juſque Gentium planè ſit, at cuiquam in aliena ditione eâ de re actio detur, quæ in ea regione, ubi cauſa actionis orta eſt, legitimè dari non poſſit. Hanc cauſam ut Celſitudini veſtræ commendaremus, & ipſa juſtitiæ ratio, & prædicata paſſim veſtra æquanimitas permovit. Quod ſiquo tempore uſus venerit, ut de jure aut commodis veſtrorum apud nos agatur, haud remiſſa profecto noſtra ſtudia, immo omni tempore propenſiſſima experturos vos eſſe polliceor.

Celſitudinis Veſtræ Studioſiſſimus,

Weſtmonaſterio, Oliverius, Protector Reip. Angliæ, &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Supremæ Curiæ Parlamenti Pariſienſis.

NOS *Commiſſarii* Magni Sigilli *Angliæ, &c.* Supremam *Curiam Parlamenti Pariſienſis* rogatam volumus curare velit uti *Miles, Gulielmus, & Maria Sandys* defuncti nuper *Gulielmi Sandys* & *Eliſabethæ Soamæ* Uxoris ejus liberi natione *Angli*, ætate nondum adultâ, *Pariſiis*, ubi nunc in ſupradictæ *Curiæ* tutela ſunt, ad nos quamprimum redire poſſint; eoſque liberos *Jacobo Mowato Scoto*, viro probo atque honeſto velit committere, cui nos hanc curam delegavimus, ut eos & inde acciperet, & ad nos huc adduceret: recipimuſque, occaſione hujuſmodi oblatâ, jus idem atque æquum ſubditis *Galliæ* quibuſcunque ab hac *Curia* redditum iri.

LITERÆ
Richardi Protectoris
Nomine ſcriptæ.

Richardus *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo ac Potentiſſimo Principi* Ludovico *Galliarum Regi.*

Sereniſſime ac Potentiſſime Rex, Amice ac Fœderate,

CUM Sereniſſimus Pater meus glorioſæ memoriæ *Oliverius Reip. Angliæ Protector*, omnipotente Deo ſic volente, ſupremum jam diem tertio *Septembris* obierit, Ego Succeſſor ejus in hoc magiſtratu legitimé declaratus, tametſi in ſummo mœrore ac luctu, non potui tamen quin de re tanta primo quoque tempore *Majeſtatem Veſtram* per literas certiorem facerem, quam & mei patris & hujus Reip. amiciſſimam hoc nuntio repentino haud lætaturam eſſe confido. Meum nunc eſt à Veſtra Majeſtate petere, de me ſic velit exiſtimare, ut qui nihil deliberatius in animo habeam, quam ſocietatem & amicitiam quæ glorioſiſſimo meo parenti veſtra cum Majeſtate fuit, ſummâ fide atque conſtentiâ colere; ejuſque fœdera, conſilia, rationes vobiſcum inſtitutas eodem ſtudio ac benevolentiâ obſervare rataſque habere: Legatum proinde apud vos noſtrum eadem qua prius poteſtate præditum volo: quicquid id noſtro nomine vobiſcum egerit, ita accipere velitis rogo quaſi à me ipſo actum id eſſet. Veſtræ denique Majeſtati comprecor fauſta omnia.

Weſtmonaſterio ex Aula Noſtra. 5. *Septemb.* 1658.

Eminentiſſimo Domino Cardinali Mazarino.

Eminentiſſime Domine;

QUanquam nihil mihi acerbius accidere potuit, quàm de Sereniſſimi & præclariſſimi Patris mei obitu ſcribere, tamen cum ſciam quanti ille fecerit *Eminentiam Veſtram*, quanti vos illum, neque dubitem quin *Eminentia Veſtra*, cui ſumma Rei *Gallicæ* commiſſa eſt, amici ac fœderati tam conſtantis tamque con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

juncti mortem moleſtiſſime latura ſit, permagni referre arbitratus ſum, ut eam quoque, ſimul cum Rege, de hoc caſu graviſſimo per literas monerem; vobiſque etiam, quoniam id æquum eſt, confirmarem, me ea omnia ſanctiſſimè præſtiturum ad quæ præſtanda vobis, rataque habenda Sereniſſimæ memoriæ Pater meus fœdere tenebatur: perficiamque ut illum, utpote vobis amiciſſium omnique laude florentem, cùm amiſſum meritò doletis, quàm minimè tamen quod ad ſervandam ſocietatis fidem attinet, deſideretis: cui etiam ad utriuſque Gentis commune bonum veſtra quoque ex parte ſervandæ Deus *Eminentiam Veſtram* quàm diutiſſimè conſervet.

Weſtmonaſterio. Septemb. 1658.

Richardus *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo ac Potentiſſimo Principi* Carolo Guſtavo *Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regi, &c.*

Sereniſſime Potentiſſimeque Rex, Amice ac Fœderate;

CUM videar mihi paternam virtutem vix ſatis poſſe imitari, niſi eaſdem quoque amicitias colam & retinere cupiam, quas ipſe & virtute ſibi quæſivit, & ſibi eſſe maxime colendas ac retinendas judicio ſingulari duxit, non eſt quod dubitet *Majeſtas Veſtra* quin eodem ſe proſequi ſtudio ac benevolentia debeam quâ Pater meus memoriæ ſereniſſimæ eſt proſecutus. Tametſi igitur in hoc magiſtratus ac dignitatis initio non eo loco res noſtras reperiam ut in præſentia poſſim ad quædam capita reſpondere, quæ Oratores veſtri in medium protulerunt, tamen & inſtitutum à patre fœdus cum *Majeſtate Veſtra* continuare & arctius etiam conjungere mihi quidem magnopere placet; rerumque utrinque ſtatum ſimulac pleniùs intellexero, ad ea tranſigenda quæ cum utriuſque reip. commodis potiſſimum conjuncta eſſe videbuntur, ero equidem ſemper, ad me quod attinet, promptiſſimus. Deus interim *Majeſtatem Veſtram* ad gloriam ſuam, & *Orthodoxæ Eccleſiæ* tutelam atque præſidium quam diutiſſimè conſervet.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra. Octob. 1658.

Richardus *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo ac Potentiſſimo Principi* Carolo Guſtavo, *Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regi, Magno Principi Finlandiæ, Duci Scaniæ, Eſthoniæ, Careliæ, Bremæ, Verdæ, Stetini, Pomeraniæ, Caſſubiæ & Vandaliæ, Principi Rugiæ, Domino Ingriæ, & Wiſmariæ, necnon Comiti Palatino Rheni, Bavariæ, Juliaci, Cliviæ & Montium Duci.*

Sereniſſime, Potentiſſime Rex, Amice ac Fœderate;

BInas accepi à *Majeſtate Veſtra* literas; alteras per nuncium ſuum, alteras Legato noſtro *D. Philippo Meadows*, ad me tranſmiſſas. Ex quibus non ſolum dolorem ſuum de obitu Patris mei Sereniſſimi veris animi ſenſibus expreſſum, deque ipſo *Majeſtas Veſtra* quàm præclarè ſenſerit, verum etiam de me quoque ejus in locum ſuſpecto quantam ſpem ceperit cognovi. Et ad paternæ quidem laudis cumulum nihil poſthac amplius aut illuſtrius tanto authore accedere poteſt meis certe in capeſſenda *Repub.* auſpiciis nihil felicius tanto Gratulatore, ad virtutes denique patrias tanquam hæreditatem optimam adeundas nihil quod accendat vehementius tanto hortatore potuit accidere. Ad rationes *Majeſtatis Veſtræ* de communi *Proteſtantium* cauſa nobiſcum initas quod ſpectat, ſic velim exiſtimet, me quidem ex quo ad hæc gubernacula acceſſi, quanquàm eo loco res noſtræ ſunt, ut ſummam diligentiam, curam, vigilantiam domi potiſſimum requirant, nihil tamen antiquius aut deliberatius habuiſſe aut habere quam paterno fœderi cum *Majeſtate Veſtra* percuſſo quantum in me erit non deeſſe. Claſſem itaque in mare *Balticum* mittendam cum iis mandatis curavi quæ Internuncius noſter quem ad hoc totum negotium ampliſſimè inſtruximus, *Maje-*

ſtati Veſtræ communicabit. Quam Deus Opt. Max. incolumem proſperiſque rerum ſucceſſibus fortunatiſſimam ad *Orthodoxam fidem* tutandam diutiſſime conſervet.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra, die 13 *Octob.* 1658.

Richardus *Protector Sereniſſimo ac Potentiſſimo Principi* Carolo Guſtavo, *Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regi, &c.*

Sereniſſime Potentiſſimeque Rex, Amice ac Fœderate;

MItto ad Majeſtatem Veſtram, quo nihil dignius aut præſtantius poſſum mittere, Virum verè egregium, vereque Nobilem *Georgium Aiſcoum, Equitem auratum*, non ſolùm belli, & navalis præſertim ſcientiâ multis ex rebus fortiter geſtis cognitum jam ſæpe atque ſpectatum, verum etiam probitate, modeſtiâ, ingenio, doctrinâ præditum, moribus ſuaviſſimis nemini non charum, &, quod nunc caput rei eſt, ſub ſignis *Majeſtatis Veſtræ* virtute bellicâ toto orbe terrarum florentiſſimæ jam diu mereri cupientem. Velimque ſic habeat *Majeſtas Veſtra*, quicquid huic Viro muneris commiſerit, in quo fides, fortitudo, experientia conſtare vel etiam prælucere poſſit, neque fideliori neque fortiori, nec facile peritiori poſſe ſe quicquam committere. Quæ autem ego illi negotia dedero communicanda *Veſtræ Majeſtati*, in iis expeditum aditum, aurem benignam velit rogo præbere, eamque fidem, quam nobiſmetipſis coràm fuiſſet habitura; eum denique honorem, quem tali viro & ſuis meritis & noſtrâ commendatione ornatiſſimo convenire judicaverit. Deus res veſtras ad gloriam ſuam & *Orthodoxæ Eccleſiæ* præſidium felici exitu fortunet.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra, die *Octob.* 1658.

Richardus *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Potentiſſimoque Principi* Carolo Guſtavo, *Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regi, &c.*

Sereniſſime Potentiſſimeque Rex, Amice ac Fœderate Chariſſime;

DEtulit ad nos per libellum ſupplicem *Samuel Piggottus, Londinenſis* Mercator, ſe nuper naves duas (quarum alteri nomen *Poſtæ*, magiſter *Tiddeus Jacobus*; alteri *The Water-Dog*, magiſter *Garbrand Peters*) *Londino* in *Galliam* negotiandi cauſa miſiſſe; eas inde ſale onuſtas *Amſterodamum* petiſſe; *Amſterodamo* alteram ſaburrâ tantùm, alteram halece impoſitas cujus cum *Petro* quodam *Heinsbergo* Societas erat in mare *Balticum Stetinum* uſque *Pomeraniæ*, quæ in veſtra ditione eſt, ad exponendam illic halecem navigaſſe; verùm utraſque haſce naves accepiſſe ſe alicubi maris *Baltici* à copiis quibuſdam veſtris detineri; tametſi ut huic malo occurreret cum utraque nave ſyngrapham ſigillo curiæ maritimæ obſignatam unà curaverit mittendam, qua & navium harum & mercium, exceptâ halecis parte ſupradictâ, unum ſe eſſe ac legitimum dominum demonſtraret. Cujus rei cùm fidem apud nos plenam fecerit, peto magnopere à *Majeſtate Veſtra* (quandoquidem duarum navium jactura ſine ſummo hominis detrimento fortunarumque forte omnium naufragio vix poſſe accidere videtur) uti mandet ſuis atque imperet illarum navium liberam primo quoque tempore dimiſſionem. Deus Majeſtatem Veſtram ad gloriam ſuam, Eccleſiæque Orthodoxæ præſidium quàm diutiſſimè ſervet incolumem.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra, Jan. 27. *An.* 1658.

Ri-

Richardus *Protector Reip. Angliæ, &c. Celſis & Potentibus Dominis* Occidentalis Friſiæ *Poteſtatibus.* S. D.

Celſi & Potentes Domini, Amici ac Fœderati Chariſſimi;

GRavem ad me detulit querelam per libellum ſupplicem *Maria Grinderia* vidua, cum ſibi à *Thoma Killegræo* veſtro milite pecunia bene magna ante annos octodecim debeatur, ſe eum ne nullo modo adducere per Procuratorem poſſe, neque ut debitum ſolvat, neque ut de jure ſuo, ſi quid ſit, velit lege experiri; id ne à procuratore viduæ cogi poſſit, petiſſe eum à Celſitudinibus veſtris per libellum ſupplicem ne cui liceat eum lege perſequi ullius pecuniæ ab ſe in *Angliæ* debitæ. Ego verò ſi Celſitudinibus veſtris hoc tantum ſignificavero, viduam eſſe, egenam eſſe, multorum matrem parvulorum, cujus iſte omnes prope fortunas avertere conatur, non committam ut apud vos, quibus divina præcepta atque adeo de viduis pupilliſque non opprimendis notiſſima eſſe confido, graviore ulla utendum cohortatione putem, ne hoc fraudandi privilegium petitioni iſtius concedere velitis: id quod nunquam conceſſuros vos eſſe mihi perſuadeo.

Weſtmonaſt. ex Aula noſtra, Jan. 27. 1658.

Richardus *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo Potentiſſimoque Principi* Ludovico *Galliæ Regi.*

Sereniſſime Potentiſſimeque Rex, Amice ac Fœderate Auguſtiſſime;

ACcepimus, idque non ſine dolore, quaſdam in *Provincia Proteſtantes* Eccleſias ab homine quodam male feriato ita indignè fuiſſe in ſacris concionibus interpellatas, ut ea res magiſtratibus, ad quos hujus cauſæ cognitio *Gratianopoli* ex lege pertinebat, gravi animadverſione digna cenſeretur: ſed Conventum Cleri, qui iis in locis proximè habebatur, à *Majeſtate Veſtra* impetraſſe, ut res integra *Pariſios* ad Concilium Regium revocaretur: A quo dum nihil hactenus decernitur, Eccleſias illas & præſertim *Aquarienſem*, convenire ad colendum Deum prohiberi. Vehementer itaque à *Majeſtate Veſtra* etiam atque etiam peto, primùm, ut quorum preces ad DEUM pro ſalute ſua rebuſque Regni proſperis non interdicit, eorum coitus publicos ad precandum interdicere ne velit: deinde ut in illum hominem rei divinæ interpellatorem ex ſententia illorum judicum, quibus hujuſmodi cauſarum legitima atque conſueta cognitio *Gratianopoli* data eſt, animadvertatur. Deus *Majeſtatem Veſtram* quàm diuturnam atque incolumem conſervet; ut ſi hæc noſtra vota vobis accepta ſunt, Deoque grata eſſe exiſtimatis, eadem ab illis etiam *Proteſtantibus Eccleſiis* quibus nunc interdicitur, pro vobis publice fieri, ſublato illo interdicto, quàm primum velitis.

Weſtmonaſterio. 18. *Feb. An.* 1658.

Eminentiſſimo Domino Cardinali Mazarino.

Eminentiſſime Domine Cardinalis;

PRoficiſcitur in *Galliam*, ibique ad tempus commorari cogitat Illuſtriſſima Domina defuncti nuper *Ducis Richmondiæ* Uxor cum *Duce Filio* Adoleſcentulo. *Eminentiam* itaque *Veſtram* magnopere rogo, ut ſiquid acciderit in quo iis veſtrâ authoritate, favore, patrocinio, utpote peregrinis, uſus eſſe poſſit, ita eorum dignitatem tueri, vobiſque haud vulgariter commendatam rebus omnibus habere velitis, ut ad veſtram humanitatem erga omnes, præſertim tam illuſtri genere oriundos, eximiam, ſentiant noſtris literis quod accedere potuit cumuli acceſſiſſe: ſimul & hoc ſibi perſuadeat *Eminentia Veſtra* commendationem ſuam, ſi quid à me hujuſmodi poſtulabit, apud me non minus valituram.

Weſtmonaſterio. 29. *Feb.* 1658.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Richardus *Protector Reip. Angliæ, &c. Sereniſſimo ac Potentiſſimo Principi* Joanni *Portugalliæ Regi.*

Sereniſſime Potentiſſimeque Rex, Amice ac Fœderate;

TAmetſi multa ſunt quæ ad Regem amicum & *Reip. noſtræ* conjunctiſſimum neceſſariò ſcribam, nihil eſt tamen quod faciam libentius quàm quod nunc facio, ut *Majeſtati Veſtræ, Regnoque Portugalliæ* inſignem hanc proximam de communi hoſte *Hiſpano* victoriam gratuler: qua non ad veſtram tantummodo, verum etiam ad *Europæ* totius pacem ac reſpirationem, permagnum, atque in multos fortaſſe annos, allatum eſſe momentum nemo eſt quin intelligat. Alterum eſt in quo victoriarum certiſſimum pignus juſtitiam *Majeſtatis Veſtræ* agnoſcam, qua ex articulo fœderis 24. per arbitros *Londini* datos, mercatoribus noſtris eſt ſatisfactum, quorum naves onerarias *Braſilienſis Societas* conduxit. Unus eſt *Alexander Bencius*, Mercator *Londinenſis*, cui, cùm navis ejus, quæ *Tres Fratres* vulgo nominatur, magiſtro *Joanne Wilkio*, duas navigationes conducta onerataque navaverit, pactum ſtipendium perſolvere Societas recuſat: cùm cæteris qui ſemel tantum navigarunt, jampridem perſolutum ſit. Quod cur ſit factum non intelligo niſi ſi eorum judicio mercede dignior eſt, qui ſemel quàm qui bis meruerit. Vehementer itaque peto à *Majeſtate Veſtra*, ut huic uni *Alexandro* cui duplum debetur, debita navatæ operæ ſatisfactio ne defiat; velitque pro authoritate ſua quâm breviſſimum ſolationis diem damnique ſimul ſarciendi Sociis *Braſilienſibus* conſtituere: quorum dilationibus effectum eſt ut datum inde mercatori damnum mercedem ipſam jam pene ſuperet. Deus *Majeſtatem Veſtram* lætis rerum ſucceſſibus contra hoſtem augere indies & fortunare pergat.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra, 23. *Feb. An.* 1658.

Richardus *Protector Reip. Angliæ, &c. Eminentiſſimo Domino* Cardinali Mazarino.

Eminentiſſime Domine;

PER literas ad *Eminentiam Veſtram* octo circiter abhinc menſibus *Jun.* 13. datas, cauſam *Petri Petti*, viri & ſingulari probitate prædit & egregiis artibus in re navali nobis Reique publicæ utiliſſimi, commendavimus. Ejus nave *Edwardo* anno 1646. à quodam Gallo, cui nomen *Baſconi*, *Thameſis* in oſtio, ut ſcripſimus, captâ, & in portu *Bononienſi* venditâ, quanquam Rex in *Conſilio Regio* 4. *Novemb.* anno 1647. decreverat, ut quam cenſuiſſet Conſilium pecuniæ ſummam damni accepti loco dandam, ſatisfactioni daretur, is tamen ex eo decreto nihildum ſe fructûs percepiſſe oſtendit. Cùm autem dubium mihi non ſit, quin *Eminentia Veſtra* meo rogatu id omne mandaverit quod ad decretum illud primo quoque tempore exequendum pertineret, denuo nunc majoremque in modum peto, ut videre velit quid impedimento ſit, cujuſve negligentiâ aut contumaciâ factum, ut decreto Regio poſt annos jam decem non obtemperetur; velitque pro ſua authoritate inſtare, ut decreta illa pecunia, quam irrogatam jamdiu exiſtimamus, & exigatur quamprimum, & petitori noſtro ſolvatur. Ita rem juſtitiæ imprimis gratam *Eminentia Veſtra* fecerit, & à me ſingularem prætereà gratiam inierit.

Weſtmonaſterio ex Aula noſtra, 22. *Feb.* 1658.

Duæ

Duæ ſequentes Literæ, RICHARDO abdicato, Reſtituti Parlamenti nomine ſcripti ſunt.

Parlamentum Reipub. Angliæ ſereniſſimo potentiſſimoque Principi Carolo Guſtavo, *Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regi, &c.*

Sereniſſime potentiſſimeque Rex, Amice chariſſime,

CUM viſum ſit Deo optimo atque omnipotenti, penes quem ſolum converſiones omnes Regnorum, Rerumque publicarum ſunt, Nos priſtinæ auctoritati ſummæque *Rerum Anglicarum* adminiſtrandæ reſtituere, & *Majeſtatem Veſtram* eâ de re certiorem eſſe faciendam imprimis duximus, & vobis porro ſignificandum, nos cùm Majeſtatis veſtræ utpote *Proteſtantium Principis* potentiſſimi tum pacis inter vos *Daniæque Regem*, & ipſum quoque *Proteſtantium Principem* præpotentem, non ſine noſtra opera atq; officio benevolentiſſimo reconciliandæ, quantum in nobis ſitum eſt, eſſe ſtudioſiſſimos. Volumus itaque ut Internuntio noſtro extraordinario, *Philippo Meadowes*, quo munere ab hac Repub. apud *Majeſtatem Veſtram* hactenus fungitur, idem omnino munus noſtro nunc nomine prorogetur: eique adeo his noſtris literis poteſtatem proponendi, agendi, tranſigendi cum *Majeſtate Veſtra* facimus planè eandem quæ ei proximis literis commendatitiis facta eſt: quicquid ab eo tranſactum noſtro nomine atque concluſum erit, id omne ratum nos eſſe habituros, Deo bene juvante, noſtrâ fide ſpondemus. Deus ille *Majeſtatem Veſtram* quam diutiſſime conſervet, rebus *Proteſtantium* columen atque præſidium.

Guil. Lenthall, *Prolocutor Parlamenti Reipub. Angliæ.*

Weſtmonaſterio. Maii 15. *An.* 1659.

Parlamentum Reipub. Angliæ ſereniſſimo Principi Frederico *Daniæ Regi.*

Sereniſſime Rex, Amice Chariſſime,

CUM voluntate ac nutu ſummi rerum omnium moderatoris Dei Opt. Max. factum ſit ut nos demùm reſtituti, priſtinum locum atque munus in *Republica* gerenda obtineamus, placuit imprimis ea de re nec *Majeſtatem Veſtram*, utpote Vicinum nobis & Amicum Regem, eſſe celandam, & quem ex adverſis rebus veſtris capiamus dolorem ſimul eſſe ſignificandum: id quod ex eo ſtudio eaque diligentiâ noſtrâ facile perſpicietis quam ad pacem inter *Majeſtatem Veſtram* Regemque *Sueciæ* reconciliandam & adhibemus nunc, &, quoad opus erit, adhibebimus. Quapropter Internuntio noſtro ad Sereniſſimum *Suecorum* Regem Extraordinario *Philippo Meadowes* negotium dedimus, ut *Majeſtatem Veſtram* his de rebus noſtro deinceps nomine adeat, ea communicet, proponat, agat atque tranſigat, quæ commiſſa ſibi à nobis & mandata eſſe oſtendet. Quam ei fidem *Majeſtas Veſtra* hoc in munere habuerit, eam nobiſmetipſis habere ſe credat, rogamus. Deus *Majeſtati Veſtræ* ex iſtis omnibus rerum ſuarum difficultatibus, in quibus tamen forti & magno animo verſatur, felicem lætumque exitum primo quoque tempore concedat.

Guil, Lenthall, *Prolocutor Parlamenti Reipub. Angliæ.*

Weſtmonaſterio. Maii 15. *An.* 1659.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Artis Logicæ

Plenior Inſtitutio,

Ad PETRI RAMI

Methodum concinnata.

Adjecta eſt Praxis Analytica & Petri Rami Vita. Libris duobus.

PRÆFATIO.

Quanquam Philoſophorum multi, ſuopte ingenio freti, contempſiſſe artem Logicam dicuntur, eorum tamen qui vel ſibi, vel aliis propter ingenium aut judicium natura minus acre ac perſpicax utiliſſimam eſſe ſibique diligenter excolendam judicarunt, optime eſt de ea meritus, ut ego quidem cum *Sidneio* noſtro ſentio, *Petrus Ramus*. Cæteri fere Phyſica, Ethica, Theologica Logicis, effrænata quadam licentia, confundunt. Sed noſter dum brevitatem ſectatus eſt nimis religioſe, non plane luci, ſed ubertati tamen lucis, quæ in tradenda arte, non parca, ſed plena & copioſa eſſe debet, videtur defuiſſe: id quod tot in eum ſcripta commentaria teſtantur. Satius itaque ſum arbitratus, quæ ad præcepta artis plenius intelligenda, ex ipſius *Rami* ſcholiis Dialecticis aliorumque commentariis neceſſario petenda ſunt, ea in ipſum corpus artis, niſi ſicubi diſſentio, transferre atque intexere. Quid enim brevitate conſequimur, ſi lux aliunde eſt petenda? Præſtat una opera, uno ſimul in loco artem longiuſculam cum luce conjungere, quam minore cum luce breviſſimam aliunde illuſtrare; cum hoc non minore negotio multoque minus commode hactenus fiat, quam ſi ars ipſa ut nunc ſuapte copia ſe fuſe explicaverit. Quam artis tradendæ rationem uberiorem ipſe etiam *Ramus* in Arithmetica & Geometria aliquanto poſt à ſe editis, edoctus jam longiore uſu, ſecutus eſt; ſuaſque ipſe regulas interjecto commentariolo explanavit, non aliis explanandas reliquit. Quorum cum plerique neſcio an nimio commentandi ſtudio elati, certe omnis methodi quod in iis mirum ſit, obliti, omnia permiſceant, poſtrema primis, axiomata Syllogiſmos eorumque regulas primis quibuſque ſimplicium argumentorum capitibus ingerere ſoleant, unde caliginem potius diſcentibus offundi quam lucem ullam præferri neceſſe eſt, id mihi cavendum imprimis duxi ut nequid præriperem, nequid præpoſtere quaſi traditum jam & intellectum, nequid niſi ſuo loco attingerem; nihil veritus, ne cui forte ſtrictior in explicandis præceptis exiſtimer, dum per pendenda magis quam percurrenda proponere ſtudebam. Nec tamen iis facile aſſenſerim, qui paucitatem regularum objiciunt *Ramo*, quarum permultæ etiam ex *Ariſtotele* ab aliis collectæ, nedum quæ ab ipſis cumulo ſunt adjectæ, vel incertæ vel futiles, diſcentem impediunt atque onerant potius quam adjuvant: ac ſiquid habent utilitatis aut ſalis, id ejuſmodi eſt, ut ſuopte ingenio quivis facilius percipiat, quam tot canonibus memoriæ mandatis, addiſcat. Multoque minus conſtitui, canones quidvis potius quam Logicos, à Theologis infercire; quos illi, quaſi ſubornatos in ſuum uſum, tanquam è media Logica petitos, depromant de Deo, diviniſque hypoſtaſibus & ſacramentis; quorum ratione, quo modo eſt ab ipſis informata, nihil eſt à Logica, adeoque ab ipſa ratione, alienius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Prius autem quam opus ipſum aggredior, quoniam ars Logica omnium prima eſt ſuiſque finibus latiſſime patet, præmittam quædam de arte generalia, deque artium diſtributione; artem deinde ipſam perſequar: ad extremum, Analytica quædam exempla, ſive uſum artis, exercitationis cauſa, iis quibus opus eſt, & in eo genere exercere ſe libet, exhibebo: Quibus opus eſt inquam; quibus enim ingenium per ſe viget atque pollet, iis ut in hoc genere Analytico cum labore nimio ac miſeria ſe torqueant, non ſum author. Ad id enim ars adhibetur, ut naturam juvet, non ut impediat: adhibita nimis anxie nimiſque ſubtiliter, & præſertim ubi opus non eſt, ingenium per ſe jam ſatis acutum, obtundit potius quam acuit; ita plane ut in medicina remediorum uſus vel nimius vel non neceſſarius, valetudinem debilitat potius quam roborat. Quod autem *Ariſtotelis* aliorumque veterum auctoritatem ad ſingulas fere Logicæ regulas adjungimus, id quidem in tradenda arte ſupervacuum fuiſſet, niſi novitatis ſuſpicio, quæ *Petro Ramo* hactenus potiſſimum obſuit, adductis ipſis veterum authorum teſtimoniis, eſſet amolienda.

Artium omnium quaſi corpus & comprehenſio ἐγκυκλοπαιδεία Græce, i. e. eruditionis circuitus quidam in ſe redeuntis, adeoque in ſe abſolutæ atque perfectæ, vel Philoſophia dicitur. Hæc cum ſapientiæ ſtudium proprie ſignificat, tum vulgo artium omnium vel doctrinam, vel ſcientiam: doctrinam, cum præcepta artium tradit; ſcientiam, cum ars, quæ habitus eſt quidam mentis, præceptis illis percipitur, quaſique poſſidetur. Eodem modo & artis ſignificatio diſtinguitur: cum doctrinam ſignificat, de qua nobis potiſſimum hic eſt agendum, eſt ordinata præceptorum exemplorumque comprehenſio ſive methodus, qua quidvis utile docetur.

Artis materia præcepta ſunt: quæ qualia eſſe debeant, artis Logicæ, quam nunc tradimus, proprium eſt ſuo loco præſcribere.

Forma ſive ipſa ratio artis, non tam eſt præceptorum illorum methodica diſpoſitio, quam utilis alicujus rei præceptio: per id enim quod docet potius, quam per ordinem docendi, ars eſt id quod eſt: quod ex cujuſque artis definitione perſpicitur, ut infra oſtendetur.

Præceptorum artis tria genera ſunt: duo præcipua *definitiones* & *diſtributiones*; quarum doctrinam generalem Logica etiam loco idoneo ſibi vendicat; tertium, minus principale, *conſectarium* nominatur; eſtque proprietatis alicujus explicatio, ex definitione fere deducta.

Exempla ſunt quibus præceptionum veritas demonſtratur, uſuſque oſtenditur: ſuntque, ut ſcite *Plato*, quaſi obſides ſermonum: quod enim præcepto in genere docetur, id exemplo in ſpecie confirmatur.

Efficiens artis primarius neminem reor dubitare quin ſit Deus, author omnis ſapientiæ: id olim Philoſophos etiam non fugit.

Cauſæ miniſtræ fuerunt homines divinitus edocti, ingenioque præſtantes; qui olim ſingulas artes invenerunt. Inveniendi autem ratio eadem prope fuit quæ pingendi: ut enim in pictura duo ſunt, exemplum ſive archetypus, & ars pingendi, ſic in arte invenienda, archetypo reſpondet natura ſive uſus, & exemplum hominum peritorum, arti pictoris reſpondet Logica; ſaltem naturalis, quæ facultas ipſa rationis in mente hominis eſt; juxta illud vulgo dictum, Ars imitatur naturam.

Ratio autem ſive Logica, primum illa naturalis, deinde artificioſa, quatuor adhibuit ſibi quaſi adjutores, *teſte Ariſtot.* Metaphyſ. 1. c. 1. ſenſum, obſervationem, inductionem, & experientiam. Cum enim præcepta artium generalia ſint, ea niſi ex ſingularibus, ſingularia niſi ſenſu percipi non poſſunt: ſenſus ſine obſervatione, quæ exempla ſingula memoriæ committat, obſervatio ſine inductione, quæ ſingularia quam plurima inducendo generalem aliquam regulam conſtituat, inductio ſine experientia, quæ ſingulorum omnium convenientiam in commune & quaſi conſenſum judicet, nihil juvat. Hinc recte *Polus* apud *Platonem* in *Gorgia*, *experientia artem peperit*, *imperitia fortunam*, i. e. præcepta fortuita, adeoque incerta. *Et Ariſtot. Prior.* 1. *c.* 30. *cujuſque rei principia tradere, experientiæ eſt: ſic Aſtrologica experientia, illius ſcientiæ* principia ſuppeditavit. *Et Manilius*;

Per varios uſus artem experientia fecit,
Exemplo monſtrante viam ——

Et

Et Cicero; *omnia quæ ſunt concluſa nunc artibus, diſperſa quondam & diſſipata fuerunt, donec adhibita hæc ars eſt, quæ res diſſolutas divulſaſque conglutinaret & ratione quadam conſtringeret.* Ea ars Logica eſt, vel hæc ſaltem naturalis, quam ingenitam habemus, vel illa artificioſa, quam mox tradimus: hæc enim præcepta artis invenit ac docet. Hactenus de efficientibus cauſis artium.

Forma artis, ut ſupra dixi, non tam præceptorum diſpoſitio eſt, quam præceptio ipſa rei alicujus utilis, eademque eſt finis. Quemadmodum enim non tam præceptorum Logicorum methodica diſpoſitio quam ipſum bene diſſerere, & forma Logicæ & finis eſt, ut infra docebitur, ita in genere non ſolum præceptorum diſpoſitio, ſed ipſa rei utilis præceptio forma artis & ſimul finis eſt: quod autem præcipitur, id eſſe utile in hominum vita debere, quod *Græci*, βιωφελές vocant, omnes conſentiunt; indignamque eſſe artis nomine, quæ non bonum aliquod ſive utile ad vitam hominum, quod idem quoque honeſtum ſit, ſibi proponat, ad quod omnia præcepta artis referantur; adeoque formam artis eſſe rei alicujus utilis præceptionem, per quam ſcilicet ars eſt id quod eſt, neceſſario ſequitur. Verum ad hunc finem perveniri non poteſt, niſi doctrinam natura commode percipiat, exercitatio confirmet, utræque ſimul doctrina & exercitatio artem quaſi alteram naturam reddant. Sed ingenium ſine arte, quam ars ſine ingenio plus proficere cenſetur: proficere autem non admodum utrumque niſi acceſſerit exercitatio: unde illud *Ovidii*;

ſolus, & artificem qui facit, uſus erit.

Exercitatio duplex eſt; analyſis & geneſis. Illa eſt, cum exempla artis in ſua principia quaſi reſolvuntur, dum ſingulis partibus ad normam, i. e. ad præcepta artis examinantur: hæc, cum ex artis præſcripto efficimus aliquid aut componimus.

Hactenus cauſæ artium: ſequuntur ſpecies. Artes ſunt generales vel ſpeciales: generales, quarum materia ſubjecta eſt generalis. Materia autem illa vel artificis eſt, vel artis. Artificis materia generalis generalibus cunctis artibus eſt communis; artis autem, ſingularum eſt propria: eſtque artificis quidem generalis materia, omne id quod revera eſt, aut eſſe fingitur; artis, quod in eo omni efficiunt ſingulæ. Id omne vel ratio complectitur, vel oratio: generalium itaque artium materia generalis, vel ratio eſt, vel oratio: verſantur enim in excolenda vel ratione ad bene ratiocinandum, ut Logica; vel oratione, eaque vel ad bene loquendum, ut Grammatica, vel ad dicendum bene, ut Rhetorica. Omnium autem prima ac generaliſſima, Logica eſt; dein Grammatica, tum demum Rhetorica; quatenus rationis uſus ſine oratione etiam magnus, hujus ſine illa poteſt eſſe nullus. Grammaticæ autem ſecundum tribuimus locum, eo quod oratio pura eſſe etiam inornata; ornata eſſe niſi pura ſit prius, facile non queat.

Artes ſpeciales ſunt, quæ materiam habent ſpecialem; nempe naturam fere vel mores: earum enim accuratior diſtributio non eſt hujus loci.

ARTIS LOGICÆ

Plenior Inſtitutio, &c.

Liber Primus.

CAPUT I.

Quid ſit Logica?

LOgica eſt ars bene ratiocinandi. Eodémque ſenſu Dialectica ſæpe dicta eſt.

Logica autem, *i. e.* ars rationalis, ἀ λόγῳ dicitur: quæ vox Græcè rationem ſignificat; quam excolendam Logica ſibi ſumit.

Ratiocinari autem eſt rationis uti facultate. Additur bene, i. e. rectè, ſcienter, expeditè; ad perfectionem artis ab imperfectione facultatis naturalis diſtinguendam.

Logicam potius, quàm cum *P. Ramo* Dialecticam, dicendam duxi, quòd eo nomine tota ars rationis aptiſſimè ſignificetur; cùm Dialectica à verbo Græco διαλέγεσθαι, artem potius interrogandi & reſpondendi, i. e. diſputandi ſignificet; ut ex *Platonis Cratylo*, ex doctrina *Peripateticorum* & *Stoicorum*, *Fabio*, *Suida* aliiſque docetur. Et tamen *Plato* in Alcibiade primo idem vult eſſe τὸ διαλέγεσθαι, quod ratione uti. Prior ſignificatio ad rationis uſum nimis anguſta eſt; poſterior, ſi inter authores de ea non convenit, nimis incerta.

Ratiocinandi autem potius dico quàm diſſerendi, propterea quòd ratiocinari, non minus late quàm ipſa ratio, idem valet propriè quod ratione uti; cùm diſſerere, præterquam quod vox non planè propria, ſed tranſlata ſit, non latius plerumque pateat, quam diſputare.

Addunt nonnulli in definitione ſubjectum Dialecticæ, i. e. de re qualibet: ſed hoc cum Grammatica & Rhetorica commune Dialecticæ fuit, ut in procemio vidimus; non ergo hic repetendum.

CAP. II.

De partibus Logicæ, dèque Argumenti Generibus.

RAtiocinatio autem fit omnis, rationibus vel ſolis & per ſe conſideratis, vel inter ſe diſpoſitis; quæ argumenta etiam ſæpius dicta ſunt.

Logicæ itaque partes duæ ſunt; rationum ſive argumentorum inventio, eorumque diſpoſitio.

Secutus veteres *Ramus*, *Ariſtotelem*, *Ciceronem*, *Fabium*, Dialecticam partitur in inventionem & judicium. Verùm non inventio, quæ nimis lata eſt quocunque modo ſumatur, ſed argumentorum inventio, pars prima Logicæ dicenda eſt: diſpoſitio autem eorum, cur ſit ſecunda, non judicium, ſecundi libri initio reſpondebimus. Sed neque hæc partitio ſuis auctoribus vel iiſdem vel aliis caret: *Plato*, in phædro, diſpoſitionem inventioni addidit; *Ariſtoteles* τάξιν; *Top.* 8. 1. quod idem eſt. Et *Cicero*, de Orat. fatetur, inventionem & diſpoſitionem, non orationis eſſe, ſed rationis.

Inventionem autem & diſpoſitionem quarum tandem rerum niſi argumentorum.

Argumentorum itaque inventio *Topica Græcè* nominatur; quia τόπους continet, i. e. locos unde argumenta ſumuntur, viámque docet & rationem argumenta bene inveniendi, ſuo nimirum ordine collocata; unde vel ad geneſin expromantur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

mantur, vel in analyſi explorentur, inventorumque ſimul vim atque uſum exponit.

Argumentum eſt quod ad aliquid arguendum affectum eſt. Id eſt, quod habet affectionem ad arguendum; vel ut Cic. in Top. quod affectum eſt ad id de quo quæritur: id interpretatur *Boethius* refertur, vel aliqua relatione reſpicit id de quo quæritur.

Iſta affectione ſublatâ, argumentum non eſt; mutatâ, non eſt idem; ſed ipſum quoque mutatur.

Ad arguendum autem, i. e. oſtendendum, explicandum, probandum aliquid. Sic juxta illud tritum, *degeneres animos timor arguit, Æneid. 4. & illud Ovidii; Apparet virtus, arguiturque malis.* Explicare autem & probare etiam ſimplicis argumenti propria atque primaria vis eſt, unde aliud ex alio ſequi, vel non ſequi, i. e. uno poſito, alterum poni vel non poni primitus judicatur: quod de inductione quidem recte monuit *Baconus* noſter, de Augment. ſcient. *l. 5. c. 4. uno eodémque mentis opere, illud quod quæritur, & inveniri & judicari:* ſed hoc de ſingulis argumentis ſimplicibus non minus verum eſt.

Ex quo etiam ſequitur, judicium non eſſe alteram Logicæ partem, ſed quaſi effectum utriuſque partis communem & ex utraque oriundum; Ex ſyllogiſmo in re præſertim dubia clarius quidem at ſecundario tamen contra ac plerique docent.

Aliquid autem, eſt id quodcunque arguitur: quicquid enim eſt, aut eſſe fingitur, ſubjectum eſt Logicæ, ut ſupra demonſtravimus. Argumentum autem propriè neque vox eſt neque res; ſed affectio quædam rei ad arguendum; quæ *ratio* dici poteſt ut ſupra.

Tractat igitur Logica neque voces, neque res. Voces quidem, quamquam & ſine vocibus poteſt ratiocinari, tamen, quoties opus eſt, diſtinctas & tantùm non ambiguas, non improprias, ab ipſo uſu loquendi videtur jure ſanè poſtulare: res ipſas artib. quaſque ſuis relinquit; arguendi duntaxat inter ſe quam habeant affectionem ſive rationem conſiderat.

Ratio autem dicitur, voce à Mathematicis petita, qua terminorum proportionalium inter ſe certa habitudo ſignificatur.

Argumentum eſt artificiale aut inartificiale. Sic Ariſtot. Rhet. 1. 12. quem *Fabius* ſequitur, *l 5. c.* 1. *Cicero* in *inſitum* & *aſſumptum* dividit. Artificiale autem dicitur, non quo inveniatur arte magis quàm inartificiale, ſed quòd ex ſeſe arguit, i. e. vi inſita ac propria.

Artificiale eſt primum, vel à primo ortum. Primum, quod eſt ſuæ originis. Id eſt, affectionem arguendi non modò in ſe habet, ſed etiam à ſe; quod infrà clarius patebit, cùm quid ſit à *primo ortum* docebitur.

Primum eſt ſimplex aut comparatum.

Simplex, quod ſimpliciter & abſolutè conſideratur. Id eſt, ſimplicem habet affectionem arguendi id quod arguitur, ſine quantitatis aut qualitatis cum eo comparatione.

Simplex eſt conſentaneum aut diſſentaneum.

Nam quæ ſine comparatione conſiderantur, neceſſe eſt vel conſentiant inter ſe, vel diſſentiant.

Conſentaneum eſt quod conſentit cum re quam arguit. Id eſt, ponit, ſive affirmat eſſe rem quam arguit.

Eſtque conſentaneum abſolutè aut modo quodam. Abſolutè, i. e. perfectè; abſolvere enim eſt perficere. *Ariſtotelis* quoque hæc diſtributio eſt. Quæ autem abſolutè conſentiunt, eorum alterum alterius vi exiſtere intelligitur; & ſic conſentiunt cauſa & effectus. Atque hæ ſunt argumentorum diſtributiones generales ex affectionum differentiis deſumptæ; ſuóque nunc ordine ſingulatim tractandæ: argumentorum autem omnium primum *cauſa* eſt; id quòd per ſe quivis intelligere poteſt.

CAP. III.

De Efficiente, procreante, & conſervante.

C*Auſa eſt, cujus vi res eſt.* Vel, ſi ex capite ſuperiore, quod intelligi memoriáque teneri poteſt, repetito eſt opus, cauſa eſt argumentum artificiale, primum, ſimplex, abſolutè conſentaneum, cujus vi, vel facultate, res, i. e. effectum, arguitur eſſe vel exiſtere. Nec male definiatur cauſa *quæ dat eſſe rei.*

Cujus autem vi vel facultate, i. e. à quo, ex quo, per quod, vel propter quod res eſt, id cauſa eſſe dicitur. *Res* etiam, idem quod *aliquid* in definitione argumenti, vox generalis adhibetur, quæ ſignificaret cauſam, ſicut & reliqua argumenta, eſſe rerum omnium quæ vel ſunt, vel finguntur: nam quæ revera ſunt, veras; quæ finguntur, fictas cauſas habent.

Hinc intelligitur *cauſam ſine qua non*, quæ vulgò dicitur, impropriè cauſam, & quaſi fortuitò, dici: ut cùm amiſſio rei alicujus dicitur cauſa recuperationis; quamvis amiſſio recuperationem neceſſariò præcedat. Neque enim cauſa ſic intelligi debet, id quod & *Cicero* docuit, l. de Fato, ut quod cuique antecedat, id ei cauſa ſit, ſed quod cuique efficienter antecedat; i. e. ita ut res vi ejus exiſtat. Hinc cauſa propriè dicta, *principium* quoque nominatur à *Cic.* 1. de Nat. Deor. ſed frequentiùs apud Græcos.

Cauſa autem eſt cujus vi res non ſolùm eſt, verùm etiam fuit, vel erit. Ut enim præcepta Logica de omni re, ſic omnium præcepta artium de omni tempore intelligenda ſunt; unde & æterna eſſe, veritateſque æternæ dicuntur.

Ex definitione autem cauſæ tertium illud artis præceptum, de quo in præfatione diximus, conſectarium hoc oritur: *primus hic locus inventionis, fons eſt omnis ſcientiæ; ſcirique demum creditur cujus cauſa teneatur.*

Neque aliud eſt *Ariſtotelis* decantata illa demonſtratio, quàm qua effectum arguitur, probatur, cognoſcitur, ponitur, ex cauſa poſita; quodcunque illud demum cauſæ genus ſit: ut cùm riſibile probatur ex rationali, quippe, omnis homo eſt riſibilis, quia rationalis: eóque erit clarior demonſtratio, quo cauſa certior, propior, præſtantior.

Cauſa eſt efficiens & materia, aut forma & finis. Cur ſic cauſa dividatur quaſi in duo genera anonyma, infrà in doctrina diſtributionis facilius intelligetur.

Quot autem modis alicujus vi res eſt, tot eſſe ſpecies cauſæ ſtatuendum eſt. Modis autem quatuor alicujus vi res eſt; ut rectè *Ariſtot. Phyſ.* 2. 7. & nos ſuprà diximus; vel enim à quo, vel ex quo, vel per quod, vel propter quod res unaquæque eſt, ejus vi eſſe rectè dicitur. His modis nec plures inveniuntur, nec pauciores eſſe poſſunt: rectè igitur cauſa diſtribuitur in cauſam à qua, ex qua, per quam, & propter quam, i. e. efficientem & materiam, aut formam, & finem.

Efficiens eſt cauſa, à qua res eſt, vel efficitur. Ab efficiente enim principium movendi eſt; ipſa tamen effecto non ineſt.

Ciceroni omnis cauſa *efficiens* nominatur: ſic enim in Topicis; *primus eſt locus rerum efficientium, quæ cauſæ appellantur:* & de Fato; *cauſa eſt quæ id efficit, cujus eſt cauſa.* Hinc fit ut *cauſatum*, à cauſis licet omnib. ortum habens, *effectum* tantummodo vocitetur: unde hoc ſolum intelligitur, efficientem eſſe cauſam præcipuam atque primariam; omnem autem cauſam aliquo modo efficere.

Efficientis etſi, vera genera nulla ſive ſpecies nobis apparent, ubertas tamen permagna modis quibuſdam diſtinguitur.

Primò, quòd procreet, aut tueatur.

Sic pater & mater procreant; nutrix tuetur. Huc quoque omnium rerum inventores, auctores, conditores, conſervatores referendi ſunt. Procreare igitur & tueri duo ſunt modi quibus idem ſæpe efficiens efficere ſolet: procreando quidem id quod nondum eſt, ut ſit; conſervando autem id quod jam eſt, ut porrò ſit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

CAP. IV.

De Efficiente ſola, & cum aliis.

SEcundò, *cauſa efficiens ſola efficit, aut cum aliis. Earúmque omnium ſæpe alia principalis, alia minus principalis, ſive adjuvans & miniſtra.* Quam *Cicero*, in Part. *cauſam conficientem* vocat: & cujus, inquit, generis vis varia eſt, & ſæpe aut major aut minor; ut & illa quæ maximam vim habet, ſola ſæpe cauſa dicatur. Hinc, Æneid. 9. *Nyſus* ab *Euryalo* ſocio transfert in ſe factæ cædis & culpam & pœnam; quaſi ſolus auctor fuerit, quia fuit præcipuus. Et ſolitaria cauſa cum pleriſque & principalibus & ſociis, pro *Marcello*, variè adhibetur. Sed hæc duo exempla vide poſt finem in praxi analytica.

Cauſa minus principalis (ut quidam volunt) vel eſt impulſiva, quæ principalem quoquo modo impellit ac movet, vel eſt inſtrumentalis.

Impulſiva duplex eſt Græciſque vocibus receptis, *proegumena* dicitur, vel *procatarctica.* Illa intus, hæc extrinſecus movet principalem: & vera ſi eſt, *occaſio*; ſi ficta, *prætextus* dicitur.

Sic cauſa proeg. quæ intus movebat infideles ad perſequendum Chriſtianos (exemplis enim receptis hic utemur) erat eorum ignorantia aut impietas, cauſa procat. erant nocturni conventus, vel potius quævis conventicula Chriſtianorum. Olim interficiendi Chriſti cauſa proeg. erat Judæorum zelus ignarus: procat. objecta ſabbathi violatio concionéſque ſeditioſæ. Notandum autem eſt ubi cauſa proegumena, ſive interna, non eſt, ibi cauſæ procatarcticæ, ſive externæ, vim nullam eſſe.

Ad cauſam autem procatarcticam, ea ſæpe referenda videtur, ſi omnino eſt in cauſis numeranda, quæ ſuprà dicta eſt *cauſa ſine qua non*; ſiquidem quovis modo cauſam extrinſecus movere principalem dici poteſt.

Inſtrumenta etiam in cauſis adjuvantibus connumerantur. Quo argumento *Epicureus*, apud *Cic.* 1. de nat. deor. diſputat mundum nunquam eſſe factum, hoc etiam exemplum ad praxin retulimus. Inſtrumenta autem propriè non agunt, ſed aguntur aut adjuvant. Et qui cauſam adjuvantem nullam niſi inſtrumenta habet, poteſt rectè *ſolitaria cauſa* dici: quanquam lata admodum inſtrumenti ſignificatio admittitur; ut apud *Ariſtot. Polit.* 1. 3. *inſtrumenta ſunt animata, vel inanimata.* Quo ſenſu omnes ferè cauſæ adjuvantes & miniſtræ poſſunt *inſtrumentales* nominari.

Ad hunc locum referendus commodiſſimè videtur cauſarum ordo, quo alia dicitur *prima*, idque vel abſolutè, ut Deus, vel in ſuo genere, ut ſol, & ejuſmodi quippiam; alia *ſecunda*; & ſic deinceps, quæ à prima vel à prioribus pendet, & quaſi effectum eſt. Alia deinde *remota* dicitur, alia *proxima*: quò ſpectat illud vulgo dictum; *quicquid eſt cauſa cauſæ, eſt etiam cauſa cauſati.* Quæ regula in cauſis duntaxat neceſſariò inter ſe ordinatis valet. Sed hæ cauſarum diviſiones in Logica non magnopere ſectandæ ſunt; quandoquidem tota vis arguendi in cauſa proxima continetur; déque ea ſola generalis definitio cauſæ intelligitur.

CAP. V.

De Efficiente per ſe, & per accidens.

TErtiò, *cauſa efficiens per ſe efficit, aut per accidens.* Tertium hoc par modorum efficiendi eſt, ab *Ariſtotele* etiam & veteribus notatum.

Per ſe efficit cauſa, quæ ſua facultate efficit. Id eſt, quæ ab interno principio effectum producit.

Ut quæ natura vel conſilio faciunt. Naturalis efficientia eſt elementorum, foſſilium, plantarum, animalium. Conſilii exemplum eſt illa *Ciceronis* de ſe ad *Cæſarem* confeſſio: *nulla vi coactus, judicio meo ac voluntate, ad ea arma profectus ſum, quæ erant ſumpta contra te.*

Naturæ, appetitum; conſilio, artem nonnulli adjungunt. Sed appetitus aut ad naturam, aut ad naturæ vitium; ars ad conſilium ſine incommodo referetur: ars n. & conſilium quatenus aliquid efficiunt, non illa ab intellectu, hoc à voluntate; ſed utrumque ab utroque proficiſci videtur: etenim

ars

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ars ferè non invita, non proximæ ſaltem invita; & concilium prudens ſcienſque agit. Hi quatuor modi efficiendi per ſe, ad eundem nonnunquam effectum concurrunt: ut cùm quis loquitur, naturâ; hoc vel illud, conſilio ſimul & appetitu; eleganter, arte.

Videtur itaque huc propriè referenda etiam cauſa impulſiva, ſive ea proegumena, ſive procatarctica ſit, de quibus capite ſuperiore diximus; quæ non tam cauſæ ſunt principali ſociæ aut miniſtræ quam modi efficientis, quibus vel affectu aliquo impulſus, vel ex occaſione aliqua oblata, conſilio adductus hoc vel illud agit, ut ex allatis ibi exemplis intelligi poteſt.

Quæ autem naturâ neceſſariò, quæ conſilio libere agunt; neceſſariò agit quæ aliter agere non poteſt, ſed ad unum quidpiam agendum determinatur, idque ſolum ſua propenſione agit quæ neceſſitas naturæ dicitur; ex hypotheſi nimirum. Niſi Deus aliud voluerit, aut externa vis aliorſum impulerit, ut Lapidem ſurſum. Libere agit efficiens non hoc duntaxat ut naturale agens, ſed hoc vel illud pro arbitrio, idque abſolute vel ex hypotheſi. Abſolute ſolus Deus libere agit omnia; id eſt quicquid vult; & agere poteſt vel non agere; Teſtantur hoc paſſim ſacræ literæ: Libere ex hypotheſi, illæ duntaxat cauſæ quæ ratione & conſilio faciunt, ut angeli & homines; ex hypotheſi nimirum divinæ voluntatis, quæ iis libere agendi poteſtatem in principio fecit. Libertas enim poteſtas eſt agendi vel non agendi hoc vel illud. Nempe niſi Deus aliud voluerit, aut vis aliunde ingruat.

Per accidens efficit cauſa, quæ externa facultate efficit. Id eſt, non ſua; cùm principium effecti eſt extra efficientem, externúmque principium interno oppoſitum: ſic n. efficiens non efficit per ſe, ſed per aliud. Hinc vere dicitur, *omne effectum cauſæ per accidens poteſt reduci ad cauſam per ſe.*

Ut in his quæ fiunt coactione, vel fortuna. Duo n. hæc ſunt externa principia internis, naturæ nempe & voluntati ſive conſilio, oppoſita. Sic *Ariſtot.* Rhet. 2. 20. cùm dixiſſet, homines facere quædam non per ſe, quædam per ſe; ſubjungit, *eorum quæ non per ſe, alia per fortunam, alia ex neceſſitate.* Sed *neceſſitas* vox nimis lata eſt, ut ex ſupra dictis de efficiente naturali patebit.

Coactione fit aliquid, cum efficiens vi cogitur ad effectum. Ut cum lapis ſurſum vel recta projicitur qui ſuapte natura deorſum fertur. Hæc neceſſitas coactionis dicitur & cauſis etiam liberis nonnunquam accidere poteſt. Sic neceſſe eſt mercatori in tempeſtate merces ejicere, ſiquidem ſalvus eſſe vult. Hæc itaque neceſſitas mixtas quaſdam actiones produxit, quas facit quis volens nolente animo, quod aiunt.

Fortuna ſive fortuitò fit aliquid, cùm præter ſcopum efficientis accidit. Non enim fortuna, ſed efficiens, quæ per fortunam ſive fortuitò agit, eſt propriè cauſa per accidens rerum fortuitarum: eò quòd earum principium, occulta nimirum illa cauſa quam *fortunam* dicimus, extra illam efficientem eſt: fortuna autem eſt eventuum eorum principium, etſi occultum, non per accidens tamen, ſed per ſe. Fortuna itaque apud veteres aut nomen ſine re eſſe exiſtimabatur, quo uſi ſunt homines, teſte alicubi *Hippocrate*, cùm ſecundarias contingentium cauſas ignorarent, aut eſt ipſa latens cauſa: ut *Cicero* in Top. *cùm enim nihil ſine cauſa fiat, hoc ipſum eſt fortuna, eventus obſcura cauſa, quæ latenter efficit.* Inter fortunam & caſum hæc volunt intereſſe *Ariſtot. Phyſ.* 2. 6. & *Plutarch.* de Placit. & de Fato, ut caſus quàm fortuna latius pateat: fortuna in iis duntaxat qui ratione utuntur; caſus in omnibus tam animantibus quàm inanimatis dominetur: ſed loquendi ferè uſus fortunæ ſub nomine caſum etiam complectitur, quotieſcunque præter ſcopum ſive finem efficientis aliquid accidit. *Sic caſu fortuito*, ait *Tullius*, 3. de nat. deor. *Pheræo Jaſoni profuit hoſtis, qui gladio vomicam ejus aperuit, quam medici ſanare non poterant.*

In hoc genere cauſarum imprudentia connumerari ſolet. Sic etiam *Ariſtot. Ethic.* 3. 1. *videntur non voluntaria eſſe, quæ per vim aut ignorantiam fiunt.* Et *Ovid.* 2. *Triſt.*

Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
Cur imprudenti cognita culpa mihi eſt?
Inſcius Actæon vidit ſine veſte Dianam:
Præda ſuis canibus nec minus ille fuit.
Scilicet in ſuperis etiam fortuna luenda eſt:
Nec veniam, læſo numine, caſus habet.

Durum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Durum id eſſe queritur poeta: *nam cæteroqui hinc ſumitur plerumque deprecatio; & excuſationi etiam nonnunquam locus hîc eſt.* Deprecationis exemplum eſt apud *Cic.* pro *Ligario*: *ignoſce pater: erravit; lapſus eſt: non putavit: Et* paulò pòſt; *erravi: temerè feci: pœnitet; ad clementiam tuam confugio.*

Fortunæ autem nomen, ut ſuprà dictum eſt, ignoratio cauſarum confinxit: cùm enim aliquid præter conſilium ſpémque contigerit, fortuna vulgò dicitur. *Unde Cicero,* apud *Lactantium,* Inſtit. 3. 29. *ignoratio rerum atque cauſarum fortunæ nomen induxit.* Nec inſcite *Juvenalis*:

> *Nullum numen abeſt, ſi ſit prudentia: ſed te*
> *Nos facimus, fortuna, deam; cœlóque locamus.*

Certè enim & cœlo locanda eſt; ſed, mutato nomine, *divina providentia* dicenda. Unde *Ariſt. Phyſ.* 2. 4. *ſunt nonnulli quibus fortuna quidem videtur eſſe cauſa, ſed ignota humanæ intelligentiæ, tanquam divinum quiddam. Et Cic.* Acad. 1. *providentiam Dei quæ ad homines pertinet, nonnunquam quidem fortunam appellant, quod efficiat multa improviſa nec opinata nobis propter obſcuritatem ignorationémque cauſarum.* Sed providentia rerum omnium prima cauſa eſt, ſive notæ ſive ignotæ ſint earum cauſæ ſecundariæ: & providentiæ ſi neceſſitatem adjungas, *fatum* dici ſolet. Verùm de providentia meliùs Theologia quàm Logica diſceptabit. Hoc tantùm obiter; fatum ſive decretum Dei cogere neminem malefacere; & ex hypotheſi divinæ præſcientiæ certa quidem eſſe omnia, non neceſſaria. Non excuſandus itaque *Cicero* pro *Ligario,* cùm ait, *fatalis quædam calamitas incidiſſe videtur, & improvidas hominum mentes occupaviſſe; ut nemo mirari debeat humana conſilia divina neceſſitate eſſe ſuperata.* Multo rectius alibi, *datur quidem venia neceſſitati; ſed neceſſitati, quæ inſtituto efficientis repugnat, & voluntati.*

CAP. VI.

De Materia.

Materia eſt cauſa ex qua res eſt. Efficientem ordine naturæ ſequitur materia; & efficientis effectum quoddam eſt; præparat enim efficiens materiam, ut ſit apta ad recipiendam formam. Ut autem efficiens eſt id quod primum movet, ita id materia quod primum movetur, hinc efficiens, agendi; materia, patiendi principium appellatur. Hæc autem definitio materiæ apud omnes eadem ferè occurrit. *Eſt cauſa*: materiæ enim vi affectum eſt. Illa autem vis particula *ex qua* ſignificatur: quanquam hæc vulgò non materiæ ſolùm nota eſt, ſed nunc efficientis, ut, *ex ictu vulnus*: nunc partium, ut, *homo conſtat ex anima & corpore*; nunc mutationis cujuſvis, ut, *ex candido fit niger. Res*: nempe quam arguit; effectum ſcilicet materiatum; ut intelligamus materiam etiam eſſe omnium entium & non entium communem; non rerum ſenſibilium & corporearum propriam. Quales autem res ipſæ ſunt, talis materia earum eſſe debet; ſenſibilium ſenſibilis, æternarum æterna; & ita in reliquis. Sic artium materia ſunt præcepta. *Eſt,* i.e. efficitur & conſtat: unde *Cic.* 1. Acad. *materia ea cauſa eſt, quæ ſe efficienti præbet, ut ex ſeſe non modò effectum fiat, ſed etiam poſtquam effectum eſt, conſtet.* Hoc argumento ficto, apud *Ovid.* 2. Metam. ſolis domus auro, pyropo, ebore, argento componitur. *Regia ſolis erat,* &c. Sic *Cæſar* 1. Bell. civil. navium materiam deſcribit: *carinæ primum ac ſtatumina ex levi materia fiebant,* &c.

Dividitur vulgo materia in primam & ſecundam; ſecunda in proximam & remotam. Verùm hæc diſtributio Phyſica potius eſt. Id enim ſolum Logicus in materia ſpectat, ut res ex ea ſit; & potiſſimum quidem ut proximè ex ea ſit; proxima enim potiſſimum arguit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

CAP. VII.

De Forma.

C*Auſæ primum genus ejuſmodi eſt in efficiente & materia : ſecundum ſequitur in forma & fine.* Quia ſcilicet ordine temporis eſt poſterius. Efficiens enim & materia ſub genere priore continentur, quòd in effecto producendo præcedunt ; forma & finis ſub poſteriore, quòd efficientem & materiam ſequuntur effectumque ipſum comitantur: poſitis enim efficiente, & materiâ, non continuò ſequuntur forma & finis : efficiens enim etſi materia ſuppetit, forma tamen & fine ſuo nonnunquam fruſtratur ; forma & finis ſi adſit, neceſſe eſt efficientem & materiam fuiſſe. Qui autem in uſu obſervatur ordo cauſarum, idem debet in doctrina quoque obſervari. Nec tamen ordo iſte ad conſtituenda cauſarum genera ſatis valet, ſed aliud quiddam quod nomine caret. Unde meritò non ſatis accurata videtur illa cauſarum diſtributio, quæ affertur *Ariſtotelis*, in cauſas vel effectum præcedentes, ut efficientem & materiam ; vel cum effecto ſimul exiſtentes, ut formam & finem : tametſi enim hæc diſtributio ordinem cauſarum ſervat, naturam tamen earum non diſtinguit ; immo cauſæ neque convenit, neque propria eſt : non convenit, quia cauſa quælibet, ut cauſa, non præcedit, ſed cum effecto ſimul eſt. Præcedunt autem utcunque efficiens & materia effectum vel naturæ ordine, vel temporis : ſi naturæ, id & cum reliquis cauſis & cum ſubjectis omnibus commune habent ; ſi temporis, hoc efficienti & materiæ neque omni commune eſt (quædam enim cum effecto non niſi ſimul ſunt) neque ſolis iis proprium ; nam & ſubjecta pleraque adjunctis ſuis tempore priora ſunt. Nec fœliciùs ab eodem *Ariſtotele* dividuntur cauſæ in externas, efficientem & finem ; & internas, materiam & formam : hæc enim diſtributio etſi uſus ejus aliquis eſſe poteſt, ad leges tamen artis minus accommodata eſt : eſſe enim externum vel internum, non eſt cauſis proprium, ſed effecto etiam & adjuncto commune. Deinde materia & forma cùm intra effectum ſunt, non tam cauſæ quàm partes effecti ſunt : quid ? quòd finis, quæ perfectio rei eſt aptitudóque ad uſum, interna potius cauſa diceretur. Poſtremò, hæc diſtributio turbat ordinem cauſarum, methodi proinde legem : efficiens enim eſt principium motus & cauſarum prima ; finis, ultima eſt : ſi igitur internum externo præmittitur, materia & forma, quæ efficientis quodammodo effecta ſunt, efficienti præponentur ; ſi externum interno, finis efficienti, i. e. ultima primæ, adjungetur ; mediis, materiæ nempe & formæ, præmittetur. Cautius itaque *Ramus* atque arti convenientiùs, cauſarum genera anonyma reliquit : quod ut oſtenderemus, longiuſcule cum venia digreſſi, nunc ad alterum genus cauſarum, formam & finem, redeamus. Formæ autem eſt prior locus concedendus, cùm finis nihil aliud ſit quàm fructus quidam formæ.

Forma eſt cauſa per quam res eſt id quod eſt. Hæc definitio *Platonicam* & *Ariſtotelicam* conjunxit : ille enim definit formam eſſe cauſam per quam, hic, quod quid eſt eſſe. Ut autem materia, ſic etiam forma effectum quoddam efficientis quidem eſt. Formam enim efficiens & producit nondum exiſtentem, & inducit in materiam : forma autem effecti & cauſa eſt, & præcipua quidem, ſoláque effectum arguit, quòd vi formæ potiſſimum exiſtit. Efficiens enim fruſtrari formâ, forma effecto non poteſt. *Per quam* itaque particula eam cauſam ſignificat eamque vim, quæ rem ſive effectum informat atque conſtituit. Res enim nulla eſt quæ ſuam non habeat formam, nobis licet incognitam.

Res etiam ſingulæ, ſive individua, quæ vulgò vocant, ſingulas ſibíque proprias formas habent ; differunt quippe numero inter ſe, quod nemo non fatetur. Quid autem eſt aliud numero inter ſe, niſi ſingulis formis differre ? Numerus enim, ut rectè *Scaliger*, eſt affectio eſſentiam conſequens. Quæ igitur numero, eſſentiâ quoque differunt ; & nequaquam numero, niſi eſſentiâ, differrent. *Evigilent hîc Theologi.* Quòd ſi quæcunque numero, eſſentiâ quoque differunt, nec tamen materiâ, neceſſe eſt formis inter ſe differant ; non autem communibus, ergo propriis. Sic anima rationalis, forma hominis in genere eſt ; anima *Socratis*, forma *Socratis* propria. *Per quam res eſt id quod eſt*, i. e. quæ dat proprium eſſe rei. Cùm enim cujuſque ferè rei eſſentia partim ſit communis, partim propria ; communem materia conſtituit, forma propriam. Et per alias quidem cauſas *eſſe* res poteſt dici ; per ſolam formam *eſſe id quod eſt*.

Ideò-

Ideóque hinc à cæteris rebus omnib. res diſtinguitur. Id eſt, diſtinctione, quam vocant eſſentiali: ex ſola enim forma eſt differentia eſſentialis. Immo quæcunque inter ſe quovis modo, eadem etiam formis differunt; fónſque omnis differentiæ forma eſt; nec aliis argumentis inter ſe res, niſi formis primariò diſcreparent. Et hoc quidem conſectarium ex definitione eſt primum, ſequitur alterum.

Forma ſimul cum re ipſa ingeneratur. Hinc illud veriſſimum: *poſitâ formâ, res ipſa ponitur; ſublatâ, tollitur.* Ad exempla nunc veniamus. Anima rationalis eſt forma hominis, quia per eam homo eſt homo, & diſtinguitur à cæteris omnibus naturis: geometricarum figurarum in triangulis, quadrangulis ſua forma eſt: Phyſicarum, cœli, terræ, arborum, piſcium ſua.

Unde præcipua rerum ut natura eſt, ſic erit explicatio, ſi poſſit inveniri. Tertium hoc conſectarium eſt ex definitione formæ. Unde illud quod de cauſa in communi ſupradictum eſt, nempe fontem eſſe omnis ſcientiæ, formæ potiſſimum convenire intelligitur. Quæ enim cauſa eſſentiam præcipuè conſtituit, eadem ſi nota ſit, ſcientiam quoque potiſſimum facit. Sed formam internam cujuſque rei noſſe, à ſenſibus, ut ferè ſit, remotiſſimam, difficile admodum eſt. In artificioſis autem rebus forma, utpote externa, ſenſibúſque expoſita, facilius occurrit; ut apud *Cæſarem* de bell. Gall. l. 7. *muri autem omnes Gallici hac ferè forma ſunt,* &c. Sic forma *Virgiliani* portus explicatur, Æneid. 1. *eſt in ſeceſſu longo locus,* &c.

Diſtributio autem formæ nulla vera eſt. Nam quod nonnulli internam vel externam eſſe volunt, ea diſtributio neque ad res omnes, ſed tantùm ad corporeas pertinebit; & externa non minus eſſentialis cuique rei eſt artificioſæ, quàm interna naturali.

CAP. VIII.

De Fine.

Finis eſt cauſa cujus gratia res eſt. Sic etiam *Ariſtoteles, Phil.* 1. 3. *quarta cauſa eſt cujus & bonum: hoc enim generationis omnis finis eſt.* Cùm enim efficiens aſſecutus eſt finem, in eo acquieſcit, actioníque ſuæ finem imponit. Finis itaque eſt cauſarum ultima. Verùm ut rectè *Ariſtot. Phyſ.* 2. 2. *non omne ultimum finalis cauſa eſt, ſed quod eſt optimum:* Finis enim vel terminum rei ſignificat, vel bonum rei; ſicut & terminus eſt vel durationis, vel magnitudinis aut figuræ. Finalis autem cauſa non eſt niſi bonum quid; eodemque ſenſu finis & bonum dicitur; verúmne an apparens, ad vim cauſæ nihil intereſt. Sic etiam *Ariſtot. Phyſ.* 2. 3. idémque in Eth. paſſim: mali etiam evitatio habet rationem boni. Nonnulli tamen inter finem & finalem cauſam ita diſtinguunt, ut finis ſit uſus rei, finalis autem cauſa de uſu cogitatio. Atqui non cogitatio, ſed res, i. e. finis ipſe effecti cauſa finalis vera eſt: nam de materia quoque & de forma prius cogitatur, ſine hac tamen diſtinctione: cogitatur etiam de cauſa impulſiva, eáque movet efficientem, nec tamen finalis cauſa dici poteſt; cùm eam efficiens non appetat, ſed ſæpius averſetur, quoties affectus aut habitus aliquis pravus ad bonum aliquod apparens conſequendum impellit. Idémque finis in animo efficientis primus, in opere atque effecto eſt poſtremus. Dum autem in animo tantum efficientis eſt, & nondum obtinetur, nondum ſanè exiſtit; cùm nondum exiſtit, cauſa eſſe quî poteſt? Cum itaque vulgò dicitur, finis quatenus efficientem quaſi ſuadendo movet ut materiam paret, eíque formam inducat, non modò effecti, verùm etiam cauſarum cauſa earúmque optima eſt, id impropriè & per anticipationem quandam dicitur. In opere autem & uſu licet ſæpe ſit ultimus, aptitudine tamen ad uſum niſi ſimul cum forma & tempore & naturâ eſſe intelligatur, erit poſterior effecto per formam jam conſtituto, & adjunctum potius effecti quàm cauſa. Sic non habitatio, ſed ad habitandum, aptitudo, quæ cum inducta forma ſimul & tempore & naturâ eſt, proprius finis domus eſt ſtatuendus, reíque perfectio & formæ quaſi fructus eſt. Hinc *Græci* non modò τελέω perficio, à τέλος, i. e. *finis* deducunt, ſed etiam *perfectum* τέλειον, à fine vocant, teſte *Ariſtotele, Phil.* 8. 24.

Vis autem propria qua finalis cauſa aliis ab cauſis diſtinguitur, his verbis, *cujus gratia,* exprimitur; ut & aliis etiam particulis, nempe *cujus cauſa, ad, ob, pro,*

 propter,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Propter, quo, quorſum, & ſimilibus. *Ne* autem eſt nota illius finis, qui in mali alicujus vitatione verſatur. Finis autem dicitur non eorum ſolùm qui finem ſibi proponunt, i. e. efficientium rationalium, ſed eorum quæcunque ad finem referuntur, i. e. quorumvis effectorum. Sic Phyſicis rebus finis homo propoſitus eſt, homini Deus. Quod nec ignoravit *Ariſtoteles*, Phyſ. 2. 2. *rebus*, inquit, *utimur, quaſi noſtra cauſa eſſent omnia: nam & nos quodammodo finis ſumus.* Deum eſſe omnium finem docet ſapiens *Hebræus, Proverb.* 16. 4. *Deus propter ſe fecit omnia.* Omnium artium eſt aliquod ſummum bonum & finis extremus; quæ & earum forma eſt: ut Grammaticæ, bene loqui; Rhetoricæ, bene dicere; Logicæ, bene ratiocinari.

Quod autem forma finis quoque eſſe poteſt, teſtatur haud ſemel *Ariſtoteles*, Phil. 8. 24. & Phyſ. 2. 7, 8. *Et Plato* in *Philebo*, eſſentiam ſive formam rei, generationis finem ſtatuit: unde *Ariſt*. de part. 1. 1. idem.

Ut formæ, ita & finis diſtributio vera nulla eſt: quæ vulgò efferuntur, non ſunt Logici finis diſtributiones, ſed ſpecialium finium pro varietate effectorum diſtinctiones. Diſtinguitur ab *Ariſtotele*, de Anima, l. 2. 4. *finis cujus, & finis cui*: finis cujus, eſt finis operæ, ſive operandi; finis cui, eſt finis ipſius operis: e. g. in domo ædificanda; finis cujus, ſive operæ, eſt domus; finis cui, ſive ipſius operis, i. e. domus ædificatæ, eſt aptitudo ad habitationem.

Afferuntur & aliæ diſtributiones finis, quæ ad finem cui pertinent ut ex *Ariſtot.* Mag. mor. 1. 2. *finis alius eſt perfectus, alius imperfectus*; vel, quod idem eſt, ex aliis, *finis eſt ſummus, aut ſubordinatus.* Summus autem eſt, qui propter ſe expetitur: éſtque vel univerſalis, omnib. ſcilicet rebus communis, vel ſpecialis, cuique ſpeciei peculiaris & proprius. Subordinatius autem non tam finis eſt, quàm deſtinatum quiddam ad finem: & eſſe ſummum vel ſubordinatum, eſſe univerſale vel ſpeciale, ad alia æque argumenta pertinet, atque ad finem. Poſtremò, lex diſtributionis jubet partes diſtributionis eſſe oppoſitas: at inter ſummum & ſubordinatum oppoſitio nulla eſt. Ad omnes igitur omnium rerum fines intelligendos, unica finis definitio ſatis eſt; ut id ſit cujus gratia res eſt: utrum autem ſit ſummus an ſubordinatus, univerſalis an ſpecialis, id Logica non ſpectat, ſed inferioribus quibuſvis diſciplinis relinquit.

CAP. IX.

De Effecto.

Effectum eſt, quod è cauſis exiſtit. Effectum cùm ſit vi omnium cauſarum, à cauſa tamen principe, ſcilicet efficiente, effectum denominatur. Sed quoniam, ſi propriè loquimur, effectum ab efficiente ſolo efficitur, omnium autem cauſarum vi eſt, idcirco non definitur ex denominatione quòd à cauſis efficitur, ſed ex re potius, i. e. ex communi cauſarum vi, quod è cauſis eſt vel exiſtit. Jam illud hîc monendum eſt, ex cap. 2. quod in cauſa explicanda monuimus, effectum eſſe argumentum abſolute cum cauſa ſive cauſæ conſentaneum, i. e. cauſam abſolutè arguere; ita ut quemadmodum poſita cauſa, ponitur effectum; ſic poſito effecto, ponatur cauſa: ut enim cauſæ dant eſſe effecto, ita effectum *eſſe ſuum* habet à cauſis, i. e. ab efficiente, ex materia, per formam, propter finem exiſtit. Effectum igitur cauſas arguit, & ab iis viciſſim arguitur; ſed non pari ratione: effectum enim arguit cauſam eſſe aut fuiſſe, *Græcis* ὅτι; cauſa autem, quare ſit effectum demonſtrat, *Græcis* διότι. Cauſæ ſunt priores & notiores effectum, ut poſterius, ita minus arguit. Sic argentum materia poculi, magis arguit & manifeſtum reddit naturam poculi, quàm poculum argenti. Interdum autem effecta, non per ſe quidem, ſed nobis notiora, clarius cauſas arguunt, quàm arguuntur à cauſis. Sic etiam *Ariſtoteles*, *Poſt*. 1. 10, *nihil prohibet eorum quæ ſe reciprocè arguunt*, ut cauſa & effectum, *id notius nonnunquam eſſe quod non eſt cauſa.*

Sive igitur gignatur, ſive corrumpatur, ſive modo quolibet, moveatur quidlibet, hic motus & res motu facta effectum dicitur. Ut cauſarum modi quidem fuere, ita nunc effectorum quidam his verbis oſtenduntur. Modi effectorum generales ſunt, vel ſpeciales. Generales ſunt vel motus quilibet, quæ *operatio & actio* dicitur; vel res motu factæ, quæ ſunt *opera.* Modi ſpeciales, ſive exempla ſpecialia, ſunt *generatio, corruptio & ſimilia* à Phyſicis petita. Cauſa enim corrumpens

pens eſt cauſa procreans corruptionis. Notandum autem eſt hîc *rem* quamlibet, non *motam*, ſed *motu factam*, *Effectum* dici; nulla enim res corrupta corrumpenti contraria eſt.

Hujus loci ſunt laudes & vituperationes, quarum pleni ſunt libri ſacri & prophani. A factis enim quiſque potiſſimum laudatur & vituperatur.

Huc etiam dicta ſcriptaque referenda ſunt; conſilia item & deliberationes, etiamſi ad exitum perductæ non fuerint. Neque enim facta ſolùm, ſed etiam conſulta & cogitata pro effectis habenda ſunt.

Sunt etiam effecta virtutum & vitiorum. *Horatius* hoc modò ebrietatis effecta deſcribit:

Quid non ebrietas deſignat? operta recludit, &c.

Volunt hîc plerique *Rami* interpretes motûs doctrinam, utpote rei generalis, ad Logicam pertinere; ſed non rectè. Quid enim poteſt Logica docere de motu, quod naturale & phyſicum non ſit. *Scientias*, inquiunt, ex *Ariſtot.* Phyſ. 8. 3. *& opiniones, motu uti omnes.* Utuntur quidem, ſed ex natura, quam Phyſica docet, petito. Sic Logica ratione utitur, nec tamen rationis naturam, ſed ratiocinandi artem docet. Omnis quidem cauſa movet, effectum movetur; nec tamen quid moveat aut moveatur, ſed quid arguat aut arguatur Logicus conſiderat. Ipſum etiam *arguere & argui* non quatenus motus eſt, aut res motu facta, ſed quatenus relatione quadam arguendi vel facultatem ratiocinandi juvat vel artem tradit, ad Logicam pertinet.

Duos hîc canones cauſæ effecti communes, quamvis in Phyſica potiùs quàm in Logica tractandos, ut multa alia quæ *Ariſtotelici* congerere huc ſolent, tamen quia ſæpe occurrunt & fallaces ſunt, appendiculæ in modum libet cum ſuis cautionibus hîc attingere. Primus eſt, *qualis cauſa, tale cauſatum*: ex *Ariſtot.* 2 *Top. c.* 9. Quod verum non eſt primò in cauſis per accidens: ut, *hic ſutor eſt vir bonus*; at non ergo *bonos conſuit calceos*; poteſt enim eſſe ſutor non bonus. Secundò, non in cauſis univerſalibus: ut, *ſol omnia calefacit*; at non *idcirco ipſe eſt calidus*. Tertiò, non in cauſis voluntariis, niſi velint. Quartò, ſi res in qua effectum eſt producendum, id per naturam ſuam recipere non poteſt.

Canon ſecundus eſt, *propter quod unumquodque eſt tale, illud eſt magis tale*: *Ariſtot.* 1 Poſt. c. 2. Scilicet primò rurſus in cauſis per ſe: ut, *hic eſt ebrius*; non ergo *vinum magis ebrium*. Secundò, ſi id à quo tales denominantur utrique inſit: ut, *cera fit mollis à ſole*; non *ergo ſol eſt mollior*. Tertiò, ſi cauſa illa recipiat magis & minus: non *ergo ſi filius eſt homo propter patrem, pater propterea magis homo.* Sed canon hic valet præcipuè in cauſis finalibus: ut, *hic ſtudiis dat operam propter quæſtum*; *quæſtui igitur ſtudet magis.*

CAP. X.

De Subjecto.

ARgumentum modo quodam conſentaneum ſuccedit, ut ſubjectum & adjunctum. Abſoluta enim conſenſio cauſæ & effecti hanc modo quodam conſenſionem ſubjecti & adjuncti meritò præceſſit. Modo quodam conſentire cum re quam arguunt dicuntur, quæ leviter & extrinſecus tantum conſentiunt, i. e. citra rationem eſſentiæ; cùm non ut cauſa effecto, ita ſubjectum det eſſe adjuncto; neque hoc ab illo eſſentiam accipiat. De ſubjecto prius eſt agendum: etenim ſubjectum omne ſuis adjunctis naturâ prius eſt, & quodammodo ſe habet ad adjunctum, ut cauſa ad effectum.

Subjectum eſt, cui aliquid adjungitur. Hoc argumentum *Cicero rem ſubjectam* appellat, quia nimirum alicui ſubjicitur; ſubjici autem id dicitur, cui, cùm ex cauſis conſtitutum jam eſt, aliquid tanquam additamentum quoddam præter cauſas adjungitur: adjungitur itaque aliquid, quod alteri, nempe ſubjecto, perfecto jam ſuiſque cauſis conſtituto, extrinſecus ſive præter eſſentiam accedit. Subjectum ergo eſt quod ad aliquid arguendum eſt affectum, quod ſibi præter illam eſſentiam, quam è cauſis habet, inſuper accedit.

Ut cauſa, ita & ſubjectum ſuos quoſdam habet modos: ſubjici enim aliquid dicitur vel recipiendo adjuncta vel occupando. Unde ſubjectum diſtingui poteſt in *recipiens*, quod *Græce* δεκτικὸν appellant, & *occupans* quod *objectum* dici ſolet,

 quia

quia in eo adjuncta occupantur. Recipiens vel in ſe recipit adjuncta, vel ad ſe: recipiens in ſe adjuncta, vel ſuſtinet ea & quaſi ſuſtentat, quæ idcirco *inſita & inhærentia* appellantur, vel continet, ut locus locatum.

Primus ergo modus eſt cùm ſubjectum recipit adjuncta inſita ſive inhærentia. Sic anima eſt ſubjectum ſcientiæ, ignorantiæ, virtutis, vitii; quia hæc animæ adjunguntur, i. e. præter eſſentiam accedunt: corpus ſanitatis, morbi, roboris, infirmitatis, pulchritudinis, deformitatis; quia corpori quidem inſunt, ſed præter eſſentiam.

Secundus modus eſt ſubjecti adjuncta in ſe continentis, i. e. *loci*. Sic locus eſt ſubjectum rei locatæ, ſive in quo res locata continetur. Sic Philoſophi divinis entibus, licet parte & magnitudine carentibus, attribuunt locum. Sic Geometræ locum locíque differentias in rebus Geometricis. Phyſici multo etiam diligentius in rebus Phyſicis conſiderant, in mundo, in elementis ſimplicibus, in rebus compoſitis. Hinc nonnulli Dialectici ſuæ artis amplificandæ ſtudio, ut motûs, ita loci doctrinam in Logica tractandam eſſe contendunt. Verùm cùm locus externa ſit affectio cujuſvis naturæ ſive corporeæ ſive incorporeæ, minor quid illis, *Rami* præſertim diſcipulis, in mentem venerit, ut cùm argumenta, i. e. non res, ſed rationes ſubjectum eſſe Logicæ doceant; res tamen aut rerum naturalium affectiones, motum, locum, tempus in Logica tractandas eſſe ſtatuerent. Locus inquiunt omnium omninò rerum communis eſt: ergo, inquam, ad artem aliquam non corporum duntaxat, ſed rerum naturalium omnium ſive Phyſicam, univerſalem, non ad Logicam pertinet: quæ non quid ſit Locus, ſpatiumne an ſuperficies corporis ambientis, ſed quomodo arguat rem locatam, id ſolùm conſiderat; nempe ut ſubjectum arguit adjunctum.

Tertius modus eſt ſubjecti ad vel circa ſe recipientis adjuncta: quæ idcirco *adjacentia & circumſtantia* appellantur. Sic homo eſt ſubjectum divitiarum, paupertatis, honoris, infamiæ, veſtitus, comitatus, & eorum ferè quæ dicuntur *antecedentia, concomitantia, conſequentia*, ſi quam omninò affectionem inter ſe habent non neceſſariam; quæ cauſarum & effectorum quæque ab his orta ſunt argumentorum affectio duntaxat eſſe ſolet. Hactenus de ſubjecto recipiente.

Quartus modus eſt ſubjecti occupantis, in quo nimirum adjunctum occupatur & exercetur: atque hoc propriè *objectum* dicitur. Sic ſenſilia ſenſuum, & res virtutibus ac vitiis propoſitæ, ſubjecta vitiorum & virtutum hoc modo nominantur. Color eſt ſubjectum viſus, ſonus ſubjectum auditus; quia hi ſenſus in his ſenſilibus occupantur & exercentur. Virtutes & vitia declarantur in Ethicis hoc argumento: temperantia & intemperantia, voluptate; fortitudo & ignavia, periculis; liberalitas & avaritia divitiis. Sic res numerabilis Arithmeticæ; menſurabilis, ut ita dicam, Geometriæ ſubjicitur. Ejuſmodi ſubjecto *Cicero* 1 Agrar. diſputat, inter *Campanos* nullam contentionem eſſe, quia nullus ſit honor: *Non gloriæ cupiditate*, ait, *efferrebantur, propterea quòd ubi honos publicè non eſt, ibi cupiditas gloriæ eſſe non poteſt*, &c.

CAP. XI.

De Adjuncto.

ADjunctum eſt cui aliquid ſubjicitur*, vel quod affectum eſt ad arguendum ſubjectum. Doctrina adjuncti doctrinæ ſubjecti per omnia reſpondet. *Cicero* hoc argumentum *adjunctum* & *conjunctum* vocat. Ab *Ariſtotele*, Accidens vocatur, nec male. Quicquid enim ulli ſubjecto extrinſecus accidit, ſive fortuito ſive non, adjunctum ejus eſt. Animi, corporíſque & totius hominis bona & mala, quæ dicuntur, adjuncta ſunt animi, corporis, hominis.

Cùm igitur adjunctum ſubjecto præter eſſentiam accedat, non mutatur ejus acceſſione vel deceſſione eſſentia ſubjecti, neque aliud inde fit ſubjectum, ſed alio duntaxat modo ſe habet. Unde & modi, qui dicuntur, in adjunctis numerandi ſunt. Sic in cauſis *procreare & tueri*, modi, ut ſuprà dictum eſt, ſive adjuncta quædam vel efficientis vel efficiendi ſunt.

Hoc argumentum etſi ſubjecto eſt levius, attamen eſt copioſius & frequentius. Subjecto ſuo levius eſt, quia ſubjectum prius eſt, & adjuncti ſui quodammodo cauſa. Id quod de adjunctis non quibuſvis verum eſſe docebimur. Hinc *Ariſtot.* Phil. S. 1. *adjunctum ſubjecto eſt poſterius ratione, tempore, cognitione & natura:* quod etiam

de

de omni adjunсto ita duntaxat verum eſt, ſi de tempore excipias, Exiſtentiam
enim Adjuncti non ſpectat Logica, ſed mutuam quam cum ſubjecto habet af-
fectionem quæ utrobique ſimul eſt; ita ut Subjectum Adjuncto non magis ſit
tempore prius quam Adjunctum Subjuncto; ſublato igitur ſubjecto, tollitur ad-
junctum, ut, *mortuus non eſt; ergo nec miſer eſt*. Hinc ſtrepitur in ſcholis, *ab* eſt
ſecundi adjecti, ad eſt *tertii adjecti, valet conſequentia negando*. Et poſito adjuncto,
ponitur neceſſario ſubjectum; ut, *ſi mortuus eſt miſer, certè neceſſario mortuus eſt.*
Quod & ſcholæ ſic balbutiunt; *ab* eſt *tertii adjecti, ad* eſt *ſecundi, valet conſequen-
tia affirmando*. Eſt autem adjunctum ſubjecto copioſius & frequentius, quia
unius ejuſdémque ſubjecti plurima adjuncta eſſe poſſunt. Itaque quod de ejuſ-
modi ſignis ait *Ovid*. 2. de Remed.

Forſitan hæc aliquis (nam ſunt quoque) parva vocabit;
Sed quæ non proſunt ſingula, multa juvant.

Huc itaque referuntur ſigna, quæ ad effecta potius referenda ſunt; vímque
arguendi perinde habent ut eorum cauſæ certæ ſunt & cognitæ. Sic tumor
uteri ſignum eſt gravidæ; incertum tamen, quia cauſæ tumoris illius aliæ eſſe
poſſunt: lac mammarum multo certius, quia cauſa certior & notior. Ejuſdem
generis ſunt ſigna phyſiognomonica, prognoſtica Aſtrologorum & Medicorum.
Itaque ut cauſæ & effecta ſcientiam, ſic ſubjecta & adjuncta conjecturam ferè
pariunt. Hoc genere argumenti *Fannium Chæream Cicero* pro *Roſcio Comœdo* ca-
villatur; & ab adjuncta corporis habitudine, ſigna malitiæ colligit: *nonne ipſum
caput & ſupercilia illa penitus abraſa olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur?
nonne ab imis unguibus uſque ad verticem ſummum (ſi quam conjecturam affert ho-
mini tacita corporis figura) ex fraude, fallaciis, mendaciis conſtare totus videtur?* Sic
Martial. l. 2. *Zoilum* ludit:

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine luſcus.
Rem magnam præſtas, Zoile, ſi bonus es.

Subjectorum porro modis, adjunctorum reſpondent modi. Quemadmodum igi-
tur ſubjectum erat recipiens vel occupans, ita adjunctum eſt receptum vel oc-
cupatum. Receptum vel in ſubjectum recipitur, vel ad ſubjectum: quod in
ſubjectum recipitur, vel ſuſtinetur ab eo, vel in eo continetur aut collocatur:
quod ſuſtinetur, eſt adjunctum inſitum, ſive inhærens.

Primus ergo modus eſt adjunctorum inhærentium ſive inſitorum. Omninóque
qualitates (qualitas autem eſt qua res qualis dicitur) ſubjectis præter cauſas, i. e.
formas externas (quæ etiam in qualitatibus numerantur) adjunctæ; ſive pro-
priæ ſint, quæ omni ſolíque ſubjecto ſemper conveniunt, ut homini riſus, equo
hinnitus, cani latratus; ſive communes, quæcunque non ſunt eo modo propriæ.
Propria autem quatuor modis vulgò dicuntur: ſoli, ſed non omni; ut homini
proprium eſt Mathematicum eſſe, ſed non omni: omni, ſed non ſoli; ut
bipedem eſſe homini: omni & ſoli, ſed non ſemper; ut homini caneſcere in ſe-
nectute: omni, ſoli, & ſemper; ut riſibilem eſſe homini: hoc demum verè
proprium eſt & reciprocum; ita ut omnis homo ſit riſibilis, & omne riſibile,
proprie dictum, ſit homo. Adjunctum itaque proprium etſi naturâ eſt poſteri-
us ſubjecto, adeoque levius, tempore tamen ſimul eſt, nobíſque ferè notius;
poſitóque adjuncto proprio, ponitur ſubjectum, & contrà: ſubjectum enim ad-
juncto proprie eſt modo quodam eſſentiale, adjunctumque à forma ſubjecti
fluit: habet igitur à forma ſubjecti, non ab natura ſua, quòd ſubjectum ponit
& tollit.

Communis etiam qualitas eſt ſeparabilis vel inſeparabilis: ut aquæ frigus,
qualitas eſt ſeparabilis; humiditas verò inſeparabilis; utraque autem communis.
Atque iſtæ qualitatum diſtinctiones, communium & propriarum, ſeparabilium
& inſeparabilium, ad judicium faciendum valde ſunt utiles, ut ſecundo libro fa-
cile perſpiciemus. Ad hunc modum refertur etiam quantitas, quâ res magnæ
vel parvæ, multæ vel paucæ dicuntur; & paſſio, quâ res aliquid pati dicitur;
adeóque motus, ad rem motam ſi referatur, hujus loci eſt. Hactenus de ad-
juncto quod in ſubjecto ſuſtinetur.

Secundus modus eſt adjunctorum quæ continentur in ſubjecto, ut locatum in
loco: atque huc etiam ſitus locorum refertur; niſi ſi cui ad primum potius mo-
dum

dum referendus videatur; cùm ſitus paſſio ſit quædam rei locatæ, & ad priorem modum ſic pertineat. Atque hæc de adjunctis quæ in ſubjectum recipiuntur.

Tertius modus eſt adjunctorum quæ recipiuntur ad ſubjectum; quæ vulgò circumſtantiæ nuncupantur, quia extra ſubjectum ſunt. Huc *tempus* refertur, duratio nempe rerum præterita, præſens, futura. Sic etiam Deus dicitur qui eſt, qui erat, & qui futurus eſt, *Apocal.* 1. 8. & 4. 8. Deo tamen ævum ſive æternitas, non tempus attribui ſolet: quid autem eſt ævum proprie, niſi duratio perpetua, *Græcè* ἀιὼν, quaſi ἀεὶ ὢν ſemper exiſtens. Sed quod ſuperioribus capitibus de motu & loco, idem nunc de tempore monendum eſt; non pertinere ad Logicam quid ſit tempus philoſophari, ſed quo in genere argumenti ponendum ſit, hîc nempe in adjunctis. Huc etiam referuntur divitiæ, paupertas, honor, infamia, veſtitus, comitatus, & ejuſmodi quicquid adeſſe, adjacere, circumſtare, aut citra vim cauſæ antecedere, concomitari, ſequi, ut ſuprà in ſubjecto diximus, dici poteſt, vel, ut Cic. in Top. Quicquid ante rem, cum re, poſt rem, dummodo non neceſſariò, evenit.

Quo circumſtantiæ genere, *Dido venatum proficiſcens, magnifice* 4. *Æneid. depingitur:*

> *Oceanum interea ſurgens aurora reliquit.*
> *It portis, jubare exorto, delecta juventus:*
> *Retia rara, plagæ, lato venabula ferro,* &c.

In hoc exemplo *Dido* eſt ſubjectum: cujus adjuncta adjacentia ſive circumſtantiæ variæ hîc enumerantur: 1. *Tempus, oceanum interea,* &c. 2. *Comitatus,* nimirum *delecta juventus, equites,* principes *Pœnorum.* 3. Inſtrumenta (quæ quatenus ad habentem referuntur) adjuncta; & hujus quidem modi ſunt, *retia, plagæ, venabula, canes, ſonipes.* 4. Habitus ſive veſtitus, *Sidonia chlamys, purpurea veſtis,* &c. Atque hæc de adjuncto recepto.

Quartus modus eſt adjuncti occupati. *Et* enim *adjunctorum ad ſubjecta, quibus occupantur, uſus item magnus.*

Hoc argumento *Plato miſeras civitates auguratur, quæ medicorum & judicum multitudine indigeant, quia multam quoque & intemperantiam & injuſtitiam in ea civitate verſari neceſſe ſit.* Quia nempe in effectis intemperantiæ ſanandis, medici; in effectis injuſtitiæ vindicandis, judices tanquam adjuncti occupati in ſubjecto ſuo occupante verſantur.

Sed categoria ſive locus argumentorum *conſentaneorum ſic eſt, unde quidvis alteri conſentaneum, vel idem vel unum dici poſſit; omnéſque modi unitatis & (ut ita dicam) identitatis huc ſunt tanquam ad primos & ſimplices fontes referendi.*

Ad explicandum conſentaneorum in comparationibus uſum hæc clauſula adjecta eſt. Námque ut conſenſionis omnis duorum in uno tertio, ita & unitatis modi hinc ſunt petendi. Quot autem modis plura dicuntur inter ſe conſentire, tot etiam modis dicuntur unum & idem: abſolute ſcilicet aut modo quodam: abſolute unum vel idem cauſâ & effecto; modo quodam unum & idem ſubjecto & adjuncto. Cauſa vel efficiente vel materia vel forma vel fine. Sic plures ſtatuæ, efficiente ſunt eædem, ſi ejuſdem artificis: materia, ſi ex eadem, auro ſcilicet aut ebore; forma ſi effigies ejuſdem, *Alexandri* puta vel *Cæſaris*; fine, ſi ad eundem ornandum. Sic ſubjecto idem ſunt adjuncta duo vel plura in eodem ſubjecto; adjuncto idem ſunt plura ſubjecta quibus idem adjungitur: ut duæ vel plures res albæ vel nigræ, albedine vel nigredine idem ſunt.

CAP. XII.

De Diverſis.

A*Rgumentum conſentaneum expoſitum eſt* in cauſa & effecto, ſubjecto & adjuncto.

Altera ſpecies argumenti artificialis, primi, ſimplicis, diſſentaneum, ſequitur. Et ſequi debet: ut enim affirmatio negatione, ſic conſenſio prior eſt diſſenſione; prior autem non natura ſolum, verùm etiam uſu & dignitate. Ab affirmatione enim & conſenſione, ut ſcientia omnis, ita ars omnis atque doctrina deducitur.

Diſſen-

Diſſentaneum eſt quod diſſentit à re quam arguit. Ab altero nempe ſui generis ac nominis diſſentaneo. Nam in hoc genere argumentorum, argumenta inter ſe affecta eodem nomine, ideóque plurali numero enunciantur, eadémque definitione & doctrina explicantur.

Sunt autem diſſentanea inter ſe æquè manifeſta: alterumque ab altero æqualiter arguitur; tametſi ſua diſſenſione clarius eluceſcant.

Hæ duæ ſunt proprietates diſſentaneorum communes. Primum n. in conſentaneis cauſæ effectis, ſubjecta adjunctis, priora, notiora, firmiora, præſtantiora fuerunt: in diſſentaneis alterum altero neque prius neque notius; ſed natura ſimul, in illa nempe diſſenſione, & æquè nota, æquè firma inter ſe ſunt: id quod neceſſe eſt cùm eodem nomine ac definitione tractentur.

Secunda quoque proprietas, quam *Ariſtoteles* contrariis alligat, diſſentaneorum eſt omnium communis; nempe *ſua diſſenſione clarius eluceſcere.* Quod niſi fieret, argumentum diſſentaneorum nullius uſus eſſet. Debet enim omne argumentum affectum eſſe ad aliquid arguendum & illuſtrandum. Quorum autem hæc eſt proprietas ut æquè nota & ignota ſint, eorum alterum ab altero argui aut illuſtrari non poteſt. Priori igitur proprietati ſecunda hæc ſubvenit: quamvis enim diſſentanea ſint inter ſe æquè manifeſta, ita ut unum ab altero tanquam notiori argui non queat, ex diſſenſione tamen ſua, ſive, ut alii loquuntur, juxta ſe poſita, clarius eluceſcunt. Sic bonæ valetudinis commoda adverſæ valetudinis incommodis manifeſtiora fiunt; virtutum laudes contrariorum vituperatione vitiorum illuſtrantur.

Utiles itaque ſunt hi loci diſſentaneorum, teſte etiam *Ariſtotele*, Top. 3, 4. non ſolùm ad arguendum & illuſtrandum, verùm etiam ad impellendum ac refutandum: ut enim conſentaneorum loci valent maximè ad arguendum, probandum & confirmandum, ſic loci diſſentaneorum ad redarguendum, impellendum & refutandum: ut qui conſentaneo argumento doceri non vult, diſſentanei abſurda conſecutione eò redigatur, ut nolens etiam non poſſit veritati non aſſentiri. Hinc *Ariſtot.* Rhet. 3. 17. *refutantia demonſtrativis* anteponit.

Diſſentanea ſunt diverſa vel oppoſita.

Diverſa ſunt diſſentanea, quæ ſola ratione diſſentiunt. Nomen hoc videtur aptiſſimum ad hanc leviſſimam diſſenſionem ſignificandam: hac enim voce ea ſignificantur quæ cùm conſenſionem quandam inter ſe habere videantur, poſſintque per ſe ſuáque natura eidem ſubjecto ſimul convenire, tamen nec idem ſunt, nec ei ſubjecto competunt cujus ratione diſſentire dicuntur: quæ autem diſſentiunt in eodem tertio, diſſentiunt etiam inter ſe.

Sola igitur ratione diſſentiunt, quia non per ſe ſuáque natura diſſentiunt, ſed ſolummodo ratione attributionis, i. e. ratione ac reſpectu alicujus ſubjecti, cui ſimul non attribuuntur. Diſtributio itaque diſſentaneorum pro ratione diſſenſionis rectè inſtituta eſt: nam ut conſenſio alia arctior eſt & abſoluta, alia remiſſior & imperfecta (unde conſentanea diviſa ſunt in ea quæ abſolutè vel modo quodam conſentiunt) ita diſſenſio omnis vel remiſſior eſt, ut in diſtinctione ſive diſcretione diverſorum, vel acrior, ut in disjunctione oppoſitorum: ergo diſſentanea aut ratione & modo quodam diſſentiunt, ut diverſa, aut re & abſolute, ut oppoſita. Verùm quod de conſentaneis etiam objici potuit, ſpeciebus æque communicandum eſt genus (has enim voces etiam communi uſu citra artem vulgò intellectus, pace methodi nonnunquam anticipare fas ſit) reſpondetur, quemadmodum conſentanea abſolute & modo quodam erant æque conſentanea, ſed non æque conſentiebant; ſic diverſa & oppoſita æque diſſentanea ſunt, ſed non æque diſſentiunt; in diverſis tam eſt diſſenſio quàm in oppoſitis, ſed non tanta: ut in re ſimili Cic. de Fin. 4. *æquè contingit omnib. fidibus, ut incontentæ ſint; illud non continuò, ut æquè incontentæ.* Diverſa autem idcirco priore loco tractantur, quòd propter leviſſimam diſſenſionem videntur affinitatem quandam cum conſentaneis præ ſe ferre. Quanquam autem diverſorum doctrina ab omnibus præter *Ramum* Logicis omiſſa eſt, conſtat tamen locum in argumentorum doctrina diverſis etiam aſſignandum, cùm ex arguendi varia affectione argumenta diſtinguenda ſint, affectio autem diſſenſionis in diverſis, ut diximus, levior ſit, in oppoſitis acrior. Cur diverſa Logici hactenus omiſerint, videtur hoc eſſe; quod ad unum ſyllogiſmum omnia referunt, in quo diverſa locum non habent, ut l. 2. oſtendetur.

Diver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Diverſorum autem notæ ſunt frequentiſſimè *non hoc, ſed illud, quanquam, tamen:* ut pro *Pompeio*; *non victoriam, ſed inſignia victoriæ reportarunt.* Victoria & victoriæ inſignia res admodum affines ſunt; poſſúntque ac debent eidem duci competere: ad *Syllam* autem & *Murænam* ſi ſpectas, qui non reportata victoria triumpharunt, diſſentanea ſunt, & diſtinguuntur, alteróque affirmato alterum negatur. Sic *Ovid.* 2. de Arte:

Non formoſus erat, ſed erat facundus Vliſſes.

Et *Virg. Æneid.* 2.

Hic Priamus quanquam in media jam morte tenetur,
Non tamen abſtinuit.

Ut victoria & victoriæ inſignia reſpectu *Syllæ* & *Murænæ*, ſic formoſum & facundum reſpectu *Vlyſſis*, in media morte teneri non & abſtinere à convitiis ratione *Priami*, diverſa adeóque diſſentanea ſunt. *Paulo* ſecus in *Eunucho*:

Nam ſi ego digna hac contumelia
Sum maxime: at tu indignus qui faceres tamen.

Sed idem eſt ac ſi dictum eſſet, quanquam ego digna; tamen tu indignus qui mihi hanc contumeliam faceres. Dignam ſe quidem eſſe contumelia *Thais* affirmat; à *Chærea* tamen negat. Cic. 5. Tuſc. *Quanquam ſenſu corporis judicantur, ad animum tamen referuntur.* Hoc affirmato, negatum intelligitur non ad corpus.

Item illa aliuſmodi. Pro *Ligario*: *ſcelus tu illud vocas, Tubero? cur? iſto nomine illa adhuc cauſa caruit: alii enim errorem appellant, alii timorem; qui durius, ſpem, cupiditatem, odium, pertinaciam; qui graviſſimè, temeritatem: ſcelus præter te adhuc nemo.* In hoc genere exemplorum aliquid conceditur, ut aliud vicinum poſſit negari: cujuſmodi & illud eſt; veritas premi poteſt, opprimi non poteſt; & ſimilia.

Atque hi modi quidam diverſorum ſunt: in quibus plerunque accidit, ut quæ ſua natura ſunt oppoſita, ratione tamen certi alicujus ſubjecti ſint tantùm diverſa; ut in exemplo ſuperiore error, timor, ſpes, cupiditas, pertinacia, ſcelus. Sic aurum, argentum, æs oppoſita ſunt, ut infrà liquebit: ratione tamen attributionis huic vel illi ſubjecto, qui unum vel aliqua horum habet, alterum vel reliqua non habet, cùm habere ſimul poſſit, diverſa ſunt.

CAP. XIII.

De Diſparatis.

Oppoſita ſunt *diſſentanea, quæ ratione & re diſſentiunt.* Oppoſita reſpondent nomine quidem iis, qua ab *Ariſtotele* ἀντικείμενα dicuntur; ſed re & ſignificatione latius patent: nam ἀντικείμενα *Ariſtoteli* (qui diſparata non attigit) nihil aliud quàm *contraria* ſunt. Poſſunt etiam *repugnantia* dici; ſiquidem repugnare ea dicuntur, quæ ejuſmodi ſunt, ut cohærere nunquam poſſint; quod Cic. ait in Top. ejuſmodi enim ſunt oppoſita. *Re* autem *& ratione*, eſt non ſolùm ratione certi alicujus ſubjecti, cui cùm tribuuntur, ſimul non conveniunt, verum etiam reipſa, i. e. per ſe & inter ſe, ſua ipſorum natura diſſentire, etiam ſubjecto cuivis non attributa; cui ſi attribuuntur, non ſolùm non conveniunt, ſed, ſervata, quæ ſequitur, oppoſitorum lege, convenire non poſſunt. Ea lex quæ ex ipſa definitione oritur, & eſt oppoſitorum omnium communis, non, ut docuit *Ariſtoteles*, contrariorum propria, hæc eſt, *Oppoſita eidem attribui, ſecundum idem, ad idem, & eodem tempore non poſſunt. Eidem*, i. e. eidem numero rei ſive ſubjecto. *Secundum idem*, i. e. eadem parte. Ad idem, i. e. eodem reſpectu; ut, *ſol & major eſt terra & minor*; ſed non eodem reſpectu; in ſe quidem, major; ut nobis videtur, minor. Extra has tres conditiones poſſunt eidem ſubjecto attribui oppoſita. *Sic Socrates, albus & ater non poteſt ſecundum idem, i. e. eadem parte eſſe*; *pater & filius ejuſdem*, ſive ad eundem relatus; *ſanus & æger eodem tempore: at albus eſſe poteſt alia parte, ater alia*; *pater hujus, filius illius*; *ſanus hodie, cras æger.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Itaque ex altero affirmato alterum negatur.

Ex quo facile apparet quid interſit inter diverſa & oppoſita: in illis enim *altero affirmato*; in his, *ex altero affirmato* alterum negatur: i. e. ex affirmatione unius, neceſſariò ſequitur negatio alterius. Ut, ſumpto ex diverſis exemplo, *non victoriam, ſed inſignia victoriæ reportarunt*: hic inſignia victoriæ affirmantur, victoria negatur; non ex his affirmatis negatur illa: at in oppoſitis, dicta lege ſervata, *Socrates* eſt homo, ergo non eſt equus: juxta illud; *oppoſita ſe invicem tollunt.*

Oppoſita autem *ſunt diſparata aut contraria.*

Diſparata ſunt oppoſita quorum unum multis pariter opponitur.

Diſparatorum ergo remiſſior videtur eſſe oppoſitio, contrariorum acrior. Diſparata etiam à *Boethio* nominantur, *quæ tantum à ſe diverſa ſunt, nulla contrarietate pugnantia*, ut veſtis, ignis. Apud *Ciceronem* tamen, Invent. 1. & *Fabium, l. 5. c. 10. contradicentia* ſignificant. Nos verborum inopiâ coacti, *Boethium* ſequimur. *Multis.* nempe ſine ulla certa oppoſitionis lege aut numero: nam & infinitæ ferè res hoc modo opponi inter ſe poſſunt: & ſic intelligendum eſt verbum *opponitur*, juxta illud; *Vocabula in artibus facultatem ſignificant*: ut veſtis & ignis etſi res duæ, inter ſe tamen diſparata ſunt, eò quòd multis pariter opponi poſſunt. *Pariter*: i. e, æquè pari ratione, eodem diſſenſionis modo: ut enim diſparata ſint, non multis tantum, ſed pariter opponi debent. Albedo opponitur nigredini, flavedini, rubedini, ut unum pluribus; non autem ſingulis, ut diſparatum quia non pariter: nigredini enim opponitur ut contrarium, cæteris rebus omnibus ut diſparatum. Viride, cineraceum, rubrum, media ſunt inter album & nigrum, quæ ſingula extremis, & inter ſe diſparata ſunt. Sic liberalitas & avaritia inter ſe diſparantur. Sic homo, arbor, lapis, & ejuſmodi res infinitæ diſparantur; nec eadem res poteſt eſſe homo, arbor, lapis. *Virgil.* 1. *Æneid.* hoc argumento diſputat:

O quam te memorem, virgo! namque haud tibi vultus
Mortalis; nec vox hominem ſonat: o dea certè.

CAP. XIV.

De Relatis.

C*Ontraria ſunt oppoſita, quorum unum uni tantum opponitur.*

Intelligitur autem unum uni in eodem genere opponi contrariorum, ut relatorum unum uni tantum, & ſic in reliquis: nam in diverſis ſpeciebus contrariorum, plura poſſunt ut contraria, uni eidémque rei opponi; ut *videnti, non videns, & cæcus; motui, motus contrarius, & quies; ſervo, dominus & liber.*

Quæ *Ariſtoteles* ἀντιϑέμενα & ἀντικείμενα, ea *Cicero* in *Topicis* (quem *Ramus* ſequitur) *contraria* appellat: quas etiam in ſpecies quatuor *Ariſtoteles* ἀντικείμενα, in eaſdem *Cicero contraria* diſtribuit.

Prius autem quàm ad contrariorum diſtributionem in ſpecies accedimus, inſerenda eſt diſtinctio quædam non inutilis, & ad ea quæ diximus capite ſuperiore clarius intelligenda, & ad eas, quæ ſecundo libro dicentur, disjunctiones neceſſarias à contingentibus dijudicandas. Dictum eſt ſuperiore capite, viride, cineraceum, rubrum, media eſſe inter album & nigrum, quæ ſingula extremis & inter ſe diſparata ſunt. Sciendum itaque eſt contraria, quaſi extrema quædam habere, alia medium, alia medio carere: medium vel eſt negationis vel participationis; ex *Atiſtotele, Top.* 4. 3. & *Phil. V.* 7. Medium negationis eſt quicquid inter duo contraria dici poteſt, quod ſit neutrum eorum: ut inter præceptorem & diſcipulum, is qui neque eſt præceptor neque diſcipulus. Medium participationis eſt, quod utriuſque extremi naturam participat; ut viride inter album & nigrum, tepidum inter calidum & frigidum. Contrariorum igitur quæ medium habent, non eſt neceſſe alterutrum affirmari; poteſt enim affirmari medium: quæ autem medio carent, eorum alterum neceſſe eſt affirmari. Quænam autem contraria medium habeant aut non habeant, ex eo dignoſcitur quod & *Gellius* tradit *l.* 16. *Noct. Att. c.* 8. Contraria quorum contradicentia, cùm attribuuntur ei ſubjecto cui propriè poſſunt attribui, ſunt etiam inter ſe contraria, ea medium non habent. Sanum & ægrum contraria ſunt: eorum contradicentia, non ſanum non ægrum, ſi animali attribuas cui ſoli poſſunt attribui, contraria etiam reperies: non ſanum enim, eſt ægrum; non ægrum, ſanum; ſanum

ergo

ergo & ægrum medio carent: ſic nox & dies, non nox & non dies, æquè ſunt inter ſe contraria; non nox enim, eſt dies; non dies, nox; medio igitur carent: ſic viſu præditum, & cæcum eſſe, ſi homini tribuis. Quorum verò contradicentia non ſunt contraria, ea medium habent: ut præceptor & diſcipulus; non præceptor enim, non eſt diſcipulus; neque non diſcipulus, eſt præceptor; etenim poteſt alteruter aliquid eſſe tertium ſive medium. Sic album & nigrum: namque non album & non nigrum de quovis colore medio dici poſſunt. Nunc ad diſtributionem contrariorum veniamus.

Contraria ſunt affirmantia aut negantia.

Affirmantia, quorum utrumque; affirmat. Scilicet rem, ſive veram ſive fictam; vel quorum vox utraque rem certam ponit atque ſignificat; quorumque unum alteri ut res rei opponitur; ut pater filio, calor frigori. Contraria itaque affirmantia, quod hic notandum eſt & diſtinguendum, ſunt quorum utrumque affirmat rem, non affirmatur de re ſive ſubjecto eodem, id enim ſupradictæ oppoſitorum regulæ, qua ex altero affirmato alterum negatur, planè repugnaret. Quæ igitur affirmat rem aut negat, topica affirmatio aut negatio dicitur; qua res de alio affirmatur aut negatur *axiomatica*, de qua lib. 2.

Contraria affirmantia ſunt relata aut adverſa.

Relata ſunt, quorum alterum conſtat ex mutua alterius affectione.

Atque ita quidem ut ex eorum illa mutua affectione, contrarietas ipſa naſcatur, ut infra demonſtrabitur. Quid ergo; num idcirco relata nunc conſentanea nunc diſſentanea ſunt? Nequaquam, ut relata quidem: ſed ea tamen quæ relata ſunt, aliis atque aliis argumentorum generibus poſſunt ſubjici; ipſa interim argumentorum genera inconfuſa & diſtincta manent. Sic cauſa & effectum, quæ arguendo inter ſe relata ſunt, adeóque diſſentanea & æque manifeſta, ſuam tamen vim propriam arguendi retinent, qua & conſentanea ſunt, & cauſa prior notiorque effecto. Relata eſſe contraria ex definitione & conſectariis contrariorum liquet; ſunt enim oppoſita, quorum unum uni tantum opponitur, ut pater & filius. At, inquis, unus multis, pater filiis, frater fratribus, præceptor diſcipulis, herus famulis, opponi poteſt. Reſpondetur, opponi patrem filio ut relatum; neque aliud quicquam patri quàm filium,neque filio quàm patrem; & ſic de cæteris: ſed hunc patrem & hunc filium, hunc præceptorem & hunc diſcipulum, &c. Non eſſe relata, ſed diſparata: neque enim horum alter ex mutua alterius affectione conſtat; neque natura ſimul ſunt, & alter ſine altero exiſtere poteſt. Itaque primæ ſubſtantiæ, ſive individua & ſingularia, ut ait *Ariſtoteles*, Categor. 5. *Non ſunt relata.* Et *Categor. 6.* ait multa genera *relata eſſe, ſingularia verò nulla*: Sed non video cur relata, quemadmodum & alia argumenta, etiam in ſingularibus conſiderari non poſſunt; ſingularia enim exempla ſunt ferè omnia. Nec magis video cur in uno relato ſingulari non poſſit ad correlata multa eſſe multiplex relatio; dummodo relatio una numero inter bina tantummodo ſit, totiéſque conſideretur quot ſint correlata; patris nimirum toties quot ſunt filii; filii quot ſunt parentes, pater nempe & mater; fratris, quot ſunt fratres & ſorores: nam niſi quicquid de relatis in genere dici ſolet, de ſingulis quoque relatis vere dicatur. Id ne toto quidem de genere verè dici poſſet. Si reponas ex *Ariſtot. Philoſ.* 5. Relata non ſignificare exiſtentiam, ne cætera quidem argumenta id ſignificant ſed mutuam tantummodo affectionem. Sunt *affirmantia.* i. e. ut duæ voces ſunt, ita etiam duæ ſunt res inter ſe oppoſitæ; ut pater, filius. Conſtare autem alterum ex mutua alterius affectione, eſt nullam aliam habere eſſentiam, quatenus relata ſunt, præter mutuam illam unius affectionem ad alterum & alterius ad illud. *Atque inde nominata ſunt relata*, quòd ad ſe invicem referuntur, totáque illorum natura in relatione conſiſtit: Sic patrem eſſe, eſt habere filium; filium eſſe, eſt habere patrem. Hinc illud; Omnia relata convertuntur: ut pater eſt filii pater; filius eſt patris filius. Hujus mutua affectionis ratione relata ſunt mutuæ ſibi cauſæ & mutui effectus, nam quòd quis pater eſt, id habet à filio; quòd filius, à patre: & tamen hujus mutuæ affectionis vi ita ſibi invicem opponuntur, ut neque unum de altero nec ambo de tertio dici poſſint; ut *Æneas* eſt pater *Aſcanii*, ergo non eſt *Aſcanii* filius; *Aſcanius* eſt filius *Ænea*, ergo non eſt *Ænea* pater. Sed quoniam relatorum unum conſtat ex mutua alterius affectione, mutuæque ſibi, ut diximus, cauſæ atque effecta ſunt, conſectarium hoc inde eſt quod ſequitur.

Relata ſimul ſunt natura: ut qui alterum perfectè norit, norit & reliquum.

Relata autem ſimul eſſe natura docuerunt & veteres Logici, *Ariſtoteles*, *Damaſcenus*,

maſcenus, & alii; relatáque ſe mutuò inferre mutuóque tollere; ut poſito patre, ponatur filius; ſublato, itidem tollatur: etiamſi enim ille manet qui filius fuit, non tamen filius manet. Neque ſolùm unum exiſtere nequit ſine altero, ſed ne intelligi quidem. Neceſſe eſt igitur, quod & meminit *Ariſtot. Top.* 3. *Ut alterum in alterius definitione comprehendatur*; útque alterum perfecte, i. e. definite, qui norit, norit continuò alterius definitionem; quæ ſicuti & eſſentia eorum, reciproca eſt. Supra itaque *Ramus* definivit ſubjectum, *cui aliquid adjungitur*; non, *quod alteri ſubjicitur*, ut alii malebant; etiamſi his verbis non modò eſſentia ſubjecti, ſed etiam notatio contineri videatur: deinde adjunctum definivit, *cui aliquid ſubjicitur*, non quod alteri adjungitur, quia ſubjectum & adjunctum relata ſunt; & ſubjectum adjuncti, adjunctum ſubjecti, ex qua alterum alterius mutua affectione conſtat, eâ erat definiendum, quæ ipſorum eſſentia eſt. Ad exempla nunc veniamus.

Pro Marcello: Ex quo profectò intelligis quanta in dato beneficio ſit laus, cùm in accepto tanta ſit gloria. Hic dare & accipere relata ſunt, quorum unius conſequens ex conſequente alterius intelligi ait *Cicero. Martialis in Soſibianum. l.* 1.

Cum ſervum ſcis te genitum, blandéque fateris;
Cùm dicis dominum, Soſibiane, patrem.

Arguebat ſe ſervum eſſe genitum *Soſibianus*, dum negare videbatur, quia dominum vocabat patrem. Sic apud *Quintilianum, l.* 5. *c.* 10. *Si portorium Rhodiis locare honeſtum eſt, & Hermacreonti conducere.* Quomodo & in Oratore perfecto *Tullius: Num igitur eſt periculum, ait, nequis putet in magna arte & glorioſa turpe eſſe docere alios id quod ipſi fuerit honeſtum diſcere?* Apud *Ovidium* in ætatis ferreæ deſcriptione, *Metam.* 1. Varia relatorum exempla afferuntur:

—— Non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer à genero: fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
Lurida terribiles miſcent aconita novercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Atqui argumentum talis relationis contrarium nihil habet, immo arguit mutuas cauſas: ut ſum tuus pater; tu es igitur meus filius. *At quum dico,* ſum tuus pater, non igitur ſum tuus filius, *tum contraria verè ſunt*; atque ex ipſa quidem hac mutua relatione.

CAP. XV.

De Adverſis.

A*Dverſa ſunt contraria affirmantia, quæ inter ſe velut è regione abſolutè adverſantur.*

Sic etiam à Cicerone appellantur in Topicis. *Sunt contraria*, quia eorum unum uni tantum opponitur; ut honeſtum turpi: duo n. duntaxat poſſunt ſibi invicem è regione adverſari. *Sunt affirmantia*; quia unum uni opponitur, ut res rei; quod ſupra demonſtratum eſt, & infra clarius patebit. His autem verbis *è regione abſolutè adverſantur*, nihil aliud quàm directa oppoſitio, adeóque maxima, intelligitur; qualis eſt inter duo puncta diametri in eodem circulo. His etiam verbis diſtinguuntur adverſa à ſuis mediis, quæ inter ſe & cum extremis diſparantur. *Abſolutè*; i. e. omninò, perfectè; ut in *Conſentaneis*, quæ abſolutè conſentiebant. *Ramus perpetuo* dixerat: ſed aſſentior aliis, qui *abſolutè* malunt: nam *perpetuò* opponi, omnib. oppoſitis etiam relatis, commune eſt, quatenus oppoſita ſunt, i. e. ratione & re diſſentiunt. *Abſolutè* autem additur, ut hac particula diſtingui adverſa poſſint à relatis, in quibus conſenſio quædam eſt, quatenus alterum ex mutua conſtat alterius affectione, cujuſmodi hîc omninò nulla eſt. Sic albor & nigror, claror & frigus opponuntur.

Ariſtoteles, contraria (ſic enim *adverſa* vocat *Categ.* 6.) definit, *quæ plurimum inter ſe diſtant in eodem genere:* & rurſus *Categ.* 8. *Contraria ſunt vel in eadem ſpecie, vel in eodem genere.* Quem *Cic.* eſt ſecutus in *Top.* & *Galen* de *Opt.* ſecta.

Verùm adverſa, ut docet idem *Ariſtot.* cap. de Contrariis, non in eodem ſolùm genere plurimum differunt, ut album & nigrum, verum etiam in contrariis, ut juſtitia & injuſtitia; vel ipſa genera, ut bonum & malum, virtus & vitium. Quid quod in eodem genere differre, commune videtur adverſis cum relatis: pro eodem igitur genere, rectius in definitione ponitur *è regione*, prout *Cicero* interpretatur.

Æneid. 11.

Nulla ſalus bello; pacem te poſcimus omnes.

Libertas & ſervitus apud *Tibullum, l.* 2.

Sic mihi ſervitium video, dominámque paratam;
Tu mihi libertas illa paterna vale.

Sic conſilium & caſus; pro *Marcello: nunquam enim temeritas cum ſapientia commiſcetur, nec ad conſilium caſus admittitur.* Et Parad. 1. contra *Epicureos: illud tamen arctè tenent accuratéque defendunt, voluptatem eſſe ſummum bonum: quæ quidem mihi vox pecudum videtur, non hominum, &c.* Pecudem & hominem adverſa *Cicero* oppoſuit: voluptas pecudis bonum eſt, non igitur hominis. Uſus enim hujus argumenti non in qualitatibus duntaxat, ut vulgò putant, verùm in ſubſtantiis etiam & quantitatibus, immo omnibus in rebus verſatur: id quod *Ariſtot.* non diffitetur, cùm ait *Phil. x.* 3. *Contraria etiam ad primas entis differentias referri:* & rurſus; *in omni genere contrarietatem eſſe.* Contrarietas deinde argumentum eſſe Logicum ab omnibus agnoſcitur: nihil ergo obſtat quominus ad quævis rerum genera pertineat. Quædam denique formæ vel maximè ſubſtantiæ ſunt: formas autem ſpecificas omnes ſibi invicem adverſas eſſe, apud omnes receptiſſimum eſt: immo verò major videtur eſſe formarum contrarietas quàm qualitatum; qualitates enim commiſceri facile poſſunt, formæ vix unquam. Quod ergo idem *Ariſtot.* alibi docet, ſubſtantiæ & quantitati nihil eſſe contrarium, id non ratione tantùm, ſed ipſius etiam teſtimonio ſuprà citato refellitur; non ſubſtantiarum autem pugna etſi non Phyſica, Logica tamen eſt, dum ex altera ſubſtantia ſingulari affirmata, negatur altera.

CAP. XVI.

De Contradicentibus.

CONtraria negantia ſunt, quorum alterum ait, alterum negat idem.* Ab altero negante ſic nominantur: in puris enim negantibus, ut loquuntur, nullus eſt rationis uſus. Atq; hinc demum nunc clarius patet, quænam eſſent contraria affirmantia: de quibus cùm dictum eſt, de negantibus quoque eſt dictum quod ſatis ſit.

Ea ſunt contradicentia aut privantia.

Contradicentia ſunt contraria negantia, quorum alterum negat ubique: ut juſtus, non juſtus; animal, non animal; eſt, non eſt.

Contradicentia ſunt contraria, quia una negatio uni affirmationi opponitur, & contrà; immo ſine medio. Sic etiam *Ariſtot. Poſt.* 1. 2. *Contradictio eſt oppoſitio cujus nullum eſt medium per ſe.* Quorum alterum negat ubique; *i. e.* in re qualibet: negare enim ubique eſt de re qualibet dici, de qua affirmatum non dicitur: ut de quo *videt* non dicitur, de eo *non videt* dicitur. Unde illud vulgò dictum, *contradicentia ſunt omnia:* & illud *Ariſtot.* 1. *Poſt.* 1. 2. *quodvis verè eſt vel affirmare vel negare: verè affirmare & negare ſimul, impoſſibile eſt.* & Top. 6. 3. *de qualibet re vel affirmatio vel negatio verè dicitur.* Alterum autem negare ubique dicitur, vel expreſſè vel implicitè. Expreſſé ut ſuprà, cum negandi particula: implicitè, cùm reipſa non minus contradicit & repugnat alteri, quàm ſi verbo negaret; ut corpus infinitum, proprietas communis. Vulgò vocatur contradictio in adjecto; quia id ſubjecto adjungit quod ſubjectum planè tollit; atque ita contradictionem implicat. Atque hinc etiam eſt quòd contradicentia medio carent non ſolùm participationis verum etiam negationis, quia neceſſe eſt affirmare vel negare unum quodvis de altero. Sic etiam *Boethius* in Topicis: *inter affirmationem & negationem nulla eſt medietas.* Contradicentium porrò exempla hæc ſunt. In defenſione *Murenæ* contradicitur ſententiis

tiis *Catonis* & *Ciceronis*; illius Stoici, hujus Academici. Dialogus eſt his verbis: *nihil ignoveris: immo aliquid, non omnia. Nihil gratiæ cauſa feceris: immo ne riſiſtito gratiæ, cùm efficium & fides poſtulabit. Miſericordia commotus ne ſis; etiam in diſſolvenda ſeveritate: ſed tamen eſt aliqua laus humanitatis. In ſententia permaneto: enim verò niſi ſententia alia vicerit melior.* In hoc exemplo quadruplex contradictio eſt: nihil ignoveris; nonnihil ignoveris; nihil gratiæ cauſa feceris; nonnihil gratiæ cauſa feceris, &c. *Martial. l.* 1.

Bella es; novimus: & puella; verum eſt:
Et dives; quis enim poteſt negare?
Sed dum te nimium, Fabulla, laudas,
Nec dives, neque bella, nec puella es.

Cicero in *Tuſc.* cogit hoc argumento *Atticum* Epicureum fateri mortuos miſeros non eſſe, ſi omnino non ſint, ut Epicurei credebant. *Quem eſſe negas; eundem eſſe dicis: cùm enim miſerum eſſe dicis, tum eum qui non ſit, eſſe dicis. Sic Terentianus Phædria Dori eunuchi* dictum elevat, quòd affirmaſſet prius, quæ pòſt inficiaretur: *modò ait, modò negat.*

Sunt qui contradictionem nullam eſſe ſtatuunt, niſi axiomaticam; de qua *lib.* 2. Verùm ſi affirmatio & negatio Topica datur, ut ſuprà demonſtravimus, neceſſe eſt dari quoque Topicam contradictionem: qualis eſt illa *Rom.* 9. *Vocabo non populum meum, populum meum; & non dilectam, dilectam.* In diſtinctionibus etiam frequentiſſimus eſt hujus contradictionis uſus; præſertim ubi alterum diſtinctionis membrum apta voce exprimi non poteſt: ut Dialecticæ materia eſt ens, & non ens; lex eſt ſcripta, vel non ſcripta. Sic ad *Critonem Socrates*; *videris opportunè quidem non excitaſſe me.* In his exemplis axiomatica contradictio nulla eſt: uti neque in illo quod ſuprà in hoc capite ex *Martiale* allatum eſt: *Bella es; novimus, & puella, &c.* Non enim verbum eſt ſive copulatio negatur, ſed partes. Fabulla eſt bella & puella & dives; Fabulla eſt & non bella, & non puella, & non dives. Axiomatica enim contradictio hujuſmodi fuiſſet: Fabulla non eſt & bella & puella & dives: quod lib. 2. clarius intelligetur.

CAP. XVII.

De Privantibus.

PRivantia *ſunt contraria negantia, quorum alterum negat in eo tantum ſubjecto, in quo affirmatum ſuapte natura ineſt.* Atque hîc affirmatum dicitur habitus, quo quis quid habet, negatum autem privatio, quâ quis ea re privatur aut caret: ut viſus & cæcitas, motus & quies in iis rebus quæ motu conſervantur. Sunt contraria, quòd unum uni opponitur, habitus privationi; qua ex parte *negantia* quoque dicuntur: nam & hîc rei alicujus affirmationi ejuſdem negatio, i. e. enti non ens opponitur: privatio enim, ut inquit *Ariſtot. Phyſ.* 2. 8. *per ſe eſt non ens:* & *Plut.* de primo frigido; *privatio eſt eſſentiæ negatio; habituíque opponitur, non ut natura quædam aut eſſentia per ſe exiſtens, ſed ut ejus corruptio & ademtio.* Quorum alterum negat in eo tantum ſubjecto, in quo, &c. His verbis forma privantium qua diſtinguuntur à contradicentibus, exprimitur. In contradicentibus enim negatio infinita eſt, affirmatum ſuum ubique, i. e. qualibet in re negans; ut quicquid non eſt juſtum, eſt non juſtum; in privantibus verò finita eſt negatio, atque in eo tantum ſubjecto affirmatum ſive habitum negans, in quo affirmatum ſuapte natura ineſt: aut ineſſe poteſt? ut etiam *Ariſtot.* in Categor. Sic cæcitas eſt negatio viſus, non ubique & in re qualibet, ſed in qua ſolùm viſus ineſſe natura debuit: nam privari aliquid tum demum dicitur, cùm eo caret quod natum eſt habere: non ergo quicquid non videt, propriè cæcum dicitur. Deinde in contradicentibus negatum contradicendo negat, & eſt pura negatio; ut videns, non videns: in privantibus negat privando; nec ſolùm negatio eſt, ſed privans negatio & extinctio habitus alicujus qui ineſſe naturâ ſubjecto debuit aut potuit; ut videns, cæcus. Hinc illæ privationis proprietates ex *Plut.* de primo frigido, non inutiles: *privatio iners & agendi impos eſt: non ſuſcipit magis aut minus*; neque enim quis dixerit hunc illo cæciorem; aut tacentem, magis minúſve tacere; aut defunctum, magis minúſve eſſe mortuum: habitûs enim gradus eſſe poſſunt,

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

non entis non item: Illa autem *Ariſtot. à privatione ad habitum non datur regreſſus,* incertior eſt: cùm enim habitus quo quis habere quid dicitur duo modi ſint, potentia & actus, à privatione potentiæ vel facultatis, idque naturâ duntaxat, regreſſus negatur. Contradicentia denique medio carent non ſolùm participationis, verùm etiam negationis: privantia verò carent quidem medio participationis, nulla enim eſt habitus cum privatione permixtio; non carent autem medio negationis; multa enim ſunt, quæ neque vident, neque cæca ſunt; ut lapis, arbor, &c. niſi cùm ei ſubjecto attribuuntur, cui natura ineſſe debuerunt: tum enim negationis etiam medio carent; quippe omnis homo aut videns eſt aut cæcus, gnarus aut ignarus. Exempla porrò privantium ſunt dives & pauper: *Martial. l.* 5.

Semper eris pauper, ſi pauper es, Æmiliane:
Dantur opes nullis nunc, niſi divitibus.

Vita & mors, ut in *Miloniana: hujus mortis ſedetis ultores, cujus vitam, ſi putetis per vos reſtitui poſſe, nolitis.* Item loqui & tacere: 1 *Catil. quid expectas auctoritatem loquentium, quorum voluntatem tacitorum perſpicis.* Cætera exempla quæ *Ramus* attulit, minus quadrant: ut ebrius & ſobrius, mortalis & immortalis, quæ potius adverſa ſunt. Neque enim *in* præpoſitio in compoſitis privationem ſemper, ſed adverſum habitum ſæpe ſignificat; unde nec peccatum privationem eſſe dixerim; ſiquidem hoc vel illud peccatum ſive vitium, privatio non eſt. Atque hæ quidem ſpecies contrariorum ſunt. Sed quæri hic ſolet, quænam earum ſint maximè inter ſe contrariæ. *Ariſtoteles* maximam contrarietatem nunc adverſis tribuit, nunc contradicentibus. Sed videtur maximam eſſe diſſenſionem inter privantia: deinde inter adverſa; minorem adhuc inter contradicentia; minimam inter relata: nam relata propter illam mutuam affectionem, partim conſentanea ſunt: contradicentia purè quidem contraria negantia ſunt, ſed tamen propter infinitam illam negationem, pro mediis & diſparatis crebro accipiuntur, ut non calidum non tam opponitur calido quàm frigidum; quoniam non calidum poteſt tepidum eſſe; ſic non bonum, medium quiddam eſſe poteſt & adiaphorum: non album de rubro dici aut intelligi poteſt: adverſa è regione quidem adverſantur; non ita tamen, quin commiſceri queant: privantia verò mixtionem non admittunt; & privatio ferè eſt habitûs extinctio atque ereptio aut ſaltem deficientia; habitúſque eſt ens, privatio non ens; enti autem nihil, æquè ac non ens, contrarium eſt.

Sed diſſentaneorum categoria ſic eſt, unde quidvis ab altero differre quolibet modo poſſit.

Quanquam enim cauſa omnis eſſentialis differentiæ, formæ primitus eſt reliquarum, argumenta reliqua conſentanea, ut quot modis conſentire totidem diſſentire res dicantur, cauſa nempe vel effecto, ſubjecto vel adjuncto, modi tamen omnes, quib. res inter ſe differunt vel ratione ſcilicet vel re, non tractantur niſi in diſſentaneis, vel ſi comparantur, in comparatis. Unde illud genere vel ſpecie differre, nihil aliud eſt quàm communi vel propria forma, quarum illa ſymbola ſunt, ut infra dicetur.

CAP. XVIII.

De Paribus.

Argumenta ſimplicia ita fuerunt in conſentaneis & diſſentaneis.
Comparata ſunt argumenta prima, quæ inter ſe comparantur.

Simplex rerum affectio comparatione prius tractanda fuit: hanc enim ſi removes, comparata omnia aut conſentanea erunt aut diſſentanea. *Platonis* doctrina & *Xenophontis* ante adjuncta utrique erat, quàm comparata. *Sunt argumenta* prima non orta, eo quòd orta, ut patebit infra, eandem habent affectionem cum primis unde orta ſunt; comparata etſi ſimplicia prius fuere, ſimplicium tamen affectionem non habent. *Inter ſe comparantur*; nimirum quæ ſunt ejuſdem generis: genera autem diſtributio mox docebit. Nunc proprietates comparatorum ſunt dicendæ.

Comparata etſi ipſa comparationis natura æque nota ſunt; attamen alterum altero alicui notius & illuſtrius eſſe debet.

Ubi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Ubi hoc advertendum, non ſua ſed comparationis natura dici æquè nota eſſe comparata. Ita ſunt, inquis, & relata vi relationis; immo argumenta omnia quæ etiam relata ſunt, At, inquam, relatio & comparatio non ſunt idem; & reliqua argumenta, & ſi quatenus relata ſunt notione Logica, æque nota ſunt, ſuâ tamen naturâ, prout quæque eſt, vel æquè vel non æquè ſunt manifeſta; diſſentanea quidem æquè, conſentanea non æquè, ut jam ſupra eſt dictum. Debet autem ei quicum diſputamus comparatorum id quod arguit ſua natura & priuſquam comparatio inſtituitur, notius eſſe atque illuſtrius eo quod arguitur; æque enim obſcurum nihil argueret. Unde in ſignis comparatorum uſus elucet; quo fit ut inæqualis rerum notitia comparationis vi æqualis reddatur. Sic conſentanea ad probandum, diſſentanea ad refellendum, comparata ad illuſtrandum aptiſſima ſunt.

Comparata autem ſæpe notis brevius indicantur; aliquando partibus plenius diſtinguuntur, quæ propoſitio redditioque nominantur.

Duplex ergo eſt comparationis forma: altera contracta, altera explicata. Contracta eſt quæ uno verbo concluditur, ut infra cap. 21. Explicata, quæ partibus diſtinguitur; partéſque iſtæ propoſitio & redditio nominantur. Propoſitio præcedit ſæpe, & argumentum eſt: redditio ſæpe ſequitur, éſtque id quod arguitur; ſi ſecus occurrit, inverſio eſt. Omnis autem forma comparationis contracta, ſuis partibus explicari poteſt.

Atque omnino comparata etiam ficta arguunt fidémque faciunt.

Arguunt ſcilicet rem veram; in quo cæteris argumentis præcellunt; quæ ficta ſi ſunt, rem fictam duntaxat arguunt; ut materia ficta, fictam ſolis domum. At comparata etiam ficta, non ſua quidem natura, ſed comparationis vi, res veras arguunt fidémque faciunt.

Comparatio eſt in quantitate vel qualitate.

Quantitas eſt qua res comparatæ quantæ dicuntur.

Eſtque parium vel imparium. Non hic loquimur de quantitate ſolùm mathematica, quæ magnitudinis eſt aut numeri, ſed de quantitate Logica, quæ ratio quælibet ſive affectio eſt, qua res quæcunque inter ſe comparatæ quantæ, i. e. æquales vel inæquales, pares vel impares dici poſſunt.

Paria ſunt, quorum eſt una quantitas.

Sic etiam definit *Ariſtoteles*, *Phil.* 8. 15. Quod idem valet acſi diceretur, quorum par ratio eſt. *Una*, i. e. eadem, æqualis: unde in plurali numero eodem nomine ac definitione explicantur.

Argumentum igitur paris eſt, cùm par illuſtratur à pari.

Ad exempla veniamus; atque ad ea primùm quæ in forma, ut diximus, contracta notis brevius indicantur. Hæ autem notæ præcipuæ ſunt *par*, *æquale*, *æquare*; ut in his: *Æneid.* 2.

——Par levibus ventis.

Ubi levitas *Creuſæ* umbræ comparatur levitati ventorum. *Æneid.* 3.

Et nunc æquali tecum pubeſceret ævo.

Æneid. 6.

En hujus nate auſpiciis, illa inclyta Roma
Imperium terris, animos æquabit Olimpo.

His notis aliæ ſunt affines, *pariter*, *æquè*, *æqualitas*, *æqualiter*, *perinde*, *acſi*, & id genus alia.

Sequitur forma explicata; in qua propoſitio & redditio diſtinguuntur, quæ in contracta forma erant implicitæ. In hac autem forma explicata par quantitas vel notis apertè indicatur, vel ſine notis mente & ratione concipitur: Notæ iſtæ ſunt vel propriæ parium, vel negationes imparium: parium propriæ, *idem*, *quod*; *tam*, *quam*; *tanto*, *quanto*; *tot*, *quot*. In quibus ſingulis notarum paribus prior quæque redditioni inſervit, poſterior verò propoſitioni. *Catil.* 4. *Cujus res geſtæ atque virtutes iiſdem, quibus ſolis curſus, regionibus ac terminis continentur.* Æneid. 4.

Tàm ficti pravíque tenax quàm nuntia veri.

Tantò peſſimus omnium poëta,
Quantò tu optimus omnium patronus. Catul. 4.

Ovid. 4. Triſt.

Littora quot conchas, quot amœna roſaria flores.
Quótque ſoporiferum grana papaver habet, &c.
Tot premor adverſis——————.

Nega-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Negationes imparium ſunt; vel majoris & minoris ſeorſim vel utriuſque ſimul *non magis, non minus. Philippic.* 9. *Neque enim ille magis Juriſconſultus quàm juſtitiæ fuit, &c. Neque conſtituere litium actiones malebat, quàm controverſias tollere.* Ovid. 2. *de Arte.*

Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri.

Utriuſque ſimul pro Muræna : Paria cognoſco eſſe iſta in L. Muræna, atque ita paria, ut neque ipſe dignitate vinci potuerit, neque te dignitate ſuperarit. Obſervandum eſt autem negationem majoris vel minoris ſeorſim non ſemper eſſe notam parium : neque enim ſi *ſervus non eſt major domino, ergo eſt æqualis*; nec ſi *dominus non eſt minor ſervo, ergo par.*

Hactenus cum notis ; nunc ſine notis hæc quæ ſequuntur. Atque in hoc potiſſimum genere exemplorum ſine notis, apparet vis eadem arguendi in utramque partem; adeo ut ſi unum, alterum quoque ſit; ſi non ſit unum, neque alterum. Itaque ex uno eorum affirmato, alterum affirmatur; ex negato, negatur : 2 *Philip. Quorum facinus commune, cur non eorum præda communis?* Ter. in Adel.

Quando ego non curo tuum, ne cura meum.

Hujus loci, parium nempe ſine notis, *ſunt conſectaria illa è contrariis quidem orta, ſed parium collatione tractata. Ut* ex adverſis iſta; *Cicero* pro *Sylla : neque verò quid mihi iraſcare intelligere poſſum; ſi, quòd eum defendo quem tu accuſas, cur tibi quoque ipſe non ſuccenſeo, qui accuſes eum quem ego defendo? Inimicum, inquis, accuſo meum : & amicum, inquam, ego defendo meum.* Sic 5. *Tuſc. quod cùm fateantur, ſatis magnam vim eſſe in vitiis ad miſeram vitam; nónne fatendum eſt eandem vim in virtute eſſe ad beatam vitam? Contraria enim contrariorum ſunt conſequentia.*

Quæ tamen regula non eſt perpetuo vera primò niſi collatio ſit verè parium : non ergo ſequitur, *mala opera damnant ; ergo bona juſtificant.* Mala n. opera omnino mala, bona imperfectè bona ſunt; illa noſtra, hæc non plane noſtra. *Secundo*, ſed in iis duntaxat paribus, contrariorum ex loco petitis, quorum parium propoſitio reciprocatur. Quod in relatis quidem fit frequentiſſimè : ut apud *Martialem.*

Tum ſervum ſcis te genitum, blandéque fateris,
Cùm dicis dominum, Soſibiane, patrem.

Pater eſt filii dominus, & filii dominus eſt pater : pariter ergo filius eſt patris ſervus. Sic ex adverſis : *bonum eſt appetendum; pariter ergo malum eſt fugiendum.* Nempe quia propriè adeóque reciprocè, omne appetendum eſt bonum. Et ex privantibus : *Ovid.* 1. Faſt.

In pretio pretium nunc eſt, dat cenſus honores,
Cenſus amicitias : pauper ubique jacet.

Dives eſt in pretio, & quiſquis eſt in pretio, eſt dives; ergo omnis pauper jacet.

Quoties autem collationis propoſitio non reciprocatur, vel quoties uni parium id quaſi proprium tribuitur quod utriſque commune eſt, eorum conſequentia contraria non ſunt, ſed ſæpe eadem. Fallit ergo hoc ex relatis: *pater eſt dives; ergo filius eſt pauper :* quia propoſitio non eſt reciproca ; omnis enim dives non eſt pater. Et hoc etiam ex adverſis : *homo eſt ſenſu præditus; beſtia igitur ſenſu caret. Homo mortalis; beſtia igitur immortalis :* quippe nec ſenſu præditum, nec mortale eſt homini proprium; ſed utrique contrario commune, & homini & beſtiæ. Hoc etiam ex contradicentibus: *homo eſt animal; ergo non homo eſt non animal.* Hoc denique ex privantibus: *videns vivit; ergo cæcus eſt mortuus :* vivere enim & videnti & cæco commune eſt. *Non enim idem non dici de contrariis, ſed contraria de eodem dici non poſſunt : immo quod ſuſcipit unum contrariorum, ſuſcipit alterum; & quod unum non ſuſcipit, neque alterum;* ut, *in quo eſt amor, in eo poteſt eſſe odium. Quibus nullum eſt jus, iis nulla fit injuria.*

Eſt & alius parium ſine notis modus, *quo interdum laceſſiti, par pari reponimus.* Qualis eſt *Virgil.* Ecl. 3. In illa paſtorum alterna contentione repetitum illud; *Dic quib. in terris, &c.* Cujuſmodi eſt & illud *Mat.* 21. 23, &c. *Qua authoritate facis iſta?* &c. *Interrogabo vos ego etiam quiddam : Baptiſma Joannis unde erat?* Affine eſt illud *Cic. Off.* 2. *Cato, cùm ab eo quæreretur, quid eſſet fænerari? reſpondit, quid hominem occidere?*

Paria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Paria verò ficta quorum eſſe proprium ſuprà diximus rem veram arguere, ſunt illa apud *Ciceronem*, Invent. 1. ex *Æſchine Socratico*; ubi *Aſpaſia* cum *Xenophontis* uxore & *Xenophonte* ipſo ſic inducitur locuta: *dic mihi, quæſo, Xenophontis uxor, ſi vicina tua melius habeat aurum quàm tu habes, utrum illius an tuum malis? Illius, inquit. Et ſi veſtem? Illius verò reſpondit. Age verò, ſi virum illa meliorem, an illius malis.* Hîc mulier erubuit. Comparatio ſic ſe habet: ſi aurum, ſi veſtem vicinæ meliorem habere malles quàm tuam, malle etiam meliorem vicinæ virum argueris. Non dicit vicinam habere aurum aut veſtem meliorem, ſed fingit aut ponit, eámque ſi mallet *Xenophontis* uxor, arguitur malle virum quoque vicinæ ſi melior ſit.

CAP. XIX.

De Majoribus.

IMparia ſunt, quorum quantitas non eſt una.

Non una, i. e. non eadem; quorum par ratio non eſt: contrariorum enim contraria ratio eſt.

Impar eſt majus vel minus.

Majus eſt cujus quantitas excedit.

Major autem vel minor quantitas æſtimanda eſt ex rerum quæ comparantur, elatione vel ſummiſſione, ut inquit *Cic.* in *Top.* i. e. exceſſu vel defectu; quæ vel notis indicantur, vel, ſi deſunt notæ aliis vocibus, quæ exceſſum vel defectum ſignificant, intelliguntur. Ex eo autem quod ſuprà de Logica quantitate diximus, intelligendum eſt id Logicè majus quoque eſſe, cujus non ſolùm magnitudo, menſura, aut numerus, ſed etiam auctoritas, potentia, præſtantia, probabilitas, difficultas, aut quid hujuſmodi majus eſt; vel brevius, quod quavis ratione exceſſum habet, id majus eſt; ídque non ſolùm rei ipſius natura, ſed vel opinione differentis. Majus igitur eſt cujus quantitas excedit id quod minus eſt: majus enim hîc adhibetur ad arguendum minus.

Quemadmodum autem parium, ita argumenti à majore, forma alia contracta eſt, quæ notis brevius indicatur; alia explicata, quæ partibus plenius diſtinguitur.

Contractioris formæ notæ ſunt vel nomina comparativa & ſuperlativa ſuos caſus regentia, vel verba quædam; & ea quidem utraque non ſolùm quæ exceſſum ſignificant, ut *major, melior, pejor*; *præſtare, ſuperare, vincere, excedere, præferri*, cùm referuntur ad id quod arguit, verùm etiam ea cùm nomina tum verba quæ defectum ſignificant, ut *minor, inferior, poſthabeo, cedo, vincor, ſuperor*, ſi referuntur ad id quod arguitur.

Explicata autem forma nunc eſt cum notis, nunc ſine notis. Notæ ſunt *non ſolùm, ſed etiam*; non, tam, quam, & comparationes, verbáque, ut ſuprà, non modò elationem ſignificantia cum particula *quàm*, ſi ea particula tribuatur ei ſemper quod arguitur, ſed etiam ea quæ ſummiſſionem ſignificant, ſi modò particula *quàm* referatur ad id quod arguit: ut, *minus eſt amicum pulſare, quàm patrem.* Sed hoc exemplum arguit potius à minori quàm grave ſcelus ſit pulſare patrem, quàm a majori non admodum grave eſſe pulſare amicum. Idem de cæteris hujuſmodi eſt dicendum.

Exemplum primæ notæ: *Cic.* pro *Muræna*: *Tollitur è medio non ſolùm iſta verboſa ſimulatio prudentiæ, ſed etiam illa domina rerum ſapientia. Spernitur orator non ſolùm odioſus in dicendo aut loquax, verùm etiam bonus.* In hujuſmodi exemplis *ſed etiam* eſt propoſitio, &, ut majus, arguit redditionem *non ſolum*, ut minus.

Huic nota affinis eſt *immo*, vel *immo verò*. Cujuſmodi eſt illud apud *Terent. Thr. Magnas verò agere gratias Thais mihi? Gn. Ingentes. Thr. Ain tu? læta eſt? Gn. Non tam ipſo quidem dono, quàm abs te datum eſſe: id verò ſeriò triumphat.* Hîc facile intelligitur *immo ingentes* & *immo id ſeriò triumphat*. Ingentes gratiæ arguunt magnas; & triumphare, lætam eſſe. Sic *Catil.* 1. *Hic tamen vivit, vivit? immo vero in ſenatum venit.* Et illud *Ver.* 3. *Non furem, ſed raptorem; non adulterum, ſed expugnatorem pudicitiæ*, &c.

Exemplum ſecundæ notæ, comparativorum ſcilicet & verborum cum particula *quàm*, eſt ex *Cic.* pro *Marcello*: *Plus admirationis habitura, quam gloriæ.* Sed ambi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ambiguum: aut enim plus admirationis arguit minus gloriæ, & ſic argumentum eſt à majori, aut minor gloria ſi magna ſit, arguit maximam admirationem.

Verborum elationem ſignificantium cum particula *quàm* exemplum hoc erit; *mendicare præſtat, quàm furari.* Hîc mendicare, quanquam inhoneſtum, ut magis tamen & potius faciendum, arguit multo minus eſſe furandum.

Sic malo illud, ſcilicet quod arguit, *quàm hoc*, ſcilicet quod arguitur: ut *Juvenal.* Satyra 8. adverſus glorioſum nobilem.

Malo pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis
Æacidæ ſimilis, Vulcaniáque arma capeſſas,
Quàm te Therſitæ ſimilem producat Achilles.

Quod malit ignobilem fortem, quod tamen non eſt ita optandum, ex eo arguit atque oſtendit à majori ſive à potiori quàm minime velit nobilem ignavum. *Cæſar: Malo modeſtiam in milite, quàm virtutem.* Modeſtia, judicio *Cæſaris*, præſtantior & major, arguit virtutem ſive fortitudinem in milite minus eſſe quàm modeſtia requirendam: vel potius à minori exaggerat modeſtiæ laudem in milite præ virtutis laude.

Sequitur majorum tractatio ſine notis.

Atque in hoc ſolùm genere id majus eſt cujus probabilitas aut difficultas eſt major. Hic etiam Logici regulas conſequentiæ tradere ſolent non ſolùm negando, ut vult *Ariſtot.* Rhet. 2. 23. verùm etiam affirmando, pro quantitatis diverſa vi & conſideratione, in exemplis diverſis: ejuſdem enim exempli una tantum ratio eſt. Si majus eſt probabilius, duntaxat negando, in hunc modum: *quod non valet in majore, non valebit in minore* Si majus eſt difficilius aut incredibilius, duntaxat affirmando: *quod in re majore valet, valet in minore*, ut inquit *Cic.* in *Top.* Hujus exemplum eſt *Æneid.* 1.

O ſocii (neque enim ignari ſumus ante malorum)
O paſſi graviora! dabit Deus his quoque finem.

Si gravioribus malis dedit Deus finem, dabit his certè. Sic *Cic.* pro *Muræna: Noli tam eſſe injuſtus, ut cùm tui fontes vel inimicis tuis pateant, noſtros rivulos etiam amicis putes clauſos eſſe oportere.*

Ficta etiam majora idem valent in ſuis conſequentiis vel refutandis vel probandis.

Refutandi exemplum eſt *Terent. Heaut.*

———*Satrapas ſi ſiet*
Amator, nunquam ſufferre ejus ſumtus queat:
Nedum tu poſſis: quaſi diceret, finge ſatrapam eſſe.

Et Æneid. 5.

Magnanime Ænea, *non ſi mihi Jupiter auctor*
Spondeat, hoc ſperem Italiam contingere cœlo:
Mutati tranſverſa fremunt, &c.
Nec nos obniti contrà, nec tendere tantùm
Sufficimus: i. e. multo nunc minus Jove non ſpondente.

C A P. XX.

De Minoribus.

MAjus & minus inter ſe affecta & relata ſunt: adeóque unius definitionem qui norit, norit alterius.

Ut igitur majus eſt cujus quantitas excedit, *ita minus eſt cujus quantitas exceditur.* Quantitas autem ut majoris erat in qualibet rerum elatione ſive exceſſu, ita nunc minoris eſt in qualibet rerum ſummiſſione ſive defectu. Sententiarum enim minor probabilitas aut difficultas locum non habet, niſi in minorum forma explicata; quod ex majorum quoque explicata forma intelligi poteſt. Minus igitur eſt cujus quantitas exceditur à majore: argumentum itaque à minore eſt, cùm id quod minus eſt, adhibetur ad arguendum id quod eſt majus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Minora etiam vel brevius indicantur notis, vel plenius diſtinguuntur partibus. Hujus utriuſque formæ vel propriæ ſunt minorum notæ, vel negationes parium.

Propriæ notæ contractioris formæ ſunt primùm, voces comparativæ Grammaticæ, cùm nomina tum verba, elationem utraque ſignificantia, ſi modò attribuantur ei quod arguitur. *Ovid.* 2. de Triſt. *Sævior es triſti Buſiride.* Hîc minor ſævitia *Buſiridis* arguit majorem illius in quem poeta invehitur. *Præſtat ſapientia divitiis.* *Sævior* & *præſtat* elationem ſignificant, & notæ ſunt majoris; ſed quia tribuuntur ei quod arguitur, argumentum utrobique eſt à minori. Atque hoc ſedulò advertendum eſt, ut argumentum majoris à minori dijudicare poſſis: majora enim & minora, contractæ præſertim formæ, eaſdem plerumque notas præ ſe ferunt; idémque exemplum utramvis in partem vel à majori vel à minori arguere poteſt: ut, *ſævior es triſti Buſiride.* Hoc ſi ad ſævitiam cujuſvis exaggerandam dicatur, ut hoc loco, à minori eſt: ſi ad *Buſiridis* extenuandam, à majori. Si igitur illa quæ elationem ſignificant, referantur ad id quod arguitur, ſunt illa quidem notæ majoris, argumentum autem eſt à minori; quoniam majus, cujus illa notæ ſunt, eſt id quod arguitur: ſin illa quæ ſummiſſionem ſignificant, referuntur ad id quod arguitur, ſunt illa quidem notæ minoris, ſed argumentum eſt à majori; quoniam id quod arguitur, minus eſt.

Secundò, comparationes Grammaticæ verbáque ſummiſſionem ſignificantia, ut minor, inferior, &c. Poſthabeo, poſtpono, cedo, vincor, ſuperor, &c. Si modò ad id quod arguit, referatur: ut *cedant arma togæ.* Hîc togæ dignitas arguitur à minori armorum dignitate, quæ cedit.

Atque hæ ſunt notæ affirmantes contractæ formæ: quibus annumerandæ ſunt etiam iſtæ formulæ, quæ fiunt negatione parium. *Philip.* 9. *Omnes ex omni ætate, qui in hac civitate intelligentiam juris habuerunt, ſi unum in locum conferantur, cum S. Sulpitio non ſunt conferendi,* i. e. non æquandi, quæ nota parium fuit. Hactenus contracta forma.

Explicata forma vel cum notis eſt, vel ſine notis. Propriæ notæ ſunt primò, *non modò non, ſed ne.* Cic. 2 Catil. *Nemo non modò Romæ, ſed ne ullo in angulo totius Italiæ oppreſſus ære alieno fuit, quem non ad hoc incredibile ſceleris fœdus aſciverit.* Hîc poſterior nota *ſed ne,* eſt propoſitionis, & nota minoris; arguitque *non modo non,* quæ redditionis eſt, & nota majoris, quod arguitur. Ne ullo in angulo Italiæ non fecit, quod minus utile ſibi erat, non modò non igitur vel multo magis Romæ fecit, quod majus erat, vel ſibi magis utile. Pro *Fonteio: Non modò nullum facinus hujus protulerunt, ſed ne dictum quidem aliquod reprehenderent.* Ne minus quidem fecerunt ut dictum aliquod reprehenderent, quæ propoſitio eſt & arguit non modò non majus, i. e. ergo non majus, ut facinus aliquod proferrent, quæ redditio eſt, & arguitur.

Verùm in hujus notæ exemplis propoſitionis nota *ſed ne,* aliquando omittitur. *Ad Lent. Nullum meum minimum dictum, non modò factum pro Cæſare interceſſit,* i. e. nullum non modò factum, ſed ne dictum quidem. Huic notæ affinis eſt illa formula, *tantum abeſt ab hoc, ut ne illud quidem.* Pro *Marcello: Tantum abes à perfectione maximorum operum, ut fundamenta, quæ cogitas, nondum jeceris.* Ne hoc quidem feciſti quod minus eſt, abes ergo longe ab illo quod eſt majus.

Secundæ notæ ſunt comparationes Grammaticæ & verba quædam cum particula *quàm,* quæ vel elationem ſignificant, ut *potius hoc quàm illud, malo hoc quàm illud,* vel ſummiſſionem, ut *minor, inferior,* ita ut *quàm* utrobique referatur ad id quod arguitur. *Catil.* 1. *Ut exul potius tentare, quàm conſul vexare remp. poſſis.* Quod potius erat *Ciceroni* ut exul tentaret remp. quàm conſul vexaret, illud ut minus malum arguit hoc eſſe majus. Hic comparatio Grammatica *potius,* ad id quod arguit, refertur, nempe ad minus malum; particula *quàm* ad id refertur quod arguitur, nempe ad majus malum. *Sic maluit Metellus de repub. quàm de ſententia ſua dimoveri.* Hîc *maluit,* verbum elationis, refertur ad id quod arguit, nempe ad minus malum, judicio *Metelli,* de rep. dimoveri; particula *quàm* ad id refertur quod majus malum arguitur, dimoveri de ſententia. Sic in iis notis quæ ſummiſſionem ſignificant, particula *quàm* refertur ſemper ad majus quod arguitur, non ſecus atque in iis quæ ſignificant elationem: ut, *minus eſt accipere, quàm dare; inferior eſt Cæſar quàm Scipio.*

His notis affinis eſt *antequam,* i. e. potius quam. Pro *Milone: Utinam Clodius dictator eſſet, antequam hoc ſpectaculum viderem.*

Tertia nota eſt *cùm tum:* 1 Agr. *quæ cùm omnib. eſt difficilis & magna ratio, tum vero mihi præter cæteros.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Sequuntur negationes parium in hac forma explicata. *Non tam, quàm.* Catil. 2. *Quanquam illi qui Catilinam Maſſiliam ire dictitant, non tam hac queruntur, quàm verentur. Sic non tot, quot:* pro *Murena*; *Quod enim fretum, quem Euripum tot motus, tantas, tam varias habere putatis agitationes fluctuum; quantas perturbationes & quantos æſtus habet ratio comitiorum?* In hoc exemplo interrogatio fortius negat paria.

Nunc ad exempla formæ ſine notis explicatæ veniamus. *Cic. Off.* 1. *Ergo hiſtrio hoc videbit in ſcena, non videbit ſapiens in vita.* Atque hinc etiam conſequentiæ ducuntur non ſolùm affirmando & probando, ut vult *Ariſt.* Rhet. 2. 23. & *Cic.* in *Top.* ſed etiam negando & refutando: Si quidem hoc de exemplo non eodem intelligitur: ſin de eodem, tum quidem vel ſolum affirmando, vel ſolùm negando rectè proceditur. Affirmandi exemplum eſt *Ovid.* 1. de Remed.

Ut corpus redimas ferrum patieris & ignes, &c.
Ut valeas animo quicquam tolerare negabis?

Si corporis cauſa, multo magis animi quidvis tolerabis; animus enim dignior. Item pro *Archia*: *Beſtiæ ſæpe immanes cantu flectuntur: nos non poetarum voce moveamur?* Sic illud *Mat.* 6. 26. *Paſſeres curat Deus: multo magis ergo homines.* At negando, nulla ex his conſequentia deducitur: non ergo ſequitur, *ſi corporis cauſa quicquam non tolerabis, ergo nunc animi*; & ſic de cæteris. Rectè igitur, ſi hoc modo intelligitur *Ariſtoteles*, à minore ad majus affirmando ſolùm proceditur. Verùm exempla non deſunt, in quib. à minore arguitur etiam ſolùm negando: cujuſmodi eſt illud ſuprà citatum, pro *Marcello*; *fundamenta nondum jeciſti, certè ergo non perfeciſti.* Nec tamen idem affirmando; *fundamenta jeciſti, ergo perfeciſti.* Hîc modò cavendum eſt, ne ponatur negatio quæ affirmationi æquipolleat: ut, *Deus non negligit paſſeres*, idem eſt quod *curat.* Sic enim utriuſque conſequentiæ idem exemplum prout ſententia eadem vel affirmando vel negando variatur, dari poſſet: ut, *ſi fures plectendi, multo magis ſacrilegi. Si furib. non parcendum, multo minus ſacrilegis.* Hîc *plectere* & *non parcere* idem eſt; & minus ſit nota majoris: non igitur notæ, ſed rerum elatio vel ſummiſſio majus vel minus efficit. Atque hæc de conſequentiis minorum ſine notis.

Verùm eædem conſequentiæ ducuntur ab explicata forma, quæ etiam cum notis eſt, ut ex iis exemplis quæ ſuprà ponuntur, intelligas licet. In hac forma explicata ſine notis eſt ubi occurrit minorum quædam gradatio: ut *Ver.* 7. *Facinus eſt vincere civem Romanum; ſcelus verberare; propè parricidium necare: quid dicam in crucem tollere?*

Finguntur etiam minora: Virgil. Ecl. 1.
Ante leves ergo paſcentur in æthere cervi, &c.
Quàm noſtro illius labatur pectore vultus.

Philip. 2. *Si inter cœnam in tuis immanibus illis poculis hoc tibi accidiſſet, quis non turpe duceret? In cœtu verò populi R. negotium publicum gerens, magiſter equitum,* &c.

CAP. XXI.

De Similibus.

HActenus comparatio in quantitate fuit. Sequitur *comparatio in qualitate, qua res comparatæ quales dicuntur.*

Qualitas enim Logica non ſolùm eſt habitus, aut diſpoſitio, aut potentia, vel impotentia naturalis, aut denique figura aut forma exterior, quæ *Ariſtot.* ſpecies qualitatis ſunt, & in aliis artibus tractandæ, ſed eſt affectio quælibet ſive ratio, quâ res inter ſe comparatæ quales, nempe ſimiles aut diſſimiles dicuntur. Nulle autem res eſt, quæ ſi alteri qualitate conferatur, non ſit ei ſimilis vel diſſimilis.

Similia ſunt quorum eadem eſt qualitas.

Sic

Sic enim definit *Ariſtoteles*, Phil. 8. 15. & *Boethius*, l. 2. in *Cic. Top. ſimilitudo,* inquit, *eſt unitas qualitatis.* Argumentum igitur ſimilitudinis eſt, quando ſimile explicatur à ſimili. Magna quidem eſt affinitas parium cum ſimilibus; verùm ut ex definitionibus eorum perſpicere licet, in hoc maximè differunt, quòd paria non admittunt elationem aut ſummiſſionem, ſimilia admittunt: poſſunt enim etiam ſimillima majora eſſe vel minora; quod paria non poſſunt.

Similitudo proportio dicitur, Græcè ferè *analogia*; & ſimilia proportionalia, Græcè *analoga.* Proportio autem nihil aliud eſt quàm duarum rationum ſimilitudo: ratio autem eſt duorum inter ſe terminorum ſive rerum collatio. * Monendum autem eſt ſimilia ſive contractæ formæ ſive explicatæ urgenda non eſſe ultra eam qualitatem quam in utriſque eandem eſſe propoſitum aſſimilanti erat oſtendere: ſic magiſtratus aſſimilatur cani, ſola nimirum fidelitate cuſtodiæ: unde illa in ſcholis, *nullum ſimile eſt idem, ſimile non currit quatuor pedibus, omne ſimile claudicat.*

Similia nunc notis brevius indicantur, nunc partibus plenius diſtinguuntur; hoc enim comparatis omnibus commune eſt. Notæ ſimilitudinis contractæ *quæ uno verbo concluditur*, ſunt vel ſimilium propriæ vel diſſimilium negationes. Propriæ ſimilium ſunt vel nomina, ut *ſimilis, effigies, imago, more, ritu, inſtar, in modum*; vel adverbia, *tanquam, veluti, quaſi, ſicuti*; vel verba, *imitari, referre*, &c. 1 *Æneid. Os humeróſque Deo ſimilis.* Philip. 9. *Quanquam nullum monumentum clarius Servius Sulpitius relinquere potuit, quàm effigiem morum ſuorum, virtutis, conſtantiæ, pietatis, ingenii, filium.* 1 Triſt.

Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus Achilleo tollere more poteſt.

In Piſ. *Unus ille dies mihi quidem inſtar immortalitatis fuit, quo in patriam redii. Verr.* 1. *Sed repente è veſtigio ex homine, tanquam aliquo poculo Circæo, factus eſt Verres.* Pro lege *Manil. Itaque omnes quidem nunc in his locis En. Pompeium, ſicut aliquem, non ex hac urbe miſſum, ſed de cœlo delapſum intuentur.* Negationes diſſimilium ſunt, *haud ſecus, non aliter, non abſimilis*, &c. Æneid. 3. *Haud ſecus ac juſſi faciunt.* Terent. in Phor. *Ego iſti nihilo ſum aliter, ac fui.*

Ad contractam ſimilitudinis formam pertinet etiam metaphora: metaphora enim, ut docent Rhetores, eſt ad unum verbum contracta ſimilitudo ſine notis quidem, quæ tamen intelliguntur. Pro *Seſt. Cujus ego patrem Deum atque parentem ſtatuo fortunæ nominiſque mei.* i. e. *tanquam Deum.*

Similitudinis partes deinceps explicantur, & quidem disjunctè vel continuè.

Similitudo disjuncta eſt, quando termini ſive res *quatuor reipſa diſtinguuntur.* i. e. quando duo termini ſive res diſtinctæ in propoſitione comparantur duobus terminis ſive rebus diſtinctis in redditione. Occurrit autem hæc forma & cum notis & ſine notis. Notæ ſunt, *qualis, talis*; illa propoſitionis, hæc redditionis nota eſt. Item *quemadmodum, ut, ſicut*, propoſitionis; quibus reſpondent, *Sic, eodem modo, ſimiliter*, redditionis. *Ecl.* 5.

Tale tuum carmen nobis, divine poeta,
Quale ſopor feſſis in gramine.

Carmen ad auditorem, ut ſopor ad feſſum, termini quatuor diſtincti ſunt. *Ad* Frat. 1. *Quemadmodum gubernatores optimi vim tempeſtatis, ſic ſapientiſſimi viri fortunæ impetum perſæpe ſuperare non poſſunt.* Hîc quatuor ſunt item termini, ut gubernator ad tempeſtatem, ſic ſapiens ad fortunam. 1 *Triſt.*

Scilicet ut fulvum ſpectatur in ignibus aurum,
Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides.

Cicero 2 Phil. *Sed nimirum ut quidam morbo & ſenſus ſtupore ſuavitatem cibi non ſentiunt; ſic libidinoſi, avari, facinoroſi, veræ laudis guſtum non habent.* In vita *Virgil.*

Hos ego verſiculos feci, tulit alter honores:
Sic vos non vobis nidificatis aves:
Sic vos non vobis mellificatis apes: &c.

In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

In hoc exemplo redditio ſine nota præcedit. Particula autem *Sic* quæ nota ſolet eſſe redditionis, hîc propoſitioni attribuitur.

Aliquando nulla prorſus eſt nota. Virgilius Ecloga 2.

O formoſe puer, nimium ne crede colori.
Alba liguſtra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Continua ſimilitudo eſt, quando eſt ut primus terminus ad ſecundum, ita ſecundus ad tertium. Leg. 3. *Ut magiſtratibus leges, ita populo præſunt magiſtratus.* Hîc termini ſunt tres; lex, magiſtratus, populus. Sed medius bis adhibetur, & in omni proportione continua continuatur; éſtque poſterior terminus propoſitionis, prior redditionis. In omni enim proportione termini eſſe debent ad minimum quatuor. Ordo hujus ſic eſt: ut leges magiſtratibus, ita magiſtratus populo præſunt.

Quanquam autem ſimilia magis ad illuſtrandum quàm ad probandum accommodata ſunt, & *Plato in Phædone, Ego,* inquit, *ſermones qui ex ſimilibus demonſtrationes ſumunt, probè novi ad oſtentationem comparatos eſſe; & niſi quis caveat ab iis, facile imponunt,* quod ad regulas tamen conſequentiarum attinet, ex definitione ſimilium perſpicitur, ſimilium ſimilem eſſe rationem; valere igitur ſimilia in utramque partem. *Unde Ariſtot.* Top. 24. *Quod in aliquo ſimili valet, in aliis quoque ſimilibus valebit; & quod non in aliquo, nec in cæteris.*

Quoniam autem ſimilitudo non ſolùm eſt propoſitionis & redditionis, ſed terminorum etiam inter ſe. Idcirco ſi quædam ſimilia ſunt, inverſè quoque ſimilia erunt, & alternè. Et inverſè quidem duobus modis; inverſione ſcilicet vel propoſitionis & redditionis quæ aliorum comparatorum communis eſt; vel terminorum, quæ videtur ſimilium propria. Exempli gratia; ut gubernator ad tempeſtatem, ſic ſapiens ad fortunam: inverſè ergo; ut ſapiens ad fortunam, ſic gubernator ad tempeſtatem. Hæc propoſitionis & redditionis inverſio eſt. Rurſus, ut tempeſtas ad gubernatorem, ſic fortuna ad ſapientem: hæc inverſio eſt terminorum. Alternatio eſt quando antecedens propoſitionis antecedenti redditionis & conſequens conſequenti comparatur. Regula ergo hîc eſt; ſi quædam ſimilia fuerint, alternè ſimilia erunt. Ut gubernator ad tempeſtatem, ſic ſapiens ad fortunam: ergo, alternè; ut gubernator ad ſapientem, ſic tempeſtas ad fortunam. Inverſionum hujuſmodi & alternationum in Mathematicis proportionibus uſus maximus eſt: ſed proportio non Mathematica ſolùm, verùm etiam Logica eſt, ut ſupradiximus, rerum omnium communis; ejus ergo regulæ non erant hîc omittendæ.

Ficta ſimilitudo parem vim habet ſuperioribus illis, ſed præcipuè in hac explicata ſimilitudine Æſopici apologi excellunt.

Horat. 1. Epiſt.

Quod ſi me populus Romanus fortè roget, cur
Non ut porticibus, ſic judiciis fruar iiſdem?
Nec ſequar aut fugiam quæ diligit ipſe vel odit?
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Reſpondit, referram; quia me veſtigia terrent
Omnia te adverſum ſpectantia, nulla retrorſum.

Huc etiam refertur parabola *Socratica* vulgò dicta; quæ eſt inductio ſimilium interrogationib. ferè conſtans. *Illa autem,* inquit *Fabius, hanc habuit vim; ut cùm plura interrogaſſet Socrates, quæ fateri adverſario neceſſe eſſet, noviſſime id, de quo quærebatur, inferret, cui ſimile adverſarius conceſſiſſet.* Vide pag. 269. ad *.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

CAP. XXII.

De Similibus.

HActenus ſimilia, quorum qualitas eſt eadem. *Diſſimilia ſunt comparata, quorum qualitas eſt diverſa.*

Contrariorum enim eadem ſcientia eſt. Et *Cic.* in *Top. ejuſdem eſt*, inquit, *diſſimile & ſimile invenire.* In hoc differunt diſſimilia à diverſis, quod diſſimilitudo ſit differentia comparata, & non eidem, eodem ſaltem tempore, ſed diverſis plerumque ſubjectis attribuatur. Itaque diverſorum uno negotio, alterum affirmatur; diſſimilia ſive diverſa ſive oppoſita, ſimul affirmari aut negari poſſunt. Diverſa autem qualitas eſt non eadem; ſive diverſa ſit ſive oppoſita: quaſi dicas diſſimilium diſſimilis eſt ratio. Argumentum igitur diſſimilitudinis eſt, quando diſſimile arguitur à diſſimili.

Contractæ diſſimilitudinis notæ ſunt *diſſimile, diſpar, differens, aliud, ſecus:* Pro *Plane. Diſſimilis eſt debitio pecuniæ & gratiæ.* Ennius: *O domus antiqua, heu quàm diſpari dominare domino.* Diſpar autem eſt non impar, ſed diſſimilis. *Cæſar* 1. *bell. Gal. Hi omnes linguâ, inſtitutis, legibus inter ſe differunt.* 2 Agrar. *Alio vultu, alio vocis ſono, alio inceſſu eſſe meditabatur.* Cic. 2. Nat. *Quoniam cœpi ſecus agere, atque initio dixeram.*

Diſſimilitudinis notæ etiam ſunt per negationem ſimilium, ut non ſimilis, non talis, non idem, non tanquam, &c. 3 de *Orat. Non eſt Philoſophia ſimilis artium reliquarum.* 2 Æneid.

At non ille ſatum quo te mentiris, Achilles,
Talis in hoſte fuit Priamo. ——

Horat. 1. *Epiſt. Non eadem eſt ætas, non mens.* 1. ad *Frat. Sit annulus tuus, non tanquam vas aliquod, ſed tanquam ipſe tu.* Hoc argumento paſtor ille errorem ſuum confitetur. *Eclog.* 1.

Urbem (quam dicunt Romam) Melibœe, putavi,
Stultus ego huic noſtræ ſimilem.——
Et mox,
Sic canibus catulos ſimiles, ſic matribus hœdos
Noram, ſic parvis componere magna ſolebam.

Ut nec canibus catuli, nec matribus hœdi, ſic nec *Mantua Romæ* ſimilis eſt. In hoc exemplo erroris confeſſio pro negatione ſimilium eſt.

Explicata diſſimilitudo itidem cum notis eſt vel ſine notis. Notæ ſunt hîc etiam negationes ſimilium. 3. *Philip. Certus dies non ut ſacrificii ſic conſilii expectari ſolet.*

Nota plerumque nulla eſt, cum diſſimilitudo plenius explicatur.

Quintil. *l.* 5. *c.* 11. *Brutus occidit liberos proditionem molientes. Manlius virtutem filii morte mulctavit.* Catullus.

Soles occidere & redire poſſunt:
Nobis cùm ſemel occidit brevis lux,
Nox eſt perpetua una dormienda.

Diſſimilitudo eſt diei & vitæ noſtræ. Redditio eſt vitam ſemel amiſſam non reſtitui. Illuſtratur à diſſimili, quæ propoſitio eſt, ſoles occidere & redire poſſunt.

CAP. XXIII.

De Conjugatis.

HActenus prima argumenta ſunt expoſita: quorum tria genera fuere; conſentanea, diſſentanea, & comparata.

Sequuntur *orta de primis; quæ ad id quod arguunt perinde ſunt ut prima unde oriuntur: ut conjugata & notatio, diſtributio & definitio.*

In

In ſe itaque habent vim arguendi ut argumenta artificialia, & eandem quidem cum iis unde oriuntur: non autem à ſe, quia non prima, ut in capite ſecundo jam dictum eſt. Definitionem autem vix aliam requirunt præter ipſum nomen quod naturam eorum ſatis per ſe explicat: unde illud conſectarium, *Orta argumenta perinde eſſe ad id quod arguunt, ut ſunt prima unde oriuntur.*

Quatuor hæ ſpecies ortorum, in duo genera, anonyma licet, diſtinguuntur, cùm propter dichotomiæ ſtudium, tum quia conjugata & notatio ſub eodem genere continentur, propter illam quæ inter ea intercedit communionem. *Cicero* itaque in *Top.* locum ex conjugatis notationi finitimum eſſe dixit. Et in multis exemplis conjugata à notatione & nomine nihil aut parum differunt. Communio autem illa duplex eſt: primò quòd ſunt argumenta nominalia ſive à nomine petita. Sed in hoc differunt, ut etiam tradit *Boet. l.* 4. in *Top. Cic.* quod notatio expoſitione nominis, conjugatio ſimilitudine vocabuli ac derivatione perficitur. Neque idcirco ad Grammaticam pertinent: ex vi enim nominum argumenta petere, Logici eſt, non Grammatici. Secunda communio eſt, quòd ſunt orta ſimplicia: neque enim ex pluribus primis ſimul conjunctis, ſed ex uno aliquo argumento primo ſingula eorum exempla oriuntur, niſi in nominibus compoſitis: compoſitorum enim nominum compoſita interdum ex pluribus argumentis notatio eſt. Diſtributio autem & definitio ſunt argumenta realia, i. e. in rerum explicatione verſari ſolent, & compoſita, i. e. ex pluribus argumentis primis ſimul conjunctis originem ſuam trahunt. Si ergo ortorum genera, quæ anonyma eſſe diximus, nominibus diſtinguere lubet, orta erunt vel nominalia & ſimplicia, ut conjugata & notatio, vel realia & compoſita, ut diſtributio & definitio: niſi hoc fortè excipiamus, quod definitio ex uno primo, i. e. ex ſola forma nonnunquam conſtare poteſt. Ex his autem duobus generibus prius tractandum eſt illud cui conjugata & notatio ſubjiciuntur, quia ferè ſimplicius eſt. Atque in hoc genere conjugata priorem ſibi locum vendicant, quod ex ſolis conſentaneis oriantur, cùm notatio ex quovis argumento primo petatur. *Fabius l.* 5. *c.* 10. Conjugata nihili facit: *Ariſtoteles* autem & *Cicero* in *Topicis ſuis* aliter ſentiunt: quorum ille, *l.* 3. *c.* 4. & *l.* 7. *c.* 2. locos ex diſſentaneis, conjugatis & caſibus plurimum ait valere; & ad plurima eſſe utiles.

Conjugata ſunt nomina ab eodem principio variè deducta. Ut juſtitia, juſtus, juſtè. *Ariſtoteles* & *Cicero* conjugata, ille, nomina ejuſdem conjugationis; hic, ejuſdem generis eſſe definiunt: ſed neque ille quaſi jugum ipſum conjugatorum, neque hic genus, neque noſter principium ipſum ſive originem & thema conjugatorum numero excludit. Conjugata autem ſunt omnia non ſolùm nomina tam ſubſtantiva quàm adjectiva, ſed etiam verba, &, quæ *Ariſtoteles caſus* vocat, adverbia, cùm paronuma, i. e. derivata, tum ipſa themata, ſervatis tamen iſtis conditionibus. 1. Si ut idem ſonant, ſic idem etiam ſignificant. 2. Si in eadem ſignificationis ratione ſumantur. Nam ſi unum ſignificat potentiam ſive facultatem aut habitum, alterum verò actum & ex potentia ſive habitu arguatur actus aut contra, captio eſt. 3. Si in iis ſymbolum ſit conſentaneorum argumentorum, i. e. ſi à conſentaneis orta ſunt: quorum vim & affectionem in arguendo aliis nominibus iiſque conjugatis referant: quorum etiam ad inventionem nominalis hujuſce conjugationis indicio ducamur: unde elucet non contemnendus hujus loci uſus, præſertim in definitionibus.

Sequuntur exempla; ut juſtitia, juſtus, juſtè. Cujuſmodi in exemplis obſervandum eſt, abſtractum quod vocant, cauſam eſſe concreti, & concretum adverbii. Ut juſtitia eſt cauſa, cur aliquis ſit juſtus: & quia juſtus eſt, idcirco juſtè agit. Quod tamen non eſt ubique verum: ſanum enim, i. e. quod efficit aut conſervat ſanitatem, cauſa eſt ſanitatis, concretum ſcilicet abſtracti, ut notat *Ariſtot. top.* 2. 3. *Propert. lib.* 2.

Libertas quoniam nulli jam reſtat amanti,
Nullus liber erit, ſiquis amare velit.

Hîc libertas quæ cauſa eſt cur ſis liber, quia non reſtat, ergo nullus, &c. *Cicero* 3. de *Nat. Deor.* cùm de *Dionyſio* tyranno loquitur: *Jam menſas argenteas de omnibus delubris juſſit auferri, in quibus quòd more veteris Græciæ inſcriptum eſſet* bonorum deorum, *uti eorum bonitate velle ſe dicebat: dii boni ſunt: eorum igitur bonitate eſt utendum.* Hîc ex effectis ad cauſas eſt diſputatum; ut vult *Ramus*: ut mihi quidem videtur à cauſis ad affecta. *Terent. Homo ſum, humani à me nihil alienum puto.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

puto. Ex ſubjecto eſt ad adjunctum. In *Piſon. Cum eſſet omnis illa cauſa conſularis & ſenatoria, auxilio mihi opus fuerat & conſulis & ſenatus.* Ex adjunctis eſt ad ſubjectum. *Phil.* 2. *Non tractabo ut conſulem, ne ille quidem me ut conſularem.* Ex effecto eſt ad cauſam: nam eſſe conſulem cauſa eſt ut quis poſtea ſit conſularis: unde ſic arguitur; non agnoſcit is in me effectum, non agnoſcam ergo in eo cauſam. Notandum eſt nonnulla ſenſu duntaxat, non ſono eſſe conjugata: ut, *ſomnus, dormiens*; *morbus, æger.*

CAP. XXIV.

De Notatione.

NOtatio eſt nominis interpretatio.* i. e. reddita ratio cur quidvis ita nominatum ſit. Definitio autem hæc eſt *Boëthi,* l. 1. *in Cic. Top. Notatio* inquit *Cic. in Top. Græcis* etymologia *dicitur,* i. e. verbum ex verbo veroloquium: *nos autem novitatem verbi non ſatis apti fugientes, genus hoc* notationem *appellamus, quia ſunt verba rerum notæ.* Hæc ille. Ex iis igitur quæ ſupradicta ſunt, intelligi poteſt, notationem eſſe argumentum ortum adeóque ſymbolum alicujus primi; eſſe nominale, i. e. ut *Cicero* loquitur, argumentum ex vi nominis elicitum.

Quippe nomina ſunt notæ rerum & cujuſlibet nominis vel derivati vel compoſiti, ſiquidem notatione vera nomen inditum fuit, ratio reddi poteſt ex aliquo argumento primo.

Ut homo ab humo. Hæc à materia eſt notatio. Sed linguæ, cùm prima illa quam *Adamus* in Edene, tum illæ variæ atque à prima fortaſſis ortæ, quas conditores turris Babelicæ ſubito acceperunt, divinitus proculdubio datæ ſunt; unde vocum primitivarum ratio ſi ignoretur, mirum non eſt: quæ autem voces derivatæ ſunt aut compoſitæ, vel earum origines ex aliis linguis antiquis jamque obſoletis petendæ ſunt, vel ipſæ vetuſtate aut infimæ plebis inquinata fere pronuntiatione ita immutata, mendoſe etiam ſcribendi conſuetudine ita quaſi obliteratæ, ut vera vocum notatio raro admodum teneatur. Unde argumentum à notatione, niſi ea fortè manifeſtiſſima ſit, fallax admodum & ſæpe ludicrum eſt.

Nunc reliqua exempla videamus. *Ovid.* 6 *Faſt.*

Stat vi terra ſua; vi ſtando Veſta vocatur.

Terra dicitur *Veſta* ab effecto ſuo naturali, propterea quod vi ſua ſtat.

At locus à flammis & quod fovet omnia dictus.

Ex effectis eſt notatio. Item *Verr.* 4. *O Verrea præclara! Quò enim acceſſiſti, quo non attuleris tecum iſtum diem? Etenim quam tu domum, quam urbem adiiſti, quod fanum denique, quod non everſum atque exterſum reliqueris? Quare appellantur ſanè iſta Verrea, quæ non ex nomine, ſed ex moribus naturaq; tua conſtituta eſſe videantur.* Ex effectis item eſt notatio. *Ovid.* 1. *Faſt.*

Prima dies tibi, Carna, datur, dea cardinis hæc eſt.
Numine clauſa aperit, claudit aperta ſuo.

Notatio hæc è ſubjecto eſt, cardine ſcilicet, in quo verſando dea illa exercebatur. Hinc illa cavillatio in *Antonium* generum: *Tuæ conjugis bonæ fœminæ, locupletis quidem certè, Bambalio quidam pater, homo nullo numero, nihil illo contemptius; qui propter hæſitantium linguæ ſtuporémque cordis, cognomen ex contumelia traxerit.* Ex adjunctis eſt notatio hæc *Bambalionis,* quia balbus & ſtupidus. E diſſentaneis autem ſunt illa apud *Quintil. l.* 1. *c.* 6. *Lucus, quia umbra opacus parum luceat: & ludus, quia ſit longiſſimè à luſu: & Dis quia minimè dives.* Eſt etiam è comparatis notatio pyropi, quòd ignis quondam ſpeciem præbeat.

Atque hactenus de notatione: nunc aliquid de nomine adjiciendum eſt. *Eſt enim ut notationi ad ſuum nomen, ſic nomini ad notationem ſua affectio:* Hoc eſt, ut notatio arguit nomen, ſic nomen viciſſim arguit notationem. Ut animi plenus, ergo animoſus; & contrà, animoſus, ergo animi plenus. Nam & nomen quoque ortum argumentum eſt; ex quo autem fonte oriatur, notatio declarat. Hæc autem appendicula de nomine idcirco eſt adjecta, quia cum alia argumenta inter ſe affecta, quot quidem eodem nomine ac definitione non ſunt comprehenſa, ſua ſeorſum capita ſibi habuerint, & tantillum eſſet quod de nomine dicendum erat, non videbatur caput novum ob id eſſe inſtituendum. In hoc igitur capite duo loci inventionis continentur, notationis & nominis: inter quos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ſi comparatio fiat, potior videtur nominis. Unde tota hæc categoria ab *Ariſtotele locus à nomine* dicitur. Sæpiúſque & firmius à nomine quàm à notatione argumentum ducitur; ut homo eſt, ergo ex humo; focus eſt, ergo fovet. At non eadem vi argumentum à notatione deducitur; ex humo eſt, homo igitur; fovet omnia, ergo focus eſt.

CAP. XXV.

De Diſtributione.

REliquam eſt exortis aliunde argumentis argumentum diſtributionis & definitionis.

In qua utraque affectio reciprocationis eſt, illic partium omnium cum toto, hic definitionis cum definito.

Reciprocatio autem hoc loco eſt qua prorſus idem, eadémque, ut ita dicam, eſſentia utrinque ſignificatur: nam partes omnes ſimul ſumptæ, i. e. rite compoſitæ, idem ſunt quod totum, & definitio idem quod definitum; quod de nullo præterea genere argumentorum dici poteſt. Unde naſcitur hæc regula utrique huic argumento communis, ut in diſtributione ac definitione *nequid deſit nequid redundet*: nam ubi reciprocatio, ibi quoque æqualitas requiritur. Hinc eximia illa diſtributionis & definitionis laus effloruit; ex iis nempe artium inſtitutiones maxima ex parte conſtare. Cùm n. omnia artium præcepta conſtare debeant ex argumentis reciprocis, reciprocatio autem nuſquam alibi reperiatur niſi inter formam (quæ ipſa in definitionibus comprehendi ſolet) & formatum, inter ſubjectum & proprium adjunctum; hinc factum eſt ut præcepta omnia vel definitiones ſint vel diſtributiones vel regulæ quædam ſive conſectaria, quæ proprietatum explicationes dicuntur.

Diſtributio eſt, cum totum in partes diſtribuitur.

Totum eſt, quod continet partes.

Pars eſt, quæ continetur à toto.

Totum Logicè & generaliter dicitur, quicquid quocunque modo diſtribuitur & partes continet: pars, quæ quocunque modo continetur à toto.

Atque ut diſtinctio totius in partes, diſtributio; ſic collectio partium ad conſtituendum totum, inductio dicitur.

Inter hanc autem inductionem & diſtributionem nullum aliud diſcrimen eſt, niſi quod diſtributio à toto ad partes, hæc verò à partibus ad totum progreditur. Quamobrem, ut ſupra, nomen ad notationem, ita hîc inductio ad diſtributionem referenda eſt; non ad ſyllogiſmos, ut plerique volunt; cùm non alio modo ab inductione argumentemur atque à diſtributione: ſiquidem eadem eſt via *Thebis Athenas* quæ *Athenis Thebas*. Inductionis autem auctorem *Ariſtoteles* agnoſcit *Socratem*: ejuſq; neceſſitatem tantam eſſe teſtatur, ut cùm ſcientia univerſalium ſit, univerſalia cognoſcere nequeamus niſi per inductionem. Inductionis ergo ope præcepta artium inventa ſunt; ut in prooemio monuimus.

Diſtributio ſumitur ex argumentis toti quidem conſentaneis, inter ſe autem diſſentaneis.

Sed diſſenſio illa non eſt diſtributionis diſſenſio (nunquam n. diſſentaneum in diſſentaneum diſtribuitur) ſed partium diſtributarum.

Itaque tanto accuratior erit diſtributio, quanto partium & cum toto conſenſio & inter ſe diſſenſio major fuerit.

Hinc efficitur, eam diſtributionem accuratiſſimam eſſe, quæ in duas partes fit; eáque *dichotomia* dicitur: diſſenſio enim inter duo maxima eſt; & contrariorum unum uni tantum opponitur. *Platonis* itaque regula eſt: *oportet in quàm proximum fieri poteſt numerum ſemper dividere.* Quod ſi dichotomiam invenire non queamus, difficile n. eſt eam ſemper invenire, ſpecies bisbinas ponere interdum præſtat, quaſi ſub duobus generibus, licet anonymis, quàm quatuor ſub uno. Hæc n. diſtributionis forma, licet non ſit optima, eſt tamen optimæ proxima. Hac ratione ſuprà cap. 3. *Ramus* diviſit cauſas, in duo genera anonyma nempe *efficientem & materiam, aut formam & finem.* Eff. Ubi autem dichotomia nullo modo commodè adhiberi poteſt, *multis protinus differentiis res dividenda eſt*, ut *Ariſtoteles* monet. Neque enim propter dichotomiæ ſtudium diſtributio vel mutilanda vel implicanda aut confundenda eſt.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

CAP. XXVI.

De Diſtributione ex cauſis.

D*Iſtributio prima eſt ex abſolutè conſentaneis, cauſis nempe & effectis. Diſtributio ex cauſis eſt, quando partes ſunt cauſæ totius.*

Hîc diſtributio integri in ſua membra præcipuè laudatur.

Integrum eſt totum, cui partes ſunt eſſentiales. i. e. quod ex partibus totam ſuam eſſentiam complectentibus conſtituitur; ideóque ſymbolum eſt effecti ex materia per formam exiſtentes.

Membrum eſt pars integri.

Nimirum integro ſuo eſſentialis. Sive ut *Ariſtot. Phil.* 8. 15. *Membra ſunt ex quibus integrum componitur.* Et membra quidem ſymbola ſunt cauſarum eſſentialium, materiæ nimirum & formæ, in quibus tota integri eſſentia conſiſtit: ſingula n. membra materiam continent; cuncta ſimul, ipſam quoque formam. *Sic Grammatica in etymologiam & ſyntaxin; Rhetorica in elocutionem & actionem; Logica in inventionem & diſpoſitionem argumentorum dividitur. Ab his n. partib. artes illæ conſtituuntur*; non tanquam ex cauſis, ſed tanquam ex cauſarum ſymbolis. Cùm enim eſſentia Dialecticæ partim communis ſit materia ſcilicet, i. e. præcepta, & forma etiam nempe methodica illorum præceptorum diſpoſitio; partim propria, quæ in bene diſſerendo poſita eſt, tota hæc Dialecticæ eſſentia in inventione & diſpoſitione comprehenditur. Nec tamen partes iſtæ ſunt ipſa materia, i. e. præcepta, nec ipſa forma communis, i. e. methodica præceptorum diſpoſitio, nec propria, i. e. ipſa facultate diſſerendi; ſed ex præceptis methodicè diſpoſitis conflatæ ſunt, & ipſa facultas diſſerendi inventionis & diſpoſitionis finibus continetur.

Quæ ſequuntur apud authorem noſtrum exempla duo, alterum ex *Virgilio, Georg.* 1. alterum ex *Cicerone* pro *Muræna*, objectis utraque diſtinguuntur, non cauſis; ideóque ad cap. 28. ad diſtributionem nempe è ſubjectis, ad quam etiam præmiſſa illa annotatio de uſu pertinet.

Quinetiam aliter tractatur hoc argumenti genus, vel à partibus ad totum, vel à toto ad partes.

Hac de re *Ariſtoteles, Top.* 6. 6. Regulas quaſdam tradit. Primo à partibus: *affirmatis partibus cunctis, affirmatur totum:* & contrà; *ſublatis partibus cunctis, tolli totum.* Item ab una parte: *una parte ſublata, totum tolli.* Secundo à toto ad partes: *toto affirmato, affirmantur partes.* Verùm hæc omnia ex illa reciprocationis regula ſuperioris capitis initio tradita ſatis intelliguntur. Nam quæ reciprocantur, eorum alterum ex altero viciſſim & neceſſariò affirmatè & negatè concluditur. Hoc verò, ut *Ariſtoteles* etiam notavit, non ſequitur; ſublato integro, partes tolluntur.

Utriuſque generis (nempe affirmationis & negationis à partibus ad totum) exemplum habemus apud *Catullum.*

Quintia formoſa eſt multis: mihi candida, longa,
Recta eſt: hæc ego ſic ſingula confiteor:
Totum illud, formoſa, nego. Nam nulla venuſtas,
Nulla in tam magno eſt corpore mica ſalis.
Lesbia formoſa eſt: quæ cùm pulcherrima tota eſt,
Tum omnibus una omnes ſurripuit veneres.

Eſt & alia diſtributio ex cauſis & meritò quidem imperfectior dicta, cùm non tam ipſius rei quàm ejus cauſarum diſtributio ſit: ut ab efficiente, teſtimonium eſt divinum vel humanum. Sic ſtatuæ veteres aliæ factæ erant à *Phydia*, aliæ à *Polycleto*, &c. Diſtributio hæc quædam eſt totius in partes; ubi tamen non tam partes ipſæ ponuntur quàm pro iis earum efficientis, quibus inter ſe diſtinguuntur. Sic ſtatuæ aliæ erant aureæ, aliæ argenteæ, aliæ æneæ, aliæ eburneæ, &c. Diſtributio eſt ex materia. Aliæ ad hominum, aliæ ad brutorum effigiem factæ; eſt diſtributio à forma externa. Aliæ factæ ſunt ad uſum religioſum, aliæ ad civilem; eſt diſtributio à fine.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

CAP. XXVII.

De Diſtributione ex effectis, ubi de genere & ſpecie.

D*Iſtributio ex effectis eſt, quando partes ſunt effecta.*

Diſtributio generis in ſpecies hic excellit.

Nonnulli ex Cicerone diſtributionem integri in membra *partitionem* vocant; generis in ſpecies *diviſionem*. Nec de nihilo ſanè: membra enim copulari, ſpecies disjungi ſolent.

Genus eſt totum partibus eſſentiale.

Id quo contrarium eſt integro: illic enim toti partes, hîc totum partibus eſt eſſentiale: unde conſtat, illam ex cauſis, hanc ex effectis diſtributionem rectè dici. *Genus* autem *eſt totum partibus eſſentiale*, quia illam eſſentiam nempe materiam & formam, quæ ſpeciebus omnibus æquè communis eſt, ſignificatione ſua complectitur: vel brevius, quia ſymbolum eſt communis eſſentiæ. Neque enim genus propriè eſſentiam ſpeciebus communicat (cùm in ſe extra ſpecies revera nihil ſit) ſed earum duntaxat eſſentiam ſignificet. Quod enim eſſentiale eſt & ſpeciebus omnibus commune, ejus notio *genus* dicitur. Et idæa ſæpe à *Græcis*, non ſeparata quidem à rebus illa, ut velunt *Platonica*, quæ nugæ ſunt, teſte *Ariſtot. Phil.* 1. 7. & *v.* 5. Sed quod cogitatione & ratione unum & idem eſt ſpecieb. multis commune in quibus re & natura eſt ſingulatim, ut *Plato* in Menone. *Stoici* etiam Idæas, ut refert *Plut.* de Placit. 1. 10. noſtras notiones eſſe dixerunt.

Species eſt pars generis.

Sic etiam *Ariſtoteles*, *Phil.* 8. 25. Et *Cicero*, Invent. 1. *Pars quæ generi ſubeſt.* Ex definitione autem generis intelligimus ſpeciem ejuſmodi partem eſſe cujus eſſentia communis in generis ſignificatione contineatur. Propriam autem eſſentiam ſpecies, per quam eſt id quod eſt, à propria forma habet, quæ generis ſignificatione minime continetur. Sic etiam *Ariſtot. Phil.* ζ. 12. *Genus non videtur particeps eſſe differentiarum: ſimul n. contrariorum idem particeps eſſet; differentiæ n. contrariæ ſunt.* Unde illud; Plus eſt in ſpecie quam in genere: & illud *Porphyrii*; *differentia eſt qua ſpecies ſuperat genus.* Tota igitur generis eſſentia ſingulis æqualiter ineſt ſpeciebus; at tota eſſentia ſpeciei non eſt in genere, niſi potentia, ut inquit *Porphirius*. Hinc ut ſpecies eſt pars generis, ita genus pars eſſe ſpeciei quodammodo videtur: quod & *Plato* in Politico notavit. Sic animal genus hominis & beſtiæ dicimus. Animal enim eſt totum, cujus eſſentia, nempe corporea, animata, ſentiens, ad hominem & beſtiam communiter attinet. Sic dicimus hominem & beſtiam ſpecies animalis; quia partes ſunt animali ſubjectæ, quæ animalis eſſentiam communem habent.

Genus eſt generaliſſimum aut ſubalternum.

Species ſubalterna aut ſpecialiſſima.

Genus generaliſſimum, cujus nullum eſt genus.

Ut in Logica inventione argumentum eſt genus generaliſſimum artificialium & inartificialium.

Subalternum genus, ut ſubalterna item ſpecies, quod ſpecies hujus, illius autem genus eſt.

Id eſt, quod nunc genus eſt, nunc ſpecies: genus, ſi ad ſpecies ſibi ſubjectas referatur; ſpecies, ſi ad ſuum genus.

Sic cauſa, genus eſt materiæ & formæ; ſpecies, argumenti abſolutè conſentanei. Sic homo eſt genus ſubalternum, ſive ſpecies ſubalterna: ſpecies quidem, ſi ad animal referas; genus, ſi ad ſingulos homines.

Species ſpecialiſſima eſt, quæ individua eſt in ſpecies alias.

Ut materia & forma quæque ſingularis. Sic homines ſinguli ſunt ſpecies ſpecialiſſimæ hominis, & ſinguli leones leonis.

Logicorum quidem pars maxima hominem ſpeciem ſpecialiſſimam, ſingulos homines individua vocant, non ſpecies. Verùm ut animal eſt totum cujus eſſentia communis, nempe corporea, animata, ſentiens, ad hominem & beſtiam communiter attinet; ſic homo eſt totum, cujus communis eſſentia rationalis communiter ad ſingulos attinet homines; atque ut homo & beſtia ſpecies ſunt animalis, quia partes ſunt animali ſubjectæ, quæ animalis eſſentiam communem habent; ita ſinguli homines ſpecies ſunt hominis, quia partes ſunt homini ſub-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

jectæ, quæ hominis eſſentiam communem habent: ergo homo non minus eſt ſingulorum hominum genus quàm animal hominis; homines ſinguli non minus ſunt hominis ſpecies, quàm homo animalis. Singuli enim homines propria forma differunt: quæ autem forma differunt propria, differunt & ſpecie; teſte *Ariſtot. Phyſ.* 1. 7. Deinde, quicquid differt, aut genere differt aut ſpecie; teſte eodem *Ariſtot. Phil.* 10. 3. differre autem genere ſingulos homines nemo dixerit; differunt ergo ſpecie. Nam quod aiunt hominem eſſe ſpeciem ſingulorum hominum, id planè abſurdum eſt: ſpecies enim pars eſt ejus cujus eſt ſpecies; ut ex ejus definitione conſtat: genus porrò & ſpecies cùm relata ſint, genus utique erit ſpeciei genus; ſpecies, generis erit ſpecies. Si igitur homo, ut vulgò volunt, eſt ſpecies ſingulorum hominum; ſinguli homines erunt genus hominis; quod nimis abſurdum eſt. At inquiunt ſinguli homines numero tantum differunt, non forma. Verùm quæ numero differunt, forma quoque differre, jam ſupra capite de Forma ſatis oſtendimus; etſi formæ cujuſque propriæ differentia nobis non niſi per externa quædam effecta, & accidentia, quæ vocant, dignoſci poteſt. Deinde, ſinguli homines inter ſe diſparantur, ergo opponuntur: quæ autem inter ſe opponuntur, eodem eadem forma eſſe non poteſt; forma ergo differunt non numero tantum. Itaque apud *Laertium,* in *Zenone, Stoici* docent, *Socratem* eſſe, ſpeciem ſpecialiſſimam. Immo *Ariſtot.* de *Part.* 1. 4. *Socratem* & *Coriſcum* ſpecies infimas vocat. Sic juriſconſulti, hominem genus appellant; *Stichum* & *Pamphilum* ſpecies.

Genus verò & ſpecies notæ ſunt cauſarum & effectorum.

In animali n. eſt eſſentia corporea, quæ materia eſt ad ſpecies communiter attinens: tum facultas vitæ & ſenſus, quæ forma item communiter ad ſpecies ſpectat. Quare *genus continet cauſas, quæ communiter ad ipſius ſpecies attinent: contra itaque etiam ſpecies effecta generis ſui continent.*

Hinc univerſali eſt inſigne ac præſtabile: quia cauſam declarat.

Idem ait *Ariſtot. Poſter.* 1. 24.

Diſtributio generis in ſpecies valdè quidem excellit, ſed difficilis eſt & rara inventu.

Excellit quidem quia quicquid in artibus ex cauſis & effectis ſumitur, id totum ferè generis & ſpeciei notionibus comprehenditur: difficilis eſt, cùm quia formæ, unde ſpecies oriuntur, difficiles itidem inventu ſunt; tum etiam propter vocum penuriam, quibus genera & ſpecies apte nominentur.

Attamen illuſtrationis & exempli gratia afferemus quod poterimus. *Ovidius* 1 *Metam.* dividit animal in quinque ſpecies, ſtellas, aves, beſtias, piſces, homines: ſtellis animam tribuens, ut etiam quidam Philoſophi tribuerunt.

> *Neu regio foret ulla ſuis animalibus orba,*
> *Aſtra tenent cœleſte ſolum formæque deorum,* &c.

Sic *Cic. Offic.* 1. Virtutem dividit in ſpecies quatuor, prudentiam, juſtitiam, fortitudinem, temperantiam; quæ tamen ipſæ non ponuntur in diſtributione, ſed, quod idem eſt, earum formæ. *Sed omne quod honeſtum eſt, id quatuor partium oritur ex aliqua: aut enim in perſpicentia veri ſolertiáque verſatur, aut in ſocietate hominum tuenda, tribuendóque ſuum unicuique, & rerum contractarum fide; aut in animi excelſi atque invicti magnitudine ac robore; aut in omnibus quæ fiunt, quæque dicuntur, ordine & modo, in quo ineſt modeſtia & temperantia.*

Hæc quidem, ut dixi, eſt *diſtributio generis in ſpecierum formas*; quæ perinde eſt ac ſi in ipſa ſpecies eſſet; *quia forma cum genere conſtituunt ſuas ſpecies.*

Genus & ſpecies non ſolum tractantur hac ſimplici diviſionis formula, ſed etiam ſeparatim alterum ex altero.

Hoc eſt, quod de toto genere, id de omnibus etiam ſpeciebus rectè affirmatur. Sic *Cicero,* pro *Archia,* poëticam cum eloquentia comparans, quæ ſunt ſpecies artis, cognatas eſſe ait inter ſe, quia idem de artibus in genere, *humanioribus præſertim, affirmatur. *Etenim omnes artes, quæ ad humanitatem pertinent, habent quoddam commune vinculum, & quaſi cognatione quadam inter ſe continentur.*

Contra genus tractatur per ſpecies.

Hoc eſt, quod de omnibus ſpeciebus, id de genere quoque rectè affirmatur. Sic *Ovidius* probat, virtutem in rebus adverſis clariorem eſſe, per inductionem ſpecierum: quoniam ſcilicet virtus militis, nautæ, medici, rebus adverſis ſpectatur, 4 *Triſt.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Hectora quis noſſet, felix ſi Troia fuiſſet?
Publica virtuti per mala facta via eſt:
Ars tua, Tiphy, jacet, ſi non ſit in æquore fluctus:
Si valeant homines, ars tua, Phæbe, *jacet.*
Quæ latet, inque bonis ceſſat non cognita rebus,
Apparet virtus arguiturque malis.

Cùm itaque genus tractetur etiam per ſpecies, ut ſuperiore regula docemur, & exempla ſpecialia ſpecies eorum ſint, quorum exempla ſunt; hinc ſequitur, *exempla ſpecialia ſuo generi accommodata, hujus eſſe loci*; ſive unum ſolum, ſive per inductionem plura adhibeantur: ſpecialia inquam, exempla enim vel ſimilia ſunt, quæ ſimilia arguunt; vel ſpecialia, quæ arguunt ſuum genus; qualia fuerunt in ſingulis argumentorum captibus ex poëtis & oratoribus deſumpta. Exemplorum autem ſpecialium, non ſolum in artib. cùm inveniendis tum tradendis uſus planè eſt neceſſarius (nam inductione exemplorum præcepta colliguntur, & eorum uſu illuſtrantur) verùm etiam in omni ſermone, quoties res lucem deſiderat. Cujuſmodi eſt illud *Cic.* ad *Atticum: Urbem tu relinquas? Ergo idem ſi Galli venirent. Non eſt, inquit, in parietibus reſpub. at in aris & focis: fecit idem Themiſtocles: fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat. At idem Pericles non fecit, annum ferè poſt quinquageſimum, quum præter mœnia nihil teneret: noſtri olim urbe reliqua capta, arcem tamen retinuerunt.* Hîc ab exemplo ſpeciali in utramque partem diſſeritur. *Themiſtocles* deſeruit *Athenas*; ergo urbem deſerere licet. *Pericles* non deſeruit *Athenas*; nec *Romani Gallis* venientibus *Romam*; ergo urbs non eſt deſerenda. Quod ſi hoc modo argumentaretur, *Themiſtocles* urbem reliquit, ergo mihi licet; argumentum eſſet à ſimili: nam exempla, cùm ad alia ſpecialia accommodantur, ſimilia ſunt vel diſſimilia. Hujus autem loci ea demum ſunt, quæ generi ſuo accommodantur.

Eſt & alia imperfectior diſtributio ex effectis, quando partes non ſunt propriè effecta totius, ſed ipſarum partium. *Ut Cic.* de *Senect. Nautarum alii malos ſcandunt, alii per foros curſitant, alii ſentinam exhauriunt; gubernator autem clavum tenet in puppi.* In hoc exemplo totum eſt nauta, quod eſt ſingulorum nautarum genus; partes, malum ſcandere, curſitare, &c. Quæ tamen nautæ ut totius ſive generis partes ſive ſpecies non ſunt, ſed ſpecierum, i. e. ſingulorum nautarum effecta ſive officia, quibus ipſæ ſpecies, i. e. ſinguli nautæ inter ſe diſtinguuntur. Verùm quanto hæc diſtributio imperfectior eſt, tanto eſt frequentior. Uſus autem illius præcipuus eſt, ut perfectioris raritatem ſuppleat; cùm diſtributio generis in ſpecies, ut ſupradictum eſt, tam difficilis inventu ſit.

CAP. XXVIII.

De Diſtributione è ſubjectis.

R*Eliqua deſtributio eſt modo quodam conſentaneorum, ut ſubjectorum & adjunctorum. Diſtributio è ſubjectis eſt, cùm partes ſunt ſubjecta.* Id eſt quando veræ partes intellectæ ſubjectis diſtinguuntur vel adumbrantur.

Ut apud *Catullum:*
Virginitas non tota tua eſt: ex parte parentum eſt,
Tertia pars matri data, pars data tertia patri:
Tertia ſola tua eſt: noli pugnare duobus,
Qui genero ſua jura ſimul cum dote dederunt.

Virginitas puellæ vel jus potius virginitatis in tres partes dividitur ſubjectis diſtinctas, matre, patre & ipſa puella. Alterum exemplum ex cap. 26. huc transfertur, *Virgil.* 1. Georg. Ubi poëta exorditur opus ſuum à diviſione in quatuor partes, ſubjectis ſuis occupantibus diſtinctas, ſegetes, arbores, pecora, apes.

Quid faciat lætas ſegetes, quo ſidere terram
Vertere, Mæcenas, ulmiſque adjungere vites
Conveniat: quæ cura boum, qui cultus habendo
Sit pecori, atque apibus quanta experientia parcis,
Hinc [illegible]*ere inci*[illegible]

Tertium exemplum ex eodem etiam capite huc transfertur. *Cic.* pro *Muræna: Intelligo Judices, tres totius accuſationis partes fuiſſe: & earum unam in reprehenſione vitæ, alteram in contentione dignitatis, tertiam in criminibus ambitûs eſſe verſatam.* Hîc tota accuſatio in tria membra diſtribuitur, ſubjectis ſuis occupantibus diſtincta: atque in his tribus exemplis totum eſt integrum. Quartum exemplum eſt generis in ſpecies ex *Cic.* 5. *Tuſcul. Sint ſanè illa tria genera bonorum, dum corporis & externa jaceant humi, & tantummodo quia ſumenda ſunt, appellentur bona. Alia autem, divina illa, longè latéque ſe pandant, cœlúmque contingant.* Hîc *Cicero* bona in tres ſpecies, quas ille genera vocat, dividit, ſubjectis ſuis diſtinctas; nempe animi, corporis & fortunæ.

CAP. XXIX.

De Diſtributione ex Adjunctis.

D*Iſtributio ex adjunctis eſt, quando partes ſunt adjuncta.*

Ut hominum alii ſani, alii ægri: alii divites, alii pauperes.

Sic *Virgil.* 1. *Georg.* mundum dividit in quinque partes; mediam torridam, duas extremas frigidas, & reliquas duas temperatas:

Quinque tenent cœlum zonæ, quarum una coruſco
Semper ſole rubens, & torrida ſemper ab igni, &c.

Cæſar 1. Belli Gall. *Gallia eſt omnis diviſa in tres partes: quarum unam incolunt Belgæ, aliam Aquitani, tertiam, qui, ipſorum lingua Celtæ, noſtrâ, Galli appellantur.*

In diſtributionibus hujuſmodi imperfectis advertendum eſt id quod videtur diſtribui. Nam ſi id totius rationem habet, integri vel generis, diſtributio eſt; ſi non habet rationem totius, ſed ſimplex aliquod argumentum eſt, ut cauſa, effectum, ſubjectum, adjunctum, non eſt diſtributio ſed enumeratio potius, vel cauſarum plurium ejuſdem effecti, vel effectorum plurium ejuſdem cauſæ, vel ſubjectorum plurium ejuſdem adjuncti, vel denique adjunctorum plurium ejuſdem ſubjecti. Hoc genere diſtributionis imperfecto argumenta ſæpe quorum veræ ſpecies nullæ apparent, modis quibuſdam diſtinguuntur, modos autem ſupra in adjunctis poſuimus. Sic in cauſis, *procreans* & *conſervans, modi* efficientis, non *ſpecies*, dicuntur: quia non differunt inter ſe ut ſpecies per differentias oppoſitas, ſed ita ut uni & eidem efficienti convenire queant; quandoquidem quæ cauſa procreat, eadem ferè conſervat; potéſtque efficere idem vel ſolus, vel cum aliis; nonnulla vel per ſe, vel per accidens.

CAP. XXX.

De Definitione.

DEfinitio in tradendis artibus eſt uſu quidem prior diſtributione (prius enim definitur unaquæque res quàm diſtribuitur) natura tamen & inveniendi ordine eſt poſterior: genus enim, quo non adhibito, ſi quod ſit, nulla definitio conſtitui poteſt, à diſtributione, qui proprius generis eſt locus, mutuum accipit.

Definitio eſt, cum explicatur quid res ſit.

Definitio vocatur, eo quòd rei cujuſque eſſentiam definit, eámque ſuis quaſi finibus circumſcribit.

Atque ut definitio arguit ſive explicat definitum, ſic viciſſim à definito argui poteſt. Quæ quanquam argumentorum omnium affectio communis eſt arguere inter ſe viciſſim & argui, hîc tamen eandem ob cauſam facta mentio eſt definiti, ob quam in capite notationis facta eſt nominis; ne argumentorum numero excludi videatur, cùm neque ejuſdem ſit nominis cum definitione quam arguit, neque caput ſibi peculiare obtineat; ſicut alia argumentorum paria, quæ nominis ejuſdem non ſunt. Ad reciprocationem autem quod attinet, quæ definitioni cum diſtributione communis eſt, ea definitionis & definiti maniſeſtiſſima eſt: Logica enim eſt ars bene ratiocinandi; & viciſſim, ars bene ratiocinandi eſt Logica. Atque ad hunc modum omnis definitio, ut nonnulli rectè monuerunt, converſione examinanda eſt: unde *Boëthius, Top.* 5. *omnis definitio rei, quam definit, adæquatur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Definitio eſt perfecta aut imperfecta: illa propriè definitio, hæc deſcriptio dicitur.

Definitio perfecta eſt, quæ conſtat è ſolis cauſis eſſentiam conſtituentibus. Redundat ergo in definitione perfecta quicquid præterea ponitur.

Cauſæ autem illæ genere & forma comprehenduntur.

Genus enim & forma (quæ ſunt quaſi corpus & anima definitionis) totam rei eſſentiam conſtituunt. Non ita tamen neceſſariò requiritur in definitione perfecta genus, ut perfecta non ſit niſi genus habeat: primùm enim, ſummorum generum, ut argumenti in Logica inventione, genus nullum eſt; ſed tota eorum eſſentia ſub ipſa forma continetur; quæ etiam materiam iis convenientem complectitur; deinde fieri poteſt ut ipſæ cauſæ facilius occurrant quam earum ſymbolum genus. Itaque ſi ex ipſis cauſis definitio conſtat, perfecta erit; ſi ex genere, ſuccinctior tantum. Genus autem proximum, non remotum, in definitione ſemper eſt ponendum: qui enim proximum ponit, remotiora etiam poſuit: niſi proximum fortè anonymum ſit; tum enim & quotieſcunque generis, ſive anonymum ſit ſive non, paulo ante facta mentio eſt, abeſſe genus in definitione, & rectè ſubintelligi poteſt: ut in hac ipſa definitionis definitione, genus remotum, nempe ortum argumentum; tum etiam proximum, nempe reale & compoſitum, ſubintelligitur. Quam autem hîc formam in definitione appellamus, plerique differentiam vocant. Sed differentia formæ fructus eſt: & niſi in rerum collatione, quæ in definitione nulla eſt, non apparet; & forma ipſa eſt unde præcipua rerum explicatio ſumitur; præcipuum ergo in definitione locum habet.

Atque hoc modo definitur homo, animal rationale: nempe genere, *animal*, intelligimus, ut dictum eſt, eſſentiam corpoream plenam vitæ & ſenſus, quæ materies hominis eſt, & pars formæ: cui ſi addas *rationale*, totam formam hominis comprehendes, vitæ, ſenſus, rationis facultate.

Itaque *perfecta definitio nihil aliud eſt, quàm univerſale ſymbolum cauſarum eſſentiam rei & naturam conſtituentium.*

Tales definitiones ſunt artium. Grammatica eſt ars bene loquendi. Rhetorica bene dicendi. Logica bene ratiocinandi. Arithmetica bene numerandi. Geometria bene metiendi. Nam genere *ars* intelligimus præceptorum ordine diſpoſitorum comprehenſionem, quæ materies eſt cujuſque artis & pars formæ, ſive forma communis, cui ſi addas formam cujuſque artis propriam (quæ finem quoque ſub ſe comprehendit, ut dictum eſt cap. 8.) habes totam artis eſſentiam explicatam, quæ perfecta definitio eſt.

Ad regulas conſequentiæ quod attinet, nempe à definitione ad definitum; & contrà, affirmatè vel negate; hæc omnia reciprocatio, quæ diſtributionis quoque fuit, ſatis clarè ſuo loco expoſuit.

CAP. XXXI.

De Deſcriptione.

DEfinitiones perfectæ propter cauſarum & præſertim formarum obſcuritatem, difficiles inventu ſunt: ad ſupplendam igitur earum raritatem, *deſcriptio* inventa eſt.

Deſcriptio eſt definitio imperfecta, ex aliis etiam argumentis rem definiens. Id eſt, ex quibuſvis aliis rem quoquo modo explicans.

Ubi itaque forma haberi non poteſt (nam genera ferè notiora ſunt) proprietas loco formæ ſeu differentiæ accipienda eſt: ut, *angelus eſt ſubſtantia incorporea*; *equus eſt animal hinnibile*, &c. Adjuncta ſive accidentia, quæ vocantur (quia ſubſtantiæ ſolæ, ut inquit *Ariſtot. l. 6. Metaph.* c. 5. Primariò definiuntur, accidentia ſecundariò tantum) propria quidem genere, ſubjecto, cauſaque proxima vel efficiente, vel finali, vel utrâque definiuntur. Genere & ſubjecto ſolo; ut, *ſimitas eſt curvitas naſi:* ſubjecto & efficiente; ut, *tonitru eſt ſonus fractæ nubis, ob ignem oppreſſum*; *quantitas continua eſt adjunctum corporis, ab extenſione materiæ:* finali; ut, *ſenſus eſt facultas naturalis in animali, ad judicandum de ſingularibus:* vel utrâque; ut, *reſpiratio eſt attractio & expulſio aëris reciproca à pulmonibus facta, ad cordis refrigerationem.* Omittitur enim ſæpe ſubjectum in definitione propriorum, quippe quòd ex genere vel ex cauſa intelligitur: ut, *memoria eſt ſenſus internus conſervans imagines rerum cognitarum.* Non dicitur *ſenſus internus animalis*, addito nempe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

nempe ſubjecto, quia id mentione *ſensûs* intelligitur. Potentiæ naturales actione ſua & cauſa efficiente definiuntur: ut, *riſibilitas eſt facultas ridendi, orta ab anima rationali.* Habitus vel fine vel objecto quæ ſæpe coincidunt definiuntur: fine; ut, *Logica eſt ars bene ratiocinandi:* objecto; ut, *Phyſica eſt ſcientia rerum naturalium.* Qualitates patibiles definiuntur ſubjecto & efficiente: ut, *color eſt qualitas corporis mixti, orta ex contemperatione lucidi & opaci.* Actiones ferè ſubjecto efficiente & fine definiuntur. Relationes relatis inter ſe & fundamento ſive cauſa: ut, *paternitas eſt relatio patris ad filium, ex procreatione orta.*

Adjuncta communia objecto, efficiente, finali, vel ex his quot ſunt ex uſu, definiuntur: ut, *albedo eſt color, ortus ex lucido opacum ſuperante.*

Illud modo generatim in deſcriptionib. cavendum, ne cauſa pro genere habeatur: ut cùm dubitatio deſcribitur, æqualitas rationum; ſanitas, ſymmetria humorum; dolor, ſolutio continui; eclipſis lunæ, interpoſitio terræ: aut ſubjectum; ut, ventus eſt aër motus; juſtitia eſt voluntas conſtans; vulnus eſt pars carnis dilacerata; peccatum originis eſt natura corrupta, & ſimilia.

Cæterum in his certæ regulæ dari non poſſunt. Aliquando enim ex remoto ſolùm contrario fit deſcriptio: ut,

Virtus eſt vitium fugere, & ſapientia prima
Stultitia caruiſſe.——Aliquando planè arbitraria eſt.

Hinc etſi unica rei definitio, plures tamen deſcriptiones eſſe poſſunt.

Ut autem definitio definito, quod ſuprà monuimus, ita etiam deſcriptio deſcripto viciſſim argui poteſt. Verùm non affectio ſolùm hæc mutua inter deſcriptionem & rem deſcriptam intercedit, ſed etiam reciprocatio; juxta communem illam diſtributionis ac definitionis regulam, ſuprà, cap. 25. traditam; quâ deſcriptio quoque propria rei deſcriptæ & reciproca eſſe debet. Quamvis enim in deſcriptionibus, multa ſæpe congeruntur, quorum aliqua fortè latius patent, quàm id quod deſcribitur, juncta tamen æquantur deſcripto, deſcriptionémque propriam reddunt; ſin minus, vitioſa atque inutilis deſcriptio cenſenda eſt. Ut, *homo eſt animal mortale, capax diſciplinæ.* Hîc cum aliqua cauſa (materia ſcilicet & communi forma, quæ ſub genere *animal* continetur) miſcentur duæ circumſtantiæ ſive adjuncta, alterum commune, ſcilicet *mortale*, alterum proprium, *capax diſciplinæ.* At quorſum, inquis, illud *mortale*, cùm nullum animal non ſit mortale? Quia nempe *Ariſtot.* cujus hæc deſcriptio eſt, *Top.* 5. 1. animalia quædam ait eſſe immortalia, *Top.* 4. 2. & in eodem capite, Deum ipſum ζῶον ἀθάνατον, i. e. *immortale animal* vocat.

Sed hæc ſuccincta brevitas non eſt in hac ſpecie perpetua; quæ ſæpe illuſtriorem & copioſiorem explicationem deſiderat.

Succinctæ deſcriptiones quæ perfectas æmulantur definitiones, uſum habent præcipuè in artibus tradendis ac diſputationibus. Prolixiores illæ, utpote ad aures vulgi magis accommodatæ, apud oratores ac poëtas frequentiùs occurrunt.

Sic gloria deſcribitur in *Miloniana: ſed tamen ex omnibus præmiis virtutis, ſi eſſet habenda ratio præmiorum, ampliſſimum eſſe præmium gloriam: hanc unam, quæ brevitatem vitæ poſteritatis memoria conſolaretur; quæ efficeret, ut abſentes, adeſſemus; mortui, viveremus: hanc denique eſſe, cujus gradibus etiam homines in cœlum videantur aſcendere.* Deſcriptio hæc gloriæ conſtat ex genere, *præmio* nempe *virtutis*; adjuncta amplitudine, eáque aucta à minore, quod ſit omnium ampliſſima; quatuor deinde effecta ejus adjiciuntur.

Sic 4 *Æneid.* fama deſcribitur:

Extemplo Lybiæ *magnas it fama per urbes,*
Fama malum; quo non aliud velocius ullum
Mobilitate viget, viréſque acquirit eundo, &c.

Deſcribitur fama, 1. à genere, *malum:* 2. ab adjuncta velocitate, quæ illuſtratur à majore negato, *quo non aliud velocius:* tum duplici effecto aliarum rerum diſſimili, quòd

Mobilitate viget, viréſque acquirit eundo.

3. Ab adjuncta varietate, quæ oſtenditur ex aliis adjunctis, quòd ſit primò *parva*, ídque arguitur cauſa, ſcilicet *metu*, & circumſtantia temporis, *primò* nempe;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

pe; tum ſubitò grandior facta incremento exigui temporis incredibili, idque oſtenditur trib. effectis, quæ ſingula ſubjectis ſuis illuſtrantur,

——Mox ſeſe attollit in auras:
Ingrediturque ſolo, & caput inter nubila condit.

4. A cauſa procreante, *illam terra parens*,——mater ſcilicet gigantum; & efficiendi modo, conſilio nempe ſive impetu naturali, *ira irritata deorum*, qui gigantes occiderant; cauſa autem procreans communis illuſtrata tempore adjuncto, & communi teſtimonio,

Extremam, ut perhibent, Cæo Enceladóque ſororem
Progenuit. Rurſus illuſtratam ab adjunctis,
——Pedibus celerem & pernicibus alis,
Monſtrum horrendum, ingens———.

Deinde à partibus corporis & membris, iiſque paribus,

——Cui quot ſunt corpore plumæ,
Tot vigiles oculi ſubter, mirabile dictu,
Tot linguæ, totidem ora ſonant, tot ſubrigit aures.

Tum ab effectis nocturnis, iiſque partim affirmatis quæ ſubjectis locis illuſtrantur,

Nocte volat cœli medio, terræque per umbram
Stridens; partim negatis, *nec dulci declinat lumina ſomno.*

Tum diurnis, eáque illuſtrantur & ſubjectis locis, & adjuncto ſitu ſedendi,

Luce ſedet cuſtos, aut ſummi culmine tecti,
Turribus aut altis, & magnas territat urbes.

Ab adjunctis denique paribus;

Tam ficti pravíque tenax quam nuntia veri.

Tales ſunt deſcriptiones plantarum, animalium in Phyſicis; item fluminum, montium, urbium apud Geographos & Hiſtoricos; perſonarum denique apud Poëtas & Oratores.

CAP. XXXII.

De Teſtimonio divino.

E*Xpoſito artificiali argumento, ſequitur inartificiale.*

Argumentum inartificiale eſt quod non ſua natura, ſed aſſumpta artificialis alicujus argumenti vi arguit.

Id uno nomine Teſtimonium *dicitur.* Nempe, ut inquit *Cic.* in *Top. quòd ab aliqua externa re ſumitur ad faciendam fidem.*

Inartificiale autem dicitur, non quòd artis ope & auxilio non inveniatur (ſiquidem de eo inveniendo, ut inquit *Cicero*, Partit. in arte præcipitur) ſed quod ex ſe ſuaque natura artis hujus & facultatis arguendi expers ſit. Poteſt etiam aſſumptum dici, quod aſſumpta vi arguit, non ſua. Argumentum enim inartificiale naturam rei non attingit, nedum arguit, ut artificiale ſolet, neque rei affectio, ſicut artificiale, eſt; ſed eſt nuda cujuſpiam aliqua de re atteſtatio, ſive atteſtantis affirmatio aut negatio. Res autem neque propter affirmationem ſunt, neque propter negationem non ſunt: teſtimonium igitur ex ſe ſuáque natura non arguit; *ſed aſſumpta artificialis alicujus argumenti vi.* Vis autem hæc eſt teſtantis auctoritas, à qua omnis teſtimonii fides pendet. Auctoritas autem variis in argumentis conſiſtit, sed in effectis teſtantis & in adjunctis præcipuè cernitur.

Itaque cum exquiſita rerum veritas ſive natura *ſubtiliùs exquiritur, perexiguam probationis vim teſtimonium habet.*

Hinc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Hinc *Cic.* 1. de Nat. *Non tam auctores*, inquit, *in diſputando, quàm rationum momenta quærenda ſunt.*

In civilibus autem & humanis rebus, ubi de facto queritur, *plerumque hoc argumentum præcipuam fidem è moribus arguentis efficit, ſi prudentia, probitas & benevolentia affuerint.*

Horum unum aliquod ſi deeſt, vel per imprudentiam teſtis, vel propter improbitatem, vel inimicitiarum denique aut nimiæ gratiæ cauſa, falſum ſæpe pro teſtimonio dicitur.

Teſtimonium eſt divinum vel humanum.

Et rectè quidem in ſpecies efficientibus ſuis cauſis diſtinctas dividitur. Ab efficientibus enim maximè teſtimonium ſuas vires aſſumit. Effectum itaque eſt, ſi ad teſtem ſpectas; teſtimonium, ſi ad rem teſtatam. Perexiguam autem vim probationis in exquiſita veritate & natura rerum perveſtiganda communiter tribui teſtimonio quod tam ad divinum quàm ad humanum pertinere videatur, id cur quempiam offendat, non video: teſtimonium enim ſive divinum ſit ſive humanum, peræque vim omnem ab authore, nullam in ſe habet. Et divinum quidem teſtimonium affirmat vel negat rem ita eſſe, facitque ut credam; non probat, non docet, non facit ut ſciam aut intelligam cur ita ſit, niſi rationes quoque adhibeat.

Teſtimonium divinum eſt quod Deum habet authorem.

In divinis teſtimoniis numerantur non ſolum deorum oracula, ſed etiam reſponſa vatum & fatidicorum.

Vera hæc ſint an ficta, veri numinis an falſi, Logicus non laborat, ſed quam modò vim arguendi unumquodque habeat. Itaque in civilib. etiam & humanis rebus teſtimonium divinum perinde vim probationis habet, ut ejus author verus eſt aut falſus Deus.

Hujuſmodi ſunt iſta *Catilin.* 3. *Nam ut illa omittàm, viſas nocturno tempore ab occidente faces, ardorémque cœli; ut fulminum jactus, ut terræ motus, cæteráque, quæ ita multa, nobis conſulibus, facta ſunt, ut hæc, quæ nunc fiunt, canere dii immortales viderentur.*

CAP. XXXIII.

De Teſtimonio humano.

TEſtimonium humanum eſt, quod authorem habet hominem.

Eſtque commune aut proprium.

Diſtributio hæc proponitur, non ut accurata aliqua diviſio (neque enim teſtimonio propria eſt) ſed ut diſtinctio qualiſcunque ſubalternarum ſpecierum, ad quas inferiores ſpecies teſtimonii & exempla poſſint revocari. Atque, ut ſuperior illa diſtinctio in divinum & humanum, ab efficiente quoque ſumitur, qui ſit perſona publica ſive communis, aut propria ſive privata.

Teſtimonium commune eſt, ut lex & illuſtris ſententia.

Hæc enim duo exempla ſunt potius quàm ſpecies: quibus adjungi poteſt *Fama*; quam *Cic.* in *Top.* quoddam multitudinis teſtimonium appellat; alii, conſenſum civitatis & publicum teſtimonium vocant.

Legis autem & non ſcriptæ & ſcriptæ teſtimonium eſt pro Milone: Eſt enim, judices, non ſcripta, ſed nata lex; quam non didicimus, accepimus, legimus; verùm ex natura ipſa arripuimus, hauſimus, expreſſimus: ad quam non docti, ſed facti; non inſtituti, ſed imbuti ſumus: ut, ſi vita noſtra in aliquas inſidias, ſi in vim, in tela, aut latronum aut inimicorum incidiſſet, omnis honeſta ratio eſſet expediendæ ſalutis. Et ibidem, *Quod ſi duodecim tabulæ nocturnum furem quoquo modo, diurnum autem, ſi ſe telo defenderit, interfici impunè voluerunt, quis eſt, qui,* &c.

Reſtat illuſtris ſententia; cujus generis ſunt proverbia. Ut pares cum paribus facillime congregantur. Spartam nactus es, hanc exorna. Tum dicta ſapientum: ut, Noſce teipſum. Ne quid nimis. Sponde, præſto eſt detrimentum. Quanquam enim hæc dicta ſingula à ſingulis fortaſſe auctoribus orta ſunt, tamen quia omnium in ore verſantur, quaſi omnium fiunt, & ad commune teſtimonium rectè referuntur.

Proprium teſtimonium eſt: ut *Platonis* illud, 1 ad Q. fratrem: *Atque ille quidem princeps ingenii & doctrinæ*, Plato, *tum denique fore beatas reſpub. putavit, ſi aut*

docti & ſapientes homines eas regere cœpiſſent, aut qui regerent, omne ſuum ſtudium in doctrina ac ſapientia collocaſſent.

Talia ſunt in poetis. *Æneid. 6.*

Diſcite juſtitiam, moniti; & non temnere divos.

Sic *Homericis* illis verſibus.

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας.
Στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες.

Ajax autem ex Salamine duxit duodecim naves.
Conſtituit verò ducens, ubi Athenienſium ſtabant phalanges.

Victi ſunt in judicio *Megarenſes*, quo contenderunt cum *Athenienſibus* de *Salamine* inſula, utrique fortè civitati æquè vicina.

Atque hæc veterum fuere & abſentium teſtimonia, & ferè mortuorum; quæ de jure potiſſimum afferuntur.

Viventium & præſentium, quæ de facto plerunque teſtantur, non tantum ſunt *cùm quæritur de fundo aut cæde & ejuſmodi negotio aliquo, ſed etiam obligationis, confeſſionis, jurisjurandi teſtimonia ſunt.*

Obligationis exemplum eſt *Philipp.* 5. *Promitto, recipio, ſpondeo. P. C. Cæſarem talem ſemper fore civem, qualis hodie ſit, qualémque eum maximè velle & optare debemus.*

Pignus etiam obligatio quædam eſt:

Ut apud *Virgil. Ecl.* 3.

Vis ergo inter nos quid poſſit uterque viciſſim
Experiamur? Ego hanc vitulam (ne forte recuſes,
Bis venit ad mulctram, binos alit ubere fœtus)
Depono: tu dic, mecum quo pignore certes.

Confeſſio eſt vel libera, in qua cujuſvis teſtimonium pro ſe leviſſimum contra ſe graviſſimum cenſetur. Vel eſt expreſſa tormentis, quæ propriè quæſtio dicitur.

Tale fuit argumentum contra *Milonem*, quòd à *Cicerone* deridetur: quia cruciatus non ſæpius veritatem quàm mendacium exprimit atque extorquet. *Age verò, quæ erat aut qualis quæſtio? Heus, ubi Ruſcio? ubi Caſca? Clodius inſidias fecit* Miloni? *Fecit; certa crux. Nullas fecit. Sperata libertas.*

Huc etiam referri poteſt argumentum, quo utimur cùm affirmationis noſtræ approbationem & experientiam adverſario proponimus.

Ver. 4. *Ecquis Volcatio, ſi ſua ſponte veniſſet, unam libellam dediſſet? veniat nunc, experiatur: tecto recipiet nemo.*

Terent. Eunuch.

——— Fac periculum in literis,
Fac in palæſtra, in muſicis; quæ liberum
Scire æquum eſt adoleſcentem, ſolertem dabo.

Ovid. 3. Triſt.

Quod magis ut liqueat, neve hoc ego fingere credar,
Ipſe velim pœnas experiare meas.

Jusjurandum etiam teſtimonium eſt.

Quale eſt *Æneid.* 9.

Per ſuperos, & ſiqua fides tellure ſub ima eſt,
Invitus, regina, tuo de littore ceſſi.

Quamvis autem in juramentis divinum quodammodo teſtimonium invocetur, juramenti tamen fides authoritate & moribus jurantis nititur.

Reciprocatio hìc obſcurior eſt ad rem teſtatam, quod eſt hìc alterum argumentum affectum; ut quia teſtatum verum ſit, teſtis ſit etiam verax.

Ut autem non ſua vi teſtimonium, ſed auctoritas teſtis arguit rem teſtatam; ita viciſſim res teſtata non arguit ipſum teſtimonium, ſed authoritatem teſtis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ARTIS LOGICÆ
Ad Petri Rami methodum concinnatæ,
Liber Secundus.
De Argumentorum diſpoſitione.

CAP. I.
Quid ſit argumentorum diſpoſitio?

ADhuc prima artis Logicæ pars fuit in argumentorum inventione: pars altera ſequitur in eorum diſpoſitione.

Quemadmodum Grammaticæ pars prima eſt de ſingulis vocibus, ſecunda de ſyntaxi earum; ſic Logicæ pars prima de argumentis inveniendis fuit, ſecunda eſt de diſponendis, i. e. quæ doceat argumenta rectè diſponere: ita diſpoſitio quaſi ſyntaxis quædam argumentorum eſt; non tamen ad bene judicandum duntaxat, ut vult *Ramus*, quod nimis anguſtum eſt, ſed ad bene ratiocinandum, qui finis eſt Logicæ generalis, ad quem unum finem omnia artis præcepta referenda ſunt. Iis itaque non aſſentior, qui judicium ſecundam eſſe partem Logicæ volunt: cùm ipſorum ſententia judicium ſit ſecundæ hujus partis nempe diſpoſitionis finis & fructus: non poteſt autem res eadem eſſe finis & id cujus eſt finis, fructus quod effectum eſt & ejus fructus cauſa, quæ diſpoſitio eſt. At inquiunt, judicium ut doctrina eſt pars Logicæ; finis eſt ut habitus bene judicandi. Immo verò inquam, diſpoſitionis doctrina ſuam operam confert non ſolùm ad bene judicandum, ſed ad bene ratiocinandum; judicium autem & diſpoſitionem pro eodem non dixerim cum *Ramo*: ſi enim certa, ut ipſe *Ramus* ait, diſpoſitionis regula unumquodque judicatur, diſpoſitio utique ac judicium ſi idem erunt, idem erit & regula, & id cujus regula eſt: doctrina deinde judicii docet nihil aliud quàm bene judicare; doctrina diſpoſitionis pro ſua diſponendi parte, etiam bene ratiocinari: ſive id ſit intelligere, ſive judicare, ſive diſputare, ſive meminiſſe. Certa enim diſpoſitionis regula unumquodque munus ratiocinandi excolitur.

Cum itaque ſimplicem argumentorum inter ſe affectionem aliquid per ſe conferre ad judicium rectumque ratiocinium initio propoſuerim, nunc eorum diſpoſitionem aliquanto plus, adeoque clarius ad idem conducere propono.

Prius autem quàm ad partes diſpoſitionis accedimus, generalis quædam diſpoſitionis affectio, quæ *Crypſis* dicitur, attingenda eſt; ut quæ ad omnes ſpecies diſpoſitionis communiter pertineat. Crypſis autem ſive occultatio iſta, eſt triplex; diſpoſitarum ſcilicet partium vel defectus, vel redundantia, vel inverſio. Quod itaque ſemel hic monendum eſt, ſiqua propter has crypſes dubitatio contingit, explenda quæ deſunt, amputanda quæ ſuperſunt, & pars quæque in ſuum reſtituenda eſt locum.

CAP. II.
De Axiomatis affirmatione & negatione.

D*Iſpoſitio eſt axiomatica vel dianoetica.*

Axioma eſt diſpoſitio argumenti cum argumento, qua eſſe aliquid aut non eſſe indicatur.

Axioma ſæpe *Ariſtoteli* ſignificat propoſitionem ſive ſententiam ita claram, ut quaſi digna ſit cui propter ſe fides habeatur. Aliàs axioma & propoſitionem ſive ſententiam quamlibet pro eodem is habet: & rectè quidem: ut enim ſententia

tentia à ſentio, i. e. exiſtimo vel arbitror, ita axioma à verbo *Græco* quod idem ſignificat, derivatur. Atque hujus vocis generalem hanc ſignificationem apud veteres Dialecticos receptam fuiſſe, ex *Cicerone*, *Plutarcho*, *Laertio*, *Gellio*, *Galeno lib.* 16. *c.* 8. conſtat.

Latinè *enuntiatum*, *enuntiatio*; *pronuntiatum*, *pronuntiatio*; *effatum* Varroni profatum, & proloquium, apud Gellium lib. 16. id eſt ſententia in qua nihil deſideratur. Ex *Græco* etiam *oratio* & *propoſitio* dicitur.

Cur ergo, inquis, Græcanica, & hæc præ aliis, vox placita eſt? Quia, inquam, commodiſſima. Nam *oratio* & *ſententia* voces latiores ſunt; ideóque Græci qui λόγον ſive *rationem* vocant, addunt ferè *primam*, *breviſſimam* aut *enuntiativam*. Deinde *propoſitio* ambigua vox eſt; ſignificat enim nunc priorem partem plenæ comparationis, nunc primam partem ſyllogiſmi. Latina autem illa, *enuntiatum*, *enuntiatio*, &c. orationis exterioris videntur magis quàm rationis interioris eſſe: cùm diſpoſitio hæc Logica rationis omnino ſit tam mente conceptæ quàm ore prolatæ; útque voces ſymbola ſunt & notæ ſimplicium notionum, ita enuntiatum videtur eſſe ſymbolum axiomatis mente concepti. Sic tamen retineri poſſunt voces Latinæ *enuntiatum*, *enuntiatio*, &c. ſi diſtinguimus cum *Ariſtotele* ſermonem in exteriorem, qui ore profertur; & interiorem, qui mente ſolùm concipitur.

Genus autem axiomatis rectè ſtatuitur diſpoſitio, non judicium, quod ut ſupra retuli, diſpoſitionis effectum eſt, & hic quidem ſpecialiter quo aliquid eſſe aut non eſſe judicatur.

Argumentum autem cum argumento eſt id quod arguit cum eo quod arguitur.

Finis diſpoſitionis eſt, ut per eam eſſe aliquid aut non eſſe indicetur, ſive ut aliquid de aliquo dicatur aut non dicatur. Hinc illud *Ariſtot.* Phil. Θ. 10. *eſſe eſt componi, & unum eſſe; non eſſe autem eſt non componi, ſed plura eſſe.* Et ſimplicia quidem argumenta per ſe conſiderata ſignificant aliquid; non autem eſſe, aut non eſſe aliquid, niſi diſpoſita. Solo autem modo indicativo eſſe aliquid aut non eſſe indicatur; non reliquis, niſi ad indicativum reductis: ut, *abi*, i. e. jubeo te abire. *Fiat voluntas tua*, i. e. precamur ut fiat. *Utinam diſſolverer*, i. e. cupio diſſolvi. *Quid eſt Dialectica*, i. e. quæro quid ſit.

Cùm autem in axiomate argumentum cum argumento diſponatur, horúmque unum neceſſe ſit antecedere, alterum ſequi; hinc partes axiomatis (*Ariſtot. terminos* vocat) duæ ſunt, antecedens & conſequens: illa vulgò minor terminus, ſive ſubjectum, hæc terminus major ſeu prædicatum nominatur; quia id continet, quod de ſubjecto prædicatur ſive dicitur. Verùm hæc nomina anguſtiora ſunt, quàm illa, ut infra patebit.

Axiomatis affectio communis eſt crypſis illa triplex, de qua deque ejus triplici medela capite ſuperiore diximus: defectus, cùm pars aliqua deeſt; ut, *exceſſit*, *erupit*, *evaſit*; *Catilina* ſcilicet vel quis alius; pluit, *tonat*; Deus nempe vel cœlum. Redundantia, quæ & amplificatio dicitur, eſt, cùm argumentum ejúſque ſynonymum ponitur; aut ad id illuſtrandum quidvis aliud: prioris exemplum eſt, *Logica* ſive Dialectica eſt *ars bene ratiocinandi*: poſterioris eſt hoc,

Livor iners vitium mores non exit in altos.

Inverſio eſt, cùm antecedentis loco ponitur conſequens: ut, *quaſtus magnus eſt pietas cum animo ſua ſorte contento*, i. e. pietas cum animo ſua ſorte contento eſt magnus quæſtus.

Duæ ſunt reliquæ axiomatis affectiones; quarum altera ex diſpoſitione oritur, altera ad judicium pertinet. Nam intellectus cùm diſponit argumenta, vel componit ea inter ſe, vel dividit: compoſitio autem illa & diviſio nihil aliud ſunt quàm affirmatio & negatio. Cùm verò de diſpoſitione illa judicium fert, judicat eam vel veram eſſe vel falſam. Quemadmodum autem diſpoſitio eſt prior judicio, ſic eſſe & non eſſe prius quiddam eſt & ſimplicius quàm affirmare & negare, & utrumque hoc quàm verum aut falſum judicare.

Axioma igitur eſt affirmatum aut negatum.

Duplex eſt hic modus enuntiandi, non duæ ſunt ſpecies enuntiati ſive axiomatis: contradictione enim idem axioma affirmatur & negatur: ſed affirmatio & negatio enuntiationis, i. e. enuntiandi ſpecies ſunt, non enuntiati; nam & affirmatio & negatio dici poteſt enuntiatio, enuntiatum verò nequaquam; axiomatis igitur utraque eſt affectio, non axioma.

Axioma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Axioma affirmatum eſt quando vinculum ejus affirmatur: negatum, quando negatur. Vinculum n. axiomatis forma eſt; vinculi vi axiomatis materia diſponitur & quaſi animatur; vinculo affirmato aut negato, axioma ipſum affirmatur aut negatur: affirmatio itaque & negatio ſunt vinculi affectiones, adeóque axiomatis ejúſque ſpecierum. Vinculum autem eſt vel verbum vel grammatica conjunctio, ut poſtmodum patebit, cùm axioma in ſpecies dividetur.

Affirmatio autem hæc & negatio nihil aliud eſt, ut ſuprà diximus, quàm compoſitio & diviſio: affirmatur enim axioma, cùm ejus conſequens per affirmationem vinculi cum antecedente componitur; negatur, cùm negato vinculo, conſequens ab antecedente dividitur. Negatio igitur axiomatica non eſt, quemadmodum erat topica non ens, ſed entis tantummodo ab ente diviſio.

Hinc naſcitur axiomatum contradictio, quando idem axioma affirmatur & negatur.

CAP. III.

De vero & falſo.

AXioma deinde eſt verum aut falſum.

Hoc ſcilicet ex affirmatione & negatione fit judicium: cùm enim affirmantur quæ affirmanda ſunt, & negantur quæ neganda, axiomata judicantur vera; & contrà. Unde *Ariſt.* de Interpret. 1. *in compoſitione & diviſione eſt verum aut falſum.* Falſum autem non docetur hoc modo in arte, ſed judicatur: nam enuntiatio falſa non minus axioma eſt, quàm vera, eadem enim utrobique diſpoſitio eſt: non idem de ſyllogiſmo ac methodo dici poterit.

Axioma verum eſt, quando pronuntiat uti res eſt: falſum, contrà.

Sic enim *Plato*, in Cratylo. Ad judicium itaque faciendum, non modò artis documenta, ſed etiam rerum ipſarum cognitio requiritur; quia res ipſa veritatis norma & menſura eſt.

Axioma verum eſt contingens aut neceſſarium. Contingens, quando ſic verum eſt, ut aliquando falſum eſſe poſſit. Ut, audentes fortuna juvat.

Itaque veritatis hujus contingentis judicium, opinio dicitur. Quæ præteritorum & præſentium homini certa eſſe poteſt, futurorum per naturam non admodum poteſt. Deo autem etſi tempora omnia præſentia non ſunt, ut vulgò receptum eſt, præſentia enim mutare poteſt, præterita non item; opinio tamen in Deum non cadit, quia per cauſas æque omnia cognoſcit.

De contingentibus autem, præteritis etiam, & præſentibus humanum judicium certa quidem opinio dicitur, non tamen ſcientia: ea enim ex argumentis, quorum eſt immutabilis affectio, oritur; cujuſmodi in contingenti axiomate non diſponuntur. Neque idcirco non eſt opinio præteritorum & præſentium, quòd manifeſta ſunt, immo tum maximè opinari contingentia dicimur; nam dubia ſi ſunt, ſive contingentia ſive neceſſaria, ne opinamur quidem, ſed dubitamus: & neceſſaria tametſi ſunt atque certiſſima, ſi cauſam neſcimus, etiam ea duntaxat opinamur.

At, inquies, præterita & præſentia non ſunt contingentia, ſed neceſſaria, quia ſunt immutabilia; nam neque factum infectum fieri poteſt; & quicquid eſt, quandiu eſt, neceſſe eſt eſſe. Reſpondendum, neceſſe quidem eſſe, ut quod fuit, fuerit, & quod jam eſt, ſit; nec tamen ſequi, ut quod fuit vel eſt, ſit propriè neceſſarium. In axiomate enim contingenti, præterito, vel præſenti quæ videtur eſſe neceſſitas, abſoluta non eſt, neque ex rerum diſpoſitarum natura, ſed ex conditione duntaxat & lege contradictionis pendet: dum enim aliquid eſt, non eſſe non poteſt; neque dum verum eſt, eſſe falſum: & tamen quod nunc verum eſt, fieri poteſt ut aliquando falſum fuerit, aut futurum ſit. Idem de futuris dicendum; ſiquid futurum certò eſt, id neceſſe eſt fore quidem verum (omne n. axioma verum eſt aut falſum) non tamen neceſſarium. Id niſi teneatur, omne contingens futurum erit neceſſarium, quod implicat contradictionem. Hoc etiam monendum, futura quidem ipſa neque vera eſſe neque falſa, neque contingentia, neque neceſſaria, nondum n. ſunt, ſed affirmatio ſolùm de iis aut negatio in futurum, déque præteritis eodem modo ſentiendum.

Axioma eſt neceſſarium, quando ſemper verum eſt, nec falſum poteſt eſſe.

Nec ſupervacua poſterior hæc clauſula eſt: ſemper n. eſſe verum etiam contingens poteſt; neceſſarium autem non modò ſemper eſt verum, ſed falſum eſſe non poteſt. Sic etiam *Ariſtot. Poſt.* 1. 26.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Contrà, quod ſemper falſum eſt, nec verum poteſt eſſe, axioma impoſſibile dicitur. Sic etiam *Ariſtot.* Phil. δ. 12.

Hæc autem immutabilitas veritatis in neceſſario, & falſitatis in impoſſibili, ab argumentorum quæ in iis diſponuntur vel ſumma conſenſione, vel infeſta ſemper diſſenſione pendet. Pari ratione mutabilitas veri aut falſi in contingenti & poſſibili ex levi argumentorum in iis diſpoſitorum conſenſione aut diſſidio perſpicitur.

Ex quo doctrina illa quatuor formularum modalium, *neceſſe eſt, impoſſibile eſt, poſſibile eſt, contingens eſt,* quàm inutiliter ab *Ariſtot.* introducta ſit, facile appareat: ut, *neceſſe eſt hominem eſſe animal*; *impoſſibile eſt hominem eſſe equum*; *poſſibile eſt Socratem eſſe divitem*; *contingens eſt Socratem eſſe doctum.* Hæ quatuor modales diſpoſitionem purarum enuntiationum quodammodo afficiunt: pura eſt, *omnis homo eſt animal*; modalis, *neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal:* hic *omnem hominem eſſe animal,* licet inverſo ordine, ſubjectum eſt enuntiationis modalis; modus *neceſſe* eſt prædicatum. Verùm quid attinet quomodo partes axiomatis inter ſe affectæ ſint, ſignis aut modis exprimere, cùm id ex argumentis ipſis in eo diſpoſitis poſſit rectius judicari, & ad hos modos alii complures, *facile, difficile, honeſtum, turpe,* &c. Non inutiliùs poſſint adjungi?

Equidem ſecundarias, quas vocant modales, primariis hiſce potiores exiſtimem: quibus vulgò dividuntur enuntiationes in *excluſivas,* quarum notæ ſunt *ſolus, tantùm, duntaxat,* &c. ut, *ſola fides juſtificat: exceptivas,* quarum notæ ſunt *præter, præterquam, niſi,* &c. Ut, *nemo præter te ſapit:* & *reſtrictivas,* quarum notæ ſunt *qua, quatenus, quoad, ſecundum, quid,* &c. Ut, *homo qua animal, ſentit.* Et excluſiva quidem eſt vel ſubjecti vel prædicati: ſubjecti, quæ notâ excluſivâ præpoſitâ, excludit omnia ſubjecta alia à prædicato. Sed fruſtra hanc regulam ratio dictarit, ſi Logicis quibuſdam modernis, & nominatim *Keckermanno* licebit, eam ſtatim, conflato ad id ipſum canone, funditus evertere. *Excluſiva,* inquit, *ſubjecti non excludit concomitantia:* ut, *ſolus pater eſt verus Deus. Hic* inquit, *non excluditur concomitans, filius, & ſpiritus ſanctus.* At quis non videt ſubornatum hunc canonem, ad locum illum luculentiſſimum *Joan.* 17. 3. ludificandum? Haud paulò utilior eſt canon ille reſtrictivæ enuntiationis, quem tradit l. 2. c. 4. (reſtrictiva autem eſt quæ oſtendit quatenus ſubjectum prædicato convenit) *prædicatum,* inquit, *contradictorium nulla limitatione ſubjecto conciliatur*; ex *Ariſtot.* 2. *Top.* c. ult. ſect. 4. Quid evidentius dici potuit? & tamen reperti ſunt qui interpoſitis quibuſdam diſtinctiunculis, *accidens poſſe exiſtere ſine ſubjecto* (quod repugnat) *in cæna Domini* contendant: deinde, qui ſimilib. confictis diſtinctiunculis, *humanam naturam Chriſti adeoque corpus infinitum eſſe* diſputantes, parem contradictionem committant. Sed omiſſis Theologorum paradoxis, ad præcepta Logica redeamus.

Axioma neceſſarium affirmatum appellatur κατὰ παντὸς *de omni.*

Id eſt, cum conſequens ſive prædicatum, ut vocant, axiomatis, de omni & toto antecedente ſive ſubjecto ſemper verum eſt. Sic etiam *Ariſtot.* 1. prior. 1. & poſt. 1. 4 & hoc etiam nonnunquam καθόλȣ, i. e. *de toto,* vocat, *Poſt.* 2. 13.

Axiomata artium ſic κατὰ παντὸς *eſſe debent,*

Nempe de omnia & de toto vera, non falſa; neceſſaria, non fortuita, alioqui non ſcientiam pariunt, ſed opinionem; affirmata denique, non negata: affirmatum enim eſt firmum, certum, breviſſimum; negatum verò eſt vagum, incertum, infinitum, nihilque docet: ut ſi quis definiret Logicam, non eſſe artem bene loquendi, non doceret quid Logica ſit, ſed quid non ſit; eáque definitio omnib. artibus præter Grammaticam æque ac Logicæ conveniret. Nonnulli addunt ex hac lege, axiomata artium debere etiam eſſe generalia. Verùm hæc regula non tantum de omni eſt, ſed de toto: & multa in artibus præcepta ſpecialibus de rebus occurrunt, ut in *Theologia,* de *Chriſto*; in *Aſtronomia* de ſole & luna reliquiſque planetis: in aliis artibus hujuſmodi alia, in quibus, cùm ſint ſpecialia, etſi κατὰ παντὸς dici non poſſunt, καθόλȣ tamen poſſunt, quod ſatis eſt. Quòd ſi quis objicit, ne in generalibus quidem præcepta artium κατὰ παντὸς eſſe poſſe, propter exceptionum multitudinem, ut in Grammatica videre eſt; reſpondendum eſt, anomalium analogiæ conjunctam, κατὰ παντὸς inſtar eſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Sed præcepta artium homogenea etiam & reciproca eſſe debent.

Axioma homogeneum eſt, quando partes ſunt eſſentiales inter ſe.

i. e. Vel abſolute, ut forma formato, genus ſpeciei, membra integro, definitio definito; vel modo quodam, ut ſubjectum proprio adjuncto.

Id appellatur καθ' αὐτὸ *per ſe.*

Idcirco etiam partes axiomatis eſſentiales inter ſe eſſe debent, ut præceptum artis eſſe ſcientificum poſſit: accidentis enim, ut teſtatur *Ariſtoteles*, nulla eſt ſcientia; nulla niſi per eſſentiam & cauſam: idem, τὰ καθ' αὐτὸ, & τὰ συμβεβηκότα, i. e. *accidentia*, opponit, *Poſt.* 1. 4. Itaque non ſatis eſt, partes eſſe inter ſe conſentaneas, ſed eſſentiales: quod cùm ex argumentorum inter ſe ſumma conſenſione oriatur, ex qua neceſſarium quoque axioma eſſe ortum ſupradiximus, non video quid per hanc regulam καθ' αὐτὸ ad ſuperiorem illam κατὰ παντὸς quod magni ſit momenti, accedat; cùm nullum axioma neceſſarium eſſe queat, quin ejus partes inter ſe ſint etiam eſſentiales. Neque verò putem hîc præcipi, ne quid heterogeneum ſive alienum in arte doceatur; neque enim huc pertinet diſpoſitio præcepti cum præcepto, ſed argumenti ſolùm cum argumento, quæ axiomatis doctrina eſt, & ex homogenei definitione ipſa ejúſque exemplis perſpicitur.

Axioma reciprocum eſt, quando conſequens ſemper verum eſt de antecedente, non ſolùm omni & per ſe, ſed etiam reciprocè.

Ut homo eſt animal rationale: numerus eſt par vel impar. Lupus eſt natus ad ululandum. Id appellatur καθόλȣ πρῶτον, de toto primum. Nempe quia de nullo prius dicitur; ideóque proximum eſt & immediatum, proprium & æquale; unóque verbo, reciprocum: ut riſibile de homine: omnis enim homo eſt riſibilis; & reciprocè, omne riſibile eſt homo. Hæc regula niſi obſervetur, vitari tautologia in artibus non poteſt. Tum enim non reciprocatur axioma, cùm antecedens conſequenti non eſt æquale, aut contra; ſed vel ſpeciale alicui generi, vel generale alicui ſpeciei attribuitur: generale autem de ſpecie non dicitur primò; prius enim dicitur de genere. Cum autem id quod generis eſt, ſpeciei attribuitur, idem in reliquis ſpeciebus neceſſario eſt repetendum, quod in genere ſemel dictum oportuit. Ad hanc itaque regulam pertinet præceptum artis illud nobile γενικὰ γενικῶς, *generalia generaliter* & ſemel docenda ſunt. Hæc lex brevitati, brevitas autem intelligentiæ & memoriæ conſulit.

Atque hæ tres ſunt leges documentorum artium propriorum. Prima κατὰ παντὸς, lex veritatis; propterea quòd neceſſariam affirmati axiomatis veritatem ex conſentanea partium affectione poſtulat. Secunda καθ' αὐτὸ, lex juſtitiæ; quia juſtitiam requirit in eſſentiali partium cognatione. Peccant ergo in hanc legem, qui Rhetoricam in inventionem, diſpoſitionem, memoriam, &c. diſtribuunt, cùm Rhetoricæ partes attribuant, quæ Dialecticæ propriæ ſunt. Tertia καθόλȣ πρῶτον, lex ſapientiæ meritò dici poſſit; cùm quia ejus judicium veriſſima ſcientia eſt, ut poſtea dicetur, tum quia vitia ſapientiæ contraria prohibet, inæqualitatem ſive inconvenientiam antecedentis cùm conſequente & tautologiam.

Dices, duas illas priores leges comprehendi ſub hac tertia: & hoc fatendum quidem eſt: veruntamen ut trigonum tetragonus & tetragonum pentagonus comprehendit, neque idcirco tamen diſtinctæ figuræ non ſunt; ita hæ leges etiamſi poſterior quæquæ priorem comprehendit, erant tamen perſpicuitatis cauſa diſtinguendæ.

Atque hujuſmodi axiomatum ita reciprocorum judicium veriſſima & prima ſcientia eſt. Prima quia principiorum eſt, quæ per ſe indemonſtrabilia, ſuáque luce manifeſtiſſima ſunt, neque ſyllogiſmi aut ullius argumenti clarioris lucem ad ſcientiam faciendam deſiderant: quæ inde veriſſima quoque ſit neceſſe eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

CAP. IV.

De Axiomate ſimplici.

A*Tque hæc de communibus axiomatis affectionibus; ſpecies ſequuntur.*
Axioma eſt ſimplex aut compoſitum.

Sic etiam *Ariſtot.* de interpret. 1. 5. Vulgò propoſitio dividitur in categori-
cam & hypotheticam, eodem ſenſu. Sed categorica affirmatam duntaxat propo-
ſitionem ſimplicem comprehendit, quæ ſcilicet de ſubjecto κατηγορεῖται, i. e.
prædicatur.

Axioma ſimplex eſt, quod verbi vinculo continetur.

Cùm enim vinculum, ut ſupradiximus, axiomatis forma & quaſi anima ſit,
hinc efficitur, quemadmodum duæ ſunt ſpecies vinculorum, verbum & con-
junctio, illud ſimplicis axiomatis, hoc compoſiti, ut axioma quoque ex iſta di-
ſtributione vinculi, in oppoſitas formas ſive ſpecies dividatur. Vinculum au-
tem ſimplicis axiomatis, non ſolum eſt verbum ſubſtantivum, quod dicitur, ſed
quodvis verbum actionem aut paſſionem ſignificans, vinculi, in ſe vim incluſam
habet; & vel totum conſequens vel pars conſequentis eſt; ut, *Socrates* ſcribit.
Nam quod nonnulli putant, verbum omne in ſubſtantivum & participium re-
ſolvi oportere, ut ea ratione verbum ſubſtantivum eſſe vinculum appareat, ſci-
licet, *Socrates* eſt ſcribens; id ſæpe ineptiſſimum eſſe reperietur. Ut ſiquis hoc,
Socrates docetur, ſic ſolvat, *Socrates* eſt doctus: hoc enim aliud longe eſt. Quid-
quod etiam verbum ſubſtantivum nonnunquam & vinculum & totum conſe-
quens includit; ut, *Socrates* eſt; Mortui non ſunt, i. e. non exiſtunt. Quodſi
in uno ſimplici axiomate plura verba occurrunt, ut, Imparia ſunt comparata,
quorum quantitas non eſt una, ſciendum eſt illud verbum axiomatis vinculum
eſſe, quod Grammatici vocant principale.

Id ſi affirmatur, axioma ſimplex eſt affirmatum; ſi negatur, negatum.

Negatur autem, ſi negationis nota verbum illud præcedit: Nam ſi ſequitur,
negatum non eſt, ſed affirmatum: ut *Socrates* eſt leo non neceſſarió, affirmatum
eſt, quia negationis nota ſequitur verbum; nec totum conſequens negatur, ſed
modus.

Negationis autem notæ non ſolùm ſunt adverbia negandi, ſed etiam particu-
læ excluſivæ (cujuſmodi ſunt *unicus* & *ſolus*) & verba diſſenſionem vel diffe-
rentiam ſignificantia; ut, *differre*, *opponi*, &c.

Exempla nunc videamus. Ignis urit; ignis eſt calidus; ignis eſt non aqua.
Hîc *ignis* eſt antecedens, *urit* conſequens.

*Atque hîc eſt prima inventarum rerum diſpoſitio, cauſæ cum effecto, ut in primo ex-
emplo; ſubjecti cum adjuncto, ut in ſecundo; diſſentanei cum diſſentaneo, ut in tertio.*

*Quo modo argumenta qualibet inter ſe affecta enuntiari poſſunt, conſentanea quidem
affirmando, diſſentanea negando.* Exceptis plenis comparationibus, in quibus duo
planè diſtincta axiomata ſunt, propoſitio, & redditio. Nam diſtributiones, quas
etiam excipit *Ramus*, ut, Argumentum eſt artificiale aut inartificiale, axiomate
ſimplici enuntiari poſſunt, ut infra docebitur: poſſunt & diverſa, quæ excipiunt
alii, ſi ſic enuntias, Aliquis facundus non eſt formoſus: & contraria; ut, virtus
non eſt vitium, *&c.*

Axioma ſimplex eſt generale aut ſpeciale.

Hæc diſtributio eſt ſimplicis axiomatis ex adjuncta quantitate, quæ modos,
non ſpecies conſtituit. In axiomate autem compoſito, quantitatis nulla ratio
habetur, ſed tantum vinculi, ut infra dicemus.

*Axioma generale eſt, quando commune conſequens attribuitur generaliter communi
antecedenti.*

Vulgò etiam vocatur *univerſale.* Generaliter autem conſequens antecedenti
attribuitur, quando omni totique ſive univerſo antecedenti attribuitur, omni-
búſque iis, quæ ſub ejus ſignificatione continentur. Ad axioma igitur generale,
tria hæc requiruntur; conſequens, & antecedens generale, & generalis attribu-
tio. Neque enim ex nota ſive ſigno univerſali definiendum fuit axioma gene-
rale; cùm & ſæpiſſime non adſit nota, & cùm adeſt, non cauſa ſed ſignum tan-
tummodo ſit axioma eſſe generale. Indefinita igitur, quæ vulgò vocant, etſi
notam non habent generalem, generalia tamen ſunt; ut definitiones & reliqua
artium præcepta, quæ nemo generalia eſſe inficiabitur; nec notam tamen gene-

ralem

ralem præfixam habent. Notæ axiomatis generalis tam affirmati quàm negati hæ ſunt: *omnis, nullus; ſemper, nunquam; ubique, nuſquam,* &c.

Atque hîc contradictio non ſemper dividit verum & falſum; ſed contingentium utraque pars falſa poteſt eſſe: ut,

Omnis *in urbe locus bajis prælucet amœnis.*
Nullus *in urbe locus bajis prælucet amœnis.*

Itèm non contingentium.

Ut, omne animal eſt rationale; nullum animal eſt rationale. Hæc enim non contingentia ſunt, ſed potius abſurda; quia conſequens ſpeciale antecedenti generali generaliter attribuitur. Falſa igitur pars utraque generalis contradictionis eſſe poteſt, vera eſſe non poteſt; falſitas quippe multiplex, veritas una eſt.

Axioma ſpeciale eſt, quando conſequens non omni antecedenti attribuitur.

Speciale dicitur, quia de ſpecie aliqua enuntiatur. Atque ut in generali axiomate conſequens generaliter, ſive omni & univerſo antecedenti; ita in ſpeciali ſpecialiter, ſive non omni attribuitur.

In hoc axiomate contradictio ſemper dividit verum à falſo.

Id eſt ſpecialis contradictionis pars una ſemper vera, pars altera ſemper eſt falſa.

Axioma ſpeciale eſt particulare aut proprium.

Particulare, quando conſequens commune antecedenti particulariter attribuitur.

Ex axioma ſpeciale quia de ſpecie aliqua, licet ea quidem incerta & indefinita, enuntiatur: particulariter autem conſequens attribuitur, quando non univerſo antecedenti, ſed ejus alicui parti attribuitur. Attributionis autem particularis notæ ſive ſigna ſunt, *quidam, aliquis, aliquando, alicubi*; & negationes generalium, *nonnulli, nonnunquam, non ſemper, non omnis,* &c. quæ particulari æquipollent. Commune autem conſequens debet eſſe; ex illa regula, Conſequens nunquam minus eſt antecedente, ſed ſemper vel majus eo vel ſaltem æquale. Unde *Ariſtoteles,* prior. I. 28. negat *ſingulare de alio prædicari.*

Sequitur nunc contradictio particularium.

Huic autem axiomati generaliter contradicitur.

Aliquid ignoſcendum eſt; nihil ignoſcendum eſt: aliqua clementia non eſt laudanda; omnis clementia eſt laudanda. Hîc particulari affirmato, generale negatum; & particulari negato, generale affirmatum opponitur. Quodſi utraque pars particularis eſt, non modo nulla eſt axiomatum contradictio, ſed ne oppoſitio quidem. *Ut,* Quidam homo eſt doctus, quidam homo non eſt doctus. Non enim eidem ſubjecto attribuuntur, quæ lex eſt oppoſitorum. Pars igitur utraque vera eſſe poteſt; ſicuti etiam cùm utraque affirmata eſt vel negata: ut, Omnis homo eſt rationalis, quidam homo eſt rationalis: nullus homo eſt irrationalis, quidam homo non eſt irrationalis. In his non modo contradictio nulla, ſed conſenſio ſumma eſt, generis nempe & ſpeciei.

Axioma proprium (quod alii ſingulare vocant) *eſt, quando conſequens antecedenti proprio attribuitur.* Antecedens autem Logicè proprium dicitur quando rem vel perſonam ſingularem deſignat; ſive proprio nomine exprimatur, ſive non: qualia ſunt etiam demonſtrativa; ut, *hic homo.* Secundò, quæ per ſynecdochen generis dicuntur; ut Poëta pro *Homero* aut *Virgilio,* Philoſophus pro *Ariſtotele* aut *Platone* & ſimilia. Ad conſequens autem hujus axiomatis quod attinet, id vel commune eſſe poteſt vel proprium.

Proprii contradictio eſt quando utraque pars eſt propria: in quo diſcrepat à particulari, cujus pars altera duntaxat particularis eſſe debet; conſentit cum generali, cujus pars utraque generalis; ut, *Fabulla eſt bella:* cujus negatio & contradictio eſt, *Fabulla non eſt bella.* Atque hæc de axiomate ſimplici.

APPENDIX.

AD has axiomatis ſimplicis affectiones addunt *Ariſtotelici* æquipollentiam & converſionem.

Æquipollentia definitur, *enuntiationum verbis diſcrepantium convenientia re atque ſenſu:* ſic *aliquis homo eſt doctus,* &, *non omnis homo eſt doctus,* idem valent, & ſimilia, ut ſuprà in notis eſt dictum. Æquipollentia itaque cum in verbis duntaxat, nôn in rebus, poſita ſit, ad Grammaticam vel ad Rhetoricam & verborum copiam remittenda eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Converſio eſt prædicati unius enuntiationis in locum ſubjecti tranſpoſitio ad probandam alteram enuntiationem, quæ ex ea tranſpoſitione ſive converſione efficitur. Ea triplex affertur; ſimplex, per accidens, & per contrapoſitionem. Simplex, quæ fit manente eadem enuntiationis & quantitate & qualitate: fitque etiam tripliciter; in univerſali negante; ut, *nullus homo eſt lapis, ergo nullus lapis eſt homo*: in particulari affirmante; ut, *aliquis homo eſt albus, ergo aliquod album eſt homo*: in affirmante denique univerſali & neceſſaria; ut, *omnis homo eſt riſibilis, ergo omne riſibile eſt homo.* Et hæc eſt una omnium converſionum veriſſima, quæ & *recipocratio* dicitur, proprii ſcilicet cum ſuo ſubjecto, definiti cum ſua definitione.

Converſio per accidens mutat enuntiationis quantitatem; univerſalem ſcilicet affirmantem in particularem: ut, *omnis homo eſt animal, ergo quoddam animal eſt homo.* Per accidens hanc dici volunt, quia aliud prius ſequitur, nempe, *quidam homo eſt animal*, ex quo hoc deinde, ſimplici converſione, *ergo quoddam animal eſt homo.*

Converſio per contrapoſitionem mutat enuntiationis qualitatem; univerſalem ſcilicet affirmantem in negantem: vel, in qua loco ſubjecti & prædicati, ponitur utriuſque converſi contradictio: ut, *omnis homo eſt rationalis; ergo quodcunque non eſt rationale, non eſt homo: omne mortale eſt genitum; ergo quod non eſt genitum, non eſt mortale; vel, quod eſt non genitum, eſt non mortale: admittendi ad ſacramenta, habent pœnitentiam & fidem; ergo qui hæc non habent, non ſunt admittendi.* Tres hoſce modos converſionum ex *Ariſtot.* petunt: duos priores ex 1. Prior. c. 2. tertium ex 2. Top. c. 1. ſyllogiſticæ reductionis gratia, cujus inutiliter infra oſtendetur, ab ipſo inventos.

Converſione autem hac ne decipiamur fortè, neque enim fidiſſima eſt, cautiones quædam adhiberi ſolent: prima, ne termini ſint figurati; ut, *panis eſt corpus Chriſti.* Secunda, ne quid mutiletur; ut, *quidam cernit cæcum, ergo cæcus cernit quendam*: totum enim prædicatum non eſt *cæcum*, ſed *cernit cæcum*; ut etiam in hac; *omnis ſenex fuit puer, ergo quidem puer fuit ſenex*; non enim *puer*, ſed *fuit puer* totum prædicatum eſt; convertendum ergo, *quidam qui fuit puer, eſt ſenex.* Tertia, ut caſus obliqui à converſione facti, reddantur recti; ut, *aliqua arbor eſt in agro; ergo aliquod quod eſt in agro, eſt arbor*, non ſic, *ergo aliquis ager eſt in arbore.*

Sed, omiſſis iſtis cautionibus, expeditior via eſt, converſionem omnem ſi dubia ſit, tanquam ſophiſma petitionis principii rejicere; ut quæ ſine medio termino probare rem dubiam conetur: de quo ſophiſmate infra monebimus.

CAP. V.

De Axiomate copulato.

A*Xioma compoſitum eſt quod vinculo conjunctionis continetur.*
Hoc genus axiomatis *Ariſtoteles* totum prætermiſit. Vulgò *propoſitio hypothetica* vocatur; i. e. conditionalis; anguſtè nimis; cum ea vox compoſitis non omnibus conveniat, ut ſuo loco patebit. *Compoſitum* autem dicitur, quia ſententia eſt multiplex, quæ in plures reſolvi ſimplices poteſt: nec tamen dicendum eſt, ex ſimplicib. axiomatis componi, ſed ex argumentis, quæ conjunctionis vinculo compoſita, multiplicem ſententiam efficiunt: idcirco autem axioma componitur, quia argumenta in eo conjuncta conſentiunt & compoſitionem appetunt. Nulla autem hîc ratio habetur quantitatis, generale ſit an ſpeciale, ſed tantum compoſitionis. Ut autem verbum fuit vinculum ſimplicis, ita conjunctio eſt axiomatis compoſiti, ejúſque proinde forma & quaſi anima eſt.

Itaque à conjunctione affirmata vel negata, affirmatur vel negatur. Conjunctione non negata, negatum axioma non erit, etiamſi partes omnes erunt negatæ.

Contradictioniſque pars vera eſt, pars falſa. De qua vulgus Logicorum ſilet.
Enunciatum compoſitum eſt pro ſua conjunctione congregativum aut ſegregativum.

Con-

Congregativum eſt cujus partes tanquam ſimul veræ, conjunctione ſua congregantur. Conjunctione videlicet non ſolùm illa Grammatica verùm etiam ſententiarum quavis relatione. Cùm autem relatio iſta, ſive Grammatica ſive Logica, multiplex ſit, eſſentiæ, conſequentiæ ſive cauſæ, quantitatis, qualitatis, temporis, loci, relatio quidem eſſentiæ (cujus notæ ſunt *is qui, id quod*) & loci (cujus notæ ſunt *ubi, ibi*) ad ſimplicia axiomata referenda eſt; de reliquis ſuo loco.

Congregativum enuntiat omnia conſentanea affirmando, omnia diſſentanea negando. Hoc eſt, ſi unum conſentaneorum ſubjecto attribuatur, alterum quoque attribuitur; & contrà, uno negato, alterum negatur: ſi unum diſſentaneorum de ſubjecto affirmatur, alterum negatur; & contrà. Ita ſemper conſentanea ſimul hîc affirmanda vel neganda ſunt, diſſentanea non ſimul.

Congregativum verò eſt copulatum aut connexum. Copulatum, cujus conjunctio eſt copulativa. Ut Æneid. 1.

Unà Eurúſque Notúſque ruunt, crebérque procellis
Africus.

Hîc igitur negatio erit & contradictio, negatæ conjunctione; *non unà Eurúſque Notúſque ruunt*, &c. *Socrates & doctus erat & formoſus: Socrates non & doctus erat & formoſus.* Quòdſi hoc modo negaretur, *Socrates nec doctus erat nec formoſus* (qui modus contradictionis eſt adhibendus cùm omnes partes ſunt falſæ) contradictio non eſſet axiomatica; non enim vinculum negaretur, ſed partes: copulatio enim ſignificat utrumque ſimul verum eſſet, ejus negatio non utrumque; at hæc negatio neutrum: ac ſi dictum eſſe, *Socrates & non doctus & non formoſus erat*: deinde, in axiomate compoſito contradictionis pars una vera, altera eſt falſa; hîc autem utraque: hoc ergo axioma, *Socrates nec doctus erat nec formoſus*, eſt potius axioma copulatum affirmatum, cujus partes negantur. Copulati autem negatio per axioma etiam diſcretum fieri poteſt, cùm partes non omnes falſæ ſunt; ut infra intelligitur. Conjunctio denique hîc ſæpe non adeſt, ſed intelligitur.

Verum autem enuntiati copulati judicium pendet ex omnium partium veritate; falſum, ex una ſaltem parte falſa. Hoc eſt axioma copulatum judicatur eſſe verum, ſi omnes partes ſimul veræ ſunt; falſum, ſi vel una pars erit falſa. Idem tradit *Gellius, l.* 16. *c.* 8. In copulato enim axiomate, verias omnium partium ſpectatur, quia partes omnes abſolute enuntiantur tanquam ſimul veræ.

Huic generi affine eſt enuntiatum relatæ qualitatis, cujus conjunctio Logica potius eſt quàm Grammatica, nempe *ipſa relatio.*

Relata autem qualitas eſt plena ſimilitudo: ut notæ ipſæ teſtantur; *qualis, talis, quemadmodum, ſic.* Eclog. 3.

Tale tuum carmen nobis, divine poëta,
Quale ſopor feſſis in gramine. ———

Hîc copulatum judicium eſt tanquam diceretur, Sopor eſt feſſis gratus, & ſic tuum carmen nobis gratum eſt: cujus negatio, Non tale tuum carmen, quale ſopor, *&c.*

Ad hunc etiam locum pertinet relatio quantitatis in plenis comparationibus: quarum notæ ſunt, cùm à pari, *idem quod, tam quam, tanto quanto, tot quot, eò quò*; tum à majori, *non ſolùm, ſed etiam*; tum à minori, *non modò non, ſed ne* (quæ nota eſt copulati axiomatis affirmati, cujus partes negantur) *cùm tum.* Relatio autem hæc & qualitatis & quantitatis, ſi hypotheticè non abſolutè enuntiatur, ad connexum potius referenda eſt.

Relationes autem loci ad axioma ſimplex rectius referuntur, ut ſupra eſt dictum. Neque enim in hujuſmodi exemplo, *ubi amici ibi opes*, eſt copulatum judicium, ſed ſimplex & quidem generale; ſcilicet, omnem divitem amicos habere.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

CAP. VI.

De Axiomate connexo.

A*Xioma connexum eſt congregativum, cujus conjunctio eſt connexiva.*
Ut, ſi, niſi affirmativè. Idem enim valet *niſi*, quod *ſi non* : quo non totum axioma, ſed antecedens tantum negatur : ut *Æneid.* 2.

——— Si miſerum fortuna Sinonem
Finxit, vanum etiam mendacémque improba finget.

Cujus negatio eſt, negata conjunctione, *Non ſi miſerum fortuna Sinonem finxit, vanum etiam mendacémque improba finget.*

Conjunctio etiam hæc interdum negatur apertiùs, negando conſequentiam. Ut, non continuò, non illicò, non idcirco, non ideo : his enim formulis non conſequens axiomatis, id n. contradictionem non efficeret, ſed ipſa partium conſequentia quæ Logica conjunctio eſt apertius negatur : ut pro *Amer. Non continuò, ſi me in ſicariorum gregem contuli, ſicarius ſum.* De Fato : *Nec ſi omne enuntiatum verum eſt aut falſum, ſequitur illicò cauſas eſſe immutabiles.*

Affirmatio enim ſignificat, ſi ſit antecedens, etiam conſequens eſſe. Negatio itaque & contradictio ſtatuit, ſi ſit antecedens, non ideo conſequens eſſe.

Poteſt & connexo per axioma diſcretum contradici : ut, *quamvis omne enuntiatum ſit verum aut falſum, non tamen cauſæ ſunt immutabiles* ; quod ſequente capite liquebit.

Sed cùm judicabis connexum abſolute, i. e. per ſe ſuáque natura *verum eſſe, neceſſarium quoque judicabis : & intelliges hanc neceſſitatem ex neceſſaria partium connexione oriri, quæ ipſa poteſt eſſe vel in falſis partibus.*

Ut, ſi homo eſt leo, eſt etiam quadrupes, neceſſarium connexum eſt ; quia argumentorum, quæ hîc connectuntur, leonis ſcilicet & quadrupedis, connexio eſt neceſſaria, ſpeciei ſcilicet cum genere. Unde efficitur axioma generaliter verum ac proinde neceſſarium ; *omnis leo eſt quadrupes :* quod in connexo indicium eſt abſolutæ veritatis. Sic, ſi *Socrates eſt homo, eſt etiam animal*, abſolutè verum eſt & neceſſarium, quia omnis homo eſt animal : hujúſque connexi conſequens falſum eſſe non poteſt, niſi antecedens quoque falſum ſit, quod aliud ſignum eſt abſolutæ veritatis.

Quòd ſi conſequens falſum fuerit, falſum item eſt antecedens. *Si illud, hoc : ſi non hoc, ne illud quidem.* Atque ita, ut jam demonſtravimus, ſi connexio abſolute vera eſt, erit quoque neceſſaria : ſin ex conditione & pacto, ſine quo connexum per ſe ſuáque natura verum non eſſet, erit tantummodo contingens.

Quod ſi connexio ſit contingens, & pro ſua tantum probabilitate ponatur, judicium ejus tantum opinio fuerit.

Ut *Terent. Andr.*
Pamphile, ſi id facis, hodie poſtremum me vides.

Hoc eſt, ſi *Philumenam* uxorem ducis, ego hodie moriar : quod nemo ſequi exiſtimaverit, niſi hoc poſito, *Charinum*, qui hoc dicit, *Philumenam* perditiſſimè amare. Per ſe enim nulla eſt connexionis neceſſitas inter nuptias *Pamphili* & interitum *Charini*. Qui autem ex amoris vehementia ſic exiſtimabit, ejus judicium non erit ſcientia, ſed opinio.

Ut autem judicare poſſimus, quæ connexio ſit abſolutè vera, quæ non, ſpectanda argumenta ſunt, quæ in axiomate connectuntur, conſentiant inter ſe necne, & quo modo. Ut *ſi dies eſt, lux eſt*, connexum eſt neceſſarium, quia dies ſive ſol ortus eſt cauſa lucis. *Si dies eſt, Dio ambulat*, connexum eſt falſum aut contingens ; quia nulla eſt affectio abſolutè conſentanea inter diem & *Dionem*.

Connexo axiomati affinis eſt iſta conſequentiæ relatio : quæ à nonnullis, *relatio cauſæ* dicitur ; & axioma efficit, quod *Stoici cauſale* nominant ; *Laert.* in *Zenone :* quia nempe antecedens eſt cauſa conſequentis, adeóque vinculum ejus conjunctio cauſalis *cùm, quia, quoniam* ; quibus reſpondet *ideo* vel *etiam :* ut, *cùm Tullius ſit orator, eſt etiam peritus benè dicendi.* Quanquam autem relata iſta connexis affinia ſunt, non nihil tamen diſcrepant : in antecedente enim connexi quædam conditio eſt, in hoc relato nulla : connexum poteſt ex falſis partibus verum eſſe, relatum

hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

hoc ſive cauſale non poteſt eſſe verum, niſi antecedens verum fuerit: ut, *quia dies eſt, ſol eſt ſupra horizontem.*

Affinis eſt & relatio temporis axiomati connexo, ut ait ipſe *Ramus* infra *c.* 13. Relatio autem temporis has habet notas, *tum cùm, donec dum, quandiu tandiu*: ut apud *Ovid.* in epiſt.

Cùm Paris Oenone poterit ſpirare relicta
Ad fontem Xanthi verſa recurret aqua.

Sic, *Donec eris felix, multos numerabis amicos.*

Poteſt etiam connexum enuntiari ſine ulla non modò relationis, verùm etiam connexionis nota: ut, *poſita cauſa, ponitur effectum. Fac hoc, & vives.* Ovid. in epiſt. *ſume fidem & pharetram, fies manifeſtus Apollo.* Nonnunquam etiam duob. negativis: Cic. pro Milone, *non hoc fragile corpus humanum mente regitur, & non regitur mente univerſum mundi corpus.*

CAP. VII.

De Axiomate diſcreto.

Axioma ſegregativum eſt, cujus conjunctio eſt ſegregativa. Ideòque argumenta diſſentanea enuntiat.

Enuntiatum ſegregativum eſt diſcretum aut disjunctum.

Diſcretum, cujus conjunctio eſt diſcretiva. Diſcretum dicitur, quòd conjunctione illa ſegregativa diſcernuntur & ſegregantur, ea potiſſimum quæ leviter & ratione tantum diſſentiunt.

Itaque è diſſentaneis præcipuè diverſa enuntiat.

Præcipuè, quia diverſorum notæ, *non hoc, ſed illud,* ut ſuperiore libro dictum eſt, in diverſis nonnunquam ſolent oppoſitis inſervire. Ut autem diverſorum ita etiam diſcreti axiomatis doctrina diſtinctionib. duntaxat, non concluſionibus, idonea eſt; & à reliquis propterea Dialecticis, qui omnia ad ſyllogiſmum referunt, omiſſa. Sed rationis uſus quicunque in Logica prætermittendus non erat. Exempli gratia: *Tuſcul.* 5. *Quanquam ſenſu corporis judicentur, ad animum referri tamen.* Cujus negatio & contradictio eſt, *non quanquam corporis ſenſu judicentur, tamen ad animum referri*: vel, *quanquam ſenſu corporis judicentur, non tamen ad animum referri.* Nam *tamen* eſt hîc conjunctio præcipua. Quemadmodum autem copulati & connexi axiomatis negatio & contradictio diſcretum eſſe poteſt, ita viciſſim copulatum vel connexum diſcreti: ut, *quanquam culpa vacat, non tamen ſuſpicione caret*: cujus per copulatum contradictio eſt, *& culpa vacat, & ſuſpicione caret*; vel per connexum, *ſi culpa vacat, etiam ſuſpicione caret.*

Diſcretum enuntiatum judicatur eſſe verum & legitimum, ſi partes non ſolum veræ, ſed etiam diſcretæ ſint; falſum vel ridiculum contra.

Ut, *quanquam* Ulyſſes *formoſus erat, tamen non erat infacundus*, falſum eſt, quia antecedens eſt falſum. Sed ſi conſequens modò verum eſt, axioma verum erit, etiamſi antecedens verum eſſe tantummodo concedatur. Hoc autem, *quanquam Menelaus formoſus erat, tamen erat facundus*, non eſt diſcretum, ſed ne ſegregativum quidem: omnis enim ſegregativi axiomatis partes tanquam non ſimul veræ ſegregantur, hic verò tanquam ſimul veræ congregantur. *Quanquam* Ulyſſes *facundus erat, non tamen erat indiſertus*, eſt ridiculum, quia partes non ſunt diſcretæ ſed oppoſitæ.

CAP. VIII.

De Axiomate disjuncto.

Axioma disjunctum eſt axioma ſegregativum, cujus conjunctio eſt disjunctiva. Ut, *aut dies eſt, aut nox eſt. Aut vera eſt hæc enunciatio aut falſa.* Nam ut ex *Cicerone* citatur hoc exemplum, *omnis enuntiatio vera eſt aut falſa*, videtur eſſe diſtributio potius quàm disjunctio. Diſtributio autem quatenus de toto diviſo partes enuntiantur, axioma ſimplex & generale eſt, adeòque non compoſi-

tum nedum disjunctum. Neque enim diſtributionis partes, quamvis inter ſe oppoſitæ, oppoſitionem vel disjunctionem ullam faciunt, ſed eidem toti ſubjiciuntur, & in ejuſdem ſimplicis axiomatis conſequente verbi vinculo cum toto, quod antecedens eſt, conſentiunt; at extra diſtributionem, ubi non de toto, ſed de aliqua ejus parte vel ſpecie enuntiantur, tum demum axioma disjunctum efficiunt; ut, quod ſupra poſuimus, *hæc enuntiatio aut vera eſt aut falſa.*

Hîc ſignificatur è disjunctis unicum verum eſſe.

Nempe quia oppoſita hic ſola diſponi debent. Atque id ſemper à differente ſignificatur, tametſi aliquando accidit, ut disjunctorum vel plura uno, vel nullum omninò verum ſit. Negatio igitur & contradictio erit, *non aut dies aut nox eſt.*

Et contradictione ſignificatur, non neceſſario alterutrum verum eſſe.

Nam ſi disjunctio abſolutè vera eſt, eſt etiam neceſſaria; parteſque disjunctæ ſunt oppoſitis ſine ullo medio. De quibus vide ſuperioris libri caput de contradicentibus.

Veruntamen quamvis abſolutè vera disjunctio, neceſſaria quoque ſit; tamen nihil neceſſe eſt partes ſeparatim neceſſarias eſſe.

Ut, *cras aut pluet aut non pluet*, disjunctio eſt neceſſaria, quia ex contradicentibus conſtat, quæ ſunt contraria ſine medio: & tamen, *cras pluet* & *cras non pluet*, utrumque contingens axioma eſt. Sic, *homo aut bonus eſt aut non bonus*, &c.

Nam disjunctionis neceſſitas pendet è neceſſaria partium oppoſitione & disjunctione, non ex earum neceſſaria veritate.

Hinc argumentum illud diſſolvitur *Chryſippi Stoici* aliorúmque veterum, apud *Ciceronem* de Fato; quo probare ſunt conati, futura omnia eſſe neceſſaria & quaſi fatalia, eò quòd neceſſe ſit ea aut vera eſſe aut falſa. Disjunctio quidem, ut diximus, neceſſaria eſt; pars tamen disjunctionis alterutra talis erit, qualis cauſa ejus eſt; ſive neceſſaria, ſive contingens, i. e. vel libera vel fortuita.

Atque hæc de neceſſaria disjunctione, cujus judicium ſcientia eſt.

Disjunctio autem ſæpe eſt ex conditione.

Ut ſi quæratur utrum Cleon venerit an Socrates, quia ita pactum ſit alterutrum tantum venturum eſſe.

Itaque ſi disjunctio ſit contingens (contingens autem eſt, ſi partes medium habent) *non eſt abſolute vera, ſed tantum opinabilis.*

Qualis eſt frequenter in hominum uſu. Ut *Cæſar* ad matrem: *hodie me aut pontificem videbis, aut exulem. Ovid.* in epiſtola *Leandri*,

Aut mihi continget felix audacia ſalvo,
Aut mors ſolliciti finis amoris erit.

CAP. IX.

De Syllogiſmo & ejus partibus.

Atque ejuſmodi diſpoſitio eſt axiomatica ſive noëtica axiomatis per ſe manifeſti: ſequitur dianoëtica.

Dianoëtica eſt cùm aliud axioma ex alio deducitur.

Vox *Græca* διάνοια, mentis & rationis diſcurſum ſignificat; qui tum fit maximè cùm ſententia alia ex alia ratiocinando deducitur.

Diſpoſitio dianoëtica eſt ſyllogiſmus aut methodus.

Syllogiſmus eſt diſpoſitio dianoëtica quâ quæſtio cum argumento ita diſponitur, ut poſito antecedente, neceſſariò concludatur.

Eſt dianoia: eſt ergo diſcurſus mentis ac rationis quo aliud ex alio ratiocinando colligitur: eam ratiocinantis quaſi collectionem vox ipſa ſyllogiſmi ſignificat: quæ quidem collectio ſive deductio ab intellectûs humani imbecillitate profecta eſt: quæ cùm rerum veritatem & falſitatem primo intuitu perſpicere in axiomate non poteſt, ad ſyllogiſmum ſe confert, in quo de conſequentia & inconſequentia earum judicare poſſit.

Cùm itaque axioma dubium eſt, quæſtio efficitur, & ad ejus fidem tertio argumento eſt opus cum quæſtione collocato.

Quæſtionis partes vulgò termini appellantur; & antecedens quidem minor terminus, conſequens major terminus dicitur; quia antecedente latius ferè eſt conſequens. Tertium autem argumentum ab *Ariſtot. medium* & *medius terminus* dicitur.

dicitur. Non quo ſemper medius inter duos quæſtionis terminos in ſyllogiſmo collocetur, ſed eò quòd quaſi arbiter de conſenſu eorum inter ſe aut diſſenſu, diſceptat & judicat. Atque hæc ſunt tria illa argumenta, ex quibus ſolis omnis ſyllogiſmus conficitur; duo ſcilicet quæſtionis, & tertium argumentum; quæ vulgò *tres termini* dicuntur. Termini autem iſti non ſemper ſimplices ſunt voces, ſed orationes nonnunquam longiuſculæ; nec ſemper caſibus rectis, ſed obliquis interdum efferuntur.

Partes ſyllogiſmi duæ ſunt; antecedens & conſequens. Antecedens ſyllogiſmi pars eſt, in qua quæſtio cum argumento diſponitur.

Syllogiſmi antecedens partes duas habet, propoſitionem & aſſumptionem: quæ vulgò *præmiſſæ* nominantur.

Propoſitio eſt prior pars antecedentis, qua quæſtionis ſaltem conſequens cum argumento diſponitur.

Saltem; quia nonnunquam *tota* quæſtio cum argumento in propoſitione diſponitur, ut infra patebit.

Propoſitio vulgò *major* dicitur; vel quia majorem vim habet (eſt enim argumentationis quaſi baſis & fundamentum) vel quia major terminus, i. e. conſequens quæſtionis in propoſitione collocatur.

Aſſumptio eſt ſecunda pars antecedentis, quæ aſſumitur è propoſitione.

Aſſumitur enim inde vel tertium argumentum vel tota aſſumptio, ut infra perſpicietur. Hinc itaque argumentum tertium, ſive medius terminus, dignoſcitur, quòd bis ponitur ante concluſionem. Aſſumptio vulgo *minor propoſitio* dicitur, vel quia minorem vim obtinet, ex propoſitione videlicet deductam; vel quia minor terminus, i. e. antecedens quæſtionis, in ea ſæpe diſponi ſoleat, non ſemper, ut infra intelligemus.

Syllogiſmi autem pars conſequens eſt, quæ complectitur partes quæſtionis, eámque concludit. Unde complexio & *concluſio* dicitur.

Hinc ſequitur, concluſionem & verbis & terminorum ordine, eandem planè eſſe cum propoſita quæſtione oportere; alioqui ſyllogiſmi fidem claudicare, & quaſi depoſitum non reddere. Secundo hinc intelligitur illa regula, *tertium argumentum ſive medius terminus nunquam ingreditur concluſionem.* Ratio eſt, quia medium non eſt id quòd concluditur, neque de quo quicquam; ſed id, quo adhibito, quæſtio concluditur, vel duo ejus termini inter ſe conſentire aut diſſentire judicantur. Medius itaque terminus aut ulla pars ejus in concluſione ſi ſit, ſyllogiſmum vitioſum facit; id facillime deprehenditur, ſi non ſolum quæſtio propoſita, ſed præterea aliquid quod bis erat in præmiſſis repetitum, concluſionem intrat.

Cùm autem in omni ſyllogiſmo, ut ex ejus definitione conſtat, quæſtio cum argumento ita diſponatur, ut poſito antecedente, i. e. conceſſis præmiſſis, neceſſariò concludatur: quæ neceſſitas non conſequentis, ſed conſequentiæ, non materiæ, ſed formæ eſt, hinc intelligitur, nullam in ſyllogiſmi forma differentiam eſſe contingentis & neceſſarii, ſed ſyllogiſmum omnem neceſſario concludere, teſte etiam *Ariſtot.* Prior. 1. 33. eámque neceſſitatem ex legitima diſpoſitione quæſtionis cum tertio argumento, non ex neceſſaria partium in antecedente diſpoſitarum veritate pendere. Unde & illi redarguuntur, qui vulgò dividunt ſyllogiſmum in dialecticum & apodicticum, probabilem ſcilicet & demonſtrativum, ſive neceſſarium, cùm & illa diſtinctio axiomatum ſit, & ſyllogiſmi conſequentia tam in contingenti, immo in falſo neceſſaria ſit, quàm in vero & neceſſario; immo ex falſis præmiſſis concluſio nunc vera nunc falſa neceſſariò ſequatur: ut, *omnis leo eſt quadrupes: Socrates eſt leo; ergo Socrates eſt quadrupes.* In quo ſimile quiddam habet ſyllogiſmus axiomati connexo, & fortaſſe originem ab eo ducit: nam ut connexum neceſſarium eſſe poteſt ex falſis partibus, modò ipſa connexio ſit vera; ut, *ſi leo eſt quadrupes, & Socrates leo, Socrates neceſſario eſt quadrupes*; ſic ſyllogiſmus neceſſariò concludit ex veris quidem partibus nil niſi verum, ex falſis & falſum & verum, modò ipſa diſpoſitio ſit legitima.

Quòd autem *Ariſtotelici* ſyllogiſmum dividunt in verum & falſum ſive apparentem; verum, cujus materia vera eſt; in dialecticum ſive probabilem, cujus materia contingens eſt; & apodicticum ſive demonſtrativum ac neceſſarium, eúmque vel perfectum, quæ vocatur διότι ſive à priori, quo accidens de ſubjecto per cauſam vel efficientem vel finalem poſitam quidem affirmatur, remotam verò negatur; & in imperfectum quæ vocatur τοῦ ὅτι ſive à poſteriori, quo accidens

cidens de ſubjecto per effectum probatur; hæc quidem diviſio, qualiſcunque eſt, cùm axiomatis propria ſit, & vel ad formam ſyllogiſmi ut in dialectico & apodictico, vel omninò ad artem, ut in falſo ſive ſophiſtico, nihil pertineat, melius rejicitur.

APPENDIX de Parologiſmis qui hac generali doctrina ſyllogiſmi redarguuntur.

Atque hæc ſyllogiſmi doctrina generalis fuit. Et rectum quidem index eſt ſui & obliqui, & veritatis doctrina rectè tradita, errorem omnem ipſa per ſe indicat atque etiam redarguit. Verùm cùm non ſit ea cujuſque hominis perſpicacia aut ingenii felicitas, ut vel omnes technas adverſarii animadvertere ex ipſis regulis, vel omnes artis regulas memoria tenere ſemper queat, alienum non erit de præcipuis captionibus quæ committere in hanc generalem ſyllogiſmi doctrinam ſolent, ſeorſim hîc aliquid monere.

Cùm itaque ſyllogiſmi doctrina generali doceamur, tria duntaxat argumenta ſive tres terminos in ſyllogiſmo diſponi oportere, hinc facilè perſpicuum eſt, peccare omnem ſyllogiſmum in hanc doctrinam generalem, in quo termini vel plures ternis diſponantur, vel pauciores: termini autem non tam ſunt verba, quàm verborum ſenſus & ſignificationes.

Peccatur autem terminis pluribus, vel apertius vel tectius. Apertius (ut puerilia de accentu, figurâ dictionis, plurium, quæ dicitur interrogationum, & ſimilia omittam) cùm tres termini diſtinctè numerantur in propoſitione: ut, *qui eſt bonus & dialecticus, is eſt bonus dialecticus*; *Cleanthes eſt bonus & dialecticus*; *ergo, eſt bonus dialecticus.* Hæc fallacia *compoſitionis* dicitur; quia diviſa male componit. Contra; *qui eſt bonus dialecticus, is eſt bonus & dialecticus*; *Cleanthes*, &c. Hæc fallacia eſt *diviſionis*; quia compoſita male dividit; vel quia compoſita proponit, diviſa concludit. Idem committitur etiam ſine conjunctione: ut, *bonus citharædus eſt bonus*; *Nero eſt bonus citharædus*; *ergo, bonus. Bonus* duplici ſignificatione cum *citharædo* diſponitur, in propoſitione; quatuor ergo termini. Sic etiam cùm non iiſdem verbis aliud planè proponitur, aliud aſſumitur: ut, *dextera Dei eſt ubique*; *humanitas Chriſti ſedet ad dextram Dei*; *ergo, humanitas Chriſti eſt ubique.*

Tectius verò peccatur, vel *homonymia*, vel *amphibolia.*

Homonymia ſive æquivocatio eſt, primò, cum ſimplicis vocis ſeu termini unius, ſignificatio duplex ponitur: ut, *leo eſt beſtia*; *leo eſt Papa*; *ergo, Papa eſt beſtia.* Secundò, cùm argumentum in una parte propriè, in altera tropicè ponitur; vel in una parte pro reipſa, in altera pro artificiali aliqua notione rei. Hujuſmodi ſunt artium vocabula: ut, *potens eſt participium*; *rex eſt potens*; *ergo, rex eſt participium. Animal eſt genus*; *homo eſt animal*; *ergo, homo eſt genus.*

Amphibolia ſive ambiguitas vel in ſyntaxi eſt, vel in ipſa re. In ſyntaxi; ut, *pecunia quæ eſt Cæſaris, poſſidetur à Cæſare*; *hæc pecunia eſt Cæſaris*; *ergo, poſſidetur à Cæſare.* Ambiguitas in ipſa re, quæ & *prava expoſitio* vocatur, fit, cùm affectio rei non eadem aſſumitur quæ proponitur; mutata autem affectione, mutatur argumentum; ut, *quas carnes emiſti, comediſti*; *crudas emiſti*; *ergo, crudas comediſti.* Hic propoſitio & de carnibus & de ſubſtantia carnium loquitur; aſſumptio, de qualitate earum: dicendum ergo erat, *quales carnes emiſti*, &c. Eadem eſt fallacia cum id quod in *abſtracto*, quod aiunt, proponitur, in *concreto* aſſumitur: ut, *candidum eſt diſgregativum viſus: paries eſt candidus*; *ergo, paries eſt diſgregativum viſus.* Etiam cùm in ipſa copula quartus terminus latet: ut, *fortitudo non eſt clementia*; *principis eſt fortitudo*; *ergo, principis non eſt clementia.* Hîc verbum *eſt* in majore *eſſe*, in minore *habere* ſignificat; caſuúmque mutationem rectorum in obliquos inducit; qui quatuor eſſe terminos declarant. *Nullus puer diu vixit*; *Neſtor fuit puer*; *ergo, Neſtor non diu vixit.* Hîc major de eo qui eſt, minor de eo qui fuit puer loquitur; qui duo termini ſunt. Quatuor denique ſunt termini cùm plus eſt in concluſione quàm in præmiſſis.

Pauciores autem termini ſunt ternis, cùm tertium argumentum deeſt. Hoc fit quoties vel idem ſenſu vel æque obſcurum pro argumento ſumitur; (idem enim non eſt tertium; æque obſcurum non eſt argumentum) quæ *petitio principii*, vel, ejus quod erat in principio nominatur; quia poſtulatur ipſa quæſtio ut

gra-

gratis, i. e. ſine argumento concedatur: ut, *enſis eſt acutus; gladius eſt enſis; ergo, gladius eſt acutus.* Vel, *quod omnis homo eſt, id ſinguli homines ſunt; omnis homo eſt juſtus; ergo, ſinguli homines ſunt juſti.* Huc refer jactatum illud, Quæ non amiſiſti habes, cornua non amiſiſti, ergo cornua habes. Habere & amittere privantia ſunt & quidem ſine medio quatenus talia, ergo non amittere & habere ſunt idem, nullus itaque hic eſt medius terminus, ſed perinde ac ſi diceres; Quæ habes, habes, cornua habes, ergo habes. Hujus generis eſt, cùm tertium argumentum non integrum è propoſitione aſſumitur: ut, *omnes apoſtoli ſunt duodecim; Petrus & Joannes ſunt apoſtoli; ergo, Petrus & Joannes ſunt duodecim.* Hic *omnes* collectivè ſumptum, pars eſt tertii argumenti, quod totum erat in aſſumptione aſſumendum. Ad hoc ſophiſma referendæ ſunt denique omnes converſiones enuntiationum; quoties rem dubiam non argumento ſive medio termino, ſed converſione ſola probare contendunt: de qua ſuprà monuimus. Atque his ferè modis in formam ſyllogiſmi generalem peccatur.

Materia ſyllogiſmi vitioſa eſt, quoties antecedentis pars vel altera vel utraque eſt falſa: id fit tot modis, quot ſunt argumentorum genera. Quorum cùm veritas tum falſitas quanquam in axiomate judicatur, propterea tamen quòd argumenta ipſa in ſyllogiſmo diſponuntur, qui modi præcipuè nominantur à Dialecticis vel materia ſolo, vel partim materia, partim forma vitioſi, eos hic breviter attingemus.

Primus eſt materiæ ſolius; dicitúrque *non cauſa ut cauſa.* Cauſæ autem nomen hîc uſurpatur pro quovis argumento, etiam non effecti ut effecti, non ſubjecti ut ſubjecti, & ſic deinceps. Hanc captionem ſingulorum argumentorum definitiones facile refellunt.

Secundus eſt quæ vocatur fallacia *accidentis*, ſive, quod idem eſt, à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter: vel contrà, à dicto ſimpliciter ad dictum ſecundum quid; quoties id quod adjuncti eſt, ſubjecto attribuitur; aut contrà quod ſubjecti, adjuncto: ut, *quæ non reſtituenda ſunt domino furioſo, non reſtituenda ſunt domino; arma non reſtituenda ſunt domino furioſo; ergo, non domino:* vel contra: *quæ reſtituenda ſunt domino, etiam domino furioſo; arma domino; ergo, domino furioſo.* In his propoſitio ſemper falſa eſt.

Tertius eſt *ignoratio elenchi*; (*elenchus* autem eſt redargutio quælibet ſive vera ſive falſa) cùm leges oppoſitionis non obſervantur eidem numero, ſecundum idem, ad idem, & eodem tempore: ut *cæci vident; qui carent viſu, ſunt cæci; ergo, qui carent viſu, vident.* Propoſitio diſtinguenda eſt; nempe, qui fuerunt cæci, nunc vident. Sic; *is qui non videt, cæcus eſt; dormiens non videt; eſt ergo cæcus.* Ad idem non eſt: propoſitio enim de potentia, aſſumptio de actu videndi loquitur; vel quatuor ſunt termini, & prava expoſitio dici poteſt. Aliis ignoratio elenchi eſt, cùm vel planè mutatur & torquetur ſtatus controverſiæ, vel concluſio adverſarii non directè opponitur noſtræ theſi ſecundum canones legitimæ oppoſitionis.

Quartus eſt fallacia *conſequentis*, ſive comparatorum, quæ è contrariis quidem ſunt orta, ſed parium collatione tractata, cùm diſputatur contraria eſſe contrariorum conſequentia: quam regulam eſſe fallacem, l. 1. c. 18. copioſe oſtenditur: ut, *quæ eidem æqualia, inter ſe æqualia; ergo quæ eidem ſunt inæqualia, inter ſe ſunt inæqualia.* Ut, 2. et 2. ſunt inæquales ad 5; ergo ſunt inter ſe inæquales. Duo latera quadrati ſymmetra non ſunt diagono; ergo non ſunt inter ſe.

CAP. X.

De Syllogiſmo ſimplici contracto.

Syllogiſmus eſt ſimplex aut compoſitus.

Simplex, ubi pars conſequens quæſtionis diſponitur in propoſitione, pars antecedens in aſſumptione.

Ut ſyllogiſmi forma generalis erat diſpoſitio quæſtionis cum argumento, ita ſpecialis quæque diſpoſitio quæſtionis cum argumento cujuſque ſpeciei forma eſt. Ex. gr. *homo eſt animal: Socrates eſt homo; ergo Socrates eſt animal.* Hinc facile perſpicitur, ſi quæſtionis terminus major non diſponatur in propoſitione majore, minor in minore, ſyllogiſmum non eſſe legitimum. Quòd ſi aliquando uſu venit, ut antecedens quæſtionis in propoſitione & conſequens in aſſumptione

diſponi videatur, intelligere debemus ſyllogiſmi partes inverti: ut, *Socrates eſt homo: homo eſt animal; ergo Socrates aſt animal.*

Sequitur jam ſyllogiſmi ſimplicis diſtinctio in adjunctos modos, qui ex partium, i. e. axiomatum affectione oriuntur.

Syllogiſmus ſimplex eſt affirmatus è partib. omnib. affirmatis. Negatus ex negata antecedentis parte altera cum complexione. Non ex omnib. negatis, ut affirmatus ex omnibus affirmatis; niſi enim argumentum tertium cum altera parte quæſtionis conſentiat, nihil probat.

Ut autem ſyllogiſmorum tota ratio intelligatur (quod hoc loco fieri commodiſſimè poſſe arbitror) ſciendum eſt eam duab. præcipuè legibus fundari; altera parium, altera generis ex loco petita. Ex parium loco; *quæ conveniunt in uno aliquo tertio, conveniunt inter ſe; & contrà, quæ non in uno tertio non inter ſe.* Ex loco generis; *quod generi generaliter attribuitur, id omnib. etiam attribuitur ſpecibus quæ ſub eo genere continentur.* Hæc regula vocatur in ſcholis, *dictum de omni & nullo.* Illa à Geometris primum ſenſu præeunte facilius inventa eſt; & præcipitur *Ariſtot.* 1. Prior. c. 1. Ut enim illic norma, *ſi duab. lineis æque conveniat, eas lineas demonſtrat convenire inter ſe ſive eſſe æquales*; eodem planè modo medius terminus ſi duob. concluſionis terminis conveniat, velut norma demonſtrat, convenire duos illos inter ſe, & contrà. Itaque ſi quæſtio affirmanda eſt, quærendum eſt per omnes inventiones locos argumentum quod utrique parti quæſtionis conveniat: ſi neganda eſt, quærendum quod uni parti conveniat, ab altera diſſentiat; nam ſi ab utraque parte diſſentit, tertium argumentum eſſe non poterit, nihil n. probabit. Ex. gr. quæritur *an Socrates ſit animal?* Si affirmanda eſt hæc quæſtio, ad illa duo argumenta quæ in quæſtione ſunt, *Socrates & animal*, quærendum aliquod tertium argumentum eſt, quod cum utraque parte quæſtionis conſentiat. Ejuſmodi autem eſt *homo*: nam *homo* convenit cum *animali*, ut ſpecies cum ſuo genere; cum *Socrate*, ut genus cum ſua ſpecie; ergo *Socrates & animal* conveniunt inter ſe; adeóque *Socrates eſt animal.* Sin neganda eſt quæſtio, ut, *Socrates non eſt beſtia*, quærendum eſt argumentum tertium, quod ab altera tantùm parte diſſentiat. Hujuſmodi autem eſt *homo: homo* n. non eſt *beſtia*, at *Socrates* eſt *homo*; *ergo Socrates non eſt beſtia.* Sin medius cum neutro quæſtionis termino conveniat, neutrius norma eſſe poteſt; neque oſtendit, inter ſe conveniant, nécne; neque *de omni* dicit neque *de nullo*; adeoque nec probat quicquam nec refellit. Unde illa regula; *ex utraque præmiſſa negata nihil concluditur*: *Ariſtot.* 1. prior. c. 24. ut, *nullus lapis eſt animal; nullus homo eſt lapis, nullus igitur homo eſt animal.* Excipitur tamen ab hac regula, ſi medius terminus ſit negatus, vel duplex negatio ſit in majore: ut, *quod non ſentit, non eſt animal: planta non ſentit; ergo planta non eſt animal.* Hîc enim major, quæ videtur eſſe negata, æquipollet affirmatæ; eadémque eſt acſi diceret, *omne quod ſentit eſt animal:* negationéſque iſtæ topicæ potius & infinitæ, quàm axiomaticæ ſunt, partiumque negationis non totius axiomatis, hoc potius modo enuntiandi, *quod eſt non ſentiens, eſt non animal:* & hoc affirmatum planè axioma eſt. Sed hac de re plura dicemus infra cap. 12. ad ſecundam ſpeciem explicati. Cur autem complexio, negata antecedentis parte altera, negata quoque eſſe debet, ratio eſt, trita illa regula, *concluſio ſequitur partem debiliorem*: negatúmque debilius eſt affirmato, particulare generali, contingens neceſſario. Regulæ autem ratio eſt, quia concluſio eſt præmiſſarum quaſi effectum: nullum autem effectum eſt toto genere dignius aut fortius ſua cauſa. Fallit ergo hic paralogiſmus: *qui non differt à bruto differt à Sophroniſci filio: Socrates non differt à Sophroniſci filio; ergo non à bruto.* Hæc concluſio non ſequitur, uti debuit, aſſumptionem negatam, ſed propoſitionem affirmatam: & enim *non differt à bruto* non propoſitionis totius, ſed antecedentis duntaxat ejus eſt negatio: idémque valet, acſi affirmatum ſic eſſet; *qui idem eſt cum bruto.* Sequitur autem concluſio ſive conſequens partem antecedentis negatam non affirmatam, quia ſi partes concluſionis non conſentiunt in argumento tertio, non conſentiunt inter ſe: ſequitur partem ſpecialem, non generalem, quia genus concludit ſpeciem, non ſpecies genus; juxta illud ſuperius dictum *de omni & nullo.*

Syllogiſmus ſimplex (nimirum qui ex ſimplicibus axiomatis conſtat) eſt vel generalis, vel ſpecialis, vel proprius.

Generalis è propoſitione & aſſumptione generalibus.

Non ex generali etiam concluſione, ut patebit infra.

Specialis eſt ex altera tantum generali.

Hic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Hic enim regula firmiſſima quoque eſt, *ex utraque præmiſſa particulari nihil concluditur.* Exigit enim dictum *de omni & nullo* partem antecedentis unam ſaltem generalem: nec non in duabus particularibus quatuor ſunt termini: cùm enim individua, quæ vocant, *vaga*, particulares propoſitiones faciunt, fit ut de alio ſubjecto major, de alio minor ferè loquatur: ut, *quoddam animal eſt homo: quoddam animal eſt brutum; ergo quoddam brutum eſt homo. Quidam ſunt divites: quidam ſunt docti; ergo quidam docti ſunt divites.*

Proprius eſt ex utraque propria.

Cur autem ex utraque propria cùm non ex utraque particulari, quia nempe hæc certa ſunt & de eodem dicta, illa vaga, *ut ſuprà.*

Hinc liquet, cur ut axioma, ita ſyllogiſmus ſpecialis in particularem & proprium dividi non potuerit, cùm ſyllogiſmus proprius non ſit ſpecies ſyllogiſmi ſpecialis. Quare autem partes omnes non ſint propriæ, i. e. axiomata propria, infra etiam apparebit. Et ſyllogiſmus quidem proprius, etſi ab *Ariſtotele* neglectus, ab aliis rejectus ſit, uſum tamen frequentiſſimum habet.

Simplex ſyllogiſmus eſt contractus partibus, vel explicatus.

Ariſtoteles in tres figuras dividit ſyllogiſmum; primam, ſecundam, & tertiam. Verùm hanc *Rami* dichotomiam eſſe commodiorem & naturæ ordini aptius reſpondere, res ipſa demonſtrabit.

Contractus ſyllogiſmus eſt, cùm exemplum pro argumento ita ſubjicitur particulari quæſtioni, ut utramque ejus partem antecedere & aſſumptione affirmatum eſſe intelligatur.

Exempli gratia: *quædam confidentia eſt virtus, ut conſtantia. Quædam confidentia non eſt virtus, ut audacia.*

In his, ut cernimus, primò quæſtio particularis duntaxat proponitur; generale enim, ut inquit *Ariſtot.* pr. 1. 6. & 2. 7. in hac ſpecie, quæ tertia nimirum *Ariſt.* figura eſt, concludere non licet: addo etiam, neque proprium; quæ ratio eſt, cur ſyllogiſmus generalis non ex omnibus generalibus & proprium non ex omnibus propriis definitur, cùm in hac ſpecie conſequens ſive concluſio debeat ſemper eſſe particularis, etiamſi utraque pars antecedentis generalis aut propria fuerit: unde ſequitur, particulares duntaxat quæſtiones in hac ſpecie concludi. Deinde exemplum ſpeciale pro argumento ſubjicitur ſive ſubjungitur, ut *conſtantia.*

Hujus autem ſyllogiſmi diſpoſitio ſpecialis hæc eſſe intelligitur, ſi contractum explicamus (tametſi nunquam ferè niſi contractus in uſu occurrit) ut exemplum ſive argumentum tertium, primò utramque partem quæſtionis in præmiſſis, quod aiunt, antecedat, ſive præmiſſæ utriuſque ſubjectum ſit.

Hîc autem argumentum ſive exemplum utramque partem quæſtionis antecedere intelligitur, quia quæſtionis pars utraque argumento ſive exemplo attribuitur, i. e. de eo vel affirmatur vel negatur; perinde quaſi explicatè diceretur, *conſtantiam eſſe virtutem, & eſſe confidentiam; ergo quandam confidentiam eſſe virtutem.* Item, *audaciam non eſſe virtutem, & tamen eſſe confidentiam; ideóque quandam confidentiam non eſſe virtutem.* Exemplum ergo ſive argumentum tertium in contracto, etſi quæſtioni ſubjicitur, tamen ſi contractum explicas, & propoſitionis & aſſumptionis antecedens ſive ſubjectum eſſe reperitur. Eſt autem contractus enthymematis quædam ſpecies, quæ, cùm explicatur, in peculiarem quandam ſyllogiſmi formam reſolvitur, ideóque erat ſpecialiter docenda. Secundò, poſtulat hujus ſyllogiſmi diſpoſitio, ut aſſumptio ſemper affirmetur. Cùm enim tertium argumentum ſpeciale exemplum ſit, adeóque ſpecies antecedentis ſive minoris termini quæſtionis qui in aſſumptione ſemper diſponitur, atque ita antecedens ſit tertii argumenti genus; neceſſe eſt, genus de ſpecie ſemper affirmari.

Atque iſta expoſitio quæſtionis per exemplum quod ſubjicitur, principium ſyllogiſmi partibus explicati ab Ariſtot. 1. pr. 6. &c. *efficitur, tanquam per ſe pleno ſyllogiſmi judicio clarior & illuſtrior.*

Prior ergo eſt ordine ſyllogiſmus contractus explicato, cùm quia clarior, tum quia ſimplicior: eſt autem ita clarus, ut mens eum, ſicuti eſt contractus, antè percipiat, quàm partibus explicari poſſit; ideóque uſus diſſerendi contracta hac forma contentus, formam explicatam rariſſime ſolet adhibere. Claritas autem ejus eximia vel hinc perſpicitur; quòd cùm duo duntaxat hujus ſpeciei ſint ſophiſmata, eorum inanitatem contracta hujus ſyllogiſmi forma facilius detegit quàm explicata, *ut infra oſtendetur.*

Ad tollendum itaque dubitationem, non hic ſupplendæ ſyllogiſmi partes, ut in enthymemate, ſed contrahendæ; contractum quippe explicato hîc eſt explicatius,

catius, & ab judicio ſyllogiſmi ad axiomatis clarius judicium hîc eſt quaſi provocandum & regrediendum.

Quod ad modos attinet hujus ſpeciei, ſi contractam tantummodo formam ſpectamus, pluribus non eſt opus quàm duobus; uno affirmato, altero negato: quia non refert, utrum exemplum ſubalterna ſit ſpecies an ſpecialiſſima. Sin explicatam hanc ſpeciem ſpectamus, plures habet modos quàm ſpecies reliquæ: quatuor autem ſunt affirmati, totidem negati; quorum duo ſunt generales quatuor ſpeciales, duo proprii: quatuor autem ſunt in hac ſpecie ſpeciales modi, cùm in reliquis bini tantum ſint; quia in hac ſpecie propoſitio poteſt eſſe vel generalis vel particularis, in reliquis verò nunquam particularis eſt. Exempla hæc ſunt.

Primus modus eſt affirmatus generalis: ut, *conſtantia eſt virtus: conſtantia eſt confidentia; ergo quædam confidentia eſt virtus.*

Secundus eſt negatis generalis: ut, *audacia non eſt virtus: audacia eſt confidentia; ergo quædam confidentia non eſt virtus.*

Affirmatus ſpecialis duplex eſt; tertius & quartus. Tertius, cujus propoſitio eſt particularis: ut, *quidam ſapiens eſt dives: omnis ſapiens eſt laudabilis; ergo quidam laudabilis eſt dives.*

Quartus, cujus propoſitio eſt generalis: ut, *omnis ſapiens eſt laudabilis, quidam ſapiens eſt pauper; ergo quidam pauper eſt laudabilis.*

Negatus item ſpecialis eſt duplex; quintus & ſextus. Quintus, cujus propoſitio eſt particularis: ut, *quidam ſtultus non eſt fortunatus: omnis ſtultus eſt contemptus; ergo quidam contemptus non eſt fortunatus.*

Sextus, cujus propoſitio eſt generalis: ut, *ſtultus non eſt beatus: quidam ſtultus eſt fortunatus; ergo quidam fortunatus non eſt beatus.*

Reliqui duo proprii ſunt, cùm exemplum eſt ſpecies ſpecialiſſima ſive individuum. Affirmatus eſt, *Socrates eſt Philoſophus: Socrates eſt homo; ergo quidam homo eſt Philoſophus.* Negatus eſt, *Therſites non eſt Philoſophus: Therſites eſt homo; ergo quidam homo non eſt Philoſophus.*

Contracti ſyllogiſmi duo vitia ſive ſophiſmata ſunt, quæ definitione præcaventur. Unum, ſi quæſtio ſive concluſio particularis non ſit: ut, *omnis homo eſt rationalis: omnis homo eſt animal; ergo omne animal eſt rationale,* ratio eſt, quia id quod non generaliter attribuitur in aſſumptione (non enim omne animal eſt homo) non poteſt eſſe generale ſubjectum concluſionis. Alterum eſt, cùm aſſumptio eſt negata: ut, *homo eſt animal: homo non eſt beſtia; ergo beſtia non eſt animal.* Quæ duo ſophiſmata in contracta hujus ſyllogiſmi forma, facilius, ut ſuprà dixi, deteguntur, & primo ſtatim intuitu ridentur: ut, *omne animal eſt rationale, ut homo: quædam beſtia non eſt animal, ut homo.*

CAP. XI.

De Prima ſpecie ſyllogiſmi ſimplicis explicati.

SYllogiſmus explicatus præter ipſum nomen aliam definitionem non deſiderat. Dicitur *explicatus,* non quod ſemper omnibus occurrat partibus explicatus, ſic enim vix milleſimus quiſque ſyllogiſmus occurrit, ſed quod partes non modo in forma integra, verùm etiam in enthymemate ſemper diſtinctas habet.

In ſyllogiſmo explicato propoſitio eſt generalis aut propria; & concluſio ſimilis antecedenti aut parti debiliori.

Similis, nempe & qualitate & quantitate: *antecedenti,* utrique ſcilicet ejus parti, propoſitioni & aſſumptioni, ſi ipſi inter ſe ſimiles ſunt ſive affirmatæ ſive generales ſive propriæ; ſin diſſimiles, parti debiliori, ut ſuprà.

Syllogiſmi explicati ſpecies duæ ſunt. Prima ubi argumentum ſemper ſequitur, negatum in altera parte.

Hæc prima ſpecies explicati, *figura ſecunda* ab *Ariſtotele* dicitur. Prior autem hæc ſpecies efficitur, quia diſpoſitio ejus eſt ſimplicior, ut ex altera ſpecie collata comperiemus. Sequitur autem ſemper argumentum partem utramque quæſtionis, conſequentem in propoſitione, antecedentem in aſſumptione: unde ab *Ariſtot.* pr. 1. 5. *prædicatum de ambabus* dicitur. Negatum autem dicitur argumentum in altera parte, quia pars altera vel propoſitio nempe vel aſſumptio ſemper eſt negata. Unde cùm negata etiam concluſio ſemper neceſſariò ſit, ſe-

quitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

quitur hujus ſpeciei modos omnes negatos eſſe, & negatas duntaxat quæſtiones hac ſpecie concludi, quæ omnis in refutationibus eſt poſita.

Modi hujus ſyllogiſmi ſex ſunt; & omnes quidem, ut diximus, negati; duo generales, duo ſpeciales, duo proprii.

Generalis primus, cujus propoſitio negatur: *Turbatus non benè utitur ratione: ſapiens bene utitur ratione; ſapiens igitur non eſt turbatus.* Hoc exemplum in ſua crypſi ſic apud *Ciceronem* eſt 3 *Tuſcul.* *Quemadmodum oculus conturbatus non eſt probè affectus ad ſuum munus fungendum, & reliquæ partes totúmque corpus à ſtatu cùm eſt motum, deeſt officio ſuo ac muneri; ſic conturbatus animus non eſt probè affectus ad exequendum munus ſuum. Munus autem animi eſt ratione uti: & ſapientis animus ita ſemper affectus eſt, ut ratione optimè utatur; nunquam igitur eſt perturbatus.* Crypſis hîc unica redundantia eſt: nam ordo partium rectus eſt, nec ulla pars deeſt: proſyllogiſmus unus eſt propoſitionis; illuſtratur enim propoſitio ſimilitudine plena, cujus redditio eſt ipſius propoſitionis ſententia.

Generalis ſecundus, cujus aſſumptio negatur *res mortalis eſt compoſita: animus non eſt compoſitus; animus igitur non eſt mortalis.* Hîc ſyllogiſmus crypſi involutus eſt apud *Cic.* 1. *Tuſcul.* quo is judicat animum immortalem eſſe. *In animi autem cognitione*, inquit, *dubitare non poſſumus, niſi fortè in phyſicis plumbei ſumus, quin nihil ſit animis admixtum, nihil concretum, nihil coagmentatum, nihil duplex. Quod cùm ita ſit, certè nec ſecerni, nec dividi, nec diſcerpi, nec diſtrahi poteſt; nec interire igitur: eſt enim interitus quaſi diſceſſus & ſecretio ac diremptus earum partium quæ ante interitum junctione aliqua tenebantur.* In hoc exemplo partium ordo invertitur: nam poſtremo in loco propoſitionis ſententia ponitur, interitum eſſe ſcilicet rerum compoſitarum: aſſumptio occurrit prima, *in animi autem cognitione*, &c. Et ornatur ſynonymis: concluſio media eſt atque à cauſa illuſtratur, *ergo nec ſecerni &c. nec interire igitur.*

Specialis primus eſt, cujus propoſitio negatur: *lividus non eſt magnanimus, maximus eſt: Maximus igitur non eſt lividus.* Hoc judicio *Ovidius* 3. de *pont. eleg.* 3. concludit.

Livor, iners vitium, mores non exit in altos;
Utque latens ima vipera ſerpit humo.
Mens tua ſublimis ſupra genus eminet ipſum.
Grandius ingenio nec tibi nomen ineſt.
Ergo, alii noceant, miſeris, optentque timeri,
Tinctáque mordaci ſpicula felle gerant.
At tua ſupplicibus domus eſt aſſueta juvandis;
In quorum numero me precor eſſe velis.

Hujus etiam exempli crypſis redundantia ſola eſt: propoſitio ſuos habet proſyllogiſmos, & livor pro livido ponitur, adjunctum pro ſubjecto; & illuſtratur à contrario abjecto; iſque à ſimili, *vipera:* aſſumptio, i. e. *Maximi* magnanimitas, illuſtratur partim à minori totius generis magnanimitate, partim à notatione nominis ejus, i. e. *Maximi*; cujus parem eſſe animi magnitudinem demonſtrat: concluſio negat *Maximum* eſſe lividum, partim quia diſſimilis ſit lividorum, quos deſcribit ab effectis, *ergo alii noceant* &c. partim, quia ipſe faciat quæ magnanimus conſuevit, qui diſparatus à livido eſt; *at tua ſupplicibus* &c.

Specialis ſecundus eſt, cujus aſſumptio negatur: *Saltator eſt luxurioſus: Muræna non eſt luxurioſus; Muræna igitur non eſt ſaltator.* Cic. pro Muræn. *Nemo enim ferè ſaltat ſobrius, niſi fortè inſanet: neque in ſolitudine neque in convivio moderato atque honeſto. Intempeſtivi convivii, amœni loci, multarum deliciarum comes eſt extrema ſaltatio. Tu mihi arripis id quod neceſſe eſt omnium vitiorum eſſe poſtremum: relinquis illa quibus remotis, hoc vitium omnino eſſe non poteſt: nullum turpe convivium, non amor, non comeſſatio, non libido, non ſumptus oſtenditur: & cùm ea non reperiantur quæ voluptatis nomen habent quæque vitioſa ſunt, in quo ipſam luxuriam reperire non potes, in eo te umbram luxuriæ reperturum putas?* Hujus etiam ſyllogiſmi partes proſyllogiſmis exornantur. Propoſitionis ſententia his verbis continetur, *intempeſtivi convivii* &c. quam proſyllogiſmus præcedens illuſtrat à contrariis, *nemo ferè ſaltat ſobrius* &c. aſſumptio per partes explicatur, *nullum turpe convivium*, &c. & à minoribus quibuſdam illuſtratur: cujus etiam proſyllogiſmus præcedit, reprehenſio nempe *Catonis*, quòd poſtularet conſequens, non probato antecedente: poſtremo loco ponitur concluſio, quæ negat *Murænam* eſſe ſaltatorem repetendo quædam quæ in aſſumptione præceſſerant; & interrogatione fortius negando.

Hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Hoc judicii modo *Ovidius* 1. Triſt. *eleg.* 1. tripliciter concludit dum carminum ſuorum excuſationem exponit:

Carmina proveniunt animo deducta ſereno;
Nubila ſunt ſubitis tempora noſtra malis.
Carmina ſeceſſum ſcribentis & otia quærunt.
Me mare, me venti, me fera jactat hyems.
Carminibus metus omnis abeſt; ego perditus enſem
Hæſurum jugulo jam puto jamque meo.
Hæc quoque quæ facio, judex mirabitur æquus;
Scriptáque cum venia qualiacunque leget.

Tres hîc ſyllogiſmi ſunt qui in unum ſic reduci poſſunt: *Ut quis poſſit carmina bona ſcribere, oportet is lætus ſit, otioſus, ſecurus: ego nec lætus ſum, nec otioſus, nec ſecurus; ergo bona carmina non ſcribo.* Pro aſſumptionibus proſyllogiſmi à diſſentaneis & impedientibus cauſis ponuntur. Deinde concluſio ſequitur, non ipſa quidem ſed ejus conſectarium; mirum eſſe ſi bona ſunt; ſed potius cum venia eſſe legenda, quia non ſunt bona.

Proprius primus eſt, cujus propoſitio negatur: ut, *Ageſilaus non eſt pictus ab Apelle: Alexander eſt pictus ab Apelle; Alexander igitur non eſt Ageſilaus.*

Proprius ſecundus eſt, cujus aſſumptio negatur: ut, *Cæſar oppreſſit patriam: Tullius non oppreſſit patriam; ergo Tullius non eſt Cæſar.*

Sophiſmata hîc duo ſunt; quorum unum utrique explicati ſpeciei commune eſt, alterum primæ ſpeciei proprium. Commune eſt, cùm propoſitio eſt particularis; quæ ex communi explicatorum regula generalis aut propria eſſe debuit.

Sophiſma primæ ſpeciei proprium eſt, cùm argumentum tertium in altera parte antecedentis non negatur, ut definitio primæ ſpeciei præcipit: unde illud vulgò dictum, Ex duabus affirmatis in ſecunda figura, nihil concluditur. Excipiendum tamen eſt, ſi propoſitio fortè axioma reciprocum ſit: ut, *homo eſt animal rationale: Socrates eſt animal rationale; ergo Socrates eſt homo.* Verùm hîc potius inverſio partium propoſitionis intelligenda eſt; *animal rationale eſt homo*: atque ita ad ſequentem ſpeciem ſyllogiſmi referetur.

CAP. XII.

De Secunda ſpecie Syllogiſmi ſimplicis explicati.

Secunda ſpecies explicata ſyllogiſmi eſt, quando argumentum antecedit in propoſitione, ſequitur affirmatum in aſſumptione.

Hæc ſpecies ab *Ariſtotele, prima figura* dicitur; ſed naturæ ordine eſt poſtrema. Cùm enim in reliquis ſpeciebus diſpoſitio queſtionis cum argumento tertio ſimplex & uniuſmodi ſit, in hac ſpecie duplex eſt; in propoſitione enim argumentum antecedit quæſtionis conſequentem, utpote ſpecialius; in aſſumptione ſequitur quæſtionis antecedentem, utpote generalius; unde fortè medius terminus in hac ſolùm figura propriè dicitur. Quòd autem propoſitio nunquam particularis, concluſio ſemper antecedenti ſimilis aut parti debiliori eſt, id habet commune cum explicata ſpecie priore; hoc etiam cum contracta, affirmatum eſſe in aſſumptione; niſi in contracta, quæſtionis antecedens ut generalius de argumento; in hac, argumentum de antecedente quæſtionis affirmatur.

Hæc maxime figura fundatur dicto illo *de omni* & *nullo*: antecedens enim ſive ſubjectum propoſitionis continet genus, adeoque eſt ſemper generalis, ſubjectum aſſumptionis continet ſpeciem quæ de illo genere affirmatur. Aſſumptio itaque ſemper eſſe debet affirmata. Ex quo ſequitur, quicquid de genere in propoſitione dicitur, id de eo quod in aſſumptione ſpeciès eſſe illius generis affirmatur, in concluſione rectiſſimè concludi. Quod ſi genus illud ſubjectum ſcil. propoſitionis termino infinito negante, ſeu topicè contradictorio exprimitur, non negata continuò cenſenda erit aſſumptio quamvis eſſe videatur; aſſumit n. tantummodo genus ex propoſitione termino illo topicè duntaxat contradictorio expreſſum, ipſa nihil axiomaticè negat: ut, *quiſquis non credit, damnatur: aliquis Judæus non credit; ergo aliquis Judæus damnatur.* Hîc propoſitionis ſubjectum eſt genus

nus *quiſquis non credit*, *i. e.* omnis non credens ſive infidelis: *Judæus* eſt ex numero ſive ſpecie non credentium, id quod aſſumptio non negat, ſed affirmat æquè acſi ſic diceret, *aliquis Judæus eſt non credens.*

Ex hac autem affirmatione ſequitur, nullum argumentum ab antecedente quæſtionis diſſentaneum, in hac ſecunda ſpecie locum habere. De cætero, hæc ſpecies neque ad particulares quæſtiones, ut contracta, neque ad negatas, ut prior ſpecies explicati, reſtringitur; ſed ad omnia quæſtionum genera concludenda rectè adhibetur.

Reſtant hujus ſpeciei modi; qui quanquam partim affirmati ſunt partim negati, plures tamen non ſunt quàm in altera ſpecie, ubi omnes erant ſolùm negati. Æqualitatis ratio eſt quòd aſſumptionis affirmatio, & ſolius inde propoſitionis negatio negatorum numerum minuit. Modi igitur hujus ſpeciei ſex itidem ſunt; tres affirmati, tres item negati; utrique rurſum ſunt generales ſpeciales & proprii.

Primus eſt affirmatus generalis: ut, *omne juſtum eſt utile*; *omne honeſtum eſt juſtum, omne igitur honeſtum eſt utile.* Quod *Cic.* 2. *Off.* ita concludit: *quicquid juſtum ſit, id etiam utile eſſe cenſent: item quod honeſtum, idem juſtum: ex quo efficitur, ut quicquid honeſtum ſit, idem ſit utile.* Propoſitionis proſyllogiſmus à teſtimonio Stoicorum primo in loco ponitur, deinde omnes partes ordine ſequuntur. Partes hujus ſyllogiſmi ſunt axiomata relatæ eſſentiæ quæ ſimplicium axiomatum vim habent.

Secundus modus eſt negatus generalis: *Timidus non eſt liber: avarus eſt timidus; avarus itaq; non eſt liber.* Hoc ita concluditur & judicatur ab *Horatio*, epiſt. *l.* 1. 16.

Quò melior ſervo quò liberior ſit avarus,
In triviis fixum, cùm ſe demittit ob aſſem,
Non video. Nam qui cupiet, metuet quoque: porro
Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.

In hoc exemplo duplex eſt crypſis, inverſio partium & proſyllogiſmus. Primo in loco ponitur concluſio, eáque duabus proſyllogiſmis illuſtratur; primò à pari, quod *avarus* non *ſit liberior ſervo*: ſecundò ab effectis, quod *ſe demittit ob aſſem.* Tum ponitur aſſumptio *qui cupiet, metuet quoque.* Propoſitio poſtremo in loco ponitur,

Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.

Sic *Terent.* in *Eunuch.* concludit & judicat: *conſilii expers, conſilio regi non poteſt: amor eſt conſilii expers; conſilio itaque regi non poteſt.* Syllogiſmus his verbis ſequitur:

Here, quæ res in ſe neque conſilium neque modum
habet ullum, eam conſilio regere non potes.
In amore hæc omnia inſunt vitia; injuriæ,
ſuſpiciones, inimicitiæ, induciæ,
bellum, pax rurſum: incerta hæc ſi tu poſtules
ratione certâ facere, nihilo plus agas,
quàm ſi des operam, ut cum ratione inſanias.

In hoc exemplo propoſitio ſuo loco eſt *quæ res in ſe* &c. Pro aſſumptione ponitur ejus proſyllogiſmus variorum amoris adjunctorum quæ conſilium impediunt; amor conſilii expers eſt, *quia in amore hæc inſunt vitia*, &c. Concluſio ſequitur *incerta hæc*, &c. Cujus ſententia comparatione parium comprehenditur, ergo ſi amorem conſilio regere vis, *nihilo plus*, &c.

Tertius modus eſt affirmatus ſpecialis: *Conſules propter virtutem facti, ſtudioſè remp. tueri debent: Cicero eſt propter virtutem factus conſul; Cicero igitur ſtudioſè remp. tueri debet.* Sic orator diligentiam ſuam, Agr. 2. concludit & judicat: *Nam cùm omnium conſulum,* ait, *gravis in repub. cuſtodienda, cura ac diligentia debet eſſe, tum eorum maximè, qui non in incunabulis, ſed in campo ſunt conſules facti. Nulli populo Rom. pro me majores noſtri ſpoſponderunt mihi creditum eſt: à me petere quod debeo, me ipſum appellare debetis. Quemadmodum cùm petebam, nulli me auctores generis mei vobis commendarunt: ſic ſiquid deliquero, nullæ ſunt imagines, quæ me à vobis deprecentur. Quare modò ut vita ſuppetat (quanquam ego ſum is qui eam poſſim ab iſtorum ſcelere inſidiiſque defendere) polliceor vobis, Quirites, bona fide, remp. vigilanti homini, non timido, diligenti, non ignavo, commiſiſtis.* Partes hujus ſyllogiſmi proſyllogiſmis ornantur. Propoſitio à minori illuſtratur: cujus ſententia eſt comparatio-

 nis

nis redditio, diverſis illuſtrata; *nam cùm omnium conſulum gravis*, &c. *tum eorum maximè*: diverſa ſunt, *non in incunabulis*, *ſed in campo*. Aſſumptio ſequitur, *nulli populo Rom.* &c. quæ iiſdem rurſus diverſis illuſtratur, & à ſimili; meis, non majorum meritis; in campo, non in incunabulis: ſimilitudo his verbis continetur; *quemadmodum cùm petebam*, &c. Tandem concluſionis ſententia ſequitur illuſtrata, primùm teſtimonio promiſſi, obligationis vim habentis, *polliceor*, &c. Deinde diverſo & diſparato; *quare modò*, &c. Ergo *Cicero* erit vigilans, non timidus; diligens, non ignavus.

Aliud exemplum: *quod optatum redierit, gratum eſt: Lesbia Catullo optata rediit; grata igitur eſt.*

Si quicquam cupidóque optantíque obtigit unquam &
Inſperanti, hoc gratum eſt animo proprie.
Quare hoc eſt gratum, nobis quoque charius auro,
Quod te reſtituis, Lesbia, mi cupido.
Reſtituis cupido atque inſperanti ipſa refers te
Nobis; ô lucem candidiore nota!
Quis me uno vivit felicior, aut magis hac quid
Optandum vita dicere quis poterit?

In hoc exemplo propoſitio videtur eſſe compoſita, ſimplex tamen eſt, & ſyllogiſmus ſimplex; quia ſimplex eſt diſpoſitio argumenti cum partibus quæſtionis. Duplex hîc crypſis eſt, inverſio & redundantia. Primo loco eſt propoſitio *ſi quicquam cupido*, &c. i. e. quicquid cupido; *ſi* enim non ſemper connexi nota eſt. Aſſumptio eſt in quarto & quinto verſu, *Lesbia Catullo* optata rediit. Concluſio eſt verſu tertio illuſtrata à minori, *quare hoc eſt gratum & auro charius*. Tribus poſtremis verſibus iteratur ſententia concluſionis, primum ab adjuncto tempore, *ô lucem*: deinde à pari, *nemo me felicior, aut magis hac quid*, &c.

Quartus modus eſt negatus ſpecialis: *deceptor amantis puellæ non eſt laudandus: Demophoon eſt deceptor amantis puellæ; Demophoon igitur non eſt laudandus. Phyllis* apud *Ovidium* ita judicat *Demophoontem* laudandum non eſſe.

Fallere credentem non eſt operoſa puellam
Gloria: ſimplicitas digna favore fuit.
Sum decepta tuis & amans & fœmina verbis;
Dii faciant laudis ſumma ſit iſta tuæ.

Propoſitio ſuum obtinet locum cum proſyllogiſmo adjunctæ ſimplicitatis, ut cauſæ cur deceptor non ſit laudandus. Aſſumptio ſequitur, ſum *decepta tuis*, &c. Concluſionis ſententia imprecatione continetur, *dii faciant*, &c.

Quintus modus eſt affirmatus proprius: ut, *Octavius eſt hæres Cæſaris: ego ſum Octavius; ſum igitur hæres Cæſaris.*

Sextus modus eſt negatus proprius: ut, *Antonius non eſt filius Cæſaris: tu es Antonius; non es igitur filius Cæſaris.*

Hujus itaque ſpeciei laus eſt præ cæteris, quòd omnia quæſtionum genera concludat; nempe generales, ſpeciales vel proprias, eáſque vel affirmatas vel negatas; & præſertim generales affirmatas: ob quam potiſſimum cauſam *Ariſtoteles* ſpeciem hanc & reliquis antepoſuit, quod primus ejus modus nempe *affirmatus generalis* ſit maximè ſcientificus, poſt. l. 11. cùm præcepta artium ſolus demonſtret, & reductionem reliquarum ad hanc figuram ſive ſpeciem laborioſè & ſubtiliter excogitavit, verum non ſic præſtat hæc ſpecies cæteris duabus, ut earum idcirco ad hanc reductio cum tanta ut ſit, alphabeti vexatione elaboranda fuerit, quandoquidem & reliquæ ſpecies non imperfectæ ſunt, nec minus neceſſariò concludunt, id enim ſyllogiſmi ſpeciebus commune cunctis eſt, quæſtiones denique illas, quæ ad ipſarum judicium rectè referuntur, interdum aptius concludunt, quàm in hac ſpecie concludi queunt. Meritò itaque *Galenus*, l. 2. de placit. *Hippoc.* & *Plat.* reductionem hanc omnémque ejus ſupellectilem abecedariam tanquam vaniſſimæ ſubtilitatis doctrinam inanem ac futilem poſt *Antipatrum* & *Chryſippum* explodit. Et *Keckermannus* ipſe, in *P. Ramum* ferè iniquior, reductionem tamen illam quam vocant *per impoſſibile*, ad eos duntaxat refutandos inventam, homines ſanè abſurdos & raró admodum repertos, qui

utraque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

utraque præmiſſa conceſſa, concluſionem negent, fatetur ſe potius propter conſuetudinem ſcholarum, quàm propter magnum ejus uſum retinuiſſe. Ac conſuetudo certè gnaviter nugandi ejicienda è ſcholis potius, quàm retinenda erat.

Tres hîc paralogiſmi refellendi ſunt; quorum duo ſunt utrique ſpeciei explicatæ communes, propoſitio nimirum particularis, & concluſio partis non debilioris: utriuſque exemplum hoc eſſe poteſt: *quoddam animal eſt rationale: beſtia eſt animal; ergo beſtia eſt rationalis.* Et præterea totum medium, nempe *quoddam animal*, non aſſumitur.

Proprius in hac ſpecie paralogiſmus eſt argumenti negatio in aſſumptione: ut, *omnis homo eſt animal: equus non eſt homo; ergo equus non eſt animal.*

Hîc etiam *ſolus* & *unicus* pro negandi particulis habendi ſunt; paritérque reddunt aſſumptionem captioſam: ut, *quicquid eſt in mea domo, eſt in oppido: unicus fons eſt in mea domo; ergo unicus fons eſt in oppido.* Sic, *quicquid eſt riſibile, eſt animal: ſolus homo eſt riſibilis; ergo ſolus homo eſt animal.* Tam enim hæ particulæ quàm negatio in minore, oſtendunt non reciprocum eſſe majorem; adeóque concluſionem ex majore per minorem, vel generale ex proprio non ſequi.

Expendenda porrò hîc definitionis verba ſunt; quæ non tam aſſumptionem ipſam quàm argumentum in aſſumptione affirmatum ſignificant. Cùm enim propoſitionis antecedens (quod tertium argumentum eſt) negatione infinita topica duntaxat exprimatur, aſſumptionis conſequens (quod etiam tertium argumentum eſt) eandem negationem retinere debet; alioqui non ſequeretur argumentum affirmatum in aſſumptione, ſed contradictione ſublatum. Negatio autem hæc non dicenda eſt vel aſſumptionis vel argumenti negatio, ſed argumenti infiniti affirmatio: tum enim demum negatur in aſſumptione argumentum, cùm illius negatio propoſitionis affirmationi opponitur. Exempli gratia: *qui non eſt dives, contemnitur: Poſthumus non eſt dives; ergo Poſthumus contemnitur.* Aſſumptionem hîc non negari probat affirmatio concluſionis: ſed perinde eſt acſi hoc modo argumentaretur: *omnis homo qui non eſt dives, contemnitur: Poſthumus eſt homo qui non eſt dives; ergo Poſthumus contemnitur.* Vel hoc modo: *omnis non dives contemnitur: Poſthumus eſt non dives; ergo contemnitur.* Sed hæc ex iis etiam quæ ſuprà ad definitionem ipſam hujus ſpeciei diximus, puto non eſſe obſcura.

Præterea in quibuſdam exemplis, quorum propoſitio eſt reciproca, videtur interdum ſyllogiſmus iſte habere aſſumptionem negatam; cùm dicendum ſit potius, partes propoſitionis inverti? quæ ſi in ordinem revocentur, ſyllogiſmus erit in prima ſpecie explicati: ut, *Joan.* 8. 47. *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit: vos ex Deo non eſtis; ergo verba Dei non auditis.* Propoſitio invertenda eſt: *qui verba Dei audit, is ex Deo eſt: vos non eſtis ex Deo; ergo verba Dei non auditis.*

CAP. XIII.

De Syllogiſmo connexo primo.

Adhuc ſimplex ſyllogiſmus fuit.

Syllogiſmus compoſitus eſt ſyllogiſmus ubi tota quæſtio eſt pars altera propoſitionis affirmatæ & compoſitæ; argumentum eſt pars reliqua.

Negat *Ariſtoteles* ullam eſſe ſyllogiſmi ſpeciem præter tres figuras; & tamen ipſe ſæpe utitur compoſito, qui ad nullam ex tribus figuris referri poteſt: Verùm uſus, optimus magiſter docet, ſæpius in communi hominum ſermone ac diſputationibus, compoſitos adhiberi ſyllogiſmos, quàm ſimplices: ut qui multas quæſtiones, multa argumenta commodè ſatis diſponant, quæ ſyllogiſmi ſimplices reſpuunt. *Theophraſtus* etiam & *Eudemus*, *Ariſtotelis* diſcipuli, quin etiam *Stoici*, & poſt eos *Cicero* & *Boëthius*, uſum præceptorem ſecuti, compoſitos non omiſerunt. Syllogiſmus autem compoſitus dicitur non tam quod ex compoſitis axiomatis, nam & ſimplex poteſt ex compoſitis, nimirum relatis, conſtare, ſed à compoſita diſpoſitione quæſtionis totius cum tertio argumento in propoſitione; unde aſſumptio tota etiam aſſumitur; & concluſio non partim ex propoſitione partim ex aſſumptione, ſed tota ex propoſitione deducitur: propoſitio enim cùm ſit compoſita, duas reliquas ſyllogiſmi partes (quæ axiomata ſim-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ſimplicia ſunt) conjunctionis vinculo conjunctas complectitur: pars illa efficit aſſumptionem quæ argumentum continet, altera concluſionem. Propoſitio autem debet eſſe affirmata, quia negata ſi eſſet, compoſita eſſe deſineret, ipſa enim compoſitio negatione diſſolveretur. Propoſitionem autem negatam efficit, ut de axiomate compoſito ſuprà dictum eſt, non partium ſed conjunctionis negatio: ut, *ſi non eſt animal, non eſt homo*; hæc propoſitio ex omnibus etiam partibus negatis affirmata eſt: rectè igitur inde aſſumitur atque concluditur, *at non eſt animal, ergo neque homo.* Sin hoc modo dicerem, *non ſi non eſt animal, idcirco non eſt homo*, ex hac negata propoſitione nihil omnino deduci aut concludi poſſet. In ſyllogiſmis itaque compoſitis ex ipſa conjunctioni vi deducuntur aſſumptio & concluſio. Ex duobus enim quæ propoſitione conjunguntur, aut unum aſſumitur ut alterum concludatur, aut unum tollitur ut alterum tollatur.

Tollere autem in ſyllogiſmo compoſito, non eſt negare, ſed ſpecialem contradictionem ponere.

Specialis autem contradictio, ut in axiomate ſimplici jam diximus, particularis eſt aut propria. Tollere igitur propoſitionis partem aliquam in aſſumptione aut concluſione, eſt ejus contradictionem particularem aut propriam ponere. Particulari autem generaliter contradici, generali particulariter, ibidem etiam docemur. Exemplis rem planam ſuo quamque loco faciemus.

Sequitur nunc compoſiti ſyllogiſmi diſtributio: cujus genera ex propoſitionum compoſitione oriuntur: propoſitiones axiomata compoſita ſemper ſunt: ex quatuor autem axiomatum compoſitorum generibus copulatum ſi affirmatum ſit, non habet locum in compoſito ſyllogiſmo; ſi negatum, æquipollet interdum disjuncto: diſcretum ſyllogiſmi expers eſt, quia diverſa ex quibus conſtat, nec planè conſentiunt, & tamen ita leviter diſſentiunt, ut uno poſito vel remoto, non tamen ſequatur alterum poni vel removeri; aut vim habet connexi.

Syllogiſmus itaque compoſitus eſt connexus aut disjunctus.

Syllogiſmus connexus eſt ſyllogiſmus compoſitus propoſitionis connexæ. Vel cujus propoſitio eſt axioma connexum.

Cùm autem axiomati connexo affine ſit relatum temporis, ut ibidem oſtendimus, etiam ſyllogiſmi connexi propoſitio poterit relata eſſe temporis: nam quantitatis, qualitatis, loci propoſitiones relatæ in ſimplicibus ſyllogiſmis locum habent; quia in iis propoſitionibus quæſtionis duntaxat conſequens cum argumento diſponitur. Relatum denique conſequentiæ, de quo ſupra cap. 6. ſyllogiſmus idoneus non eſt.

Syllogiſmus connexus eſt duorum modorum.

Primus modus ſyllogiſmi connexi eſt, qui aſſumit antecedens & conſequens concludit.

Quo modo *Cicero* judicat & concludit l. 2. de divinatione: *ſi dii ſunt, divinatio eſt: ſunt autem dii; divinatio eſt igitur.*

Aliud ex 3. Offic. *Atque ſi etiam hoc natura præſcribit, ut homo homini, quicunque ſit, ob eam ipſam cauſam, quòd is homo ſit, conſultum velit, neceſſe eſt ſecundum eandem naturam, omnium utilitatem eſſe communem. Quod ſi ita eſt, una continemur omnes & eadem lege naturæ. Idque ipſum ſi ita eſt, certè violare alterum lege naturæ prohibemur. Verum autem primum; verum igitur & extremum*

Propoſitio hujus ſyllogiſmi eſt ſorites (de quo infrà) trium graduum, *ſi hoc natura præſcribit, ut*, &c.

Frequenter hìc non aſſumitur idem ſed majus.

Ut 1 *Catil. Si te parentes odiſſent, diſcederes: nunc patria te odit (quæ communis eſt omnium noſtrum parens) multo magis ergo diſcedes.* Sed *majus illud* facile contineri in propoſitione poterit hoc modo; ſi propter odium parentum diſcederes, multo magis propter odium patriæ. *At illud; ergo hoc multo magis.*

Simili ratione concluditur etiam majus vel minus: ut *Cic.* pro *Quint. Etſi vadimonium deſeruiſſet, non debuiſſes tamen ad extrema jura deſcendere:* at non deſeruit; multò minus ergo debuiſti, vel multò magis non debuiſti.

Concludendi modus, ut ſupradiximus, *hìc idem eſt quando propoſitio eſt relata temporis.*

Ut, *cùm Paris Oenonem deſeret, Xanthus recurrit; Paris Oenonem deſeret; Xanthus ergo recurrit.*

Sed tamen relata temporis ut & reliqua axiomata compoſita, id quod ſupra monuimus, ad ſyllogiſmum ſimplicem pertinebunt quoties non tota quæſtio in pro-

propoſitione diſponitur: quod quidem ſemper fit, cùm de certo & definito tempore quæſtio eſt: ut ſi quæratur an hoc tempore ſit æſtas, hujuſmodi erit ſyllogiſmus: *cùm ſol eſt in cancro, æſtas eſt: at hoc tempore ſol eſt in cancro; ergo hoc tempore æſtas eſt.*

CAP. XIV.

De Syllogiſmo connexo ſecundo.

SEcundus modus connexi tollit conſequens, ut tollat antecedens.

Hæc enim vis connexi axiomatis eſt, ſi conſequens non ſit, nec eſſe antecedens. Sic *Cicero* 4. de fin. *docent nos*, inquit, *Dialectici*, &c. *Si illud, hoc: non autem hoc; igitur ne illud quidem.*

Sequuntur exempla: *ſi ulli rei ſapiens aſſentietur unquam, aliquando etiam opinabitur: nunquam autem opinabitur; nulli igitur rei aſſentietur.* Hîc conſequens contradictione ſpeciali in aſſumptione tollitur, *aliquando, nunquam*; concluſio etiam antecedenti ſpecialiter contradicit; *ulli rei, nulli rei.*

Eodem ſyllogiſmo *Ovid.* 2. de *Triſt.* ſtultitiam ſuam judicat:

Si ſaperem doctas odiſſem jure ſorores,
Numina cultori pernicioſa ſuo.
At nunc (tanta meo comes eſt inſania morbo)
Saxa memor refero rurſus ad icta pedem.

Propoſitio eſt, *ſi ſaperem, Muſas odiſſem:* cujus proſyllogiſmus eſt ab adjuncta pernicie. Aſſumptio, at non odi; quæ à ſimili exprimitur, *at nunc ſaxa memor*, &c. ergo non ſapio: cujus concluſionis ſententia in parentheſi eſt; *tanta meo*, &c. Atque in hoc exemplo eſt contradictio propria.

Hæ duæ ſyllogiſmi ſpecies ſunt omnium uſitatiſſimæ.

Non enim ea ſolùm argumenta quæ in ſimplicibus & disjunctis ſyllogiſmis diſponi non poſſunt, in connexis facile diſponuntur, ſed etiam ex iis quæ poſſunt aliis formis concludi, multa in his ſpeciebus facilius & promptius concluduntur: immo nullum omnino argumentum, quod in ſyllogiſmum uſum habet, has connexi ſpecies reſpuit.

Præter hos duos connexi ſyllogiſmi modos nonnulli duos alios adjiciunt; quorum prior tollit antecedens ut tollat conſequens, poſterior aſſumit conſequens ut concludat antecedens. In quos modos etſi communis fortè ſermo, boni etiam authores nonnunquam incidunt, tamen cum in ſyllogiſmo non veritas partium ſed neceſſitas conſequentiæ ſpectetur, tenendum eſt, vitioſos eſſe eos modos qui ex veris verum juxta & falſum poſſunt concludere. Prior ergo hic modus qui tollit antecedens eſt prioris legitimi modi paralogiſmus, affinis negatæ aſſumptioni in ſecunda ſpecie explicati: ut, *ſi homo eſt leo, ſentit: non eſt leo; ergo non ſentit.* Et hoc: *ſi Dio eſt equus, eſt animal: at non eſt equus; ergo non eſt animal. Si orator eſt, homo eſt: non eſt orator; ergo nec homo.* Hoc ſi ſic reſolvas in ſecundam ſpeciem explicati, *omnis orator eſt homo*, fallacia patebit. Immo ſine iſta reductione per ſe etiam patet: tollit enim antecedens, quod minus eſt, ut tollat conſequens, quod majus eſt: à minore autem ad majus nulla eſt hujuſmodi conſequentia.

Modus poſterior, qui aſſumit conſequens ut concludat antecedens, eſt captio poſterioris legitimi modi, affinis paralogiſmo ex omnibus affirmatis in prima ſpecie explicati: ut, *ſi homo eſt leo, ſentit: at ſentit; ergo eſt leo.* Utrumque hunc paralogiſmum *Ariſtoteles* appellat fallaciam conſequentis; quæ toties fit quoties propoſitio non eſt reciproca.

Sed eſt etiam aliud ſophiſma ſecundi modi, cùm aſſumptio non tollit contradictione ſpeciali; id eſt, quando conſequenti vel generali generaliter, vel particulari particulariter contradicit. Generalis contradictionis exemplum eſt, *ſi omne animal eſt irrationale, omnis etiam homo eſt irrationalis: at nullus homo eſt irrationalis: nullum ergo animal eſt irrationale.* Particularis hoc: *ſi homo eſt rationalis, aliquod animal eſt rationale: ſed aliquod animal non eſt rationale; ergo nec homo.*

CAP. XV.

De Syllogiſmo disjuncto primo.

Syllogiſmus disjunctus eſt ſyllogiſmus compoſitus propoſitionis disjunctæ.

Modi duo ſunt. Sic etiam *Cic.* in *Top. & Stoici apud Laërtium.*

Primus tollit unum, & reliquum concludit.

Ut, *aut dies eſt, aut nox: at dies non eſt; ergo nox eſt.* Vel, *nox non eſt; dies ergo eſt.*

Ciceronis pro *Cluentio* judicium tale eſt: *ſed cùm eſſet hæc illi propoſita conditio, ut aut juſtè piéque accuſaret, aut acerbè indignéque moreretur; accuſare quoque modo poſſet, quàm illo modo mori maluit.* Disjunctio clarior ſic erit: *aut accuſandum aut moriendum: non moriendum; accuſandum igitur.* In hoc exemplo, ut eſt apud *Cic.* eſt partium inverſio, totuſque ſyllogiſmus in axiomate relato conſequentiæ involvitur. Propoſitio non eſt abſolutè vera, ſed ex conditione. Aſſumptio & concluſio per comparationem minoris ponuntur; ita, ut concluſio præcedat.

Sic idem 2 *Phil.* ratiocinatur: *nunquamne intellig s tibi ſtatuendum eſſe, utrum illi qui iſtam rem geſſerunt, homicidæ ſint an vindices libertatis? Attende,* &c. *Nego quicquam eſſe medium. Confiteor illos niſi liberatores populi Rom. conſervatoréſque reip. ſint, plus quàm ſicarios, plus quàm homicidas, plus quam parricidas eſſe: ſiquidem eſt atrocius patriæ parentem,* &c. *Si parricidæ, cur honoris cauſa à te ſunt & in hoc ordine & apud populum Rom. ſemper appellati? Cur,* &c. *Atque hæc acta per te. Non igitur homicidæ. Sequitur ut liberatores tuo judicio ſint; quandoquidem tertium nihil poteſt eſſe.* Quæſtio hîc proponitur initio de *Cæſaris* interfectoribus, *utrum,* &c. Propoſitio proponitur axiomate connexo, *confiteor illos niſi,* &c. quod æquipollet disjuncto, *aut vindices ſunt libertatis aut pluſquam homicidæ:* illuſtratur enim ea pars disjunctionis à majori: & præcedit proſyllogiſmus, quo oſtenditur disjunctionem hanc eſſe ſine medio, & proinde neceſſariam. Aſſumptio ſequitur, *non ſunt homicidæ;* idque confirmatur proſyllogiſmo à teſtimonio & factis ipſius *Antonii.* Proſyllogiſmus concluditur in ſecundo connexo, ſi parricidæ, cur, &c? *at hæc acta per te; non igitur homicidæ.* Concluſio denique ſequitur, *ut liberatores fuerint;* idque repetito propoſitionis proſyllogiſmo confirmatur, *quandoquidem tertium ſive medium nihil poteſt eſſe.*

Si partes disjunctæ propoſitionis ſint duabus plures, judicandi concludendíque ars erit eadem.

Quamvis autem disjunctionis partes eſſe poſſint ſæpenumerò plures quàm duæ, id quod in diſparatis accidit, ipſius tamen propoſitionis duæ tantummodo partes ſunt; quarum una eſt quæſtio, altera eſt argumentum. In hoc modo ubi quæſtio ſemper concluditur, tertium argumentum plura oppoſita comprehendit, quæ omnia in aſſumptione tollenda ſunt, ut quæſtio concludatur: nam oppoſitorum plura ſimul affirmari nequeunt negari plura ſimul queunt.

Sic *Cic.* judicat *Rabirium cum conſulibus eſſe oportuiſſe. Aut enim cum conſulibus, aut cum ſeditioſis, aut latuiſſe: at nec cum ſeditioſis fuiſſe, nec latuiſſe; fuiſſe ergo cum conſulibus.* Pro *Rabir. Atqui videmus ait hæc in rerum natura tria fuiſſe, ut aut cum Saturnino eſſet, aut cum bonis, aut lateret. Latere autem, mortis erat inſtar turpiſſimæ: cum Saturnino eſſe, furoris & ſceleris; virtus & honeſtas & pudor cum coſſ. eſſe cogebat.* Propoſitio per ſe clara eſt. Aſſumptionis partes proſyllogiſmis illuſtrantur, primo à ſimili, deinde ab adjunctis. Concluſio proſyllogiſmo ab efficiente illuſtratur.

Notandum eſt in hoc modo non ita exigi ſpecialem contradictionem, ut in reliquis; neque enim ad conſequentiæ neceſſitatem pertinet in hoc modo, ut in reliquis, ſed ad aſſumptionis ſolius veritatem. Si ergo aſſumptio generalem contradictionem ferre poteſt, per conſequentiam licebit uti: ad conſequentiæ enim rationem ſufficit, alterum quovis modo tolli, ut reliquum concludatur, eademque concluſio erit, ſive ſpecialis ſive generalis in aſſumptione contradictio fuerit, in altero verò modo ſecus erit, ubi contradictio in ipſam concluſionem cadit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

CAP. XVI.

De Syllogiſmo disjuncto ſecundo.

D*Isjunctus ſecundus è propoſitione partibus omnibus affirmata aſſumit unum & reliquum tollit.*

Secundus efficitur, quia minus generalis eſt primo, utpote proprietatibus quibuſdam aſtrictus, quibus prior immunis erat. Proprietates autem hæ ſunt, 1. partium omnium propoſitionis affirmatio, non totius modò propoſitionis, id enim ſyllogiſmis omnibus compoſitis commune eſt; & affirmari quidem propoſitio vel omnibus negatis partibus poteſt. 2. Aſſumptio affirmatur, quoniam in propoſitione affirmata fuerat. 3. In concluſione ſemper eſt negatio, eáque ſpecialis contradictio: in primo quidem concluſio nonnunquam negatur; ſed hoc tum fit cùm pars propoſitionis quæ concluditur negata fuit. Exempli gratia: *aut dies eſt, aut nox: dies eſt; ergo nox non eſt.*

Ejuſmodi ſyllogiſmus efficitur è propoſitione copulata negata, quæ negata complexio, vel, quod Græcis idem eſt, negata copulatio dicitur, *& disjunctionis affirmatæ vim obtinet.*

Non & dies, & nox eſt: at dies eſt; non igitur nox eſt. De hac negata copulatione ſic *Cic.* in *Top. non & hoc & illud: hoc autem; non igitur illud.*

Pertinet autem ad hunc ſecundum duntaxat modum negata copulatio; quod cum in hujuſmodi propoſitione quævis oppoſita diſponi poſſint, ex uno eorum negato, niſi in iis qui medio carent, non neceſſariò alterum affirmatur & concluditur, quod fit in primo modo, ſed ex altero affirmato alterum negatur, quæ communis eſt regula omnium oppoſitorum, & fit duntaxat in hoc ſecundo.

Ad ſophiſmata quod attinet horum modorum, primi quidem nullum occurrit. Secundi quæ ſunt, ex definitione redarguuntur. Primum eſt, ſi aliqua pars propoſitionis negata erit: ut, *leo aut animal eſt, aut non eſt homo; at non eſt homo, ergo nec animal.* Secundum eſt, ſi aſſumptio ſit negata; ut in exemplo ſuperiore. Tertium eſt, ſi ſpecialis contradictio non erit in concluſione: ut hoc; *aut homo eſt animal, aut omne animal eſt irrationale; ſed homo eſt animal, ergo nullum animal eſt irrationale.*

Appendix de enthymemate, dilemmate, & ſorite.

EXpoſitis omnibus cùm ſimplicis tum compoſiti ſyllogiſmi ſpeciebus, ſequitur axiomatis & ſyllogiſmi communis affectio, vel potius anomalia, de qua antediximus, crypſis. Quæ in omni cùm loquendi uſu tum ſcribendi genere tam frequens eſt, idque brevitatis plerumque cauſa, ut nemo ferè ſyllogiſmos integros ſine crypſi aliqua vel loquatur vel ſcribat.

Sed quoniam crypſis ejúſque triplex modus ſyllogiſmorum omnes ſpecies afficiunt, ea re dicendi locus de ſyllogiſmi crypſibus antè non erat, quàm de ſyllogiſmi ſpeciebus cunctis dictum eſſet.

Si qua pars ſyllogiſmi defuerit, enthymema dicitur.

Ut ab exemplo: *Themiſtocli licuit urbem relinquere; ergo mihi.* Addatur propoſitio; *quod Themiſtocli licuit, licet & mihi.* Ab inductione: *inventio & diſpoſitio in argumentis verſantur; ergo Logica tota.* Addatur aſſumptio; *Logica tota eſt eorum inventio & diſpoſitio.*

Hoc etiam perpetuò obſervandum eſt, ſi concluſionis prædicatum deeſt, deeſſe majorem; ſi ſubjectum, minorem: ſi utrumque, ſyllogiſmi compoſiti majorem vel potius majoris antecedentem, quæ cum tota quæſtione ut cum conſequente diſponitur; quod indicat plenum ſyllogiſmum fore compoſitum, & antecedens pars enthymematis erit antecedens majoris; totúmque enthymema convertetur in majorem propoſitionem ſyllogiſmi connexi: ut, *virtus reddit beatos; vitium ergo miſeros.* In antecedente hujus enthymematis nec antecedens nec conſequens quæſtionis apparet: totum igitur converte in axioma connexum aut disjunctum, plenum ſyllogiſmum compoſitum eſſe intelliges; ut, *ſi virtus reddit beatos, vitium reddit miſeros; at illud; hoc igitur. Non eſt nox; ergo eſt dies.* Totum converte in axioma disjunctum, majorem ſupplebis, & ſyllogiſmum plenum disjunctum conficies: *aut dies eſt, aut nox; non nox, ergo dies.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Si quid ad tres illas ſyllogiſmi partes acceſſerit, proſyllogiſmus dicitur. Eſt enim ad partem aliquam ſyllogiſmi addita probatio.

Partium etiam ordo ſæpe confunditur. Quod utrumque accidit in dilemmate & ſorite.

Dilemma eſt ſpecialis quædam crypſis non ſyllogiſmi, ſed ſyllogiſmorum; à duplici propoſitione dictum quam *lemma Stoici* vocant, vulgò *disjunctivus biformis* & *ſyllogiſmus cornutus*, quaſi cornibus feriens: cujus vis in duobus axiomatis connexis citra ſyllogiſmi formam ſatis manifeſta eſt: ut illud *Martialis*;

Hæc, ſi diſplicui, fuerint ſolatia nobis;
Hæc fuerint nobis præmia, ſi placui.

Et illud in evangelio: *ſi bene locutus ſum, cur me cædis? ſi male, teſtare de malo.* Et reciprocum illud inſigne *Protagoræ* magiſtri ad *Euathlum* diſcipulum, apud *Gellium, l.* 5. *c.* 10. & 11: *ſi contra te lis data erit merces mihi ex ſententia illa debebitur, quia ego vicero; ſin vero ſecundum te judicatum erit, merces mihi ex pacto debebitur, quia tu viceris.* Cui contrà *Euathlus*; *& ego bone magiſter, utrovis modo vicero,* &c. Hujuſmodi eſt etiam illud apud *Ariſtot.* Rhet. 3. 23. *non agendum eſſe cum populo; quia, ſi juſta dixeris, hominibus inviſus eris; ſi injuſta, Deo.* Immo agendum eſſe cum populo: *nam, ſi injuſta dixeris, hominibus gratus eris; ſi juſta, Deo.*

Explicatur autem hæc crypſis axiomate disjuncto; tot deinde ſyllogiſmis connexis vel etiam categoricis, quot erant disjuncti axiomatis membra: ut illud *Biantis* conſilium de uxore non ducenda: *aut formoſam duces, aut deformem; ſi formoſam, communem; ſi deformem, pœnam: neutrum autem bonum; non eſt igitur ducenda uxor.* Vel categoricè ſic; *communis non eſt ducenda; formoſa erit communis; ergo,* &c. *pœna non eſt ducenda; deformis erit pœna; ergo,* &c. Sed axioma illud disjunctum partes omnes disjunctas non enumerat: eſt enim media quæ nec formoſa nec deformis eſt; & neutrius connexi conſequens eſt vera; fieri enim poteſt, ut nec formoſa communis, nec deformis pœna ſit futura.

Sorites & ſyllogiſmus crypticus multarum propoſitionum continua ſerie ita progredientium, ut prædicatum præcedentis propoſitionis perpetuò ſit ſubjectum ſequentis, donec tandem conſequens propoſitionis ultima concludatur de antecedente primæ: ut, *homo eſt animal; animal eſt corpus ſentiens; corpus ſentiens eſt vivens; vivens eſt ſubſtantia; ergo homo eſt ſubſtantia. Græcè* autem ſorites, *acervalis Latinè à Cicerone* dicitur; quia minutatim addit, & quaſi acervum efficit.

Adhibetur ferè vel ad ſummum genus de infima ſpecie, vel ad cauſam primariam, licet remotam, effecto attribuendam; & illud quidem per genera ſubalterna, ut in exemplo ſuperiore; hoc per cauſas medias, ut in exemplo ſequente: *quos Deus prænovit, eos prædeſtinavit; quos prædeſtinavit, eos vocavit; quos vocavit, eos juſtificavit; quos juſtificavit, eos glorificavit; ergo, quos prænovit, eos glorificavit.*

Utitur autem ſorites & ſubalternis generibus & ſubordinatis cauſis quaſi tot mediis terminis ad probandum concluſionem; tot nempe quot ſunt termini inter ſubjectum primæ propoſitionis & prædicatum concluſionis: quot autem termini medii, tot ſunt ſyllogiſmi

Eſt itaque progreſſio enthymematica ſyllogiſmos uno pauciores continens quàm propoſitiones. Syllogiſmus principalis habet pro majore propoſitionem concluſioni proximam; pro minoris termino minore, ſubjectum concluſionis pro termino majore; ſubjectum propoſitionis majoris: ex. gr. *quos juſtificavit, glorificavit; quos prænovit, juſtificavit; quos ergo prænovit, glorificavit.* Reliqui ſunt minorum proſyllogiſmi, & præcedens quiſque probatio ſequentis.

Unde intelligitur ſoritæ crypſis triplex, & defectus, & redundantia, & inverſio. Si igitur partium, ſive ſpecies ſive cauſæ ſint, non erit recta ſubordinatio firmaque connexio, ſorites probus non erit: ut, *ex malis moribus exiſtunt bonæ leges; ex bonis legibus ſalus reip. ex reip. ſalute bona omnia; ergo ex moribus malis bona omnia.* Hîc cauſæ per ſe male ſubordinantur cauſæ per accidens.

Fallit hic etiam: *ſi nullum tempus eſſet, nox non eſſet; ſi nox non eſſet, dies eſſet; ſi dies eſſet, aliquod tempus eſſet; ergo, ſi nullum tempus eſſet, aliquod tempus eſſet.* Nam ſi nullum tempus eſſet, certè nec dies eſſet: fallit ergo in propoſitione ſecunda; quæ non vere continuatur; ſed ponit effectum, ſublata cauſa. Cætera ſorites vitia habet cum aliis ſyllogiſmi ſpeciebus communia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

CAP. XVII.

De Methodo.

M*Ethodus eſt diſpoſitio dianoëtica variorum axiomatum homogeneorum pro naturæ ſuæ claritate præpoſitorum, unde omnium inter ſe convenientia judicatur, memoriáque comprehenditur.*

Methodi permagnus eſt in omni vita uſus, magna proinde laus. Hanc *Plato*, in *Philebo*, eſſe ait *donum hominibus divinitus datum.* *Ariſtoteles* etiam *ordinem in maximis bonis* numeravit. *Fabius*, *Nec mihi*, inquit, *errare videntur, qui ipſam rerum naturam ſtare ordine putant; quo confuſo, peritura ſunt omnia.*

Eſt autem methodus diſpoſitio variorum axiomatum homogeneorum, i. e. eorum quæ ad eandem rem pertinent, eandémque ad finem referuntur. Homogenea niſi fuerint, ſubordinata ſibi invicem eſſe non poterunt, adeóque ne ordinata quidem. Itaque Arithmeticum in Geometria, Geometricum in Arithmetica veluti heterogenium & alienum methodus excludit. Pro naturæ autem ſuæ claritate axiomata quæque præponenda ſunt, prout argumenta priora, notiora, illuſtriora complectuntur. Prima autem præcedant an orta à primis parum refert, cùm utrorumque eadem affectio ſit.

Atque ut ſpectatur in axiomate veritas aut falſitas, in ſyllogiſmo conſequentia & inconſequentia; ſic in methodo conſideratur, ut per ſe clarius præcedat, obſcurius ſequatur; omninóque ordo & confuſio judicatur. Sic diſponetur ex homogeneis axiomatis primo loco abſoluta notione primum, ſecundo ſecundum, tertio tertium, & ita deinceps.

Prius autem ſicut & poſterius quinque modis dicimus: tempore, ut ſenem juvene; natura, ut cauſam effecto, genus ſpecie; quicquid denique exiſtendi conſecutione eſt prius; i. e. quod alio poſito, ponitur; & quo poſito, aliud non ponitur, ut unitas binario: nonnunquam etiam ubi conſecutio reciproca eſt, quod ſimul eſt tempore, natura tamen eſt prius, ut ſol ſuo lumine. Bifariam etiam dicitur prius natura; generante ſcilicet, ut partes toto, ſimplex compoſito, media fine; vel intendente, ut totum partibus, compoſitum ſimplici, finis mediis. Prius diſpoſitione ſive loco dicitur, quod initio eſt proprius; ut in dicendo, narratio confirmatione. Prius dignitate; ut magiſtratus cive, aurum argento, virtus auro. Prius denique cognitione, quod cognitu facilius eſt: idque vel in ſe, vel nobis: in ſe quod naturâ eſt prius; nobis, quod poſterius eſt, & ſenſibus objectum: illa perfectior eſt cognitio, hæc imperfectior.

Ideóque methodus ab univerſalibus, ut quæ cauſas contineant, ad ſingularia perpetuò progreditur. Adeoque ab antecedentibus omninò & abſolutè notioribus ad conſequentia ignota declarandum.

Unde intelligitur agi hîc de methodo tradendi ſive docendi, quæ analytica rectè dicitur, non inveniendi. Methodus n. inveniendi quæ à *Platone* dicitur *ſynthetica*, procedit à ſingularibus quæ tempore ſunt priora, ſenſibúſque ſe prius offerunt; quorum inductione generales notiones colliguntur: methodus autem docendi ſive inventa & judicata diſponendi, de qua hic agitur. Contraria viâ, ut etiam docet *Ariſt.* 1. Metaph. c. 1. & 2. procedit ab univerſalibus, quæ naturâ ſunt priora & notiora; non quo prius aut facilius cognoſcantur, ſed quòd poſteaquam ſunt cognita, præcedunt notionis natura & claritate quanto ſunt à ſenſibus remotiora. Sic generales rerum ſpecies (ut Optici etiam docent) citius in ſenſus incurrunt: ut advenientem aliquem, judico prius animal eſſe quàm hominem, & hominem quàm *Socratem.* Atque hanc ſolam methodum *Ariſtot.* paſſim docuit.

Sed methodi unitatem exempli doctrinarum & artium præcipuè demonſtrant, præcipueque vendicant.

Quibus quamvis omnes regulæ generales ſint & univerſales, tamen earum gradus diſtinguuntur: quantóque unaquæque generalior erit, tanto magis præcedet.

Generaliſſima loco & ordine prima erit, quia lumine & notitia prima eſt.

Subalternæ conſequentur, quia claritate ſunt proximæ: utque ex his natura notiores præponentur, minus notæ ſubſtituentur.

Tandémque ſpecialiſſima conſtituentur.

Definitio itaque generaliſſima prima erit; cauſas n. continet Definitioni conſectaria ſubjungentur, ſive proprietatum ſi quæ ſunt & ex definitione per ſe non patent, explicationes Diſtributio ſequetur.

Quæ ſi multiplex fuerit, præcedet in partes integras partitio, ſequetur diviſio in ſpecies. Partéſque ipſæ & ſpecies eodem ordine ſunt rurſus tractandæ ac definiendæ, quo diſtributæ fuerint.

Et tranſitionum vinculis ſi longior inter eas interſit explicatio, colligandæ ſunt: id n. auditorem reficit ac recreat.

Tranſitio autem vel perfecta eſt vel imperfecta. Perfecta, quæ breviter & quid dictum ſit & quid ſequatur, oſtendit: qualis illa hujus libri ſecundi initio *adhuc prima Artis Logicæ pars fuit*, &c. Imperfecta eſt quæ alterutrum duntaxat oſtendit vel quid dictum ſit, vel quid ſequatur: qualis illa l. 1. c. 18. *argumenta ſimplicia ita fuerunt*, &c.

Exemplo ſit Grammatica. Hujus definitio, ut quæ generaliſſima ſit, ex lege methodi primo loco ſtatuatur; ars ſcilicet bene loquendi: ſecundo loco erit Grammaticæ partitio, in etymologiam & ſyntaxin; tum etymologia, quæ de vocibus agit, definiatur; dein vocis partes in literis & ſyllabis, ſpecieſque in vocibus numeri & ſine numero ſubſequantur, exituumque tranſitiones ſuis locis collocentur: atque ita omnium etymologiæ partium definitiones, diſtributiones, colligationes, exempla denique ſpecialiſſima in ſingulis diſponentur: idémque in ſyntaxi fiet. Hanc viam omnes artes ſibi propoſuerunt.

Moderni quidem duplicem methodum inſtituunt, *ſyntheticam* & *analyticam*: illam ſcientiis theoreticis tradendis, Phyſicæ putà vel Mathematicæ magis accommodatam; qua partes ſcientiæ ita diſponuntur, ut à ſubjecto contemplationis univerſali ad particularia, à ſimplicibus ad compoſita progreſſus fiat: ſic Phyſica exorditur à corporis naturalis definitione; ad ejus deinde cauſas vel partes effectionéſque generales ad ſpecies denique progreditur. Methodum analyticam definiunt, qua ita diſponuntur partes ſcientiæ practicæ ut à notione finis fiat progreſſus ad notitiam principiorum vel mediorum, ad illum finem aſſequendum: ſic in Ethicis à fine, ſcilicet beatitudine, ad media, nempe virtutes proceditur: Verùm cùm hac utraque methodus una eadémque via, à definitione ſcilicet generaliſſima, ſive illa ſubjectum ſive finem generalem contineat, ad minus generalia, à notioribus ad minus nota, à ſimplicibus ad compoſita æque utrobique dividendo progrediatur, non videtur ob diverſam in definitione generali, illic ſubjecti, hîc finis mentionem, duplicem eſſe methodum conſtituendam; ſed unum potius, artium quidem tradendarum, eámque analyticam eſſe dicendam.

Atqui methodus non ſolum in materia artium & doctrinarum adhibetur, ſed in omnibus rebus quas facilè & perſpicuè docere volumus.

Ideóque poetæ, oratores, omnéſque omninò ſcriptores, quoties docendum ſibi auditorem proponunt, hanc viam ſequi volunt, quamvis non uſquequaque ingrediantur atque inſiſtant.

Sic Virgilius, in Georgicis, diſtribuit propoſitam materiam in quatuor partes, ut antedictum eſt: primóque libro res communes perſequitur, ut aſtrologiam, meteorologiam, déque ſegetibus & earum culta diſſerit, quæ pars operis prima erat, túmque tranſitio adhibetur initio ſecundi libri.

Hactenus arvorum cultus, &c.

Dein ſcribit generaliter de arboribus, tum ſpecialiter de vitibus. Sic toto opere, generaliſſimum, primo; ſubalterna, medio; ſpecialiſſima, extremo loco ponere ſtuduit.

Eandem *Ovidius*, in Faſtis, diſpoſitionis hujus gratiam ſequitur. Proponit initio ſummam operis:

Tempora cum cauſis Latium digeſta per annum, &c.

Mox imploratione facta, partitionem anni ſtatuit. Tum communes differentias interpretatus diei faſti, nefaſti, *&c.* tandem unumquemque menſem ſuo loco perſequitur, & ordinis hujus à generalibus ad ſpecialia ſtudium ſuum præfatione indicat.

Hæc mihi dicta ſemel, totis hærentia faſtis,
Ne ſeriem rerum ſcindere cogar, erunt.

Oratores in proœmio; narratione, confirmatione, peroratione hunc ordinem affectant, eumque artis & naturæ & rei ordinem appellant, & interdum ſtudioſius aſſectantur.

Ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Ut in verrem, Cicero primùm proponendo tum partiendo. *Quæſtor* inquit *Cn. Papyrio coſ. fuiſti abhinc annos quatuordecim, & ex illa die ad hanc diem quæ feciſti, in judicium voco*, &c. Propoſitio hîc & definitio ſummæ rei eſt, tanquam in hoc judicio generaliſſimo. Partitio ſequitur: *hi ſunt anni*, &c. *quare hæc eadem erit quadripartita diſtributio totius accuſationis meæ.* Quas partes quatuor earúmque partium particulas deinceps ſuo quamque ordine & loco tractat, & tranſitionibus copulat; tres primas tertio libro; & ſic deinceps.

Hæc igitur in variis axiomatis homogeneis ſuo vel ſyllogiſmi judicio notis methodus erit, quoties perſpicuè res docenda erit.

At cùm delectatione motúve aliquo majore ab oratore quovis aut poeta, ut quibuſcum vulgo potiſſimum res eſt, ducendus erit auditor, crypſis methodi ferè adhibebitur; homogenea quædam rejicientur, ut definitionum, partitionum, tranſitionúmque lumina. Quædam aſſumentur heterogenea, velut digreſſiones à re, & in re commorationes. Et præcipuè rerum ordo invertetur.

Sed oratoribus & poetis ſua methodi ratio relinquenda eſt; vel ſaltem iis, qui oratoriam & poeticam docent.

PRAXIS LOGICÆ

Analytica ex Dounamo.

Ad Cap. tertium RAMIÆ Dialecticæ.

Exemplum primum eſt cauſa procreantis & conſervantis ex Ovidii primo de Remed.

Ergo ubi viſus eris noſtra medicabilis arte,
Fac monitis fugias otia prima meis.
Hæc, ut ames, faciunt: hæc quæ fecere tuentur;
Hæc ſunt jucundi cauſa, cibuſque mali.
Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus,
Contemptæque jacent & ſine luce faces.

In ſingulis, quæ ad efficientis doctrinam illuſtrandam afferuntur, exemplis, tria conſideranda ſunt, efficiens, effectum, efficiendi modus. In hoc exemplo effectum eſt amor, efficiens eſt otium, quod amorem efficit duplici modo, tum procreando, tum conſervando, ut in ſecundo diſticho Poeta docet. Diſpoſitio autem hujus exempli (ut pleniorem ejus analyſin inſtituam) ſyllogiſtica eſt. Quæſtio, quam Poeta concludendam proponit, hæc eſt; fugiendum eſſe otium ei, qui ab amore immunis eſſe velit: eáque duobus ſyllogiſmis concluditur: in priori argumentum tertium ducitur ab effectis quidem otii, amoris verò cauſa procreante & conſervante, hoc modo: amoris procreans & conſervans cauſa vitanda eſt ei, qui ab amore ipſo liber eſſe velit; otium verò amoris procreans & conſervans cauſa eſt. Otium igitur fugiendum eſt ei, qui ab amore liber eſſe velit. Propoſitio deeſt. Aſſumptio in ſecundo diſticho primò ſimpliciter proponitur, deinde altera ejus pars de conſervante per ſimilitudinem cibi illuſtratur. Concluſio præcedit in primo diſticho. Secunda ratio eſt conſectarium ex aſſumptione prioris ſyllogiſmi deductum. Otium eſt cauſa procreans & conſervans amoris; ergo ſublato otio, amor tollitur. Cujus propoſitio & fundamentum eſt Logicum illud axioma; ſublata cauſa, tollitur effectum, quæ propoſitio ſi addatur, plenus erit ſyllogiſmus.

Exemplum ſecundum ibid. ex *Æneid.* 4.

Non tibi diva parens generis nec Dardanus auctor
Perfide: ſed duris genuit te cautibus horrens
Caucaſus. Hyrcanæque admôrunt ubera Tigres.

Hic effectum eſt Æneas. Cauſæ efficientes, pater, mater, nutrix; modus autem efficiendi non unus: parentes enim liberos efficiunt procreando, nutrix verò conſervando. Diſponitur autem hoc exemplum axiomate diſcreto. Anchiſes & Venus non ſunt Æneæ parentes, ut Didoni placet, ſed horrens Caucaſus & duræ cautes: Hyrcanæ autem tigres ut nutrices ubera admoverunt.

Exemplum tertium eſt ſolitariæ cauſæ *cap.* 4. ex *Æneid.* 9.

Me, me: adſum, qui feci, in me convertite ferrum
O Rutuli, mea fraus omnis: nihil iſte nec auſus,
Nec potuit. ——

In hoc exemplo effectum eſt cædes Rutulorum. Efficiens hujus cædis Nyſus. Quod autem ad modum attinet efficiendi, effecit, ut ipſe de ſe ait, ſolus. Diſpoſitio autem hujus exempli ſyllogiſtica eſt. Qui ſolus auctor eſt cædis, is ſolus eſt occidendus. Ego verò, inquit, ſolus auctor cædis ſum; ergo, &c. Propoſitio deeſt: aſſumptio continetur verſu 2. Mea fraus, *i. e.* culpa omnis, quam probat remotione ſociæ cauſæ, nihil iſte nec auſus eſt, *&c.* Concluſio verſu 1. Me, me ſcilicet occidite, in me convertite ferrum, *&c.*

Ejuſdem cauſæ exemplum aliud, in oratione *Ciceronis* pro *Marcello. Nam bellicas laudes ſolent quidam extenuare verbis, eáſque detrahere ducibus & communicare cum multis, ne propriæ ſint imperatorum: & certè in armis militum virtus, locorum opportunitas, ſociorum auxilia, claſſes, commeatus multum juvant: maximam verò partem, quaſi ſuo jure, fortuna ſibi vendicat, & quicquid eſt proſperè geſtum, id penè omne ducit ſuum. At verò hujus gloriæ,* Cæſar, *quàm es paulò ante adeptus, ſocium habes neminem: totum hoc quantumcunque eſt, quod certè maximum eſt, totum inquam, eſt tuum. Nihil tibi ex iſta laude centurio, nihil præfectus, nihil cohors, nihil turma decerpit: quin etiam illa ipſa rerum humanarum domina fortuna in iſtius ſe ſocietatem gloriæ non offert: tibi cedit, tuam eſſe totam ac propriam fatetur.* Hoc exemplum continet plenam comparationem à minore ad majus, ad amplificandam Cæſaris laudem clementiæ. In proto exemplum eſt cauſarum, quæ cum aliis efficiunt. Effectum eſt victoria; efficiens imperator, non quidem ſolus, ſed cum aliis, quarum alia principalis eſt, &imperatori quaſi ſocia fortuna: aliæ adjuvantes & miniſtræ, cujuſmodi quinque recenſentur, militum fortitudo, locorum opportunitas, ſociorum auxilia, claſſes, commeatus. In apodoſi exemplum habemus ſolitariæ cauſæ: effectum eſt clementia in Marcellum, præſtita, Cujus cauſa & quidem ſola eſt ipſe *Cæſar*; eáque illuſtratur remotione cauſarum adjuvantium. Scopus *Ciceronis* eſt, ut oſtendat *Cæſarem* plus laudis ob clementiam mereri, quàm propter res geſtas: ídque oſtendit ex collatis inter ſe efficiendi modis, quod nimirum rerum geſtarum *Cæſar* non ſolus auctor fuerit, clementiæ verò præſtitæ ſolus. Jam verò efficiens plus laudis vel vituperationis meretur, quæ ſola quid facit; quæ verò cum aliis, minus. Sic igitur hæc ratio poteſt concludi. Cujus *Cæſar* ſolus auctor eſt, id plus meretur laudis, quàm cujus ſolus non eſt auctor. Rerum in bello geſtarum ſolus auctor non eſt; clementiæ verò in Marcellum præſtitæ ſolus; proinde clementia *Cæſaris* plus meretur laudis, quàm res in bello geſtæ. Hujus ſyllogiſmi aſſumptio tantum in hoc exemplo proponitur; ejúſque prior pars enumeratione cauſarum adjuvantium, poſterior remotione earundem illuſtratur.

Ibidem exemplum cauſæ inſtrumentalis primo de *Nat. deor. Quibus oculis animi intueri potuit veſter Plato fabricam illam tanti operis, quà conſtrui à Deo atque ædificari nondum facit? Quæ molitio? quæ ferramenta? qui vectes? quæ machinæ? qui miniſtri tanti operis fuerunt?* Syllogiſmus ſic ſeſe habet. Qui inſtrumenta non habuit, is mundum non creavit: Deus inſtrumenta non habuit; ergo, *&c.* Hujus ſyllogiſmi propoſitio falſiſſima deeſt; concluſio præcedit; aſſumptio ſequitur: eaque per inductionem quandam ſpecierum illuſtratur. Utraque autem tum aſſumptio tum concluſio per interrogationem ἐμφατικώτερον negatur.

PETRI

PETRI RAMI
VITA
EX
Joanne Thoma Freigio,
Reciſis digreſſionibus, deſcripta.

PEtrus *Ramus* natus eſt anno milleſimo quingenteſimo decimo quinto. Ejus avus, ut ipſe in præfatione ſuæ Regiæ Profeſſionis memorat, in *Eburonum* gente, familia imprimis illuſtri fuit: ſed patria à *Carolo*, *Burgundionum* duce, capta & incenſa, in *Veromanduorum* agrum profugus, ac ſpoliatus, carbonariam facere coactus eſt: hinc *Ramo carbonarius pater* probri loco objectus: ſed pater Agricola fuit. Puer vix è cunis egreſſus, ut ipſe in *Scheckiano* epilogo de ſe narrat, duplici peſte laboravit. Juvenis invita modíſque omnibus repugnante fortuna, *Lutetiam* ad capeſſendas artes ingenuas venit. Erat ſtatura corporis grandi ac generoſa, vultu mitiſſimo, moribus integerrimis, valetudine firma ac robuſta, quam perpetua abſtinentia continentiáque & continuo labore etiam firmiorem reddidit. *Lutetiæ* Magiſterii titulum ſuſcepturus, problema hoc ſumpſit; *quæcunque ab Ariſtotele dicta eſſent, commentitia eſſe.* Attoniti novitate atque inſolentia problematis examinatores ac magiſtri, per diem integrum, ſed irrito conatu, Magiſtrandum, ut vocant, oppugnarunt. Ex hoc fortuito ſucceſſu, anſam deinceps ſeriò & liberè in *Ariſtotelem* animadvertendi & inquirendi arripuit. Logicámque imprimis, utpote inſtrumentum reliquarum artium expolire inſtituit (ut ipſe pluribus perſequitur in *epilogo l.* 5. Scholarum Dialecticarum) ſed annum agens ætatis primum & vigeſimum hæc moliri incœperat. Septimo pòſt, primam, ut putatur, Dialecticam & *Ariſtotelicas* Animadverſiones ad Academiam *Pariſienſem* edidit: ſequente anno *Euclidem* Latinè, quam & præfatione commendavit. Ex eo tempore multos adverſarios contra ſe irritavit, & præſertim duos homines, quos *Talæus* in Academia ſua dum contentionem totam enarrat, non nominat tamen. Vix, inquit, *Ariſtotelicæ* Animadverſiones lectæ erant, cùm *P. Ramus* repentè ad prætorii tribunalis capitalem contentionem per certos homines falſo Academiæ nomine rapitur, novíque criminis accuſatur, quòd ſcilicet, *Ariſtotelem* oppugnando, artes enervaret: hac enim oratione *Ariſtotelea* actio inſtituta eſt. Hinc *Ariſtoteleorum* clamoribus agitatus, ad ſummum *Pariſienſis* curiæ concilium traducitur. Id cum ex adverſariorum ſententia non procederet, novis artibus à ſenatu *Pariſienſi* ad regiam cognitionem res defertur: conſtituuntur judices quinque bini ab utraque parte, quintus à rege nominatur; cauſam de ſingulis animadverſionum capitibus dicere jubetur *Ramus:* qui tametſi de quinque judicibus tres infenſiſſimos habebat, tamen ut mandato regio obtemperaret, ad diem conſtitutam adfuit; ſcriba unus aderat, qui rationes *Rami* & judicum ſententias exciperet. Biduo magna contentione de Dialecticæ artis definitione & partitione, quæ in Logici Organi libris nullæ eſſent, concertatum eſt. Tres *Ariſtotelei* judices primo die, contra omnes bene deſcriptæ artis leges, judicarunt ad Dialecticæ artis perfectionem definitione nihil opus eſſe. Qui duo judices à *Ramo* lecti erant, contrà cenſuerunt. Poſtridie tres judices *Ariſtotelei* vehementer conturbati, de Partitione aſſentiuntur, cauſámque in aliam diem rejiciunt. Verùm ne non damnaretur *Ramus*, novum conſilium initur, ut ab initio tota diſputatio retexatur, judicata pridie, pro nihilo habeatur. Ab iſta

ju-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

judicum inconſtantia provocat *Ramus*; ſed fruſtrà; judicium n. ſine provocatione tribus illis judicibus datur; condemnantur triumvirali illa ſententia non ſolùm Animadverſiones *Ariſtotelicæ*, ſed Inſtitutiones etiam Dialecticæ: auctori interdicitur, ne in poſterum vel docendo vel ſcribendo, ullam Philoſophiæ partem attingeret: ludi etiam magno apparatu celebrantur, in quibus *Ramus* & *Ramea* Dialectica ludibrio habetur. Ab his difficultatibus unus omnium *Carolus Lotharingus Ramum* liberavit: *Henrico* enim regi perſuaſerat, Philoſophiam ſemper liberam eſſe oportere. Hinc *Ramus* priſtinæ docendi ac ſcribendi libertati reſtitutus, per annos quatuor ſumma in pace ſtudiis operam dedit. Anno ætatis trigeſimo primo Orationem de ſtudiis Philoſophiæ & Eloquentiæ conjungendis habuit: cum *Talæo* fratre (ſic eum perpetuo vocat) profeſſionis partes ita diviſit, ut *Talæus* matutinis horis philoſophiam, ipſe pomeridianis Eloquentiam doceret: in poetis, oratoribus, philoſophis omníſque generis authoribus explicandis, uſum dialecticæ demonſtravit: id *Ramo* poſtea crimini datum eſt, quòd in philoſophico ſtudio non Philoſophos, ſed, contra leges Academiæ, pro philoſophis Poetas explicaret: purgat ſe *Ramus*; petítque ut gymnaſium ſuum *Præleum* per probos & doctos homines inviſatur. Sed judex quidam, nobilis adoleſcens, datus, diſcipulos *Rami* indicta cauſa, condemnat; publicis & ſcholis & ſigillis & tabulis prohibet; omnibus denique Academiæ muneribus & præmiis excludit. Ab hac ſententia tam nova diſcipuli *Rami* ad *Julianenſe* philoſophorum comitium provocant, & abſolvuntur, modò præceptor eorum jurejurando confirmet, libros, Academiæ legibus definitos, à ſe eſſe prælectos. Confirmat *Ramus*: paulò tamen pòſt ab eodem judice adoleſcente, non diſcipuli, ut antea, ſed magiſtri eorum oppugnantur: *Ramo* injungitur, ut in publicis ſcholis diſciplinam ſuam ipſe deteſtaretur & ejuraret. Is ad ſuperiores Academiæ ordines ſecundò provocat: ſed cùm vitandi tumultus cauſa, ſcripto ſe abſens, defenderet, adoleſcens ille judex, etſi duabus appellationibus rejectus, tertiò judicat ac damnat. Quartò provocat *Ramus*: cùm provocationis diem accuſator antevertiſſet, coactus eſt *Ramus* ſubito in ſenatum venire: hîc iterum *Carolus Lotharingus* unico præſidio fuit: accuſationem cujuſdam audiit graviſſimam *Ramum* Academicum nominantis, qui de humanis diviniſque legibus dubitaret, qui lubricos *D. Auguſtini* locos ad effrænatam atque impiam libertatem ſuis auditoribus proponeret, & quo facilius incautis animis abuteretur, omnes Logicas diſputationes tolleret. Contra has calumnias facile ſe defendit *Ramus*. Decretum eſt itaque in ſenatu, uti *Ramus* diſcipulíque ejus in priſtinum atque integrum ſtatum reſtituerentur. Ipſe anno ætatis trigeſimo ſexto cùm *Bleſſiis Carolus Lotharingus* ad *Henricum* regem de diſciplina *Ramea* retuliſſet, in numerum atque ordinem Regiorum Profeſſorum per literas regias honorificè ad ſe ſcriptas, eſt cooptatus. Gratias itaque & regi *Henrico* & *Carolo Lotharingo* publicè egit; ſibique perſuaſit, ſe à rege in præſtantiſſima reip. parte eſſe collocatum; ſibíque adeo dies ac noctes eſſe ſummo ſtudio enitendum, ne tanto muneri ac profeſſioni eloquentiæ ſimul & philoſophiæ deeſſet: unde animos adoleſcentium tanta audiendi & proficiendi cupiditate inflammavit, ut ſchola regia, licet ad audiendum ampliſſima, plerumque tamen auditorum concurſum frequentiámque capere minime potuerit. Adverſariorum petulantiam ſumma conſtantia tulit atque pervicit; ſymbolúmque ejus hoc fuit, *Labor omnia vincit*. Anno 1552. cum in *Cameracenſi* ſchola frequentiſſimis auditoribus Dialecticam ſuam auſpicaretur, inter ſtrepitus, clamores, ſibilos nihil commotus, per intervalla clamorum, incredibili conſtantia perexit & peroravit: qua ejus virtute conſternati inimici, in poſterum minus ei moleſtiæ exhibuerunt. In *Heidelbergenſi* etiam Academia, principis authoritate ad profitendum adductus, conſimiles æmulorum clamores invicto animo pertulit. Adverſus doctos aliquot homines *Goveanum*, *Gallandium*, *Perionium*, *Turnebum*, *Melancthonum*, pari ſilentio eſt uſus. Viginti annis abſtemius fuit, donec ſanitatis cauſa medici vino uti ſuaſerunt: vini enim faſtidium ceperat ex quo infans in cellam vinariam clam parentibus irrepens, ſe tam immodicè ingurgitavit, ut mortuo ſimilis humi reperiretur. Pro lectulo ſtramentis ad ſenectutem uſque uſus eſt. Cœlebs tota vita permanſit. *Prælei* gymnaſii labore (qui ipſi ſine ullo publico ſtipendio erat mandatus) contentus fuit. A diſcipulis ſuis oblata munera, quamvis debita, tamen non accepit. Anno 1556. *Ciceronianum* edidit de Optima

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

tima juventutis inſtituendæ ratione. Pronuntiationem Latinæ linguæ in Academia *Pariſienſi* tunc temporis inquinatiſſimam, corrigendi author cumprimis fuit, reclamantibus licet *Sorboniſtis*, pravarum omnium conſuetudinum propugnatoribus tam obſtinatis, ut ſacerdotem quendam novatæ pronuntiationis coram ſenatu *Pariſienſi* inſimulatum, quaſi ob hæreſin, ut aiebant, Grammaticam, ampliſſimis proventibus eccleſiaſticis privandum contenderent: & lite quidem ſuperiores videbantur diſceſſuri, niſi *P. Ramus* cæteríque profeſſores regii ad curiam convolantes, judicii tam alieni inſolentiam diſſuaſiſſent. Verùm illius temporis tam craſſa ignorantia fuit, ut libris editis proditum ſit, in ea Academia doctores extitiſſe, qui mordicus defenderent, *ego amat* tam commodam ſyntaxin eſſe, quàm *ego amo*; ad eámque pertinaciam comprimendam, authoritate publica opus fuiſſe. In Mathematicis quid effecerit *Ramus*, Scholæ Mathematicæ aliáque ejus opera teſtantur. Ea meditantem, belli civilis calamitas interpellavit; acceptis igitur à rege literis, ad regiam *Fontisbelaquei* bibliothecam profectus, Mathematicas prælectiones ab initio plenius & uberius retractavit. Tum id *Italiam* cogitabat, quo ipſum *Bononia* honorificè invitarat; vel ſaltem in *Germaniam*: ſed viis omnibus terror mortis intentatus, rumor etiam *Prælei* ſui indignis modis direpti ac bibliothecæ ſpoliatæ, ad regiam *Vincennarum* proprius urbem revocarunt. Sed & alia vis etiam gravius urgebat, ut è *Vincennis* per invia itinera profugiendum eſſet, & ſubinde variis in locis deliteſcendum: in fuga tamen & latebris otium hoſpitéſque ſui cupidiſſimos reperit; in eóque otio Scholas Phyſicas conſcripſit, vel potius inchoavit. Erumpente rurſus bello civili, in optimatum caſtra profugit: eo tumultu poſt ſex menſes ſedato, reverſus, nihil in bibliotheca præter inania reperit ſcrinia; mathematicas tantùm commentationes *Reſnerus* (qui *Pariſiis* permanſit) direptoribus commodùm eripuit. Impendente jam tertium civili bello, impetravit à rege *Carolo* ad inviſendas exteras Academias annuam dimiſſionem, quaſi legationem liberam. In extremis regni finibus, vix militum quorundam manus, niſi prolato in medium diplomate regio, effugiſſet. Ter dimiſſus, ter repetitus, tandem velocitate ſumma eo pervenit, ubi ſicariis licentia nequaquam pareat. Adventus ejus in *Germaniam* bonorum ac doctorum omnium ſingulari humanitate & gratulatione exceptus eſt. *Argentorati Joannes Sturmius*, ejus Academiæ author ſimul & rector, peramanter eum accepit deinde Academia tota adjunctis etiam quibuſdam ad ampliorem gratulationem comitibus & baronibus, liberaliſſimè tractavit: quo die, denique, nobiliſſimæ nuptiæ in eo loco celebrabantur, in prytaneum ſummus urbis Magiſtratus, publicæ gratulationis gratia cum *Sturmio* eum adduxit. *Bernam* præteriens, tantùm vidit, nec tamen ſine Conſulis *Stegeri* honorifica liberalitate, atque *Halleri*, *Aretii*, aliorúmq; doctiſſimorum hominum amica gratulatione diſceſſit. *Tiguri*, *Henricus Bullingerus* ſimulatque in urbem ingreſſus eſt *Ramus*, gratulator primus affuit, coenámque ei apparavit, eruditiſſimis convivarum, *Joſiæ Simleri*, *Rodolphi Gualteri*, *Lodovici Lavalteri* ſermonibus longè gratiſſimam. Poſtridie cùm ab eodem *Bullingero* in aulam publicam deduceretur, miratus quid ſibi vellet in eum locum frequentiſſimus civium cujuſque ordinis conventus, quæſivit ex eo, ecquæ illic etiam, ut *Argentinæ*, nobiles nuptiæ celebrarentur. Cui *Bullingerus*, Tibi, inquit, noſtra civitas nuptias iſtas celebrat. Præbuit ei *Heidelberga* amicum *Vrſinum*, *Olevitanum*, hoſpitem etiam *Immanuelem Tremellium*, fautorem denique ipſum *Electorem Palatinum*, qui diſcedentem *Ramum*, aurea imagine ſua donavit. Inde *Francofurtum* pergens, à primariis aliquot civibus honorificè eſt acceptus: deinde *Noribergam* ad præſtantiſſimos opifices & mechanicos alióſque viros doctos & præſertim *Joachimum Camerarium*, profectus eſt: hîc juriſconſultorum collegio mandatum à ſenatu eſt, ut *P. Ramo* convivium publico urbis nomine inſtruerent. Inde *Auguſtam* perexit ubi urbis conſul primarius eum liberaliſſimè tractavit, adhibitis in convivium eruditis variæ doctrinæ convivis, ſed imprimis *Hieronimo Wolfio*, & *Tichone Bracheo*, cum quo poſt prandium in ſuburbanum conſulis deductus, varios ſermones de ſtudiis mathematicis habuit. Rumore tandem reſtitutæ pacis revocatus, *Lauſannam* contendit: hîc a viris doctis exoratus, Logicam ἀκρόασιν dies aliquot maximo concurſu exhibuit. *Geneva* cum doctiſſimis hominibus tum de cæteris liberalibus ſtudiis, tum de Logicis collocutio illi aſſidua fuit, maximè cum *Franciſco* de *Cretenſi* & *Andrea Melvino Scoto*. Cum aliis multis eruditiſſimis viris, in *Italia Commandino* & *Pa-*

pio,

pio, in *Anglia Dio* & *Acontio*, in *Germania Chytreo*, aliiſque permultis amicit iam per literas jaxantè coluerat. Nobiles & inclytæ civitates eum magnis & honorificis muneribus, & ſexcentorum coronatorum oblato ſtipendio appetiverunt. *Joannes* electus rex *Pannoni* ampliſſimo ſtipendio *Albæ Juliæ* regendam Academiam illi obtulit. *Cracoviam* liberaliſſimè, immo in *Italiam* mille ducatorum ſtipendio *Bononiam* invitatus, patriam tamen deſerere noluit: itaque *Carolus* ix. petitum undique calumniis domi, invidorúmque morſibus, non ſolùm præſenti ope ſublevavit, ſed honore auxit & amplificavit, eíque vacationem à laboribus conceſſit. Tandem, anno 1572. in illa *Pariſienſi Chriſtianorum* ac civium iternecione, indigniſſime periit. Necis cauſam ſunt qui in æmulos ejus conferant: plerique eandem quæ cæteris ea nocte trucidatis fuiſſe exiſtimant. Legatum annuum Mathematico Profeſſori in *Pariſienſi* Academia luculentum teſtamento reliquit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Autoris

EPISTOLARUM FAMILIARIUM LIBER UNUS:

Quibus acceſſerunt

Ejuſdem, jam olim in Collegio Adoleſcentis, Proluſiones quædam Oratoriæ.

Thomæ Junio *Præceptori ſuo.*

1. QUanquam ſtatueram apud me (Præceptor optime) Epiſtolium quoddam numeris metricis elucubratum ad te dare, non ſatis tamen habuiſſe me exiſtimavi, niſi aliud inſuper ſoluto ſtylo exaraſſem; incredibilis enim illa & ſingularis animi mei gratitudo, quam tua ex debito vendicant in me merita, non conſtricto illo, & certis pedibus ac ſyllabis anguſtato dicendi genere exprimenda fuit, ſed Oratione liberâ, immò potius, ſi fieri poſſet, Aſiaticâ verborum exuberantiâ. Quamvis quidem ſatis exprimere quantum tibi debeam, opus ſit meis viribus longè majus, etiamſi omnes quoſcunque Ariſtoteles, quoſcunque Pariſienſis ille Dialecticus congeſſit argumentorum τόπȣς exinanirem, etiamſi omnes elocutionis fonticulos exhaurirem. Quereris tu vero (quòd merito potes) literas meas raras admodum & perbreves ad te delatas eſſe; ego vero non tam doleo me adeo jucundo, adeoque expetendo defuiſſe officio, quam gaudeo & pene exulto eum me in amicitia tua tenere locum, qui poſſit crebras à me Epiſtolas efflagitare. Quod autem hoc pluſquam triennio nunquam ad te ſcripſerim, quæſo ut ne in pejus trahas, ſed pro mirifica iſta tua facilitate & candore, in mitiorem partem interpretari digneris. Deum enim teſtor quam te inſtar Patris colam, quam ſingulari etiam obſervantiâ te ſemper proſecutus ſim, quamque veritus chartis meis tibi obſtrepere. Curo nempe cum primis, cum Tabellas meas nihil aliud commendet, ut commendet raritas. Deinde, cum ex vehementiſſimo, quo tui afficior deſiderio, adeſſe te ſemper cogitem, teque tanquam præſentem alloquar & intuear, dolorique meo (quod in amore fere fit) vanâ quâdam præſentiæ tuæ imaginatione adblandiar; vereor profecto, ſimulac literas ad te mittendas meditarer, ne in mentem mihi ſubito veniret, quam longinquo à me diſtes terrarum intervallo; atque ita recrudeſceret dolor abſentiæ tuæ jam prope conſopitus, ſomniúmque dulce diſcuteret. Biblia Hebræa, pergratum ſane munus tuum, jampridem accepi. Hæc ſcripſi Londini inter urbana diverticula, non Libris, ut ſoleo, circumſeptus: Si quid igitur in hac Epiſtola minus arriſerit, tuamque fruſtrabitur expectationem, penſabitur aliâ magis elaboratâ, ubi primum ad Muſarum ſpatia rediero.

Londino, Martii 26, 1625.

Alexandro Gillio.

2. ACcepi literas tuas, & quæ me mirifice oblectavêre, carmina ſane grandia, & Majeſtatem vere Poeticam, Virgilianumque ubique ingenium redolentia. Sciebam equidem quam tibi tuóque genio impoſſibile futurum eſſet, à rebus Poeticis avocare animum, & furores illos cœlitus inſtinctos, ſacrúmque & æthereum ignem intimo pectore eluere, cum tua (quod de ſeipſo Claudia-

nus)

nus)——*Totum ſpirent Præcordia Phœbum.* Itaque ſi tua tibi ipſe promiſſa fefelleris, laudo hîc tuam (quod ais) inconſtantiam, laudo, ſiqua eſt, improbitatem; me autem tam præclari Poematis arbitrum à te factum eſſe, non minus glorior, & honori mihi duco, quam ſi certantes ipſi Dii Muſici ad meum veniſſent judicium; quod Tmolo Lydii montis Deo populari olim contigiſſe fabulantur. Neſcio ſane an Henrico Naſſovio plus gratuler de urbe capta, an de tuis Carminibus: nihil enim exiſtimo victoriam hanc peperiſſe Poematio hoc tuo illuſtrius, aut celebrius. Te vero, cum proſperos ſociorum ſucceſſus tam ſonorâ triumphalique tubâ canere audiamus, quantum vatem ſperabimus, ſi forte res noſtræ demum feliciores tuas Muſas poſcant Gratulatrices. Vale vir erudite, ſummaſque à me tibi gratias Carminum tuorum nomine haberi ſcias.

Londino. Maii 20, 1628.

Eidem.

3. PRiori illâ Epiſtola meâ non tam reſcripſi tibi, quam reſcribendi vices deprecatus ſum, alteram itaque brevi ſecuturam tacite promiſi, in qua tibi me amiciſſime provocanti latius aliquanto reſponderem; verum ut id non eſſem pollicitus, hanc utcunque ſummo jure deberi tibi fatendum eſt, quandoquidem ſingulas ego literas tuas non niſi meis binis penſari poſſe exiſtimem, aut ſi exactius agatur, ne centenis quidem meis. Negotium illud de quo ſcripſi ſubobſcurius, ecce Tabellis hiſce involutum, in quo ego, cum tua ad me pervenit Epiſtola, diſtrictus temporis anguſtiâ, magno tum primum opere deſudabam: quidam enim Ædium noſtrarum Socius, qui Comitiis his Academicis in Diſputatione Philoſophicâ reſponſurus erat, Carmina ſuper quæſtionibus pro more annuo componenda, prætervectus ipſe jamdiu leviculas illiuſmodi nugas, & rebus ſeriis intentior, forte meæ Puerilitati commiſit. Hæc quidem Typis donata ad te miſi, utpote quem nôrim rerum Poeticarum judicem acerrimum, & mearum candidiſſimum. Quod ſi tua mihi viciſſim communicare dignaberis, certè non erit qui magis iis delectetur, erit, fateor, qui rectius pro eorum dignitate judicet. Equidem quoties recolo apud me tua mecum aſſidua pene colloquia (quæ vel ipſis Athenis, ipsâ in Academiâ, quæro, deſideróque) cogito ſtatim nec ſine dolore, quanto fructu me mea fraudârit abſentia, qui nunquam à te diſceſſi ſine manifeſta Literarum acceſſione, & ἐπιδόσει, planè quaſi ad Emporium quoddam Eruditionis profectus. Sane apud nos, quod ſciam, vix unus atque alter eſt, qui non Philologiæ, pariter & Philoſophiæ, prope rudis & profanus, ad Theologiam devolet implumis; eam quoque leviter admodum attingere contentus, quantum forte ſufficiat conciunculæ quoquo modo conglutinandæ, & tanquam tritis aliunde pannis conſuendæ: adeo ut verendum ſit ne ſenſim ingruat in Clerum noſtrum ſacerdotalis illa ſuperioris ſæculi Ignorantia. Atque ego profecto cum nullos fere ſtudiorum conſortes hic reperiam, Londinum rectà reſpicerem, niſi per juſtitium hoc æſtivum in otium alte Literarium recedere cogitarem, & quaſi Clauſtris Muſarum deliteſcere. Quod cum jam tu indies facias, nefas eſſe propemodum exiſtimo diutius in præſentia tibi interſtrepere. Vale.

Cantabrigia, Julii 2, 1628.

Thomæ Junio.

4. INſpectis Literis tuis (Præceptor optime) unicum hoc mihi ſupervacaneum occurrebat, quòd tardæ ſcriptionis excuſationem attuleris; tametſi enim Literis tuis nihil mihi queat optabilius accidere, qui poſſim tamen, aut debeam ſperare, otii tibi tantum à rebus ſeriis, & ſanctioribus eſſe, ut mihi ſemper reſpondere vacet; præſertim cum illud humanitatis omnino ſit, officii minime. Te vero oblitum eſſe mei ut ſuſpicer, tam multa tua de me recens merita nequaquam ſinunt. Neque enim video quorſum tantis onuſtum beneficiis ad oblivionem dimitteres. Rus tuum accerſitus, ſimul ac ver adoleverit, libenter adveniam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

veniam, ad capeſſendas anni, tùique non minus colloquii, delicias; & ab urbano ſtrepitu ſubducam me pauliſper, Stoam tuam Icenorum, tanquam ad celeberrimam illam Zenonis porticum, aut Ciceronis Tuſculanum, ubi tu in re modica regio ſane animo veluti Serranus aliquis aut Curius in agello tuo placidè regnas, deque ipſis divitiis, ambitione, pompâ, luxuriâ, & quicquid vulgus hominum miratur & ſtuper, quaſi triumphum agis fortunæ contemptor. Cæterùm qui tarditatis culpam deprecatus es, hanc mihi viciſſim, ut ſpero, præcipitantiam indulgebis; cum enim Epiſtolam hanc in extremum diſtuliſſem, malui pauca, eáque rudiuſcule ſcribere, quam nihil. Vale Vir Obſervande.

Cantabrigia, Julij 21. 1628.

Alexandro Gillio.

5. SI mihi Aurum, aut cælata pretioſe vaſa, aut quicquid iſtiuſmodi mirantur Mortales, dono dediſſes, puderet certe non viciſſim, quantum ex meis facultatibus ſuppeteret, te aliquando remuneraſſe. Cum vero tam lepidum nobis, & venuſtum Hendecaſyilabon nudiuſtertius donaveris, quanto charius quidem Auro illud eſt merito, tanto nos reddidiſti magis ſolicitos, quâ re conquiſitâ tam jucundi beneficii gratiam rependeremus; erant quidem ad manum noſtra hoc in genere nonnulla, ſed quæ tuis in certamen muneris æquale nullo modo mittenda cenſerem. Mitto itaque quod non plane meum eſt, ſed & vatis etiam illius vere divini, cujus hanc Oden alterâ ætatis ſeptimanâ, nullo certe animi propoſito, ſed ſubito neſcio quo impetu ante lucis exortum, ad Græci carminis Heroici legem in lectulo fere concinnabam: ut hoc ſcilicet innixus adjutore qui te non minus argumento ſuperat, quam tu me artificio vincis, haberem aliquid, quod ad æquilibrium compenſationis accedere videatur; ſi quid occurrit, quod tuæ de noſtris, ut ſoles, opinioni minus ſatisfecerit, ſcias, ex quo ludum veſtrum reliquerim hoc me unicum atque primum græce compoſuiſſe, in Latinis, ut noſti, Angliciſque libentius verſatum. Quandoquidem qui Græcis componendis hoc ſæculo ſtudium atque operam impendit, periculum eſt, ne plerumque ſurdo canat. Vale, meque Die Lunæ Londini (ſi Deus voluerit) inter Bibliopolas expecta. Interim ſi quid apud illum Doctorem, annuum Collegii Præſidem, quâ vales amicitiâ, noſtrum poteris negotium promovere; cura quæſo, ut meâ causâ quam cito adeas; iterum Vale.

E noſtro Suburbano, Decemb. 4. 1634.

Carolo Diodato.

6. JAM iſtuc demum plane video te agere, ut obſtinato ſilentio nos aliquando pervincas; quod ſi ita eſt, euge habe tibi iſtam gloriolam, en ſcribimus priores: quanquam certe ſi unquam hæc res in contentionem veniret, cur neuter alteri ἔτω διὰ χρόνȣ ſcripſerit, cave putes quin ſim ego multis partibus excuſatior futurus: δῆλον ὅτι ὡς βραδὺς ἢ ὀκνηρός τις ὢν φύσει πρὸς τὸ γράφειν, ut probe nôſti, cum tu contra ſive naturâ, ſive conſuetudine, ad hujuſmodi Literarias προσφωνήσεις haud ægre perduci ſoleas. Simul & illud pro me facit, quod tuam ſtudendi rationem ita inſtitutam cognovi, ut crebro interſpires, ad amicos viſas, multâ ſcribas, nonnunquam iter facias; meum ſic eſt ingenium, nulla ut mora, nulla quies, nulla ferme ullius rei cura, aut cogitatio diſtineat, quoad pervadam quo feror, & grandem aliquam ſtudiorum meorum quaſi periodum conficiam. Atque hinc omnino, nec aliunde, ſodes, eſt factum, uti ad officia quidem ultro deferenda ſpiſſius accedam, ad reſpondendum tamen, O noſter Theodote non ſum adeo ceſſator; neque enim commiſi ut tuam Epiſtolam unquam ullam debitâ vice noſtra alia ne clauſerit. Quid! quod tu, ut audio, Literas ad Bibliopolam, ad Fratrem etiam ſæpiuſcule; quorum utervis propter vicinitatem ſatis commode præſtitiſſet, mihi, ſi quæ eſſent, reddendas. Illud vero queror, te, cum eſſes pollicitus ad nos fore ut diverteres cum ex urbe diſcederes, promiſſis non ſtetiſſe: quæ promiſſa abs te præterita ſi vel ſemel cogitaſſes, non defuiſſet prope neceſſarium ſcribendi

 argu-

argumentum. Atque hæc habui quæ in te merito, ut mihi videor, declamitarem. Tu quæ ad hæc contra parabis ipſe videris. Verum interim quid eſt quæſo? rectène vales? ecquinam iis in locis erudituli ſunt quibuſcum libenter eſſe, & garrire poſſis, ut nos conſuevimus? quando redis? quamdiu tibi in animo eſt apud iſtos ὑπερβορέας commorari? tu velim ad hæc mihi ſingula reſpondeas: ſed enim ne neſcias non nunc demum res tuæ cordi mihi ſunt, nam ſic habeto me ineunte autumno ex itinere ad fratrem tuum eo conſilio deflexiſſe, ut quid ageres, ſcirem. Nuper etiam cum mihi temere Londini perlatum eſſet à neſcio quo te in urbe eſſe, confeſtim & quaſi αὐτοβοεὶ proripui me ad cellam tuam, at illud σκιᾶς ὄναρ, nuſquam enim compares. Quare quod ſine tuo incommodo fiat, advola ocyus & aliquo in loco te ſiſte, qui locus mitiorem ſpem præbeat, poſſe quoquo modo fieri ut aliquoties inter nos ſaltem viſamus, quod utinam nobis non aliter eſſes vicinus, ruſticanus atque es urbicus, ἀλλὰ τοῦτο ὥσπερ Θεῷ φίλον. Plura vellem & de nobis, & de ſtudiis noſtris, ſed mallem coram; & jam cras ſumus rus illud noſtrum redituri, urgetque iter, ut vix hæc propere in chartam conjecerim. Vale.

Londino, Septemb. 2. 1637.

Eidem.

7. QUod cæteri in Literis ſuis plerunque faciunt amici, ut unicam tantum ſalutem dicere ſat habeant, tu illud jam video quid ſit quod toties impertias; ad ea enim quæ tute prius, & alii adhuc ſola afferre poſſunt vota, jam nunc artem inſuper tuam, vimque omnem medicam quaſi cumulum accedere vis me ſcilicet intelligere. Jubes enim ſalvere ſexcenties, quantum volo, quantum poſſum, vel etiam amplius. Næ ipſum te nuper Salutis condum promum eſſe factum oportet, ita totum ſalubritatis penum dilapidas, aut ipſa proculdubio ſanitas jam tua Paraſita eſſe debet, ſic pro Rege te geris atque imperis ut dicto ſit audiens; itaque gratulor tibi, & duplici proinde nomine gratias tibi agam neceſſe eſt, cum amicitiæ tum artis eximiæ. Literas quidem tuas, quoniam ita convenerat, diu expectabam; verum acceptis neque dum ullis, ſi quid mihi credis, non idcirco veterem meam erga te benevolentiam tantillum refrigeſcere ſum paſſus; immo vero quâ tarditatis excuſatione uſus Literarum initio es ipſam illam te allaturum eſſe jam animo præſenſeram, idque rectè, noſtræque neceſſitudini convenienter. Non enim in Epiſtolarum ac Salutationum momentis veram verti amicitiam volo, quæ omnia ficta eſſe poſſunt; ſed altis animi radicibus niti utrinque & ſuſtinere ſe; cœptamque ſinceris, & ſanctis rationibus, etiamſi mutua ceſſarent officia, per omnem tamen vitam ſuſpicione & culpa vacare: ad quam fovendam non tam ſcripto ſit opus, quam vivâ invicem virtutum recordatione. Nec continuò, ut tu non ſcripſeris, non erit quo illud ſuppleri officium poſſit, ſcribit vicem tuam apud me tua probitas veraſque literas intimis ſenſibus meis exarat, ſcribit morum ſimplicitas, & recti amor; ſcribit ingenium etiam tuum, haudquaquam quotidianum, & majorem in modum te mihi commendat. Quare noli mihi, arcem illam Medicinæ tyrannicam nactus, terrores iſtos oſtentare, ac ſi ſalutes tuas ſexcentas velles, ſubductâ minutim ratiunculâ, ad unum omnes à me repoſcere, ſi forte ego, quod ne ſiverit unquam Deus, amicitiæ deſertor fierem; atque amove terribile illud ἐπιτείχισμα quod cervicibus noſtris videris impoſuiſſe, ut ſine tua bona venia ne liceat ægrotare. Ego enim ne nimis minitêre, tui ſimiles impoſſibile eſt quin amem, nam de cætero quidem quid de me ſtatuerit Deus neſcio, illud certe; δεινόν μοι ἔρωτα, εἴπερ τῳ ἄλλῳ, τοῦ καλοῦ ἐνέσταξε. Nec tanto Ceres labore, ut in fabulis eſt, Liberam fertur quæſiviſſe filiam, quanto ego hanc τοῦ καλοῦ ἰδέαν, veluti pulcherrimam quandam imaginem, per omnes rerum formas & facies: (πολλαὶ γὰρ μορφαὶ τῶν δαιμονίων) dies noctesque indagare ſoleo, & quaſi certis quibuſdam veſtigiis ducentem ſector. Unde fit, ut qui, ſpretis quæ vulgus pravâ rerum æſtimatione opinatur, id ſentire & loqui & eſſe audet; quod ſumma per omne ævum ſapientia optimum eſſe docuit, illi me protinus, ſicubi reperiam, neceſſitate quadam adjungam. Quod ſi ego ſive naturâ, ſive meo fato ita ſum comparatus, ut nullâ contentione, & laboribus meis ad tale decus & faſtigium laudis ipſe valeam emergere; tamen quo minus qui eam gloriam aſſecuti ſunt, aut eo feliciter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

feliciter aſpirant, illos ſemper colam, & ſuſpiciam, nec Dii puto, nec homines prohibuerint. Cæterum jam curioſitati tuæ vis eſſe ſatisfactum ſcio. Multa ſolicite quæris, etiam quid cogitem. Audi, Theodote, verum in aurem ut ne rubeam, & ſinito paulisper apud te grandia loquar; quid cogitem quæris; ita me bonus Deus, immortalitatem. Quid agam vero? πτεροφυῶ, & volare meditor: ſed tenellis admodum adhuc pennis evehit ſe noſter Pegaſus, humile ſapiamus. Dicam jam nunc ſerio quid cogitem, in hoſpitium Juridicorum aliquod immigrare, ſicubi amœna & umbroſa ambulatio eſt, quod & inter aliquot ſodales, commodior illic habitatio, ſi domi manere, & ὁρμητήριον εὐπρεπέστερον quocunque libitum erit excurrere; ubi nunc ſum, ut noſti, obſcure, & anguſte ſum; de ſtudiis etiam noſtris fies certior. Græcorum res continuatâ lectione deduximus uſquequo illi Græci eſſe ſunt deſiti: Italorum in obſcura re diu verſati ſumus ſub Longobardis, & Francis & Germanis, ad illud tempus quo illis ab Rodolpho Germaniæ Rege conceſſa libertas eſt; exinde quid quæque Civitas ſuo Marte geſſerit, ſeparatim legere præſtabit. Tu vero quid? quouſque rebus domeſticis filiusfamilias imminebis urbanarum ſodalitatum oblitus? quod, niſi bellum hoc novercale, vel Dacico, vel Sarmatico infeſtius ſit, debebis profecto maturare, ut ad nos ſaltem in hyberna concedas. Interim, quod ſine tua moleſtia fiat, Juſtinianum mihi Venetorum Hiſtoricum rogo mittas; ego meâ fide aut in adventum tuum probe aſſervatum curabo; aut, ſi mavis, haud ita multo poſt ad te remiſſum. Vale.

Londino, Septemb. 23. 1637.

Benedicto Bonmatthæo Florentino.

8. QUod novas patriæ linguæ Inſtitutiones adornas (Benedicte Bonmatthæe) jam operi faſtigium impoſiturus, & commune tu quidem cum ſummis quibuſdam ingeniis iter ad laudem ingrederis, & eam ſpem, quod video, eamque de te opinionem apud Cives tuos concitâſti, ut qui ab aliis quæ tradita jam ſunt, iis aut lucem, aut copiam, aut certe limam, atque ordinem tuo marte facile ſis allaturus. Quo nomine profecto populares tuos quam non vulgarem in modum tibi devinxeris, ingrati nempe ſint ipſi, ſi non perſpexerint. Nam qui in civitate mores hominum ſapienter nôrit formare, domique & belli præclaris inſtitutis regere, illum ego præ cæteris omni honore apprime dignum eſſe exiſtimem. Proximum huic tamen, qui loquendi ſcribendique rationem & normam probo gentis ſæculo receptam, præceptis reguliſque ſancire adnititur, & veluti quodam vallo circummunire; quod quidem ne quis tranſire auſit, tantum non Romulea lege ſit cautum. Utriuſque enim horum utilitatem conferre ſi libet juſtum utrique & ſanctum Civium convictum alter ille ſolus efficere poteſt; hic vero ſolus liberalem, & ſplendidum, & luculentum, quod proxime in votis eſt. Ille in hoſtem fines invadentem, ardorem credo excelſum, & intrepida conſilia ſuppeditat; Hic Barbariem animos hominum late incurſantem, fœdam & inteſtinam ingeniorum perduellem, doctâ aurim cenſurâ, Authorumque bonorum expeditâ manu, explodendam ſibi, & debellandam ſuſcipit. Neque enim qui ſermo, purúſne an corruptus, quæve loquendi proprietas quotidiana populo ſit, parvi intereſſe arbitrandum eſt, quæ res Athenis non ſemel ſaluti fuit: immo vero, quod Platonis ſententia eſt, immutato veſtiendi more habituq; graves in Republica motus, mutationeſq; portendi, equidem potius collabente in vitium atq; errorem loquendi uſu, occaſum ejus urbis, remq; humilem & obſcuram ſubſequi crediderim: verba enim partim inſcita & putida, partim mendoſa, & perperam prolata; quid ſi ignavos & oſcitantes, & ad ſervile quidvis jam olim paratos incolarum animos haud levi indicio declarant? Contra, nullum unquam audivimus imperium, nullam civitatem non mediocriter ſaltem floruiſſe, quamdiu Linguæ ſua gratia, ſuuſq; cultus conſtitit. Tu itaque, Benedicte, hanc operam Reipublicæ tuæ navare modo ut pergas, quam pulchram, quamq; ſolidam à civibus tuis neceſſario gratiam initurus ſis, vel hinc liquido ſpecta. Quæ à me eo dicta ſunt, non quod ego te quidquam horum ignorare cenſeam, ſed quod mihi perſuadeam, in hoc te magis multo intentum eſſe, quid tute patriæ tuæ poſſis perſolvere, quam quid illa tibi jure optimo ſit debitura. De exteris jam nunc dicam, quorum demerendi, ſi tibi id cordi eſt, perſane ampla in præſens oblata eſt occaſio; ut enim eſt apud eos ingenio quis forte floridior, aut

moribus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

moribus amœnis & elegantibus, Linguam Hetruſcam in deliciis habet præcipuis, quin & in ſolida etiam parte eruditionis eſſe ſibi ponendam ducit, præſertim ſi Græca aut Latina, vel nullo, vel modico tinctu imbiberit. Ego certe iſtis utriſque Linguis non extremis tantummodo labris madidus; ſed ſiquis alius, quantum per annos licuit, poculis majoribus prolutus, poſſum tamen nonnunquam ad illum Dantem, & Petrarcham alioſque veſtros compluſculos, libenter & cupide commeſſatum ire: nec me tam ipſæ Athenæ Atticæ cum illo ſuo pellucido Iliſſo, nec illa vetus Roma ſuâ Tiberis ripâ retinere valuêrunt; quin ſæpe Arnum veſtrum, & Fæſulanos illos colles inviſere amem. Jam vide, obſecro, numquid ſatis cauſæ fuerit, quæ me vobis ultimum ab Oceano hoſpitem per hoſce aliquot dies dederit, veſtræq; Nationis ita amantem, ut non ullius, opinor, magis. Quo magis merito potes meminiſſe, quid ego tanto opere abs te contendere ſoleam; uti jam inchoatis, majori etiam ex parte abſolutis, velles, quantâ maxima facilitate res ipſa tulerit, in noſtram exterorum gratiam, de recta linguæ pronuntiatione adhuc paululum quiddam adjicere. Cæteris enim ſermonis veſtri conſultis in hanc uſque diem id animi videtur fuiſſe, ſuis tantum ut ſatisfacerent, de nobis nihil ſoliciti. Quanquam ille meo quidem judicio, & famæ ſuæ, & Italici ſermonis gloriæ, haud paulo certius conſuluiſſent, ſi præcepta ita tradidiſſent, ac ſi omnium mortalium referret ejus linguæ ſcientiam appetere: verum per illos non ſtetit quo minus nobis videremini vos Itali, intra Alpium duntaxat pomœria ſapere voluiſſe. Hæc igitur laus prælibata nemini, tota erit tua, tibi intactam & integram hucuſque ſe ſervat; nec illa minus, ſi in tanta Scriptorum turba commonſtare ſeparatim non gravabere, quis poſt illos decantatos Florentinæ linguæ auctores poterit ſecundas haud injuriâ ſibi aſſerere: quis Tragœdia inſignis, quis in Comœdia feſtivus & lepidus; quis ſcriptis Epiſtolis aut Dialogis, argutus aut gravis; quis in Hiſtoria nobilis: ita & ſtudioſo potiorem quemque eligere volenti non erit difficile, & erit, quoties vagari latius libebit, ubi pedem intrepide poſſit figere. Quâ quidem in re, inter Antiquos Ciceronem & Fabium habebis, quos imiteris; veſtrorum autem hominum haud ſcio an ullum. Atque hæc ego tametſi videor mihi abs te (niſi me animus fallit) jam primo impetraſſe, quoties in iſtius rei mentionem incidimus, quæ tua comitas eſt, & benignum ingenium; nolo tamen id tibi fraudi ſit, quo minus exquiſite, ut ita dicam atque elaborate exorandum te mihi eſſe putem. Nam quod tua virtus, tuuſque candor, minimum rebus tuis pretium, minimamque æſtimationem addicit; iis ego, juſtam volo, & exactam, cum rei dignitas, tum adeo mea obſervantia imponat; & certe hoc æquum eſt ubique, quanto quis petenti faciliorem ſe præbet, tanto minus concedentis honori deeſſe oportebit. De cætero, ſi forte cur in hoc argumento, Latinâ potius quam veſtrâ Linguâ utar, miraris; id factum eâ gratiâ eſt ut intelligas quam ego Linguam abs te mihi præceptis exornandam cupio, ejus me plane meam imperitiam, & inopiam Latine confiteri; & hâc ipſâ ratione plus me valiturum apud te ſperavi ſimul & illud, ſi canam; & venerandam è Latio matrem, in filiæ causâ ſuæ mecum adjutricem adduxiſſem, credidi fore ejus authoritati, & reverentiæ, auguſtæque per tot ſæcula Majeſtati, nihil ut denegares. Vale.

Florentiæ, Septemb. 10. 1638.

Lucæ Holſtenio Romæ *in* Vaticano.

9. TAmetſi multa in hoc meo Italiæ tranſcurſu multorum in me humaniter & peramice facta, & poſſum, & ſæpe ſoleo recordari; tamen pro tam brevi notitia, haud ſcio an jure dicam ullius majora extitiſſe in me benevolentiæ indicia quam ea quæ mihi abs te profecta ſunt. Cum enim tui conveniendi causâ in Vaticanum aſcenderem, ignotum prorſus, niſi ſi quid forte ab Alexandro Cherubino dictum de me prius fuerat, ſummâ cum humanitate recepiſti; mox in Muſæum comiter admiſſo, & conquiſitiſſimam Librorum ſupellectilem, & permultos inſuper Manuſcriptos Authores Græcos, tuis Lucubrationibus exornatos, adſpicere licuit: quorum partim noſtro ſæculo nondum viſi, quaſi in procinctu, velut illæ apud Maronem,

——penitus convalle virenti
Incluſæ animæ ſuperumque ad limen ituræ.

expe-

expeditas modo Typographi manus, & μαιευτικὴν poſcere videbantur; partim tuâ operâ etiamnum editi, paſſim ab eruditis avide accipiuntur; quorum & unius etiam duplici dono abs te auctus dimittor. Tum nec aliter crediderim, quam quæ tu de me verba feceris ad præſtantiſſimum Cardin. Franc. Barberinum, iis factum eſſe, ut cum ille paucis poſt diebus ἀκρόαμα illud Muſicum magnificentiâ vere Romana publîce exhiberet, ipſe me tanta in turba quæſitum ad fores expectans, & pene manu prehenſum perſane honorifice intro admiſerit. Quâ ego gratiâ cum illum poſtridie ſalutatum acceſſiſſem, tute idem rurſus is eras, qui & aditum mihi feciſti, & colloquendi copiam; quæ quidem cum tanto viro, quo etiam in ſummo dignitatis faſtigio nihil benignius, nihil humanius, pro loci & temporis ratione largiuſcula profecto potius erat, quam nimis parca. Atque ego (Doctiſſime Holſteni) utrum ipſe ſim ſolus tam te amicum, & hoſpitem expertus, an omnes Anglos, id ſpectans ſcilicet quod triennium Oxoniæ Literis operam dederis, iſtiuſmodi officiis etiam quoſcunque proſequi ſtudium ſit, certe neſcio. Si hoc eſt, pulchre tu quidem Angliæ noſtræ, ex parte etiam tuæ, διδασκάλια perſolvis; privatóque noſtrûm cujuſque nomine, & patriæ publico, parem utrobiq; gratiam promereris. Sin eſt illud, eximium me tibi præ cæteris habitum, dignumque adeo viſum quîcum velis ξενίαν ποιεῖσθαι, & mihi gratulor de tuo judicio, & tuum ſimul candorem præ meo merito pono. Jam illud vero quod mihi negotium dediſſe videbare, de inſpiciendo codice Mediceo, ſedulo ad amicos retuli, qui quidem ejus rei efficiendæ ſpem perexiguam in præſens oſtendunt. In illa Bibliotheca, niſi impetratâ prius venia nihil poſſe exſcribi, ne ſtylum quidem ſcriptorium admoviſſe tabulis permiſſum; eſſe tamen aiunt Romæ Joannem Baptiſtam Donium, is ad legendas publice Græcas Literas Florentiam vocatus indies expectatur, per eum ut conſequi poſſis quæ velis facile eſſe; quanquam id ſane mihi pergratum accidiſſet, ſi res tam præſertim optanda quæ ſit, meâ potius opellâ ſaltem aliquando plus promoviſſet, cum ſit indignum tam tibi honeſta & præclara ſuſcipienti, non omnes undecunque homines, & rationes, & res favere. De cætero, novo beneficio devinxeris, ſi Eminentiſſimum Cardinalem quantâ poteſt obſervantiâ meo nomine ſalutes, cujus magnæ virtutes, rectíque ſtudium, ad provehendas item omnes Artes Liberales egregie comparatum, ſemper mihi ob oculos verſantur; tum illa mitis, &, ut ita dicam, ſummiſſa animi celſitudo, quæ ſola ſe deprimendo attollere didicit; de qua vere dici poteſt, quod de Cerere apud Callimachum eſt, diverſâ tamen ſententiâ, ἴθματα μὲν χέρσῳ κεφαλὰ δέ οἱ ἅπτετ' ὀλύμπῳ. Quod cæteris fere Principibus documento eſſe poteſt, triſte illud ſupercilium, & aulici faſtus, quam longe à vera magnanimitate diſcrepantes & alieni ſint. Nec puto fore, dum ille vivit, Eſtenſes, Farnaſios aut Mediceos, olim doctorum hominum fautores, ut quis amplius deſideret. Vale, Doctiſſime Holſteni, & ſi quis tui, tuorúmque ſtudiorum amantior eſt illi me quoque, ſi id eſſe tanti exiſtimas, ubicunque ſim gentium futurus, velim annumeres.

Florentiæ, Martii 30. 1639.

Carolo Dato Patricio Florentino.

10. PErlatis inopinatò Literis ad me tuis, mi Carole, quantâ, & quam novâ ſim voluptate perfuſus, quandoquidem non eſt ut pro re ſatis queam dicere, volo ex dolore ſaltem, ſine quo vix ulla magna hominibus delectatio conceſſa eſt, id aliquantum intelligas. Dum enim illa tua prima percurro, in quibus elegantia cum amicitia pulchre ſane contendit, merum illud quidem gaudium eſſe dixerim, præſertim cum uti vincat amicitia, operam te dare videam. Statim vero cum incido in illud quod ſcribis, ternas te jam olim ad me dediſſe, quas ego periiſſe ſcio, tum primum ſincera illa infici, triſtíque deſiderio conturbari, cœpta eſt lætitia; mox etiam gravius quiddam ſubit, in quo vicem meam dolere perſæpe ſoleo, quos forte viciniæ, aut aliqua nullius uſus neceſſitudo mecum, ſive caſu, ſive lege conglutinavit, illos nullâ re aliâ commendabiles aſſidere quotidie, obtundere, etiam enecare mehercule quoties collibitum erit; quos, mores, ingenium, ſtudia, tam belle conciliaverant, illos jam pene omnes, aut morte, aut iniquiſſimâ locorum diſtantiâ invideri mihi, & ita confeſtim è conſpectu plerumque abripi, ut in perpetua fere ſolitudine verſari mihi neceſſe ſit.

Te,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Te, quod ais, ex quo Florentiâ diſceſſi, meâ de ſalute ſolicitum, ſemperque mei memorem fuiſſe, gratulor mihi ſane, par illud utrique & mutuum accidiſſe, quod ego me ſolum ſenſiſſe meo fortaſſe merito arbitrabar. Gravis admodum, ne te celem, diſceſſus ille & mihi quoque fuit, eoſque meo animo aculeos infixit, qui etiam nunc altius inhærent, quoties mecum cogito tot ſimul ſodales atque amicos tam bonos, tamque commodos unâ in urbe, longinquâ illâ quidem, ſed tamen chariſſimâ, invitum me, & plane divulſum reliquiſſe. Teſtor illum mihi ſemper ſacrum & ſolenne ſuturum Damonis tumulum; in cujus funere ornando cum luctu & mœrore oppreſſus, ad ea quæ potui ſolatia confugere, & reſpirare pauliſper cupiebam, non aliud mihi quicquam jucundius occurrit, quam veſtrum omnium gratiſſimam mihi memoriam, tuique nominatim in mentem revocaſſe. Id quod ipſe jamdiu legiſſe debes, ſiquidem ad vos carmen illud pervenit, quod ex te nunc primum audio. Mittendum ego ſane ſedulo curaveram, ut eſſet ingenii quantulumcunque, amoris autem adverſum vos mei, vel illis paucis verſiculis, emblematis ad morem incluſis, teſtimonium haudquaquam obſcurum. Exiſtimabam etiam fore hoc modo, ut vel te vel alium ad ſcribendum allicerem; mihi enim ſi prior ſcriberem, neceſſe erat, ut vel ad omnes, vel ſi quem aliis prætuliſſem, verebar ne in cæterorum, qui id reſciſſent, offenſionem incurrerem; cum permultos adhuc ſupereſſe iſtic ſperem, qui hoc à me officium vendicare certe potuerint. Nunc tu omnium primus, & hâc amiciſſimâ Literarum provocatione, & ſcribendi officio ter jam repetito debitas tibi à me jampridem reſpondendi vices reliquorum expoſtulatione liberaſti. Quanquam fateor acceſſiſſe ad illam ſilentii cauſam, turbulentiſſimus iſte, ex quo domum reverſus ſum, Britanniæ noſtræ ſtatus, qui animum meum paulo poſt ab ſtudiis excolendis, ad vitam & fortunas quoquo modo tuendas neceſſario convertit. Ecquem tu inter tot Civium commiſſa prælia, cædes, fugas, bonorum direptiones, receſſum otio Literario tutum dari putes poſſe? Nos tamen etiam inter hæc mala, quoniam de ſtudiis meis certior fieri poſtulas, ſermone patrio haud pauca in lucem dedimus; quæ niſi eſſent Anglice ſcripta, libens ad vos mitterem, quorum judiciis plurimum tribuo. Poematum quidem quæ pars Latina eſt, quoniam expetis, brevi mittam; atque id ſponte jamdudum feciſſem, niſi quod, propter ea quæ in Pontificem Romanum aliquot paginis aſperius dicta ſunt, ſuſpicabar veſtris auribus fore minus grata. Nunc abs te peto, ut quam veniam, non dico Aligerio, & Petrarchæ veſtro eadem in cauſa, ſed meæ, ut ſcis, olim apud vos loquendi libertati, ſingulari cum humanitate, dare conſueviſtis, eandem impetres (nam de te mihi perſuaſum eſt) ab cæteris amicis, quoties de veſtris ritibus noſtro more loquendum erit. Exequias Ludovici Regis à te deſcriptas libenter lego, in quibus Mercurium tuum, non compitalem illum & mercimoniis addictum, quem te nuper colere jocaris, ſed facundum illum, Muſis acceptum, & Mercurialium virorum præſidem, agnoſco. Reſtat ut de ratione aliqua & modo inter nos conſtet, quo literæ deinceps noſtræ certo itinere utrinque commeare poſſint. Quod non admodum difficile videtur, cum tot noſtri Mercatores negotia apud vos, & multa, & ampla habeant, quorum Tabellarii ſingulis hebdomadis ultro citroque curſitant; quorum & navigia haud multo rarius hinc illinc ſolvunt. Hanc ego curam Jacobo Bibliopolæ, vel ejus hero mihi familiariſſimo, recte, ut ſpero, committam. Tu interim, mi Carole, valebis, & Cultellino, Francino, Freſcobaldo, Malateſtæ, Clementillo minori, & ſi quem alium noſtri amantiorem noviſti; toti denique Gaddianæ Academiæ, ſalutem meo nomine plurimam dices. Interim vale.

Londino, Aprilis 21. 1647.

Hermanno Millio, Comitis *Oldenburgici* Oratori.

11. AD Literas tuas, Nobiliſſime Hermanne, 17 Decemb. ad me datas, antequam reſpondeam; ne me ſilentii tam diutini reum fortaſſis apud te peragas, primum omnium oportet exponam, cur non reſponderem prius. Primum igitur ne neſcias, moram attulit, quæ perpetua jam fere Adverſatrix mihi eſt, adverſa valetudo; deinde valetudinis cauſa, neceſſaria quædam & ſubita in ædes alias migratio, quam eo die forte inceperam, quo tuæ ad me Literæ perferebantur; poſtremo certe pudor, non habuiſſe me quicquam de tuo

negotio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

negotio quod gratum fore tibi judicabam. Nam cum poſtridie in Dominum
Froſtium caſu incidiſſem, exque eo diligenter quærerem, ecquod tibi reſpon-
ſum etiamnum decerneretur ? (ipſe enim à Concilio valetudinarius ſæpe abe-
ram) reſpondit, & commotior quidem, nihil dum decerni, ſeque in expedi-
enda re iſta nihil proficere. Satius itaque duxi ad tempus ſilere, quam id quod
moleſtum tibi ſciebam fore, extemplo ſcribere, donec, quod ipſe vellem, tuque
tantopere expetebas, libentiſſime poſſem ſcribere ; quod & hodie, uti ſpero,
perfeci ; nam cum in Concilio Præſidem de tuo negotio ſemel atque iterum
commonefeciſſem, ſtatim ille retulit, adeóque in craſtinum diem de reſponſo
quamprimum tibi dando conſtituta deliberatio eſt. Hac de re ſi primus ipſe,
quod conabar certiorem te facerem, & tibi jucundiſſimum, & mei in te ſtudii in-
dicium aliquod fore exiſtimabam.

Weſtmonaſterio.

Clariſſimo Viro Leonardo Philaræ *Athenienſi, Ducis* Parmenſis *ad Regem* Galliæ *Legato.*

12. BEnevolentiam erga me tuam, Ornatiſſime Leonarde Philara, nec non
etiam præclarum de noſtra pro P. A. defenſione judicium, ex Literis
tuis ad Dominum Augerium Virum apud nos, in obeundis ab hac Republica
Legationibus, fide eximiâ illuſtrem, partim eâ de re ſcriptis cognovi: miſſam
deinde ſalutem cum effigie, atque Elogio tuis ſane virtutibus digniſſimo; Lite-
ras denique abs te humaniſſimas per eundem accepi. Atque ego quidem cum
nec Germanorum ingenia, ne Cymbrorum quidem, aut Suecorum aſpernari
ſoleo, tum certe tuum, qui & Athenis Atticis natus, &, Literarum ſtudiis
apud Italos fœliciter peractis magno rerum uſu Honores ampliſſimos es conſe-
cutus, judicium de me non poſſum quin plurimi faciam. Cum enim Alexander
ille magnus in terris ultimis bellum gerens, tantos ſe Militiæ labores pertuliſſe
teſtatus ſit, τȣ̃ παρ' Ἀθηναίων ἐνδοξίας ἕνεκα ; quidni ego mihi gratuler, me-
que ornari quam maxime putem, ejus Viri laudibus, in quo jam uno priſcorum
Athenienſium Artes, atque Virtutes illæ celebratiſſimæ, renaſci tam longo in-
tervallo, & refloreſcere videntur. Quâ ex urbe cum tot Viri Diſertiſſimi pro-
dierint, eorum potiſſimùm ſcriptis ab adoleſcentia pervolvendis, didiciſſe me
libens fateor quicquid ego in Literis profeci. Quod ſi mihi tanta vis dicendi ac-
cepta ab illis & quaſi transfuſa ineſſet, ut exercitus noſtros & claſſes ad liberan-
dam ab Ottomannico tyranno Græciam, Eloquentiæ patriam, excitare poſſem,
ad quod facinus egregium noſtras opes pene implorare videris, facerem profecto
id quo nihil mihi antiquius aut in votis prius eſſet. Quid enim vel fortiſſimi
olim Viri, vel eloquentiſſimi glorioſius aut ſe dignius eſſe duxerunt quam vel
ſuadendo vel fortiter faciendo ἐλευθέρȣς ϗ αὐτονόμȣς ποιεῖσθαι τȣ̀ς Ἕλληνας? Ve-
rùm & aliud quiddam præterea tentandum eſt, meâ quidem ſententia longe maxi-
mum, ut quis antiquam in animis Græcorum virtutem, induſtriam, laborum
tolerantiam, antiqua illa ſtudia dicendo, ſuſcitare atque accendere poſſit. Hoc
ſi quis effecerit, quod à nemine potius quam abs te, pro tua illa inſigni erga pa-
triam pietate, cum ſumma prudentia, reique militaris peritia, ſummo denique
recuperandæ libertatis priſtinæ ſtudio conjunctâ, expectare debemus; neque ipſos
ſibi Græcos neque ullam Gentem Græcis defuturam eſſe confido. Vale.

Londino, Jun. 1652.

Richardo Hetho.

13. SI quam ego operam, Amice Spectatiſſime, vel in ſtudiis tuis promoven-
dis, vel in eorum ſubſidio comparando, unquam potui conferre, quæ
ſane aut nulla plane, aut perexigua fuit ; tamen eam in bona indole, quamvis
ſerius cognitâ tam bene tamque fœliciter collatam, haud uno profecto nomine
gaudeo ; eam etiam adeo frugiferam fuiſſe, ut & Eccleſiæ Paſtorem probum,
Patriæ bonum Civem, mihi denique Amicum gratiſſimum pepererit. Quod
equidem, cum ex cætera vita tua atque ex eo, quod de Religione & ſimul de

Republica præclare ſentis, tum præcipue ex ſingulari animi tui gratitudine, quæ nulla abſentiâ, nullo ætatis decurſu, extingui aut minui poteſt, facile intelligo. Neque enim poteſt fieri, niſi in virtute ac pietate, rerumque optimarum ſtudiis, progreſſus pluſquam mediocres feciſſes, ut in eos, qui tibi ad ea acquirenda vel minimum adjumentum attulere, tam grato animo eſſes. Quapropter, mi alumne, hoc etiam nomine utor libenter, ſi ſinis; ſic velim exiſtimes, tecum primis à me diligi, nec mihi quicquam optatius fore, quam, ſi tua commoda rationéſque ferrent, quod & tibi etiam in votis eſſe video, ut poſſis prope me alicubi degere, quo frequentior inter nos atque jucundior, & vitæ uſus & ſtudiorum eſſet. Verum de eo, prout Numini viſum erit, tibique expediverit. Quod ſcripſeris deinceps, poteris, ſi placet, noſtro ſermone ſcribere (quanquam tu quidem Latinis haud parum profeciſti) nequando ſcriptionis labor alterutrum noſtrum ſegniorem forte ad ſcribendum reddiderit, utque ſenſus animi noſter inter nos, nullis exteri ſermonis vinculis conſtrictus, eo liberius expromere ſe poſſit. Literas autem tuas cuivis, credo, ex ejus famulitio, cujus mentionem feciſti, rectiſſime committes. Vale.

Weſtmonaſterio, Decemb. 13. 1652.

Henrico Oldenburgo Bremenſium ad Sen. A. Oratori.

14. PRiores Literæ tuæ, Vir Ornatiſſime, tum mihi ſunt datæ, cum Tabellarius veſter diceretur jamjam rediturus: quo factum eſt, ut reſcribendi eo tempore facultas nulla eſſet: id vero quamprimum facere cogitantem inopinatæ quædam occupationes excepêre; quæ niſi accidiſſent, Librum profecto, defenſionis licet titulo munitum, non ita nudum ad te ſene excuſatione miſiſſem; cum ecce tuæ ad me alteræ, in quibus pro muneris tenuitate ſatis ſupérque gratiarum ſunt actæ. Et erat quidem haud ſemel in animo, Latinis tuis noſtra reponere; ut qui ſermonem noſtrum exteris omnibus, quos ego quidem novi, accuratius ac fœlicius addiceris, ne quam occaſionem eundem quoque ſcribendi, quod æque te arbitror accurate poſſe, amitteres. Verum id prout dehinc impetus tulerit, tua perinde optio ſit. De argumento quod ſcribis, plane mecum ſentis, clamorem iſtiuſmodi ad cœlum ſenſus omnes humanos fugere: quo impudentior ſit is, neceſſe eſt, qui audiſſe ſe eum tam audacter affirmaverit. Is autem quis ſit, ſcrupulum injeciſti: atqui dudum, aliquoties hâc de re eſſemus inter nos locuti, tuque recens ex Hollandia huc veniſſes, nulla tibi de Authore dubitatio ſubeſſe videbatur; quin is Morus fuiſſet: eam nimirum iis in locis famam obtinuiſſe, neminem præterea nominari. Si quid igitur hac de re certius nunc demum habes, me rogo certiorem facias. De argumenti tractatione vellem equidem (quid enim diſſimulem) abs te non diſſentire; id pene ut audeam quid eſt quod perſuadere facilius poſſit, quam virorum, qualis tu es, cordatorum ſincerum judicium, omniſque expers adulationis laudatio? Ad alia ut me parem, neſcio ſane an nobiliora aut utiliora (quid enim in rebus humanis aſſerendâ libertate nobilius aut utilius eſſe poſſit?) ſiquidem per valetudinem & hanc luminum orbitatem, omni ſenectute graviorem, ſi denique per hujuſmodi Rabularum clamores licuerit, facile induci potero: neque enim iners otium unquam mihi placuit, & hoc cum libertatis adverſariis inopinatum certamen, diverſis longe, & amœnioribus omnino me ſtudiis intentum, ad ſe rapuit invitum; ita tamen ut rei geſtæ, quando id neceſſe erat nequaquam pœniteat: nam in vanis operam conſumpſiſſe me, quod innuere videris, longe abeſt, ut putem. Verum de his alias; tu tandem, Vir Doctiſſime, ne te prolixius detineam, vale; meque in tuis numera.

Weſtmonaſterio, Julii 6. 1654.

Leonardo Philaræ Athenienſi.

15. CUM ſim à pueritia totius Græci nominis, tuarúmque in primis Athenarum cultor, ſi quis alius, tum una hoc ſemper mihi perſuaſiſſimum habebam, fore ut illa urbs præclaram aliquando reditura vicem eſſet benevolentiæ erga ſe meæ. Neque defuit ſane tuæ Patriæ Nobiliſſimæ antiquus ille genius augurio meo; dedique te nobis & germanum Atticum & noſtri amantiſſimum:

ſimum: Qui me, ſcriptis duntaxat notum, & locis ipſe disjunctus humaniſſime per Literas compellaveris, & Londinum poſtea inopinatus adveniens, viſenſque non videntem, etiam in ea calamitate, propter quam conſpectior nemini, deſpectior multis fortaſſe ſim, eadem benevolentiâ proſequaris. Cum itaque author mihi ſis, ut viſus recuperandi ſpem omnem ne abjiciam, habere te amicum ac neceſſarium tuum Pariſiis Tevenotum Medicum, in curandis præſertim oculis præſtantiſſimum, quem ſis de meis luminibus conſulturus, ſi modo acceperis à me unde is cauſas morbi & ſymptomata poſſit intelligere; faciam equidem quod hortaris, ne oblatam undecunque divinitus fortaſſis opem repudiare videar. Decennium, opinor, plus minus eſt, ex quo debilitari atque habeſcere viſum ſenſi eodémque tempore lienem, viſceráque omnia gravari, flatibuſque vexari: & mane quidem, ſiquid pro more legere cœpiſſem, oculi ſtatim penitus dolere, lectionemque refugere, poſt mediocrem deinde corporis exercitationem recreari; quam aſpexiſſem lucernam, Iris quædam viſa eſt redimere: haud ita multò poſt ſiniſtrâ in parte oculi ſiniſtri (is enim oculus aliquot annis prius altera nubilavit) caligo oborta, quæ ad latus illud ſita erant, omnia eripiebat. Anteriora quoque, ſi dexterum forte oculum clauſiſſem, minora viſa ſunt. Deficiente per hoc fere triennium ſenſim atque paulatim altero quoque lumine, aliquot ante menſibus quam viſus omnis aboleretur, quæ immotus ipſe cernerem, viſa ſunt omnia nunc dextrorſum, nunc ſiniſtrorſum natare; frontem totam atque tempora inveterati quidem vapores videntur inſediſſe; qui ſomnolentâ quadam gravitate oculos, à cibo præſertim uſque ad veſperam, plerunque urgent atque deprimunt; ut mihi haud raro veniat in mentem in Salmydeſſii Vatis Phinei in Argonauticis,

—— χάρος δέ μιν ἀμφεκάλυψεν
πορφύρεος· γαῖαν δὲ πέριξ ἐδόκησε φέρεσθαι
νειόθεν, ἀβληχρῷ δ' ἐπὶ κώματι κέκλιτ' ἄναυδος.

Sed neque illud omiſerim, dum adhuc viſûs aliquantum ſupererat, ut primum in lecto decubuiſſem, meque in alterutrum latus reclinaſſem, conſueviſſe copioſum lumen clauſis oculis emicare; deinde, imminuto indies viſu colores perinde obſcuriores cum impetu & fragore quodam intimo exilire; nunc autem, quaſi extincto lucido, merus nigror, aut cineraco diſtinctus, & quaſi intextus ſolet ſe affundere: Caligo tamen quæ perpetuo obverſatur, tam noctu, quam interdiu albenti ſemper quam nigricanti propior videtur; & volvente ſe oculo aliquantillum lucis quaſi per rimulam admittit. Ex quo tametſi Medico tantundem quoque ſpei poſſit elucere, tamen ut in re plane inſanabili, ita in me paro atque compono; illudque ſæpe cogito, cum deſtinati cuique dies tenebrarum, quod monet Sapiens multi ſint, meas adhuc tenebras, ſingulari Numinis benignitate, inter otium & ſtudia, vocéſque amicorum, & ſalutationes, illis lethalibus multo eſſe mitiores. Quod ſi, ut ſcriptum eſt, non ſolo pane vivet homo, ſed omni verbo prodeunte per os Dei, quid eſt, cur quis in hoc itidem non acquieſcat, non ſolis ſe oculis, ſed Dei ductu an providentia ſatis oculatum eſſe. Sane dummodo ipſe mihi proſpicit, ipſe mihi providet, quod facit, meque per omnem vitam quaſi manuducit atque deducit, ne ego meos oculos, quandoquidem ipſi ſic viſum eſt, libens feriari juſſero. Teque, mi Philara, quocunque res ceciderit, non minus forti & confirmato animo, quam ſi Lynceus eſſem, valere jubeo.

Weſtmonaſterio, Septemb. 28. 1654.

Leoni ab Aizema.

16. Pergratum eſt eandem adhuc memoriam retinere te mei, quam antea benevolentiam, dum apud nos eras, me ſemel atque iterum inviſendo, perhumaniter ſignificaſti. Ad Librum quod attinet de divortiis, quem dediſſe te cuidem Hollandice vertendum ſcribis, mallem equidem Latine vertendum dediſſes: Nam vulgus opiniones nondum vulgares, quemadmodum excipere ſoleat, in iis libris expertus jam ſum. Tres enim ea de re tractatus olim ſcripſi: Primum duobus Libris, quibus Doctrina & Diſciplina divortii, is enim libro titulus eſt, diffuſe continetur: Alterum qui Tetrachordon inſcribitur, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

in quo quatuor præcipua loca Scripturæ ſupra ea doctrina quæ ſunt, explicantur: Tertium, Colaſterion, in quo cuidam Sciolo reſpondetur. Quem horum Tractatum vertendum dederis, quamve editionem, neſcio; nam eorum primus bis editus eſt, & poſteriori editione multo auctius. Qua de re niſi certior jam factus ſis, aut ſi quid à me aliud velle te intellexero, ut vel Editionem correctiorem, vel reliquos Tractatus tibi mittam, faciam ſedulo & libenter. Nam mutatum in iis quicquam aut additum non eſt in præſentia quod velim. Itaque ſi in tua ſententia præſtiteris, fidum ego mihi Interpretem, tibi fauſta omnia exopto.

Weſtmonaſterio, Feb. 5. 1654.

Ezechieli Spanhemio Genevenſi.

17. NEſcio quo caſu acciderit, ut Literæ tuæ poſt paulo minus tres menſes mihi ſint redditæ, quam abs te datæ: meis profecto expeditiore prorſus ad te commeatu plane eſt opus; quas dum de die in diem ſcribere conſtituebam, occupationibus quibuſdam continuis impeditus, in alterum fere trimeſtre ſpatium procraſtinaſſe me ſentio. Tu vero ex hac mea tarditate reſcribendi velim intelligas, benevolentiæ erga me tuæ non refrixiſſe gratiam, ſed eo altius inſediſſe memoriam, quo ſæpius atque diutius de officio meo viciſſim tibi reddendo indies cogitabam. Habet hoc ſaltem officii tarda ſolutio quo ſe excuſet, dum clarius confitetur deberi, quod tanto poſt tempore, quam quod ſtatim perſolvitur. Illa te imprimis Literarum initio non fefellit de me opinio; non mirari ſi à peregrino homine ſalutor: neque enim rectius de me ſenſeris, quam ſi ſic exiſtimes, neminem me virum bonum in peregrini aut ignoti numero habere. Talem te eſſe facile mihi perſuadetur, cum quòd Patris doctiſſimi atque ſanctiſſimi es filius, tum quod à Viris bonis bonus exiſtimaris, tum deniq; quod odiſti malos. Cum quibus, quandoquidem mihi quoque bellum eſſe contigit, fecit pro humanitate ſua Calandrinus, déque mea ſententia, ut ſignificaret tibi, pergratum mihi fore, ſi contra communem adverſarium tua ſubſidia mecum communicaſſes. Id quod his ipſis Literis perhumaniter feciſti, quarum partem, tacito Authoris nomine, tuo erga me ſtudio confiſus, in defenſionem meam pro teſtimonio inſerere non dubitavi. Quem ego Librum, ut primum in lucem prodierit, ſi quis erit cui recte poſſim committere, mittendum ad te curabo. Tu interim quas ad me Literas deſtinaveris, Turretrino Genevenſi Londini commoranti, cujus illic fratrem nôſti, haud fruſtra, puto, inſcripſeris: per quem ut ad vos hæ noſtræ, ita ad nos veſtræ, commodiſſime pervenerint. De cætero ſcias velim, & te plurimi tuo merito à me fieri, meque uti porro abs te diligar, imprimis velle.

Weſtmonaſterio, Martii 24. 1654.

Henrico Oldenburgo Bremenſium ad Sen. A. Oratori.

18. OCcupatiorem repererunt me tuæ Literæ quas Adoleſcens Ranaleius attulit, unde cogor eſſe brevior quam vellem: tu vero quas abiens promiſeras, eas ita probe reddidiſti, ut æs alienum nemo ſanctius ad Calendas, credo, perſolviſſet. Seceſſum iſtum tibi, quamvis mihi fraudi ſit, tamen quoniam tibi eſt voluptati, gratulor; tum illam quoque fœlicitatem animi tui, quem ab urbano vel ambitione vel otio ad ſublimium rerum contemplationem tam facile potes attollere. Quid autem ſeceſſus ille conferat, præter Librorum copiam, neſcio: & quos illic nactus eſt Studiorum ſocios eos ſuopte ingenio potius quam diſciplina loci tales eſſe exiſtimem; niſi forte ob deſiderium tui iniquior ſum iſti loco quia te detinet. Ipſe interim recte animadvertis, nimis illic multos eſſe qui ſuis inaniſſimis argutiis tam divina quam humana contaminent, ne plane nihil agere videantur dignum tot ſtipendiis, quibus peſſimo publico aluntur. Sed tu iſta melius per te ſapis. Tam vetuſti à diluvio uſq; Sinenſium faſti, quos ab Jeſuita Martinio promiſſos eſſe ſcribis, propter rerum novitatem avidiſſime proculdubio expectantur: verum auctoritatis, aut firmamenti, ad Moſaicos Libros adjungere quid

quid poſſint non video. Salutem tibi reddit Cyriacus noſter quem ſalutatum volebas. Vale.

Weſtmonaſterio, Junii 25. 1656.

Nobiliſſimo Adoleſcenti *Richardo Joneſio.*

19. PArantem me ſemel atque iterum ad proximas tuas Literas reſcribere, ſubita quædam negotia, cujuſmodi mea ſunt, ut noſti, præverterunt: poſtea excurriſſe te in vicina quædam loca audiveram; nunc diſcedens in Hyberniam mater tua præſtantiſſima, cujus diſceſſu uterque noſtrum dolere haud mediocriter debemus, nam & mihi omnium neceſſitudinum loco fuit, has ad te Literas ipſa perfert. Tu vero quod de meo erga te ſtudio perſuaſus es, recte facis; tibique tanto plus indies perſuadeas velim, quanto plus bonæ indolis, bonæque frugis in te eſſe, facis ut intelligam. Id quod Deo dante, non ſolum in te recipis, ſed quaſi ego te ſponſione laceſſiſſem, facturum te ſatiſdas atque vadaris; & velut judicium pati & judicatum ſolvere ni facias, non recuſas: delector ſane hâc tuâ de temetipſo tam bonâ ſpe; cui nunc deeſſe non potes; quin ſimul non promiſſis modo tuis non ſtetiſſe, verum etiam vadimonium ipſe tuum deſeruiſſe videare. Quod ſcribis non diſplicere tibi Oxonium, ex eo profeciſſe te quicquam aut ſapientiorem eſſe factum, non adducis ut credam: id mihi longe aliis rebus oſtendere debebis. Victorias Principum quas laudibus tollis, & res ejuſmodi in quibus vis plurimum poteſt, nolim te Philoſophos jam audientem nimis admirari. Quid enim magnopere mirandum eſt, ſi vervecum in Patria valida naſcantur cornua, quæ urbes & oppida arietare valentiſſime poſſint? Tu magna exempla non ex vi & robore, ſed ex juſtitia & temperantia ab ineunte ætate ponderare jam diſce atque cognoſcere, Vale; meóque fac nomine, ſalutem Ornatiſſimo Viro Henrico Oldenburgo tuo Contubernali plurimam dicas.

Weſtm. Sept. 21. 1656.

Ornatiſſimo Adoleſcenti Petro Heimbachio.

20. PRomiſſa tua, mi Heimbachi, cæteráque omnia, quæ tua virtus præ ſe fert, cumulate implevisti, præterquam deſiderium meum reditus tui quem intra duos ad ſummum menſes fore pollicebaris; nunc niſi me temporis ratio tui cupidum fallit, trimeſtris pene abes. De Atlante, quod abs te petebam, abunde præſtitiſti; non ut mihi comparares, ſed tantummodo ut pretium Libri minimum indagares: centum & triginta Florenos poſtulari ſcribis; montem illum opinor Mauritanum, non Librum Atlantem, dicis tam immani pretio coemendum. Ea nunc etiam Typographorum in excudendis Libris luxuries eſt, ut Bibliothecæ non minus quam Villæ ſumptuoſa ſupellex jam facta videatur. Mihi certe cum pictæ Tabulæ ob cæcitatem uſui eſſe vix poſſint, dum orbem terræ fruſtra cæcis oculis perluſtro, quanti illum Librum emiſſem, vereor ne tanti videar lugere potius orbitatem meam. Tu hanc inſuper impendas mihi operam, rogo, ut cum reverſus eris, certiorem me facere queas, quot ſint integri operis illius volumina, & duarum Editionum, Blavianæ videlicet & Janſenianæ, utra ſit auctior & accuratior: id quod ex teipſo jam brevi redituro potius quam ex alteris Literis, coram auditurum me eſſe ſpero. Interim vale, teque nobis quamprimum redde.

Weſtm. Novemb. 8. 1656.

Ornatiſſimo Viro Emerico Bigotio.

21. QUod in Angliam trajicienti tibi dignus ſum viſus, quem præter cæteros viſendum duceres & ſalutandum, fuit ſane mihi & meritò quidem gratum; quod per Literas tanto etiam intervallo nunc denuo ſalutas, id aliquanto fuit gratius. Poteras enim primò aliorum fortaſſis opinione ductus ad me veniſſe, per Literas nunc redire, niſi proprio judicio vel ſaltem benevolentiâ reductus, vix poteras. Unde eſt ſane, ut poſſe videar jure

mihi

mihi gratulari: multi enim ſcriptis editis floruere, quorum viva vox & conſuetudo quotidiana nihil fere prætulit non demiſſum atque vulgare: ego ſi id aſſequi poſſum, ut ſi qua commode ſcripſi, iis par animo ac moribus eſſe videar; & pondus ipſe ſcriptis addidero, & laudem viciſſim, quantulacunque ea eſt, eo tamen majorem ab ipſis retulero: cum rectum & laudabile quod eſt, id non magis ab Authoribus præſtantiſſimis accepiſſe, quam ab intimo ſenſu mentis atque animi depromſiſſe purum atque ſincerum videbor. De mea igitur animi tranquillitate in hoc tanto luminis detrimento deque mea in excipiendis exteris hominibus comitate ac ſtudio, perſuaſum tibi eſſe gaudeo. Orbitatem certe luminis quidni leniter feram, quod non tam amiſſum quam revocatum intus atque retractum, ad acuendam potius mentis aciem quam ad hebetandam, ſperem. Quo ſit, ut neque Literis iraſcar, nec earum ſtudio penitus intermittam, etiamſi me tam male multaverint: tam enim moroſus ne ſim, Myſorum Regis Telephi ſaltem exemplum erudiit; qui eo telo, quo vulneratus eſt, ſanari poſtea non recuſavit. Quod ad illum Librum de modo tenendi Parlamenta quem apud te habes, ejus deſignata loca ex Codice Clariſſimi Viri Domini Bradſciavi, nec non ex Codice Cottoniano, vel emendanda, vel dubia ſi erant, confirmanda curavi; ut ex reddita hic tibi tua chartula perſpicies. Quod autem ſcire cupis, num etiam in arce Londinenſi Autographum hujus Libri extet, miſi qui id quæreret ex feciali, cui Actorum cuſtodia mandata eſt, & quo ipſe utor familiariter: reſpondit is, nullum exemplar illius Libri iis in monumentis extare. Tu viciſſim quam mihi operam defers in re libraria procuranda, pergratum habeo: deſunt mihi ex Byzantinis Hiſtoriis, Theophanis Chronographia Græc. Lat. fol. Conſtant. Manaſſis Breviarium Hiſtoricum, & Codini Excerpta de Antiquit. C. P. Græc. Lat. fol. Anaſtaſii Bibliothecarii Hiſt. & Vitæ Rom. Pontific. fol. quibus Michaelem Glycam, & Joannem Sinnamum, Annæ Commenæ Continuatorem ex eadem Typographia, ſi modo prodierunt, rogo adjicias: quàm queas minimo non addo; cùm quòd, id ut te moneam hominem frugaliſſimum, non eſt opus, tum quód pretium eorum Librorum certum eſſe aiunt, & omnibus notum: nummos D. Stuppius numerató ſe tibi curaturum recepit, nec non etiam de Vectura, quæ ſit commodiſſima, proviſurum. Ego vero quæ tu vis, quæque optas, cupio tibi omnia. Vale.

Weſtmonaſterio, Martii 24. 1656.

Nobili Adoleſcenti Richardo Joneſio.

22. TArdius multo accepi Literas tuas quam abs te datæ ſunt, poſt quindecim puto dies quam ſepoſitæ alicubi apud matrem delituiſſent. Ex quibus tandem ſtudium erga me tuum gratique animi ſenſum libentiſſime cognovi: mea certe erga te benevolentia monitáque fidiſſima, neque optimæ matris tuæ de me opinioni atque fiduciæ, neque indoli tuæ unquam defuere. Eſt quidem, ut ſcribis, amœnitatis atque ſalubritatis eo in loco, quo nunc receſſiſti, eſt & Librorum quod Academiæ ſatis eſſe poſſit; ſi ad ingenium incolarum tantum conferret iſta ſoli amœnitas, quantum ad delicias confert, ad felicitatem illius loci nihil deeſſe videretur. Et Bibliotheca etiam illic inſtructiſſima eſt; verum niſi ſtudioſorum mentes Diſciplinis optimis inſtructiores inde reddantur, Apothecam Librorum illam quam Bibliothecam rectius dixeris. Oportere itaque ad hæc omnia diſcendi animum atque induſtriam accedere percommode ſane agnoſcis. Tu ex iſta ſententia, nequando tecum agere neceſſe habeam, etiam atque etiam vide; id facillimo negotio evitabis, ſi Ornatiſſimi Viri Henrici Oldenburgi qui tibi præſto eſt, graviſſimis atque amiciſſimis præceptis diligenter parueris. Vale mi Richarde dilectiſſime, & ad Virtutem ac Pietatem, Matris præſtantiſſimæ Fœminæ exemplo, veluti Timotheum alterum, ſinito te adhorter atque accendam.

Weſtmonaſterio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Illuſtriſſimo Domino Henrico de Braſs.

23. VIdeo te, Domine, id quod perpauci ex hodierna juventute faciunt, qui oras exteras perluſtrant, non juvenilium ſtudiorum ſed amplioris undique comparandæ eruditionis causâ, veterum exemplo Philoſophorum, recte & ſapienter peregrinari. Quanquam ea quæ ſcribis quoties intueor, ad eruditionem non tam aliunde capiendam, quam aliis impertiendam, ad commutandas potius, quam ad coemendas bonas merces, acceſſiſſe ad exteros videris. Atque utinam mihi tam facile eſſet, iſta tua præclara ſtudia rebus omnibus adjuvare ac promovere, quam eſt jucundum ſane & pergratum tuam egregiam indolem id à me petere. Quod ſcribis tamen ſtatuiſſe te ut ad me ſcriberes, meáque reſponſa peteres ad eas difficultates enucleandas, circa quas à multis ſæculis Hiſtoriarum Scriptores videntur caligaſſe, nihil equidem hujuſmodi neque unquam mihi ſumpſi, neque auſim ſumere. De Salluſtio quod ſcribis, dicam libere, quoniam ita vis plane ut dicam quod ſentio, Salluſtium cuivis Latino Hiſtorico me quidem anteferre; quæ etiam conſtans fere Antiquorum ſententia fuit. Habet ſuas laudes tuus Tacitus; ſed eas meo quidem judicio maximas, quod Salluſtium nervis omnibus ſit imitatus. Cum hæc tecum coram diſſererem, perfeciſſe videor, quantum ex eo quod ſcribis conjicio, ut de illo cordatiſſimo Scriptore ipſe jam idem prope ſentias: adeóque ex me quæris, cum is in exordio Belli Catilinarii perdifficile eſſe dixerit Hiſtoriam ſcribere, propterea quod facta dictis exæquanda ſunt, qua potiſſimum ratione id aſſequi Hiſtoriarum ſcriptorem poſſe exiſtimem. Ego vero ſic exiſtimo; qui geſtas res dignas digne ſcripſerit, eum animo non minus magno rerumque uſu præditum ſcribere oportere, quam is qui eas geſſerit: ut vel maximas pari animo comprehendere atque metiri poſſit, & comprehenſas ſermone puro atque caſto diſtincte gravitérque narrare: nam ut ornate, non admodum laboro; Hiſtoricum enim, non Oratorem requiro. Crebras etiam ſententias, & judicia de rebus geſtis interjecta prolixe nollem, ne, interruptâ rerum ſerie, quod Politici Scriptoris munus eſt Hiſtoricus invadat; qui ſi in conſiliis explicandis, factiſque enarrandis, non ſuum ingenium aut conjecturam, ſed veritatem potiſſimum ſequitur, ſuarum profecto partium ſatagit. Addiderim & illud Salluſtianum, qua in re ipſe Catonem maxime laudavit, poſſe multa paucis abſolvere; id quod ſine acerrimo judicio, atque etiam temperantiâ quâdam neminem poſſe arbitror. Sunt multi in quibus vel ſermonis elegantiam, vel congeſtarum rerum copiam non deſideres, qui brevitatem cum copia conjunxerit, id eſt, qui multa paucis abſolverit, princeps meo judicio Latinorum eſt Salluſtius. Has ego virtutes Hiſtorico ineſſe putem oportere, qui facta dictis exæquaturum ſe ſperet. Verum quid ego tibi iſta? ad quæ tu ipſe, quo es ingenio, per te ſufficis; quíque eam ingreſſus es viam, in qua ſi pergis, neminem te ipſo doctiorem poteris brevi conſulere: & uti pergas, quanquam tibi hortatu non opus eſt cujuſquam, ne omnino tamen nihil pro expectatione tua reſpondiſſe videar, quantum valere me auctoritate apud te ſinis, hortor magnopere atque auctor ſum. Vale, tuáque virtute & ſapientiæ acquirendæ ſtudio macte eſto.

Weſtmonaſterio, Idibus Quintil. 1657.

Henrico Oldenburgo.

24. QUod Salmurium peregrinationis veſtræ, ut puto, ſedem incolumes perveniſtis, gaudeo: hoc enim te non fefellit, id mihi imprimis gratiſſimum fore; ut qui & te merito tuo diligam, & ſuſcepti itineris cauſam tam eſſe honeſtam atque laudabilem ſciam. Quod autem audîſti acceſſitum Eccleſiæ tam illuſtri erudiendæ Antiſtitem tam infamem, id mallem quivis alius in Charontis, quam tu in Charentonis cymba audîſſes: verendum enim eſt valde, ne toto cœlo devius fruſtretur, quiſquis tam fœdo auſpice perventurum ſe unquam ad ſuperos putat. Væ illi Eccleſiæ (Deus modo avertat omen) ubi tales Miniſtri aurium causâ potiſſimum placent, quos Eccleſia, ſi reformata vere vult dici, ejiceret rectius quam cooptaret. Quod Scripta noſtra nemini niſi poſcenti impertîſti, recte tu quidem & eleganter, neque ex mea ſolum, ſed etiam ex Horatiana Sententia feciſti;

Ne ſtudio noſtri peccas, odiumque libellis
Sedulus importes operâ vehemente. ——

Commorabatur vir doctus quidam, familiaris meus, ſuperiore æſtate Salmurii; is ad me ſcripſit, librum illum iis in locis expeti: unum exemplar duntaxat miſi; reſcripſit, placitum eſſe aliquot doctis, quibuſcum communicaverat, ut nihil ſupra. Niſi iis rem gratam facturum me fuiſſe exiſtimaſſem, parſiſſem utiq; & tuo oneri & ſumptui meo. Verum,

Si te forte meæ gravis uret ſarcina chartæ,
Abjicito potius, quam, quo perferre juberis,
Clitellas ferus impingas. ——

Laurentio noſtro, ut juſſiſti, ſalutem nomine tuo dixi: de cætero, nihil eſt quod abs te prius agi, priuſve curare velim, quam ut tu atque alumnus tuus recte valeatis, votorumque compotes ad nos quamprimum redeatis.

Weſtmonaſterio, Calend. Sextil. 1657.

Nobili Adoleſcenti Richardo Joneſio.

25. CONſeciſſe te ſine incommodo tam longum iter, & ſpretis Lutetiarum illecebris, tanta celeritate eò contendiſſe, ubi literato otio, doctorumq; conſuetudine frui poſſis, & magnopere lætor, & te tuæ indolis laudo. Illic quoad te continebis in portu eris; Syrtes & Scopulos, & Sirenum cantus alias tibi cavendum. Quin & vindemiam, quâ oblectare te cogitas, Salmurienſem nimium ſitire te nolim, niſi in animo quoque ſit, muſtum illud Liberi liberiore Muſarum latice quinta plus parte diluere. Verum ad hæc, me etiam tacente, hortatorem habes eximium, quem ſi audis, tibimet profecto optime conſulueris, & præſtantiſſimam parentem tuam ſummo gaudio, & creſcente indies amore tui affeceris. Quod uti facere poſſis, à Deo Opt. Max. petere quotidie debes. Vale, & ad nos quam optimus, boniſque artibus quam cultiſſimus, fac redeas: id mihi præter cæteros jucundiſſimum erit.

Weſtm. Calend. Sextil. 1657.

Illuſtriſſimo Domino Henrico de Braſs.

26. IMpeditus per hoſce dies occupationibus quibuſdam, Illuſtriſſime Domine, ſerius reſcribo quam volebam. Volebam enim eo citius, quod Literas tuas multâ jam nunc eruditione plenas, non tam præcipendi tibi quicquam (id quod à me honoris credo mei, non uſus tui causâ poſtulas) quam gratulandi duntaxat, reliquiſſe mihi locum videbam. Gratulor autem & mihi imprimis fœlicitatem meam, qui Salluſtii ſententiam ita commode explicaſſe videar, & tibi tam aſſiduam illius auctoris ſapientiſſimi tanto cum fructu lectionem. De quo idem tibi auſim confirmare quod de Cicerone Quintilianus, ſciat ſe haud parum in re Hiſtorica profeciſſe cui placeat Salluſtius. Illud autem Ariſtotelis præceptum ex Rhetoricorum tertio quod explicatum cupis, Sententiis utendum eſt in narratione & in fide, moratum enim eſt; non video quid habeat magnopere explicandum, modo ut narratio & fides, quæ & probatio dici ſolet, ea hic intelligatur, quâ Rhetor, non quâ Hiſtoricus utitur: diverſæ enim ſunt partes Rhetoris & Hiſtorici, ſive narrant, ſive probant; quemadmodum & Artes ipſæ inter ſe diverſæ ſunt. Quid autem conveniat Hiſtorico, ex Auctoribus antiquis Polybio, Halicarneſſæo, Diodoro, Cicerone, Luciano, aliiſque multis, qui ea de re præcepta quædam ſparſim tradidere, rectius didiceris. Ego vero & ſtudiis tuis & itineribus ſecunda omnia atque tuta exopto, dignóſque ſucceſſus eo animo ac diligentia, quam rebus quibuſque optimis adhibere te video. Vale.

Weſtm. Decemb. 16. 1657.

Ornatiſſimo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Ornatiſſimo Viro Petro Heimbachio.

27. LIteras tuas Hagâ Comitis dat. 18. Dec. accepi: ad quas, quoniam id tuis rationibus expedire video, eodem die, quo mihi ſunt redditæ, reſcribendum putavi. In iis poſt gratias actas ob beneficia neſcio quæ mea, quæ vellem ſane non eſſent nulla, ut qui tua cauſa quidvis cupiam, petis ut te per D. Laurentium Oratori noſtro in Hollandiam deſignato commendarem: quod quidem doleo in me ſitum non eſſe; cum propter pauciſſimas familiariates meas cum gratioſis, qui domi fere, idque libenter me contineo; tum quod is credo, è portu jam ſolvit, jamque adventat, ſecumque habet in comitatu quem ſibi ab epiſtolis vult eſſe, quod tu munus apud eum petis. Verum in ipſo diſceſſu jam Tabellarius eſt. Vale.

Weſtmonaſterio, Decemb. 18. 1657.

Joanni Badiæo Paſtori Arauſionenſi.

28. QUod tardius ad te reſcribo, Vir clariſſime & reverende, non recuſabit, credo noſter Duræus, quo minus tardioris culpam reſcriptionis à me in ipſum transferam. Poſtea enim quam ſchedulæ illius, quam mihi recitatam volebas, de iis quæ Evangelii causâ egiſſes atque perpeſſus eſſes copiam mihi feciſſet non diſtuli parare has ad te literas ut ei darem Tabellario, qui primus diſceſſiſſet, ſollicitus quam in partem ſilentium meum tam diuturnum interpretarere. Maximam interim habeo gratiam Molinæo veſtro Nemauſenſi, qui ſuis de me ſermonibus & amiciſſima prædicatione, tot per ea loca bonorum virorum me in gratiam immiſit. Et ſane quanquam non ſum neſcius, me vel eo quod cum adverſario tanti nominis publice juſſus certamen non detrectaverim, vel propter argumenti celebritatem, vel denique ſcribendi genus longe latéque ſatis innotuiſſe; ſic tamen exiſtimo, me tantundem duntaxat habere famæ, quantum habeo bonæ exiſtimationis apud bonos. Atque in eadem te quoque eſſe ſententia, plane video; qui Veritatis Chriſtianæ ſtudio atque amore accenſus, tot labores pertuleris, tot hoſtes ſuſtinueris; eaque quotidie fortiter facias, quibus tantum abeſt, ut ullam ab improbis famam tibi quæras, ut eorum certiſſima odia & maledicta in te concitare non verearis. O te beatum! quem Deus unum ex tot millibus virorum, alioqui ſapientum atque doctorum, ex ipſis inferorum portis ac faucibus ereptum, ad tam inſignem atque intrepidam Evangelii ſui profeſſionem evocavit. Et habeo nunc quidem cur putem Dei voluntate ſingulari factum, ut ad te citius non reſcriberim: cum enim intelligerem ex Literis tuis, te ab infeſtis undique hoſtibus petitum atque obſeſſum, circumſpicere, & meritò quidem, quo te poſſes in extremo diſcrimine, ſi ita res tuliſſet, recipere, & Angliam tibi in primis placuiſſe, gaudebam equidem non uno nomine, te id conſilii cepiſſe; cum tui potiundi ſpe, tum te de mea patria tam placare ſentire: illud dolebam, non tum vidiſſe me unde tibi hic apud nos præſertim Anglice neſcienti, pro eo ac deceret proſpectum eſſet poſſet. Nunc vero peropportune accidit ut Miniſter quidam Gallicus ætate confectus, ante paucos dies è vita migraverit. In iſta Eccleſia qui plurimum poſſunt, teque illis in locis non ſatis tutò verſari intelligunt (non hoc incertis rumoribus collectum, ſed ex ipſis auditum refero) cooptatum te illius Miniſtri in locum ſummopere cupiunt, immo invitant; ſumptuſque itineris ſuppeditandos tibi decreverunt; atque ita tibi de re familiari proviſum iri pollicentur, ut Miniſtrorum apud nos Gallicorum nemini melius; nec tibi quicquam defore, quod ad munus Evangelicum apud ſe libenter obeundum poſſit conducere. Quare advola quamprimum, ſi me audis, Vir Reverende, ad cupidiſſimos tui, meſſem hic meſſurus, etſi commodorum hujus mundi fortaſſe non ita uberem, tamen, quam tui ſimilis potiſſimum exoptant, animarum, ut ſpero, numeroſam: tibique perſuadeas, te viris bonis omnibus expectatiſſimum eſſe venturum; & quanto citius, tanto gratiorem. Vale.

Weſtmonaſterio, April. 21. 1659.

Henrico Oldenburgo.

29. SIlentii, quam petis veniam tui, dabis potius mei; cujus erant, ſi memini, reſpondendi vices. Me certe non imminuta erga te voluntas, hoc enim perſuaſiſſimum tibi eſſe velim, ſed vel ſtudia, vel curæ domeſticæ impediverant, vel ipſa fortaſſe ad ſcribendum pigritia, intermiſſi officii reum facit. Quod ſcire cupis, valeo equidem, Deo juvante, ut ſoleo: ab hiſtoria noſtrorum motuum concinnanda, quod hortari videris, longe abſum; ſunt enim ſilentio digniores quam præconio: nec nobis qui motuum hiſtoriam concinnare, ſed qui motus ipſos componere feliciter poſſit, eſt opus: tecum enim vereor ne libertatis ac religionis hoſtibus nunc nuper ſociatis, nimis opportuni inter has noſtras Civiles diſcordias vel potius inſanias, videamur; verum non illi gravius, quam noſmetipſi jamdiu flagitiis noſtris, religioni vulnus intulerint. Sed Deus, uti ſpero, propter ſe Gloriamque ſuam, quæ nunc agitur, conſilia impetuſque hoſtium ex ipſorum ſententia ſuccedere non ſinet, quicquid Reges & Cardinales turbarum meditentur aut ſtruant. Synodo interea Proteſtantium Laodunenſi, propediem, ut ſcribis, convocandæ, precor id, quod nulli adhuc Synodo contigit, fœlicem exitum, non Nazianzenicum; fœlicem autem huic nunc ſatis futurum, ſi nihil aliud decreverit, quam ejiciendum eſſe Morum. De adverſario Poſthumo ſimul ac prodierit, fac me, rogo, primo quoque tempore certiorem. Vale.

Weſtmon. Decemb. 20. 1659.

Nobili Adoleſcenti Richardo Joneſio.

30. QUod longo intervallo ad me ſcribas, modeſtiſſime tu quidem te excuſas, qui poſſis ejuſdem delicti me rectius accuſare: ut haud ſciam profecto utrum non deliquiſſe te, an ſic excuſaſſe, maluerim. Illud tibi in mentem ca-ve veniat; me gratitudinem tuam, ſi qua mihi abs te debetur, Literarum aſſiduitate metiri: tum te gratiſſimum adverſus me eſſe ſenſero, cum mea erga te quæ prædicas merita, non tam in Literis crebris, quam in optimis perpetuo ſtudiis tuis ac laudibus apparebunt. Viam virtutis quidem, in illo orbis terrarum Gymnaſio quod es ingreſſus, recte feciſti; ſed viam ſcito illam virtutis ac vitii communem; illuc progrediendum, ubi via in bivium ſe ſcindit. Teque ſic comparare jam nunc mature debes, ut relictâ hâc communi, amœnâ ac floridâ, illam arduam ac difficilem, qui ſolius virtutis clivus eſt, tuâ ſponte libentius, etiam cum labore ac periculo, poſſis aſcendere. Id tu præ aliis multo facilius, mihi crede, poteris, qui tam fidum ac peritum nactus es itineris Ducem. Vale.

Weſtmonaſterio, Decemb. 20. 1659.

Ornatiſſimo Viro Petro Heimbachio, *Electoris* Brandenburgici *Conſiliario.*

31. SI inter tot Funera Popularium meorum, anno tam gravi ac peſtilenti, abreptum me quoque, ut ſcribis, ex rumore præſertim aliquo crediditi, mirum non eſt; atque ille rumor apud veſtros, ut videtur, homines, ſi ex eo quod de ſalute mea ſoliciti eſſent, increbuit, non diſplicet; indicium enim ſuæ erga me benevolentiæ fuiſſe exiſtimo. Sed Dei benignitate, qui tutum mihi receptum in agris paraverat, & vivo adhuc & valeo; utinam ne inutilis, quicquid muneris in hac vita reſtat mihi peragendum. Tibi vero tam longo intervallo veniſſe in mentem mei, pergratum eſt; quanquam, prout rem verbis exornas, præbere aliquam ſuſpitionem videris, oblitum mei te potius eſſe, qui tot virtutum diverſarum conjugium in me, ut ſcribis, admirere. Ego certe ex tot conjugiis numeroſam nimis prolem expaveſcerem, niſi conſtaret in re arcta, rebuſque duris, virtutes ali maxime & vigere; tametſi earum una non ita belle cha-

charitatem hoſpitii mihi reddidit: quam enim Politicam tu vocas, ego Pietatem in Patriam dictam abs te mallem, ea me pulchro nomine delinitum prope, ut ita dicam, expatriavit. Reliquarum tamen chorus clare concinit. Patria eſt, ubicunque eſt bene. Finem faciam, ſi hoc prius abs te impetravero, ut, ſi quid mendoſe deſcriptum aut non interpunctum repereris, id puero, qui hæc excepit, Latine prorſus neſcienti velis imputare; cui ſingulas plane Literulas annumerare non ſine miſeria dictans cogebar. Tua interim Viri merita, quem ego adoleſcentem ſpei eximiæ cognovi, ad tam honeſtum in Principis gratia provexiſſe te locum, gaudeo, cæteraque fauſta omnia & cupio tibi, & ſpero. Vale.

Londini, Aug. 15. *1666*.

JOANNIS MILTONII
Proluſiones quædam Oratoriæ.

In Collegio, *&c.*

Utrum Dies an Nox præſtantior ſit?

SCriptum poſt ſe reliquere paſſim Nobiliſſimi quique Rhetoricæ Magiſtri, quod nec vos præteriit, Academici, in unoquoque dicendi genere, ſive demonſtrativo, ſive deliberativo, ſive judiciali, ab aucupanda Auditorum gratia exordium duci oportere; alioqui nec permoveri poſſe Auditorum animos, nec cauſam ex ſententia ſuccedere. Quod ſi res ita eſt, quam ſane, ne vera diſſimulem, Eruditorum omnium conſenſu fixum ratumque novi, miſerum me! ad quantas ego hodie redactus ſum anguſtias! qui in ipſo Orationis Limine vereor ne aliquid prolaturus ſim minime Oratorium, & ab officio Oratoris primo & præcipuo neceſſe habeam abſcedere. Etenim quî poſſim ego veſtram ſperare benevolentiam, cum in hoc tanto concurſu, quot oculis intueor tot ferme aſpiciam infeſta in me capita; adeo ut Orator veniſſe videar ad non exorabiles. Tantum poteſt ad ſimultates etiam in Scholis æmulatio, vel diverſa Studia, vel in eiſdem ſtudiis diverſa judicia ſequentium; ego vero ſolicitus non ſum,

Ne mihi Polydamas *&* Troïades *Labeonem Prætulerint*; *Nugæ.*

Veruntamen ne penitus deſpondeam animum, ſparſim video, ni fallor, qui mihi ipſo aſpectu tacito, quam bene velint, haud obſcure ſignificant; à quibus etiam quantumvis paucis, equidem probari malo quam ab innumeris imperitorum Centuriis, in quibus nihil mentis, nihil rectæ rationis, nihil ſani judicii ineſt, ebullienti quadam & plane ridendâ verborum ſpumâ ſeſe venditantibus; à quibus ſi emendicatos ab novitiis Authoribus centones dempſeris, Deum Immortalem! quanto nudiores *Leberide* conſpexeris, & exhauſtâ inani vocabulorum & ſententiuncularum ſupellectile, μηδὲ γρῦ φθέγγεσθαι, perinde mutos ac ranuncula Seriphia. At ô quam ægre temperaret à riſu vel ipſe, ſi in vivis eſſet, *Heraclitus*, ſi forte hoſce cerneret, ſi Diis placet, Oratorculos, quos paulo ante audiverit cothurnato *Euripidis Oreſte*, aut furibundo ſub mortem *Hercule* grandiora eructantes, exhauſto tandem vocularum quarundam tenuiſſimo penu, poſito incedere ſupercilio, aut retractis introrſum Cornibus, velut animalcula quædam abrepere. Sed recipio me paululum digreſſus. Si quis igitur eſt qui, ſpreta pacis conditione, ἄσπονδον πόλεμον mihi indixerit, eum ego quidem in præſentia non dedignabor orare & rogare, ut ſemotâ pauliſper ſimultate, æquabilis adſit certaminis hujus arbiter; neve Oratoris culpa, ſi qua eſt, Cauſam quam optimam & præclariſſimam in invidiam vocet. Quod ſi mordacio-

ra paulo hæc & aceto perfuſa nimio putaveritis, id ipſum de induſtria feciſſe me profiteor: volo enim ut initium Orationis meæ premulum imitetur diluculum; ex quo ſubnubilo ſereniſſima fere naſcitur dies. Quæ an nocte præſtantior ſit, haud vulgaris utique agitatur Controverſia, quam quidem mearum nunc eſt partium, Auditores, penſique hujus matutini, accurate & radicitus excutere; quamvis & hæc Proluſioni Poeticæ, quam Decertationi Oratoriæ, magis videatur idonea: At at noctémne dixi cum die ſtruxiſſe lites? Quid hoc rei eſt? quænam hæc molitio? numnam antiquum *Titanes* redintegrant bellum, *Phlegræi* prælii inſtaurantes reliquias? an terra novam in ſuperos Deos enixa eſt portentoſæ magnitudinis prolem? an vero *Typhœus* injectam *Ætnæ* Montis eluctatus eſt molem? an denique, decepto *Cerbero*, catenis adamantinis ſubduxit ſe *Briareus*? quid eſt aliquando tandem, quod Deos manes ad Cœleſtis imperii ſpem jam tertiò erexerit; adeone contemnendum *Jovis* fulmen? adeon' pro nihilo putanda *Palladis* invicta virtus, quâ tantam olim inter Terrigenas fratres edidit Stragem? Exciditne animo inſignis ille per Cœli Templa *Liberi* patris ex profligatis Gigantibus triumphus? Neutiquam ſanè: meminit illa probe, nec ſine lachrymis, conſternatos pleroſque à *Jove* Fratres ſuperſtiteſque cæteros uſque ad penitiſſimos Inferorum receſſus in fugam actos; & certe jam nihil minus quam bellum adornat trepida, querelam potius & lites inſtruit, atque pro more Mulierum poſt rem unguibus & pugnis fortiter geſtam ad colloqium ſeu verius ad rixam venit, periclitatura, opinor, linguáne plus an armis valeat. At vero quam inconſultô, quam arroganter, quamque debili cauſæ titulo præ die ſummam rerum ambiat, expedire feſtino. Video ſiquidem & ipſam diem Galli cantu expergefactam, curſu ſolito citatiori adproperâſſe ad ſuas laudes exaudiendas. Et quoniam unuſquiſque hoc imprimis ad honores & decus conferre arbitratur, ſi ab generoſis Natalibus & priſco Regum vel Deorum ſanguine oriundum ſe compererit. Videndum primo utra genere ſit clarior, mox quænam antiquitate honoratior; dein hæc an illa humanis uſibus accommodatius inſerviat. Apud vetuſtiſſimos itaque Mythologiæ ſcriptores memoriæ datum reperio, *Demogorgonem* Deorum omnium Atavum (quem eundem & Chaos ab antiquis nuncupatum hariolor) inter alios Liberos, quos ſuſtulerat plurimos, Terram genuiſſe; hâc, incerto patre noctem fuiſſe prognatam; quamvis paulo aliter *Heſiodus* eam Chaogenitam velit hoc Monaſticho,

Ἐξ χάεος δ' Ἔρεβός τε μέλαινά τε νύξ ἐγένοντο.

Hanc quocunque natam, cum adoleverat ad ætatem nuptiis maturam, poſcit ſibi uxorem *Phanes* Paſtor; annuente Matre, refragatur illa, negatque ſe ignoti viri & nuſquam viſi, moribuſque inſuper tam longe diverſis, concubitum inituram. Repulſam *Phanes* ægre ferens, verſo in odium amore, nigellam hanc Telluris filiam per omnes orbis Terrarum tractus ad necem ſequitur indignabundus. Illa vero quem amantem ſprevit, eum hoſtem non minus tremit; propterea ne apud ultimas quidem Nationes, & disjuncta quam maxime loca, immo ne in ipſo ſinu parentis ſatis ſe tutam rata, ad inceſtos *Erebi* fratris amplexus furtim & clanculum ſe corripit; timore ſimul gravi ſoluta, maritumque nacta proculdubio ſui ſimilem. Hoc itaque tam venuſto conjugum pari Æther & Dies perhibentur editi, ut Author eſt idem, cujus ſupra mentionem fecimus *Heſiodus*:

Νυκτὸς δ' αὖτ' αἰθήρ τε καὶ ἡμέρα ἐξεγένοντο,
Οὓς τέκεκυσσα μένη ἐρέβει φιλότητι μιγεῖσα.

At enim vetant humaniores Muſæ, ipſa etiam prohibet Philoſophia Diis proxima, ne minus Poetis Deorum figulis, præſertim Græcanicis, omni ex parte habeamus fidem; nec quiſquam iis hoc probro datum putet, quod in re tanti momenti Authores videantur vix ſatis locupletes. Si quis enim eorum aliquantillum deflexerit à vero, id non tam ingeniis eorum aſſignandum, quibus nihil divinius, quam pravæ & cæcutienti ejus ætatis ignorantiæ, quæ tunc tempeſtatis pervadebat omnia. Abunde ſane laudis hinc ſibi adepti ſunt, affatim gloriæ, quod homines in ſylvis atque montibus diſpalatos belluarum ad inſtar, in unum compulerint locum, & Civitates conſtituerint, quodque omnes Diſciplinas quotquot hodie traduntur, lepidis fabellarum involucris obveſtitas pleni Deo primi docuerint; eritque hoc ſolum iiſdem ad aſſequendam nominis immortalitatem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

tatem non ignobile ſane ſubſidium, quod Artium ſcientiam feliciter inchoatam poſteris abſolvendam reliquerint.

Noli igitur, quiſquis es, arrogantiæ me temere damnare, quaſi ego jam veterum omnium Poetarum decreta, nullâ nixus authoritate, perfregerim aut immutaverim; neque enim id mihi ſumo, ſed ea tantummodo ad normam rationis revocare conor, exploraturus hoc pacto num rigidæ poſſint veritatis examen pati. Quocirca primò noctem Tellure ortam erudite quidem & eleganter fabulata eſt Antiquitas; quid enim aliud mundo noctem obducit quam denſa & impervia terra, Solis lumini noſtroque Horizonti interpoſita? quòd eam deinde nunc patrimam, fuiſſe negant Mythologi, nunc matrimam, id quoque feſtiviter fictum; inde ſiquidem recte colligitur ſpuriam fuiſſe aut ſubdititiam, aut demum parentes prolem tam famoſam & illiberalem præ pudore non agnoviſſe. At vero cur exiſtimarent *Phanetem* illum mirificâ ſupramodum humanum facie, noctem Æthiopiſſam & monogrammam etiam in Matrimonium adamaſſe, arduum impenſe negotium videtur è veſtigio divinare, niſi quod fœminarum inſignis admodum id temporis paucitas delectum ſuppeditaret nullum. Atqui preſſe agamus & cominus. *Phanetem* interpretantur Veteres Solem ſive Diem; quem dum commemorant Noctis conjugium primo petiiſſe, deinde in ultionem ſpreti connubii inſecutum, nihil aliud quam Dierum & Noctium vices oſtendere volunt. Ad hoc autem quid opus erat introduxiſſe *Phanetem* Noctis nuptias ambientem, cum perpetua illa eorum ſucceſſio & mutuus quaſi impulſus innato & æterno odio melius adſignificetur; quippe conſtat ſudum & tenebras ab ipſo rerum principio acerrimis inter ſe diſſediſſe inimicitiis. Atque ego ſane noctem credo, εὐφρόνης cognomen hinc ſolum accepiſſe, quod *Phanetis* connubio permiſcere ſe caute recuſarit, nec non cogitate; etenim ſi illum ſemel in ſuos admiſiſſet thalamos, extra dubium radiis ejus & impatibili fulgore abſumpta vel in nihilum interiiſſet, vel penitus conflagraſſet, ſicuti olim invito *Jove* Amaſio arſiſſe ferunt *Semelem*. Quapropter huic, non improvida ſalutis ſuæ, *Erebum* prætulit. Unde ſcitum illud *Martialis* & perurbanum,

Uxor peſſima, peſſimus Maritus,
Non miror bene convenire vobis.

Nec tacendum exiſtimo, quam formoſâ & ſe dignâ virum auxerit, prole nimirum Ærumna, Invidiâ, Timore, Dolo, Fraude, Pertinaciâ, Paupertate, Miſeriâ, Fame, Querelâ, Morbo, Senectute, Pallore, Caligine, Somno, Morte, Charonte, qui ultimo natus eſt partu; adeo ut hic apprime quadret quod in Proverbii conſuetudinem venit, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. Cæterum nec deſunt qui etiam Ætherem & Diem itidem *Erebo* ſuo Noctem peperiſſe tradunt. At enim quotuſquiſque eſt, non impos mentis, qui ſic Philoſophantem non explodat ac rejiciat tanquam Democritica Commenta aut Nutricularum Fabulas proferentem? Ecquam enim veri ſpeciem præ ſe fert, poſſe obſcuram & fuſcam noctem tam venuſtulum, tam amabilem, tam omnibus gratum acceptumque reddere partum? Qui etiam ut primum conceptus eſſet, præmaturo impetu erumpens utro matrem enecâſſet, ipſumque *Erebum* patrem abegiſſet protinus, vetulumque coegiſſet *Charontem*, ut ſub imo *Styge* noctuinos abderet oculos, & ſi qua ſub Inferis latibula ſunt, ut eo ſe remigio & velis reciperet. Nec ſolum apud Orcum non eſt natus dies, ſed ne unquam quidem ibi comparuit; neque poteſt illuc niſi fatorum ingratiis vel per minimam intromitti rimulam; quid! quod etiam diem nocte antiquiorem audeo dicere, eamque mundum recens emerſum è Chao diffuſo lumine colluſtraſſe, priuſquam nox ſuas egiſſet vices; niſi craſſam illam & immundam caliginem noctem vel ipſi *Demogorgoni* equævam velimus perperam nominare. Ideoque Diem *Urani* filiam natu maximam arbitror, vel filii potius dixeris, quem ille in ſolatium humanæ gentis & terrorem Infernalium Deorum procreaſſe dicitur; ne ſcilicet, occupante tyrannidem nocte, nulloque inter Terras & Tartara diſcrimine poſito, Manes & Furiæ atque omne illud infame Monſtrorum genus ad terras uſque, deſertâ *Barathri* ſede, ſe proreperent, miſellique homines denſis obvoluti umbris, & quaquaverſum occluſi, defunctarum animarum pœnas etiam vivi experirentur. Hactenus, Academici, obſcuram noctis propaginem atris & profundiſſimis eruimus tenebris; habebitis ilicet ut ſe dignam præbuerit Natalibus ſuis, ſed ſi prius Diei laudibus impenſam dederim opellam meam, quamvis & illa ſane

omnium

omnium laudatorum Eloquentiam anteeat. Et certe primo quam omnium animantium ſtirpi grata ſit & deſiderabilis, quid opere eſt vobis exponere; cum vel ipſæ volucres nequeant ſuum celare gaudium, quin egreſſæ nidulis, ubi primum diluculavit, aut in verticibus Arborum concentu ſuaviſſimo deliniant omnia, aut ſurſum librantes ſe, & quam poſſunt prope ſolem volitent, redeunti gratulaturæ luci. At primus omnium adventantem Solem triumphat inſomnis Gallus, & quaſi præco quivis, monere videtur Homines, ut excuſſo ſomno prodeant, atque obviam effundant ſe novam ſalutatum auroram: tripudiant in agris capellæ, totumque genus quadrupedum geſtit & exultat lætitiâ. Quinetiam & mœſta Clyſie totam fere noctem, converſo in Orientem vultu, *Phœbum* præſtolata ſuum, jam arridet & adblanditur appropinquanti Amatori. Caltha quoque & Roſa, ne nihil addant communi gaudio, aperientes ſinum, Odores ſuos Soli tantum ſervatos profuſè ſpirant, quibus noctem dedignantur impertiri, claudentes ſe folliculis ſuis ſimulatque veſper appetat; cæterique flores inclinata paulum, & rore languidula erigentes capita quaſi præbent ſe Soli, & tacite rogant ut ſuis oſculis abſtergat Lacrymulas, quas ejus abſentiæ dederant. Ipſa quoque Tellus in adventum Solis cultiori ſe induit veſtitu, nubeſque juxta variis Chlamydatæ coloribus, pompâ ſolenni, longoque ordine videntur ancillari ſurgenti Deo. Ad ſummam, nequid deeſſet ad ejus dilatandas laudes, huic *Perſæ*, huic *Libyes*, divinos Honores decrevere; *Rhodienſes* pariter celeberrimum illum ſtupendæ magnitudinis Coloſſum, *Charetis Lyndii* miro extructum artificio, huic ſacrârunt; huic itidem hodie Occidentalis *Indiæ* Populi thure cæteroque apparatu ſacrificare accepimus. Vos teſtor, Academici, quam jucundum, quam optatum diuque expectatum vobis illuceſcat mane, utpote quod vos ad manſuetiores Muſas revocet, à quibus inſaturabiles & ſitibundos dimiſerat ingrata nox. Teſtor ultimo *Saturnum* Cœlo deturbatum in Tartara, quam lubens vellet, ſi modo per *Jovem* liceret, ab exoſis tenebris ad auras reverti; Quòd demum Lux vel ipſi *Plutoni* ſuâ caligine longe ſit potior, id quidem in confeſſo eſt, quando cœleſte regnum toties affectavit, unde ſcite & veriſſime *Orpheus* in hymno ad *Auroram*,

Ἣ χαίρει θνητῶν μερόπων γένος· οὐδέ τις ἐστὶν,
Ὃς φεύγει τὴν σὴν ὄψιν καθυπέρτερον, οὖσαν
Ἡνίκα, τὸν γλυκὺν ὕπνον ἀπὸ βλεφάρων ἀποσείσης.
Πᾶς δὲ βροτὸς γήθει, πᾶν ἑρπετὸν, ἄλλατε φῦλα
Τετραπόδων, πτηνῶν τε, καὶ ἐνναλίων πολυεθνῶν.

Nec mirum utique cum Dies non minus utilitatis adferat quam delectationis, & ſola negotiis obeundis accommodata ſit; quis enim mortalium lata & immenſa maria trajicere ſuſtineret, ſi deſperaret affuturum diem; immo non aliter Oceanum navigarent quam *Lethen* & *Acherontem* Manes, horrendis nimirum undiquaque tenebris obſiti. Unuſquiſque etiam in ſuo ſe contineret gurguſtio, haud unquam auſus foras prorepere; adeo ut neceſſe eſſet diſſui ſtatim humanam ſocietatem. Fruſtra *Venerem* exeuntem è mari inchoaſſet *Apelles*; fruſtra *Zeuxis Helenam* pinxiſſet, ſi nox cæca & obnubila res tam viſendas oculis noſtris adimeret; tum quoque fruſtra tellus ſerpentes multiplici & erratico lapſu vites, fruſtra decentiſſimæ proceritatis arbores profunderet, incaſſum denique gemmis & floribus tanquam ſtellulis interpoliret ſe, cœlum exprimere conata; tum demum nobiliſſimus ille videndi ſenſus nullis animalibus uſui foret; ita prorſus, extincto mundi oculo, defloreſcerent omnia & penitus emorerentur; nec ſane huic cladi diu ſupereſſent ipſi homines, qui tenebricoſam incolerent terram, cum nihil ſuppeteret unde victitarent, nihil denique obſtaret, quo minus in antiquum Chaos ruerent omnia. Hiſce quidem poſſit quiſpiam inexhauſto ſtylo plura adjicere; verum non permitteret ipſa verecunda dies ut ſingula perſequatur, & proclivi curſu ad occaſum præcipitans, nullo modo pateretur immodice laudantem. Jam igitur declinat in veſperam dies, & nocti ſtatim cedet, ne adultâ hieme ſolſtitialem contigiſſe diem facete dicatis. Tantum pace veſtra liceat adjungere pauca quæ non poſſum commode præterire. Meritò igitur Poetæ noctem Inferis exurgere ſcriptitarunt; cum impoſſibile plane ſit aliunde tot tantaque mala niſi ex eo loco mortalibus invehi. Obortâ enim nocte ſordeſcunt & obfuſcantur omnia, nec quicquam tunc profecto intereſt inter *Helenam* & *Canidiam*, nihil inter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

inter pretioſiſſimos & viles Lapillos, niſi quod gemmarum nonnullæ etiam noctis obſcuritatem vincant: Huc accedit, quod amœniſſima quæque loca tunc quidem horrorem incutiant, qui etiam alto & triſti quodam augetur ſilentio; ſiquidem quicquid uſpiam eſt in agris, aut hominum aut ferarum, vel domum, vel ad antra raptim ſe conferunt; ubi ſtratis immerſi ad aſpectus noctis terribiles claudunt oculos. Nullum foris conſpicies præterquam Fures & Laverniones Lucifugos, qui cædem anhelantes & rapinas, inſidiantur bonis Civium, & noctu ſolum vagantur, ne detegantur interdiu; quippe dies nullum non indagare ſolet nefas, haud paſſura lucem ſuam iſtiuſmodi flagitiis inquinari; nullum habebis obvium niſi Lemures & Larvas, & Empuſas quas ſecum nox comites è locis aſportat ſubterraneis, quæque totâ nocte terras in ſua ditione eſſe, ſibique cum hominibus communes vendicant. Ideoque opinor noctem auditum noſtrum reddidiſſe ſolertiorem, ut umbrarum gemitus bubonum & ſtrygum ululatus, ac rugitus Leonum, quos fames evocat; eò citius perſtringerent aures, animoſe; graviori metu percellerent. Hinc liquidò conſtat, quam ſit ille falſus animi qui noctu homines à timore otioſos eſſe, noctemque curas ſopire omnes autumnat; namque hanc vanam eſſe nugatoriam opinionem infœlici nôrunt experientia, quicunque ſceleris cujuſpiam conſcii ſibi fuere; quos tunc Sphinges & Harpyiæ, quos tunc Gorgones & Chimæræ intentatis facibus inſequuntur, nôrunt miſeri, qui cum nullus adſit qui ſubveniat iis & opituletur, nullus qui dulcibus alloquiis dolores leniat, ad bruta ſaxa irritas jaciunt querelas, ſubinde exoptantes oriturum diluculum. Idcirco *Ovidius* Poetarum elegantiſſimus noctem jure optimo curarum maximam nutricem appellavit. Quod autem eo potiſſimum tempore fracta & defatigata laboribus diurnis corpora recreemus ſomno & refocillemus, id numinis beneficium eſt non noctis munus; ſed eſto, non eſt tanti ſomnus ut ejus ergo noctem in honore habeamus, enimvero cum proficiſcimur dormitum, revera tacite fatemur nos imbelles & miſeros homines, qui minuta hæc corpuſcula ne ad exiguum tempus ſine requie ſuſtentare valeamus. Et certe quid aliud eſt ſomnus quam mortis imago & ſimulachrum? hinc *Homero* Mors & Somnus Gemelli ſunt uno generati conceptu, uno partu editi. Poſtremò, quod Luna cæteraque Sydera nocti ſuas præferant faces, id quoque Soli debetur; neque enim habent illa quod transfundant lumen niſi quod ab illo accipiant mutuum. Quis igitur, ſi non tenebrio, ſi non effractor, ſi non aleator, ſi non inter Scortorum greges noctem pernoctare perpetem integroſque dies ronchos efflare ſolitus, quis inquam niſi talis tam inhoneſtam, tamque invidioſam cauſam in ſe ſuſceperit defendendam? Atque demiror ego ut aſpicere audeat Solem hunc, & etiam num communi luce impune frui, quam ingratus vituperat, dignus profecto quem adverſis radiorum ictibus veluti *Pythonem* novum interimat Sol; dignus qui *Cimmeriis* occluſus tenebris longam & peroſam vitam tranſigat; dignus denique cujus Oratio ſomnum moveat auditoribus, ita ut quicquid dixerit non majorem ſomnio quovis fidem faciat; Quique ipſe etiam ſomnolentus, nutantes atque ſtertentes Auditores annuere ſibi & plaudere peroranti deceptus putet. Sed nigra video Noctis ſupercilia, & ſentio atras inſurgere tenebras; recedendum eſt, ne me nox improviſum opprimat. Vos igitur, Auditores, poſteaquam Nox nihil aliud ſit quam obitus, & quaſi mors Diei, nolite committere ut Mors Vitæ præponatur; ſed cauſam dignemini meam veſtris ornare ſuffragiis, ita ſtudia veſtra fortunent Muſæ; exaudiatque Aurora Muſis amica, exaudiat & *Phœbus* qui cuncta videt auditque quos habeat in hoc cœtu Laudis ejus Fautores. Dixi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

In Scholis Publicis.

De Sphærarum Concentu.

SI quis meæ tenuitati locus Academici, poſt tot hodie, tantoſque exauditos Oratores, conabor etiam ego jam pro meo modulo exprimere, quam bene velim ſolenni hujus lucis celebritati, & tanquam procul ſequar hodiernum hunc Eloquentiæ triumphum. Dum itaque trita illa, & pervulgata dicendi argumenta refugio penitus, & reformido, ad novam aliquam materiem ardue tentandam accendit animum, & ſtatim erigit hujus diei cogitatio, horumque ſimul quos digna die loquuturos haud injuriâ ſuſpicabar; quæ duo vel tardo cuivis, & obtuſo cæteroquin ingenio ſtimulos, aut acumen addidiſſe poterant. Hinc idcirco ſubiit pauca ſaltem ſuper illo cœleſti concentu, dilatatâ (quod aiunt) manu, & ubertate Oratoriâ præfari, de quo mox quaſi contracto pugno diſceptandum eſt; habitâ tamen ratione temporis, quod me jam urget & coarctat. Hæc tamen perinde accipiatis velim auditores, quaſi per luſum dicta. Quis enim ſanus exiſtimaverit *Pythagoram* Deum illum Philoſophorum, cujus ad nomen omnes ejus ſæculi mortales non ſine perſancta veneratione aſſurgebant, quis, inquam, eum exiſtimaverit tam lubrice ſundatam opinionem unquam protuliſſe in medium. Sanè ſi quam ille Sphærarum docuit harmoniam, & circumactos ad modulaminis dulcedinem cœlos, per id ſapienter innuere voluit, amiciſſimos orbium complexus, æquabileſque in æternum ad fixam fati legem converſiones: in hoc certe vel Poetas, vel quod idem pene eſt, divina imitatus oracula, à quibus nihil ſacri reconditique myſterii exhibetur in vulgus, niſi aliquo involutum tegumento & veſtitu. Hunc ſecutus eſt ille Naturæ Matris optimus interpres *Plato*, dum ſingulis Cœli orbibus *Sirenas* quaſdam inſidere tradidit, quæ mellitiſſimo cantu Deos Homineſque mirabundos capiant. Atque hanc deinque conſpirationem rerum univerſum, & conſenſum amabilem, quem *Pythagoras* per Harmoniam Poetico ritu ſubinduxit, *Homerus* etiam per auream illam *Jovis* catenam de Cœlo ſuſpenſam inſigniter, appoſitéque adumbravit. Hinc autem *Ariſtoteles*, *Pythagoræ*, & *Platonis* æmulus & perpetuus Calumniatot, ex labefactatis tantorum virorum ſententiis viam ſternere ad gloriam, cupiens inauditam hanc Cœlorum ſymphoniam, Sphærarumque modulos affinxit *Pythagoræ*. Quod ſi ſic tuliſſet ſive fatum, ſive ſors, ut tua in me *Pythagora* Pater, tranſvolâſſet anima, haud utíque deeſſet qui te facile aſſereret, quantumvis gravi jamdiu laborantem infamiâ. At vero quidni corpora cœleſtia, inter perennes illos circuitus, Muſicos efficiant ſonos? Annon æquum tibi videtur *Ariſtoteles*? næ ego vix credam intelligentias tuas ſedentarium illum rotandi Cœli laborem potuiſſe tot ſæculis perpeti, niſi ineffabile illud Aſtrorum melos detinuiſſet abituras, & modulationes delinimento ſuaſiſſet moram. Quam ſi tu Cœlo adimas ſane mentes illas pulchellas, & miniſtros Deos plane in Piſtrinum dedis, & ad molas truſatiles damnas. Quinetiam ipſe *Atlas* ruituro ſtatim Cœlo jampridem ſubduxiſſet humeros, niſi dulcis illa conſentus anhelantem, & tanto ſub onere ſudabundum lætiſſimâ voluptate permulſiſſet. Ad hæc, pertæſus Aſtra *Delphinus* jamdiu cœlo ſua præoptâſſet maria, niſi probe calluiſſet, vocales Cœli Orbes Lyram *Arioniam* ſuavitate longe ſuperare. Quid! quod credibile eſt ipſam alaudam primâ luce rectâ in nubes evolare, & Luſciniam totam noctis ſolitudinem cantu tranſigere, ut ad Harmonicam cœli rationem, quam attente auſcultant, ſuos corigant modulos. Hinc quoque Muſarum circa *Jovis* Altaria dies noctéſque ſaltantium ab ultima rerum origine increbuit fabula; hinc *Phœbo* lyræ peritia ab longinqua vetuſtate attributa eſt. Hinc Harmoniam *Jovis*, & *Electræ* fuiſſe filiam reverenda credidit Antiquitas, quæ cum *Cadmo* nuptui data eſſet, totus Cœli chorus concinuiſſe dicitur. Quid ſi nullus unquam in terris audiverit hanc aſtrorum Symphoniam? Ergone omnia ſupra Lunæ Sphæram muta prorſus erunt, torpidoque ſilentio conſopita? Quinimo aures noſtras incuſemus debiles, quæ cantus & tam dulces ſonos excipere aut non poſſunt, aut non dignæ ſunt. Sed nec plane inaudita eſt hæc cœli melodia; quis enim tuas *Ariſtoteles* in media aeris plaga tripudiantes capras putaverit, niſi quod præcinentes cœlos ob vicinitatem clare cum audiant, non poſſint ſibi temperare quo minus agant choreas.

choreas. At ſolus inter Mortales concentum hunc audiſſe fertur *Pythagoras*; niſi & ille bonus quiſpiam genius, & cœli indigena fuerit, qui forte Superum juſſu delapſus eſt ad animos hominum ſacrâ eruditione imbuendos, & ad bonam frugem revocandos: ad minimum certe vir erat, qui omnes virtutum numeros in ſe continebat, quique dignus erat cum Diis ipſis ſui ſimilibus ſermones miſcere, & cœleſtium perfrui conſortio: ideoque nihil miror, ſi Dii ejus amantiſſimi abditiſſimis eum Naturæ ſecretis intereſſe permiſerint. Quod autem nos hanc minime audiamus Harmoniam ſane in cauſa videtur eſſe furacis *Promethei* audacia, quæ tot mala hominibus invexit, & ſimul hanc fœlicitatem nobis abſtulit quâ nec unquam frui licebit, dum ſceleribus cooperti belluinis cupiditatibus obruteſcimus; qui enim poſſumus cœleſtis illius ſoni capaces fieri, quorum animæ (quod ait *Perſius*) in terras curvæ ſunt, & cœleſtium prorſus inanes. At ſi pura, ſi caſta, ſi nivea geſtaremus pectora, ut olim *Pythagoras*, tum quidem ſuaviſſimâ illâ ſtellarum circumeuntium muſicâ perſonarent aures noſtræ, & opplerentur; atque dein cuncta illico tanquam in aureum illud ſæculum redirent; noſque tum demum miſeriarum immunes, beatum & vel Diis invidendum degeremus otium. Hîc autem me veluti medio in itinere tempus interſecat, idque perſane opportune vereor enim ne incondito miniméque numeroſo ſtylo, huic quam prædico harmoniæ, toto hoc tempore obſtrepuerim; fuerímque ipſe impedimento, quo minus illam audiveritis; Itaque Dixi.

In Scholis Publicis.

Contra Philoſophiam Scholaſticam.

QUærebam nuper obnixe, Academici, nec in poſtremis hoc mihi curæ erat quo potiſſimum verborum apparatu vos Auditores meos exciperem, cum ſubito mihi in mentem venit id quod *Marcus Tullius* (à quo, non ſine fauſto omine exorditur Oratio mea) toties commiſit Literis; in hoc ſcilicet partes Rhetoris ſitas eſſe, ac poſitas, ut doceat, delectet, & denique permoveat. Proinde iſtuc mihi tantummodo propoſui negotium, ut ab hoc triplici Oratoris munere quam minime diſcedam. At quoniam docere vos conſummatos undique homines non eſt quod ego mihi ſumam, nec quod vos ſuſtineatis, liceat ſaltem (quod proximum eſt) monere aliquid fortaſſe non omnino abs re futurum; delectare interim, quod ſane perquam vereor, ut ſit exilitatis meæ, erit tamen deſiderii ſumma, quam ſi attigero, certe parum erit, quin & permoveam. Permovebo autem in præſens abunde, ex animi ſententia, ſi vos Auditores inducere potero, ut immania illa, & prope monſtroſa ſubtilium, quod aiunt, doctorum volumina rariori manu evolvatis, utque verrucoſis Sophiſtarum controverſiis paulo remiſſius indulgeatis. At vero ut palam fiat omnibus, quam ſit æquum atque honeſtum quod ſuadeo, ſtrictim oſtendam, & pro mea ſemihorula hiſce ſtudiis nec oblectari animum, nec erudiri, nec denique commune bonum quicquam promoveri. Et certe in primis ad vos provoco, Academici, ſi qua fieri poteſt ex mea veſtri ingenii conjectura, quid, quæſo, voluptatis ineſſe poteſt in feſtivis hiſce tetricorum ſenum altercationibus, quæ, ſi non in *Trophonii* antro, certe in Monachorum ſpecubus natæ olent, atque ſpirant ſcriptorum ſuorum torvam ſeveritatem, & paternas rugas præ ſe ferunt, quæque inter ſuccinctam brevitatem plus nimio prolixæ tædium creant, & nauſeam; at ſi quando productiores leguntur, tum quidem averſationem pene naturalem, & ſi quid ultra eſt innati odii pariunt Lectoribus. Sæpius ego, Auditores, cum mihi forte aliquoties imponeretur neceſſitas inveſtigandi pauliſper has argutiolas, poſt retuſam diutinâ lectione & animi & oculorum aciem, ſæpius inquam ad interſpirandum reſtiti, & ſubinde penſum oculis emenſus quæſivi miſerum tædii ſolatium; cum vero plus ſemper viderem ſupereſſe, quàm quod legendo abſolveram, equidem inculcatis hiſce ineptiis quoties præoptavi mihi repurgandum *Augeæ* Bubile, fœlicemque prædicavi *Herculem*, cui facilis *Juno* hujuſmodi ærumnam nunquam imperaverat exantlandam. Nec materiam hanc enervem, languidam, & humi ſerpentem erigit, aut attollit floridior ſtylus, ſed jejunus & exuccus rei tenuitatem adeo conjunctiſſime comitatur, ut ego utique facile crediderim ſub triſti *Saturno*

ſcriptam fuiſſe, niſi quod innocua tunc temporis ſimplicitas ignoraret prorſus offucias iſtas, & diverticula, quorum hi Libri ſcatent ubique. Mihi credite, Juvenes Ornatiſſimi, dum ego inanes haſce quæſtiunculas nonnunquam invitus percurro, videor mihi per confragoſa teſqua, & ſalebras, perque vaſtas ſolitudines, & præruptas montium anguſtias iter conficere; propterea nec veriſimile eſt venuſtulas, & elegantes Muſas pannoſis hiſce, & ſqualidis præeſſe ſtudiis, aut deliros horum Sectatores in ſuum vendicare patrocinium; immo exiſtimo nullum unquam fuiſſe iis in *Parnaſſo* locum, niſi aliquem forte in imo colle angulum incultum, inamœnum, dumis & ſpinis aſperum, atque horridum, carduis, & denſâ urticâ coopertum, à choro & frequentia Dearum remotiſſimum, qui nec emittat Lauros nec fundat Flores, quò denique *Phœbeæ* Citharæ nunquam pervenerit ſonus. Divina certe Poeſis eâ, quâ cœlitus impertita eſt, virtute obrutam terrenâ fæce animam in ſublime exuſcitans, inter cœli templa locat, & quaſi Nectareo halitu afflans, totamque perfundens Ambroſia, cœleſtem quodammodo inſtillat beatitudinem, & quoddam immortale gaudium inſuſurrat. Rhetorica ſic animos capit hominum, adeoque ſuaviter in vincula pellectos poſt ſe trahit, ut nunc ad miſericordiam permovere valeat, nunc in odium rapere, nunc ad virtutem bellicam accendere, nunc ad contemptum mortis evehere. Hiſtoria pulchre concinnata nunc inquietos animi tumultus ſedat & componit, nunc delibutum gaudio reddit, mox evocat lachrymas, ſed mites eas & pacatas, & quæ mœſtæ neſcio quid voluptatis ſecum afferant. At vero futiles hæ, nec non ſtrigoſæ controverſiæ, verborumque velitationes in commovendis animi affectibus, certe nullum habent imperium; ſtuporem duntaxat & torpedinem accerſunt ingenio; proinde neminem oblectant, niſi qui agreſtis, & hirſuti plane pectoris eſt, quique ex arcano quodam impetu ad lites & diſſidia proclivis, & inſuper impendio loquax à recta & ſana ſapientia abhorret ſemper atque avertitur. Amandetur itaque cum ſuis captiunculis ſane vel in montem *Caucaſum*, aut ſicubi terrarum cæca dominatur Barbaries, ibiq; ſubtilitatum ſuarum & præſtigiarum ponat officinam, & pro libitu de rebus nihili torqueat & angat ſe, uſque dum nimia ſolicitudo, veluti *Prometheus* ille vultur cor exederit, penituſque abſumſerit. Sed nec minus infrugifera ſunt, quam injucunda hæc ſtudia, & quæ ad rerum cognitionem nihil prorſus adjutant. Ponamus enim ob oculos omnes illos turmatim cucullatos vetulos, harum præcipue captionum figulos, quotuſquiſque eſt qui ullo beneficio locupletaverit rem literariam? Citra dubium profecto cultam & nitidam, & manſuetiorem Philoſophiam aſperitate impexâ deformem pene reddidit, & veluti malus genius, humana pectora ſpinis & ſentibus implevit, & perpetuam in Scholas intulit diſcordiam, quæ quidem fœlices diſcentium progreſſus mirum in modum remorata eſt. Quid enim? ultrò citróque argutantur verſipelles Philoſophaſtri? hic ſuam undique ſententiam graviter firmat, ille contra magnâ mole labefactare adnititur, & quod inexpugnabili argumento munitum exiſtimes, id ſtatim adverſarius haud multo negotio amolitur. Hæret interea Lector, tanquam in bivio, quò divertat, quò inclinet anceps, & incertus conſilii, dum tot utrinque confertim vibrantur tela, ut ipſam lucem adimant rebuſque profundam afferant caliginem, adeo ut jam lectori tandem opus ſit, ut diuturnos *Cereris* imitatus labores, per univerſum terrarum orbem accenſâ face quærat veritatem, & nuſquam inveniat: eouſque demum inſaniæ redactus eſt, ut ſe miſere cæcutire putet, ubi nihil eſt, quod videat. Ad hæc non rarenter uſu venit, ut, qui harum diſputationum fuligini addicunt ſe totos & devovent, ſi forte aliud quidvis aggrediantur à ſuis deliramentis alienum, mire prodant inſcitiam ſuam, & deridiculam infantiam. Noviſſime, ſummus hic tam ſerio navatæ operæ fructus erit, ut ſtultus evadas accuratior, & nugarum artifex, utque tibi accedat quaſi peritior ignorantia, nec mirum; quandoquidem hæc omnia, de quibus adeo afflictim & anxie laboratum eſt, in natura rerum nullibi exiſtunt, ſed leves quædam imagines, & ſimulachra tenuia turbidas oberrant mentes, & rectioris ſapientiæ vacuas. Cæterùm ad integritatem vitæ, & mores excolendos (quod multo maximum eſt) quam minime conducant hæ nugæ, etiamſi ego taceam, abunde vobis perſpicuum eſt. Atque vel hinc liquido evincitur quod mihi poſtremo dicendum propoſui, ſcilicet importunam hanc λογομαχίαν nec in publicum cedere commodum, nec ullo modo Patriæ vel Honori eſſe, vel Utilitati, quod tamen in ſcientiis omnes antiquiſſimum eſſe ducunt. Siquidem his maxime duobus auctam atque exornatam præcipue patriam animadverti; vel præclare dicendo, vel fortiter agendo; atqui litigioſa hæc diſcrepanti-

um opinionum digladiatio, nec ad eloquentiam inſtruere, nec ad prudentiam inſtituere, nec ad fortia facinora incitare poſſe videtur. Abeant igitur cum ſuis formalitatibus argutatores verſuti; quibus poſt obitum hanc par erit irrogari pœnam, ut cum *Ocno* illo apud inferos torqueant funiculos. At quanto ſatius eſſet, Academici, quantóque dignius veſtro nomine nunc deſcriptas chartulâ terras univerſas quaſi oculis perambulare, & calcata vetuſtis Heroibus inſpectare loca, bellis, triumphis, & etiam illuſtrium Poetarum fabulis nobilitatas Regiones percurrere, nunc æſtuantem tranſmittere *Adriam*, nunc ad *Ætnam* flammigerantem impune accedere, dein mores hominum ſpeculari, & ordinatas pulchre gentium reſpublicas; hinc omnium animantium naturas perſequi, & explorare, ab his in arcanas Lapidum & Herbarum vires animum demittere. Nec dubitetis, Auditores, etiam in cœlos evolare, ibique illa multiformia nubium ſpectra, niviſque coacervatam vim, & unde illæ matutinæ lachrymæ contemplemini, grandineſque exinde loculos introſpicite, & armamenta fulminum perſcrutemini; nec vos clam ſit quid ſibi velit aut *Jupiter* aut Natura, cum dirus atque ingens Cometa cœlo ſæpe minitatur incendium, nec vos vel minutiſſimæ lateant ſtellulæ, quotquot inter polos utroſque ſparſæ ſunt, & diſpalatæ: immo Solem peregrinantem ſequamini comites, & ipſum tempus ad calculos vocate, æternique ejus itineris exigite rationem. Sed nec iiſdem, quibus orbis, limitibus contineri & circumſcribi ſe patiatur veſtra mens, ſed etiam extra mundi pomœria divagetur; perdiſcatque ultimò (quod adhuc altiſſimum eſt) ſeipſam cognoſcere, ſimulque ſanctas illas mentes, & intelligentias quibuſcum poſt hæc ſempiternum initura eſt ſodalitium. Quid multa nimis? vobis ad hæc omnia Diſciplinæ ſit ille, qui tantopere in deliciis eſt, *Ariſtoteles*, qui quidem hæc prope cuncta ſcienter & conquiſite ſcripta nobis reliquit addiſcenda. Cujus ego ad nomen jam ſubito permoveri ſentio vos, Academici, atque in hanc ſententiam duci pedetentim, & quaſi eo invitante proclivius ferri. Quod ſi ita ſit, ſane ejus rei laudem, cujuſquemodi eſt, illi debebitis & gratiam: Quod interim ad me attinet, ego certe ſatis habeo, ſi veniam prolixitatis meæ pro veſtra humanitate impetravero. Dixi.

In Collegio, &c.

THESIS.

In Rei cujuſlibet interitu non datur reſolutio ad Materiam Primam.

ERror an è *Pandoræ* pixide, an ex penitiſſimo eruperit *Styge*, an denique unus ex Terræ filiis in cœlites conjuraverit, non eſt hujus loci accuratius diſquirere. Hoc autem vel non ſcrutanti facile innoteſcat, eum ex infimis incrementis, veluti olim *Typhon*, aut *Neptuno* genitus *Ephialtes* in tam portentoſam creviſſe magnitudinem, ut ipſi quidem veritati ab illo metuam. Video enim cum ipſâ Divâ ἀληθεία haud rarò æquo *Marte* pugnantem, video poſt damna factum ditiorem, poſt vulnera vireſcentem, victumque victoribus exultantem. Quod de *Antæo Lybico* fabulata eſt Antiquitas. Adeo ut hinc ſane non levi de cauſa carmen iſtud *Ovidianum* poſſit quiſpiam in dubium vocare, an ſcilicet ultima cœleſtum terras reliquerit *Aſtræa*; vereor etenim ne Pax & Veritas multis poſt eam ſæculis inviſos etiam mortales deſeruerint. Nam certe ſi illa adhuc in terris diverſaretur, quis inducatur ut credat, luſcum & cæcutientem errorem veritatem Solis æmulam poſſe intueri, quin plane vincatur oculorum acies, quin & ipſe rurſus abigatur ad inferos, unde primum emerſus eſt? At vero citra dubium aufugit in cœlum, patriam ſuam miſellis hominibus nunquam reditura; & jam totis in Scholis dominatur immundus error, & quaſi rerum potitus eſt, non inſtrenuos utique & non paucos nactus aſſertores. Quarum acceſſione virium, ultra quam ferri poteſt inflatus, quænam eſt ulla Phyſiologiæ particula vel minutula, in quam non impetiverit, quam non profanis violaverit unguibus, quemadmodum Harpias *Phinei* Regis *Arcadum* menſas conſpurcaſſe accepimus? unde ſane eò res deducta eſt, ut lautiſſima Philoſophiæ cupedia, ipſis quibus Superi veſcuntur Dapibus non minus opipara, nunc ſuis conviviis nauſe-

am faciant. Contingit enim ſæpenumero ingentia Philoſophorum volumina evolventi, & diurnis nocturniſque manibus obterenti, ut dimittatur incertior quam fuerit pridem. Quicquid enim affirmat hic, & ſatis valido ſe putat ſtatuminare argumento, refellit alter nullo negotio aut ſaltem refellere videtur, atque ita pene in infinitum ſemper habet. hic quod opponat, ſemper ille quod reſpondeat; dum miſer interim Lector hinc atque inde tanquam inter duas belluas diu divulſus ac diſcerptus, tædióque prope enectus, tandem veluti in bivio relinquitur, huc an illuc inclinet plane anceps animi: ab utro autem ſtet veritas, fortaſſe (ne vera diſſimulem) non eſt operæpretium eâ, quâ expedit, induſtriâ explorare: quippe ſæpius de re perquam minimi momenti maxima inter Centurias philoſophantium agitatur controverſia. Cæterùm videor mihi inaudire ſubmuſſitantes quoſdam, quo nunc ſe proripit ille? dum in errorem invehitur, ipſe toto errat Cœlo: equidem agnoſco erratum; neque hoc feciſſem, niſi de veſtro candore magna mihi pollicitus. Jam igitur tandem accingamur ad inſtitutum opus: & his tantis difficultatibus Dea Lua (quod ait *Lipſius*) me fœliciter expediat. Quæſtio quæ nobis hodie proponitur enucleanda hæc eſt, an interitu cujuſlibet rei detur reſolutio uſque ad materiam primam? Quod aliis verbis ſic proferre ſolent, an ulla accidentia quæ fuere in corrupto maneant etiam in genito? hoc eſt, an intereunte formâ omnia intereant accidentia quæ in compoſito præextiterant? Magna quidem eſt inter multos haudquaquam obſcuri nominis Philoſophos hac de re ſententiarum diſcrepantia; hi dari ejuſmodi reſolutionem contendunt acerrimè, illi neutiquam dare poſſe mordicus defendunt; hos ut ſequar inclinat animus, ab illis ut longe latéque diſſentiam tum ratione adductus, uti opinor, tum etiam tantorum virorum authoritate hoc autem quo pacto probari queat, reliquum eſt ut pauliſper experiamur; idque ſuccincte quoad poterimus, atque primo hunc in modum. Si fiat reſolutio ad Materiam primam ſubinfertur inde eſſentiale iſtud effatum, nempe eam nunquam reperiri nudam, materiæ primæ perperam attribui; occurrent adverſarii, hoc dicitur reſpectu formæ, verum ſic habento Scioli iſti formas ſubſtantiales nullibi gentium reperiri citra formas accidentarias: ſed hoc leve, nec cauſæ admodum jugulum petit; firmiora his adhibenda ſunt. Atque imprimis videamus ecquos habeamus veterum Philoſophorum noſtrarum partium fautores; inquirentibus ecce ultro ſe nobis offert *Ariſtoteles*, cumq; lectiſſima manu ſuorum interpretum ſe nobis agglomerat; quippe velim intelligatis Auditores, ipſo duce & hortatore *Ariſtotele* initum hoc prælium, & bonis avibus, uti ſpero auſpicatum. Qui quidem id ipſum quod nos arbitramur, innuere videtur, *Metaph. 7. Text.* 8. ubi ait quantitatem primò ineſſe materiæ; huic perinde ſententiæ quicunque refragabitur, poſſum illi dicam hæreſeως ex lege omnium ſapientium audacter ſcribere. Quinimo alibi plane vult quantitatem materiæ primæ proprietatem, quod idem aſſerunt plerique ejus ſectatores; proprium autem à ſuo ſubjecto avellentem quis ferat ipsâ vel edititii judicis ſententiâ: Verum age, comminus agamus, & quod ſuadeat ratio perpendamus. Aſſertio itaque probatur primo hinc, quod materia habet propriam entitatem actualem ex ſuâ propriâ exiſtentiâ, ergo poteſt ſuſtentare quantitatem, eam ſaltem quæ dicitur interminata. Quid? quod nonnulli confidenter affirment formam non niſi mediante quantitate in materiam recipi, Secundo, Si accidens corrumpitur, neceſſe habet ut his tantum modis corrumpatur, vel per introductionem contrarii, vel per deſitionem termini, vel per abſentiam alterius cauſæ conſervantis, vel deniq; ex defectu proprii ſubjecti cui inhæreat priori modo nequit corrumpi quantitas, poſteaquam contrarium non habeat; & quantumvis habeat qualitas hic tamen introduci non eſt ſupponendum: Secundus modus huc non ſpectat, utpote qui ſit relatorum proprius; Nec per abſentiam cauſæ conſervantis, ea enim, quam aſſignant adverſarii, eſt forma; accidentia autem à forma pendere concipiuntur bifariam, vel in genere cauſæ formalis, aut efficientis; prior dependentia non eſt immediata, forma enim ſubſtantialis non informat accidentia, neque intelligi poteſt quod aliud munus exerceat circa ea in hoc genere cauſa, ideoque tantummodo mediata eſt, nimirum in quantum materia dependet à forma, & hæc deinceps à materia; modus dependentiæ poſterior eſt in genere cauſæ efficientis, à forma tamen an accidentia pendeant in hoc genere nécne, in ambiguo res eſt: ſed ut donemus ita eſſe, non ſequitur tamen, depereunte formâ juxta etiam perire accidentia, propterea quod cauſæ illi recedenti, ſuccedit è veſtigio alia ſimilis omnino ſufficiens ad conſervandum eundem numero effectum abſque interruptione: Poſtremo, quod non

ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ex defectu proprii ſubjecti in nihilum recidit quantitas aliáque id genus accidentia, probatur quia ſubjectum quantitatis eſt aut compoſitum, aut forma, aut materia; quod compoſitum non ſit, ex eo liquet, quod accidens quod eſt in compoſito attingit ſimul ſuâ unione & materiam & formam per modum unius, at vero quantitas non poteſt ullo modo attingere animam rationalem, dum hæc ſpiritualis ſit, & effectus formalis quantitatis, hoc eſt extentionis quantitativæ minime capax; porro quod forma non ſit ſubjectum ejus, ex ſupradictis ſatis eſt perſpicuum: reſtat igitur ut materia ſola ſit ſubjectum quantitatis, atque ita præciditur omnis interitus illatio in quantitate. Quod pertinet ad id quod vulgo affertur de cicatrice, argumentum efficaciſſimum eſſe cenſeo; quis enim mihi fidem adeo extorqueat, ut credam eam in cadavere plane diverſam eſſe ab ea quæ fuit nuperrime in vivo, cum nulla ſubſit ratio, nulla neceſſitas corrigendi ſenſus noſtri, qui raro quidem hallucinatur circa proprium objectum; citiuſque ego & facilius audirem de Larvis, deque Empuſis mira commemorantem, quam cerebroſos hoſce Philoſophaſtros de accidentibus ſuis de novo procreatis ſtulte & inſubide obgannientes. Etenim calorem, cæteraſque animalis qualitates intenſibiles & remiſſibiles eaſdem prorſus pernovimus in ipſo mortis articulo, & poſt mortem itidem; quorſum enim deſtruerentur hæ, cum aliæ ſimiles ſint producendæ? huc accedit, quod ſi de novo procrearentur, ad tempus non adeo exiguum durarent, neque etiam repente ad ſummum pervenirent intenſionis gradum, ſed paulatim & quaſi pedetentim. Adde quod vetuſtiſſimum ſit axioma, quantitatem ſequi materiam, & qualitatem formam. Potui quidem, immo ac debui huic rei diutius immorari, ac profecto neſcio an vobis, mihimet certe ipſe maximopere ſum tædio. Supereſt ut jam ad adverſariorum argumenta deſcendamus, quæ faxint Muſæ, ut ego in materiam primam ſi fieri poteſt, vel potius in nihilum redigam. Quod ad primum attinet, *Ariſtoteles* teſtimonium, quod dixerit in generatione non manere ſubjectum ſenſibile, occurrimus illud intelligi debere de ſubjecto completo & integro (i. e.) de ſubſtantiali compoſito, quod teſtatur *Philoponus* antiquus & eruditus Scriptor. 2. Quod inquit *Ariſt.* materia eſt nec quid, nec quantum, nec quale; hoc non dicitur quod nullâ quantitate aut qualitate afficiatur, ſed quia ex ſe, & in entitate ſua nullam aut quantitatem aut qualitatem includat. Tertio, ait *Ariſt.* deſtructis primis ſubſtantiis deſtrui omnia accidentia, quod ſane futurum non inficiamur ſi ipſi corruptæ ſubinde ſuccederet alia. Poſtremo, Formam inquit recipi in materiam nudam; hoc eſt, nuditate formæ ſubſtantialis. Adhuc incrudeſcit pugna, & nutat victoria, ſic enim inſtaurato prælio incurſant, materia quandoquidem ſit pura petentia, nullam habet eſſe præterquam illud quod emendicatâ formâ, unde non ſatis ex ſe valet ad ſuſtentanda accidentia, niſi prius ad minimum naturâ conjungatur formæ à qua τὸ εἶναι acceptum ferat; huic errori ſic mederi ſolent, materiam primam ſuum habere proprium eſſe, quod licet in genere ſubſtantiæ ſit incompletum, cum accidente tamen ſi conferatur eſſe ſimpliciter haud incommode dici poteſt. Quinetiam objiciunt materiam reſpicere formam ſubſtantialem ut actum primum, at accidentia ut actus ſecundarios. Reſpondeo, materiam reſpicere formam prius ordine intentionis, non generationis aut executionis. Gliſcit jam atque efferveſcit contentio, & tanquam ad internecionem dimicaturi urgent nos acrius hunc ad modum: omnis proprietas manat active ab eſſentia ejus cujus eſt proprietas; quantitas autem hoc nequit, quia hæc dimanatio eſt aliqua efficientia, materia autem ſecundum ſe nullam habet efficientiam, cum ſit mere paſſiva; ergo, *&c.* Reſpondeo, duobus modis poſſe intelligi naturalem conjunctionem materiæ cum quantitate, ratione ſolum potentiæ paſſivæ intrinſecus naturâ ſuâ poſtulantis talem affectionem; neque enim ulla impellit neceſſitas, ut omnis innata proprietas ſit debita ſubjecto ratione principii activi; namque interdum ſufficit paſſivum, quo modo multi opinantur motum eſſe naturalem cœlo. Secundo poteſt & intelligi per intrinſecam dimanationem activam, cum in ſe habeat veram & actualem eſſentiam. Sed nec adhuc omnis amiſſa ſpes victoriæ; iterum enim facto impetu adoriuntur, inferentes ideo formam mediâ quantitate in materiam recipi, quoniam ineſt materiæ prius: nos è contra aperte reclamamus huic ſequelæ, & nihilominus quo omnia poſſimus ſalva reddere, hac utimur diſtinctione, recipi formam in materiam mediâ quantitate ut diſpoſitione, ſeu conditione neceſſariâ, verum nullo modo tanquam potentiâ proxime receptivâ formæ. Ultimò, ſic arguunt, ſi quantitas inſit materiæ ſoli ſequitur eſſe ingenerabilem & incorruptibilem;

bilem; quod videtur repugnare, quia motus per ſe fit ad quantitatem. At nos utique largimur conſequentiam, quippe revera quantitas eſt incorruptibilis quoad ſuam entitatem, licet quoad varios terminos poſſit incipere & deſinere eſſe per conjunctionem & diviſionem quantitatis, neque enim eſt per ſe motus ad quantitatis productionem, ſed ad accretionem; & nec eo fit quaſi nova quantitas incipiat eſſe in rerum natura, ſed eo quod una quantitas adjungatur alteri, & quæ erat aliena fit propria. Poſſem equidem plura argumenta ultro citroque proferre, quæ tamen tædii levandi gratia prætermitto; hic igitur ſatius erit receptui canere.

In Scholis Publicis.

Non dantur formæ partiales in animali præter totalem.

ROmani rerum olim Domini altiſſimum imperii faſtigium adepti ſunt, quale nec *Aſſyria* Magnitudo, nec Virtus *Macedonica*, unquam potuit attingere, quò nec futura Regum Majeſtas efferre ſe olim valebit: ſive ipſe *Jupiter* annis jam gravior, cœloque contentus ſuo in otium ſe tradere voluerit, commiſſis Populo Romano tanquam Diis terreſtribus rerum humanarum habenis; ſive hoc *Saturno* Patri in *Italiam* detruſo ad amiſſi cœli ſolatium conceſſerit, ut *Quirites* ejus nepotes, quicquid uſpiam eſt, terræ, mariſque potirentur. Utcunq; certe non ultro largitus eſt hoc illis beneficium, ſed per aſſidua bella, perque longos labores ægre dedit, exploraturus opinor, an *Romani* ſoli digni viderentur, qui ſummi vices *Jovis* inter mortales gererent; itaque parce duriterque vitam degere coacti ſunt, quippe inchoatas pacis blanditias abrupit ſemper belli clamor, & circumcirca ſtrepitus armorum. Ad hæc, devictis quibuſque urbibus & provinciis præſidia imponere & ſæpius renovare neceſſe habuere, omnemque pene juventutem nunc in longinquam militiam, nunc in colonias mittere. Cæterùm non incruentam ſemper victoriam domum reportârunt, immo ſæpe funeſtis cladibus affecti ſunt. Siquidem *Brennus* Gallorum Dux vireſcentem modo *Romanam* gloriam pene delevit; & parum abfuit, quo minus divinitus creditum orbis moderamen abripuerit *Romæ Carthago* urbs nobiliſſima. Denique *Gothi* & *Vandalici* ſub *Alarico* Rege, *Hunnique* & *Panonii Attyla* & *Bleda* Ducibus totam inundantes *Italiam*, florentiſſimas imperii opes, ex tot bellorum ſpoliis aggeſtas, miſere, diripuere, *Romanos* paulo ante Reges hominum turpi fugâ ſtravêre, ipſamque urbem, ipſam inquam *Romam*, ſolo nominis terrore ceperunt; quo facto nihil dici aut fingi potuit glorioſius, plane quaſi ipſam victoriam aut amore captant, aut vi & armis exterrefactam in ſuas traxiſſent partes. Satis admirati eſtis Auditores, quorſum hæc omnia protulerim, jam accipite. Hæc ego quoties apud me recolo animoque colligo, toties cogito quantis viribus de tuenda veritate certatum ſit, quantis omnium ſtudiis, quantis vigiliis contenditur labantem ubique, & profligatam veritatem ab injuriis hoſtium aſſerere. Nec tamen prohiberi poteſt, quin fœdiſſima colluvies errorum invadat indies omnes diſciplinas, quæ quidem tanta vi aut veneno pollet, ut vel niveæ veritati ſuam imaginem inducere valeat, aut ſydeream veritatis ſpeciem neſcio quo fuco ſibi adſciſcere, quâ, ut videtur, arte & magnis Philoſophis frequenter impoſuit, & honores, venerationemque uni veritati debitam ſibi arrogavit. Quod in hodierna quæſtione videre poteritis, quæ quidem non inſtrenuos nacta eſt pugiles, eoſque clari nominis, ſi relictis hiſce partibus veritatem demereri mallent: Itaque noſtræ nunc erit operæ, ut nudatum, plumiſque emendicatis exutum errorem deformitati nativæ reddamus; quod ut expeditius fiat graviſſimorum veſtigiis Authorum inſiſtendum eſſe mihi exiſtimo, neque enim expectandum eſt, ut ego quicquam de meo adjiciam quod utique tot viros ingenio præſtabiles fugit & præteriit: idcirco quod ſufficit ad rem dilucidandam, expromam brevi, argumentoque uno atque altero tanquam aggere vallabo; tum ſi quid reclamat, atque obſtat noſtræ ſententiæ diluam, ut potero; quæ tamen omnia paucis perſtringam, & quaſi extremis alis radam. Contra unitatem formæ, quam in una eademque materia ſtatuere ſemper emunctiores Philoſophi ſolent, varias opiniones ſubortas eſſe legimus, quidam enim plures in animali formas totales dari

per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

pertinaciter contendunt, idque pro ſuo quiſque captu varie defendunt; alii totalem unicam, partiales vero multiplices ejuſdem materiæ hoſpitio excipi importunius aſſeverant. Cum illis ad tempus more bellico paciſcemur inducias, dum in hos omnem prælii vim atque impetum transferimus. Ponatur prima in acie *Ariſtoteles*, qui noſter plane eſt, quique ſub finem primi Libri de Anima, non occulte favet noſtræ Aſſertioni. Huic authoritati aliquot attexere argumenta non eſt longæ diſquiſitionis opus: præbet ſe mihi imprimis *Chryſoſtomus Javellus*, cujus è ſtercorario, nimirum horridulo & incompto ſtylo, Aurum & Margaritas effodere poſſimus, quæ ſi quis delicatus aſpernetur, in illum ſane aliquatenus belle quadrabit ille *Æſopici* Galli Apologus. In hunc ferme modum argumentatur; Diſtinctio illa & Organizatio partium diſſimilarium præcedere debet introductionem animæ, utpote quæ ſit actus corporis non cujuſlibet, ſed Phyſici organici; quapropter immediate ante productionem totalis formæ, neceſſe eſt corrumpi partiales illas niſi corruat penitus receptiſſimum illud Axioma, Generatio unius eſt alterius Corruptio; quarum productionem non ſequitur ſimilium præſentanea productio; id enim fruſtra foret, & ad Naturæ matris ſapientiam parum conveniens. Deinde poſteaquam omnis forma, ſive perfecta ſit, ſive imperfecta, tribuat eſſe ſpecificum, neceſſe eſt, ut quamdiu manet iſta forma, tamdiu res illa maneat eadem non variata ſecundum ſubſtantiam ſuam, proindéque ſuperveniet forma totalis tanquam accidens, non per generationem ſed per alterationem. Sequitur porro animam totalem ſive diviſibilem, ſive indiviſibilem, non ſufficere ad omnes partes animantis plene perfectéque informandas, quod ut largiamur nulla ſuadet ratio. Sequitur itidem unam formam ſubſtantialem eſſe quaſi diſpoſitionem proximam & permanentem ad aliam, quod veritatis abſonum eſt, quandoquidem unaquæque forma conſtituit eſſentiam completam in genere ſubſtantiæ. Poſtremo, ſi in omnibus partibus puta hominis plurificientur formæ partiales, ex illis certe conſurget una integra diſtincta ab anima rationali, unde illa erit, aut forma inanimati ſeu corporeitatis, aut miſtionis (quam præter animam in homine dari ſane ultra quam credibile eſt) vel erit anima ſenſitiva, aut vegetativa, hoc autem affirmantem nullo modò audiat eruditior chorus Philoſophantium; cujus rei ampliori probatione ſuperſedeo, quoniam in confeſſo eſt, nec admodum accedit ad apicem cauſæ. Verum, quod caput eſt controverſiæ, objiciunt adverſarii, partem ab animali amputatam remanere actu poſt ſeparationem, non per formam totius cum ſit extra totum, nec per formam recens acquiſitam, cum nullum adſit agens, nulla perceptibilis actio, nulla prævia alteratio; ergo, actu exiſtit per formam propriam quam prius habebat, dum erat una in toto. Atque hoc argumento arietare ſe putant cauſam noſtram & funditus evertere: Cæterum non minus vere quam vulgariter ſolet reſponderi, formam de novo genitam, cum viliſſima ſit utpote cadaveris, & quaſi via ad reſolutionem, certe nec multum temporis, nec diſpoſitiones multas, nec ordinatam alterationem efflagitare. Quid ſi etiam cauſa aliqua univerſalis concurrat cum proximo temperamento ad inducendam qualemcunque formam ne materia reperiatur vacua? Quod autem multiplices viſantur in animali operationes, id non à formis diſtinctis partialibus petendum eſt, ſed ab animæ totalis eminentiâ, quæ quidem æquipollet formis ſpecie diſtinctis. Cæteras quæ occurrunt, levioris momenti objectiones ex compoſito præterire libet, neque enim jugulant; faciliuſque amoveri, & luculentius redargui poterunt, ſi forte inter diſputandum prolatæ fuerint in medium. Quocunque res redeat tametſi ego causâ cadam, cauſa non cadet: ſatis enim ſuperque ſuo *Marte* valet ad ſe defendendam invicta ſemper Veritas; nec ad id alienis indiget adminiculis; & licet nobis aliquando ſuperari, & peſſum premi videatur, inviolatam tamen perpetuò ſervat ſe, & intactam ab erroris unguibus; in hoc Soli non abſimilis, qui ſæpe involutum ſe, & quaſi inquinatum nubibus oſtendit humanis oculis, cum tamen collectis in ſe radiis, totoque ad ſe revocato ſplendore puriſſimus ab omni labe colluceat.

In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

In Feriis æſtivis Collegii, ſed concurrente, ut ſolet, tota fere Academiæ juventute.

ORATIO.

Exercitationes nonnunquam Ludicras Philoſophiæ ſtudiis non obeſſe.

CUM ex ea Urbe quæ caput urbium eſt, huc nuper me reciperem, Academici, deliciarum omnium, quibus is locus ſupra modum affluit, uſque ad ſaginam, prope dixerim, ſatur, ſperabam mihi iterum aliquando otium illud Literarium, quo ego vitæ genere etiam cœleſtes animas gaudere opinor; eratq; penitus in animo jam tandem abdere me in Literas, & jucundiſſimæ Philoſophiæ perdius & pernox aſſidere; ita ſemper aſſolet Laboris & Voluptatis viciſſitudo amovere ſatietatis tædium, & efficere, ut intermiſſa repetantur alacrius. Cum his me incalentem ſtudiis repente avocavit, atque abſtraxit perveruſti moris fere annua celebritas, juſſuſque ego ſum eam operam quam acquirendæ ſapientiæ primò deſtinâram, ad nugas transferre, & novas ineptias excogitandas: quaſi jam nunc non eſſent omnia ſtultorum plena, quaſi egregia illa, & non minus *Argo* decantata navis ſtultifera feciſſet naufragium, plane denique ac ſi ipſi *Democrito* materia jam ridendi deeſſet. Verum date quæſo veniam, Auditores; hic enim hodiernus mos, utut ego liberius paulo ſum locutus, ſane quidem non eſt ineptus, ſed impenſe potius laudabilis, quod quidem ego jam mihi propoſui ſtatim luculentius patefacere. Quod ſi *Junius Brutus* ſecundus ille rei *Romanæ* conditor, magnus ille ultor regiæ libidinis, animum prope Diis immortalibus parem, & mirificam indolem ſimulatione vecordiæ ſupprimere ſuſtinuit; certe nihil eſt, cur me pudeat aliquantiſper μωροσοφῶς nugari, ejus præſertim juſſu, cujus intereſt, tanquam ædilis hos quaſi ſolennes ludos curare. Tum nec mediocriter me pellexit, & invitavit ad has partes ſubeundas veſtra, vos qui ejuſdem eſtis mecum Collegii, in me nuperrime comperta facilitas, cum enim ante præteritos menſes aliquam multos oratorio apud vos munere perfuncturus eſſem, putaremque lucubrationes meas qualeſcunque etiam ingratas propemodum futuras, & mitiores habituras judices *Æacum* & *Minoa*, quam è vobis fere quemlibet, ſane præter opinionem meam, præter meam ſi quid erat ſpeculæ, non vulgari ſicuti ego accepi, imo ipſe ſenſi, omnium plauſu exceptæ ſunt, immo eorum, qui in me alias propter ſtudiorum diſſidia eſſent prorſus inſenſo & inimico animo: generoſum utique ſimultatis exercendæ genus, & regio pectore non indignum; ſiquidem cum ipſa amicitia plerumque multa inculpate facta detorquere ſoleat, tunc profecto acris & infeſta inimicitia errata forſitan multa, & haud pauca ſine dubio indiſerte dicta, leniter & clementius quam meum erat meritum interpretari non gravabatur. Jam ſemel unico hoc exemplo vel ipſa demens ira mentis compos fuiſſe videbatur, & hoc facto furoris infamiam abluiſſe. At vero ſummopere oblector, & mirum in modum voluptate perfundor, cum videam tantâ doctiſſimorum hominum frequentiâ circumfuſum me, & undique ſtipatum: Et rurſus tamen cum in me deſcendo, & quaſi flexis introrſum oculis meam tenuitatem ſecretus intueor, equidem ſæpius mihimet ſoli conſcius erubeſco & repentina quædam ingruens mœſtitia ſubſilientem deprimit & jugulat lætitiam. Sed nolite Academici, ſic me jacentem & conſternatum, & acie oculorum veſtrorum tanquam de cœlo tactum, nolite quæſo ſic deſerere; erigat me ſemianimum, quod poteſt, & refocillet veſtri favoris aura, ita fiet, ut, vobis authoribus, non admodum grave ſit hoc malum; at remedium mali vobis exhibentibus, eo jucundius & acceptius; adeo ut mihi fuerit perquam gratum ſic ſæpius exanimari, modo liceat à vobis recreari me toties & refici. At ô interim ſingularem in vobis vim, atque eximiam virtutem, quæ tanquam haſta illa *Achillea*, *Vulcani* munus, vulnerat & medicatur! Cæterum nec miretur quiſpiam, ſi ego tot eruditione inſignes viros, totumque pene Academiæ florem huc confluxiſſe, tanquam inter aſtra poſitus triumphem; vix etenim opinor plures olim *Athenas* adventâſſe ad audiendum duos Oratores ſummos *Demoſthenem* & *Æſchinem* de principatu eloquentiæ certantes,

nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

nec eam unquam fœlicitatem contigiſſe peroranti *Hortenſio*, nec tot tam egregie literatos viros condecorâſſe orantem *Ciceronem*; adeo ut quamvis ego hoc opus minus fœliciter abſolvero, erit tamen mihi honori non aſpernando in tanto concurſu conventuque præſtantiſſimorum hominum vel verba feciſſe. Atque hercle non poſſum ego nunc, quin mihi blandiuſcule plaudam qui vel *Orpheo*, vel *Amphione* multo ſim meo judicio fortunatior: hi enim chordulis ſuavi concentu adſonantibus digitos tantum docte & perite admovebant; eratque in ipſis fidibus, & in apto dextroque manuum motu æqualis utrinque pars dulcedinis: atqui ego ſi quid hodie laudis hinc reportavero, ea ſane & tota erit & vere mea, tantoque nobilior, quanto ingenii opus vincit ac præſtat manuum artificium. Deinde hi ſaxa, & feras, ſylvaſque ad ſe trahebant, & ſi quos homines, rudes illos & agreſtes: at ego doctiſſimas mihi deditas aures, & ab ore meo pendentes video. Noviſſime agreſtes illi, & feræ jam ſatis notam & complures exauditam ſequebantur nervorum harmoniam; vos vero huc rapuit, & jam detinet ſola expectatio. Sed tamen Academici, hîc vos imprimis commonefactos volo, me non hæc glorioſius crepuiſſe; utinam enim mihi vel in præſentia concederetur melleum illud, ſeu verius Nectareum Eloquentiæ flumen quicquid unquam *Attica* vel *Romana* ingenia imbuebat olim, & quaſi cœlitus irrorabat, utinam mihi liceret omnem penitus *Suadæ* medullam exugere, & ipſius etiam *Mercurii* ſcrinia ſuffurari, omneſque elegantiarum loculos funditus exinanire, quo poſſim aliquid tanta expectatione, tam præclaro cœtu, tam denique terſis & delicatis auribus dignum adferre. Ecce, Auditores, quo me raptat & impellit vehementiſſimus ardor & prolubium placendi vobis, quippe de improviſo me provectum ſentio in ambitionem quandam, ſed eam ſane piam, & honeſtum, ſi hoc fieri poteſt, Sacrilegium. Et certè exiſtimo haudquaquam mihi opus eſſe Muſarum auxilium implorare & expoſcere, iis enim me circumſeptum puto, qui Muſas omnes ſpirant & Gratias, totumque reor *Helicona*, & quæcunque ſunt alia Muſarum delubra ad hunc diem celebrandum omnes ſuos effudiſſe alumnos; adeo ut credibile ſit jam nunc propter eorum abſentiam lugere & defloreſcere *Parnaſſi* Lauros; unde profecto fruſtra erit Muſas, & Charites, & Libentias uſquam terrarum quæritare, quam in hoc loco; quod ſi ita ſit, neceſſe eſt protinns ipſam Barbariem, Errorem, Ignorantiam, & omne illud Muſis inviſum genus quam celerrimè auſugere ad aſpectum veſtrum, & ſub diverſo longe cœlo abſcondere ſeſe; atque deinde quidem quid obſtat, quo minus quicquid eſt barbaræ, incultæ & obſoletæ locutionis abigatur extemplò ab Oratione mea, atque ego afflatu veſtro, & arcano inſtinctu diſertus & politus ſubito evadam. Utcunque tamen vos, Auditores, obteſtor, ne quem veſtrûm pœniteat meis pauliſper vacâſſe nugis; ipſi enim Dii omnes, cœleſtis politiæ curâ ad tempus depoſitâ, depugnantium homunculorum ſpectaculo ſæpius interfuiſſe perhibentur; aliquoties etiam humiles non dedignati caſus, & paupere hoſpitio excepti, fabas & olera narrantur eſitâſſe. Obſecro itidem ego vos, atque oro, Auditores optimi, ut hoc meum quale quale conviviolum ad ſubtile veſtrum & ſagax palatum faciat. Verum etiamſi ego permultos noverim Sciolos quibus uſitatiſſimum eſt, ſi quid ignorârunt, id ſuperbe & inſcite apud alios contemnere, tanquam indignum cui operam impendant ſuam; quemadmodum hic Dialecticam inſulſe vellicat, quam nunquam aſſequi potuit; ille Philoſophiam nihili facit, quia ſcilicet formoſſima Dearum Natura nunquam illum tali dignata eſt honore, ut ſe nudam illi præbuerit intuendam: Ego tamen Feſtivitates & Sales, in quibus quoque perexiguam agnoſco facultatem meam, non gravabor, ut potero, laudare; ſi prius hoc unum addidero, quod ſane arduum videtur, & minime proclive, me jocos hodie ſeriò laudaturum. Atque id non immeritò quidem, quid enim eſt quod citius conciliet, diutiuſque retineat amicitias, quam amœnum & feſtivum ingenium? & profecto cui deſunt ſales, & lepores, & politulæ facetiæ, haud temere invenietis cui ſit gratus & acceptus. Nobis autem, Academici, ſi quotidiani moris eſſet indormire & quaſi immori Philoſophiæ, & inter dumos & ſpinas Logicæ conſeneſcere citra ullam enim relaxationem, & nunquam conceſſo reſpirandi loco, quid, quæſo, aliud eſſet philoſophari, quam in *Trophonii* antro vaticinari, & *Catonis* plus nimio rigidi Sectam ſectari; immo dicerent vel ipſi ruſticani, ſinapi nos victitare. Adde quod, quemadmodum qui luctæ & campeſtri ludo aſſueſcunt ſe, multo cæteris valentiores redduntur, & ad omne opus paratiores; ita pariter uſuvenit, ut per hanc ingenii palæſtram corrobo-

retur

retur nervus animi, & quaſi melior ſanguis & ſuccus comparetur, utque ipſa indoles limatior fiat acutiorque, & ad omnia ſequax & verſatilis. Quod ſi quis urbanus & lepidus haberi nolit, ne ſis hoc illi ſtomacho ſi paganus & ſubruſticus appelletur; & probe novimus illiberale quoddam genus hominum, qui cum ipſi prorſus inſulſi ſint & infeſtivi, ſuam tacite ſecum æſtimantes vilitatem & inſcitiam, quicquid forte urbanius dictitatum audiunt, id ſtatim in ſe dici putant; digni ſane quibus id vere eveniat, quod injuriâ ſuſpicantur, ut ſcilicet omnium dicteriis everberantur, pene uſquedum ſuſpendium cogitent. Sed non valent iſtæ hominum quiſquiliæ urbanitatis elegantulæ licentiam inhibere. Vultis itaque me Auditores, rationis fundamento fidem exemplorum ſuperſtruere? ea utique mihi abunde ſuppetunt, primus omnium occurrit *Homerus* ille oriens, & *Lucifer* cultioris literaturæ, cum quo omnis eruditio tanquam Gemella nata eſt; ille enim interdum à Deorum conſiliis & rebus in Cœlo geſtis divinum revocans animum, & ad facetias divertens, murium & ranarum pugnam lepidiſſime deſcripſit. Quinetiam *Socrates*, teſte *Pythio*, ſapientiſſimus ille mortalium, jurgioſam uxoris moroſitatem ſæpenumero quam urbane perſtrinxiſſe fertur. Omnia deinde veterum Philoſophorum diverbia ſale ſparſa, & lepore venuſto paſſim legimus referta; & certe hoc unum erat quod antiquos omnes Comœdiarum & Epigrammatum Scriptores, & Græcanicos & Latinos, æternitate nominis donavit. Quinimo accepimus, *Ciceronis* jocos & facetias tres Libros à *Tyrone* conſcriptos impleviſſe. Et cuique jam in manibus eſt ingenioſiſſimum illud *Moriæ* encomium non infimi Scriptoris opus, multæque aliæ clariſſimorum hujus memoriæ Oratorum de rebus ridiculis extant haud infacetæ proluſiones. Vultis ſummos Imperatores, & Reges, & fortes viros? Accipite *Periclem*, *Epaminondam*, *Ageſilaum*, & *Philippum Macedonem*, quos (ut *Gelliano* more loquar) feſtivitatum & ſalſè dictorum ſcatuiſſe memorant Hiſtorici: Ad hos *Caium Lælium*, *Pub. Cor. Scipionem*, *Cneium Pompeium*, *C. Julium* & *Octavium Cæſares*, quos in hoc genere omnibus præſtitiſſe coætaneis author eſt *M. Tullius.* Vultis adhuc majora nomina? ipſum etiam *Jovem* reliquoſque Cœlites inter epulas & pocula jucunditati ſe dantes inducunt Poetæ ſagaciſſimi veritatis adumbratores. Veſtrâ demum, Academici, utar tutelâ & patrocinio, quod mihi erit omnium adinſtar; quippe quam non diſpliceant vobis ſales & joculi; indicat ſatis tantus hodie veſtrûm factus concurſus, & hoc ſane unumquodque caput mihi annuere videtur; nec mirum eſt mehercle feſtam hanc & mundulam urbanitatem omnes probos, ſimulque claros viros ſic oblectare, cum & ipſa inter ſplendidos virtutum *Ariſtotelicarum* ordines ſublimis ſedeat, & velut in *Panthæo* quodam Diva cum Divis Sororibus colluceat. Sed forte non deſunt quidam Barbati Magiſtri tetrici oppido & difficiles, qui ſe magnos *Catones*, nedum Catunculos putantes, vultu ad ſeveritatem *Stoicam* compoſito, obſtipo nutantes capite anxie querantur omnia nunc dierum commiſceri, & in deterius perverti & loco Priorum *Ariſtotelis* ab initiatis recens baccalaureis exponendorum, ſcommata & inanes nugas inverecunde & intempeſtive jactari; hodiernum quoque exercitium à majoribus noſtris ſine dubio recte & fideliter inſtitutum ob inſignem aliquem, ſive in Rhetorica, ſive in Philoſophia fructum inde percipiendum, nunc nuper in inſipidos ſales perperam immutari. At vero his quod reſpondeatur ad manum mihi eſt, & in procinctu; Sciant enim illi, ſi neſciant, Literas, cum leges Reipub. noſtræ Literariæ primum eſſent latæ, ab exteris regionibus vix has in oras fuiſſe advectas: idcirco cum Græcæ & Latinæ Linguæ peritia impendio rara eſſet & inſolens, expediebat eò acriori ſtudio, & magis aſſiduis exercitationibus ad eas eniti & aſpirare: nos autem quandoquidem ſuperioribus noſtris pejus ſumus morati, melius eruditi, oportebit relictis quæ haud multam habent difficultatem ad ea ſtudia accedere, ad quæ & illi contuliſſent ſe, ſi per otium licuiſſet; nec vos præteriit primos quoſque legumlatores duriora paulo ſcita, & ſeveriora quam ut ferri poſſint ſemper edere ſolere, ut deflectentes & paululum relapſi homines in ipſum rectum incidant. Denique mutatâ nunc omnino rerum facie, neceſſe eſt multas leges, multaſque conſuetudines ſi non antiquari & obſoleſcere, coanguſtari ſaltem nec per omnia ſervari. Verum ſi leves iſtiuſmodi nugæ palam defenſitatæ fuerint & approbatæ, publicamque demeruerint laudem (ſic enim arduis ſuperciliis ſolent dicere) nemo non averſo ab ſana & ſolida eruditione animo eum ad ludicra ſtatim & hiſtrionalem prope levitatem adjunget, adeo ut ipſa Philoſophorum ſpatia pro doctis & cordatis nugatores emiſſura ſint vel nimis & ſcurris proterviores. At vero

ego

ego exiſtimo eum qui jocis inſubidis ſic ſolet capi, ut præ iis ſeria & magis utilia plane negligat, eum inquam, nec in hac parte, nec in illa poſſe admodum proficere: non quidem in ſeriis, quia ſi fuiſſet ad res ſerias tractandas naturâ comparatus, factuſque, credo non tam facile pateretur ſe ab iis abduci; nec in nugatoriis, quia vix queat ullus belle & lepide jocari, niſi & ſerio agere prius addidicerit. Sed vereor, Academici, ne longius æquo deduxerim Orationis filum; nolo excuſare quod potui, ne inter excuſandum ingraveſcat culpa. Jam oratoriis ſoluti legibus proſiliemus in Comicam licentiam. In qua ſi forte morem meum, ſi rigidas verecundiæ leges tranſverſum, quod aiunt, digitum egreſſus fuero, ſciatis Academici, me in veſtram gratiam exuiſſe antiquum meum, & parumper depoſuiſſe: aut ſi quid ſolute, ſi quid luxuriante dictum erit, id quidem non mentem & indolem meam, ſed temporis rationem & loci genium mihi ſuggeſſiſſe putetis. Itaque, quod ſimile ſolent exeuntes implorare Comœdi, id ego inceptans flagito. Plaudite, & ridete.

Proluſio.

LAboranti, ut videtur, & pene corruenti ſtultorum rei ſummæ, equidem neſcio quo merito meo Dictator ſum creatus. At quorſum ego? cum Dux ille, & Anteſignanus omnium Sophiſtarum & ſedulò ambiverit hoc munus, & fortiſſime potuerit adminiſtrare; ille enim induratus Miles ad quinquaginta pridem Sophiſtas ſudibus breviculis armatos per agros *Barwellianos* ſtrenue duxit, & obſeſſurus oppidum ſatis militariter aquæductum disjecit, ut per ſitim poſſet oppidanos ad deditionem cogere; at vero abiiſſe nuper hominem valde doleo, ſiquidem ejus diſceſſu nos omnes Sophiſtas non ſolum ἀκεφάλους reliquit, ſed & decollatos. Et jam fingite, Auditores, quamvis non ſint *Aprilis* Calendæ, feſta adeſſe *Hilaria*, matri Deûm dicata, vel Deo Riſui rem divinam fieri. Ridete itaque & petulanti ſplene ſuſtollite cachinnum, exporrigite frontem, & uncis indulgete naribus, ſed naſo adunco ne ſuſpendite; profuſiſſimo riſu circumſonent omnia, & ſolutior cachinnus hilares excutiat lachrymas, ut iis riſu exhauſtis ne guttulam quidem habeat dolor quâ triumphum exornet ſuum. Ego profecto ſi quem nimis parce diducto rictu ridentem conſpexero, dicam eum ſcabros & carioſos dentes rubigine obductos, aut indecoro ordine prominentes abſcondere, aut inter prandendum hodie ſic oppleviſſe abdomen, ut non audeat ilia ulterius diſtendere ad riſum, ne præcinenti ori ſuccinat, & ænigmata quædam nolens effutiat ſua non *Sphinx* ſed *Sphincter* anus, quæ medicis interpretanda non *Oedipo* relinquo; nolim enim hilari vocis ſono obſtrepat in hoc cœtu poſticus gemitus: Solvant iſta Medici qui alvum ſolvunt. Si quis ſtrenuum & clarum non ediderit murmur, eum ego aſſeverabo tam gravem & mortiferum faucibus exhalare ſpiritum, ut vel *Ætna*, vel *Avernus* nihil ſpiret tetrius; aut certe allium aut porrum comediſſe dudum, adeo ut non audeat aperire os, ne vicinos quoſque fœtido halitu enecet. At vero abſit porro ab hoc cœtu horrendus & tartareus ille ſibili ſonus, nam ſi hic audiatur hodie, credam ego Furias & *Eumenides* inter vos occulte latitare, & angues ſuos colubroſque pectoribus veſtris immiſiſſe, & proinde *Athamanteos* Furores vobis inſpiraviſſe. At enimvero, Academici, veſtram ego in me benevolentiam demiror atque exoſculor, qui me audituri per flammas & ignes irrupiſtis in hunc locum. Hinc enim in ipſo limine: ſcintillans ille noſter *Cerberus* aſtat, & fumido latratu horribilis, flammeoque coruſcans baculo favillas pleno ore egerit; illinc ardens & voraciſſimus Fornax noſter luridos eructat ignes, & tortuoſos fumi globos evolvit, adeo ut non ſit difficilius iter ad inferos vel invito *Plutone*; & certe nec ipſe *Jaſon* minori cum periculo boves illos *Martis* πυρπνέοντας aggreſſus eſt. Jamque Auditores, credite vos in cœlum receptos, poſteaquam evaſiſtis purgatorium, & neſcio quo novo miraculo ex fornace calida ſalvi prodiiſtis, neque ſane mihi in mentem venit ullius Herois cujus fortitudinem commode poſſim veſtræ æquiparare, neque enim *Bellerophontes* ille ignivomam *Chimæram* animoſius debellavit, nec validiſſimi illi Regis *Arthuri* pugiles, igniti & flammigerantis Caſtelli incantamenta vicerunt facilius & diſſiparunt; atque hinc ſubit, ut puros mihi Auditores & lectiſſimos pollicear, ſi quid enim fæcis huc advenerit poſt explorationem camini, ego ſtatim

 dixero

dixero ignes noſtros janitores eſſe fatuos. At fœlices nos & incolumes perpetuo futuros! *Romæ* enim ad diuturnitatem imperii ſempiternos ignes ſollicite & religioſe ſervabant, nos vigilibus & vivis ignibus cuſtodimur: Quid dixi vivis & vigilibus? id ſane improviſo lapſu prætervolavit, quippe nunc melius commemini, eos primo crepuſculo extinguere ſeſe, & non niſi claro ſudo ſeſe reſuſcitare. Attamen ſpes eſt, tandem iterum domum noſtram poſſe inclareſcere, cum nemo inficias iverit duo maxima Academiæ Luminaria noſtro collegio præſidere; quamvis illi nuſquam majori forent in honore quam *Romæ* ibi enim vel virgines Veſtales inextinctos eos, & inſomnes totas noctes ſervarent, vel forte ordini Seraphico initiarentur flammei fratres. In hos deniq; optime quadrat Hemiſtichion illud *Virgilianum*, Igneus eſt ollis vigor: immo pene inductus ſum ut credam *Horatium* horum noſtrorum ignium mentionem feciſſe, major enim horum, dum ſtat inter conjugem & liberos, micat inter omnes velut inter ignes Luna minores. Non poſſum autem præterire fædum *Ovidii* errorem, qui ſic cecinit, Nataque de flamma corpora nulla vides. Videmus enim paſſim oberrantes igniculos hoc noſtro igne genitos, hoc ſi negaverit *Ovidius*, neceſſum habebit uxoris pudicitiam vocare in dubium. Ad vos redeo, Auditores; Ne vos pœniteat tam moleſti & formidoloſi itineris, ecce convivium vobis apparatum! eccas menſas ad luxum *Perſicum* extructas, & cibis conquiſitiſſimis onuſtas, qui vel *Apicianam* gulam oblectent & deliniant! Ferunt enim *Antonio* & *Cleopatræ* octo integros apros in epulis appoſitos, vobis autem primo ferculo hem quinquaginta ſaginatos apros cerviſiâ conditaneâ per triennium maceratos, & tamen adhuc adeo calloſos, ut vel caninos dentes delaſſare valeant. Dein totidem optimos boves inſigniter caudatos famulari noſtro igni præ foribus recens aſſos; ſed vereor ne omnem ſuccum in patinam exudaverint. Ab his tot etiam en vitulina capita, ſane craſſa & carnoſa, ſed adeo pertenui cerebro, ut non ſufficiat ad condimentum. Tum quidem & hœdos plus minus centum, ſed puto crebriori *Veneris* uſu nimium macros: Arietes aliquot expectavimus ſpecioſis & patulis cornubus, ſed eos Coqui noſtri nondum ſecum attulerunt ex oppido. Si quis aves mavult, habemus innumeras, turundis, & offis, & ſcobinato caſeo diu altiles: Inprimis, neſcio quod genus avium tam ingenio, quam plumâ viride, unde eas è regione Pſittacorum ſuſpicor aſportatas; quæ quia gregatim ſemper volitant, & eodem fere loco nidulantur, eodem etiam diſco apponentur; iis vero parce velim veſcamini, quia præterquam quod admodum crudi ſint, & nihil in ſe habeant ſolidi nutrimenti, ſcabiem etiam comedentibus protrudunt (modo vera tradit Comeſtor.) Jam vero libere & genialiter epulamini; hic enim præſto eſt miſſus quem vobis præ omnibus commendo, prægrandis ſcilicet Gallinago, pertriennalem faginam adeo unguinoſæ pinguedinis, ut illi vix ſatis largum ſit unum ferculum ampliſſimum, roſtro eouſq; prælongo & eduro, ut impune poſſit eum Elephante aut Rhinocerote certamen ingredi; eam autem in hunc diem commode obtruncavimus, propterea quod prægrandium Simiorum more incepit puellis inſidiari, & vim inferre mulieribus. Hunc ſubſequuntur aves quædam *Hibernicæ*, neſcio quo nomine; ſed inceſſu & corporis filo gruibus perſimiles, quamvis utplurimum ſoleant in poſtremam menſam aſſervari; hic quidem eſt novus & rarus magis quam ſalutaris cibus: his itaque abſtineatis moneo, ſunt enim efficaciſſimi (modo vera tradit Comeſtor) ad generandos pediculos inguinales: has igitur arbitror ego agaſonibus utiliores futuras; nam cum ſint naturæ vividæ, vegetæ, & ſalturientes, ſi equis ſtrigoſis per podicem ingerantur, reddent eos protinus vivaciores & velociores quam ſi decem vivas anguillas in ventre haberent. Anſeres etiam complures aſpicite, & hujus anni & ſuperiorum argutos valde, & ranis Ariſtophanicis vocaliores; quos quidem facile dignoſcetis; mirum enim eſt ni ſe jam prodiderint ſibilando, ſtatim fortaſſe audietis. Ova inſuper aliquot habemus, ſed ea κακοῦ κόρακος; Frugum vero nihil præterquam mala & meſpila, eaque infœlicis arboris, nec ſatis matura, præſtabit itaque iterum ad Solem ſuſpendi. Videtis apparatus noſtros, quæſo vos, quibus palato ſunt, commeſſamini. Verum hariolor dicturos vos, epulas haſce, veluti nocturnæ illæ dapes quæ à Dæmone veneficis apparantur, nullo condiri ſale, vereorque ne diſcedatis jejuniores quam veniſtis. Verum ad ea pergo quæ ad me propius attinent. *Romani* ſua habuere Floralia, Ruſtici ſua Palilia, Piſtores ſua Fornacalia, nos quoque potiſſimum hoc tempore rerum & negotiorum vacui, *Socratico* more ludere ſolemus. Itaque hoſpitia Leguleiorum ſuos habent, quos vocant Dominos, vel hinc indicantes quam ſint honoris ambitioſi. Nos autem, Academici,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

ad paternitatem quamproxime accedere cupientes id ficto nomine uſurpare geſtimus, quod vero non audemus ſaltem nonniſi in occulto; quemadmodum puellæ nuptias luſorias & puerperia ſolenniter fingunt, earum rerum quas anhelant & cupiunt, umbras captantes & amplectentes. Quorſum autem eo, qui proxime ſe circumegit, anno intermiſſa fuerit hæc ſolennitas, ego ſane haud poſſum divinare; niſi quod ii qui patres futuri erant, adeo ſtrenue ſe geſſerint in oppido, ut is cui id negotii dabatur, tantorum miſertus laborum ultro juſſerit eos ab hac cura otioſos eſſe. At vero unde eſt quod ego tam ſubito factus ſum Pater? Dii veſtram fidem! Quid hoc eſt prodigii *Pliniana* exuperantis portenta! numnam ego percuſſo angue *Tyreſiæ* fatum expertus ſum? ecqua me *Theſſala* ſaga magico perfudit unguento? an denique ego à Deo aliquo vitiatus, ut olim *Cnæeus*, virilitatem pactus ſum ſtupri pretium, ut ſic repente ἐκ θηλείας εἰς ἄῤῥενα ἄλλα χθελω ἄν? A quibuſdam, audivi nuper Domina. At cur videor illis parum maſculus? Ecquis *Priſciani* pudor? itane propria quæ maribus fœmineo generi tribuunt inſulſi Grammaticaſtri! ſcilicet quia Scyphos capaciſſimos nunquam valui pancratice haurire; aut quia manus tenendâ ſtivâ non occaluit, aut quia nunquam ad meridianum Solem ſupinus jacui ſeptennis bubulcus; fortaſſe demum quod nunquam me virum præſtiti, eo modo quo illi Ganeones: verum utinam illi poſſint tam facile exuere aſinos, quam ego quicquid eſt fœminæ; at videte quam inſubide, quam incogitate mihi objecerint id, quod ego jure optimo mihi vertam gloriæ. Namque & ipſe *Demoſthenes* ab æmulis adverſariiſque parum vir dictus eſt. *Q.* itidem *Hortenſius* omnium Oratorum poſt *M. Tullium*, clariſſimus, *Dionyſia* Pſaltria appellatus eſt à *L. Torquato*. Cui ille, *Dionyſia*, inquit, malo equidem eſſe, quam quod tu *Torquate*, ἄμουσος, ἀγροδίαιτος, ἀπρόσιτος. Ego vero quicquid hoc Domini aut Dominæ eſt à me longe amolior atque rejicio, niſi in roſtris atque ſubſelliis veſtris, Academici, dominari non cupio. Quis jam prohibebit me quin lætar tam auſpicato & fœlici omine, exultemque gaudio me tantis viris ejuſdem opprobrii ſocietate conjunctum! Interea ut bonos omnes & præſtantes ſupra invidiam poſitos arbitror, ita hos lividos adeo omnium infimos puto, ut ne digni ſint qui maledicant. Ad filios itaque pater me converto, quorum cerno ſpecioſum numerum, & video etiam lepidulos nebulones occulto nutu me patrem fateri. De nominibus quæritis? Nolo ſub nominibus ferculorum filios meos epulandos vobis tradere, id enim *Tantali* & *Lycaonis* feritati nimium eſſet affine; nec membrorum inſignibo nominibus, ne putetis me pro integris hominibus tot fruſta hominum genuiſſe; nec ad vinorum genera eos nuncupare volupe eſt, ne quicquid dixero, ſit ἀπροσδιόνυσον, & nihil ad *Bacchum*; volo ad prædicamentorum numerum nominatos, ut ſic & ingenuos natales & liberalem vitæ rationem exprimam; & eadem opera curabo, uti omnes ad aliquem gradum ante meum obitum provecti ſint. Quod ad Sales meos nolo ego edentulos, ſic enim tritos, & veteres dicatis, & aniculam aliquam tuſſientem eos expuiſſe: proinde credo neminem ſales meos dentatos inculpaturum, niſi qui ipſe nullos habet dentes, ideoque reprehenſurum, quia non ſunt ipſius ſimiles. Et certe in præſens ego exoptarem obtigiſſe mihi *Horatii* ſortem, nempe ut eſſem ſalſamentarii filius, tunc enim ſales mihi eſſent ad unguem, vos etiam ſale ita pulchre defricatos dimitterem, ut noſtros milites qui nuper ab Inſula *Reana* capeſſêre fugam non magis pœniteret ſalis petiti. Non libet mihi in conſilio vobis exhibendo, mei gnati, gnaviter eſſe operoſo, ne plus operæ vobis erudiendis quam gignendis inſumpſiſſe videar, tantum caveat quiſque ne ex filio fiat nepos: liberique mei ne colant liberum, ſi me velint patrem. Si qua ego alia præcepta dedero, ea linguâ vernaculâ proferenda ſentio; conaborque pro viribus ut omnia intelligatis. Cæterum exorandi ſunt mihi *Neptunus*, *Apollo*, *Vulcanus*, & omnes Dii Fabri, uti latera mea vel tabulatis corroborare, vel ferreis laminis circumligare velint. Quinetiam ſupplicanda mihi eſt Dea *Ceres*, ut quæ humerum eburneum *Pelopi* dederit, mihi pariter latera pene abſumpta reparare dignetur. Neque enim eſt cur miretur quiſlibet, ſi poſt tantum clamorem & tot filiorum genituram paulo infirmiora ſint. In his itaque ſenſu *Neroniano* ultra quam ſatis eſt, moratus ſum: nunc Leges Academicas veluti *Romuli* muros tranſiliens à Latinis ad Anglicana tranſcurro. Vos quibus iſtæc arrident, aures atque animos nunc mihi attentos date.

In Sacrario habita pro Arte

ORATIO

Beatiores reddit Homines Ars quam Ignorantia.

TAmetſi mihi, Auditores, nihil magis jucundum ſit atque optabile aſpectu veſtro aſſiduâque togatorum hominum frequentiâ, hoc etiam honorifico dicendi munere, quo ego vice unâ atque alterâ apud vos non ingratâ operâ perfunctus ſum; tamen, ſi quod res eſt fateri liceat, ſemper ita fit, ut, cum neque meum ingenium, nec ſtudiorum ratio ab hoc Oratorio genere multum abhorreat, ego vix unquam meâ voluntate, aut ſponte ad dicendum accedam; mihi ſi fuiſſet integrum, vel huic veſpertino labori haud illibenter equidem parſiſſem: nam quoniam ex Libris & Sententiis doctiſſimorum hominum ſic accepi, nihil vulgare, aut mediocre in Oratore, ut nec in Poeta poſſe concedi, eumque oportere, qui Orator eſſe meritò & haberi velit, omnium Artium, omneſque Scientiæ circulari quodam ſubſidio inſtructum & conſummatum eſſe; id quando mea ætas non fert, malui jam prius ea mihi ſubſidia comparando, longo & acri ſtudio illam laudem veram contendere, quàm properato & præcoci ſtylo falſam præripere. Quâ animi cogitatione & conſilio dum æſtuo totus indies, & accendor, nullum unquam ſenſi gravius impedimentum & moram, hoc frequenti interpellationis damno; nihil vero magis aluiſſe ingenium, &, contra quam in corpore fit, bonam ei valetudinem conſervâſſe erudito & liberali otio. Hunc ego divinum *Heſiodi* ſomnum, hos nocturnos *Endymionis* cum Luna congreſſus eſſe crediderim; hunc illum duce *Mercurio Promethei* ſeceſſum in altiſſimas Montis *Caucaſi* ſolitudines ubi ſapientiſſimus Deûm atque hominum evaſit, utpote quem ipſe *Jupiter* de Nuptiis *Thetidis* conſultem iſſe dicatur. Teſtor ipſe lucos, & flumina, & dilectas villarum ulmos, ſub quibus æſtate proxime præteritâ (ſi Dearum arcana eloqui liceat) ſummam cum Muſis gratiam habuiſſe me jucundâ memoriâ' recolo; ubi & ego inter rura & ſemotos ſaltus velut occulto ævo creſcere mihi potuiſſe viſus ſum. Hic quoq; eandem mihi deliteſcendi copiam utique ſperaſſem, niſi intempeſtive prorſus interpoſuiſſet ſe importuna hæc dicendi moleſtia, quæ ſic ingrate arcebat ſacros ſomnos, ſic torſit animum in aliis defixum, & inter præruptas Artium difficultates ſic impedivit & oneri fuit, ut ego amiſsâ omni ſpe perſequendæ quietis mœſtus cogitare cœperim, quam procul abeſſem ab ea tranquillitate quam mihi primò Literæ pollicebantur, acerbam fore inter hos æſtus & jactationes vitam, ſatius eſſe vel omnes Artes dedidiciſſe. Itaque vix compos mei, temerarium cœpi conſilium laudandæ Ignorantiæ, quæ nihil prorſus haberet harum turbarum; propoſuique in certamen utra ſuos cultores beatiores redderet Ars an Ignorantia? Neſcio quid eſt, noluit me meum ſive fatum, ſive genius ab incepto Muſarum amore diſcedere; imo & ipſa cæca ſors tanquam derepente prudens providenſque facta hoc idem noluiſſe viſa eſt; citius opinione meâ Ignorantia ſuum nacta eſt patronum, mihi Ars relinquitur defendenda. Gaudeo ſane ſic illuſum me, nec me pudet vel cæcam Fortunam mihi reſtituiſſe oculos; hoc illi nomine gratias habeo. Jam ſaltem illam laudare licet, cujus ab amplexu divulſus eram, & quaſi abſentis deſiderium ſermone conſolari; jam hæc non plane interruptio eſt, quis enim interpellari ſe dicat, id laudando & tuendo quod amat, quod approbat, quod magnopere aſſequi velit. Verum, Auditores, ſic ego exiſtimo in re mediocriter laudabili maxime elucere vim Eloquentiæ; quæ ſummam laudem habent, vix ullo modo, ullis limitibus Orationis contineri poſſe, in his ipſa ſibi officit copia, & rerum multitudine comprimit & coanguſtat expandentem ſe elocutionis pompam; hac ego argumenti fœcunditate nimiâ laboro, ipſæ me vires imbecillum, arma inermem reddunt; delectus itaque faciendus, aut certe enumeranda verius quam tractanda quæ tot noſtram cauſam validis præſidiis firmam ac munitam ſtatuunt: nunc illud mihi unice elaborandum video, ut oſtendam quid in utraque re, & quantum habeat momentum ad illam in quam omnes ferimur, beatitudinem; in qua contentione facili certe negotio verſabitur Oratio noſtra, nec admodum eſſe puto metuendum quid poſ-

ſit

ſit Scientiæ Inſcitia, Arti Ignorantia objicere; quamvis hoc ipſum quod objiciat, quod verba faciat, quod in hac celebritate Literatiſſimæ Concionis vel hiſcere audeat, id totum ab arte precariò vel potius emendicato habet. Notum hoc eſſe reor, Auditores, & receptum omnibus, magnum mundi opificem, cætera omnia cum fluxu & caduca poſuiſſet, homini præter id quod mortale eſſet, divinam quandam auram, & quaſi partem ſui immiſcuiſſe, immortalem, indelebilem lethi & interitus immunem; quæ poſtquam in terris aliquandiu tanquam cœleſtis hoſpes, caſte, ſanctequе peregrinata eſſet, ad nativum cælum ſurſum evibraret ſe, debitamque ad ſedem & patriam reverteretur: proinde nihil merito recenſeri poſſe in cauſis noſtræ beatitudinis, niſi id & illam ſempiternam, & hanc civilem vitam aliquâ ratione reſpiciat. Ea propemodum ſuffragiis omnium ſola eſt contemplatio, quâ ſine adminiſtro corpore ſeducta & quaſi conglobata in ſe mens noſtra incredibili voluptate immortalium Deorum ævum imitatur, quæ tamen ſine arte tota infrugifera eſt & injucunda, imo nulla. Quis enim rerum humanarum divinarumque ἰδέας intueri digne poſſit aut conſiderare, quarum ferme nihil nôſſe queat, niſi animum per artem & diſciplinam imbutum & excultum habuerit; ita prorſus ei cui Artes deſunt, interclusſus eſſe videtur omnis aditus ad vitam beatam: ipſam hanc animam altæ ſapientiæ capacem & prope inexplebilem, aut fruſtra nobis Deus, aut in pœnam dediſſe videtur, niſi maxime voluiſſet nos ad excelſam earum rerum cognitionem ſublimes eniti, quarum tantum ardorem naturâ humanæ menti injecerat. Circumſpicite quaqua poteſtis univerſam hanc rerum faciem, illam ſibi in gloriam tanti operis ſummus Artifex ædificavit; quanto altius ejus rationem inſignem, ingentem fabricam, varietatem admirabilem inveſtigamus, quod ſine arte non poſſumus, tanto plus authorem ejus admiratione noſtrâ celebramus, & veluti quodam plauſu perſequimur, quod illi pergratum eſſe, certum ac perſuaſiſſimum habeamus. Ecquid, Auditores, putabimus tanta immenſi ætheris ſpatia æternis accenſa atque diſtincta ignibus, tot ſuſtinere concitatiſſimos motus, tanta obire converſionum itinera ob hoc unum ut lucernam præbeant ignavis & pronis hominibus? & quaſi facem præferant nobis infra torpentibus & deſidioſis? nihil ineſſe tam multiplici fructuum herbarumque proventui, præterquam fragilem viriditatis ornatum? Profecto ſi tam injuſti rerum æſtimatores erimus, ut nihil ultra craſſum ſenſus intuitum perſequamur, non modo ſerviliter & abjecte, ſed inique & malitioſe cum benigno numine egiſſe videbimur; cui per inertiam noſtram, & quaſi per invidiam titulorum magna pars, & tantæ potentiæ veneratio penitus intercidet. Si igitur dux & inchoatrix nobis ad beatitudinem ſit eruditio, ſi potentiſſimo numini juſſa & complacita, & ejus cum laude maxime conjuncta, certe non poteſt ſui cultores non efficere vel ſumme beatos. Neque enim neſcius ſum, Auditores, contemplationem hanc quâ tendimus ad id quod ſumme expetendum eſt, nullum habere poſſe veræ beatitudinis guſtum ſine integritate vitæ, & morum innocentia; multos autem vel inſigniter eruditos homines nefarios extitiſſe, præterea iræ, odio, & pravis cupiditatibus obedientes; multos è contra literarum rudes viros probos atque optimos ſe præſtitiſſe; quid ergo? Num beatior Ignorantia? minime vero. Sic itaque eſt, Auditores, paucos fortaſſe doctrinâ præſtabiles ſuæ civitatis corruptiſſimi mores & illiteratorum hominum colluvies in nequitiam pertraxere, unius perdocti & prudentis viri induſtriâ multos mortales ab arte impolitos in officio continuit: nimirum una domus, vir unus arte & ſapientia præditus, velut magnum Dei munus toti Reipub. ſatis eſſe poſſit ad bonam frugem. Cæterum ubi nullæ vigent Artes, ubi omnis exterminatur eruditio, ne ullum quidem ibi viri boni veſtigium eſt, graſſatur immanitas atque horrida barbaries; hujus rei teſtem appello non civitatem unam, aut provinciam, non gentem, ſed quartam orbis terrarum partem *Europam*, quâ totâ ſuperioribus aliquot ſæculis omnes bonæ Artes interierant, omnes tunc temporis Academias præſides diu Muſæ reliquerant; pervaſerat omnia, & occupârat cæca inertia, nihil audiebatur in Scholis præter inſulſa ſtupidiſſimorum Monachorum dogmata, togam ſcilicet nacta, per vacua noſtra & pulpita, per ſqualentes Cathedras jactitavit ſe prophanum & informe monſtrum, Ignorantia Tum primum lugere Pietas, & extingui Religio & peſſum ire, adeo ut ex gravi vulnere, ſero atque ægre vix in hunc uſque diem convaluerit. At vero, Auditores, hoc in Philoſophia ratum, & antiquum eſſe ſatis conſtat, omnis artis, omniſq; ſcientiæ perceptionem ſolius intellectus eſſe, virtutum ac probitatis domum atque delubrum eſſe voluntatem. Cum autem omnium judicio in-

intellectus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

tellectus humanus cæteris animi facultatibus princeps & moderator præluceat tum & ipſam voluntatem cæcam alioqui & obſcuram ſuo ſplendore temperat & colluſtrat, illa veluti Luna, luce lucet alienâ Quare demus hoc ſane, & largiamur ultro potiorem eſſe ad beatam vitam virtutem ſine arte, quam artem ſine virtute; at ubi ſemel fœlici nexu invicem conſociatæ fuerint, ut maxime debent, & ſæpiſſime continget, tum vero ſtatim vultu erecto atq; arduo ſuperior longe apparet, atq; emicat ſcientia, cum rege & imperatore intellectu in excelſo locat ſe, inde quaſi humile & ſub pedibus ſpectat inferius quicquid agitur apud voluntatem; & deinceps in æternum excellentiam & claritudinem, majeſtatemq; divinæ proximam facile ſibi aſſerit. Age deſcendamus ad civilem vitam, quid in privata, quid in publica proficiat utraq; videamus; taceo de arte quod ſit pulcherrimum juventutis honeſtamentum, ætatis virilis firmum præſidium, ſenectutis ornamentum atq; ſolatium. Prætereo & illud multos apud ſuos nobiles, etiam *P. R.* principes poſt egregia facinora, & rerum geſtarum gloriam ex contentione & ſtrepitu ambitionis ad literarum ſtudium tanquam in portum ac dulce perfugium ſe recipiſſe; intellexere nimirum ſenes præſtantiſſimi jam reliquam vitæ partem optimam optime oportere collocari; erant ſummi inter homines, volebant his artibus non poſtremi eſſe inter Deos; petierant honores, nunc immortalitatem; in debellandis imperii hoſtibus longe aliâ militiâ uſi ſunt, cum morte maximo generis humani malo conflictaturi, ecce quæ tela ſumpſerint, quas legiones conſcripſerint, quo commeatu inſtructi fuerint. Atqui maxima pars civilis beatitudinis in humana ſocietate & contrahendis amicitiis fere conſtituta eſt; doctiores pleroſque difficiles, inurbanos, moribus incompoſitis, nullâ fandi gratiâ ad conciliandos hominum animos multi queruntur: fateor equidem, qui in ſtudiis fere ſecluſus atque abditus eſt, multo promptius eſſe Deos alloqui quam homines, ſive quod perpetuo fere domi eſt apud ſuperos infrequens rerum humanarum & vere peregrinus, ſive quod aſſiduâ rerum divinarum cogitatione mens quaſi grandior facta in tantis corporis anguſtiis difficulter agitans ſe minus habilis ſit ad exquiſitiores ſalutationum geſticulationes; at ſi dignæ atque idoneæ contigerint amicitiæ nemo ſanctius colit; quid enim jucundius, quid cogitari poteſt beatius illis doctorum & graviſſimorum hominum colloquiis, qualia ſub illa platano plurima ſæpe fertur habuiſſe divinus *Plato*, digna certe quæ totius confluentis generis humani arrecto excipiantur ſilentio; at ſtolide confabulari, alios aliis ad luxum & libidines morem gerere ea demum ignorantiæ eſt amicitia, aut certe amicitiæ ignorantia. Quinetiam ſi hæc civilis beatitudo in honeſta liberaque oblectatione animi conſiſtit, ea profecto doctrinæ & arti repoſita eſt voluptas, quæ cæteras omnes facile ſuperet; quid omnem cœli ſyderumque morem tenuiſſe? omnes aeris motus & viciſſitudines, ſive auguſto fulminum ſonitu, aut crinitis ardoribus inertes animos perterrefaciat, ſive in nivem & grandinem obrigeſcat, ſive denique in pluvia & rore mollis & placidus deſcendat; tum alternantes ventos perdidiciſſe, omneſque halitus aut vapores quos terra aut mare eructat; ſtirpium deinde vires occultas, metallorumque calluiſſe, ſingulorum etiam animantium naturam, & ſi fieri poteſt, ſenſus intellexiſſe; hinc accuratiſſimam corporis humani fabricam & medicinam; poſtremo divinam animi vim & vigorem, & ſi qua de illis qui Lares, & Genii, & Dæmonia vocantur ad nos pervenit cognitio? Infinita adhæc alia, quorum bonam partem didiciſſe licuerit, antequam ego cuncta enumeraverim. Sic tandem, Auditores, cum omnimoda ſemel eruditio ſuos orbes confecerit, non contentus iſte ſpiritus tenebricoſo hoc ergaſtulo eouſque late aget ſe, donec & ipſum mundum, & ultra longe divinâ quadam magnitudine expatiatâ compleverit. Tum demum plerique caſus atque eventus rerum ita ſubito emergent, ut ei, qui hanc arcem ſapientiæ adeptus eſt, nihil pene incautum, nihil fortuitum in vita poſſit accidere; videbitur ſane is eſſe, cujus imperio & dominationi aſtra obtemperent, terra & mare obſecundent, venti tempeſtateſque morigeræ ſint; cui denique ipſa Parens Natura in deditionem ſe tradiderit, plane ac ſi quis Deus abdicato mundi imperio, huic jus ejus, & leges, adminiſtrationemque tanquam præfectori cuidam commiſiſſet. Huc quanta accedit animi voluptas, per omnes gentium hiſtorias & loca pervolare Regnorum, Nationum, Urbium, Populorum ſtatus mutationeſque ad prudentiam, & mores animadvertere: hoc eſt, Auditores, omni ætati quaſi vivus intereſſe, & velut ipſius temporis naſci contemporaneus; profecto cum nominis noſtri gloriæ in futurum proſpeximus, hoc erit ab utero vitam retro extendere & porrigere, & nolenti fato anteactam quandam immortalitatem

extor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

extorquere. Mitto illud cui quid poteſt æquiparari? Multarum Gentium oraculum eſſe, domum quaſi templum habere, eſſe quos Reges & Reſpublicæ ad ſe invitent, cujus viſendi gratiâ finitimique exterique concurrant, quem alii vel ſemel vidiſſe quaſi quoddam bene meritum glorientur; hæc ſtudiorum præmia, hos fructus eruditio ſuis cultoribus in privata vita præſtare, & poteſt, & ſæpe ſolet. At quid in publica? Sane ad Majeſtatis faſtigium paucos evexit laus doctrinæ, nec probitatis multò plures. Nimirum, illi apud ſe regno fruuntur, omni terrarum ditione longe glorioſiori: & quis ſine ambitionis, infamiâ geminum affectat regnum? addam hoc tamen amplius, duos tantum adhuc fuiſſe qui quaſi cœlitus datum univerſum terrarum orbem habuere, & ſupra omnes Reges & Dynaſtas æquale Diis ipſis partiti ſunt imperium, *Alexandrum* nempe magnum & *Octavium Cæſarem*, eoſque ambos Philoſophiæ alumnos. Perinde ac ſi quoddam electionis exemplar divinitus exhibitum eſſet hominibus, quali potiſſimum viro clavum & habenas rerum credi oporteret. At multæ reſp. ſine literis, rebus geſtis & opulentiâ claruere. *Spartanorum* quidem, qui ad literarum ſtudium contulerint ſe, pauci memorantur; *Romani* intra urbis mœnia Philoſophiam ſero receperunt; at illi Legiſlatore uſi ſunt *Lycurgo*, qui & philoſophus fuit & Poetarum adeo ſtudioſus, ut *Homeri* ſcripta per *Ioniam* ſparſa ſummâ curâ primus collegerit. Hi poſt varios in urbe motus & perturbationes ægre ſe ſuſtentare valentes, ab *Athenis* eâ tempeſtate artium ſtudio florentiſſimis, Leges Decemvirales, quæ & duodecim tabulæ dictæ ſunt, miſſis legatis emendicarunt. Quid ſi hodiernos *Turcas* per opima *Aſiæ* regna rerum late potitos omnis literaturæ ignaros nobis objiciant? Equidem in ea repub. (ſi tamen crudeliſſimorum hominum per vim & cædem arreptâ potentiâ, quos unum in locum ſceleris conſenſus convocavit, continuo reſpub. dicenda ſit) quod in ea ad exemplum inſigne ſit nil audivi, parare vitæ commoda, tueri parta, id Naturæ debemus, non Arti; aliena libidinoſe invadere, ſibi mutuo ad rapinam auxilio eſſe, in ſcelus conjurare, id Naturæ pravitati. Jus quoddam apud eos exercetur; nec mirum: cæteræ virtutes facile fugantur, juſtitia vere regia, ad ſui cultum impellit, ſine qua vel injuſtiſſimæ ſocietates cito diſſolverentur. Nec omiſerim tamen, *Saracenos Turcarum* propemodum conditores non *armis magis quam bonarum literarum* ſtudiis imperium ſuum propagaſſe. Sed ſi antiquitatem repetamus, inveniemus non inſtitutas modo ab Arte, ſed fundatas olim fuiſſe reſpublicas. Antiquiſſimi quique gentium indigenæ in ſylvis & montibus erraſſe dicuntur, ferarum ritu pabuli commoditatem ſequuti, vultu erecti, cætera proni, putâſſes præter formæ dignitatem nihil non commune cum beſtiis habuiſſe; eadem antra, iidem ſpecus cœlum & frigora defendebant; nulla tunc urbs, non ædes marmoreæ, non aræ Deorum, aut fana collucebant, non illic fas ſanctum, nondum jura in foro dicebantur, nulla in nuptiis tæda, non chorus, nullum in menſa geniali carmen, nullum ſolenne funeris, non luctus, vix tumulus defunctos honeſtabat; nulla convivia, nulli ludi, inauditus citharæ ſonus, ipſa tunc omnia aberant, quibus jam inertia ad luxum abutitur. Cum repente Artes & Scientiæ, agreſtia hominum pectora cœlitus afflabant, & imbutos notitiâ ſui in una mœnia pellexere. Quamobrem certe quibus authoribus urbes ipſæ primum conditæ ſunt, dein ſtabilitæ legibus poſt conſiliis munitæ poterunt iiſdem etiam gubernatoribus quam diutiſſime fœliciſſimeque conſiſtere. Quid autem ignorantia? ſentio, Auditores, caligat, ſtupet, procul eſt, effugia circumſpicit, vitam brevem queritur, artem longam; immo vero tollamus duo magna ſtudiorum noſtrorum impedimenta, alterum artis male traditæ, alterum noſtræ ignaviæ, pace *Galeni*, ſeu quis alius ille fuit; totum contra erit, vita longa ars brevis; nihil arte præſtabilius, adeoque laborioſius, nihil nobis ſegnius, nihil remiſſius; ab operariis & agricolis nocturnâ & antelucanâ induſtriâ vinci nos patimur; illi in re ſordida ad vilem victum magis impigri ſunt, quam nos in nobiliſſima ad vitam beatam; nos cum ad altiſſimum atque optimum in humanis rebus aſpiremus, nec ſtudium ferre poſſumus, nec inertiæ dedecus; immo pudet eſſe id, quod non haberi nos indignamur. At valetudini cavemus à vigiliis & acri ſtudio: turpe dictu, animum incultum negligimus, dum corpori metuimus, cujus vires quis non imminuat, quo majores acquirantur animo? quanquam certe qui hæc cauſantur perditiſſimi plerique, abjectâ omni temporis, ingenii, valetudinis curâ, comeſſando, belluæ marinæ ad morem potando, inter ſcorta & aleam pernoctando, nihilo ſe infirmiores factos queruntur. Cum itaque ſic ſe afficiant atque aſſueſcant, ut ad omnem turpitudinem ſtrenui atque

alacres;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

alacres; ad omnes virtutis actiones & ingenii hebetes & languidi ſint, culpam in naturam aut vitæ brevitatem falſo & inique transferunt. Quod ſi modeſte ac temperanter vitam degendo, primos ferocientis ætatis impetus ratione & pertinaci ſtudiorum aſſiduitate mallemus edomare, cœleſtem animi vigorem ab omni contagione & inquinamento purum & intactum ſervantes; incredibile eſſet, Auditores, nobis poſt annos aliquot reſpicientibus quantum ſpatium confeciſſe, quam ingens æquor eruditionis curſu placido navigâſſe videremur. Cui & hoc egregium afferet compendium, ſi quis nôrit & artes utiles, & utilia in artibus recte ſeligere. Quot ſunt imprimis Grammaticorum & Rhetorum nugæ aſpernabiles? audias in tradenda arte ſua illos barbare loquentes, hos infantiſſimos. Quid Logica? Regina quidem illa artium ſi pro dignitate tractetur: At heu quantâ eſt in ratione inſania! non hic homines, ſed plane Acanthides carduis & ſpinis veſcuntur. O dura *Meſſorum* ilia! Quid repetam illam, quam Metaphyſicam vocant *Peripatetici*, non artem, locupletiſſimam quippe me ducit magnorum virorum authoritas, non artem inquam plerumque, ſed infames ſcopulos, ſed *Lernam* quandam Sophiſmatum ad naufragium & peſtem excogitatam? hæc illa quæ ſupra memini togatæ ignorantiæ vulnera ſunt; hæc eadem cucullorum ſcabies etiam ad Naturalem Philoſophiam late permanavit: vexet Mathematicos demonſtrationum inanis gloriola; his omnibus quæ nihil profutura ſunt meritò contemptis & amputatis, admirationi erit quot annos integros lucrabimur. Quid! quod Juriſprudentiam præſertim noſtram turbata methodus obſcurat, & quod pejus eſt, ſermo neſcio quis, *Americanus* credo, aut ne humanus quidem, quo cum ſæpe Leguleios noſtros clamitantes audiverim, dubitare ſubiit quibus non eſſet humanum os & loquela, an & his ulli affectus humani adeſſent; vereor certe ut poſſit nos ſancta Juſtitia reſpicere, vereor ut querelas ullo tempore noſtras aut injurias intelligat, quorum linguâ loqui neſciat. Quapropter, Auditores, ſi nullum a pueritia diem ſine præceptis & diligenti ſtudio vacuum ire ſinamus, ſi in arte, aliena ſupervacanea otioſa ſapienter omittamus, certe intra ætatem *Alexandri* magni majus quiddam & glorioſius illo terrarum orbe ſubegerimus: tantumque aberit quo minus brevitatem vitæ, aut artis tædium incuſemus, ut flere & lachrymari promptius nobis futurum credam, ut illi olim, non plures ſupereſſe mundos de quibus triumphemus. Expirat Ignorantia, jam ultimos videte conatus & morientem luctam; Mortales præcipue gloriâ tangi, antiquos illos illuſtres longa annorum ſeries atque decurſus cum celebrârit, nos decrepito mundi ſenio, nos properante rerum omnium occaſu premi, ſi quid prædicandum æterna laude reliquerimus, noſtrum nomen in anguſto verſari, cujus ad memoriam vix ulla poſteritas ſuccedat, fruſtra jam tot Libros & præclara ingenii monumenta edi quæ vicinus mundi rogus cremârit. Non inficior illud eſſe poſſe veriſimile; at vero non morari gloriam cum bene feceris, id ſupra omnem gloriam eſt. Quam nihil beavit iſtos inanis hominum ſermo cujus ad abſentes & mortuos nulla voluptas, nullus ſenſus pervenire potuit? nos ſempiternum ævum expectemus quod noſtrorum in terris ſaltem benefactorum memoriam nunquam delebit; in quo, ſi quid hic pulchre meruimus, præſentes ipſi audiemus, in quo qui prius in hac vita continentiſſime actâ omne tempus bonis artibus dederint, iiſque homines adjuverint, eos ſingulari & ſummâ ſupra omnes ſcientiâ auctos eſſe futuros multi graviter philoſophati ſunt. Jam cavillari deſinant ignavi quæcunque adhuc nobis in ſcientiis incerta atque perplexa ſint, quæ tamen non tam ſcientiæ, quam homini attribuenda ſunt; hoc eſt, Auditores, quod & illud neſcire *Socraticum* & timidam Scepticorum hæſitationem aut refellit, aut conſolatur, aut compenſat. Jam vero tandem aliquando quænam Ignorantiæ beatitudo? ſua ſibi habere, à nemine lædi, omni curâ & moleſtia ſuperſedere, vitam ſecure & quiete, quoad poteſt, traducere; verum hæc feræ aut volucris cujuſpiam vita eſt quæ in altis & penitiſſimis ſylvis in tuto nidulum cœlo quamproximum habet, pullos educit, ſine aucupii metu in paſtum volat, diluculo, veſperique ſuaves modulos emodulatur. Quid ad hæc deſideratur æthereus ille animi vigor? Exuat ergo hominum, dabitur ſane *Circæum* poculum, ad beſtias prona emigret; Ad beſtias vero? at illæ tam turpem hoſpitem excipere nolunt, ſi quidem illæ ſive inferioris cujuſdam rationis participes, quod plurimi diſputârunt, ſive pollenti quodam inſtinctu ſagaces, aut artes, aut artium ſimile quoddam apud ſe exercent. Namque & Canes in perſequenda fera Dialecticæ non ignaros eſſe narratur apud *Plutarchum*, & ſi ad trivia forte ventum ſit, plane disjuncto uti Syllogiſmo. Luſciniam veluti præcepta quæ-

dam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

dam Muſices pullis ſuis tradere ſolere refert *Ariſtoteles*; unaquæque fere beſtia ſibi medica eſt, multæ etiam inſignia medicinæ documenta hominibus dedere. *Ibis Ægyptia* alvi purgandæ utilitatem, *Hippopotamus* detrahendi ſanguinis oſtendit. Quis dicat Aſtronomiæ expertes à quibus tot ventorum, imbrium, inundationum ſerenitatis præſagia petantur? Quam prudenti & ſeverâ Ethica ſupervolantes montem *Taurum* anſeres obturato lapillis ore periculoſæ loquacitati moderantur; multa formicis res domeſtica, civitas apibus debet; excubias habendi, triquetram aciem ordinandi rationem ars militaris gruum eſſe agnoſcit. Sapiunt altius beſtiæ, quam ut ſuo cœtu & conſortio ignorantiam dignentur; inferius detrudunt. Quid ergo? ad truncos & ſaxa. At ipſi trunci, ipſa arbuſta, totumque nemus ad doctiſſima *Orphei* carmina ſolutis quondam radicibus feſtinavêre. Sæpe etiam myſteriorum capaces, ut quercus olim *Dodoneæ*, divina Oracula reddidêre. Saxa etiam ſacræ Poetarum voci docilitate quâdam reſpondent: an & hæc aſpernantur à ſe Ignorantiam? Num igitur infra omne Brutorum genus, infra Stipites & Saxa, infra omnem Naturæ ordinem licebit in illo Epicureorum noneſſe requieſcere? Ne id quidem: quandoquidem neceſſe eſt, quod pejus, quod vilius, quod magis miſerum, quod infimum eſt, eſſe Ignorantiam? Ad vos venio, Auditores intelligentiſſimi, nam & ipſe ſi nihil dixiſſem, vos mihi tot non tam Argumenta, quam tela video, quæ ego in Ignorantiam uſque ad perniciem contorquebo. Ego jam Claſſicum cecini, vos ruite in prælium; ſummovete à vobis hoſtem hanc, prohibete veſtris porticibus & ambulacris; hanc ſi aliquid eſſe patiamini, vos ipſi illud eritis, quod noſtis omnium eſſe miſerrimum. Veſtra itaque hæc omnium cauſa eſt. Quare ſi ego jam multo fortaſſe prolixior fuerim, quam pro conſuetudine hujus loci liceret, præterquam quod ipſa rei dignitas hos poſtulabat, dabitis & vos mihi veniam, opinor, Judices, quandoquidem, tanto magis intelligitis in vos quo ſim animo, quam veſtri ſtudioſus, quos Labores, quas Vigilias veſtrâ cauſâ non recuſârim. Dixi.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 9